DE TOERIST

&

TOERISME

Vijfde Jaargang

1926

DE TOERIST

&

TOERISME

VIJFDE JAARGANG

1926

VEERTIENDAAGSCH ORGAAN VAN DEN

VLAAMSCHEN TOERISTENBOND

VEREENIGING ZONDER WINSTGEVEND DOEL

INHOUDSTAFEL

AFGEVAARDIGDEN (Nieuwe —) 24, 44, 194 222 251, 268, 282, 318, 350
ALGIERS : Zie Land van de zengende zon.... 421
AMERIKA (Noord —) : Zie Hotels in Amerika
AMERIKA (Zuid- —) : Zie Magellaanstraat .. 67
ANTWERPEN
Het Plantin-Moretus Museum te Antwerpen *Dr Maurits Sabbe* 45
De nieuwe havenuitbreiding van Antwerpen *G. Lijppens* 407
Over enkele merkwaardigheden te Antwerpen *Edw. Van hemel* 443
BABEL (De toren van —) 434
BEHEER DER GELDEN. — Balans op 31 December 1925 384
BEIRENDRECHT (De Hagelberg te —). — *C. Adriaenssens* 437
BERGTOERISME (Redelijk —). - *Edg. Ernalsteen* 52
BESTAAN (Ons vijfjarig —) 14
BINCHE en zijn Gilles. - *Alfred Labrigue* 19
BINNENWATEREN (Op de Vlaamsche —). - *Stijn Streuvels* 210
BOEKENNIEUWS
Dr Jan Lindemans, Dr Ir Stan Leurs, e. a. : West Brabant 5
Hans Bloesch : Hellas........ 21
Limburg (maandschrift) 21
De Seyn : Dictionnaire historique et géographique des communes belges 35, 82
Arthur & Maria Weese : L'Ancienne Suisse .. 59
de Catillon : Vermakelijkheden van Brabant en deszelfs onderhoorige Landen 82
J. Verschueren, H. Balieus en L. Heylen : Algemeene Atlas voor België 82
Jozef Simons : Op vacantie 198
Dr G. Schamelhout : De Volkeren van Europa en de strijd der nationaliteiten 216
Eigen Schoon & De Brabander (tijdschrift) .. 217
Fr. Luyten : Een dag te Antwerpen 236, 245
Jaarboek 1926 (van den V. T. B.) 236, 245
Eug. De Ridder : Laroche en Omstreken : V.T.B.-Gids I 245
Felix Timmermans : Naar waar de appelsienen groeien 294
De Chronyke van Antwerpen 317
William C. Long's boeken 317
Lode Baekelmans : Vacantiekrabbels 317
Jozef Simons : In Spanje 380
Fl. Prims & M. Verbeeck : Antwerpsch Straatnamenboek 380
G. Asbrink : Ein Buch über Schweden 381
L. De Bruyne : V.T.B.-Wandelboekje 2 : Mechelen 405
Aug. Havermans : Ons Aquarium........ 413
Joris Bollen : De geschiedenis van den voorhistorischen mensch........ 413
Felix Timmermans : Pallieter Kalender voor 1927 413
Fritz Francken : Legenden 413
Kan. Dr J. Laenen : Geschiedenis van Mechelen tot op het einde der Middeleeuwen 439
Karl Morneweg : Führer durch Erbach im Odenwald 440
Weten en Kunnen, nrs. 96 en 120 (*Godefroy* : Het Terrarium; *R. M. van der Hart* : Planten in de vrije Natuur) 440
Nivelles. - Bijzondere uitgave van de Brabantsche Folklore 441
W. Weygandt : Von den Alpen zur Atlantis.. 441
Monumenteele kunst in het Vlaamsche land .. 441
W. Weygandt : Von den Alpen zur Atlantis.. 441
M. de Koning: Het dierenleven in onze bosschen 469
Dr Wilfr. von Seidlitz : Entstehen und Vergehen der Alpen 469
Het Nederlandsche Boek 1826 469
BONDSLEVEN — 27, 53, 64, 85, 208, 221, 319 382, 415, 447, 471
BORNEO (Midden- —) — Ontdekkingstocht in onbekend Dajakland 253
BRUGGE
Het Gasthuis van O. L. V. van de Potterie te Brugge. — *W. B.* 61
De Basiliek en de Processie van het Heilig Bloed te Brugge. — *W. B.* 258
De kerk van St. Salvator te Brugge 402
BRUSSEL. - *Mr A. J. van Waveren* 396
BULGARIJE
De stad Tirnovo in Bulgarije - Vert. *Remy van Eynde* 354
CANADA
Chicago. - Vert. *Edw. Van hemel* 341
CRUSOE een Vlaming? (Robinson —). - *Edg. Ernalsteen* 77
DIEST
Naar Diest. - *Lode Baekelmans* 227
Diest en zijn kunstschatten. - *Pol de Mont* 228
Uit de geschiedenis van Diest. - *Const. H. Peeters* 232
Schets van een wandeling door Diest 235
DUITSCHLAND
Het Beiersch Hoogland. - *Jef de Combe* 38
Onder de Elbe door te Hamburg 72
Nog het Beiersch Hoogland 90
Aken's Kuurleven in den ouden en in onzen Tijd. - *Dr Will. Hermans*. - Vert. *Edw. Van hemel* 361
Te gast bij de « Drij Mooren » te Augsburg. - *H. Huber*. Vert. *Edw. Van hemel* 419
Rond het wijnlezen aan de Moezel. — *Liesbet Dill*. — Vert. Edw. van hemel 455
EERELIJST 12, 35, 44, 196, 268
ENGELAND
Londensche mist 13
Torquay - De Engelsche Riviera. - Vert. *Remy van Eynde* 83
Torquay - Waar de « Drae Cena » palmen bloeien. - *Id.* 262
FOTOGRAFIE
De kamera. - *Joris De Messemaeker* 26
Fotowedstrijd « Winterzicht » (uitslag) 51
Fotografeeren door liefhebbers 87
De lens. - *Joris de Messemaeker* 202
De fotografische lenzen en de toerist. - *Joris De Messemaeker* 237
Nogmaals het diafragma. - *Joris De Messemaeker* 348
Fotowedstrijd gehouden te St. Niklaas (uitslag) 349
Nogmaals het diafragma. - *Joris De Messemaeker* 436

FRANKRIJK
Super-indrukken van Parijs. - *Cyriel Buysse* .. 32
Een Vlaming te Parijs - *E. H.* - Vert. *Edw. Van hemel* 36
Over een Parijsch warenhuis 41
De landvormen van het Fransch « Massif Central » - Dr *J. van de Nature* 203, 265
Wijn en oudheden - Saint Emilion 376
GIDSEN (Lessen voor —) 25, 277, 297
HASPENGOUW (Naar onze —) - *F. Kerremans* 332
HOTELKAMERS (Over het betrekken van —) 374
HOTELS (Nieuw aangesloten —) 320, 350
HOTELS IN AMERIKA (De ontwikkeling der —) 467
INDIE (Nederlandsch- —)
Op de Salak - *H. M. van Praag* 79
ITALIE
Op den drempel der Conca-d'Oro 49
Como - Dr *C. Leurs* 65
KATSBERG (De abdij der H. Maria van den —) - *W. B.* 289
KEMPEN
Het oude Kempische stadje - *Ernest Claes* 2
De Kempen als buitenverblijf, rust- en herstellingsoord - Dr *Juliane Gabriëls* 307
Vereeniging tot bevordering van het Vreemdelingenverkeer in de Kempen 326
KUST (Een praatje over de Vlaamsche —) - *A. Wauters* 242
LAND van de Zengende Zon (Naar het —) - *Karel Cuypers* 421, 461
LANDDAG 1926 .... 202, 211, 225, 283, 298, 347
LEDEN (Aan de —) - Dr *sc. Albr. Pil* 1
LEDEN (Aan de —) - *Prof. Dr Ir. Stan Leurs* 306
LIER (Schoon —) - *Felix Timmermans* 356
MAGELLAANSTRAAT en Smith's Kanaal — *R. van den Broeck* 67
MARCHEEREN is aangenaam en gezond — *B. M.* 373
MECHELEN
Hanswijkkerk - Protest 194
Beiaardspel en bezoek aan Mechelen 247
MOLEN (Statuten en Huishoudelijk Reglement van « De Vlaamsche — ») 429
MOLENS (Bescherming onzer —) 349
MOLENS (Onze Vlaamsche —) 427
NEDERLAND
Sluis - *R. M.* 30
Haagsche Brieven - *Beppy Plantenga* 89, 268, 438
De boomgaarden in Zuid-Beveland - Dr *H. R. Folmer* 264
NETHEN (De —) - *H. van Weert* 22
NIEUWTJES 35, 42, 48, 57, 73, 84, 224, 268, 350, 381, 414, 445, 470
NOODVERBAND V. T. B. 55
NOORWEGEN (Winter in —) 85
OLMEN in gevaar (Onze —) - *René van Butsele* 56
OOSTENDE 244
OTTENBURG en omliggende - *Fr. van den Bosch* 372
PERU
In het land der Inca's 376
PRIJSKAMP voor teekenaars 385, 417
PRIJSVRAAG aan de drukkers 385, 417
RAAD van Toerisme (Hooge —) 220
REIS in 1668 (De Moretussen op —) - Dr *M. Sabbe* 386
REISWAGEN in 1656 418
REIZEN 1926 (Bondsreizen in —) 236
REIZEN (Eendaagsche —) 18, 44. 236, 251, 269, 272, 277, 302
REIZEN met den Bond (grootere)
Nice 17
Italië 18, 70, 78, 84
Riviera 24, 70, 91
Semois 68, 88, 208, 209
Gr. Hert. Luxemburg 241
Hoegne 251, 274
Vogezen 258, 282
Zwarte Woud 258, 282
Parijs 269, 285
Nederland 269
Warche 273
Verviers 274
Spa 274
Malmedy 274
Luik 288
Ourthe 288
Maas 288
Ardennen (Vlaamsche) 301
Duitschland (grensstreek) 301
Ardennen 301
REKLAME en Toerisme - *Eug. Allard* 25
ROETENIE (Subkarpatisch —) - Dr *G. Schamelhout* 9
RUSLAND
Door de Steppen van Zuid-Rusland - *K. Cuypers* 199
De Kaukazus - *K. Cuypers* 279, 326
SECRETARIAAT (Van het —) 8, 23, 31, 55, 73, 78, 198, 217, 237, 254, 268, 277, 280, 300, 318, 350, 381, 414, 446, 470
SIGNAALOVERBRENGING op rijdende treinen 71
SLOVENIE
De Slovenen en hun hoofdstad Ljubljana — *Danilo Herkov* 57
SPOORWEG Antwerpen-Mechelen-Brussel in 1836 (De —) 274
TJEKO-SLOWAKIJE
De drietalige stad Pressburg (Bratislava) 311
TOERISME en Reklame - *Eug. Allard* 55
TREIN (1841) (De eerste speciale —) 418
TRISTAN DA CUNHA - Vert. *Remy van Eynde* 37
TURKIJE
Doode Turken 253
UITSTAPPEN EN BIJEENKOMSTEN 15, 28, 43, 60, 75, 92, 196, 207, 223, 227, 238, 247, 251, 255, 269, 270, 286, 303, 319, 351
VAERNEWIJCK (Kunstschilder Lode van —) 195
VERANDERING (Een —) - Dr *sc. Alb. Pil* 306
VEREENIGDE STATEN VAN AMERIKA
De Herten in het Yellowstone-park
Zie : Hotels in Amerika
VERMINDERINGEN 16, 23, 56, 198, 269, 277, 290, 318, 350, 381, 446
VERKEERSWEZEN
Varia 21, 68, 281, 294, 295, 315, 345, 358, 365
Een voor de Belgische automobielconstructors belangrijke maatregel - *A. P.* 294
Conferentie ter regeling van het internationaal verkeer der voertuigen gehouden te Parijs van 20 tot 25 April 1926 - *A. Persijn* 281, 295

Het immatriculeeren der automobielen — *A. Persijn* 315
Het Internationaal wegencongres te Milaan. - *A. Persijn* 345
Politie op het vervoer en het verkeer -*A. Persijn* 361
Despatch-system - *A. Persijn* 365
Moet het rijbewijsstelsel in ons land ingevoerd worden? — *A. Persijn* 465
VISE zie : Wezet 343, 450
VLAANDEREN ten tijde van Maria-Theresia (Indrukken over —) - *L. De Bruyne* 441
WALS-WEZEREN - *E. H. F. Robijns* 197
WEGENIS 4, 31, 88, 202, 222, 261, 293, 350, 414, 446
WERK (Naschoolsch —) 12, 349
WEZET (Visé) en omstreken - *V. De Maesschalck* 343
Oud-Waalsche Gilden te Wezet. — *V. De Maesschalck* 450
ZOMERSEIZOEN (Het —) 375
ZUID-AFRIKA (Schitterend —) - Vert. *Edw. Van hemel* 412
ZWEDEN
Het Zweedsche stadje Lysekil 291
Kerstfeest in Dalecarlië - *Globe-Trotter* 456
Oudejaarsavond op « Skansen » - *R. v. E.* .. 458
ZWITSERLAND
Zie : Bergtoerisme 52
Over « Heimatschutz » in Zwitserland - *Edg. Ernalsteen* 69
Toestanden te Davos en in de Kempen - *Dr J. Gabriëls* 322
Freiburg in Uechtland - *Edg. Ernalsteen* 366
Brief uit Montreux 404
Gruyères en Gruyère - *Edg. Ernalsteen* 424
De toover der Bergen - *Edg. Ernalsteen* 431
De Mont Blanc en zijne Geschiedenis - *Edg. Ernalsteen* 452

ILLUSTRATIES

AFGEVAARDIGDEN op de Conferentie ter regeling van het Int. Verkeer der voertuigen gehouden te Parijs van 20 tot 25 April 1926 296
AMELGEM (Duivelschuur te —) 5
AFVAART (De —) 214
ANTWERPEN
Binnenkoer op het Plantin-Moretus Museum 46
De Haven van Antwerpen 407
Kanaaldok (twee zichten) 409
Droogdok nr 7 410
Verbindingsdok tusschen Willem- en Kattendijkdok 411
Vlottende 150 Ton kraan 411
AUTOMOBIELNUMMERING (Slechte —) .. 316
BABEL (De Toren van —) 434
BINCHE (Het stadhuis te —) 19
BRUGGE
Kerk van de Potterie te Brugge 62
Sint Salvatorskerk 403
BRUSSEL
Groote Markt - Stadhuis 397
Groote Markt - Broodhuis 398
Groote Markt - Oostkant 398
Koninklijk Paleis 399
Zalvelkerk 399
Gerechtshof 400
Triomfboog van het Halve Eeuwpark 401
Hallepoort 402
BULGARIJE
Panorama op Tirnovo 354
De wekelijksche markt te Tirnovo 355
DIEST
« Het Laatste Oordeel » in de Trouwzaal ten Stadhuize te Diest 299
Sint Jan Berchmans' geboortehuis 244
Poort van het Begijnhof 249
Ingang Begijnhof 250
DUITSCHLAND
Gezicht op een gedeelte van Munchen 38
Bergtesgaden 40
De Karels-fontein te Aken 361
Akensche torens 362
Kroningzaal in het Raadhuis te Aken 363
Het nieuwe Kuurhuis met zijn hovingen te Aken 364
ENGELAND
Princess-gardens te Torquay 262
Paviljoen-café te Torquay 262
Cockington-Dorp te Torquay 263
Babbacombe-strand te Torquay 263
FOTOGRAFIE
Camera obscura, fig. 1 26
Camera obscura, fig. 2 26
De lens 202
FRANKRIJK
Het « Massif Central » 266
GIDSEN (Omslagteekening van de V.T.B. —) 245
HERTEN (vier illustraties) 218, 219
INDIE (Nederlandsch- —)
De loop van de Tji-batoe 80
ITALIE
Monte Capuccini 49
Chiosco di Monreale 50
Casa Etnea 51
Como-meer 65
JAARBOEK 1926 (Illustratie uit —)
Kerkgevel in Rubeniaansch barok 247
Hoog-gothische krulkoolkapiteel 247
De sterrenhemel 247
Romaansche kerk 247
KEMPEN
Kempisch landschap 310
Bezoekt de Kempen 326
LANDDAG te Diest : Groep deelnemers 298
LISSEWEGHE (De toren van —) .. 210, 212, 213
LOMBEEK (Retabel te —) 6
MECHELEN
Bas-relief van Lucas Faid'herbe 194, 195
Interieur der St. Romboutskerk 405
St.-Janskerk - Huens-Epitaaf door Lucas Faid'herbe 406
Beeld van O. L. Vr. van Beauneveu in den gevel van het Schepenhuis 406
MOERBEKE : Wegenisplan 261
MOLENS in het landschap (De —) 428
NEDERLAND
Maastrichtsche bondsleden op bezoek te Spa.. 317
Stadstuintje te Middelburg in 1623 419
Oud kaartje van Sluis en omstreken 30
NOORWEGEN
Wintersport 85
Winter in Noorwegen 86
ROETENIE
Dinarische Roeteen uit Jasina 9
Kerk te Uzjok 10
REISWAGEN in 1656 418
SPA : zie Nederland : Maastrichtsche bondsleden 317
TJEKO-SLOWAKIJE
De Jokaistraat te Pressburg 312
O. L. Vrouwekerk te Pressburg 313
De Michaelstoren te Pressburg 314

TONGEREN
Moerepoort 333
Velinxtoren 334
Een schilderachtig hoekje op het Begijnhof .. 335
Noordkant van O. L. Vr. Kerk 335
Lakenmakerstoren 336
Interieur der Hoofdkerk 337
Kloosterpand 338
Beukenberg 339
Het kasteel Betho 340
Kasteel te 's Heeren-Elderen 340

TOLLEMBEEK (Molen te —) 427

TREIN (De eerste —)
Lokomotief « De Olifant » 274
Volksmenigte aanschouwt den eersten trein .. 274
Rijtuig 1e klas 275
Rijtuig 2e klas 275
Rijtuig 3e klas 276
Herinneringsmedaille 276

UR (De Toren van —) 276

VISE : zie Wezet 345

WALS-WEZEREN : De kerk 197

WANDELBOEKJE I (Illustratie uit V.T.B. —) 247

WEZET (Raadhuis te —) 345

ZWEDEN
Visscher van de Westkust 291
Lysekil 292
De Westkust 292
Hotel Siljansborg in Wintertooi 457
Winter in Zweden 458
Stockholm : Nordiska Museet (Noordsch Museum) op Djurgarden 459
Stockholm : De bekende witte booten 459
Stockholm : Koninklijk dramatisch theater te Strandvägen 460
Stockholm : Panorama met badhuis op den voorgrond 461

ZWITSERLAND
Zicht op Davos 322
Het Dischmadal en de Scalettagletscher 323
Woudweg in Davos' omgeving 324
Dal in Davos' omgeving 325
Karakteristiek zicht van Freiburg 367
Fontein « De Getrouwheid » te Freiburg 368
Fontein « De Voorzichtigheid » te Freiburg .. 369

DE TOERIST

ORGAAN VAN DEN VLAAMSCHEN TOERISTENBOND

— VEREENIGING ZONDER WINSTGEVEND DOEL —

VERSCHIJNT :: :: TWEEMAAL PER MAAND ONDER LEIDING VAN Dr ING. STAN. LEURS | DE LEDEN VAN DEN V.T.B. ONTVANGEN DIT BLAD KOSTELOOS (JAARLIJKSCHE BIJDRAGE 7.50 FR.) VOOR DE LUXE-UITG. 7.50 FR. EXTRA | INSCHRIJVINGSPRIJS : BINNENLAND, p. j. Fr. 7.50 BUITENLAND, » » 12.50 LUXE-UITGAVE 7.50 f.p.j. MEER

SECRETARIAAT V.T.B. DAMBRUGGESTRAAT 116, ANTWERPEN. — POSTCHECKREK. NR. 93627

UITGAVE VAN « LIBERTAS », KONINGIN MARIA HENDRIKALAAN 108, BRUSSEL-VORST

Vijfde Jaargang, Nr 1 **1 Januari 1926**

AAN DE LEDEN

Alweer een jaar voorbij, maar, Goddank, de V.T.B. mag zeggen « een vruchtbaar jaar! » Wie had indertijd durven droomen dat we op het einde van 1925 zouden spreken van bijna 30.000 leden? Maar ook iedereen in Vlaanderen, die het leert « kennen », wordt lid van ons organisme, dat ras groeit tot een der machtigste uitingen van gezond Vlaamsch leven d.i. krachtige werking, onverpoosde ijver, onophoudelijke uitzetting, alles ten bate van het slechtbedeelde Vlaamsche Volk !

Verwonderlijk is het niet, dat men overal en dat een ieder met ontzag naar den V.T.B. begint op te zien: Is er een enkel gebied waarop de Vlaamsche Toeristenbond zich niet beweegt, als het maar in zekeren zin toerisme raakt? Is er voor de leden gelegenheid zich binnen den Bond te ontwikkelen? En de uitstappen en de reizen, — werden ze met zorg gekozen en naar behooren geleid? En «De Toerist», ons bondsblad, — is het er niet op vooruit gegaan? en is het niet een der beste tijdschriften geworden in ons land, terwijl ettelijke andere dergelijke publicaties even gauw verdwijnen als verschijnen? (Want het is geen «klein bier» om de veertien dagen een uitgebreid tijdschrift in 't licht te zenden en daarbij rekening te moeten houden met de goesting van duizenden en duizenden lezers!) Als gij aanwezig waart op den Landdag te Aalst, verleden jaar, dan weet u van de besluiten die genomen zijn, van het werk dat men er voorgenomen heeft te verrichten. Welnu, er *is* sindsdien hard gewerkt, onverpoosd. Gelukkig zit er in dat hard werken veel troost, veel sympathieën, en zit juist daarin de vooruitgang waaruit dan weer de noodige volharding kan geput worden.

Maar, laten wij ons niet blind staren op de verblijdende uitslagen van het verloopen jaar. Want daar staat 1926 als een onaangeroerden reuzenkoek waar we met goeden moed den tand moeten in zetten! Er is nog oneindig meer te doen dan er tot nog toe gedaan werd. Er is werk te over, werk waar gelukkig alle handen naar staan. Want de ledenaangroei mag zijn tempo niet matigen, moet integendeel zijn pas dubbele snelheid geven. Ieder lid heeft hier zijn kleinen plicht te vervullen: ten minste één nieuw lid in 1926. Zoolang er nog toeristenvereenigingen bestaan in dit land die meer leden tellen dan den V.T.B. mogen we niet tevreden zijn, en als wij de bovenste zijn dan nog niet! Daarom de handen uit de mouwen !

Tot slot: De Bond zit ook weeral te vernepen in zijn huidig secretariaatslokaal, waar we dagelijks en met den dag meer behoefte gevoelen aan gemakkelijkheid en degelijkheid in de inrichting. *In 1926 moet de V.T.B. zijn eigen lokaal hebben*, een wensch, een noodzakelijke wensch die met de hulp onzer leden werkelijkheid moet worden...

Wij betuigen onzen hartelijken dank aan al die den Bond vooruithielpen! Wij wenschen een zalig Nieuwjaar aan al de leden! Onze wensch voor 1926 is, dat wij op hun hulp en hun steun mogen rekenen!

De Voorzitter,
Dr sc. ALBR. PIL.

HET OUDE KEMPISCHE STADJE

Het is een zeer rustig stadje.

Over de daken, over de huizen en de straten ligt een in zich zelf gekeerde goedmoedigheid. Daar zijn geen trotsche gebouwen, geen oude verroeste monumenten uit woeste eeuwen, die somber neerkijken op de vreedzame huizen en menschen, daar zijn geen pralerige torens die al de rest in de schaduw stellen, want de hooge statige kerktoren tracht enkel een indruk van verheven godsdienstige waardigheid te verwekken, want het ronde stadhuistorentje op de markt, is een zeer bescheiden sieraad, en als zijn klokkenspel het lustige uur- of halfuurdeuntje de lucht in klankt, dan wordt men wel gewaar dat het zijn helder lied niet zoo maar over de daken en door de hooge ruimte bimmelt, maar dat de tonen recht naar beneden in de straat, voor de menschen en de huizen beieren. Het is een volstrekt pretentieloos stadje, bewust van zijn grooten schat aan zuivere zielswaarde, aan schoone rust, aan smettelooze overpeinzingen. Alle luid vertier en woeling houdt het ver van zich weg, die botsen af op zijn onverstoorbare kalmte en eeuwenoude evenwichtigheid van doen en laten. De eenige fabriek staat ver buiten de grens achter boomen en groen verborgen, de smook van de leelijke schoorsteen bezoedelt nooit een blauwe lucht boven het stadje. Het volk dat daar arbeidt, woont aan de uitkanten; men ziet het niet in het alledaagsch leven van het stadje. En van over de effen landerijen aan de eene zijde, en van over de bruine heide en de dennenbosschen aan de andere zijde, komen wind en lucht door de straten gevaren, en het stadje ademt door heel zijn wezen, ademt altijd-aan die sterkende gezonde lucht in, als iemand die zijn geheele voldoening en diepere levensreden daarin vindt.

Is het oud, het Kempisch stadje? Wie daar voor het eerst komt denkt er heelemaal niet aan zich die vraag te stellen. Het kan duizend jaar oud zijn, het kan ook de helft van duizend jaar oud zijn, dat komt er absoluut niet op aan, en in dien zin zijn alle gissingen toegelaten. Want het stadje zelf hecht daaraan geen het minste belang, zijn waarde en zijn beteekenis liggen toch niet daar. Het rust op zijn jaren als een koe op de weide, en, zooals die koe, herkauwt het zijn oude gepeinzen. Het geeft bij zijn eerste kennismaking enkel een aanvoeling van goedheid, en vertrouwen in zich zelf en God den Heer. Daar komt iets over u ge weet niet wat, maar het doet u eventjes vriendelijk nadenken over goede minzame menschen en over wat het zou kunnen zijn hier met dat stadje, ge staat er zelf even bij stil, en — daar denkt ge nu op eenmaal aan dien gemoedelijken boer met die oolijke sluwe oogen, met zijn lustig pijpje en zijn pet wat scheef, en ge moet glimlachen, weer naar de huizen kijken, en knikken. De moederlijke huizen, met iets ouwelijks over zich. Over zich zelf gebogen zitten ze daar allemaal naast mekaar te mijmeren en te peinzen, met de oogen neergeslagen, lijk oude paterkens. Hoe zouden daar kwade gedachten kunnen wonen, hoe zouden daar anders dan zuivere inzichten kunnen bloeien. De huizen lijken wel allemaal even oud, of ze te zamen werden gebouwd zooals ze daar staan, voor een zelfde geslacht van menschen. Een nieuwere gevel hier en daar staat een tijdje verlegen met zijn ongepast gezicht en zijn kleur-particularisme, en hij doet zijn best om er na enkele jaren juist zoo uit te zien als de andere.

Van uit de akkerlanden zuidwaarts tot aan de boschstreek hooger-op loopt een lange straat dwars door het stadje. «De Straat». Zij scheidt de huizen wel van elkaar, maar niemand merkt het omdat het stadje onaangetast één blijft. In het midden van haar loop breedt de straat open, en de huizen links en rechts maken, zonder hoeken of schokken, plaats voor de markt, met midden-

in het stadhuis. De lange straat met de twee rijen huizen vormt den ruggegraat van het stadje, al de andere huizen en straten leunen daartegen aan, als ribben. Van den eenen kant van de markt naar den anderen kant schijnen de witte gevels — de gevels zijn natuurlijk wit — elkaar aan te blikken, zonder vreemdheid, zonder vijandigheid, als leden van een zelfde eens-gezind huishouden, en aldoor monkelend te zeggen: «Zooals 't bij mij is zoo is het daar ook binnen bij u, zooals het op mijn dak regent zoo regent het ook op uw dak».

En de hartader van het stadje, dat is de «vaart». Die loopt van oost naar west door het stadje, kruiselings met de groote straat. Ze komt van uit de klare open kempenlanden, en gaat ze weet niet waar hoe ver naar ergens een grooten stroom. Haar water is al even helder en rimpelloos als de ziel van het stadje zelf, en op zijn grondgebied krijgt het een eigenaardige kleur en toon. Zachtjes aan, schijnt het water in zich zelf te zeggen, bedaard, we komen d'r wel, 't gaat ook zonder al dat gehaast, zoo varen de booten het zekerst om de draaien heen en voor de sluisdeuren moeten we toch wachten... De wijze vaart, mede met de blauwe lucht en de harsige boschwinden, zouden een bedarenden invloed uitoefenen op het stadje indien zulks noodig was.

De booten komen en de booten gaan over deze kalme vaart, lange zwaar varende kanaalbooten, en breed klievend het kalme watervlak met haar stompen voorsteven schuiven ze voorbij de tuinen en de huizen van het stadje, geluidloos, bedaard, als verloren nog in een droom aan het paars gebloemde heideland oostwaarts. Nu staat de zomerzon hoog aan de lucht, en de dikke bladerkruinen van de kastanjelaars, meezoomend langs den dijk, werpen een reep schaduw tot in het midden van het water. Over het jaagpad duwt een zielig oud paard zijn vertrokken borstkas tegen het lange trektouw, al hoevestrompeiend in scheeven gang over den grijzen keitjesweg. Het jagertje slentert er achter aan met de luie zweep op den rug, hij fluit een onachtzaam wijsje en loenscht al bezijden den weg naar de braambessen, of hij heft zijn gezicht omhoog en kapt met de zweep naar de groengepinde kastanjebolsters boven zijn hoofd. Aan de roerpen staat de schippersvrouw, blootshoofds en met een rooden baaien rok aan, helder gevlekt op het zwartgeteerde dek, en ze blikt kalm over de boot heen naar den effen verren waterweg. De schipper staat vooraan en kijkt verloren op den voortglijdenden oever en op het geheim van het donkere water. Tot hij zijn koperen horen aan zijn mond zet en driemaal stoot: toet!-toet!-toe-oet!... dof uitgalmend over het landschap, en ginder aan sas of brug den sasmeester of den brugdraaier verwittigend van zijn komst. Dan gaan verlaten en sasdeuren open, en het is daaronder een brobbelen en stroelen van watergeweld, de boot schuift langzaam binnen en wordt versast.

Dat is het leven van de stille vaart die de kalm kloppende hartader is van het stadje.

En het stadje heeft een ziel. Een oude oude ziel waartegen alle felle geluiden afkaatsen als tegen een muur, en die zoo gedegen en vast is als de grond waarop de huizen zijn gebouwd. Een passielooze ziel vol zoet mysterie en argelooze heimzinnigheid, als een antieke kast met den zacht-ijlen nageur van vreemde en lang vergane reuken, onvatbaar.

De ziel van het stadje, dat zijn de menschen die er wonen.

... ...

Ting-tingeling-tingting.... De beiaard van het stadhuistorentje klimpert zijn heldere tonen door den vroegen uchtend, elke klank is op zich zelf waarneembaar, en 't valt als klare tinkeldingen over de huizen en langs de gevels. Als het wijsje is afgespeeld slaat het zeven op een van de klokken. De baas uit den winkel van «Koloniale Waren» heeft zoo pas de luiken geopend, en de blinden klakken even bouterig tegen den muur. Hij kijkt eens naar de lucht, naar het stadhuistorentje, geeuwt, en gaat weer binnen. Uit een zijstraatje komen drie mannen gestapt, ze dragen een blikken koffiebusje in de hand en zwijgend loopen ze naast elkander voort. De kastelein uit *De Wildeman* komt in zijn deur staan, in zijn hemdsmouwen, de beenen breed open. Zijn handen steken diep in zijn broekzakken en hij kijkt links en rechts over de markt, zonder daar eigenlijk iets te zoeken. Hij weet blijkbaar niet wat doen in deze nuchtere uren, en staat daar nu zoo maar te wachten op de koffie. En al medeen is daar de klok beginnen te luiden hoog boven in de Lieve-Vrouwetoren, volle sterke slag-klanken die uitbonzen over het ontwaakte stadje, en daartusschen mengt zich aldra de lichte beierstem van de andere klokken, van het Begijnhof, de Godshuiskapel en de Paterskerk.

Langs de huizen schuift van deur tot deur Baptist, de facteur, en steekt hier en daar wat in een brievenbus, of schuift het onder de deur door. Ook vele huizen gaat Baptist voorbij, want in het stadje ontvangt niet iedereen elken dag een brief.

— « Goeie morgend, Baptist », groet de baas uit *De Wildeman.*

— « Goeie morgend, Lowie, weergroet Baptist, 't zal schoon weer worden vandaag».

— « 'k Peis het ook, Baptist, 'k peis het ook... Niks voor mij?»

— « Neen, Lowie, neen.... vandaag niet».

En Baptist schuift verder langs de huizen met zijn zwarte tasch aan den riem over zijn schouder, en Lowie kijkt weer maar eens over de markt, schraapt zijn keel, en spuwt daarna heel ver over de straat.

Ting-ting-tingeling... Kwart over zeven.

De bruine poort van het notarishuis op de markt draait zachtjes open, en mevrouw Maerschalck treedt buiten. In haar rechterhand houdt zij een dik kerkboek en drukt dit devotelijk tegen haar borst. Met haar linkerhand houdt zij zedig haar rokken eventjes op. Zij groet minzaam de vrouw van Scheers, den schoenmaker, die ook ter kerke gaat, al heeft ze zeven kinderen die alle reeds wakker zijn, en gelijk gaan ze op naar de mis.. Want het verschil van stand doet mevrouw Maerschalck niet afstaans zijn van de simpele menschen, toch zeker niet tegenover even godvruchtige zielen als Lijze bij voorbeeld, de vrouw van Scheers, die ook elken dag ter kerke gaat ondanks het vele werk en de zeven kinderen, al weet Lijze zeer goed dat het haar past de notarisvrouw als de meerdere te behandelen. De oude Paepe, de vroegere drukker van het *Nieuws- en Annoncenblad* voegt zich bij hen op den hoek van de straat. Paepe heeft zooals iederen morgen weer last om zijn hondje terug naar huis te jagen, het wil altijd mee, en dat kan toch niet. Ze zeggen niet veel bij het heengaan, misschien van wat slaaploosheid nog, misschien van de passende ingetogenheid voor dien gang naar de kerk. Bovendien begint mijnheer de Deken zijn mis juist te half-acht, en ze willen niet te laat komen. Heel eerbiedig zitten ze dan gedurende den mistijd, met gebogen hoofd onder den daagschen hoed of den zwarten kapmantel, en lezen in hun dikke kerkboeken, en kijken niet rond.

Bij het buitengaan reiken ze elkander het gewijde water, met even uitgestoken wijsvinger en middenvinger, en nu is er reeds iets meer opgewekts in haar devote gezichten. Ieder heeft een groepje waarmee ze elken morgen de kerk uitstappen, het kerkwegeltje afloopen en het morgenpraatje houden. Want elken morgen hebben ze elkander ook wat te vertellen. Het zijn vaak dezelfde dingetjes van den vorigen ochtend waarop ze hebben gepeinsd in den dag en waarover ze nu de conversatie eenvoudig voortzetten, — of van iemand die ze in de mis niet hebben gezien, — of van een klein, een heel klein schandaaltje in de stad, en met voorzichtige lipjes en zachte woordjes praten ze daarover, in haar oogen een vlammetje van nieuwsgierigheid. Ze willen vooral niet laten hooren dat het aanstekelijke van dit verhaaltje uit haar stem klinkt, ze beginnen haar zinnen met: «Zou het toch waar zijn wat ik daar heb gehoord...» of «Ik kan niet gelooven dat....» Ze vertellen het met een klein hoofdknikje en een onschuldig gebaartje, en als het heel belangrijk is en iemand er wat meer over weet blijven ze een poosje staan op den kerkwegel, en brengen de gezichten dichter bij mekaar. En wat dan nog allemaal van de kinderen en de huiselijke overkomenissen, van haar eigen zieke maag weer, en andere kleine en grootere mizerietjes. En toch, dieper dan dat schijnbaar argeloos praatje zitten elks eigen gedachtjes waaraan ze met haar zoete woorden niet raken, die ze trachten niet te laten vermoeden, en zoo ligt er boven op den klank van die woorden iets dat de anderen twijfelen en aarzelen doet.

Dat praatje op den kerkwegel hoort bij haar eerzame misoefening zooals het kruisje met het gewijd water, maar ze weten dat niet. Voor het stadje zijn ze overigens volstrekt ongevaarlijk. En ze gaan zoo naar huis, de goede vrouwen van het kleine stadje, met het hart vol vrede en drinken haar koffie met twee klontjes suiker, en kijken op den dag met blanke onschuldige oogen, en staan goed met God den Heer en met zich zelf.

ERNEST CLAES.

WEGENIS

PROVINCIE NAMEN.

(Officiëel). Dinant, 10-12-1925. — Het verkeer tusschen Dinant en Namen is thans mogelijk wanneer men tusschen deze twee steden de Maas volgt. Het is evenwel noodig rond het kasteel van Freyer te gaan, langs een nogal goed onderhouden maar smallen gemeenteweg, om zoodoende de werven van de «Soliditit Belge » te laten liggen. — Wanneer het blijft dooien dan is het waarschijnlijk, dat tusschen dit en een veertiental dagen de baan over hare geheele lengte weer voor het verkeer zal geschikt zijn.

PROVINCIE OOST-VLAANDEREN.

(Officiëel). Gent, 10-12-1925. — Vorst en sneeuw hebben de werken uit t evoeren te Lokeren, aan de baan Antwerpen-Rijsel, doen stilleggen. Het verkeer op gezegde baan zal onderbroken zijn voor een nieuw tijdperk van drie weken, te beginnen met Maandag 14 December.

STEDEN EN LANDSCHAPPEN

IV. WEST-BRABANT

Uitgegeven door «De Sikkel», te Antwerpen in samenwerking met den « Vlaamschen Toeristenbond », 1925.

Met ingenomenheid begroette ik, nu zoowat een paar Zomers geleden, het even stoute als voortreffelijke plan van den stichter der uitgeverij « De Sikkel », Eugeen De Bock, om, in een reeks geïllustreerde bundels, het Nederlandsch-lezend publiek de beschrijving te bezorgen van al onze Vlaamsche gewesten, niet overigens die beschrijving alleen, maar tevens de uiteenzetting van wat elke gouw in kultureel en stoffelijk opzicht beteekent en een overzicht van haar geschiedenis. Met stijgende belangstelling begroette ik daarna, bij hun verschijning, de twee eerste afleveringen van de serie in het dagblad «De Schelde», met name den lijvigen bundel gewijd aan «De Kempen», en het wel niet zoo omvangrijke, maar toch welgevulde deel over «Mechelen». (Het derde stuk bleef mij onbekend tot heden). Niet gering was dan ook mijn vreugde, toen ik vernam, dat het vierde deel van de zoo mooi aangevangen reeks gewijd zou zijn aan mijn eigen geboortegouw, aan het onbegrijpelijkerwijze aan de groote meerderheid van het Vlaamsch reizend publiek zoo goed als onbekende en toch zoo schoone Payottenland.

Thans ligt dit deel vóór mij, wel niet onder het opschrift, dat ik verwachtte, «Het Payottenland», maar onder dit ander, dat ik om geen enkele reden wensch te wraken, «West-Brabant», en nu zet ik mij neder, om, op uitdrukkelijk verlangen van de heeren opstellers van «De Toerist», dit boek «zoo eerlijk mogelijk te bespreken».

Ik begin met vast te stellen, dat de uitgever is afgeweken van de methode, aangenomen voor de twee eerste deelen. In deze waren de eigenlijke illustraties alle achter den volledigen tekst en de inhoudstafel geplaatst ; in «West-Brabant» nu werden vele platen tusschen den volledigen tekst en zelfs te midden er in opgenomen, wat ik veeleer meen te moeten prijzen dan te laken. Het is prettiger, bij het lezen, niet te moeten zoeken naar de weergave van dit of dat pas beschreven gebouw of gezicht. Dat de inhoudstafel ditmaal vóór en niet achter den inhoud staat, dient niet vermeld. Het een is zoo goed als het ander.

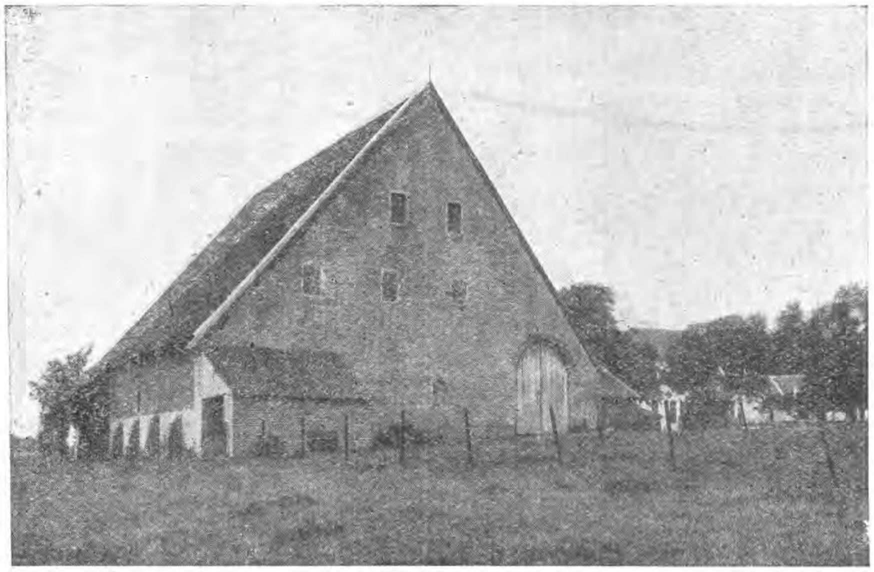

Illustratie uit «West-Brabant». -- Duivelschuur te Amelgem. *Cliche De Sikkel*

De inhoud zelf nu bestaat uit bijdragen van Dr. Jan Lindemans met medewerking van Ingenieur Paul Lindemans, van Ir. Dr. Stan Leurs, van Dom Renerius Podewijn O. S. B., Kan. Delestré, O Prœm., en Dr. Luciaan Crick. Verscheidene dezer medewerkers, en alvast de heeren Lindemans en Crick, zijn zelf telgen van het behandeld gewest, zoodat de lezer dus van hen volstrekt betrouwbare en zelfs eenigszins volledige bijdragen mag verwachten.

In hoeverre nu werd deze verwachting verwezenlijkt of teleurgesteld?

De heeren Jan en Paul Lindemans zorgden voor een wel eenigszins beknopt — dat hoorde zoo ! — maar toch zeer bevredigend overzicht van de « Aardrijkskunde en Ekonomie» van West-Brabant, door hen opgevat als dat gedeelte van de geheele provincie, dat gelegen is op den linken oever van de Zenne, het «land van putten en bergen», noordelijk begrensd door de provincie Antwerpen, zuidelijk door Henegouw. Beurtelings handelen de schrijvers over wat « de Streek » omvat, de luchtgesteldheid, den grond, de fauna en de flora, de beken, de heuvels, het landschap, den akkerbouw, de nijverheid, de verkeerswegen, de groote dorpen, het dialekt... Deze geheele eerste bijdrage omvat 26 bladzijden, een bestek, dat toch wel wat gering mag worden genoemd en dat de schrijvers uit den aard en als geheel van zelf dwong tot groote beperking. Ik meen niet, dat ik de eenige lezer zal zijn, die het betreurt, dat verscheidene dezer hoofdstukken amper meer zijn dan korte paragrafen, o.a. die over de planten en de dieren, over de voorname gemeenten en vooral over de gewestelijke spraak. Ik verwijt dit niet aan de heeren Lindemans; ik betreur het zonder meer. En ik herinner mij, met een gevoel van jaloezie, de toch heel wat meer voldoening schenkende vier kompakte bladzijden van Dr. J. Leenen over de dialekten der Kempen in deel I.

Van Dr. Jan Lindemans alleen is de tweede bijdrage, de «Geschiedenis » van West-Brabant, nagenoeg 33 bladzijden. Een overzicht, dat werkelijk alles bevat, wat de doorsnee-lezer kan verlangen te weten. Dr Jan Lindemans klimt op tot het Romeinsch tijdvak toe, put aan de meest vertrouwbare bronnen en leent niet, als zoo velen vóór hem, het oor aan de verlokkende romantiek van de Sage, o.a. wat betreft het vraagstuk, of, ja dan neen, Quintus Cicero's kamp te Assche was gelegen en of het alsdan belegerd werd door Ambiorik, den aanvoerder van de Eburonen. Interessante mededeelingen zijn die over de namen van de oudste dorpen als Lennik, Gooik, Zellik, Opwijk, Wemmel, Ternat, enz., over de kerkelijke of kloosterlijke «latifundia» na 600, over de «angeringen» waartoe de pachters van zekere hoeven verplicht waren, over de feodale verbrokkeling van de streek en de daaruit ontstane « meierijen », enz.

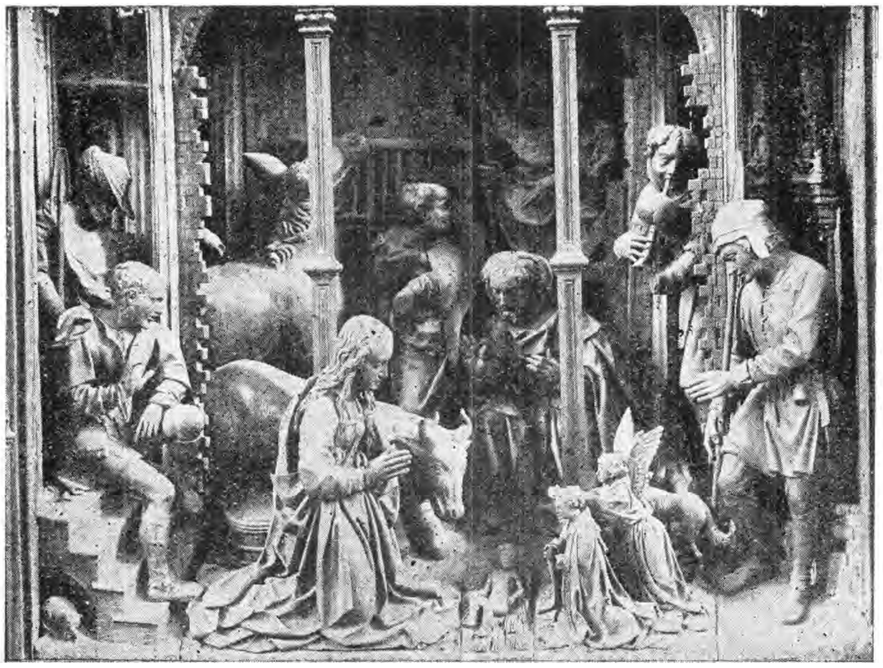

Illustratie uit «West-Brabant. -- Retabel te Lombeek *Cliche De Sikkel*

Op één punt ben ik het met Dr. Lindemans niet eens. Dat Payottenland « het land der drinkebroeders » zou beteekenen, is niet bewezen, ook niet bewijsbaar, evenmin als dat « Payot » een (ondenkbare) verkorting zou zijn van «patriot», zooals Mr. de Gronckel bazelde. Overigens weet ik het raadsel ook niet op te lossen.

Ter lezing aanbevolen dienen vooral de bladzijden 53-56, waarin wij vernemen, hoe allerlei uitheemsche veldoversten, voorname-

lijk die van Lodewijk XIV, de van natuurwege zoo prachtige gouw te vuur en te zwaard verwoestten.

Dr. Leurs wijdt 18 bladzijden aan de kunstgeschiedenis der streek. Veel te weinig natuurlijk, om alles te zeggen! Ook sta ik er over verbaasd, dat de knappe geleerde in zulk klein bestek zooveel wetenswaardigs wist samen te vatten. Voornamelijk worden besproken de kerken van de abdij van Affligem, van O.-L.-Vr.-Lombeek, Lennik en Bodegem, de kasteelen Gaasbeek en Wemmel, de versterkte hoeven Poddegem en Hof ten Houte, en zelfs een reeksje afzonderlijke kunstwerken zooals « Het Leven van Maria » te O.-L.-Vr.-Lombeek, het graf der d'Herbays van Immerseele te Pepingen, de oude muurtapijten te Gaasbeek.

Over de « Kerkelijke Geschiedenis » een bijdrage, — maar werkelijk beknopt — van Dom R. Podewijn, kan. Delestré en Dr Leurs, 3 ½ bladzij, plus een prent der Affligemsche abdij in de XVIIe eeuw, naar Lukas Vorsterman.

Ten slotte een 5-tal pagina's van Dr Luciaan Crick over « De Folklore», een bijdrage, die zeker wel geen vriend van dit bizonder vak zal voldoening schenken, alleen reeds hierdoor, dat ze te weinig brengt.

Ik meen te mogen zeggen, dat ik hart heb voor de onderneming van Eugeen de Bock en dat ik er al de beteekenis van begrijp. Juist daarom wil ik, mag ik niet nalaten het te betreuren, dat er, in deze aflevering, niet een drie- of viertal hoofdstukken meer werden opgenomen en wel — één over de mannen van beteekenis, in West-Brabant geboren, — één over het Dietsch, dat er gesproken wordt, — één over den hoeven- en huizenbouw, — één over de mooiste kasteelen van de gouw.

Kinderen van West-Brabant zijn, benevens den grooten mystieker Jan Ruusbroec en eenige in de archietekturale geschiedenis befaamde steenkappers als Jan van Ruysbroeck, Lodewijk van Bodeghem en Hendrik van Pede, de achttiendeeuwsche geleerde en boekenverzamelaar Baudewyns, advokaat Vonck en zijn broeder de pastoor van Maria-Lombeek, de architekt de Wez, baron van Meer, die een der eerste aanvoerders was van onze Boeren, of Brigands, de Vlaamsche schrijvers Julius de Saint Genois, Stallaert en Hendrik Sermon, minister de Lantsheer, de toondichters Paul Gilson, de grootste van alle moderne Vlaamsche komponiesten, en August de Boeck, ook een van de rijkst-begaafden onder hen, de folkloriesten Alfons de Cock, Dr Theofiel Poodt, Dr Luciaan Crick, de vorscher naar Romeinsche oudheden, Prosper Crick, de voortreffelijke dichter August van Cauwelaert, zijn broeder, de rechtsgeleerde en redenaar Mr Frans, burgemeester van Antwerpen, de eens befaamde schilder Stallaert, en misschien waren er wel meer te vinden.

Kasteelen als dat van Sinte Alena, van wijlen Baron de Viron, nu het gemeentehuis van Dilbeek; als dat van de Villegas; als dat van Eiseringen en van St. Pieters-Leeuw ; als dat van de Graven van Cruykenborch te Ternat, — om het bij deze te laten, — hadden mogen, hadden moeten beschreven en weergegeven zijn in dit deel. Overigens mis ik ongaarne een volledige reproduktie van het Maria-outer van Lombeek — er komt er een voor in het kompielatiewerk van Marchal — en evenzeer een welgeslaagd kiekje op de prachtige kerk van Assche, haar verrassend rechter-zijportaal, van de kerk van Alsemberg, en nog wel een paar meer. Ook geven opnamen als die van Gaasbeek op blz. 27, van de kerk van Meerbeek, blz. 42, van het koor te Assche, blz. 46, van dat te Dilbeek, blz. 49, van de heel mooie kerk te S. Anna-Pede, blz. 54, te weinig, omdat zij te klein en de biezonderheden voor den lezer niet duidelijk genoeg zijn.

Wat den huizen- en hoevenbouw en de gewestspraak betreft, aan beide moest, in een herdruk, die, ik wensch en hoop het, niet zal uitblijven, een afzonderlijk en zelfs uitvoerig hoofdstuk worden gewijd. Het eerste dezer onderwerpen is een kolfje naar de hand van Dr Leurs. Als hij het ongeluk heeft of.... het geluk, even van nabij kennis te maken met de aloude, tot ongeveer 1870 ongeschonden voortlevende bouw-overlevering van de streek, zal hij, en niemand zoo goed als hij, dat nu ontbrekende hoofdstuk met liefde schrijven.

Wat het dialekt betreft, dat is wellicht nog interessanter dan de bouwtradietie. Het bevat zooveel eigens, eigens en verrassends, zooveel schijnbaar tegenstrijdigs zelfs, dat een fieloloog, die zijn vak liefheeft, er zal aan kluiven, dat het een lust is. Is er geen jonge taalgeleerde, zelf in het Payottenland of in klein-Brabant «gewonnen en geboren», om dat onderwerp aan te durven? Ik durf hem op voorhand verzekeren, dat de studie van het Westbrabantsch Dietsch minstens zoo aantrekkelijk is als die van de Kempensche of andere Zuidnederlandsche tongvallen. Was de mij uitgemeten ruimte niet al te beperkt, ik zou het beproeven, zelf eenige biezonderheden omtrent het Payotten-Dietsch mee te deelen.

En hierbij wil ik het dan laten, doch niet wil ik afscheid nemen van de lezers van «De Toerist», zonder hen ten warmste te hebben aanbevolen, zich deel IV van « Steden en Landschappen » aan te schaffen.

Elke Vlaamsche wandelvogel moet dit deel bezitten... en lezen!

POL DE MONT.

-- VAN HET SEKRETARIAAT --

LEDENAANGROEI. — Van 1 tot 15 December konden wij geen noemenswaardigen ledenaangroei boeken. We waren echter in de gelegenheid tal van personen in te schrijven voor volgend jaar; in het nummer van 15 Januari publiceeren wij het aantal.

Aan de drie personen welke van af 15 Oktober tot 31 Januari het grootste aantal leden aanwierven zal een aardig boek worden aangeboden.

BETALING DER LIDKAART 1926. — Bij het verschijnen van dit nummer moeten alle bondsleden, die ook in 1925 lid waren, in het bezit zijn van hun lidkaart 1926.

Zij die deze kaart nu nog niet bezitten wezen ervan verwittigd dat deze als onbetaald bij ons terugkwam met de aanduiding «afwezig», «vertrokken», «zal op kantoor komen», «geweigerd!»

Deze leden, die dus nog niet in de gelegenheid waren hun bijdrage over 1926 te betalen, worden dringend verzocht, teneinde hun het regelmatig toezenden van het bondsblad «De Toerist» te kunnen verzekeren, ten spoedigste het bedrag van fr. 7.50 (of van fr. 3.50 ev.) te komen voldoen op het secretariaat, Dambruggestraat, 116, of te storten op postcheckrekening nr. 93627, waarna hun de kaart onmiddellijk wordt toegezonden. Op de strook van het postcheckbulletijn vermelden «bijdrage over 1926» en het nummer der lidkaart 1925. Het is in het belang der leden zelf dat ze aan dit verzoek zoohaast mogelijk voldoen.

NIET-ONTVANGEN VAN « DE TOERIST ». — Indien het 1 Januarinummer van « De Toerist » moest achterwege blijven verzoeken wij de personen welke regelmatig aan den postbode hun bijdrage over het jaar 1926 hebben betaald dadelijk bij het postbeheer een klacht neder te leggen.

PREMIE. — Met genoegen stelden wij vast dat vele onzer trouwe leden gedurende de laatste dagen het secretariaat met nieuwe inschrijvingen voor 1926 overrompelden. Wij danken deze flinke werkers! Het bestuur heeft dan ook besloten aan de drie personen welke het grootste aantal nieuwe leden aanbrachten van af 15 October tot 31 Januari een mooi boek aan te bieden. Vooruit propagandisten werft leden aan!

DE LIJST der V. T. B. leden welke meer dan 10 leden aanwierven voor 1926 van af 15 October tot 31 Januari, zal worden gepubliceerd in het nummer van 15 Februari.

AAN DE AFGEVAARDIGDEN. — Al onze afgevaardigden worden dringend verzocht vóór 15 Januari een bondig verslag in te dienen over hun werking gedurende het afgeloopen jaar. Wij verlangen niet een uitgesponnen opstel, maar een opsomming van de wandelingen, reizen, voordrachten, en dgl. die in den loop van het jaar werden op touw gezet. Deze gegevens zijn voor ons van groot belang omdat ze dienen moeten voor het opmaken van een overzicht van de bondswerking gedurende het verloopen jaar. Bedoeld overzicht komt ons van pas bij het ev. aanvragen van steun aan de openbare besturen.

ZITDAGEN VOOR DE BESTUURSLEDEN. Daar het blijkt dat meermaals leden van den V.T.B. persoonlijk met de bestuursleden in contakt willen komen, werden, ten einde deze leden te voldoen, volgende zitdagen vastgesteld:

Prof. Leurs: (ondervoorzitter) Vrijdag 8 en 22 Jan. van 19 tot 20 u.

M. Neyes: (penningmeester) alle Dinsdagen van 18 tot 19 u.

M. Mauquoi: (leider van de kommissie voor Propaganda) alle Dinsdagen van 18.30 u. tot 20 u.

M. Joos, (leider van de kommissie voor Toerisme) alle Vrijdagen van 19 tot 20 u. Deze zitdagen worden gehouden in het bondssecretariaat, Dambruggestraat, 116, en worden in elk nummer van « De Toerist » onder deze rubriek aangekondigd.

Verslag over de vergadering van het Algemeen Bestuur gehouden, in het lokaal de " Vlaamsche Leeuw „ De Keyserlei te Antwerpen.

Prof. Leurs, die als Voorzitter fungeert, opent de vergadering te kwart vóór drie. De bestuursleden waren tot aller genoegen goed opgekomen. Ziehier welke besluiten er werden getroffen: De landdag zal volgend jaar gehouden worden te Diest. Moest dit echter, door onvoorziene omstandigheden, niet gaan, dan zal Tervuren aan de beurt komen.

De provinciale toeristendag voor West-Vlaanderen zal te Oostende de leden vereenigen op Pinksterdag, voor Brabant zal dit geschieden op 20 Juni te Vilvoorde.

In 1927 bestaat onze vereeniging vijf jaar. Een kommissie werd gesticht om ervoor te zorgen dat deze gebeurtenis niet ongemerkt voorbij zou gaan. Bedoeld komiteit wacht de voorstellen der leden in, en zet zich in Februari dadelijk aan het werk.

Eigen Huis V. T. B. — Ja, onze vereeniging, die zich zoo uitbreidt dient ook over een ruimer sekretariaat te beschikken! Heel de vergadering laat zich met geestdrift in betreffende een voorstel van den heer Mauquoi, door een obligataire leening bij de leden, voor den V.T.B. zijn eigen lokaal aan te koopen. In het nummer van 15 Januari zal deze zaak de leden op uitvoerige manier worden toegelicht.

Het financieel verslag door den heer Neyes, schatbewaarder, voorgedragen wekt algemeene tevredenheid. De bondskas staat er beter voor dan voorheen! Het blijkt ook noodzakelijk meer reklaam te maken voor de bondsuitgaven; een actie in dien zin wordt ingezet.

Nadat nog enkele punten van minder belang afgehandeld waren, sloot de Voorzitter, na zijn tevredenheid te hebben uitgedrukt over de zoo zakelijke samenkomst, om 6 uur de zitting.

V. T. Bers

Hebt U er aan gedacht voor Uw familieleden en vrienden een *V. T. B. geschenk* te koopen?

Bestel dadelijk :

De Kempen	12.50 fr.
Mechelen	6.50 fr.
De Haven van Antwerpen	6.50 fr.
West-Brabant	7.50 fr.
Gids Laroche	3.50 fr.

SUBKARPATISCH ROETENIE.

De oostelijke achterhoek van den Tsjechoslovakschen staat is een der minst bezochte streken van Europa, alhoewel hij rijk aan natuurschoon, ethnografisch zeer belangwekkend en gemakkelijk te bereiken is doordat de sneltreinen Berlijn-Boekarest er door stoomen. De Tsjechen noemen dat land, bij het tractaat van Trianon van Hongarije afgescheurd, Podkarpatskà Rus, Subkarpatisch Rusland. Het ligt tusschen de Karpaten, de Ung (Uzj) en den bovenloop van de Tisza (Theis of Tisa). De gemelde spoorlijn loopt eenige kilometers benoorden de zuidgrens. Het gewest heeft een oppervlakte van 12.097 v. KM. en behoorde tot in 1919 tot de Hongaarsche komitaten Ung, Bereg, Ugocsa en Màramaros. Van dit laatste komitaat is een groot gedeelte Roemenië toegewezen.

Het is een dun bevolkt, schilderachtig en boschrijk bergland, dat niet zeer vruchtbaar is en geen graan genoeg voortbrengt voor zijn 603.000 inwoners, onder welke 370.000 Roetenen, 102.000 Magyaren, 82.000 Joden, 19.000 Tsjechoslovaken en 10.000 Duitschers volgens de volkstelling van 1920.

De Roetenen zijn Oekrajiners en Oostslaven, zooals de Oost-Galiciërs. In hun ontwikkeling zijn zij achterlijk gebleven, omdat hun taal altijd verwaarloosd werd door de Hongaarsche regeering: Slechts 23.2 pct. der Roetenen boven zes jaar kunnen lezen en schrijven, tegen 56.7 pct. der Magyaren in dezelfde komitaten. Zij zijn door hun afzondering zeer gehecht gebleven aan hun oude gebruiken en zijn Grieksch-Katholiek, evenals de Oost-Galicische Roetenen, welke door de Unie van Brest-Litovsk onder het kerkelijk gezag van den paus zijn gebracht (1592) en welke deshalve Uniaten worden genoemd. Zij volgen den Slavischen ritus en hun priesters zijn gehuwd, als is hun kerkleer Roomsch.

Van eenzelfde ras zijn de Subkarpatische Roetenen niet. In het Westen zijn de meesten klein van gestalte, bruinharig, met breeden kop en hoekig gelaat en anthropologisch aan de Slovaken verwant. In het Oosten zijn met name de Hoetzoelen lange, donkerharige, breedschedelige, flinke kerels, zooals de Dinarische Zuidslaven. Hun volksdracht verhoogt de locale kleur, meer door de roode broeken dan door de grauwe schaapspelsen en lederen gordels. De vrouwen dragen schorten met gekleurde streepen.

Deskundigen beweren, dat de invoer van graan overbodig zou wezen, indien de boeren minder achterlijk waren, de moderne bebouwingswijze kenden en de grond beter verdeeld was. Zij leven van aardappelen, boonen en een karig broodrantsoen. Zij zijn te arm om genoeg voedsel te koopen, zoodat velen ondervoed zijn.

In de achttiende eeuw hadden zij allen nog geen vaste woonplaatsen. Dezen zwierven met hun vee door de bergen en allen leden een kommerlijk bestaan. Thans zijn er nog die met hun vee onder één dak wonen. De huizen zijn van boomstammen en ongelijke planken opgetimmerd. De spleten zijn met mos en slijk gevuld, welke tegen vorst, regen en wind niet bestand zijn; het dak is van stroo. Vele hutten hebben geen schoorsteen en zien er gansch vervallen uit. Vele hoeven en akkers zijn met paal-omheiningen afgesloten. In het mooie Ung-dal, tusschen Uzjok en Volosanka, staan ettelijke woningen aan den straatweg, waarvan de wanden uiteenrotten. In de minder vruchtbare en hoogere streken zijn de toestanden nog ellendiger. Typisch zijn de daken der kleine houten kerken, die er volkomen Oostslavisch uitzien.

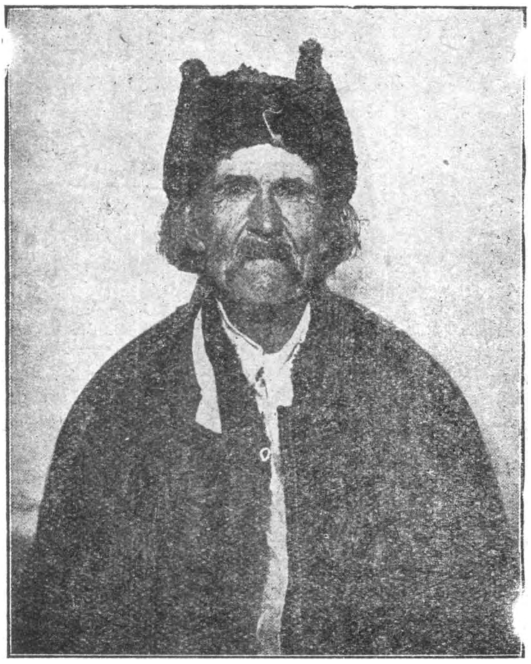

Dinarische Roeteen uit Jasina.

In de dertiende eeuw waren de Woudkarpaten bijna onbewoond. Waarschijnlijk waren er voor de aankomst der Magyaren

reeds Slavische stammen gevestigd. Andere behoorden tot het gevolg der Magyaren. In de veertiende eeuw zetten zich uit Galicië uitgewekene Roetenen in Bereg en Ugocza neer. De gansche bevolking telde niet meer dan 40.000 zielen.

Treurig is het lot van dat volk altijd geweest, benoorden en bezuiden de Karpaten. De Poolsche Szlachta in Galicië en de Magyaarsche magnaten hadden van deze herders en landbouwers lijfeigenen gemaakt. Dat de Habsburgers sommigen voor hun trouw en dapperheid adelbrieven hadden verleend, het eenige middel om in die streken de menschen vrij te maken, bracht geen verandering in den nood der menigte. Na 1848 werd de lijfeigenschap afgeschaft, doch de boeren werden nog meer belast.

De inlijving bij Tsjechoslovakije heeft tot nog toe weinig aan de agrarische toestanden gewijzigd. De Roeteensche afgevaardigden, die sedert April 1924 te Praag zetelen, hebben allen op een spoedige grondverdeeling aangedrongen. Tot dusveer heeft de Tsjechische overheid alleen voor het volksonderwijs gezorgd.

De meeste Roetenen kunnen noch lezen noch schrijven. Daaraan hebben hun vroegere meesters schuld. Vóór den wapenstilstand waren er geen Roeteensche scholen. In 81 van de 634 scholen werd het godsdienstig onderricht in de volkstaal gegeven. In alle was de schooltaal het Magyaarsch.

Geen wonder dat het Subkarpatisch volk te weinig ontwikkeld was om nationaal te voelen. Zijn trouw in 1703 onder Frans Ràkoczi II en in 1848-49, toen de Hongaren tegen de Habsburgers streden, alsook tijdens den wereldoorlog, was het gevolg van zijn achterlijkheid, welke het belette een onderscheid te maken tusschen staat en vaderland. Hadden zij kultureel zoo hoog als de Tjsechen gestaan, dan hadden zij geweten, dat Hongarije niet hun vaderland was.

Russische propaganda was er vóór den oorlog wel geweest. De Russisch-Galicische vereeniging trachtte hen tot de Russische orthodoxie terug te brengen. Van 1856 tot 1911 gingen 10.300 Roetenen tot de Russische kerk over. Bevreesd voor verdere vorderingen der orthodoxie liet de Hongaarsche regeering eenige maanden vóór den oorlog 32 boeren door de rechtbank van Màramarossziget straffen wegens opruiing tegen kerk en staat. Orthodoxe Roetenen zijn inderdaad voor Rusland gewonnen; zij gebruiken als schrijftaal het Russisch en niet het Oekrajiensch. De aanwezigheid van die Russischgezinden in het Karpatenland verklaart eenigszins de weifelende houding der Tsjechische regeering, die door den nog niet bijeengeroepen Subkarpatischen landdag moet laten beslissen welke de ambtelijk taal van het zelfbesturend gebied zal zijn. Ik vermoed dat zij iets meer voelt voor het Russisch, zij het dan een plaatselijk gewijzigd Russich, dan voor het Oekrajiensch, misschien om door middel van de taal een slagboom boven de Karpaten op te richten

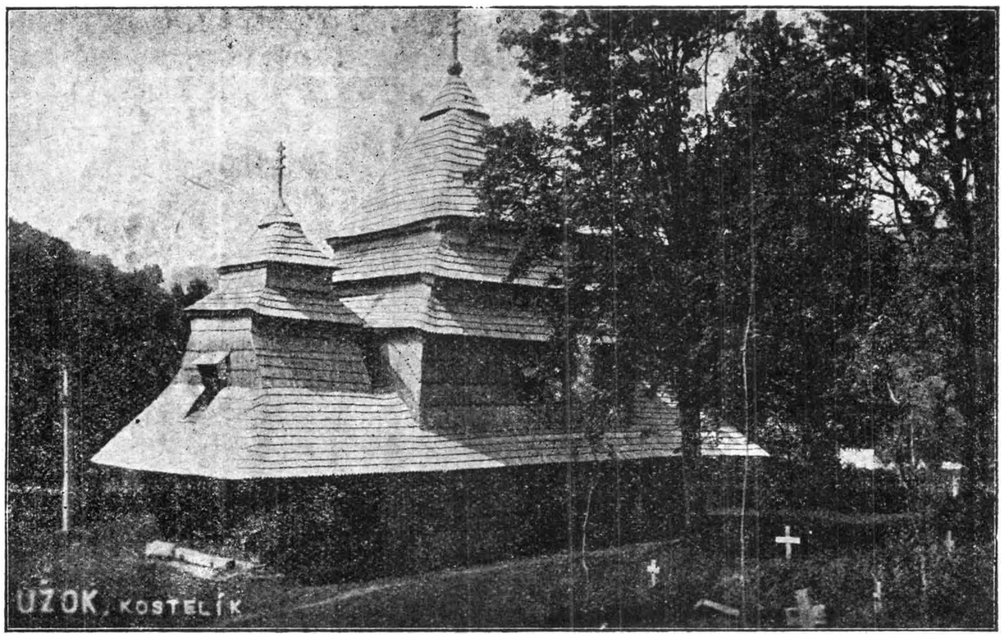

Kerk te Uzjok.

tusschen haar Roetenen en hun Oost-Galicische en Bukovinische stamgenooten. De officiëele benaming van het land Subkarpatisch Rusland en niet Roetenië komt hiermede overeen, alsook de aanduiding der bevolking in alle officiëele en officieuze berichten als Russen en niet als Roetenen of Oekrajiners.

De Tsjechen bekennen dat hun politiek in het Karpatenland niet altijd gelukkig is geweest en de verkiezingen van Maart 1924 hebben bevestigd, hoe weinig de Subkarpatische kiezers met het Tsjechische bestuur ingenomen zijn. Onder de 8 afgevaardigden waren 3 communisten, één Magyaar, één lid der agrarische oppositie, één der republikeinsche boerenpartij, één der Karpato-Russische partij der kleine boeren en arbeiders en één Tsjechoslovaaksche sociaal-demokraat; alleen deze laatste was geen tegenstander der regeering. In den senaat werden gekozen twee communisten, één Magyaar en een lid der agrarische oppositie. Stellig een volkomen nederlaag voor het Tsjechoslovaksch ministerie. Toen de afgevaardigden voor de eerste maal in het Praagsch parlement verschenen, lieten zij niets anders dan klachten en verwijten hooren. Het zelfbestuur, Subkarpatië door het verdrag van St. Germain tusschen de Entente en Tsjechoslovakije toegekend, moest zonder dralen ingevoerd worden, het standrecht en de preventieve censuur opgeheven en de agrarische hervorming bespoedigd. Alleen de Magyaren zijn, het spreekt vanzelf, tegen deze hervorming, welke noodzakelijk tegen hun belang indruischt.

Slechts de Magyaren koesteren nog het stille verlangen met Hongarije vereenigd te worden. Subkarpatië behoort ontegenzeggelijk geograpisch en ekonomisch meer tot dezen staat dan tot Tsjechoslovakije, dat minder behoefte heeft aan zijn hout en zijn zout dan Hongarije. Terwijl de boerenarbeiders gemakkelijk werk vinden in het Alföld, de Hongaarsche vlakte, kan Tsjechoslovakije zulke werkkrachten niet gebruiken.

De Hongaren beweren dat de afscheidingsbeweging kunstmatig onder de Tsjechische bezetting in April 1919 aan den gang is gekomen en dat de Roeteensche centrale Volksraad een kleine minderheid vertegenwoordigde. Het volk riep om hulp tegen de bolsjevisten, niet tegen de Hongaren. Alleen bij de naar Amerika uigeweken Roetenen was de wil tot afscheuring duidelijk. Waarschijnlijk was ook op hen een druk van buiten uitgeoefend. Dit alles staat in een bezwaarschrift van de Roeteensche staatkundige partij van Hongarije aan de Vredeskonferentie. Van de onderteekenaars hebben velen niet-Slavische namen ,hetgeen argwaan bij den buitenstaander verwekt omtrent de Roeteensche samenstelling van die partij.

In het Praagsch parlement zijn de Subkarpatische afgevaardigden in de oppositie gebleven, doch zij hebben niet het minst verlangen getoond uit het Tsjechoslovaksch staatsverbond te treden. Een volksstemming wenschen alleen de Magyaren en als het zelfbestemmingsrecht iets anders was dan een ijdele oorlogsleuze, dan zou ze waarschijnlijk kleine wijzigingen der zuidgrens ten gevolge hebben; de steden zouden stellig Hongaarsch kiezen.

Voor de Roetenen is de tegenwoordige toestand kultureel en staatkundig beter dan de vooroorlogsche. Aansluiting bij (Sovjet-) Oekrajina is uitgesloten zoolang Oost-Galicië en Bukovina Poolsche en Roemeensche staatsgebieden zullen zijn. Onder Poolsch gezag zouden er minder waarborgen voor hun kultureele zelfstandigheid zijn dan onder den tegenwoordigen status. De volkstaal, laat het in haar Oekrajienschen of Russischen vorm zijn, is de ambtelijke taal van het autonom gebied. Zij prijkt op de staatsgebouwen, straatborden, berichten enz., boven het Tsjechisch en het Magyaarsch. Er zijn thans scholen, waar zij de voertaal van het onderwijs is: In 1920-21 in 167 lagere scholen, 7 openbare en 9 andere U. L. O scholen, 3 reaalgymnasia en 4 kweekscholen voor onderwijzers en onderwijzeressen.

Wanneer men onbevangen de toestanden der minderheden in de erfstaten der Donaumonarchie nagaat, dan moet men erkennen, dat ze in Tsjechoslovakije nog het minst afwijken van de norm, welke de verdragen hebben vastgesteld. Een andere vraag is of deze norm voldoende is om hun kultureele zelfstandigheid te handhaven en hen tegen denationalisatie te vrijwaren. Toen de oorlog voor Hongarije verloren was, verleende de Hongaarsche regeering autonomie aan de komitaten Màramaros, Ugocza, Bereg en Ung, dewelke onder den naam Roesska Kranja een zelfbesturend rechtsgebied zouden vormen.

Met zulke toegevingen komen de unitarische staten altijd te laat en Hongarije zal niet de laatste staat zijn welke aan de verdrukking van nationale minderheden te gronde is gegaan. Hun regeerders kunnen zich den gemoedstoestand der volksgroepen, welke zich verdrukt gevoelen, niet indenken. Thans zijn de Magyaren de laatsten in het land waarvan zij eeuwenlang de trotsche

meesters zijn geweest. Men merkt het dadelijk in de steden, waar ze nog in meerderheid zijn. Op de hoeken der straten staan de Magyaarsche naam, voorheen de éénige, onderaan en in zeer klein letterteekens. Ambtenaars en officieren zijn Tsjechen, lagere beambten soms Roetenen. In staatsdienst zijn er ook Oost-Galiciërs, die voor den Poolschen dwang zijn gevlucht en welke de regeering bruikbaar acht.

De voornaamste stad is Mukatsjevo, in het Magyaarsch Munkàcs, de geboorteplaats van den beroemden schilder Michaël Munkàcsy. De twee derden der inwoners zijn Magyaren (12.680 in 1910). Er zijn ongeveer drie duizend Joden, die Duitsch spreken, en 1400 Roetenen. De hoofdplaats heet officiëel Uzjhorod (in het Magyaarsch Ungvàr) ; zij is langs beide oevers van de Uzj of Ung gebouwd en wordt beheerscht door een burcht, in 1777 door Maria Theresia aan den Grieksch-Katholieken bisschop van Munkàcs geschonken om er een seminarie te vestigen. Het gebouw is een langwerpig onregelmatig vierkant en is zelfs niet schilderachtig, maar de kathedraal ernaast bezit een mooi ikonostasion. Noch de groote karmozijn-roode synagoge, noch de kerken in de stad hebben iets aantrekkelijks. Bezienswaardiger is een nieuw woningcomplex, hetwelk getuigt van modern streven in de plaatselijke architectuur. Doch wat den Vlaming meer treft is het bestaan in zulk een kleine stad (geen 17.000 inwoners in 1910, o.w. 13.590 Magyaren, 1200 Slovaken, 1150 Duitschers — meestal Joden —, en 640 Roetenen) van een paar boekhandels, waar Magyaarsche, Russische, Duitsche en Tsjechische boeken te koop zijn. In die landen met vele analphabeten koopt, wie lezen kan, meer boeken dan hier, al zijn de boeken er duurder en de welstand kleiner. Zelfs de dagbladen zijn er viermaal duurder dan in Vlaanderen.

Uzjhorod, een tamelijk levendige stad, met een groote brug over de Ung, waarin paarden en rijtuigen en karren worden gebaad en schoongemaakt, heeft voor niet veeleischende reizigers een ordentelijk hotel. Het heette vroeger Magyar Korona en het eerste woord is sedert 1919 weggevallen. De stad is met bovengemelden spoorweg door een zijspoor verbonden, dat van Tsjop (Csap) over Uzjok-Sianki naar Lemberg gaat. In Augustus 1925 was het verkeer door den Uzjok-pas niet hersteld en wie van Lemberg kwam moest in het Poolsch grensdorp Sianki, waar geen hotel is, overnachten en 's anderendaags 13 of 14 K.M. door de Karpaten te voet loopen. Een eenige gelegenheid om nader kennis te maken met gastvrije menschen, met het moeilijk grensverkeer en met het prachtig landschap in deze streek, waar tijdens den wereldoorlog zoo hard gevochten en zooveel verwoest is, maar waar de natuur zich onvergankelijk schoon voordoet.

Dr. G. S.

LESSEN VOOR TOERISTEN TE ANTWERPEN

EERSTE HULP BIJ ONGEVALLEN. — Donderdag, 14 Januari 1926, begint de tweede reeks lessen, gegeven door de zorgen van den V.T.B. (Plaatselijke Werking). Deze lessen worden gegeven tot vorming van artistiek en wetenschappelijk voorgelichte toeristen; allengs zullen ze meer belangstelling vinden en daardoor mogelijk ook meer worden uitgebreid. De eerste reeks lessen, gegeven door Prof. Dr. Leurs, viel een verheugende belangstelling te beurt. De vier lessen, met oordeelkundig gekozen lichtbeelden, gaven ons, al was het maar in breede trekken, een duidelijken, belangwekkenden kijk op den ontwikkelingsgang der bouwkunst in Vlaanderen. De tweede reeks, loopende over verpleegkunde in verband met toerisme (waarbij lichtbeelden en film zullen worden aangewend), door Desse Gabriëls, neemt aanvang op Donderdag, 14 Januari 1926, te 8 u. 's avonds, in de Stedelijke Meisjesnormaalschool, Lange Gasthuisstraat, en loopt ten einde op Donderdag 18 Februari daaraanvolgend. Om in zekere mate de onkosten te dekken welke de Bond te dragen heeft, zal een inschrijvingsgeld moeten gestort worden van fr. 5.— door Bondsleden en fr. 10.— door niet-aangeslotenen, voor heel de reeks. De inschrijvingen te zenden naar het Bondssecretariaat, Dambruggestraat, 116, Antwerpen, met bijvoeging van het bedrag of storting op postcheckrekening 93.627. Op de strook van het formulier dan te vermelden : « voor de zes lessen van Desse Gabriëls ». Men kan ook inschrijven bij de opening van den Cursus, op Donderdag, 14 Januari a.s. te halfacht.

(Pl. W. Antw.).

EERELIJST

Wij hadden het genoegen tijdens de jongste maand de volgende toetredingen te mogen ontvangen :

EERELID. Heer Remy Van Eynde, Uitbreidingstraat, 184, Berchem.

BESCHERMEND LID. Heer Robaeys W., grootnijveraar, St. Kruis-bij-Brugge.

BEGUNSTIGEND LID. Stad Geeraardsbergen.

Hartelijk dank.

Wij houden er aan hier terloops mede te deelen tegen welke voorwaarden men op de eerelijst van den V.T.B. kan worden genoteerd:

Eereleden betalen een minimum van 250 fr. en zijn lid voor het leven. — Beschermende leden betalen een minimum van 100 fr. en zijn lid voor 10 jaar. — Begunstigende leden storten *jaarlijks* een minimum van 25 fr.

LONDENSCHE MIST

Wat is, daarbij vergeleken iedere andere mist? Wie spreekt van iets anders? Ja, wij zijn trotsch op onzen mist. Als op een ziekte. Wie vindt het prettig wanneer een bezoeker onze nochtans bewustelijk overdreven kwalen schijnt te onderschatten, d.w.z. op hun ware afmeting schijnt te willen schatten? Welnu, onze mistkwalen zijn niet eens overdreven en zij kunnen niet overschat worden. Zouden wij dan op onzen trots geen recht hebben? Hij is onze eenige troost, die trots, hij vergunt het ons, vreemdelingen met een gewichtig gezicht te vragen wat hij nu wel van onzen mist denkt. *Onzen mist,* — maar wat is dat, *onze* mist?

Er zijn geestdriftigen die volhouden, dat geen mist onze echte mist is, die geen duidelijke schakeering van saffraan vertoont. Saffranig nu was de mist der afgeloopen dagen niet, maar bruin zeer zeker. Wij mogen misschien met eenige veiligheid aannemen dat de ontevredenen, die nooit ontbreken, het slachtoffer van de verbeelding hunner herinnering zijn. Zeker is, dat ik voor mij in de ruim vijf jaar dat ik hier nu woon, iets dergelijks nog niet heb bijgewoond.

De mist dus. En toch, die ontevredenen..... Zij laten mij nog niet met rust. Is het bij U in Uw kamer zoo donker geweest, vragen zij, dat gij op de tafel een krant niet kondt zien liggen? Zoo was het in December 1879 en Januari 1880. Een spotvogel grinnikt. Ach wat, smaalt hij, spreek mij niet van mist zoolang het, wanneer men een straat wil oversteken, niet noodig is een krant te koopen om die aangestoken als fakkel te gebruiken. Een tweede spotvogel snoert den eerste den mond: Een werkelijke mist is er pas, wanneer men een blinde moet huren om je naar den overkant van de straat te brengen! Maar alle gekheid op een stokje. Kan men zich voorstellen, wat de beproeving in werkelijkheid geweest is? De Londensche athmosfeer deponeert per aker en per jaar twee tons vuiligheid, laten wij zeggen roet. Iets meer dan een derde deel daarvan is kool of koolstof. Een tweede derde deel bestaat uit prikkelende minerale stoffen. In de rest bevinden zich zwavel- en andere zuren, die tot de violentste prikkelstoffen behooren. Zooals de Daily Mail zei, een paar dagen in den mist komt neer op een leven in vergiftigde gassen, want dat in werkelijkheid, is de Londensche mist. Al die vuiligheid immers komt zoo'n mistdag dicht-ineengedrongen over de stad heenvallen en het duurt lang voor dat zij weer opgetrokken is. Voor de gezondheid is het noodlottig. Door den mist van 1880 steeg het Londensch sterftecijfer onmiddellijk van 27 tot 48. Dat was een bijzonder erge, maar zelfs de mildste mistdag brengt voor een paar dagen het sterftecijfer aan het stijgen. De materieele schade voorts is reusachtig. Afgezien van al de ongelukken heeft men daar de verlichting binnen en buitenshuis en het bijna stopstaan van een groot deel van het verkeer en het tijdverlies. Men schatte de schade op tien millioen pond, op een enkelen dag. Wanneer het voorbij is, en men ziet eindelijk weer eens iets van de wereld, dan heeft men de neiging den mist weder spoedig te vergeten. Niet aldus degenen, die met allerlei ziekten van de ademhalingsorganen gekweld worden. Die zijn er naar aan toe. Wanneer men nagaat, dat iemand met gezonde longen als schrijver dezer correspondentie, zoolang hij in de stad is, met pijn in de borst en een dikke prikkelende keel rondloopt, dan begrijpt men wat het voor de stakkers is, die geen gezonde longen of andere ademhalingsorganen hebben. Zooveel te erger wordt het, dat men, ondanks het feit, dat er zeer wel wat aan te doen zou zijn, een toestand in het leven houdt, die voor alle burgers niet alleen een afschuwelijke ervaring is, maar bovendien in dubbelen zin een verkwisting op groote schaal beteekent.

In de eerste plaats de positieve schade, waarover ik sprak. Maar verder de schade door verkwisting. In de uren, dat in ons land de athmosfeer nog nagenoeg maagdelijk is, van 's ochtends zes tot tien, verspreiden de schoorsteenen van de Londensche particuliere woningen iederen morgen een rook die niet minder dan twee honderd frank ton stof bevat. Dat komt van de frenetieke spek- en vischbakkerij. Een onderzoeker heeft berekend dat alleen al uit particuliere huizen over het heele land jaarlijks 2½ millioen ton potentieele brandstof in den vorm van roet de lucht in en verloren gaat. Daarbij voege men dan nog 500.000 tons voor fabrieken. Met den prijs van kool op £ 2 komt dat op een verlies van £ 6.000.000 jaarlijks. Ik zei daar dat de rook zich verspreidt, maar dat is maar gedeeltelijk waar en de mist is natuurlijk juist een gevolg van het niet-verspreiden van den rook, waartoe meteorologische invloeden van tijd tot tijd medewerken. Geheel verspreiden doet de rook nooit en dat geeft de stad haar zwart-grauw aanzien, vreet de muren aan, eischt voor alle schilderijen glasruiten, die hen bijna onbezienbaar maken en vraagt offers van de gezondheid die men niet al te gering moet nemen. Het ligt voor een groot deel aan

gebruik van die afgrijselijke zachte kolen die ook in een kamer alles, boeken bijvoorbeeld, zwart en smerig maken. In New-York zijn ze verboden en onmiddellijk na dat verbod begon rachitis in die stad geheel te verdwijnen. Zonneschijn hebben wij nu eenmaal noodig en geleerden beweren dat zonlicht wanneer het eenmaal door de Londensche athmosfeer gedrongen is, op zijn weg een paar van zijn kostelijke eigenschappen verliest, dat zij althans op dien tocht aanmerkelijk verzwakt worden. Voor den oorlog heeft men druk gepraat over een Smoke Abatement Act, maar de oorlog heeft het uitvoeren van dat plan verhinderd en sinds is men er niet op teruggekomen. Toch beteekent het bestendigen van den bestaanden toestand volgens deskundigen een jaarlijksch verlies van £ 50.000.000, want het blijft vanzelf niet alleen bij de verkwisting in de lucht. Het heele brandstoffenprobleem behoort aangepakt te worden en juist daartoe wilde de liberale studiecommissie van dit voorjaar een prikkel geven.

De aanblik van de stad in mist, voorzoover er van een aanblik sprake is, moet ongetwijfeld merkwaardig heeten. Men begeve zich naar drukke punten of Trafalgar Square of Piccadilly Circus. Men kan slechts een paar yard voor zich zien. Alle lichten zijn op, maar lijken gloeiende spijkers, of, als het om etalages gaat, bleeke schijnsels. Voor de veiligheid van het verkeer is dat niet genoeg, en op den rand van de zoogenaamde vluchtheuveltjes staan groote fakkels uit tonachtige reservoirs door pompen gevoed, die een flakkerende vlam geven. Het is wat men noemt een schilderachtig gezicht. De bussen en auto's kruipen over den weg en doemen vlak bij elkaar op, dikwijls te laat om te stoppen. 's Avonds wordt het erger. Komt men dan een beetje buiten het centrum dan is het overal volstrekte duisternis. De bussen rijden bij vijf tegelijk achter elkaar. Een conducteur geeft den rand van het trottoir aan door er met een lantaarn langs te loopen. Zijn er een oogenblik geen bussen, dan is er de meest absolute verlatenheid en stilte. Iemand die wat lang wegblijft, gaan zoeken is uitgesloten, men zou den heelen tijd moeten roepen. Duizenden menschen verdwalen op bekende wegen en de straatnamen zijn te onduidelijk en te hoog om ontcijferd te worden. Kinderen vinden het interessant, maar men is blij wanneer zij thuis zijn. Binnenshuis, trouwens hangt de mist, schoon dunner, even goed. En de vuiligheid! Daar kan men zich geen voorstelling van maken. Alle kozijnen van het huis zijn in één dag bruinzwart. Een melkflesch op het buitenkozijn van de hal teekent in een half uur een lichten kring. Toen vanmorgen de mist nagenoeg verdwenen bleek, waren al de roode platgepande daken zwartig. Dat komt vooral doordat de mist gister droop en alles vochtig maakte. Over de kleeren en gordijnen behoef ik niet te spreken. Men kan het zich voorstellen. Behalve voor de electrische fabrieken is een dag of wat mist voor de wasscherijen een buitenkansje. Het allerergste echter is de psychische invloed dien een eenigszins langdurige mist uitoefent. Die van 1880, die drie weken onafgebroken duurde, moet een ontzetting geweest zijn! Het wordt op den duur zoo neerdrukkend aan alle kanten op die wijze door een bruin-geel en benauwend ruikend alles verdoovend gordijn van mist omgeven te zijn, den mist als een muur tegen de ruiten te zien, den mist overal te voelen en te ruiken, dat de beteekenis van de bekende Egyptische plagen er duidelijk door wordt. En duisternis zonder meer is nog wat anders. Ik vrees dat ik nu spoedig een streep onder dezen brief moet zetten. Al schrijvende begin ik het weer benauwd te krijgen. Wij verlangen naar een dagje zonneschijn... De Engelschen zijn altijd op alle gebieden het grootste. Deze voorrang zal hun, en hun Londen, niet licht door iemand betwist worden: dat Londen, als grootste wereldstad, het monsterlijkste en onnatuurlijkste menschengewrocht der aarde is. De mist is een van de bezoekingen, waarmede zij dien voorrang betalen moeten. De vreemdelingen betalen mee. Ach, het zal nog een tijdje duren vóór, zooals de dichter zei: « Babylon en Londen» vergeven en vergeten zijn...

ONS VIJFJARIG BESTAAN

In 1927 zal het vijf jaar geleden zijn dat de V.T.B. werd gesticht. Op die vijf jaren heeft de Bond zulk een schitterenden vooruitgang gemaakt dat deze gebeurtenis niet ongemerkt mag voorbijgaan.

Een kommissie, gelast met het inrichten en regelen der feestelijkheden, werd in het leven geroepen.

Dit lichaam, welke heel grootsche plannen in het schild voert, vraagt van al de leden medewerking !
Een eerste vraag: door welke gebeurtenissen (eenigszins omschreven) zoudt U het V.T.B.-lustrum vieren?

Wij wachten *vóór 25 Januari* talrijke passende antwoorden in. Later meer !

INHOUD

Aan de Leden, *Dr. sc. Albr. Pil.* 1
Het oude Kempische stadje, *Ern. Claes,* 2
Wegenis 4
Steden en Landschappen, *Pol de Mont* 5
Van het Sekretariaat — Verslag over de vergade... 8
Subkarpatisch Roetenië, *Dr. G. S.* 9
Lessen voor Toeristen te Antwerpen — Eerelijst . 12
Londensche Mist 13
Uitstappen en Bijeenkomsten 15
Verminderingen — Bondsleven 16

UITSTAPPEN EN BIJEENKOMSTEN

De V.T.B. uitstappen en bijeenkomsten zijn voor de leden uit het geheele land toegankelijk

ANTWERPEN.

Zondag 10 Januari. — Gezien de groote belangstelling bij het laatste bezoek aan de scène en machinatie van de Vlaamsche Opera wordt een tweede bezoek op touw gezet. Bijeenkomst van Ertbornstraat (achterkant Vlaamsche Opera) om 10 u. 30. Kaarten aan fr. 1.— af te halen op het Secretariaat, Dambruggestraat, 116, zoolang de voorraad strekt. (uitsluitend voor de leden).

Vrijdag 15 Januari. — Te 8 u. vierde voordracht met kunstlichtbeelden van den gekenden Antwerpschen fotograaf Eug. De Kock, in de feestzaal der Stedelijke Jongensnormaalschool, Quellinstraat. Als spreker treedt op de heer A. De Rees, schoolhoofd te Mechelen, en provinciaal afgevaardigde van V.T.B., met het onderwerp: «Schilderachtig Mechelen». Toegang vrij voor ieder.

Maandag 18 Januari: Bezoek aan de inrichtingen (in volle werking) van het dagblad « Gazet van Antwerpen ». Samenkomst hoek Nationale- en Augustijnenstraten te 20.30 u. Aantal deelnemers beperkt. Kaarten aan 1 fr. af te halen op 't secretariaat, Dambruggestraat, 116, (uitsluitend voor de leden).

Zondag 24 Januari: Wandelvoordracht door den heer Cornette, conservator, in het museum van Schoone Kunsten. Bijeenkomst om 10 u. stipt voor den ingang van het museum.

Maandag 1 Februari : Vertooning in den Antwerpschen Poesjenellenkelder. Wordt opgevoerd : « Het Wonderjaar », « De Leeuw van Vlaanderen » (naar werken van Hendrik Conscience) en « Romeo en Juliette » (muzikaal treurspel). Kaarten aan fr. 1.50 af te halen op het secretariaat zoolang de voorraad strekt.

N. B. — Wij vragen de speciale aandacht van onze leden uit Antwerpen en omstreken voor den cursus over «Toeristische Verband- en Verpleegkunde» die begint op Donderdag 14 Januari e.k. te 8 u. in de Stedelijke Meisjesnormaalschool, Lange Gasthuisstraat. Zie desbetreffend het speciaal bericht elders in dit blad.

ARDOIE.

Woensdag 6 Januari: (Driekoningendag) te 18 u. stipt in het lokaal, voordracht met lichtbeelden over « Brugghe die Scoone» door den heer Ach. Daled, Conservator van het museum van Oude Meesters te Brugge. — Ten einde de voorbereidende schikkingen te treffen wordt op 2 Januari te 18 u. een vergadering belegd bij ons medelid Arthur De Clerck «In het Gemeentehuis ».

BRUSSEL.

Maandag 18 Januari : Te 8 u. in de zaal Pletinckxstraat, 19, voordracht door den heer Cypriaan Verhaevert, letterkundige en folklorist, over « Het fleurige leven van plezante Ketjes en Kiekenfretters ». Toegang vrij.

GEERAARDSBERGEN.

Dinsdag 5 Januari: Opvoering van « En waar de sterre bleef stille staan » door het Vlaamsche Volkstooneel in den stadsschouwburg te 4 u. 20 t. h. vermindering voor de leden van den V.T.B.

In Februari: Voordracht door den E. P. Callewaert over « De Philosophie van het Reizen ».

GENT.

Donderdag 7 Januari: Ieder V. T. B.er weze op post in den Koninklijken Vlaamschen Schouwburg en make gebruik, bij het aanschaffen zijner toegangskaart, van de hem toegestane rangverhooging.

Zondag 17 Januari : 8ste Groepsreis naar Antwerpen met in den voormiddag bezoek aan het tooneel van den Kon. Vl. Opera. Toetredingen worden ingewacht tot 12 Januari, ten huize van den afgevaardigde, den heer Gyselinck, Begijnhoflaan, 31, Gent. Prijs per deelnemer: voor leden, 21.25 fr.; houders van vrijkaarten of spoorabonnementen 11.50. ; voor niet-leden respectievelijk 23 en 13 fr.

Zondag 24 Januari : Om 10 u. Bezoek aan een groot nijverheidsgesticht.

Maandag 25 Januari : 4de Wintervoordracht.

HOEILAART.

Woensdag 3 Februari: Voordracht met lichtbeelden over «Zwitserland en zijne Bewoners » door den heer Dr. Remi Sterkens, leeraar aan het Atheneum van Elsene.

KAPELLEN.

Om de veertien dagen 's Maandags te 20.15 u. stipt Voordracht met lichtbeelden of filmen in 't lokaal « Vlaamsch Huis ».

Maandag 4 Januari: 6de voordracht: De heer Karel Gommers, Licenciaat in Handelswetenschappen spreekt over : « Uit het verleden der Scheepvaart ».

Maandag 18 Januari: 7de voordracht : De E. H.Const. Roosens spreekt over : De Bouwkunst in de Middeleeuwen».

LIER.

In het vooruitzicht: Voordracht met prachtige lichtbeelden door den heer E. Borrenbergen, voorzitter van den fotografischen kring « Iris » over « Zwitserland ».

MECHELEN.

Zondag 10 Januari : te 11 u. voormiddag in het lokaal « Volksbelang » Onder den toren 5, vergadering voor de afgevaardigden van Mechelen en omgeving, (Breendonk, Duffel, Hingene, Hombeek, St. Amands, Tisselt). Bespreking van *onderlinge samenwerking*. Alle belangstellende leden uit Mechelen en omgeving, die iets voelen voor de V. T. B.werking, worden dringend uitgenoodigd.

Woensdag 13 Januari: Voordracht over « Fransch Vlaanderen » door den gekenden journalist en letterkundige, den onderhoudende causeur A. Hans. De spreekbeurt wordt gehouden in de groote trouwzaal van het stadhuis (ingang Groote Markt) te 8 u. stipt.

Zondag 17 Januari : Reis naar Antwerpen. In den voormiddag bezoek aan het stadhuis en het museum « Het Steen » onder bevoegde leiding. Te 1 u. middagmaal. Te 2.30 u. bijwoning der vertooning in de Kon. Vlaamsche Opera. Deelnemingsprijs (voor Opera en fooi) 7 fr. Inschrijven, tot uiterlijk Maandag avond 11 Januari, bij een der afgevaardigden Jufvr. De Wit, Keldermansvest, 13, L. Van den Hove, Van Benedenlei, 59, of J. Verhoeven, Dodoenstraat, 75.

Vertrek uit Mechelen te 9.11 u. of (voor degenen die enkel de vertooning in de opera wenschen bij te wonen) te 12.12 u. Terugkeer naar beliefte om 18.58 u., 20.13 u., 20.32 u. of 21.40 u.

Het middagmaal wordt gebruikt naar verkiezen in de spijshuizen « Burgersspijszaal », St. Jansplein, 29, « De Gouden Roos », Torfbrug, 3, (Noorderuitgang der hoofdkerk), of elders. (prijs middagmaal niet begrepen in den deelnemingsprijs van 7 fr.)

Zondag 24 Januari: Bezoek (in detail) aan de kerk van St. Jan Baptist en Evangelist, onder de leiding van een deskundige. Samenkomen te 2.15 u. vóór de kerk (onder den toren).

Vrijdag 29 Januari : Indien we met de voorbereiding klaar geraken, vertooning van enkele prachtige filmen over Italië, met korte inleiding door den heer De Rees. Meer dan 1500 M. film worden afgerold : reizen langs de Italiaansche meren, de Appenijnen, Rome. Raadpleegt het volgend nummer.

OTTENBURG.

Zondag 10 Januari: te 6.30 u. in de zaal van den Hr. Hertmans-Baus, tooneelvertooning in samenwerking met den kring « Nut en Vermaak ». Wordt opgevoerd : «Woningnood» (blijspel). Inkomprijs 2 fr. Kosteloos voor de leden van den V. T. B. op vertoon van hun lidkaart.

SOTTEGEM.

Een nieuwe en stevige werking wordt aangevat met een prachtavond (voordracht met lichtbeelden) in Januari en een lieder- en letterkundigen avond in Februari en Maart.

De afgevaardigde dezer gemeente: de heer O. Coessens, Kasteelstraat, 14, zoekt aanraking met afgevaardigden van Aalst, Oudenaarde, Geeraardsbergen, Ninove, Gent, Ronse en Kortrijk.

Zondag 10 Januari : Begin 19 u. Voordracht met lichtbeelden door den Z. E. H. Dr. De Vis over het onderwerp «Natuur- en Stedenschoon in Noord-Italië».Uitvoering van Italiaansche muziek en liederen.

Februari 23: Toeristische Liederenavond met voordracht door onzen Vlaamschen Volkszanger Em. Hullebroeck (Nederlandsch-Indië of Zuid-Afrika). Begin om 19.30 u.

Maart 21. — Lezing door den letterkundige H. Ernest Claes, uit eigen werk.

April 21. — Slotverrassing! (Programma later).

VEURNE.

Actiecomiteit. — De Heeren van het Actiecomiteit worden uitgenoodigd op de vergadering welke zal gehouden worden op Dinsdag 5 Januari, om 8 u. 's avonds, in «Het Hof van Commerce».

— VERMINDERINGEN —

BRUSSEL.

Kinema « Queen's Hall », steenweg op Elsene, 16, (Naamsche Poort). Een plaats duurder dan waarvoor betaald. Alle dagen tot 6 u. (Zaterdag en Zondag uitgezonderd).

Papierhandel A. Bogaert (groothandel), Elie Lambottestraat, 228, (Schaarbeek) extra korting 5 t. h.

VEURNE.

Kunstvoorwerpen in Simili-marmer, Edmond L. Gyselinck, in 't groot en in 't klein.

Vermindering 4 t. h.

—— BONDSLEVEN ——

ANTWERPEN.

Vrijdag, 18 December. — Een meer dan bomvolle zaal! De voordracht van Dr. Sterkens was dan ook alleszins dit succes waard! Aan de hand van enkele goedgekozen plaatjes leidde de spreker ons door het tooveractige mooie Zwitserland. Niet alleen een droge reisbeschrijving! Afwisseling van interessant reisverhaal, leuke anecdoten, economische beschouwingen. Het applaus dat Dr. Sterkens ten deel viel was dan ook meer dan verdiend !

Dinsdag, 22 December. — Bezoek aan de bakkerij en de bloemmolens van de N. V. « De Vereenigde Bakkers». Jammer genoeg dat de beperkte ruimte ons niet toelaat hier een uitvoerig verslag te publiceeren van het bezoek door den V. T. B. aan deze inriching gebracht !

Het was een prinselijke ontvangst geleid door den zoo sympathieken hoofdrekenplichtige, den heer Peeters. Vooreerst werden de deelnemers in het kabinet van den heer Peeters vergast op een flinke uiteenzetting over de tarwe, de bloem en het brood, dan werden we rondgeleid door de reusachtige, confortabel ingerichte en voorbeeldig reine inrichting. We klefferden in den bloemmolen en al de afhankelijkheden, konden al de bewerkingen nagaan: van wanneer de tarwe ruw en onzuiver het gebouw binnen wordt gebracht tot het brood, glanzend bruin uit de ovenmonden te voorschijn komt. Haast alle bewerkingen gebeuren mekanisch. Wat al machines we te zien kregen! Ten slotte kwamen we terug in het kabinet van onzen leider. Apotheose! Schotels met allerlei pastei en versnaperingen stonden klaar; en lekker dat het was !

Nogmaals van harte dank aan den heer Peeters en zijn helpers !

OOSTENDE.

De wandelvoordracht gehouden door den heer C. Loontiens in het stadhuis op 13 December mag buitengewoon geslaagd heeten.

Te 3 u. zeer stipt ving het bezoek aan. Ruim 90 personen (leden en ook niet-leden) namen er aan deel Spreker leidde ons gedurende twee uren rond, en verschafte ons duidelijken, wetenschappelijken uitleg over al het belangrijke, dat er te zien is. Het was waarlijk de moeite waard !

De Heer advokaat Porta bedankte den spreker en drukte de hoop uit hem nog meermalen voor V.T.B. te zien optreden. Ook werd een woord van dank gericht aan al de aanwezigen, waarna een flinke propaganda werd ingezet voor het aanwerven van nieuwe leden.

Dat is puik gewerkt, Oostende !

BRUSSEL. — Ondanks het slechte weder — de regen stortte plassend neer — is het bezoek aan de kerk van Laken zeer gelukt. De E. H. Devis wist ons aangename verrassingen te bezorgen en wij beklommen de twee verdiepingen van den toren waaruit mooie vergezichten zich voordoen. De orgels zijn de meest ingewikkelde der wereld en alhoewel de kerk heel modern is, wist de spreker ons het onderwerp uiterst aantrekkelijk voor te stellen. Wij bezochten vervolgens het kerkhof, enkele interessante graftomben en de oude kerk, die volgens de legende uit 800 zou dagteekenen.

De Heer Dr. Bertijn, onze afgevaardigde voor Laken, dankte in gepaste termen den E. H. Devis en drukte den wensch uit dat hij de V.T.B.ers den aanstaanden zomer verder door Laken zou leiden, hetgeen aangenomen werd. O. H.

DE TOERIST

ORGAAN VAN DEN VLAAMSCHEN TOERISTENBOND

VEREENIGING ZONDER WINSTGEVEND DOEL

VERSCHIJNT :: ::	DE LEDEN VAN DEN V.T.B.	INSCHRIJVINGSPRIJS:
TWEEMAAL PER MAAND ::	ONTVANGEN DIT BLAD KOSTELOOS	BINNENLAND, p. j. Fr. 7.50
ONDER LEIDING VAN :: ::	(JAARL. BIJDRAGE 7.50 FR.)	BUITENLAND, p. j. Fr. 12.50
Dr. ING. STAN. LEURS ::	V. D. LUXE-UITG. 7.50 FR.EXTRA	LUXE-UITGAVE 7.50 fr. p. j. MEER

SECRETARIAAT V.T.B. DAMBRUGGESTRAAT, 116, ANTWERPEN. — POSTCHECKREK. Nr 93627

UITGAVE VAN «LIBERTAS», KONINGIN MARIA HENDRIKALAAN, 108, BRUSSEL - VORST

Vijfde jaargang Nr 2. **Verschijnt 2 maa per maand.** **15 Januari 1926**

REIS NAAR NICE VAN ZONDAG 28 MAART TOT EN MET MAANDAG 5 APRIL 1926.

1e dag :

Vertrek uit Brussel. Avondmaal te Parijs. Afreis met nachttrein over Lyon-Marseille naar Nice.

2e dag :

Aankomst te Nice om 14.30 u. Aanwijzen der kamers in hotel. Verkenning door de stad.

3e dag :

In auto naar SAN-REMO (Italië) langs de GRANDE CORNICHE, la Turbie, Menton, Bordighera (Italië) San-Remo. Terug over Monte-Carlo, Beaulieu, Villefranche.

4e dag :

Bezoek aan Nice. Bloemenmarkt. Mon-Boron, Villefranche. 's Namiddags: Per auto naar Grasse (bezoek aan een reukwerkfabriek) en de GORGES du LOUP.

5e dag :

Naar Cannes. Boottocht op de Middellandsche Zee naar de Lérins-eilanden (S. Marguerite en S. Honorat).

6e dag :

's Morgens: naar Cimiez en de Romeinsche renbanen. 's Namiddags: Gairaut, Falicon, Saint-André.

7e dag :

Per auto van Nice langs Escarène, Vallei du Paillon en Lucéram naar PEIRA-CAVA (1500 m. hoogte).

8e dag :

's Morgens vrij voor laatste bezoek aan de stad. 's Namiddags : afreis naar Parijs.

9e dag :

Aankomst te Parijs. Vrij vertrek naar België.

De reis Brussel-Nice en terug gebeurt in 2e klasse-spoorwagen. Ontbijt en middagmaal in spijswagen.

Aantal deelnemers: 16.

Voorloopige prijs (trein, hotel, drinkgelgelden, auto's enz.) **1085 fr.** — Inschrijvingen worden aangenomen tot Maart 1926.

Eerste verstrekt eetmaal: 28 Maart, te Parijs.

Laatste verstrekt eetmaal: 5 April, te Parijs.

Leider : Eugeen De Ridder.

PAASCHREIS 1926

DE ITALIAANSCHE MEREN
MILAAN — GENUA — DE RIVIERA.
TIEN DAGEN!
Leider: *Prof. Dr. Ir. Stan Leurs.*

Hier hoeft geen boniment. Het mooiste natuurschoon van Europa naast onvergelijkbare kunstschatten.... Ontegensprekelijk het meest schitterende reisplan dat ooit in den V. T. B. werd opgeworpen.

Reisplan.

Maandag 12 April: Om 18.10 u. met den nachttrein naar Basel. Avondmaal en logies in den trein.

Dinsdag 13 April: Vertrek uit Basel naar Lugano. Ontbijt in den trein. Aankomst te Lugano te 14.07 u. Bezoek aan Lugano en bestijging van de Monte San Salvatore (onvergelijkbaar vergezicht). Avondmaal en logies te Lugano.

Woensdag 14 April: Ontbijt te Lugano. Door het onvergelijkbaar Luganomeer per boot naar Parlezza, verder per spoor naar Menaggio, alwaar middagmaal. Van Menaggio (vertrek 13,10 u.) per boot naar het eenig mooie Comomeer naar Como. Bezoek aan Como (prachtige marmeren cathedraalkerk). Avondmaal en logies te Como.

Donderdag 15 April: Ontbijt te Como. Te 9.04 u. vertrek naar Milaan, aankomst 10.30 u. Bezoek aan Milaan (de domkerk, de musea, de Brera, het kasteel). Middag-, avondmaal en logies te Milaan.

Vrijdag 16 April: Bezoek aan Milaan (San Ambrogio. San Maria della Grazie, en nog enkele andere zeer interessante kerken). Ontbijt, middag-, avondmaal en logies te Milaan.

Zaterdag 17 April: Ontbijt te Milaan. Te 8.25 u. vertrek naar Certosa Bezoek aan het wereldberoemde Karthuizersklooster. Te 13.16 u. vertrek naar Pavia, alwaar aankomst te 13.26 u Middagmaal. Bezoek aan Pavia (Domkerk, St Michiel en St. Pieterskerken). Te 16.07 u. vertrek naar Genua, aankomst te 18.45 u. Avondmaal en logies te Genua.

Zondag 18 April: Bezoek aan het heerlijke Genua (de eenig mooie paleizen, de kathedraal). Ontbijt, middag- en avondmaal en logies te Genua.

Maandag 19 April: 's Morgens bezoek aan Genua (de haven, het kerkhof). 's Namiddags per autocar naar Rapallo langs de Italiaansche Riviera. Ontbijt, middag- en avondmaal te Genua. Vertrek uit Genua te 20.45 u., aankomst te Basel te 9.19 u.

Dinsdag 20 April: Vertrek uit Basel te 10.57 u., aankomst te Brussel 21.23 u.

Prijs per man: fr. 1250 (onder voorbehoud, dit in verband met den stand der valuta).

Inschrijvingen zoo spoedig mogelijk en uiterlijk op 28 Maart op het sekretariaat laten geworden met de storting van het bedrag.

WIE GAAT ER MEE NAAR HET KARNAVAL VAN BINCHE ?

Op Dinsdag 16 Februari (vastenavond) gaat de V. T. B. per specialen trein naar Binche, de Waalsche stad waar op een zoo eigenaardige wijze het karnaval gevierd wordt.

De trein vertrekt uit Antwerpen (C) rond 8 u. stopt te Kontich, te Mechelen en te Brussel. Terugkeer uit Binche rond 20 u.; de trein stopt aan dezelfde stations.

...Prijs: Kaartjes heen en weer: Antwerpen-Binche: 3e klas: fr. 22,50; 2e klas: fr. 39 fr. Kontich-Binche: 3e klas: fr. 20,25; 2e klas: fr. 35,70 — Mechelen-Binche: 3e klas: fr. 18; 2e klas: fr. 31 — Brussel-Binche: 3e klas: 14,25; 2e klas: fr. 24,45.

De inschrijvingen worden ingewacht op het sekretariaat van den V.T.B., opdat ze in aanmerking zouden worden genomen dienen ze vergezeld te gaan van het bedrag of van een storting op onze postcheckrekening nr. 93627.

Wij zetten onze afgevaardigden aan groepsreizen in te richten naar de stations waar de V.T.B. trein stopt.

Dadelijk inschrijven om van ontgoocheling gevrijwaard te blijven !!!!

Nadere inlichtingen (juist uur van vertrek en dgl.) in het volgend nummer.

BINCHE EN ZIJN GILLES.

Van al de uitingen van Belgische folklore en Waalsche vroolijkheid, is het Karnaval van Binche de meest karakteristieke, de meest ongebondene.

Gelegen bij de grenzen van het « zwart land » en van de landbouw- en boschstreek van Zuid-Henegouw, heeft Binche doorheen de grilligheid van den tijd en de periodes van zijn bewogen geschiedenis, een zeer

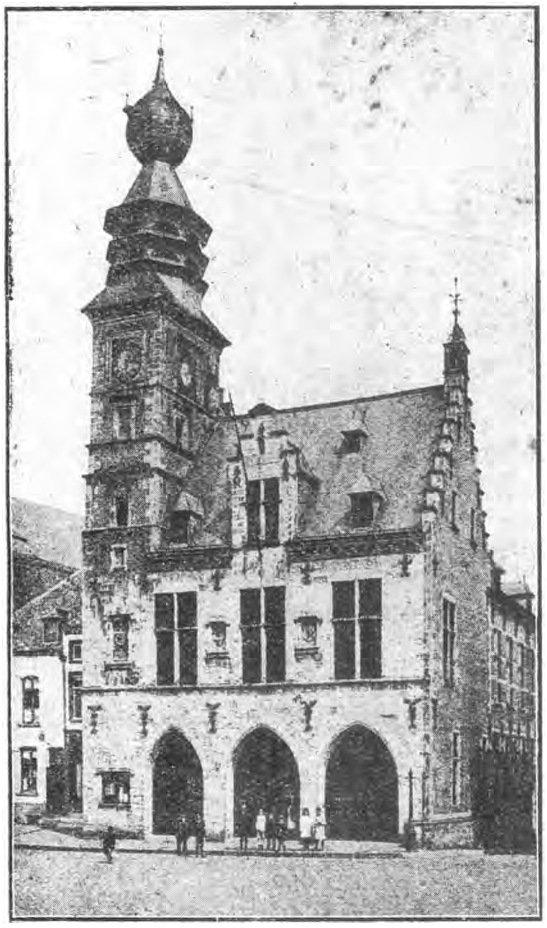

Het stadhuis te Binche.

eigen uitzicht weten te bewaren. Dit karakter onderscheidt Binche evenzeer van de arme, kwijnende oude steden als van de zeer jonge, nieuwe, te vlug gegroeid in de gejaagde atmosfeer van het hedendaagsch nuttigheidsbegrip. Binche bewaart en koestert fier de kostbare nalatenschap van zijn rijken glanstijd en van zijn oude macht. Zijn vaardig hersteld stadhuis, zijn prachtige stiftskerk met den eigenaardigen klokketoren, zijn monumenten die de aandacht van iederen voorbijganger gaande maken en die den verlichten bezoeker boeien.

Maar Binche's voornaamste oudheidkundige rijkdom zijn voorzeker de schoone vestingen, nog ongerept bijna, die de oude stad omsluiten in een prachtigen, machtigen gordel, hier tien, ginds vijftien meter hoog, geflankeerd door vijf en twintig hechte torens. Deze geweldige muur van grijze zandsteen, door de jaren groenig geworden, hier en daar beklauterd door somber klimop, met zijn zware onderlaag gesteund op de rots, de hoofdzijde bekroond met het dichte groen van het gemeentelijk park, — is een eenig monument in België en zijn statige schoonheid baart verwondering en bewondering tegelijk.

Binnen de bescherming van dit verdedigingswerk, geweldig voor zijn tijd, had Maria van Hongarije haar prinselijk verblijf gevestigd. Binnen die muren werden ten tijde van Keizer Karel zulke prachtige feesten gegeven, dat de Spaansche taal heden nog in een spreekwoord zegt, dat er niets schooners bestaat dan de feesten van Binche : « Nas bravas que la fiestas de Bainz ». Het is ook binnen die eerbiedwaardige muren, in diezelfde omlijsting en omgeving, dat men de onbeschrijflijke praal van het vermaarde Karnaval van Binche terugvindt; het is daar, dat de Gilles, legendarische en fantastische voorstelling der Inca's, brengers der fabelachtige schatten van het Peru der conquistadores, nog hun onbetwiste maar voorbijgaande heerschappij uitoefenen.

* * *

Om een volledig gedacht van het Karnaval van Binche te geven zou niet alleen moeten beschreven worden de Dinsdag-vastenavond die de apotheose van de feestelijkheden is, niet alleen de feestelijkheden op Zondag en Maandag die er een volledigend en essentieël deel van vormen maar tevens de gewoonten, de geest en de bezigheden van de bevolking, reeds twee maanden vóór den inzet der vroolijkheid en van de intense en steeds toenemende ongedurigheid die zich van allen meester maakt. Opgewonden, warm door het naderen van Vastenavond, door de voorbereidselen, door de vorming der groepen Gilles, door het maken en het kiezen der costumes, geraken de Binchois

tot Karnaval in een geestesgesteldheid welke doet veronderstellen dat buiten de feestelijkheden niets meer voor deze luidjes bestaat.

Vanaf den Zondag is Binche nog slechts een droom-stad waar de vroolijkheid troont. Overal weerklinkt muziek en het dansen neemt geen eind. Maar Dinsdags, spijts de vermoeienis door de eerste twee dagen, zijn de Gilles reeds van vroeg in den ochtend op post.

In broederlijke gelijkheid dwarrelen al de elementen dooreen: oud en jong, rijk en arm, burger en werkman. Dien nacht is Binche, onder de rumoerige muziek, laat ingeslapen. En toch, 's morgens daarop is Binche eer nog dan de zon voor den dag gekomen. De trommels roffelen in al de straten: de Gilles komen reeds bijeen.

In het costuum dat de gestalte vervormt, onder het starre masker, bij de bokkesprongen en den op het tromgeluid gerythmeerden dans, bij het verdoovend gerinkel der honderden bellen, hebben de Gilles hun persoonlijkheid verloren. De echtgenooten herkennen niet meer hun mans, de moeders hun kinderen, de verloofden hun lief niet meer...: allen zijn slechts Gille...

* * *

Er waait een noorderwindje, droog en stekend, en de vorst heeft bloemen op de ruiten geschilderd. Maar wat deert de koude! Ziedaar de Gilles!! En eenieder opent het raam. Zie: de gazapige burger, in nachtgewaad, de slaapmuts tot op de ooren, dicht tegen zijn wederhelft die zelf in een deken gewikkeld is; het jonge meisje, moe van 't bal waarvan ze nauwelijks thuis is gekomen en die haar gulsten lach ten beste geeft; de oude schoenlapper, pijp tusschen de tanden, die — veteraan als hij is —, met een air het gedoe der jongeren opneemt... Ieder geraakt op de been. Heel Binche groet zijn prinsen !...

Zie deze groep, een vijftig man sterk. Op dit uur hebben zij het hoofddeksel met de reusachtige struisvogelvederen nog niet opgezet. Zij hebben slechts de « baret » en den doek op het hoofd. Allen zijn verkleed. De opgaande zon trekt lichtjes een flikkering uit de koperen belletjes ; de kanten en zijden kragen, zacht van kleur, temperen de wildere tinten der costumes... Zij gaan in kadans, opgemonterd en bereid, luchtig en toch zwaar, verschrikkelijk en goedig tevens.

Op het gerythmeerd geroffel van een rij van vier trommen, lichten zich en dalen vijftig blokken kleppen tegelijk; op 't uiteinde van vijftig armen vijftig zwaaiend of stil als ware 't er maar één, éénzelfde breed en schoon gebaar... Niet één fout, niet één die mist, geen te vlugge beweging en geen voet uit den stap binnen dit geheel van vijftig Binchois die elkander wellicht niet kennen en die dansen, ieder voor zich, draaiend, rondtollend mede met het rusteloos gebeier van vijfhonderd klokjes. En wanneer, na de « vijfde reprise », de trommen hun laatsten roffel geslagen hebben, dan staan daar binnen drie seconden, vijftig beelden, als versteend in éénzelfde houding.

Om het wezen van de Gilles te vatten moeten ze in hun midden gezien worden. Straks, in den schitterenden namiddagstoet, zal de Gille er rijker uitzien, er zal meer praal bij zijn; nu is hij èchter, hij ontroert bijna en het is als ware hij een afgezant van een sprookjesgodheid leggend een bovenaardschen lag over de Eeuwige Karnavalstad...

* * *

En wat gezegd van den namiddagstoet en van den grooten rondo? Men moet zooiets bijgewoond hebben om er zich een duidelijke voorstelling van te kunnen vormen. — Door de dichte volksmenigte, rumoerig, hortend en stootend, onder het geraas van dozijnen muzieken die tegelijk verschillige aria's spelen, onder de kreten, het gezang en getier, het opklinken der walsen van den dag zonder verpoozen door honderden draaiorgels gespeeld, schrijden de Gilles voort, fierder dan radja's, schooner dan legendarische prinsen, overdekt met kant en bestikt met goud, de hoofdman getooid met fabelachtige pluimen,... schrijden voort, en de menigte maakt plaats om die goden door te laten...

Dat is het glanspunt van Karnaval !...

Boven het wriemelende volk steekt alleen de fantastische vederbos uit en de opvolging van vierhonderd Gilles trekt door de menigte een haag van bontgekleurde pluimen. Het is een sprookjesachtige regenboog, een verrassing als bij het zien in een kaleidoskoop.

...En dan het spel der duizenden oranjeappels. Het zijn de gouden projectielen die zich kneuzen, te pletter vliegen tegen de steenen gevels of pletsen tegen het tralie-werk hetwelk de vensterramen beschut, bestokend ook de toeschouwers die wat suf, wat verdoofd zijn door dat dol spektakel van klank en kleur en beweging...

* * *

Tot 's avonds zal deze in de straten losgelaten zottigheid voortduren, in de straten verstopt door een menigte van tienduizen-

den die zich aan deze eenige roes overgeven, eerst als toeschouwers maar welhaast zelf als acteurs in die moderne bacchanaal.

Daar wordt het donker stilaan zwarter. Het electrisch licht wordt ontstoken. En daar hebben we dan den avondstoet en den rondo Was straks de rondo een harmonie van kleuren ,thans is hij een mengelmoes van al de vlammenschijnsels die de mensch vermocht te verzinnen.

In dezelfde orgie van muziek, bij bellegerinkel en allerhand gerucht, bij denzelfden wanklank van 's namiddags, zijn de groepen Gilles opnieuw in de geweldige menschenzee getreden.

Over die deinende massa werpen de electrische lampen hun schril licht; de schijnwerpers schuiven en slingeren hun lichtbalken van hier naar ginder, her en der; het Bengelsch vuur doet zijn groene en roode klaarten dagen en sterven; van af het ontgloeide Stadhuis ruischt een verblindende vloed magnesium-sprankels; de harsfakkels met hun wilden gloed baren wolken scherpen rook... Plotseling wordt het vuurwerk afgestoken; de lichtbundels schieten sissend in den besterden hemel, spatten knappend hoog in 't rond; de bommen barsten en de losgeknalde sprankels regenen op de zot-geworden menigte... De muzieken schetteren het uit, de trommen roffelen of het vel er aan moet, de Gilles, tanden opeen, waanzinnig, geraken tot het uiterste hunner danswoede... Het schouwspel is wonderbaar, onbeschrijflijk, fantastisch... Men zou zich ergens in de onderwereld wanen, alwaar in laaiend solferbad dronken hellegasten een apocalyptische sarabande dansen.

* * *

...Middernacht... Het is gedaan... Allengs zijn de straten ledig geraakt en vereenzaamd... Op de danszalen na, waar het bal nog volop aan gang is, kreeg de stad weer een zekere rust. Nog slechts eenige late maskaraden gaan naar huis...

ALFRED LABRIGUE.

DIENST VAN HET VERVOER PER AS.

Wij ontvangen van het Ministerie van Openbare Werken volgende mededeeling :

De belanghebbenden worden er aan herinnerd, dat de bepalingen van artikel 37 van het Algemeen Reglement van 26 Augustus 1925, betreffende de politie op het vervoer per as en op het verkeer, met ingang van 15 Maart 1926 van toepassing worden.

De voertuigen van méér dan 1500 kilogram (lading inbegrepen) worden gewogen door den conducteur van Bruggen en Wegen (Dienst der Wegen) van het gebied, die aan de gemeentebesturen kennis zal geven van de datums en van de plaatsen waar het wegen zal geschieden; de gemeentebesturen zullen die datums en die plaatsen ter kennis brengen van hun onderhoorigen.

De metalen aanwijsplaat betreffende de weging wordt door den eigenaar van het voertuig geleverd; de afmetingen en opschriften van de plaat moeten overeenkomen met de aanwijzingen, die door de gemeentebesturen verstrekt worden.

BOEKENNIEUWS

HELLAS, Reisindrukken en kunstbeschouwingen uit Griekenland, door Hans Bloesch. — In-4°. Mk. 7.—; vollinnen Mk. 8.50. — Eug. Rentsch Verlag, Erlenlach-Zurich.

Terwijl Italië ons tot in de kleinste plaatsen bekend en vertrouwd is, bleef Griekenland tot op heden voor ons het onbekende verre Oosten, waarvan men zich geen duidelijke voorstelling vormen kan. Over geschiedenis en kunst kunnen wij ons in lijvige, wetenschappelijke werken oriënteeren. Maar, hetgeen ons dit nieuw, prachtig uitgevoerd boek brengt, — levendige, aanschouwelijke mededeeling van persoonlijk beleven en opmerken —, een boek dat zich zoowel van het zeer-geleerde als van het opvallend subjectieve verwijderd wist te houden, dat ontbrak tot nog toe.

De schrijver bereisde met een gezelschap Zwitsersche leeraars Griekenland. Zoo was het hem mogelijk binnen korten tijd ongelooflijk veel te zien. De reis gold in hoofdzaak de oude kunstoorden, het oude Athene, Delphi, Olympia, de plaatsen der Odyssee, maar ook minder bereikbaars als de geboorteplaats van den zonnegod Apollo, het verre eiland Delos, het antieke Louders, Epidauros, met zijn prachtig bewaarden schouwburg. De slagvelden van Salamis n van Marathon verschijnen voor onzen geest, Aegina en Korinthe, het oudste Griekenland met Tiryns en Mycene.

Daarbij evenwel bleef het oog open voor modern Griekenland, voor het hedendaagsch Athene en Saloniki, voor land en volk, met dewelke de schrijver op alleen ondernomen tochten in voeling kwam. — Meer dan zeventig voortreffelijke afbeeldingen, grootendeels naar fotografische opnamen van reisgenooten, verluchten het boek en onderlijnen het levendig schilderend woord.

LIMBURG, (maandschrift, uitgegeven door den E. H. Robijns, Millen-bij-Tongeren; fr. 10.— per jaar, fr. 14.— voor het buitenland). —

Een tijdschrift voor folklore, geschiedenis, oude kunst, letterkunde. We vinden er zeer interessante bijdragen in die onze te weinig gekende provincie Limburg meer in 't licht stellen, — o.m. een puike studie van den E. H. Vandeweerd over het landdekenaat Eyck, opstel dat zeker heel wat werk gevraagd heeft. Plaatselijke liedjes, oude gebruiken, naïeve volkssagen worden er in opgenomen. Ook levensbeschrijvingen van vermaarde Limburgers alsmede nieuwere letterkunde worden niet vergeten. — Wij wenschen den E. H. Robijns van harte geluk voor zijn lofwaardig initiatief.

H. W.

DE NETHEN

De Nethen is een schilderachtig riviertje, dat door een streek vloeit die eens Vlaamsch was maar die, door bosschen van 't overige «Dietschland» afgezonderd, heel waarschijnlijk in den loop der veertiende eeuw, totaal verwaalscht werd.

De legende zegt ons dat in de VI[e] eeuw, Ste Ermelindis in Bevekom — waar de Nethe ontspringt — een hut bewoonde, alvorens naar Meldert te vluchten, omdat een zekere Bavo haar trachtte te verleiden. Die Bavo bekeerde zich echter en ging later het Evangelie verkondigen in de Vlaamsche gouwen. De naam Bevekom is eigenlijk een verbastering van Bavo-heim, die ons beter bewaard is gebleven in den romaanschen vorm Bauchevain (officiëel «Beauchevain» met een overtollige e).

Al werden in den loop der voorgaande eeuw de bosschen totaal ontgonnen, toch heeft de streek een bijzonder uitzicht bewaard. Van uit Bevekom, gelegen op een hoogtepunt, heeft men een prachtigen kijk over de Nethenvallei en over het Meen-dal noord-oostelijk. In het Oosten, aan den einder, de prachtige boomen der rijksbaan Tienen-Hannuit en bij helder weder reikt het vergezicht zelfs tot Tienen.

Bevekom is een deftig dorp met prachthuizen en groote hoeven. De kerk, waarin een oude romaansche doopvont, is gebouwd in neo-gothiek rond de jaren 1855. De doopvont is een eigenaardig gewrocht uit de XIIe eeuw.

Er worden, in Bevekom, evenals in de dorpen uit den omtrek, voornamelijk suikerbieten geteeld en hier en daar nog wat vlas.

Vóór de kerk ligt de straat die ons onder den lommer van zacht-fluisterende proppelboomen, naar het dorp Doren (Fr. Tourinnes la Grosse). Langs de baan oude schilderachtige huizen en de kronkelende Nethen in een weelderigen beemd tusschen de boomen wier prachtige kruin zachtjes wiegelt in den wind.

Een steile helling en we bereiken de oude romaansche kerk van Doren die wel de mooiste van het kanton Geldenaken mag heeten. Door den kerktoren, even breed als hoog met zijn 1 m. 80 dikke muren, kreeg het dorp zijn franschen bijnaam «la grosse».

Van binnen de massieve vierkante pijlers: wel een bewijs der oudheid van het gebouw. De meubelen alle echter nieuw, zijn wel een kijkje waard, o.m. de predik- en de biechtstoel. Op een der ramen vindt men naïef geschilderd, de legende van St. Marten, patroon der kerk. Verder nog twee Verhaegens: «Het Laatste Avondmaal» en «Maria-Magdalena».

Vóór de kerk hebben we een allerprachtigst zicht op de omliggende streek. Nodebais en Hamme rechts, terwijl links het kasteel Michaux, in Vlaamsche renaissance, als een nest in 't groen heel de streek beheerscht. Vóór ons ligt het dorp Doren, aan den voet van een steile helling.

Laten we nu eventjes het Nethendal verlaten, om aan het eigenaardig Nodebais een bezoek te brengen. Al is het nog geen 10 minuten gaans van Doren, zijn uitzicht verschilt totaal met dat van laatstgenoemd dorp. Nodebais bestaat uit enkele groote Brabantsche pachthoeven, gelegen rond een weide waar kanada's weelderig groeien en waar 's winters hoopen gierende kraaien nestelen.

De kerk van Nodebais is een alledaagsch gebouw, zooals er helaas, veel opgetrokken werden in den loop der XIX[e] eeuw. Maar rijke glasramen sieren het interieur. Den kerkraad werden in de jaren 1862 door de Regeering twee schilderijen geschonken n.l. «O.-L.-Vrouw» en «Jezus Kristus».

Langs de rijksbaan Namen-Leuven bereiken we het nette dorp Hamme, wiens witgekalkte huizen als zooveel wolvlokken in het malsche groen liggen. In de kerk — een karakterloos gebouw —, bewaart men een ijzersteenen doopvont uit de XVI[e] eeuw.

Nu komt de Nethen in een nauw dal met steile oevers, die doen denken aan de Maasoevers boven Maastricht. Hier en daar op de hoogte een paar huisjes, die het uitzicht der vallei eenig maken in ons heerlijk Brabant.

De gemeente Nethen, die we thans bereikt hebben, bestaat uit twee dorpen, die mettertijd aaneengegroeid zijn en thans maar één enkele straat vormen. Echter hebben beide deelen hun oorspronkelijken naam bewaard, oostelijk: Waas (in 't Waalsch Wez), westelijk: Nethen.

De kerk, een gebouw uit het jaar 1786, is niets meer dan die van Hamme en Nodebais,

Maar alles moet het hier onderdoen voor de pracht der weide waarop de kerk gebouwd is. Achter de kerk ligt nog een groot domein, vroeger een Karmelietenklooster, hetwelk thans verdwenen is op het gebouw aan den ingang en de omheiningsmuur na; deze muur

is in zijn geheel overgebleven. Langs die muur begeven we ons naar het eindpunt van onzen tocht: St. Joris-Weert. We behoeven maar de buurtspoorlijn te volgen.

Hoe lief kan deze weg bij zomeravond zijn! wanneer het westwindje zacht fluistert in de kruinen der heerlijke kanada's aan wier voeten de Nethen vredig voortkabbelt. Links ligt Beaumont. Rechts, hier en daar een huisje op de helling.

Thans hebben we het Vlaamsche land bereikt. Die molen daar, door de Nethen gestuwd, is bewoond door Weertenaars, terwijl op schier 20 meter afstand, het huis links op de baan nog door Walen betrokken is. De rivier vormt hier de taalgrens. Echter geschiedt de menging der beide rassen maar schaars en de Walen komen, wegens de spoorwegverbinding, meestal maar tot Weert.

Eens de spoorwegbrug voorbij zijn we in 't heerlijke Dijle-dal: het einddoel van onzen tocht.

* * *

Een woordje over de kleederdracht: De Waalsche vrouwen dragen als hoofddeksel altijd een blauwen linnen doek, achter in den hals toegebonden. — terwijl de Vlaamsche vrouwen een rooden of licht-blauwen neusdoek, onder de kin vastgeknoopt dragen en ook wel niet dragen.

H. VAN WEERT.

— VERMINDERINGEN —

BILSEN.

Garage Gebroeders Martin. 5 t. h.

Drukkerij en Papierhandel. J. Simons. Brugstraat. 5 t. h.

BRUSSEL.

Kinema «Queen's Hall». Steenweg op Elsene (Naamsche Poort). vermindering door rangsverhooging, alle dagen, behalve den Zaterdag en den Zondag, tot 18 uur.

Papierhandel. Huis A. Bogaert. Emiel Lambottestraat. 228. 5 t. h.

GENK.

Boekhandel «De Kempen». Molenstraat. — 5 t. h.

Modemagazijn «Roodkapje». Molenstraat. 5 t. h.

KEKHEIM.

Lambert Francken. Brouwer. 5 t. h.

ST. NIKLAAS.

Kunstfotograaf, G. De Maeyer. Regentiestraat. 6. 5 t. h.

VEURNE.

Gyselinck Edm. L.. Kunstvoorwerpen in similmarmer, groot en klein, 4 t. h.

-- VAN HET SEKRETARIAAT --

LEDENAANGROEI. — Van 15 Oktober tot 1 Januari hadden wij het genoegen 1852 leden in te schrijven voor 1926. Wij zijn onze propagandisten die zoo puik werkten dankbaar.

—o—

DE LIJST der leden welke méér dan 10 leden aanwierven voor 1926, van af 15 Oktober tot 30 Januari, zal worden gepubliceerd in het nummer van 15 Februari.

—o—

PREMIE. — Met genoegen stelden wij vast dat vele onzer trouwe leden gedurende den laatsten tijd het bondssekretariaat letterlijk overrompelden met nieuwe inschrijvingen voor 1926. Wij danken deze flinke werkers. Het bestuur heeft dan ook besloten de drie personen die tusschen 15 Oktober en 30 Januari het grootste aantal nieuwe leden voor 1926 aanbrengen een mooi boek aan te bieden. Dit besluit geldt alleen voor leden woonachtig in België.

—o—

Volgende leden houden zich ter beschikking der leden op het bondssecretariaat, Dambruggestr. 116:

De hr. Dr. A. Pil (Voorzitter): Dinsdag 19 Januari en 2 Februari van 18 tot 19 uur.

De hr. Prof. St. Leurs (Ondervoorzitter): Vrijdag 8 en 22 Januari van 19 tot 20 uur.

De hr. Fr. Neyes (Schatbewaarder): Dinsdag van 18 tot 19 uur.

Mej. B. Samyn (Hulpsecretaresse) : Dinsdag van 18 tot 19 uur.

De hr. G. Mauquoi (Leider Komm. v. Propaganda). Dinsdag van 18,30 tot 20 uur.

De hr. J. Joos (Leider Komm. v. Toerisme): Vrijdag van 19 tot 20 uur.

Deze zittingen zullen in elk nummer van « De Toerist » op deze plaats worden bekend gemaakt.

—o—

AAN DE AFGEVAARDIGDEN. — Wij herinneren er onze afgevaardigden aan dat wij van hen zoohaast mogelijk een bondig verslag verwachten over de werking gedurende het afgeloopen jaar. Wij vragen niet een uitgesponnen opstel maar een eenvoudige opsomming van de wandelingen, reizen, voordrachten, en dgl. welke gedurende 1925 werden op touw gezet. Sommige afgevaardigden stuurden ons een prachtig overzicht der door hun gevoerde werking. Wij verzoeken de achterblijvers zich te willen haasten.

—o—

OP DE LIDKAART dient de houder tweemaal zijn handteekening te plaatsen éens over de foto en éens onderaan. Wij zetten onze leden aan deze voorschriften, in hun eigen belang, na te komen. Wij zeggen dit vooral voor onze buitenlandsche leden welke de lidkaart dagelijks gebruiken bij het overschrijden van de grens.

—o—

INBINDEN VAN « DE TOERIST ». — Wij stellen onze leden in de gelegenheid aan gunstige voorwaarden jaargangen van « De Toerist » te laten inbinden ! Prijs 4 fr. per jaargang. De binder is de heer Van Genegen, Abdijstraat, 199, Antwerpen.

—o—

VERGADERING VOOR AFGEVAARDIGDEN.— De afgevaardigden van het Waasland vergaderen te St. Niklaas, Zondag 7 Februari te 15 uur in het lokaal « De Hoop », Houtbriel.

DE RIVIERA

Den naam Riviera geeft men aan de kuststreek langs den golf van Genua, tusschen Nice (Frankrijk) en Spezia (Italië). Ten Z. W. van Genua heet ze Riviera di Ponente, ten Z. O. Riviera di Levante.

We willen het hier hebben over het Fransche deel, in den omgang ook aangeduid als « Azurenkust » en waarvan Nice als hoofdplaats geldt.

De ideale ligging aan een mooie zee, eene overrijke flora, een buitengewone zachte temperatuur en de dichte nabijheid der Zee-Alpen, hebben Nice tot een hoogen rang opgevoerd. Met reden mag de stad den naam van « Winterhoofdstad van de Wereld » dragen. Het hoogseizoen is er van October tot Mei, en alle mondaine leven hoopt er dan ook samen. We moeten U enkel aan den « Carnaval de Nice » herinneren, om dit te staven. De « Promenade des Anglais » zeker de allerschoonste wandelweg, ergens te vinden, trekt het meest eklectiek publiek tot zich.

Maar voor toeristen is het van meer belang, dat de onmiddellijke omgeving schitterend mooi is. Per auto naar Monte-Carlo langs de « Grande Corniche » en verder tot Bordighera, met als pleisterplaats Menton, naar de wintersportplaats Peira-Cava, naar de indrukwekkende « Gorges du Loup », naar het bloemenland Grasse met zijn reukwerkfabrieken, naar Cannes en de Lérinseilanden... de kleinste vlek daar heeft nog een hoogklinkenden naam in de toeristenmiddens.

De V. T. B. deelnemers aan die reis hebben een spoorwegbillet dertig dagen geldig, en zoo opent de kans zich dat aan dezen uitstap kan verbonden worden een bezoek aan het eiland Corsica, « l'île de beauté », en op slechts zes uur vaart van Nice af, of aan de steden Marseille, Arles, Avignon, Lyon of Parijs, buiten het opgegeven programma.

Voor ons, « bewoners der lage landen langs de zee » is een vóórjaarsreis naar de Riviera een droom. Hier top-midden Maartsche buien en Aprilsche grillen, vallen we ginder, na één dag sporen, in volle Lentepracht.

Onvergeetlijk is dan ook de indruk, die de streek op elken bezoeker maakt.

SCHOOL VOOR GIDSEN.

Reeds twee winters werd deze leergang talrijk bijgewoond. De reeks lessen wordt gegeven door een keur van leeraars die op allerlei gebied zeer belangrijke onderwerpen behandelen. De leergang omvat nagenoeg 20 theoretische en 15 wandellessen over algemeene kunstgeschiedenis, schilder-, bouwnijverheidskunst, aard-, land- en waterkunde, aardrijkskundige namenstudie, folklore, geschiedenis enz... De leergang wordt door het Ministerie van Wetenschappen en Kunsten officieel erkend, zoodat een verworven getuigschrift voor gids recht geeft op een jaarlijksche vergoeding aan leerkrachten in allerlei onderwijs. Sommige gemeenten bevorderen het bijwonen dezer lessen door aan het onderwijzend personeel reisvergoeding toe te kennen.

Donderdag 7 Januari 1926, wordt in St. Norbertus, St. Jorisvest, 50, Antwerpen, de eerste les gegeven. Iedere week zullen minstens drie lessen gegeven worden, in overleg met de ingeschrevenen op Zondag of Donderdag. De inschrijvingsprijs is fr. 25.—

Inschrijvingen te zenden aan den Bestuurder van den leergang Dr. J. Rombouts, leeraar Kon. Atheneum te Antwerpen. Na de inschrijving of op aanvraag worden programma en meer inlichtingen verstrekt.

NIEUWE AFGEVAARDIGDEN

GROBBENDONK.
Gilbert Dieltjens.

OTTENBURG.
Van den Bosch, Schoolhoofd.

TORHOUT.
Boussy Emiel, Handelaar, Oostendestraat.

TISSELT.
Van Keer Edward, Jozef De Blockstraat.

VEURNE.
(Wijziging). Gijselinck Edmond, Statiestraat, 3, Arrondissementsafgevaardgde.
— Bulckaert M., Provinciaal Raadslid, Plaatselijke afgevaardigde.

VELTEM.
(Wijziging). — Van Butsele Renaat, Rijkswachter en niet onderwijzer.

REKLAME EN TOERISME

Met Uw verlof, lezer-toerist, geef ik in mijn titel de eerste plaats aan... mijn vak. Ik zal U dadelijk als verontschuldiging zeggen waarom: Na in deze regels het toerisme van reklame-standpunt uit bekeken te hebben, zullen wij een volgende maal, zoo ge wilt, Reklame met toeristen-oogen beschouwen, en aldus zal aan beide recht geschieden.

Vooreerst dan: wat heeft het reklamewezen aan toerisme? Anders gezegd, welk veld kan hier door hetzelve bewerkt worden, en in hoeverre is het terrein gunstig?

Laat me eerst zeggen dat in elk geval het terrein gunstiger is dan elders in zooverre, dat toeristen en vacantiegasten van zorgen zoowat vrij zijn, en dus gemakkelijker dan bij den mensch-aan-zijn-werk de aandacht een oogenblikje voor «de roepende stem» der adverteerders kan gewonnen worden.

Nu denkt U als toerist in de eerste plaats wellicht aan die vele en soms heel leelijke borden langs de spoorlijnen. Daarover zullen wij het vooral in ons tweede artikel hebben.

Ik denk veeleer aan de vele kleurige verkeersplakkaten in de spoorhallen. Die soms heel mooie beeldjes wijzen den reiziger op hetgeen hij dikwijls nog niet bezocht heeft, een badplaats, een schilderachtige landstreek, een mooie oude stad, een wintersport-plaats, en wat weet ik meer. In tegenstelling met veel mijner bekenden, heb ik geen principieel bezwaar tegen een halfuurtje oponthoud bij het wachten naar een treinverbinding, en ik kijk al die kleurige beelden na haast met evenveel belangstelling als een schilderijen-tentoonstelling. Dat kan me dikwijls een waar genoegen verschaffen, — al maakt het ook wel eens dat verwenschte kritiek-duiveltje in me wakker!

Maar er is meer. Ik doorsnuffel ook graag de vele boekjes van mijn vriend, die het geluk gehad heeft niet veel minder dan een reis rond de wereld te maken. Wat zijn die dingen soms mooi verzorgd... met prachtige fotoreproducties versierd, vol belangrijke bizonderheden over dit of dat land. De spoorwegen scheepvaart-maatschappijen of de besturen die zulke boekjes uitgaven zagen stellig op geen geld om iets degelijks aan te bieden.

Er zijn ook nog de plaatselijke gidsen, grondplans, enz., dikwijls betrekkelijk goedkoop. Als reklame-vakman heb ik natuurlijk weer mijn deel aandacht voor de advertenties, die nota bene juist de oorzaak zijn dat ik het boekje niet duurder betalen moest.

En ja, om volledig te zijn, moet ik toch nu reeds gewagen van de bewuste paneelen langs de spoorlijnen, van de daaraan verwant zijnde handelsreklame in de spoorhallen, — en van de plakkaten die ge b.v. in Uw eigen woonplaats herhaaldelijk bemerkt hebt, en nu tijdens Uw bezoek aan een oud mooi stadje weer ontmoet, al is het, tot Uw verontwaardiging, op de eerbiedwaardige muren van een oud gebouw.

Na welke opsomming ge met mij wel besluiten zult, dat de reklame heel wat heeft aan toerisme.

In de eerste plaats natuurlijk de verkeersreklame, en deze is zeker wel het best, zooniet altijd te verrechtvaardigen, vanwege haar maatschappelijk karakter. Immers toch, wanneer een stadsbestuur erin gelukt is, door goede, smaakvolle reklame den toeloop der bezoekers voor die plaats te doen verdubbelen, dan gaat het den inwoners goed — en wanneer de inwoners op hun beurt hun stedevaderen steunen door de toeristen gul te ontvangen, behoorlijk te bedienen en niet te «stroopen» dan zullen het deze zich ook niet berouwen, aan die reklameklok gehoor te hebben gegeven.

Dat handelslui hunnerzijds ook pogingen aanwenden — en vele, en kostelijke... — om de aandacht van onbezorgde vacantiegasten «zoo tusschendoor» voor hun producten te winnen, bewijst eveneens, dat zij er baat bij vinden. En het kan hun tenslotte moeilijk euvel worden genomen. Doch hier rijst de vraag: hoever mag hun reklame gaan om niet storend te worden voor het genot der bezoekers, en voor het esthetische der plaats zelve?

Dit is hetgeen ik me voorstel in een volgend artikel met U te onderzoeken. — Intusschen hoop ik de meest verbitterden reeds eenigszins te hebben verzoend (tot groot jolijt onzer adverteerders in «De Toerist») met hetgeen zij misschien nog verkiezen te noemen: het noodzakelijk kwaad der reklame.

EUG. ALLARD.

———

OVER FOTOGRAFIE

DE KAMERA.

Om de groote bestanddeelen van de kamera te leeren kennen, gaan we even een blik werpen in het verleden.

Leonardo da Vinci (1452-1519), even beroemd als geleerde dan als kunstenaar, gebruikte een kamer, welke gansch dichtgemaakt was (donkere kamer: camera obscura), voor proefnemingen welke in dien tijd groot opzien baarden. In het midden van een der wanden (luik of deur) was een gaatje aangebracht, zoo groot als een pink. Door dit gaatje kwamen de stralen, afgezonden door de voorwerpen in het tegenoverliggend landschap, terecht op den muur tegenover het gaatje; aldus gaven zij het landschap weer in kleuren en geuren, om zoo te zeggen. Er was, helaas, een hinderpaal, die belette het beeld ten volle te kunnen waardeeren: alles stond namelijk omgedraaid; de beelden stonden «op hun kop». De oorzaak van deze omkeering is niet moeilijk te vatten: de lichtstralen planten zich rechtlijnig voort. Als we van het toppunt van een toren een rechte lijn

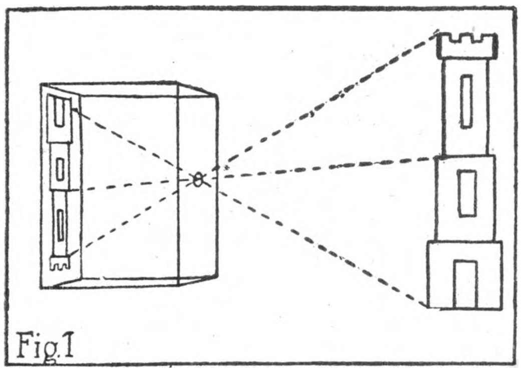

Fig. 1

trekken door het gaatje, zal die lijn niet boven op den muur, maar wel van onder terechtkomen. De onderste deelen gaan zich boven op den muur plaatsen. (Fig. 1).

Na da Vinci kwamen er nog anderen, die zich met de donkere kamer bezig hielden. Barbero (Venetië 1568) en Battista Porta (Napels 1589) brachten het zoo ver, dat ze in de plaats van het gaatje, (dat de beelden nogal onscherp weergaf), een glazen lens plaatsten. Deze lens maakte het beeld op den muur lichter en terzelfdertijd scherper. Laten we nu niet denken dat deze mannen de lens uitvonden; neen, die bestond toen al wel drie eeuwen. Het schijnt zelfs, dat het British Museum te Londen een lens bezit, gevonden in de ruïnen van Niniveh!

Onnoodig nog langer over geschiedkundige feiten uit te weiden. Wie daar meer over verlangt mag ik verwijzen naar de volgende werken: Charles Gilson: De Wonderen der Fotografie. (Bolle, Rotterdam); — Eder: Geschichte der Photographie (Halle) ; G. Potonniée: Histoire de la découverte de la photographie (Montel, Parijs).

Later maakte men draagbare donkere kamers, waar een persoon (teekenaar of schilder) inkroop; op den achtergrond plaatste hij een teekenpapier, hij had de omtrekken slechts te volgen met potlood, om den grondslag voor zijn teekening te bekomen.

Nog later werd de camera weer verkleind, zoodat één persoon ze kon dragen en voor het gebruik op een drievoet kon zetten.

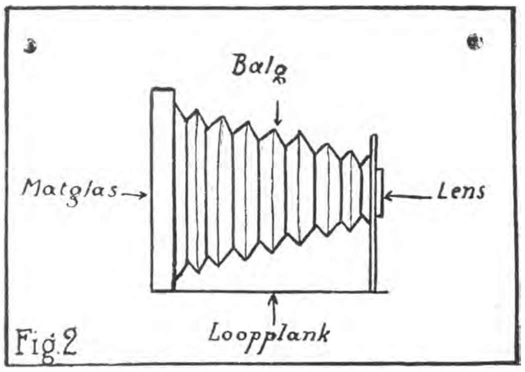

Fig. 2

Nu was de camera niet meer groot genoeg om een persoon te bevatten. De achterste wand werd daarom vervangen door een matglas, waarop het beeld in doorschijning kon bezien worden.

De eigenlijke camera bestaat dus uit deze drie deelen: een lichtdichte kast; van voor een lens, van achter een matglas.

In tegenstelling met andere uitvindingen, hadden de opeenvolgende verbeteringen, aan de camera toegebracht, geen vergrootingen maar wel verkleiningen van de afmetingen voor gevolg.

De lens en het matglas moeten tegenover elkaar van afstand veranderen. Daarom moeten de zijwanden beweegbaar gemaakt worden. Dit verkrijgt men, door gezegde vier zijwanden in leer te vervaardigen in een geplooiden vorm, de harmonica, in fotografische term: de balg. (Fig. 2).

JORIS DE MESSEMAEKER.

BONDSLEVEN

ANTWERPEN.

18 December 1925. — De voordracht van Dr Sterkens was alleszins een succes. Bomvolle zaal. Met goedgekozen lichtbeelden leidde spr. ons door mooi Zwitserland. Wij kregen reisbeschrijving, leuke anekdoten en economische beschouwingen.

22 December 1925. — Bezoek aan de bakkerij en bloemmolens van de N. V. «De Vereenigde Bakkers». Een prinselijke ontvangst, geleid door den sympathieken hoofdrekenplichtigee, den heer Peeters. Eerst een flinke uiteenzetting over de tarwe, het meel en het brood, dan werden we rondgeleid langs de reusachtige, confortabel ingerichte en voorbeeldig reine inrichting. We bezochten de bloemmolens en al de afhankelijkheden, konden al de bewerkingen nagaan die de ruwe, onzuivere tarwe met metamorphoseeren tot glanzend bruin brood maakt. Machines! want alles geschiedt er mecanisch natuurlijk. Ten slotte — terug in het cabinet van onzen leider — stonden de schotels met allerhand pastcigebak en versnaperingen klaar! Den heer Peeters en zijn helpers hartelijk dank!

BRUSSEL.

Talrijk kwamen onlangs onze leden op om een bezoek te brengen aan de drukkerij van « De Standaard». Met de meeste bereidwilligheid werden we rondgeleid door den heer Van den Eynde, bestuurder; uitvoerig gaf hij ons uitleg in zetterij, gieterij, drukkerij. Trokken vooral de aandacht de wonderen van moderne techniek die zetmachines en rotatiepersen heeten. Over het geheel een uiterst interessant bezoek waaraan de herinnering ons lang zal bijblijven. G. V.

BRUGGE.

29 December 1925. — Voor een vrij talrijk gehoor trad op de heer W. van Overbeke, leeraar te Amsterdam. Spr. schetste op zeer boeiende wijze zijn reis naar Zuid-Afrika. Deze spreekbeurt, onder alle opzichten voortreffelijk, moest in niets onderdoen voor de eerste die verleden jaar over hetzelfde onderwerp liep. Een heele reeks nieuwe lichtbeelden werd vertoond. Als inzet van de Wintergelegenheden een degelijke prestatie. Na de voordracht dankte de heer Daled, arrondissementsafgevaardigde, den heer van Overbeke. De heer Daled deelde tevens mede, dat de «Vlaamsche Kermis» ten voordeeele der geteisterden van Borkulo, de Tea-Party en Doolhof, door den V.T.B. ingericht, een zuivere winst van fr. 2.300 opbrachten.

BERLAAR.

De eerste voordracht van dit seizoen werd, ondanks het stormweer, door twee honderd personen bijgewoond. Mevrouw A. Pil-Van Gastel hield een buitengewoon interessante voordracht over Noord-Amerika, verduidelijkt met tal van mooie plaatjes. De toejuichingen bewezen voldoende hoezeer de aanwezigen genoten hadden. Een flinke oproep voor propaganda sloot dezen leerrijken avond.

KAPELLEN (Antw.)

December 1925. — Spijts het doorslecht weder was een talrijk en uitgelezen publiek opgekomen voor de 5de Wintervoordracht. Ingenieur Mennes liet, met cijfers, diagrammen en plannen vóór oogen, in een zwierige taal zien wat de toekomst zal brengen voor onze dorpen. Met echte kunstenaarsbezieling liet hij ons aanschouwen al het mooie dat in ons dorp dient bewaard te blijven. De heer Ingenieur Mennes vermag zijn gehoor alles aanschouwelijk voor te brengen en het op bijzondere wijze te boeien.

31 December 1925. — Het nieuwjaarsfeestje is prachtig gelukt, de moeilijksten waren verplicht te erkennen, dat het niet mogelijk was zich aangenamer of deftiger te vermaken en.... vroegen naar meer dergelijks in 't Vlaamsch Huis.

4 Januari 1926. — De veertiendaagsche ontwikkelingsvoordracht viel het gewoon succes te beurt. De heer Karel Gommers liet ons zien hoe het menschelijk vernuft het papyrus-vlot (hetwelk, gedreven door een staak, den Nijl bevaarde) verbeterde tot den modernen transatlantieker.

OOSTENDE.

13 December 1925. — De wandelvoordracht onder de leiding van den heer C. Loontiens, in het Stadhuis slaagde buitengewoon. Nagenoeg 100 deelnemers (leden en niet-leden). Spr. verstrekte, met bizondere kennis van zaken, al den noodigen uitleg en toonde al het belangrijke dat er in het Stadhuis te zien is. De voordracht duurde ruim twee uur. Meester Porta richtte een woord van dank tot den leider alsmede tot de aanwezigen. Daarna werd een flinke propaganda op touw gezet voor het aanwerven van nieuwe leden.

OTTENBURG.

Pas over drie maand werd hier onze afgevaardigde aangesteld en reeds op Zondag 10 Jaunari werd den Ottenburgers getoond wat voor een instelling onze V.T.B. is. De bevolking werd vergast op een puike tooneelavond op touw gezet dank zij de bereidwillige medewerking van de tooneelmaatschappij «Nut en Vermaak» uit Auderghem. Dank aan den afgevaardigden voor deze eerste en prachtige prestatie. V. T. B. belooft meer en beter.

STEENOKKERZEEL.

29 December 1925. — We werden hier vergast op een schoonen voordrachtavond. Niettegenstaande groote moeilijkheden bij het inrichten (gebrek aan electrisch licht, aan lichtbeeldentoestel, aan ruim lokaal en aan tijd) mag deze avond zeer geslaagd heeten. Er was, gedurende twee uur, als een kerk-stilte onder de ± 100 aanwezigen. Het programma was zeer rijk, misschien wel te overladen. Eerst: «De ontwikkelingsgang der luchtvaart», voordracht door den heer E. Van den Driessche, lid van de Belgische Aeroclub, man van kennis en ondervinding. Daarna sprak de heer Fr. De Smet, een warm pleidooi uit voor den Bond. Verschillende nieuwe leden lieten zich inschrijven. Tot slot de heer E. H. F. Buggenhout met een voordracht «Christus, zijn leer en zijn leven», waarbij getoond werden dertig artistieke platen naar schilderijen van H. Hoffmann.

SOTTEGEM.

Januari: Een verjongde en stevige werking wordt ingezet met een pracht-voordrachtavond met lichtbeelden.

Februari en Maart: Lieder- en letterkundige av ond.

De afgevaardigde, Heer Coessens, Kasteelstraat, 14, zoekt aanraking met de afgevaardigden van Aalst, Oudenaarde, Geeraardsbergen, Ninove, Gent, Ronse e n Kortrijk.

Dinsdag 23 Februari: Om 19.30 uur, voordracht Hu.lebroeck. Onderwerp: «Nederlandsch-Indië» of « Zuid-Afrika».

Zondag 21 Maart: Lezing uit eigen werk door d en Heer Ern. Claes, letterkundige.

April: Programma en datum voor een verrassing volgen later.

UITSTAPPEN EN BIJEENKOMSTEN

De V.T.B. uitstappen en bijeenkomsten zijn voor de leden uit het geheele land toegankelijk

ANTWERPEN.

Maandag 1 Februari: Bezoek aan de inrichtingen - in volle werking - van de «Gazet van Antwerpen». Samenkomst: hoek Nationale- en Augustijnenstraat, te 20.30 u. Aantal deelnemers beperkt. Kaarten (mits vergoeding van fr. 1.—) af te halen op het Secretariaat, Dambruggestraat, 116. (Uitsluitend voor leden).

Dinsdag 9 Februari: Naar den «Poesje». Programma: «Het Wonderjaar», «De Leeuw van Vlaanderen» en «Romeo en Juliette» (muzikaal treurspel). Kaarten (fr. 1.50) af te halen op het Secretariaat.

N. B. — Wij vestigen de bijzondere aandacht onzer leden uit Antwerpen en omstreken op den cursus over «Toeristische verband- en verpleegkunde», die begonnen is, Donderdag 14 Januari, te 20 uur, in de Stedelijke Meisjesnormaalschool, Lange Gasthuisstraat. — Door het niet verschijnen van *De Toerist*, zullen mogelijk onze leden niet allen op de hoogte geweest zijn. De tweede les heeft plaats op Donderdag 21 Januari e.k. Mevrouw Dr Gabriëls zal nogmaals bondig de reeds geziene stof behandelen voor de nieuwe inschrijvers. — De cursus neemt zes lessen in beslag en zal plaats hebben elken Donderdag, te 20 uur 's avonds. De spreekbeurten worden verduidelijktdoor lichtbeelden en een bezoek aan gasthuis en gezondheidsinrichtingen.

BRUSSEL.

Vrijdag 12 Februari: Bezoek aan «Lever House», Koningstraat, 152. Om 20 uur bezichtigen van het Kongo-Museum. Om 20 ½ uur kinemavoostelling «Van Belgisch Kongo tot den Belgischen verbruiker» (reis door Kongo en zeepfabrikatie). Uiterst interessant! Elk lid, zoowel gewoon als inwonend, heeft recht op twee plaatsen. Kaarten aan te vragen bij den heer G. Verbouwe, Theodorstraat, 46, Jette

In 't vooruitzicht: Reis naar Antwerpen, te welker gelegenheid bijwonen van een vertooning in den Kon. Vl. Opera.

Voordracht met lichtbeelden over de Norbertijnerabdijen in de Middeleeuwen, door E. P. Valvekens, archivaris der abdij van Averbode.

DIEST.

Zondag 7 Februari: Te 16 uur propagandavergadering in het lokaal «De Waranda», Veemarkt. Twee afgevaardigden van het bestuur zullen er het woord voeren. Alle leden moeten op post zijn, vele nietleden worden verwacht.

GEERAARDSBERGEN.

Zondag 7 Februari: Te 5 uur in de zaal van het College, voordracht door den Z. E. P. Callewaert, over «De Philosophie van het Reizen».

GENK.

Maandag 15 Februari: Te 7.30 u. in het Katholiek Volkshuis, voordracht met lichtbeelden over: «De Haven van Antwerpen» door den heer Willem Heylen.

Maandag 5 April (Paasch-Maandag): Groote auto- en motoruitstap naar Antwerpen. Gratis boottocht op de Schelde en bezichtiging van de haven onder deskundige leiding. In den namiddag bezoek aan de stad en bijwoning eener vertooning in den Vlaamschen Schouwburg of de Vlaamsche Opera.

V.T.B.ers uit Limburg! Onderhandelt met Genk en rijdt dien dag mee naar Antwerpen ten St.-Anneken!

GENT.

Zondag 31 Januari: Negende groepsreis naar Antwerpen. Vertrek uit Gent-Waas om 8 uur 30. Aankomst te Antwerpen om 10 uur. Om 11 uur bezoek aan tooneel en machinatie van de Kon. Vl. Opera. Opvoering van *Laagland*, muziek van Dalbert; drama dat als een meesterwerk wordt beschouwd. Om 18 uur 55 vertrek uit Antwerpen-Waas. Aankomst te Gent om 20 u. 25. Voor de toetredingen, tegen de gewone voorwaarden, wende men zich tot den afgevaardigde H. Gyselinck, Begijnhoflaan, 31, tot 25 Januari.

HOEILAART.

Woensdag 3 Februari: Voordracht met lichtbeelden over Zwitserland en zijn bewoners. Spreker: de heer Dr Remi Sterkens, leeraar aan het Atheneum te Elsene.

KAPELLEN.

's Maandags, alle veertien dagen, te 20 u. 15 stipt: Voordracht met lichtbeelden of filmen in het lokaal «Vlaamsch Huis».

LIER.

In 't vooruitzicht: Voordracht met pracht-lichtbeelden door den heer E. Borrenbergen, voorzitter van den fotografischen kring «Iris», over Zwitserland.

MECHELEN.

Vrijdag 29 Januari: Draaien van enkele prachtfilmen over Italië. Korte inleiding door den Heer De Rees. Meer dan 1500 m. filmen. Reizen langs de Italiaansche meren, de Appenijnen, Rome, enz. Deze voordracht wordt gehouden in de rookzaal van de Sted. Schouwburg en begint, als gewoonlijk, te 20 uur. Toegang kosteloos en voor eenieder.

RIJKEVORSEL.

In 't vooruitzicht. — 4de voordracht met lichtbeelden «De Koolmijnen» door den Heer Ir Mercelis. — Uitstap naar Limburg: voorbereiding te 18 uur in de gemeentezaal. Dag wordt later medegedeeld.

ST. NIKLAAS.

Zondag 7 Februari: Zeer belangrijke vergadering voor de afgevaardigden van het land van Waas in het bondslokaal «De Hoop», Houtbriel, te 15 u. Alle afgevaardigden uit den omtrek en belangstellenden worden uitgenoodigd.

Boekdrukkerij R. Bracke-Van Geert, Baesrode. (Vervolg onderaan blz. 27)

DE TOERIST

ORGAAN VAN DEN VLAAMSCHEN TOERISTENBOND

VEREENIGING ZONDER WINSTGEVEND DOEL

VERSCHIJNT :: ::	DE LEDEN VAN DEN V.T.B.	INSCHRIJVINGSPRIJS:
TWEEMAAL PER MAAND ::	ONTVANGEN DIT BLAD KOSTELOOS	BINNENLAND. p. j. Fr. 7.50
ONDER LEIDING VAN :: ::	(JAARL. BIJDRAGE 7.50 FR.)	BUITENLAND. p. j. Fr. 12.50
Dr. ING. STAN. LEURS ::	V. D. LUXE-UITG. 7.50 FR. EXTRA	LUXE-UITGAVE 7.50 fr. p. j. MEER

SECRETARIAAT V.T.B. DAMBRUGGESTRAAT, 116, ANTWERPEN. — POSTCHECKREK. Nr 93627

UITGAVE VAN «LIBERTAS», KONINGIN MARIA HENDRIKALAAN, 108, BRUSSEL - VORST

Vijfde jaargang Nr 3. Verschijnt 2 maal per maand. 1 Februari 1926

SLUIS

In een vorig artikel hebben wij aangetoond dat Damme niet ontstaan was volgens een regelmatig aangelegd plan, maar dat het stadje zijn oorsprong dankt aan zijn natuurlijke ligging en groeide volgens den onregelmatigen aanwas van zijn grondgebied.
In de op de zee gewonnen streken van Vlaanderen, vindt men ettelijke nederzettingen wier huizen gebouwd zijn op de breede hellingen van dijken aangelegd om polders tegen overstrooming te vrijwaren (Kapelledijk te Assenede, Graaf Jan-dijk in 't Noorden van Oost-Vlaanderen, Watervliet, St. Pieters-op-den-dijk, enz.).

Het aanleggen van dammen aan Amstel en Rotte in Holland is de oorsprong geweest van twee machtige steden. Het centrum van de eene stad (Amsterdam) is even regelmatig als de reeks parallel loopende dijken aangelegd naar gelang de eerste uitbreidingen van het grondgebied; de andere stad toont geen regelmatigen aanleg.

Sluis werd ook niet gebouwd volgens een op voorhand opgemaakt plan; maar zooals te Amsterdam is het tracé van de nog bestaande straten en wegen het gevolg van de trapsgewijze uitbreiding van de stad.

* * *

Sluis, een steedje in Zeeuwsch-Vlaanderen, heeft zoowel als Damme, zijn ontstaan te danken aan zijn voordeelige ligging bij het Swin. Op den Zuiddijk (thans Brugsche-, Meerwinne- en Zuiddijkstraten) loopende van de West- naar de Oostpoort achterom het Stadhuis), die de omliggende landen beschermde tegen het water van den ouden hoofdstroom van Noord-Westelijk Vlaanderen, vestigden zich zeer vroeg lieden die in visscherij, scheepvaart en koophandel hun bestaan zochten. — De plaats nam een snelle uitbreiding. De Hoogstraat, verder het Raat en Pijnresdijk genoemd, is eigenlijk een tweede dijk geworpen op de Noordwestelijke aanslibbing van het Swin tegen den Zuiddijk. Een tweede aanslibbing die later door den stadswal werd ingesloten, verkreeg den naam van Nieuwen Polder in tegenoverstelling van den ouden Polder, gelegen tusschen de Hoogstraat en den Zuiddijk.

Deze eerste uitbreidingen moesten reeds eenige jaren gebeurd zijn wanneer de graaf van Vlaanderen, Gwijde van Dampierre (1279-1305) kort vóór of in 1290 deze belangrijke haven tot een vrije stede van wet verhief. Het hield op onder het algemeen rechtgebied des lands te ressorteeren en kreeg zijn eigen schepen en zijn bijzonderen baljuw. Het bestuur der stad bestond uit twee burgemeesters, twaalf schepenen en twaalf raden.

Sluis was een heerlijkheid toebehoorende aan de Heeren van Namen, die daarom de op-

perheerschappij van den Graaf van Vlaanderen erkenden. Graaf Philips van Bourgondië ruilde met Willem van Namen, Sluis voor de stad en het kasteel van Bethune, bevestigde de privilegiën der stad, gaf bevel tot het insluiten der hoven met palissaden (1387) en torens en bekwam, dat de leden van 't Brugsche Vrije de Oost- en Zuidkeure aan Sluis afstonden (1390). Zoo breidde de stad haar rechtsgebied uit, steeg tevens in aanzien en gezag, door het feit dat zij tot oppidum verheven werd.

Sluis was dus versterkt of bemuurd op het einde der XIVe eeuw. Uit dien tijd dagteekenen de West-, de Oost- en de Zuidpoort, penhuis staat het Poortershuis, thans Koninklijke Kantschool.

Als openbare plaatsen melden wij de nog bestaande Koornmarkt, thans vergroot en bekend onder den naam van Beestenmarkt; de Vischmarkt, verdwenen ten gevolge der werken aan de Turfvliet, waar nu de kaai is, de Appelmarkt thans Garenmarkt, waar een Vleeschhalle in 1379 gebouwd werd, thans verdwenen evenals het Landshuis.

Hier en daar vinden wij nog oude huizen en fragmenten van andere gebouwen, uit verschillende tijdperken, getuigen van vroegeren luister.

* * *

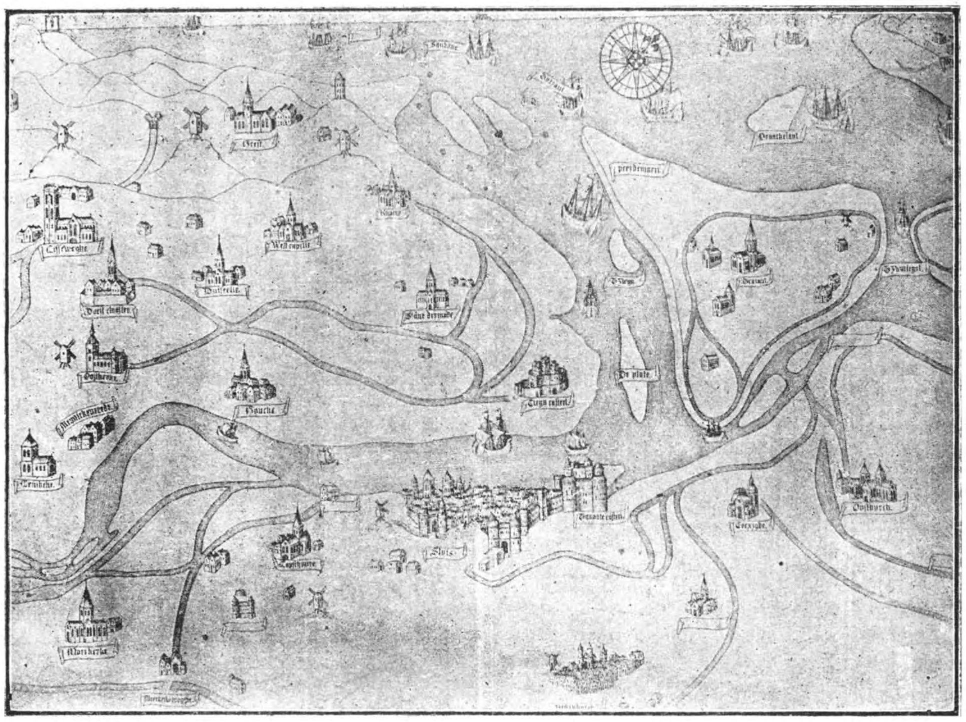

waarvan nog enkele overblijfselen bestaan en waarvan ook nog gedeelten begraven liggen onder de versterkingen der XVIIe eeuw.

In de 15e eeuw behoorde Sluis tot de belangrijkste steden van Vlaanderen. Binnen haar muren bevonden zich twee kerken: de O. L. Vrouwe- en de St. Janskerk, deze laatste bestond reeds in 1329 en werd in 1811 door brand vernield. Het stadje bezit nog zijn aanzienlijk stadhuis uit de XIVe eeuw, gebouwd op den Zuiddijk na den brand van het oud Schepenhuis; bij deze gelegenheid werd een blok huizen afgebroken op de plaats waar nu het mooie Marktplein, vroeger Melkmarkt geheeten, is aangelegd. Nevens het nieuw Sche-

De Stad heeft in den loop der tijden geweldig geleden. Zij werd voor de eerste maal in 1322 door de Bruggelingen verbrand. Tijdens den strijd der Vlaamsche gemeenten tegen den Franschen koning, werd in 't Swin de zeeslag van 1340 geleverd, waar de Engelsche vloot de Vlaamsche zeemacht ter zijde stond. In 1405 werd Sluis door de Engelschen en twee en twintig jaar later opnieuw door de Bruggelingen bestormd. Van 1488 tot 1492 was de stad gemengd in den langdurigen oorlog der gemeenten met Maximiliaan van Oostenrijk.

In 1587 verdedigde Van Groeneveld de stad tot het uiterste tegen Alexander Farnese,

die haar grootendeels in puin legde. Daarop volgde de belegering en de inname van de stad door Prins Maurits (1604). Nieuwe belegeringen onderstond zij (1621 en 1626) vanwege de Spanjaarden en vanwege prins Frederik Hendrik (1633).

In 1747 viel Sluis in de macht der Franschen, die haar later opnieuw insloten onder bevel van Moreau. Bij deze laatste belegering (1794) werd de stad voor een groot gedeelte plat geschoten.

Maar de bijzonderste oorzaak van verval was het verzanden van het Swin. Ook ten gevolge van de oorlogen van Keizer Karel en van de onlusten tijdens het bestuur der Spaansche landvoogden ging Sluis gevoelig achteruit en na de Vrede van Munster (1548) waarbij het Swin gesloten werd, maakte de herleving van handel en nijverheid voor goed onmogelijk.

Terecht, zegt Van Dale in «Een blik op het Sluis der XVe eeuw», voert de stad Sluis de baren in haar wapen, want haar grond is als het ware aan de golven ontweldigd. De spreuk «Luctor et emergo» is nog zichtbaar op een oud huis in de Hoogstraat.

Een plaatselijk onderzoek naar de ligging van straten en wegen levert voldoende bewijzen op voor de hierboven gegeven nota's betreffende Sluis' ontwikkeling en uitbreiding, gedeeltelijk genomen uit voormeld boekje van Van Dale.

De toponymie (de vroeger in de stad gekende en aldaar gelegen St. Jansdam, Okkeiendam, St Jorisstraat-over-dijk en andere namen van straten en landen) wijst er ook zeer duidelijk op dat de Stadsgronden gelegen zijn op aanslibbingen van de zee.

Het grondplan van het stadje, zooals het was in de XVe eeuw, bevestigt met nog meer oorkonden onze meening, dat Sluis niet gebouwd werd volgens een op voorhand ontworpen plan. De kaart van rond het jaar 1560, in het Gruuthuize-Museum te Brugge bewaard, de kaarten van 't Brugsche Vrije, de kaart van Marc Gheeraert, laten ook niets vermoeden van een regelmatigen aanleg. In het «Hof van Brussel», gasthuis gelegen aan de Kaai, worden menigvuldige en belangrijke kaarten van Sluis en omstreken bewaard.

Heden is Sluis een dood stadje; hare haven in weiland herschapen, is reeds gedeeltelijk aangevuld voor het nieuwe buurtspoorwegstation.

(Nadruk en vertaling verboden). R. M.

VAN HET SEKRETARIAAT

LEDENAANGROEI. — Van 1 tot 15 Januari traden 916 nieuwe leden toe. De lijst der leden welke meer dan 10 leden aanwierven voor 1926, vanaf 15 Oktober tot 30 Januari, zal worden gepubliceerd in het nummer van 15 Februari.

—o—

PREMIE. — Met genoegen stelden wij vast dat vele onzer trouwe leden gedurende den laatsten tijd het bondssekretariaat letterlijk overrompelden met nieuwe inschrijvingen voor 1926. Wij danken deze flinke werkers. Het Bestuur heeft dan ook besloten de drie personen die tusschen 15 Oktober en 31 Januari het grootste aantal nieuwe leden voor 1926 aanbrengen, een interessant boekdeel aan te bieden. Twee dezer boekdeelen blijven voorbehouden voor de Vlaamsche leden, het derde is bestemd voor de buitenlandsche leden.

—o—

HET SEKRETARIAAT is toegankelijk voor het publiek alle werkdagen van 9 tot 13 en van 14 tot 18 u. Wij verzoeken beleefd onze leden deze schikkingen te willen eerbiedigen.

Houdt zich ter beschikking der leden op voormelde uren de hr **De Bruyne.** (Bestendig sekretaris).

Verder :

Dr. A. Pil (voorzitter): Dinsdag 2 en 16 Februari van 18 tot 19 u.

Prof. Stan Leurs (ondervoorzitter): Vrijdag 5 en 19 Februari van 19 tot 20 u.

de hr. **Fr. Neyes** (schatbewaarder): Dinsdag 2 en 16 Febr. van 18 tot 19 u.

de hr. **Mauquoi** (leider Komm. v. Propaganda): Dinsdag van 18,30 tot 19,30 u.

Mej. **B. Samyn** (Hulpsekretaresse): Dinsdag van 18 tot 19 u.

de Hr. **Jos. Joos** (Leider Komm. v. Toerisme): Vrijdag van 19 tot 20 u.

—o—

INBINDEN VAN « DE TOERIST ». — Wij stellen onze leden in de gelegenheid aan gunstige voorwaarden de jaargangen van « De Toerist » te laten inbinden. Prijs: fr. 4.— per jaargang. De binder is heer Van Genegen, Abdijstraat, 199, Antwerpen.

—o—

OUDE NUMMERS VAN «DE TOERIST». — Het sekretariaat houdt zich steeds aanbevolen voor nummers van « De Toerist » der vorige jaargangen.

WEGENIS

PROVINCIE BRABANT.

(Officiëel). Brussel, 16-1-1926. — Het verkeer is weer voorloopig mogelijk op de baan van Brussel op Antwerpen. Bij nacht zijn alle gevaarlijke punten verlicht.

PROVINCIE HENEGOUW.

(Officiëel). Ath, 17-1-1926. — Wegens de Winterfoor, te houden in deze gemeente, zal het verkeer op het gedeelte van de baan Brussel-Rijssel, loopende over de Groote Markt, verboden zijn van 18 Februari af tot en met 10 Maart aanstaande. Wegwijzers en waarschuwingsborden zullen geplaatst en de noodige schikkingen getroffen worden op dat het vervoer een minimum aan hinder ondervinde.

SUPER-INDRUKKEN VAN PARIJS

CYRIEL BUYSSE

Parijs is naar mijn meening een stad die af en toe eens weer ontdekt moet worden. Londen en New-York en nog meer andere groote steden ook wel, maar niet in die mate als Parijs. Het leven van Londen en New-York houdt meer zijn vastgelijke vormen. Parijs, daarentegen, wisselt sterk af, al naar gelang der tijden en omstandigheden.

Ik bezocht Parijs ook in oorlogstijd — in 1916 namelijk — en trof daar toen een stad aan, die ik kende noch vermoedde, stil, ernstig; stug op 't grimmige af. Een volk met starre oogen en op elkaar geklemde tanden, een volk waar ieder voelde dat het om zijn leven of zijn dood ging. De kranten schreven wel met geestdriftig vertrouwen van «nous les aurons» en «jusqu'au bout», maar de menschen waren daar lang niet zoo zeker van en de doodsangst zat diep in de harten al kwam het zelden tot uiting. Er waren nog wel luxe-restaurants en plaatsen waar men fuifde, doch zij die er zaten en aan meededen waren geen Franschen; het waren vermogende neutralen: Spanjaarden, Zuid-Amerikanen, Hollanders en Skandinaven. Parijs, in dien tijd, had iets van het ernstige Londen, dat toen niet ernstig meer was, want Londen, of het den oorlog niet voelde, had al de vroegere loszinnigheid en losbandigheid van Parijs overgenomen. Londen was Parijs geworden en Parijs was Londen.

* * *

Er zouden zeven jaar verloopen vóór ik Parijs, weer terug zag, en dat terugzien was voor mij als een ontdekking, een super-ontdekking!

Ik kom er rond voor uit: ik heb nooit van Parijs kunnen houden. Op gevaar af als idioot bestempeld te worden, zal ik maar bekennen, dat ik mij steeds in Parijs heb verveeld en dat mijn voornaamste attracties er waren: .... schrikt niet... een dagelijksch bezoek aan de Morgue!... en verder het eindeloos balieklui-verig-staren naar de zeldzame hengelaars langs de kaden van de Seine! Ik kan het niet helpen; het is zoo. Een keer, een enkelen keer, heb ik een van die visschers een brasem zien vangen en ik ben geestdriftig naar den man toe gedaald en heb met hem een lang gesprek gevoerd. Ik voelde mij daar eensklaps thuis, het was iets echts, de openbaring van een stuk natuur; ik heb toen een goeden dag gehad.

Iets echts ook, en hoe, was de Morgue! Ik kon daar heel lang voor dat raam staan kijken waarachter, op het hellend vlak, de drenkelingen en vermoorden lagen. Ik stelde mij die levensdrama's voor en kon begrijpen dat zoo iets in een stad als Parijs als 't ware van zelf gebeurde. Je kreeg immers genoeg van 't leven in zulk een stad! Je ging aan 't dwalen, je ging bij nacht op een der bruggen staan en 't water lokte onweerstaanbaar. Ofwel je verloor je weg in dien doolhof van straten; je kwam ergens in een sinisterebuurt terecht en daar sprongen plotseling een paar kerels op je af, die je met messteken omver gooiden. Je brulde van gruwel en pijn en voor je daar in de duisternis lag dood te bloeden, had je nog juist bewustzijn genoeg om te beseffen dat je portefeuille en je horloge werd gestolen. En 's anderdaags of een paar dagen later lag je op het hellend vlak achter het raam en de menschen kwamen naar je kijken en niemand wist wie je was.

Beide attracties bestaan nu niet meer. In Parijs-zelf heb ik vruchteloos naar mijn trouwe hengelaars van vroeger gezocht en de Morgue is voor het publiek gesloten!

* * *

Maar ik heb andere ontdekkinken, super-ontdekkingen gedaan.

Het eerste wat ik ontdekt heb is, dat verreweg de meeste vreemdelingen die Parijs geregeld en ook voor langen tijd bezoeken, eigenlijk nooit in Parijs zijn geweest. Parijs voor hen beperkt zich tot den rechter oever van de Seine, terwijl Parijs voor de Parijzenaars-zelven juist aan dien oever ophoudt Parijs te zijn. Dàt Parijs daar is het Parijs der vreemdelingen, waar de eigenlijke Parijzenaars zoo weinig mogelijk, en in den laatsten tijd, hoe langer hoe minder komen.

Ik kwam er in een bekend restaurant waar ik destijds gewoon was te lunchen. Het was er stamp-en-stampvol en als taal hoorde ik niets dan Engelsch en wel voornamelijk een soort Engelsch van aparte kwaliteit, dat in de diepte van de keel en, ik zou haast zeggen, uit den buik gesproken wordt. Het waren lui van over den grooten waterplas: Amerikanen en men kon het hun aanzien dat ze genoten! Zij waren immers uit hun triestige droge land en in Parijs, het eenig Parijs, hùn Parijs!

Ik heb een paar jaar in Amerika gewoond, en het is de grief van heel mijn verder leven

— Aoh c'est la même chose en anglais: wine, vin».

Zoo gaan ze voort. Telkens vallen er leemten in 't gesprek, dat vrijwel monosyllabisch blijft en wordt aangevuld door kijken naar elkaar en sigaretten rooken. Dat duurt zoo een heele tijd. De Amerikaan schijnt niets geen haast te hebben. De «Parisienne» daarentegen, geeft af en toe blijk van moeilijk bedwongen ongeduld. Wellicht heeft ze nog meer lessen te geven dien middag. Eindelijkt lukt het haar toch hem naar de nota te doen vragen, die door den maître d'hôtel dichtgevouwen op een bord wordt aangeboden. Er is een klein verschil of vergissing; dat wordt van beide kanten besproken en opgehelderd in het Engelsch, met diepe keel-en-buikklanken, zonder een enkel woord Fransch daarbij. Is men hier werkelijk in Parijs of gebeurt het te New-York of te Londen? Zelfs de juffrouw die overjas en mantel aanreikt spreekt alleen Engelsch, dankt voor haar fooi in het Engelsch.

Een auto staat voor. Een restaurant-groom opent het portier in 't Engelsch; de Yankee geeft den chauffeur een adres op in het Engelsch en het tweetal stapt in om de les voort te zetten... in het Engelsch!

Dat is nu het Parijs van 1923! Een filiaal van New-York en Londen met nog wat ander exotisch gedoe er omheen. Men mag van een plaats houden of er niet van houden; het stemt toch weemoedig en het ergert bijna haar zoo totaal 't karakter dat haar eigen was te zien verzielen.

II.

Parijs is een stad waar de vreemdeling komt om zich te amuseeren. Ik meen te mogen beweren dat dit bijna als algemeene regel geldt.

Hoe en waarmee amuseert zich de vreemdeling in Parijs? De een, — zooals ik vroeger deed, maar dat zullen wel uitzonderingen zijn — met naar de hengelaars en naar de «Morgue» te gaan kijken; de andere met veel geld te verspillen in luxe-restaurants en cabarets; nog andere — in hoofdzaak dames — met druk bezoek aan schouwburgen en modewinkels.

Haha, die vreemdelingen in de Parijzer schouwburgen! Ik heb er Engelschen en Amerikanen zien zitten voor een specifiek Parijsch-Fransch tooneelstuk, en ik heb van hun tronies genoten! Het niet-begrijpen stond als 't ware op hun fatsoenlijk gezicht gebeiteld. De Engelschen hielden zich strak; geen plooi verried hun gewaarwordingen. Maar de lang gebleven, dat ik nooit hùn taal heb kunnen leeren. De wijze b.v. waarop ze «Parijs» uitspreken! Tracht het hun maar eens goed na te doen! Ik heb er mijn slaap voor gelaten; ik heb er mij maanden lang in geoefend, ik heb ijsbeerend, ginds in New-York, op mijn kamer heen en weer geloopen om het te leeren; ik heb het afgeluisterd en bestudeerd tot het een martelende obsessie werd en wat ik er van terecht bracht leek naar niks: ik kón het eenvoudig niet te pakken krijgen!

Nu weer. Met verwrongen trekken heb ik zitten luisteren terwijl de machtelooze wanhoop op mijn gezicht te lezen stond. Maar nu was er ook nog iets anders bij dat mij groot belang inboezemde en zeer sterk boeide: het kwam mij voor dat de Amerikaan niet meer zoo uitsluitend zijn eigen taal wil gebruiken, maar ook een andere taal, en wèl de Fransche, wenscht te leeren.

Als schoollokaal kiest hij daarvoor een of ander Parijsch luxe-restaurant uit en, als leermeester, of, juister gezegd, als leermeesteres, een jonge, meestal niet onknap-uitziende, zoogezegde Parisienne.

Dat gaat zoo: Zij zitten samen aan een tafeltje te lunchen: de Amerikaan met slappe boord en sportlike pak; de «Parisienne» geverfd, gepoeierd, met blooten hals en misschien wel echte-paarlenketting. Misschien ook niet echt, doch dat doet weinig ter zake: het gaat om de les!

De Amerikaan uit enkele schorre klanken: «Comman dites-vo cela?» vraagt hij naar het brood wijzend.

— «Du pain» antwoordt de «Parisienne» met geanimeerden glimlach.

— «Du pain... bread»... herhaalt de Amerikaan; en meteen klinkt in mijn oor de welbekende gruwelklank die ik te vergeefs gepoogd heb aan te leeren. Ik schok er van op, ben er gansch van ontdaan.

— «Oui... brett... bret... echoot lachend de «Parisienne».

Een stilte. Niet te veel ineens. De Yankee moet dat eerst rustig verwerken. Hij proeft van zijn glas, terwijl de «Parisienne», om haar tijd te gebruiken, een sigaret opsteekt.

Eensklaps heeft de Amerikaan een soort inspiratie. «Duu vin!» zegt hij, triomfantglimlachend, met gouden-tanden-glimlach, terwijl hij met den vinger naar zijn glas wijst.

— «Parfait! Parfait!» jubelt de «Parisienne».

Maar de Amerikaan, eenigszins geringschattend, als voor een niet heel ernstige moeilijkheid:

O! die rue de Rivoli... dat gedeelte van de rue de Rivoli langs den tuin der Tuilerieën, tot aan de Place de la Concorde ! Men loopt er veilig onder de arcades als een hondje dat door hoepels springt en men ziet en hoort er den vreeselijken maalstroom van het overweldigend en overdonderend verkeer langs zich heen razen, zonder erin gemengd te zijn. Maar even voor de Place de la Concorde houdt de veiligheid op en men moet terugkeeren of zich in den bruisenden golfslag verdrinken. Zij keeren dus terug en loopen nu de winkels in tegenovergestelde richting af. Een nieuw genot! Dingen die ze nog niet ontdekt hadden steken nu de oogen uit. De glimlach van verrukking wijkt niet van de roodgeverfde lippen en de kleine taschjes vullen zich met versche pakjes. Voor de aardigheid heb ik eens het aantal mannen en vrouwen opgeteld, die in een half uur tijds vóór een bepaald punt in de rue de Rivoli passeerden. De verhouding, te vermenigvuldigen tot in 't oneindige, kwam ongeveer neer op tien vrouwen tegen drie mannen. Tien vrouwen die naar de uitstallingen van de winkels keken, tegenover drie slentermannen, die naar de mooie dames keken! Mooi! Zijn ze werkelijk mooi ten jare 1923? Ik zou het bezwaarlijk kunnen zeggen, want ik heb geen gezichten gezien. Neen, men ziet geen enkel gezicht meer in zijn geheel. Men ziet twee roodgeverfde lippen, twee bleekgeverfde vlakken, die wangen moeten voorstellen, twee zwarte omrande ballen die de oogen zijn en twee klissen haar die de onzichtbare oogen bedekken. Dit alles onder een soort omgekeerden emmer die als hoed fungeert. Het lichaam, voor zoover er lichaam is, zit vormeloos verborgen in een vormeloozen zak, die met een snoer wordt bij elkaar gehouden. Dat snoer komt heel wat lager dan de heupen en men krijgt den indruk dat het heele boeltje zou op straat neervallen als het ook maar eventjes moest loslaten. De voeten met doorschijnende kousen steken in voorwerpen op stelten waarvoor geen naam te vinden is.

* * *

Na de genoegens van de rue de la Paix en de rue de Rivoli komt een gewichtig oogenblik van den dag: het thee-uur! Is dat wel een tea-room waar we zitten of zijn we soms verzeild geraakt in een rare combinatie van toilet- en rookkamer? Zoodra de mooie dame binnen komt gaat ze zitten en opent het handtaschje dat haar nooit verlaat. Zij schikt de voorwerpen die zij zal noodig hebben naast zich op het tafeltje: een spiegeltje, een verfdoosje, een poeierkwastje. Daar gaat ze expansieve Amerikaan verwrong zich af en toe op zijn fauteuil en slaakte een verdoofd «by George» van verbouwereerdheid. Waar er gelegenheid was om te lachen, lachten zij ook mede, niet omdat ze de aardigheid snapten, maar omdat anderen om hen heen lachten. Toen lachten zij ook doorgaans een tikje te laat, zoodat de anderen ongeveer ophielden met lachen wanneer zij begonnen.

* * *

De dames moet men bij voorkeur in de rue de la Paix of langs de rue de Rivoli observeeren. Voor de prachtige uitstallingen van de juweliers in eerstgenoemde luxe-straat, zeggen ze niet veel. Zij staan er in stomme, strakgeboeide, als 't ware aanbiddende contemplatie. Een man zou wel graag willen weten wat er op zulke oogenblikken in haar omgaat. Het moet een fyziek genot zijn; een bijna animale wellust. Kunstontroering is er bij zoo goed als uitgesloten: stukjes aan elkaar geregen glas of kralensnoeren zouden net denzelfden artistieken indruk maken als echte parelen, diamanten en robijnen. Wat is het dan wel? Vraag het aan een vrouw: ze zal het je niet duidelijk en aanneembaar kunnen of willen uitleggen. Ze geniet intens en meteen schaamt ze zich een beetje onbewust, als voor een sensueele en eenigszins perserve zwakheid. «Het is voor mij alsof ik van mooie muziek genoot», bekende mij eens een vrouw. Ik heb die woorden onthouden en werkelijk: meer dan eens heb ik later, bij muziek-uitvoeringen, op vrouwengezichten diezelfde uitdrukking van zinnelijk genot waargenomen, die ik op haar veranderde gelaatstrekken kon merken, voor parelen collier of briljanten diadeem van vele duizenden.

Langs de minder luxueuse maar toch nog zeer sterk-boeiende winkelramen van de rue de Rivoli wordt de vrouw weer meer zichzelve, voelt ze zich beter op haar gemak. In de rue de la Paix zijn het slechts enkele geweldig-diep-woelende emoties; in de rue de Rivoli is het lichter, rianter, minder zwoel genot en daarvan ziet men den weerschijn op de rustiger gelaatstrekken en in de gansche houding en allures. Daar fladderen ze van raam tot raam als vlinders over bloembedden; zij hebben er het spraakvermogen terug gekregen; zij hoeven zich niet meer te schamen; zij kunnen binnen gaan en koopen; zij komen stralend weer naar buiten met een klein pakje in de hand en huppelen verder, steeds nieuwe, lichte verrassingen en verrukkingen te gemoet, gelukkig, gelukkig! met blinkende oogen en blozende wangen, als kleine kinderen op een voortdurend feest.

Short berichtte, dat in den Atlantischen Oceaan, bij den Evenaar, zijn schip plotseling trilde. Ondanks den fikschen bries gehoorzaamde het schip niet aan het roer. Tegelijkertijd bemerkte men, dat het water rondom kookte en er op eenigen afstand een dikke pluim waterdamp omhoogsteeg. Bij het peilen bleek, dat men niet op een rif was gestooten. Het lood en de lijn kwamen even wel zeer heet boven. Hetzelfde gebeurde in 1880 met het zeilschip «Franz» in de Caraibische zee en zulks bij windstilte.

Beangstigend was de gebeurtenis die de «Golden Age» in 1860 overkwam. In de nabijheid van de Mexicaansche kust, terwijl de zee rondom kalm was, ontstonden plotseling drie reusachtige golven die het vaartuig geheel en al omringden. Zij verdwenen spoedig. — Een ander schip, «The Maries», scheen op een gegeven oogenblik juist boven de uitbarstingsplaats van een onderzeeschen vulkaan gekomen te zijn. Men hoorde een onderzeesch geluid dat sterker en sterker werd, tot het eindelijk oorverdoovend was. De golven sloegen buitengewoon hoog en de wind woei uit alle richtingen, zoodat men de macht over het schip verloor. Een kwartier lang werd het in het heete water heen en weer geslingerd; daarna werd de zee weer zeer kalm.

BOEKENNIEUWS

DE SEYN: *Dictionnaire historique et géographique des communes belges.* — Van dit grootsch opgevat documentatiewerk is thans aflevering 19 verschenen. Ze geeft ons in woord en beeld een klaren kijk op de gemeenten, die in alfabetische orde, vallen tusschen Tho en Ver. Het werk is bij alle boekhandelaars te krijgen en kost fr. 6.50 per aflevering; het heele boek zal nagenoeg 25 afleveringen omvatten.

BEGUNSTIGENDE LEDEN

Stad Geeraardsbergen	25 fr.
De Hr. Hoste, Ambiorix Square, 45 Brussel	25 fr.
Hotel Belle-Vue, Groote Markt, Nieuwpoort	25 fr.
Dr. Laureys, Italiëlei, Antwerpen	25 fr.
Dr. Michielsens, Kloosterstr. 52, Antwerpen	50 fr.
De hr. Paasen, L., Guldensporenstraat, 31, Borgerhout	25 fr.
De hr. Pauwels, J., Britschelei, 31, Antwerpen	40 fr.
De hr. Peeters, K., Lange Schipstraat, 49, Mechelen	50 fr.
Scheldebank, Antwerpen	100 fr.
De hr. Herbert, volksvertegenwoordiger, Lokeren	25 fr.

Wordt **Begunstigend Lid** van den V.T.B. ! Jaarlijksche minimumbijdrage 25 fr. Steunt Uw vereeniging !

dan mee aan 't werk. Eerst en vooral de lippen. Het spiegeltje in de linkerhand, het kleurstiftje in de rechter, pleistert zij zorgvuldig bij. Daarna de wangen. Het laatst komen de oogen aan de beurt. Dat lijkt een heel gewichtig iets. Denk maar niet dat de oogen glimlachen of lachen! Zij kijken diepernstig, bezorgd, en bijna boos. Vooral niet storen in die kapitale bezigheid! Ziezoo 't is klaar! Daar zit weer alles in orde onder den omgekeerden emmer en de mooie dame steekt een sigaret op. Zij kijkt eens rond en blaast als 't ware uitdagend den dunnen rook door fijn-geknepen lippen vóór zich uit. Daar komt de deftige kellner met de thee. In de gonzende verte van de zaal met vele spiegels, speelt gedempt het strijkje. Hier en daar beginnen electrische lampjes zacht te glanzen.

De genotvolle dag is afgeloopen; de schitterende avondvreugde, diep-gedecolleteerd, met paarlen, diamanten, smaragden en robijnen als daar heel den dag gelegen hebben achter de uitstallingsramen van de rue de la Paix, zal straks een aanvang nemen.

GEMENGD

EEN VERSTEEND WOUD.

Het versteende woud van Arizona is zeker wel een der merkwaardigste natuurwonderen der aarde. Volgens de meening van geleerden was het tienduizend jaar geleden een reusachtig bosch, dat zich over honderden vierkante mijlen uitstrekte. — Onder den invloed van vulkanische uitbarstingen en warme springbronnen is het hout in den loop der eeuwen versteend en geheel veranderd. Het grof zand heeft onder de inwerking van de hitte, de stammen met een doorschijnende laag bergkristal bedekt, zoodat ze met diamanten als bezaaid schijnen. — De boomen moeten bij hun afsterven een hoogte van meer dan 60 meter gehad hebben, daar zelfs, de op den grond liggende stammen van 30 tot 45 meter meter lang zijn. Eigenaardig is het, dat groote boomen hier en daar zoo scherp afgebroken zijn, dat ze er als doorgezaagd uitzien.

Hoewel door leeken en deskundigen in den loop der jaren veel schade aan het Versteend Woud berokkend is, blijft het nog steeds een enige, groote bezienswaardigheid.

ONDERZEESCHE VULKANEN

Zeebevingen zjin dikwijls het gevolg van onderzeesche vulkanische werking. Kapitein

EEN VLAMING TE PARIJS

Het worde me vergeven dat ik de dingen niet met de gewone regelmaat behandel. Er zijn critici die meenen «zùs en zóó moet men schrijven en schikken en bouwen en afpassen». Ik heb slechts eenige van de oneindig vele polsslagen van Parijs, wier rythmen op mij inwerken, opgeteekend. Voor 't overige is er geen tekort aan gidsen over en nog minder aan tolken te Parijs.

* * *

Zondag. In een van de vieze straten die ophellen rond het Pantheon — symbool — bedelt een verlepte vrouw. Met een stem die Mistinguette haar zou benijden, zingt ze een oud music-hall refrein. Wat klinken ze hier goed op hun plaats die povere woorden:

Paris, Paris,
O ville infâme et merveilleuse,
Chère aux amoureux et chère aux bandits,
. . . .
A la fois je t'aime et je te maudis
Oh ! Paris, Pa-â-ris.

Men zegt nogal eens: den kalvarieberg beklimmen. Hier, kent de ellende een zeker fatalisme, en de helling gaat men af, onweerstaanbaar. Liedje, zoo alledaagsch gevoelerig, beter dan menig uitstekend boek kenschetst ge de Ville Lumière. Ik haat u, Parijs....

En ik houd zooveel van u, nu ge me uw ander aangezicht toont. Champs-Elysées, Concorde. De auto's draaien als wespen rond de Obelisk. De Eiffel-toren, in de verte, schijnt ieder oogenblik slanker te worden. Een herfstzon deelt kleuren uit. Zuiver eigene omgeving, eenig Parijsch. Het is wel in deze stad, dat het woord «charme» bij de dingen past.

En gij zijt het, harmonische voorbijgangsters, die Parijs symboliseert, gij met uw bloedrooden mond, die onbewogen voortschrijdt, bewust van uw schoonheid, door wolken van reuken en benzine.

Straks zullen grommende metro's en autobussen u zij aan zij meevoeren, vervallen armoe, dagschoonen, naar het leven dat overàl opschiet.

Vrouwen, aangezicht van Parijs....

* * *

Avond. De «Gare du Nord». Brutaal braakt de trein u uit; de golf der menigte trekt u mee. Dus, dàt is Parijs? Lawaai, niets dan lawaai. Het asfalt glimt als fluweel. De stadslucht pakt u. Al de steden hebben eigene lucht. Zekere Hollandsche steedjes ruiken naar mist en vochtig hout. Andere hebben een zwammen-lucht, over andere nog hangt een geur van kweepeeren en appelen. Te Parijs is het de benzine-wasem die u beklemt en bedwelmt. Hoe flauw zijn de straten verlicht! Een taxi neemt u mee. De chauffeur moppert omdat ge een vreemdeling zijt. Een hotel als alle hotels. En ge slaapt omdat ge vaak hebt.

's Morgens hebt ge honger. Ja? Ge verlangt eieren, gelei, boter? Kom, men ontbijt bij den «bistro».(1) Een glas koffie, en ge zult zonder meer in de mand grabbelen waarin de warme «croissants» (2) liggen. Ge zult aan den toog blijven staan. Heel het vroeg-wakker Parijs doet het. De dactylo — die wel telaat zal komen — geeft haar lippen de laatste schildering met het roode kleur-stokje. Ze heeft haar «croissant» van quatre sous binnen. Aldus «verzadigd» wacht ze den middag af, en—is het op 't einde van de maand— dan stelt zij het zonder vleesch en is tevreden met een maal als 's morgens. — De man uit het volk pakt een stevigen slok witten wijn. De burger slurpt zijn «café au lait» of zijn chocolade. Reeds slaat de baas u gade, gij die een ongewoon aantal broodjes verorbert. Vreemdeling? Als gij het gelag sympathiek zijt dan zal eenieder u het woord toesturen en u goeden raad geven. Iedereen zal u in het mysterie van zijn eigen leven binnenleiden. En gij zult den Franschman kennen in de uitoefening van zijn geliefkoosde bezigheid: de conversatie. Welk een woordenvloed! En hoe laat men er zich door inpalmen! Wat zijn ze aardig, vriendelijk, allemaal! Zonder onderscheid van stand staan ze allen, als vrienden ondereen, rond den «comptoir»; Fransche republiek. Een of andere scherts verwekt algemeen gelach. Maar de politiek steekt den kop omhoog en de zienswijzen komen in botsing.. Men ergert zich, men scheldt elkaar uit! Hemel! Het gaat op vechten uitdraaien! Neen, want de baas brengt allen weer tot elkaar door een oppervlakkige, onschuldige gemeenplaats. Maar het is laat geworden. En toch heeft dit alles slechts eenige minuten geduurd. De verbruikers spoeden zich naar het werk. Op straat

(1) kroeghouder.
(2) broodjes in den vorm van een halve maan.

verliezen de gezichten hun goedigen glimlach; slechts samengetrokken gezichten hier. Iedereen is gejaagd. Te Parijs is alleman altijd haastig. En gijzelf ondergaat het rythme van de stad, ook gij versnelt den stap. De taxis stuiven met groote snelheid voorbij en hebben maling aan de voetgangers ; de autobussen zijn als zware razende monsters. Ongelooflijke verstoppingen doen zich voor ; men denkt soms dat het eene voertuig op het andere zal kruipen. Een wassende tij strekt zich over alles uit.

In die wriemeling zijn de bistro's de veilige toevluchtsoorden. Maak er gerust uw gewone pleisterplaatsen van want daar begint het kennen van Parijs. A. H.

TRISTAN DA CUNHA

HET EENZAAMSTE EILAND TER WERELD.

Tusschen de landtongen der twee vastelanden in den zuidelijken Atlantischen Oceaan bevindt zich het eenzaamste eiland ter wereld: Tristan da Cunha. Het is bewoond door nauwelijks iets meer dan honderd Engelsch-sprekende inwoners, die waarlijk afgezonderd zijn van de overige wereld, want hoogstens om de drie jaar legt een schip er aan. Het eiland is een overblijfsel van een uitgedoofden vulkaan met grooten krater als hoogste punt en vele kleine kateropeningen op de hellingen. Het hoogste punt ligt ongeveer 200 meters boven de zee. In den krater zelf heeft zich door den regen een groot moeras gevormd. Tristan da Cunha bevindt zich op nagenoeg 1600 zeemijlen van Kaapstad.

In Maart 1923 deed het schip «Quest» da Cunha aan. Een reiziger aan boord van dit schip geeft hierover eenige bijzonderheden volgens hetgeen hij daar heeft waargenomen : Alhoewel de Portugeezen het eiland in 1506 reeds ontdekten en het den naam gaven dien het thans nog draagt, was het niet gekoloniseerd vóór 1810. Wanneer Napoleon verbannen werd naar St. Helena, vestigden de Engelschen een garnizoen op da Cunha om te beletten dat het gebruikt zoude worden voor een mogelijke poging tot bevrijding van den ex-keizer.

Wanneer na den dood van Napoleon dit garnizoen teruggetrokken werd bleven de Schotsche korporaal William Glass en eenige anderen daar als bestendige kolonisten. Een der mannen die er zich samen met Glass vestigden was een bootsman, Cotton genaamd, een vroegere bewaker van Napoleon op St. Helena. Een andere heette Swanc, waarvan gezegd wordt, dat hij in den veldslag van Trafalgar den doodelijk gewonden Nelson ondersteunde. Deze weinige menschen, met eenige Hollanders uit Amsterdam, enkele boeren en eenige Amerikaansche walvischvangers vormden den stam der kolonisten. Later kwamen ook nog Italianen zich bij hen voegen. Vóór een vijftigtal jaren, toen de bevolking te talrijk was geworden, slaagde men er in een honderdtal inwoners met toestemming te doen verhuizen naar de Kaapkolonie. Maar weldra vermeerderde het getal inboorlingen terug tot boven de honderd. Op een treurige wijze werd in 1885 het bevolkingsprobleem opgelost: al de volwassen mannen verdronken op één na. Met hun lichte booten hadden zij zich in zee gewaagd om ruilhandel te drijven met een toegekomen schip. Maar de woelige zee verzwolg alles. In 1905 was het getal inwoners opnieuw gestegen tot tachtig.

Op Tristan da Cunha bestaat geen geld. Ook een regeering kennen die menschen daar niet, evenmin een gerecht, een gevangenis, ook niet de erge misdaad. Al wat onze kultuur betreft is er zoo goed als onbekend; zij kennen geen handel zooals wij het opvatten, wel ruilhandel met de schepen die, zooals gezegd weinig aanleggen. Al het voedsel en de benoodigdheden verworven door de vangst of door ruiling met de schepen, wordt waarlijk gemeenschappelijk verdeeld. De sociale inrichting is er eenvoudig aartsvaderlijk. De familie vormt een vaste eenheid waarover de oudste man regeert. Intusschen geloofden de inwoners, dat zij een opperhoofd noodig hadden en kozen hem uit hun midden. Maar zijn nutteloosheid zorgde er voor dat hij spoedig afgesteld werd.

Het huwelijk wordt er als volgt gesloten: Het te huwelijken paar schrijft zijn naam in een register, hetwelk aangelegd werd door Robert Glass, opvolger van den eersten kolonist. Wanneer de bisschop van St. Helena het eiland bezoekt of wanneer een oorlogsschip met kapelaan aan boord aanlegt, dan ontvangen de huwelijken welke er gesloten werden tijdens de laatste jaren den kerkelijken zegen.

(Naar het Esperanto).

REMI VAN EYNDE.

HET BEIERSCH HOOGLAND

GARMISCH-PARTENKIRCHEN EN OMGEVING.

90 minuten spoor bezuiden München, de prachtige hoofdstad van Beieren, ligt midden in de bergen, het eenig-lieve, druk bezochte stadje Garmisch-Partenkirchen. Het zijn feitelijk twee plaatsjes aan elkaar gebouwd. Het mooie, zeer konfortabel ingericht elektrisch spoor verbindt het met dat ander toeristen-centrum: Mittenwald.

Gezicht op een gedeelte van München.

De omgeving van Garm.-Part. (9000 inw.), het bekende Werdenfelser land, is wel een der schoonste deelen van het Beiersch hoogland. De streek, die verschillende bergketens omvat, is vooral gekenmerkt door de zoo graag bezochte talrijke bergmeren, die men vindt tot op 1800 M. hoogte. De oevers dezer meren en ook de boorden der talrijke snelstroomende rivieren zijn een zeer groote aantrekkelijkheid. Het Koningsmeer, het Walchenmeer, het Aachenmeer, zijn, vooral bij zonsop- en zonsondergang, prachtig, droomerig, echt poëtisch.. om er al je tijd te vergeten (wat niet steeds goed is op reis!). Deze meren zijn zeer rijk aan voedzame en smakelijke visch.

Tot op ongeveer 1600 m. hoogte zijn de bergen meestal beboscht met beuk, den en berk. Op de nog hooger gelegen deelen, tot plus minus 2000 m. treft men uitgestrekte vette weiden aan, bijzonder geschikt voor het vee waarvoor men hier en daar in de bergen kleine stallen met hooizolders heeft opgetrokken. Zeer eigenaardig en verschillend van klank, klinken de kleine klokjes, door het vee om den nek gedragen. Als bloemen groeien op deze hoogten vooral het alpenroosje en het edelweiss. In de nog hoogere gedeelten houdt alle plantengroei op. Ziedaar de omgeving van Garm.-Part.

Nu het stadje zelf.

Het ligt als in een diepe kolk, omringd, vooral in het Zuiden, door geweldige, hooge bergen waarvan in het bijzonder de Zugspitze (2964 m.) de aandacht trekt door zijn vooral bij zonnig weder schitterende, zilverwitte kleur. De Zugspitze vormt zoowat de meest rechtsche hoek van het Wettersteingebergte, dat zich in het Zuiden van West naar Oost rond het stadje uitstrekt. We noemden reeds de Zugspitze. Enkele andere bergen: de Groote en de Kleine Waxenstein (2279 en 2163 m.) de Höllenthalspitzen (2722 en 2746 m.), de Hochblassen (2706 m.), de Alpspitze (2620 m.) de Hochwanner (2747 m.), de Reintaler Schrofen (2675 en 2524 m.), de Dreitorspitze (2633 m.), en de Wettersteinwand (2483 m.).

Midden door Garmisch loopt de Loïsach, een geweldig stroomende rivier, die ontspringt

aan het Mitter- en Weissenmeer bezuiden Bieberwier in Oostenrijk. Door Partenkirchen vloeit de wilde en bruisende Partnach, die zich even voorbij Garmisch in de Loïsach werpt en haar oorsprong vindt in het hooge Wettersteingebergte aan den Dreitorspitze.

Garm. Part. is een der meest gezochte plaatsjes voor zomerverblijf en wintersport. In het Zuiden naar Kaizenbad en het Stegerwald vindt men 's winters ski-springheuvels, ren-, rodel-, bobrenbanen, enz. Verder ijsbanen op het Rissermeer (te Riss op enkele minuten met het spoor). Riss is 's zomers een bezocht badplaatsje. — Garmisch is een zeer oud stadje met de nog typische, beschilderde geveltjes, de interessante Mariënkirche (13e eeuw) in Gothischen stijl, een groote nieuwe kerk — de hoofdkerk — in barok, met een prachtigen preekstoel. Partenkirchen, aan den voet van den Echenberg (ten N.-O.), is ook van ouden oorsprong. Het bezit een mooie gothische Kath. kerk en volksstraatjes met de bekende Beiersche houten geveltjes. De inwoners dragen er nog heel veel de eigenaardige hoog-beiersche kleederdracht; de mannen: korte losse broek, kuitstukken gestreept in rood en groen, korte losse jasjes met gekleurde nestels belegd, hoedjes met neerhangende randen, touw en pluimpje; — de vrouwen: bontgekleurde rokken, voorschootjes en halsdoeken, en een zeer eigenaardig hoedje: heel laag en plat en naar voren op het hoofd staande.

DE HöLLENTHALKLAMM.

(Höllen-thal-klamm: Helsche-dal-kloof). De Höllenthalklamm is dus een geweldige bergkloof tusschen het Waxensteingebergte ten N. (2200 m.) en de Alpspitze ten Z. (2600 m.). Deze bijna loodrechte kloof is op verschillende plaatsen soms meer dan 100 m. hoog en 1140 m. lang. Het beginpunt der kloof ligt 1045 m., het einde 1195 m. hoog. Door de kloof stroomt met vreeselijk gedonder over rotsblokken en door kleinere kloven de Ammersbach, die ontspringt op de hierboven genoemde Zugspitze en dadelijk daarna door de Klamm stroomt. Deze rivier werpt zich verder bij Schmelz-Breitenau in de Loïsach.

Om van Garm.-Part. naar de Höllenthalkloof te gaan heeft men plus minus twee uur noodig. Men volgt den steenweg langs de boorden der Loïsach tot Schmelz, dan links den veldweg tot Hammersbach (koffiehuis-restaurant). Nu begint de beklimming die ongeveer een uur duurt. De alpenstok is hier noodig want de weg is betrekkelijk steil. Van hieruit heeft men prachtige vergezichten en sommige deelen van den weg loopen reeds vlak naast de Hammersbach. Hier is het de plaats voor water- en natuurliefhebbers om de zware schoenen en kousen even uit te trekken en eens in de rivier «pootje te baden» over de door het snelstroomende en schuimende water glad geschuurde rotsstukken. Men hoort reeds in de nabijheid het doffe bruisen der watervallen in de kloof zelf. Maar we moeten hooger, hooger op, tot aan de ingangshut (1045 m.). Hier moet een klein inkomgeld betaald worden. Er bestaat ook gelegenheid om wat te drinken en te eten. Men mag echter niet te veeleischend zijn en moet begrijpen wat een moeite het kost hier iets naar boven te brengen. — Dan hebben we recht vóór ons de Klamm. Eerst de regenmantels aangedaan om niet doornat terug te komen! En dan naar binnen.

Door de zorgen der afdeeling Garm.-Part. der Alpenvereeniging (1) werd in 1902-1905 de kloof voor toeristen toegankelijk gemaakt door het uitkappen in den rechterwand van een soort brug met 14 tunnels. Langshier kan men heel de 1140 m. lange kloof doorgaan, enkele meters boven het bruisende, hortende-stortende water, dat wentelt en spoelt en slijpt en dondert met een dof geraas. Een van de prachtigste uitstappen in de Alpen ! Bij het einde der kloof komt een reusachtige waterstraal, als een zachte regenvlaag, links uit de rotsen gesproten, nagenoeg 50 meters hoog. En nog hooger (78 m.) is een ijzeren brug aangebracht over de kloof. Het uitzicht is er om nooit te vergeten.

In de reisgidsen wordt voor het bezoeken der Klamm ¾ uur aangegeven. Ik meen dat wij er twee uur over deden, en dan moesten we ons nog haasten daar het begon te duisteren. Het was reeds pikdonker toen we het restaurant «Hammersbach» bereikten, waar we gelukkig nog een koetsier vonden die ons met zijn «Droschke» naar Garmisch bracht.

DE PARTNACHKLAMM.

Velen vinden deze mooier dan de Höllenthalklamm. Ik ben de meening niet toegedaan. Ik geloof dat zulks vooral gezegd wordt door toeristen die meenen, dat men de Alpen beklimt in lakschoentjes met hooge hakken. Velen bezoeken Garm. Part. en om-

---

(1) Wanneer — nevens de «Club Alpine Belge» — een «Vlaamsche Alpenklub»? — Een Hollandsche bestaat reeds jaren.

geving, bvb. Riss, de Eibsee, Kaïnzenbad, Klaïs- of Mittenwald en ook wel de Partnachklamm, omdat al deze uitstappen per spoor, per auto of rijtuig te doen zijn.

De Partnachklamm immers kan men tot bijna aan den ingang per rijtuig bereiken, terwijl men niet hoeft te klimmen, wat bij de andere kloof wel het geval is. Ze ligt een kwart uur ten Z.-O. van Partenkirchen. De weg gaat in de richting van Vorder-Graseck tot bij Wildenau aan het «Gasthof Partnachklamm». De weg loopt een flink eind naast de Partnach, die, zooals ik boven reeds schreef, ontspringt in het Wettersteingebergte.

De brug en de weg, langsheen door de kloof loopend, negen maal door een tunnel, hebben een lengte van 655 m. De Partnach

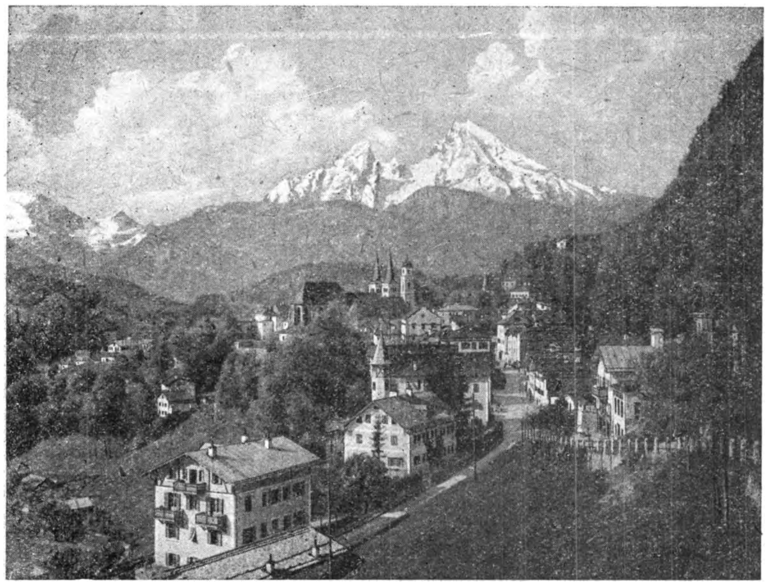

BERGTESGADEN.

stroomt hier met meer donderend geraas dan de Hammersbach door de Höllenthalklamm. Zij spoelt en wentelt zich en stort over grootere en dichter bij elkaar liggende rotsblokken. Maar de Höllenthalklamm is lang zoo hoog niet, al is ze op sommige plaatsen van boven, waar de twee wanden zich bijna raken, haast gesloten. En hier is het bepaald noodzakelijk een regenjas aan te trekken om niet «kletsnat» uit de kloof te komen. Hier spuit en druipt en regent het langs alle kanten. Ook dichte schoenen zijn zeer van noode. De hééle doorgang is één plas. Van op de 70 m. hoog over de kloof liggende ijzeren brug heeft men ook hier een heerlijk uitzicht.

Zoowel de Höllenthal- als de Partnachklam zijn 's winters gesloten. Bijna elken winter worden stukken van de bruggen geslagen door de stormen, door vallende rotsbrokken, boomfragmenten of lawienen. Van 15 Oktober af is de toegang gesloten.

DE ZUGSPITZE.

Een der prachtigste en meest loonende uitstappen in het Beiersch hoogland is stellig de beklimming van den Zugspitze die tot bij de 3000 m. boven den waterspiegel reikt. De gemakkelijkste weg erheen voert over Kaïnzenbad langs de hiervoor genoemde Partnachklamm, langs het mooie, bekoorlijke Rainthal, de Partnach volgend langs de Midden- en Achterklamm, voorbij de zeer prachtige meertjes «de blauwe Gumpen», dan langs de Anger- en zoo tot de Knorrhütte. De weg, die tot daar reeds ging, hier en daar over halfgesmolten sneeuw begint hier reeds moeilijker te worden en het is zeer gevaarlijk om zonder gids zich verder aan een beklimming te wagen. Door zulke onvoorzichtigheid werden reeds tal wat toeristen het slachtoffer van den overmoed. Op deze hoogte is het bijna het heele jaar Winter. Men zakt er tot aan de knieën in de sneeuw. Eens de Schneeferner over, bij het Münchener Observatorium, dan heeft men een grootsch panorama. Meer dan tweeduizend meter beneden u ligt daar het Eibmeer, als een kleine metalen spiegel. En daarachter strekt zich het groote, donkerkleurige laagland uit, met zijn vele riviertjes en dorpen. Aan de andere zijde, oost- en zuidwaarts, een ontelbare reeks bergtoppen. Prachtig ! !

Overnachten kan men, en dit is zeer aan te raden, in de Wiener Neustädterhütte, (ook wel in de Knorrhütte). En dan 's avonds en 's ochtends de zon zien ondergaan en opkomen . . . .

Voor het afstijgen van de Zugspitze is vooral aan te bevelen de weg van de Wiener Neustädterhütte, langs het Zugwald en het Eibmeer. Hier kan men met een bootje naar het Lodewijkseiland varen (¼ u.) waar men

het kanonschot voor de bezoekers gelost, lang tusschen de omliggende bergen hoort nadreunen. Bij zonnig weder heeft men van hieruit een prachtig gezicht op de schitterende, zilverige Zugspitze. Van het Eibmeer naar Garmisch-Partenkirchen voert een landweg langs de Rohrbach voorbij het Badermeer, bij Ober-Grainau. Dit kleine meer, met zijn kristalhelder water, is een boottochtje overwaard. Het water, dat 's zomers en 's winters een temperatuur heeft van $\pm$ 8.3° C., schijnt smaragdgroen. In het midden van het meer is een in koper gegoten beeld van een watergeest geplaatst. — Langs het Loïsachthal komt men in Garmisch-Partenkirchen terug.

JEF DE COMBE.

OVER EEN PARIJSCH WARENHUIS

Eenige weken geleden overleed te Parijs Mevr. Cognacq, de eigenaarster van de groote magazijnen La Samaritaine. Omtrent deze onderneming lezen wij in een korrespondentie in de N. R. C. merkwaardige bijzonderheden, die ook voor den toerist-bezoeker van Parijs interessant zijn en waarvan wij dan ook een gedeelte aan onze lezers willen voorzetten.

Het klinkt als een sprookje, maar het is toch alles waar gebeurd. De meeste groote magazijnen van Parijs zijn als een eikenwoud uit één eikeltje voortgekomen. Men kan er den naam opzetten van hem of haar, die, van niets begonnen, de zaak allengs dank zij ijver, plichtsbesef en organisatiezin heeft opgewerkt tot de wereldondernemingen, waarmee de stad op het oogenblik is overdekt.

In al die warenhuizen heerscht welvaart en regelmaat. De oorlog verlamde de ontwikkeling, maar sedert dien kwam er opnieuw schot. De geweldige brand, die het nieuwe gebouw van de Printemps voor eenige jaren nagenoeg uitholde vlak voor dat het zou geopend worden, ligt nog versch in de herinnering. Al weer geruimen tijd geleden is het ten dienste van het publiek gesteld. Het zal niet lang duren, of het enorme complex, derde in de reeks, door het Louvre aan de overzij van de Rue Saint-Honoré opgetrokken, wordt voor den algemeenen kooplust opengesteld. Daar in de buurt heeft de Samaritaine op gansche blokken de hand gelegd, die spoedig naar den grond gaan en op die manier dit als een inktvisch uitgroeiende warenhuis nog meer ruimte van bewegen geven. Op den boulevard de la Madeleine bezit het al lang een filiaal van enkel weeldedingen. En zoo zijn er meer, onder andere het reusachtige, dat de fabelachtige rijkaard Dufayel heeft gesticht, dat van het Hôtel de Ville, de Belle Jardinière en andere. Op den linkeroever is de Bon Marché het eenige gebleven, maar ook daar naast het oude een nieuw blok verrezen.

Deze bedrijfsconcentratie is een triomf van de vrouw. Vrouwelijke volharding en zuinigheid, geen schrielheid, vrouwelijk vernuft en optimisme, de kloeke doortastendheid van bepaalde vrouwen hebben deze evolutie van het zakenleven doorgezet.

De langdurige afwezigheid van echtgenoot en mannelijk personeel gedurende den oorlog heeft die bekwaamheden ontwikkeld. Die zelfstandigheid met vaak zware verantwoordelijkheid is hun tot een tweede natuur geworden. In dit en andere beroepen gaan ze met den man gelijk-op. Niet alleen op hun inzicht en overleg, ook op lichamelijk uithoudingsvermogen, op zenuw- en zelfs ontberingskracht wordt een beroep gedaan. Op de autobussen zijn geen vrouwen als conducteurs toegelaten, maar op de trams zijn ze legio ! Dit is een hard baantje met die vooral in de tweede klasse opgepropte balkons, waar ze zich onophoudelijk een pad doorheen moeten wringen. En daarbij blijven ze bewonderenswaardig opgewekt met een geestig- of venijnigheidje, aldoor actief, denkend aan dit en aan dat, rap van tong, hoofd en hand en vol van de natuurlijke veerkracht, die evenals de bescheiden coquetterie van een wit kraagje aan die beroepsgespannenheid bekoring geeft.

Die behaagzucht kan zich op verscheiden wijzen uiten. Dezer dagen overleed naar men gelezen heeft, mevrouw Cognacq, die met haar man de magazijnen van de Samaritaine heeft groot gemaakt.

Zij en haar soortgenooten, hebben hun rijkdommen niet slapende verdiend. Hun levensloop is er een van vallen en opstaan en weer uitglijden, van veel struikelen geweest tot eindelijk die inspanning van elken dag en elke minuut werd beloond en het succes hun toestroomde, een succes, dat hen volstrekt niet overmoedig heeft gemaakt.

Als jonge winkeldochter kwam de latere mevrouw Cognacq te Parijs. Zij werd er opgemerkt door een jeugdig provinciaal, die naar de stad was gekomen om er zich een positie te verwerven. Hij woonde oorspronkelijk naast een verkoopster van ooft, die hem 's Zondags den winkel overliet. De jongen wist niets heerlijkers dan de waar uitpakken en netjes opschikken. Op zijn negentiende jaar was hij chef van een afdeeling in het magazijn van de Nouvelle Héloise, waar zijn meisje ook werkzaam was, maar om een driftig woord kwam hij op straat te staan.

Toen begon voor hem een leven van reizen en trekken. Zijn meisje had hij beloofd, te zullen trouwen en de geestkrachtige jonkman pakte van alles aan. Achtereenvolgens kwam hij in vele winkeltjes evenals op de markt, waar hij proefondervindelijke zielkunde leerde. In 1870 huurde hij op de Seineka tegenover de Pont Neuf, waar nu het machtige complex van de Samaritaine staat, een leegen winkel, dag voor dag, want zijn spaarpenningen waren ingeteerd en hij wist niet of hij de gaande en komende man en vrouw zou kunnen boeien.

Dit zou het keerpunt in zijn leven worden. Met de 10.000 frank, hem door een zuster geleend, kocht hij een voorraadje goederen, die hij met een zoete winst van de hand deed. Toen kwam de oorlog en stoorde die welvaart, maar verarmde hem niet, want in zijn ledige lokalen maakte hij broeken voor de nationale garde. Sinds den vrede kwam er nieuwe bloei en de jonkman herinnerde zich het juffertje Jay, dat hij indertijd in de Nouvelle Héloise gekend had, en welke intusschen in de Bon Marché opgeklommen was. Ze huwden en als een kind van dit huwelijk kan de Samaritaine worden beschouwd.

De ontwikkeling van de Samaritaine is één stijging geweest. Twee jaar na het huwelijk hadden ze 40 menschen onder zich en werd voor 800.000 frank omgezet. In 1905 bedroeg dit 50 miljoen met 3000 bedienden. Op het oogenblik zijn er 7000. Over hun levenswijze tot voor enkele jaren vertelt men ongelooflijke dingen. Elken ochtend stonden ze om vijf uur op. Ze waren het eerst op het kantoor en gingen het laatste weg. Nooit namen ze een dag vacantie, nooit maakten ze een reis. De wet op de Zondagsrust sloeg hen met verbazing. Dien dag deden ze het achterstallige schrijfwerk af of wel ze wandelden voorbij de gesloten magazijnen om na te gaan, welken indruk de uitstallingen maakten. Mevrouw Cognacq — zulke verhalen hooren erbij — zou nooit een eindje touw op den grond hebben laten liggen en haar man moet alle bedienden bij name kennen. Millioenen heeft ze afgestaan voor de stichting van rusthuizen, volkswoningen en verblijven voor kinderen. De naam Cognacq is vooral bekend door de prijzen, door middel van de Académie toegekend aan gezinnen met negen en vijf kinderen, maar ook het personeel deelt rechtstreeks in den bloei van het huis, dat, eenmaal op stevige basis gezet, zich blijft uitbreiden en op die manier aan de beide stichters de beste hulde brengt.

— GEMENGD —

EEN DOZIJN LONDENS

Er zijn ongeveer een dozijn Londens: een politiedistrict Londen, een graafschap Londen, een postgebied Londen, enz. Hoort, hoe groot het is:

Gebied van:	Oppervlakte in vierk. mijlen:
den Londenschen graafschapsraad	117
het graafschap Londen	115.89
het rioleeringsstelsel Londen	148.6
de Londensche waterleiding	561.4
de Londensche electriciteit	1858.3
het Londensche verkeer	1820.1
de Londensche post	234
de Londensche telefoon	735
Greater London	692.9
politiedistrikt Londen	691.8
politierechtbank Londen	114.3
gerechtshof Londen	419.5
graafschapshof Londen	207

Een mijl is ongeveer 1.6 km., een vierkante mijl is du 2.56 of ruim 2½ vierkante km. Als u er lust in hebt, kunt u bovenstaande getallen dus in overeenstemming met continentale maatbegrippen herleiden.

WAAR EN WAT NEW-YORK EET

Volgens de statistieken van 1920 waren er in dien tijd in de stad New-York 9120 restaurants, café's en lunchrooms. In het rapport van den Inspecteur van het Marktwezen der stad New-York heet het, dat er op het oogenblik 15.000 restaurants, café's en lunchrooms zijn. Als deze cijfers juist zijn, beteekent dit, dat bij een toeneming van de bevolking met niet meer dan 8 percent in vijf jaar tijds het aantal publieke eethuizen met meer dan 50 pct. vermeerderd is. Iedereen, die het New-Yorksche leven kent, zal door deze getallen toch niet verbaasd zijn. Het is nl. meer dan opmerkelijk, hoe zeer de gewoonte buitenshuis te eten, met den dag toeneemt.

Maar de rapporten van den Inspecteur van het Marktwezen geven nog meer bewijzen: in 1920 werd het aantal delicatessenwinkels op 1550 gesteld. In bedoelde rapporten vinden we het aantal als 4500 aangeduid. In Amerikaansche delicatessenwinkels worden hoofdzakelijk artikelen verkocht, die klaar zijn voor het gebruik. Aardappel-sla, visch-sla, kippen-sla, groeten-sla, haring-sla, bieten-sla, alle mogelijke vleesch-spijzen, gevulde eieren, gevulde tomaten, gevulde krabben, cakes en pies, koekjes en gestoofde vruchten, koffie-extract, flesschenmelk en flesschenchocolademelk. Deze artikelen worden gekocht door diegenen die er de voorkeur aan geven zich een maaltijd in een delicatessenwinkel uit te zoeken en mee naar huis te nemen om het daar te verorberen, boven het eten in een restaurant.

Het aantal kruidenierswinkels echter is in dezen zelfden tijd ook toegenomen. Werd aan New-York in 1920 ruim 12.000 kruidenierswinkels toegeschreven, in 1925 heet het dat er bijna 19.000 zijn. Deze toeneming is niet zoo eenvoudig te verklaren, daar het toenemen van kruidenierswinkels in tegenspraak zou zijn met het afnemen van eigen menages. Het aantal slagerswinkels is sterk afgenomen daar er in 1920 15.500 worden genoteerd, en er volgens de laatste rapporten thans slechts 12.000 zouden zijn.

DE DRUKSTE PLEK

De drukste plek is Hydepark Corner. Op 8 Juli 1924 passeerden daar, bij mooi weer, tusschen 8 u. 's morgens en 8 u. 's avonds:

omnibussen	8.560
lichte motorwagens	37.915
zware motorwagens	2.959
lichte paardenwagens.	1.889
rijwielen	7.577
motorrijwielen	558
handkarren, enz.	352
Totaal	61.454

Genoeg om van te droomen of te vergaan van 't geraas.

UITSTAPPEN EN BIJEENKOMSTEN

De V.T.B. uitstappen en bijeenkomsten zijn voor de leden uit het geheele land toegankelijk

ANTWERPEN.

DONDERDAG 11 FEBRUARI: Te 8 u. stipt vertooning in den Antwerpschen Poesjenellenkelder. Wordt opgevoerd « Het Wonderjaar », « De Leeuw van Vlaanderen » naar de werken van Hendrik Conscience, en « Romeo en Juliette » (muzikaal treurspel). Kaarten aan fr. 1,50 af te halen op het sekretariaat zoolang de voorraad strekt.

VRIJDAG 19 FEBRUARI: 5de Wintervoordracht in de feestzaal van de Stedelijke Jongensnormaalschool, Quellinstraat. Als spreker zal optreden de bekende dagbladschrijver en causeur de heer A. Hans. Onderwerp: « Fransch Vlaanderen ». Toegang vrij en kosteloos voor eenieder.

ZONDAG 21 FEBRUARI: Bezoek aan de Brandweerkazerne Kipdorp of Zuiderkazerne (voor iedere kazerne wordt een groep gevormd). Samenkomst te 10 u. Kaarten aan 1 fr. af te halen op het sekretariaat zoolang de voorraad strekt.

MAANDAG 1 MAART: Gezien de groote belangstelling tweede bezoek aan de inrichting (in volle werking) van het dagblad « Gazet van Antwerpen » Samenkomst te 20,30 u. hoek Nationale- en Augustynenstraat. Aantal deelnemers beperkt. Kaarten aan fr. 1.— af te halen op hte bondssekretariaat, Dambruggestraat, 116.

VRIJDAG 5 MAART: 6de Wintervoordracht in de feestzaal der Stedelijke Jongensnormaalschool, Quellinstraat. Als spreker zal optreden kunstfotograaf Eug. De Kock met een prachtige serie diapositieven naar foto's door hem zelf genomen. Onderwerp: « Een perel van Stedenschoon: Wondermooi Rothenburg ». Toegang vrij en kosteloos voor eenieder.

ZONDAG 14 MAART: Eerste bezoek aan eenige minder bekende hoekjes van Antwerpen (met toegang tot private gebouwen). Op aanvraag van vele leden zal de wandeling van verleden jaar herhaald worden. Wij bezoeken de omgeving van de Ossenmarkt, Lange Nieuwstraat, Oude Beurs, Hofstraat, enz. Over enkele weken volgt, in aansluiting met deze, een tweede wandeling. Verzamelen te 10 u. stipt op de Ossenmarkt. **Toegang tot de Private Gebouwen slechts op vertoon der lidkaart.** De personen welke nog niet in het bezit hunner nieuwe lidkaart zouden zijn kunnen deze op het sekretariaat bekomen. Leider: Willem Heylen.
Wij vestigen de aandacht onzer leden op het getroffen besluit namelijk dat bij elk bezoek of wandeling de lidkaart kan geeischt worden. Er wordt door niet-leden al te dikwijls misbruik gemaakt van de voorrechten aan onze vereeniging toegestaan. 't Is dus in het belang der leden zelf dat die maatregel dient toegepast.

BERLAAR

DONDERDAG 11 FEBRUARI: Voordracht door den heer A. Hans, letterkundige over « Zeeuwsch Vlaanderen » in het lokaal « De Burgerkring », bij L. Op de Beek, te 8 ½ u. stipt.

BRUSSEL

VRIJDAG 12 FEBRUARI: Bezoek aan « Leverhouse », Konigstraat, 152. Te 20 u. bezichtiging van het Congomuseum. Om 20.30 u. kinemavoorstelling « Van Belgisch Congo tot den Belgischen Verbruiker » (reis door Congo en Zeepfabrikatie). De film wordt toegelicht door den heer Maes, hoofd van de Etnografische afdeeling van het Coloniaal Museum te Tervuren. Elk lid, zoowel gewoon als inwonend, heeft recht op twee plaatsen. Kaarten aan te vragen bij den heer G. Verbouwe, L. Theodoorstraat, 46, St. Pieters-Jette

MAANDAG 15 FEBRUARI: Te 8 u. in de zaal Plettinckxstraat, 19, voordracht door den Z.E. Pater E. Valvekens, archivaris der abdij van Averbode, over « Een Omreis langs de Norbertijner Abdijen in Vlaanderen rond het jaar 1575 ».

ZONDAG 21 FEBRUARI: Reis naar Geeraardsbergen ter gelegenheid van het feest van « Tonnekenbrand » (zie afzonderlijk bericht elders in dit blad). Vertrek uit Brussel-Zuid te 7,10 (overstappen te Edingen). Terug te Brussel te 21 u. Wie voorbehouden plaatsen wenscht voor het bijwonen van den « Krakelingenworp » zende vóór 15 Februari 2 fr. in postzegels aan den heer G. Verbouwe, L. Theodoorstraat, 46, St. Pieters-Jette.

ZONDAG 28 FEBRUARI: Reis naar Antwerpen. Bezoek aan een of andere merkwaardigheid en bijwoning der namiddagvertooning in de Kon. Vl. Opera.

GENK

MAANDAG 15 FEBRUARI: Te 7 ½ u. in het katholiek Volkshuis voordracht met lichtbeelden over « De Haven van Antwerpen » door den heer W. Heylen, Arrondissementsafgevaardigde voor Antwerpen,

MAANDAG 5 APRIL (Paaschmaandag): Groote autobus-, auto- en motoruitstap naar Antwerpen. Gratis boottocht op de Schelde en bezichtiging van de haven onder deskundige leiding. In den

namiddag bezoek aan de stad en bijwoning eener vertooning in den Vlaamschen Schouwburg of de Vl. Opera. — V.T.B.ers uit Limburg! Onderhandelt met Genk en rijdt dien dag mee naar Antwerpen.

GENT

DINSDAG 16 FEBRUARI: Uitstap naar Binche. Karnaval! Aansluiting te Brussel met andere deelnemers. Bij voldoende belangstelling wordt er tot Brussel in groep gereisd. Toetredingen bij den afgevaardigde H. Gyselinck, tot 9 Februari.

MAANDAG 22 Februari: 4de Wintervoordracht in de Staatsmiddelbare Jongensschool, Bisdomk., 1.

ZONDAG 28 FEBRUARI: 11de groepsreis naar Antwerpen. Dit in samenwerking met Brussel.

Naschoolsch werk. — Lessen voor Toeristen: Evenals Antwerpen zal Gent een drietal kursussen voor toeristen inrichten. De eerste kursus omvat vier lessen waarin zal worden behandeld: « Wat ieder Toerist over Kunstgeschiedenis weten moet ». Hij begint Donderdag 4 Maart en eindigt den laatsten Donderdag derzelfde maand. Deze lessen worden gegeven door Prof. Dr. Ing. Stan Leurs, een specialiteit op dit gebied.

Volgt een kursus over « Toeristische Verband- en Verpleegkunde ». Te geven door een bekend Gentsch geneesheer, en een derde kursus zou gaan over « Praktische Aardrijkskunde »; als lesgever zal een hoogleeraar optreden. Daar met de inrichting dezer lessen groote onkosten gepaard gaan zal er van elken leerling een klein inschrijvingsgeld worden gevraagd. Wie verlangt toe te treden verwittige dadelijk onzen afgevaardigde den heer Gyselinck, Begijnhoflaan, 31. Eens het vereischte aantal leerlingen bereikt wordt niemand meer aanvaard.

LEUVEN

DINSDAG 16 FEBRUARI (Vastenavond) : Reis naar Binche. De leden worden verzocht zoohaast mogelijk hun naam op te geven aan den heer Croels, Oude Markt, 48. Nadere inlichtingen op de vergadering 's Woensdags om 8 u. in « Het Vlaamsch Huis », of bij voornoemden heer.

WOENSDAG 3 MAART: Opvoering van « De Zonderlinge Gast » door « De Gulden Palm ». De leden genieten 50 °/° vermindering. Kaarten tijdig bestellen.

In vooruitzicht: Groepsreis naar Antwerpen.

OOSTENDE

DONDERDAG 11 FEBRUARI: Te 8 u. zeer stipt in het gasthof « Piessen », Christianastraat, 69, voordracht met lichtbeelden over « Brughe die scoone » door den heer A. Daled, conservator van het museum van oude meesters te Brugge.

SOTTEGEM

DINSDAG 23 FEBRUARI: Te 19,30 u. Voordracht- en liederavond door den Vlaamschen Volkszanger Emiel Hullebroeck over « Nederlandsch Indië of Zuid-Afrika ».

UITSTAP NAAR GEERAARDSBERGEN

Wij verzoeken onze afgevaardigden op Zondag 21 Februari een uitstap in te richten naar Geeraardsbergen om er getuige te zijn van een zeer interessante folkloristische uiting, het oude eigenaardige feest: « Krakelingenwerp en Tonnekenbrand ».

Programma: Te 10 u. bezoek aan de merkwaardigheden der stad. — Te 2 u. Krakelingenwerp. Toegangskaarten voor dit feest te bekomen aan fr. 2.— bij den afgevaardigde R. Van der Bracht, 42, Markt, Geeraardsbergen (aantal zeer beperkt). — Aanvragen insturen, wenschelijk door tusschenkomst der onderscheidene afgevaardigden, vóór 14 Februari.

Na het feest wandeling in de omgeving van Geeraardsbergen.

Te 5 u. gezellig samenzijn op den Oudenberg.

Nadere inlichtingen worden graag verstrekt door den afgevaardigde van Geeraardsbergen.

EERELEDEN

Wij hadden het genoegen te boeken als eere-lid (bijdrage 250 fr.) : Burggraaf Vilain XIV, Kasteel te Bazel.

NIEUWE AFGEVAARDIGDEN

LEUVEN: de hr **Croels, H.**, Oude aMrkt, 48.
LUIK: Dr. **C. Godelaine**, Rue du Calvaire, 49.

Werft nieuwe Leden aan !

Boekdrukkerij BRACKE-VAN GEERT, Baasrode. -- Tel.: 132 Dendermonde

DE TOERIST

ORGAAN VAN DEN VLAAMSCHEN TOERISTENBOND

VEREENIGING ZONDER WINSTGEVEND DOEL

VERSCHIJNT :: :: TWEEMAAL PER MAAND :: ONDER LEIDING VAN :: :: Dr. ING. STAN. LEURS ::

DE LEDEN VAN DEN V.T.B. ONTVANGEN DIT BLAD KOSTELOOS (JAARL. BIJDRAGE 7.50 FR.) V. D. LUXE-UITG. 7.50 FR. EXTRA

INSCHRIJVINGSPRIJS: BINNENLAND. p. j. Fr. 7.50 BUITENLAND. p. j. Fr. 12.50 LUXE-UITGAVE 7.50 fr. p. j. MEER

SECRETARIAAT V.T.B. DAMBRUGGESTRAAT, 116, ANTWERPEN. — POSTCHECKREK. Nr 93627

UITGAVE VAN «LIBERTAS», KONINGIN MARIA HENDRIKALAAN, 108, BRUSSEL - VORST

Vijfde jaargang Nr. 4 — Verschijnt 2 maal per maand — 15 Februari 1926

HET PLANTIN-MORETUS MUSEUM TE ANTWERPEN

door Dr. MAURITS SABBE
Conservator van het Museum.

Er is stellig geen museum ter wereld, dat zoo sprekend en zoo volledig het leven vereeuwigt van een heel geslacht, dat op de tradities van den stamvader teerde, als die wonderbare huizing van de zestiende-eeuwschen aarsdrukker **Christoffel Plantin** en zijn opvolgers de **Moretussen,** te Antwerpen. Dat is er juist de zuiverste bekoring van! Alle beweging en geluid liggen daar als het ware stil om den bezoeker geheel in de betoovering van het verleden te brengen, en zijn intellectueele mijmering in niets te storen. Doch het is geen doode historie, die daar rondwaart. Het verleden zet er zijn zwijgend, maar wakend leven voort. En 't is zeker geen illusie, als wij in het stil-stemmig binnenhof, dat er met zijn borstbeelden van de voornaamste voorouders als het Pantheon der familie uitziet; in de drukkerij waar de persen als vrome relikwieën rusten na den arbeid van vele eeuwen; in de rijke bibliotheek met haar ernstige tonen van het heerlijk bruin hout der boekenrekken en het glimmend velijnivoor der ordelijk gerijde folianten; in de schemerige zalen vol van de zeldzaamste schatten, die drukkunst en graphiek voortbrachten; in dat weidsche goudlederen salon, waar verrukkelijke lichtschijnsels, spelend door ruitjes groen als Rijnwijnglazen, de ietwat pronkerige portretten streelen van de latere, tot den adelstand verheven Moretussen; — het is geen illusie, als we denken dat ze daar achter ons staan; de stichter des huizes, Plantin, de eenvoudige drukkersgast, die in 1549 zijn geluk kwam beproeven te Antwerpen, en er de typograaf van den koning van Spanje en tevens de koning der typografen van zijn tijd werd, — zijn trouwhartige schoonzoons **Jan Moretus** (zijn oorspronkelijke naam was **Johan Moerentorf)** en **Raphelengius**, « ses deux autres moi-mêmes », zooals hij ze noemde, — zijn kleinzoon **Balthasar Moretus I,** die de vaderlijke woon verruimde en verfraaide, zoodat ze in één adem genoemd werd met het voorname huis van **Pietro Paulo Rubens.** Ze zijn daar allen, ze bekijken en bewaken den bezoeker, als vreesden ze een of andere heiligschennis.

Het is eerst als wij die menschen hier voelen leven, dat wij ze werkelijk beter gaan begrijpen en lief krijgen.

Wat de vele nakomelingen aan dat gemeenschappelijk familieërf in den loop der eeuwen ook mochten wijzigen, de sterke geest van den grondvester bleef er krachtig bewaard en schonk er voor alle tijden een

eigen, eenig karakter aan.

Het Plantin-museum met alles wat het bevat is een van de merkwaardigste monumenten, die de Vlaamsche Renaissance-cultuur te Artwerpen heeft nagelaten. De geest, dien wij daar aantreffen, is de welsprekendste uiting van een zeer karakteristieke zijde van ons zestiende-eeuwsch leven. Naast de bedrijvigheid op 't gebied van handel en geldwezen, die gepaard ging met een uitburdig uitleven van instinct en temperament bij het genotlievende volk, — naast het opbloeien der schilder- en andere kunsten, waarop hier iedereen, tot den minsten man toe, prat gaat, — polste er in de weidsche wereldstad, die Antwerpen toen was, ook een heerlijk leven der gedachte, dat zich in de twee groote Renaissance-stroomingen, de reformatie en het humanisme, krachtig openbaarde, en, althans wat het humanisme betreft, nog niet genoeg bekend is. Van dat mooie intellectueele leven waren de woning en de werkplaats van Plantin als het ware het centrum, waar niet enkel het werk van theologen, historici, geografen, wiskundigen, numismaten, enz. met liefde en eerbied de wereld werd ingezonden, maar waar die geleerden zelf, **Montanus, Ortelius, Coignet, Dodoens, Goltzius, S. Stevin, Justus Lipsius** en zooveel anderen, zich als in een soort academischen vriendenkring vereenigden rondom den gastheer, zoo rijk aan deugden als aan ondernemingsgeest en liefde voor zijn vak.

Het is rondom dien Franschen typograaf, die zijn leven lang tegen stoffelijke moeilijkheden te worstelen had, rondom dien ootmoedige van harte, dat zich een heel groot deel van de geschiedenis van het humanisme in de Nederlanden en in heel Westelijk Europa ontvouwt. De buitengewoon belangrijke correspondentie, door hem nagelaten, toont ons met hoeveel vooraanstaande mannen hij betrekkingen onderhield, en van welken ernstigen aard die betrekkingen waren.

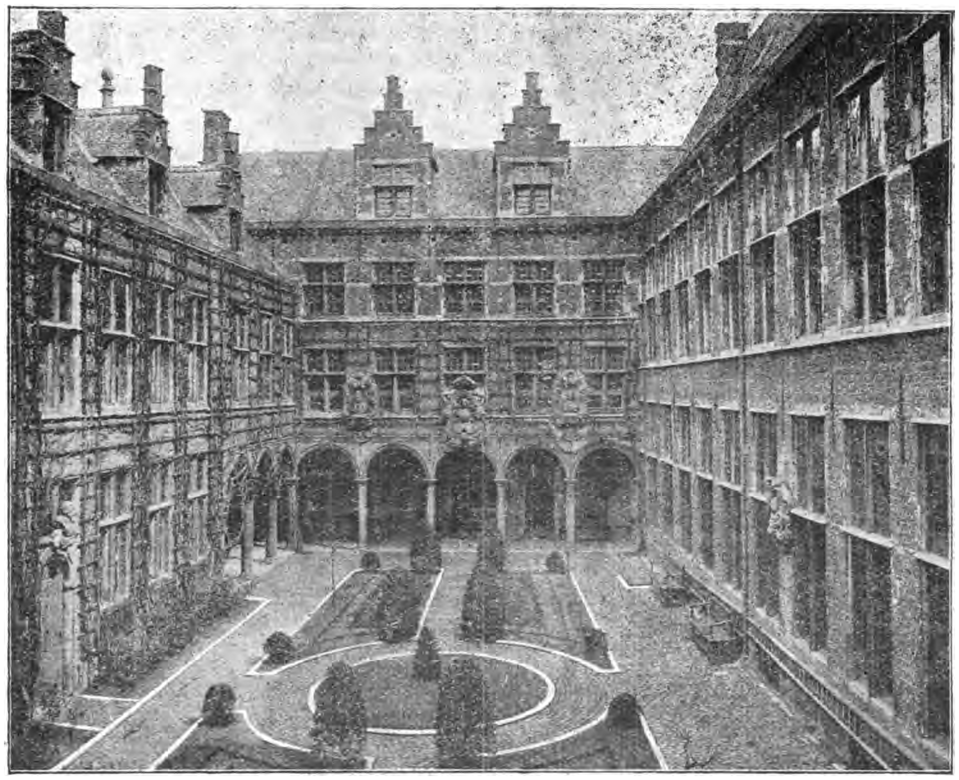

Binnenkoer van het Plantin-Moretus Museum

Die geleerden hielden van hem omdat hij, zooals zijn vriend **De Çayas** eens schreef, de grootste bekwaamheid met de grootste goedheid wist te vereenigen.

Ze vonden in hem een man van rusteloos initiatief, wiens invloed als uitgever zich liet gelden verre buiten de grenzen der Nederlanden. Hij onderhield de drukste betrekkingen met Vlaamsche, Brabantsche en Hollandsche boekhandelaars, maar tot zijn vaste klanten behoorden ook Engelschen en Schotten, Franschen, Italianen, Zwitsers, Polen,

Portugeezen, Duitschers en vooral Spanjaarden. Hij had filialen opgericht te Parijs, te Leiden, te Salamanca; was op het punt er een te vestigen te Londen, verzond boeken naar Amerika en hield er speciale agenten op na om zijn Hebreeuwsche bijbels te verkoopen in Barbarije. Op de groote boekenmessen te Frankfort was hij een der gezaghebbenden en trouwste bezoekers.

Zoo kwam het dat de belangstelling, die het vierde eeuwfeest van Plantin's geboorte verwekte, een bijna Europeesch karakter kreeg: Nederlanders en Franschen, Spanjaarden en Italianen, Duitschers en Zwitsers, Engelschen en nog andere volkeren voelden dat Plantin's faam en werk ook voor een deel bij hen thuis hoort. Het mooie cosmopolitisme der humanistische tijden herleeft, als het ware rondom de nagedachtenis van den merkwaardigen man, die er zulk een belangrijke rol in speelde.

Een boek door Plantin uitgegeven werd « a joy for ever ». Hij had zijn vak bij de beste typografen geleerd te Caen en te Lyon, en stelde er een eer in enkel gaaf, sierlijk werk te leveren. Onder de dertig drukkerijen, die in 1549 te Antwerpen werkzaam waren, wist de zijne, die hij « De Gouden Passer » doopte, in korten tijd den eersten rang in te nemen, èn door het belang en de veelzijdigheid der gedrukte werken, èn door de toonbeeldige verzorging van de uitvoering. Onderzoek maar een werk als de «Magnifique et Somptueuse Pompe Funèbre de Charles V », reeds in 1559 gedrukt, met de smaakvolle samenstelling van het titelblad, den rijkdom der kunstig gegraveerde en gekleurde platen, en ge zult eerbied krijgen voor den smaak en den durf van den jongen drukker. En zoo drukte hij op onberispelijke wijze liturgische werken van allen aard, de geschriften der kerkvaders, bijbels, klassieke uitgaven, de heerlijke atlassen van Ortelius, de kruidboeken van De Lobel, De l'Escluse en Dodoen, de missen van De Monte en De la Hèle, de « Beschrijving der Nederlanden » van Guicciardini, de woordenboeken van Kiliaan, en zooveel andere werken meer, ongeveer 50 per jaar, tot een totaal van 1500. Het stoutste typografisch werk van zijn tijd heeft hij ondernomen, namelijk de uitgaaf van den veeltaligen bijbel, op last van Filips II. Dit werk, dat acht lijvige folio-deelen beslaat, geeft de Heilige Schrift in het Hebreeuwsch, het Syrisch en het Grieksch, elke tekst met zijn Latijnsche lezing er naast. De uitgave werd geleid door Arias Montanus, die daarvoor opzettelijk naar Antwerpen kwam wonen, van 1568 tot 1573. Ook Filips II liet zich van elk proefblad een exemplaar zenden, dat hij zeer nauwkeurig onderzocht. Oningebonden kostte de gewone uitgaaf van het boek f 70. Als men in de oude drukkerij voor de twee eenvoudige handpersen staat, die uit Plantijn's tijd dagteekenen, en daarbij dan denkt aan de zware folianten van deze Antwerpsche « Polyglotta », met haar mooie speciaal gestoken en gegoten lettertype, haar oordeelkundige en onberispelijke compositie, dan kan men het piëteitsvolle gevoel van stille bewondering voor den maker van dat grootsche werk en zijn helpers niet bedwingen. Wat konden die menschen veel met weinig middelen !

Plantin wist niet alleen de geleerden te vinden, die hem de uitgaaf van hun werken toevertrouwden, maar hij omringde zich ook met een heelen staf teekenaars, houtsnijders en kopergraveurs, die hem de platen, hoofdletters en verdere versieringen leverden, waarmede hij zijn boeken soms tot echte kunstgewrochten wist te maken. Een heel hoofdstuk van de geschiedenis der Antwerpsche teeken- en prentkunst ontwikkelt zich rondom de Plantinsche werkplaats.

Steeds was Plantin op den uitkijk om het beste tot het zijne te maken. Hij had o.a. zooveel typenmateriaal, persen en figuren bijeengebracht, dat geen enkel zijner collega's in heel Europa er zoo veel kon aanwijzen. Op een gegeven oogenblik, vóór de Spaansche Furie, werkte Plantin met twee en twintig persen. De grootste Fransche typografen der 16e eeuw, de Estienne's, hadden er nooit meer dan vier.

Zoo begrijpt men dat Filips II Plantin tot zijn « koninklijk hoofdprinter » benoemde, dat Hendrik III hem tot « typographus regius » wilde aanstellen en met de schitterendste beloften naar Frankrijk zocht te lokken; dat Karel Emmanuel I, hertog van Savoye, sterk aandrong om hem aan het hoofd van een groote drukkerij te Turijn te plaatsen.

Dit alles nam niet weg, dat Plantin tot het einde van zijn leven te kampen had tegen kwellenden geldnood. Zijn grootscheepsche ondernemingen noodzaakten hem herhaaldelijk leeningen aan te gaan. Hij steunde op Filips II, die hem voor de « Biblia Regia », het groot « Antiphonarium », en andere op zijn verzoek ondernomen, uitgaven, krachtige financieële hulp beloofd had. Toen de vorst zijn woord niet hield, werd het voor Plantin een pijnlijke worsteling om niet ten

onder te gaan. Daar kwamen dan nog groote verliezen bij tengevolge van de Spaansche Furie (1576). Tot negenmaal toe was hij genoodzaakt, aan de plunderaars zijn drukkerij met alles wat er in was terug af te koopen tegen overdreven sommen, die hij van zijn vriend Louis Perez moest leenen. Het ware voor hem voordeeliger geweest, hadde hij de drukkerij maar laten afbranden, schreef hij kort nadien aan zijn vriend Dr Cayas. Maanden lang verkocht hij toen niet genoeg om het koren voor zijn brood te betalen. De heele briefwisseling van Plantin met zijn vertrouwde vrienden is één klacht over den geldnood, die hem drukte, zoodat hij er ziek van werd.

Het is soms bijzonder treffend de grootheid der Spaansche droomen tegenover de nuchterheid van Plantin's kommer te plaatsen. In 1572 had Arias Montanus geschreven over 's konings plan om op de Meirplaats te Antwerpen, in den tempel waar de ketters hadden gepredikt, nu een grootsche aartsdrukkerij te bouwen onder Plantin's leiding ter eere van Zijne Katholieke Majesteit en het welzijn der Nederlanden. Plantin wilde zich met dit plan niet bemoeien en vroeg alleen dat men hem zou betalen wat hij voor de « Biblia Regia » had uitgegeven.

Welke beproevingen hem ook troffen, en wat al misrekeningen hij ondervond, toch vinden we bij Plantin geen spoor van verbittering of ontmoediging. Hij ging maar voort met boeken te drukken, die naar zijn oordeel « nuttiger waren voor het nageslacht, dan voor dengene, die ze drukte ». Er ligt in Plantin's karakter naast de nederigheid, die er den diepen ondergrond van uitmaakt, en hem, katholiek, tot de mystiek van Niclaes en Barrefelt deed naderen, een soort van vrome gelatenheid en een adel van den geest, die hem toelieten in de lastige levensomstandigheden een mooie houding aan te nemen. Merkwaardig is tevens de zelfkennis, die Plantin aan den dag legde. Beter dan hij zelf het deed in 'n rijmpje op het klad van een brief, kan men zijn innerlijk wezen en zedelijk ideaal niet bepalen :

Un Labeur courageux muni d'humble Constance
Résiste à tous assauts par douce pacience.

Dat glanzend beeld van hooge intellectualiteit en edele menschelijkheid is het, dat in het Museum Plantin-Moretus voortleeft. De gewone bezoeker merkt dat wellicht niet zoo dadelijk. Hij gaat meer op in het mooie, stemmige gebouw; den voornamen, rijken inboedel en de kunstschatten; het pittoreske van een ouderwetsch hoekje; ofwel gaat hij zelfs vragen, onder den invloed van een soort van romantische folklore, die zich rondom het Plantin-Museum heeft gevormd, of het waar is dat er in een der kelders een waterput is zonder bodem, of er werkelijk in de bibliotheek een boek is in menschenhuid gebonden, of de druivelaar op het binnenhof wel vijf eeuwen oud is en dergelijke dingen meer. Voor den meer onderlegden man is het genot vollediger. Hij gevoelt zich in een heiligdom van den geest, en hij weet er zich als in stil-vrome vereenging met een man, die, in den dienst van den geest, zijn beste levenskrachten heeft geofferd.

NIEUWTJES

R. D. V. — **Een prijsvraag! Ideëen over slaapwagens gezocht!** — Het reizend publiek kan nu zelf voorstellen indienen met het oog op verbeteringen aan de slaapwagens toe te brengen, in den zin van het grootst mogelijk comfort. De Internationale Slaapwagenvereeniging heeft een prijskamp uitgeschreven en premiën van 100.000, 25.000, 10.000 en 5.000 Fransche franks uitgeloofd. Deze prijzen zullen degenen toegewezen worden die nieuwe gedachten over innerlijke inrichting van slaapwagens mededeelen. De mededinging is internationaal, zoodat onderdanen van alle staten er aan kunnen deelnemen. De voorstellen moeten ten laatste 30 April 1926 bij de Compagnie Internationale des Wagons-lit, Paris, 40, rue de l'Arcade, toegekomen zijn. De « Service des Etudes et des Constructions », te Parijs (zelfde adres), verstrekt op aanvraag alle verdere inlichtingen. Over de waarde van de ingediende voorstellen doet een jury uitspraak.

—o—

O. S. T. — **« Sechselaeuten » te Zurich.** — « Sechselaeuten », het eigenaardig Zurichsche Lentefeest zal dit jaar op bijzondere wijze opgevat zijn. Onder meer zal er een stoet uitgaan waarin zullen te zien zijn tafereelen naar werken van Conrad Ferdinand Meyer en Gottfried Keller. Het feest vindt 19 April plaats.

—o—

R. D. V. — **Bloemententoonstelling te Dresden.** — Deze tentoonstelling wordt geopend 23 April. Tot nu toe werden reeds geplant: 55.000 tulpen, 3.000 narcissen, 50.000 rozen en 6.000 riddersporen. Maar er zullen nog worden bijgeplant: mee dan één miljoen rozen, viooltjes en vergeet-mij-nietjes, dahlia's, zomerbloemen (pelargoniums-geraniums-, begonia's, asters enz.), bloemstruiken rhododendrons, kegeldragende gewassen (coniferen) en sierplanten, slingerplanten van de mees verschsidene soorten en 2.000 m. hekplanten. He pronkstuk van de tentoonstelling zal een « Groen Dom zijn. Door middel van een lift zal men boven op dezen « Dom » kunnen geraken en dan eer ver uitzicht hebben over de aanplantingen en d stad.

OP DEN DREMPEL DER CONCA-D'ORO (¹)

Daar ligt mollig uitgestrekt Palermo, langs een kust welke terecht geldt als een der meest bekoorlijke langsheen de Tyrrheensche zee, niet alleen om het prettig klimaat, dat 's Winters heerscht, maar tevens om de levendige kleurenharmonie overgaande van het warme goud der oranjeboomen in het levendig groen der weelderige tuinen, om zich ten slotte uit te storten, eenerzijds in den eindeloozen waterplas en anderzijds in de heerlijke azuren bergkroon.

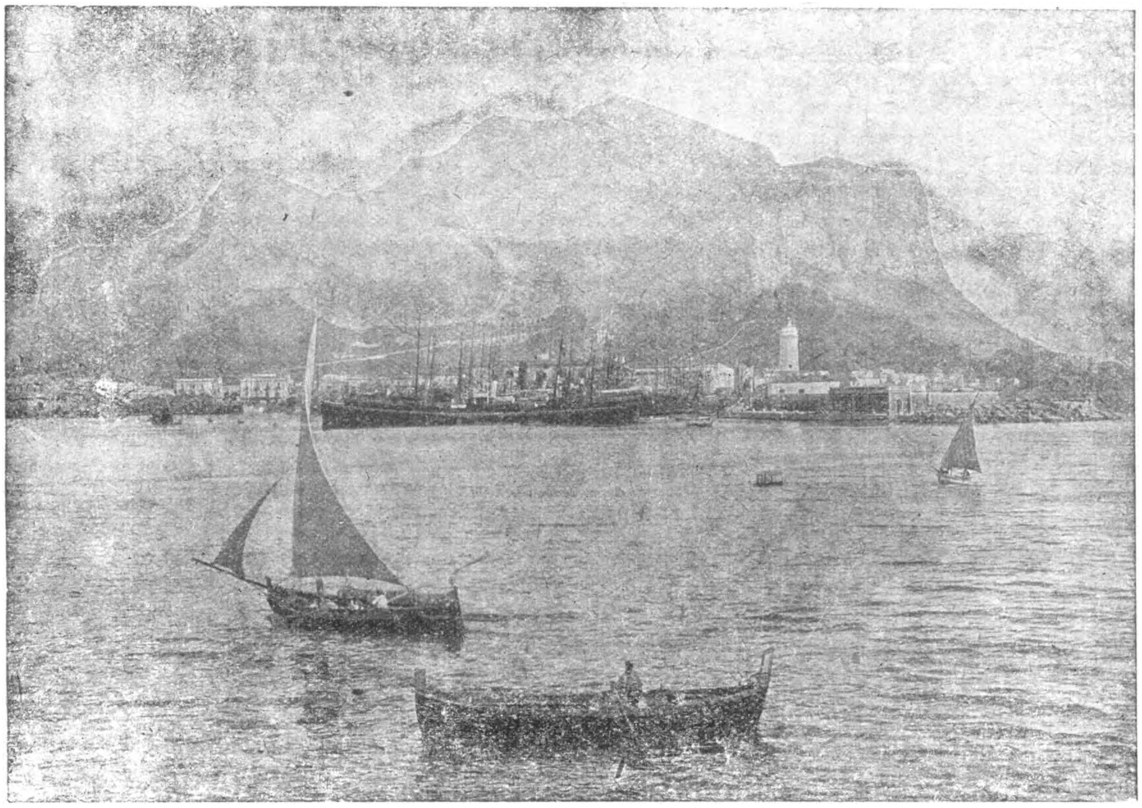

PALERMO. — Monte Capuccini.

Het verleden van Palermo, het oeroude Lis of Tsis der Pheniciërs, gaat over duizenden jaren. Uit vier historische tijdperken heeft het prachtige monumenten en niet te schatten kunstwerken bewaard: de Arabisch-Normandische bouwkunst; die der latere middeleeuwen en der renaissance; de barokkunst der XVIIe eeuw en deze der XVIIIe, vormen er de verschillende bestanddeelen van een zoowel schilderachtig als grootsch geheel.

In deze stad bestaat geen oud gebouw zonder iets karakteristieks; dit is de reden waarom een grondig bezoek aan Palermo, zes, zeven dagen in beslag neemt.

De Villa Giulea, de Villa Tasca, de « Geardina Zuglese », de Favorite, de « Orte Botanico », de Ziva, de Cuba en de Cubela, de catacomben der Capucijnen, San Spirito, San Maria di Gesù, al deze bezienswaardigheden loonen een detailleerend bezoek. Dan zijn er nog enkele gebouwen die men op verschillende uren van den dag zou moeten bezichtigen, zulks om te genieten van de zeer verscheiden lichteffekten. Deze bijzonderheid geldt voornamelijk voor de basiliek van Monreale en voor de Cappella Palatina. Laatstgenoemde — de voormalige kapel van het koninklijk paleis — is ingedeeld in drie beuken, waar het licht in het mystieke halfduister op de mozaïeken weerkaatsend, een geheimzinnige en tevens tooverachtige stemming verwekt.

(¹) Conca d'Oro = Conque d'or, Gouden schelp: landschap op de noordkust van Sicilië; prachtig natuurschoon, groote vruchtbaarheid, heerlijk klimaat.

De basiliek van Monreale is de mooiste Normandische kerk welke in geheel Sicilië bestaat. Een kloosterhof is er aan toegevoegd, vol plechtige rust en subtiele bekoorlijkheid, ingesloten door panden wier spitsbogen rusten op twee honderd zestien zuilen, verscheiden van vorm en versierd met beeldhouwen inlegwerk.

De meest voorname onder de kerken van Palermo is de Dom, opgericht ten jare 1125 en in een bouwstijl waarin zich Byzantijnsche, Arabische en Normandische invloeden kruisen. Van buiten lijkt de Dom veeleer een paleis of een burcht dan een bedehuis. Het is een geweldige massa met rijzige torens en de steenen vertoonen een bonte verscheidenheid van kleur. Naast de vele standbeelden, reliefs, mozaïken, graftombes van Normandische en Zwabische koningen, bezit de tempel een kerkschat van zeer groote waarde even interessant voor den kunstkenner als voor den geschiedschrijver. In een zilveren urn, wegende nagenoeg 412 kg., wordt het gebeente der Heilige Rosalia bewaard. In de krocht, volgens de meening van deskundigen die zich steunen op de structuur der gewelven en op het karakter der architectuur, ouder dan de kerk zelve, bevinden zich Grieksche, Romeinsche, Saraceensche en Normandische sarcofagen.

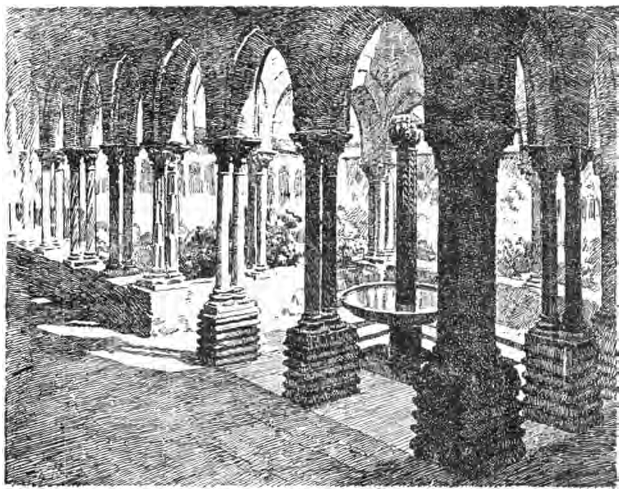
PALERMO. — Chiosco di Monreale.

In dienzelfden Arabisch-Normandischen stijl is ook opgetrokken de kerk van Sint Jan der Eremijten. Deze kerk is omringd door een prachtigen tuin. Nog andere tempels zijn een bezoek overwaard ofwel om hun architectonische beteekenis ofwel wegens de er berustende kunstgewrochten. Zoo bevat San Maria dell Ammiraglie of « de Martorana » onvergelijkelijke mozaïeken en moeten we hier ook vernoemen S. Franciscus, S. Catharina, S. Clara, S. Joris, S. Maria della Spasime, S. Maria Biedigretta.

Tusschen de bouwwerken welke we reeds opsomden noemden we de Liva, een massaal rechthoekig paleis geflankeerd door kleine vierkante torens. Ze kwam tot stand onder de regeering van koning Willem I.

Buiten de « Porta Nueva » opgetrokken in 1535 ter herinnering aan de intrede van Karel V, bevindt zich de « Cuba », een vierkant bouwwerk in een soberen en sierlijken Arabischen stijl. Het was de geliefkoosde verblijfplaats der Normandische koningen; toentertijd hoorde er een kasteel en een prachtig park met gaanderijen bij; het groote waterbekken bestaat thans nog. Vroeger werden er zeer zeldzame vischsoorten gekweekt.

Onder de moderne gebouwen vermelden we den grooten schouwburg « Vittorio Emmanuelle », een der grootste van Italië.

Te Palermo vindt men ook meer moderne straten zooals de twee prachtige hoofdstraten: de Corso Vittorio Emmanuele en de Via Macqueda wier kruispunt, de Piazza Vighena tevens het centrum is der stad.

Hotels en pensions van alle slag ontbreken er te Palermo niet. Het verblijf is er voor den toerist zeer aangenaam midden de vroolijke en uitbundige hartelijkheid, dewelke een bijzondere trek is van het karakter der Siciliaansche bewoners.

Trouwens, buiten al het bezienswaardige der stad zelf, heeft men de mooie wandelingen langsheen de zee en ook de aangename uitstapjes in den omtrek. Een der prettigste is het bestijgen van den « Monte Pellegrino » (660 m. boven de zee) op wiens top de kerk ligt, toegewijd aan Palermo's beschermster, de H. Rosalia. Volgens een vrome legende deed deze heilige op mirakuleuze wijze de pest eindigen welke in 1629, de stad teisterde. In het begin der XVIIIe eeuw werd de Scala Santa aangelegd welke vanuit de vlakte naar den top van den berg klimt. Daar verrijst het kolossale standbeeld der heilige hetwelk zoowel van op het land als van uit de zee op grooten afstand zichtbaar is. Bedoeld beeld heeft het weliswaar eigenaardige maar niet benijdenswaarde voorrecht dikwijls door den bliksem te worden getroffen. Meer dan eens

werd het reeds onthoofd.

De mooiste uitstappen, welke een onuitwischbaren indruk achterlaten, zijn deze langs de Conca d'Oro. Men klimt langs de Orete tot aan den Duivelstoren, langs geurige boschjes en blanke villa's met bloemenrijke droomtuinen. Zoo komt men van hoogte tot hoogte aan de bouwvallen van het kasteel « de la Favara », dewelke zich van op het zwijgende eiland weerspiegelen in de stille wateren van het meer en waar 's nachts, — volgens een oude legende, — de geest van den Emir Giafar ronddoolt.

De Conca d'Oro strekt zich uit over een oppervlakte van ongeveer 100 Km2; ettelijke landhuizen liggen verspreid in dit reuzenpark waar een eeuwige Lente heerscht, waar de oranjeboom bloeit tusschen de rijzige palmboomen en reusachtige araucaria's, waar de wilde kastanjeboomen met hun dichte takken den weg overschaduwen,

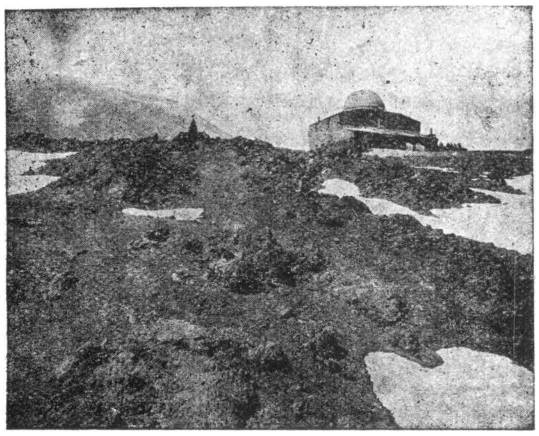

ETNA. — Casa Etnea.

den weg die eens den zegevierenden Garibaldi met zijn duizend helden, afdalend van de Monte Grifane, zag voorbijtrekken.

Zonneschittering op de uitgestrekte golf, scherpe geuren van brem en zagare in de zoele lucht, vermengd met de verfrisschende zeelucht, natuurwonderen en kunstpracht, alles trekt zich samen in en om de stad welke de sterk begeerde prooi was van zooveel volkeren en welke nu een der schitterendste edelgesteenten is uit Italië's grooten kunstschat.

* * *

Van Napels uit bereikt men Palermo gemakkelijk per schip in 12 uur tijds of per trein langsheen de kust van Calabrië en over de straat van Messina per veerboot.

FOTOWEDSTRIJD «WINTERZICHTEN»

Uitslag.

Op Donderdag 4 Februari werd overgegaan tot het beoordeelen van de foto's ingezonden voor dezen wedstrijd. De keurraad bestond uit de heeren Vermeylen der Gevaert-Fabrieken, J. De Messemaecker van den kring « Iris » en Pr. Blox van den « Fotografischen Kring », die, in tegenwoordigheid van de heeren Deville en Van Dingenen, leden van de Kommissie voor Fotografie, volgende onherroepelijke uitspraak hebben geveld :

1. De heer Beunis, John, Waarlooshofhofstraat, 27, Antwerpen, ontvangt Idzerda: « Neerlands Fotokunst », gewonnen met « Winter ».
2. De heer Vereecken, Victor, Catharina Beermansstraat, 3, Antwerpen, ontvangt Idzerda : « Handleiding der Practische Fotografie», gewonnen met « Sneeuw ».
3. De heer De Crol, Leo, Vincentiusstraat, Antwerpen, ontvangt « Fotografie voor den Amateur » en « Fotokritiekjes », gewonnen met « Zijgevel ven het huis bij Winterdag ».
4. De heer Vaes, Leo, Begijnhofstraat, 48, Lier, ontvangt Visser-van Weeren: « Het Retoucheeren », gewonnen met «Winter in het Pallieterland».
5. De heer Torfs, Kleine Pieter Potstr., 19, Antwerpen, ontvangt Idzerda: «Het maken van goede vergrootingen», gewonnen met «De Sloot 's Winters».
6. De heer De Meyer, M., Bevelhebber der Rijkswacht, Kortrijk, ontvangt Idzerda: «Fotografische Recepten», gewonnen met « Drongen langs den Dijk ».
7. De heer Eug. Peeters, Scheldestraat, 85, Antwerpen, ontvangt Vogel: «Fotografisch Handboek » (bij loting).

De prijzen behaald door leden, buiten Antwerpen woonachtig, zullen per post worden toegezonden, de andere dienen te worden afgehaald op het Bondssekretariaat, Dambruggestraat, 116, Antwerpen, vóór 1 Maart aanstaande.

De boeken welke niet zouden afgehaald zijn vóór gemelden datum blijven eigendom van den V.T.B.

Namens den keurraad en de Kommissie voor Fotografie: ...

De Verslaggever, H. Van Dingenen.

REDELIJK BERGTOERISME.

In het rijk van de schoonheid gaan alle menschen hand aan hand. Eindelijk hebben in alle landen de minnaars van het natuurschoon de stem laten hooren om verzet aan te teekenen tegen de dwaze schending van de heerlijke natuurmonumenten. Die stem moet weerklank vinden bij de toeristen vooral.

Vlucht de smakelooze reklame van Zwitsersche hotelrivaliteit. Om elkaar de klanten afhandig te maken leggen de hotelbazen een bergspoor aan naar de heerlijkste toppen.

Vroeger waren er daarboven geene hotels, maar er was veel vroolijk gezang op iederen bergtocht, er waren genoeglijke picnics in de Zuivere Alpenlucht; en de broederschap van alle toevallige reisgenooten was een onvergetelijk gemoedelijk genot. Eens klommen die fiere kinderen van Helvetia iederen Zondag levenslustig naar het hoog gebergte maar sinds er toeristenhotels kwamen zijn ze nog goed genoeg om tegen een fooi de golfballetjes aan te brengen van verwaande Amerikanen.

Luidruchtig en oneerbiedig heeft het toerisme het bergland met geld veroverd! De hoteluitbaters hebben den verbluffingsgeest van de massa gevoed, zij hebben de majesteit der schoonste rotstoppen onttroond en prijsgegeven aan het gapend publiek. Maar lieve lezers, de pret is bedrieglijk! Wie zich in enkele minuten per bergspoor naarboven laat voeren komt ontgoocheld terug beneden getuft! Daarboven is hij als al de andere reisgenooten stompzinnig in het hotel blijven hangen, hij heeft over den top geen stap gewaagd, hij heeft een rondschouwen over het reuzige Alpensysteem vergeten en haast ongeduldig gewacht tot het trammetje weer vertrekken ging! « Maar hij is er toch ook eens geweest! »

Geen beter middel om den vreemdeling zich te laten doodeten aan Zwitserland dan hem naar boven halen per bergspoor ten gerieve van een hotelbaas !

Het gaat hier allerminst over de spoorlijnen door het bergland. Het is een weldaad geweest de baan Bevers-Tarasp aan te leggen en de Gothardtunnel te boven! Het is humanitair werk een bergspoor ten dienste te stellen van de bezoekers en verpleegden der sanatoria van Leysin, Davos, Arosa en andere kuurplaatsen.

Maar daartegenover is het een schending en een smakeloos speculatiesnobisme de bergen van hun majesteitvolle ongeschondenheid en heerlijke eenzaamheid te berooven. Juist dat is hun grootsch karakter! Het doet den fijngevoeligen toerist pijn te zien dat men tegen die verre bergflanken een stijve rechte spoorlijn optrekt waarlangs een ratelend trammetje met een luidruchtige boemelpartij de hoogte inrijdt. Geen van hen allen snapt in deze omstandigheden den onvergankelijken indruk van de bovenaardsche rustigheid noch ondergaat bij het eenigschoone gevoel van die legendarische onbereikbaarheid der Alpentoppen.

Alles wat de bergbaantjes doen is den toerist den zaligen droom der verovering ontnemen. Het trammetje is een zwetserij die alleen de nieuwsgierigheid van niet-denkende gelegenheidstoeristen bevredigt. — Daarboven bereiken deze een hotelletje waar drank te krijgen is en waar een tennisplein de aandacht opeischt! En dan de postkaartenbelegering! Een bergrit is een theatrale gekunstelde verassing, een onderneming zonder zieligheid. — De top van de Rigi is herschapen tot een foorachtige markt van smakelooze reisherinneringen. Ware het maar de Rigi alleen! Er zijn helaas, al 14 tandradbanen en 41 draadzeilbanen!

De hoteliers hebben getracht hun bergbaantjes goed te praten. Zij huichelen wanneer ze beweren dat het aanleggen van hun bergspoor gebeurde uit zuivere naastenliefde... om de ouderen van dagen ook het pretje te gunnen het natuurwonder der Alpen indachtig te worden.

Beste lezer, er zijn andere werken van barmhartigheid te doen dan dezulke. Die ouderen van dagen zijn hoogstens 5 °/°, de dikbuikige lords erbij geklasseerd bereiken we misschien 15 °/°. Al de overige menschen zijn gezond !! Voor hen toch hoeven de Alpen geen vulgaire kijkkast te worden! Bergsport is wat anders dan een trammetjesrit. Onderneemt den wandeltocht, klimt langzaam van de eene alpenphase tot de andere, gunt u den tijd de floraverandering te bemerken, de sneeuwgrens te leeren begrijpen, de afstanden te meten aan de ervaring, de bergformaties na te gaan, onderneemt het en u hebt bij den meest bescheiden bergtocht méér genoten, méér geleerd,

lang gebleven, dat ik nooit hùn taal heb kunnen leeren. De wijze b.v. waarop ze «Parijs» uitspreken! Ik heb er mijn slaap voor gelaten; ik heb er mij maanden lang in geoefend, ik heb ijsbeerend, ginds in New-York, op mijn kamer heen en weer geloopen om het te leeren; ik heb het afgeluisterd en bestudeerd tot het een martelende obsessie werd en wat ik er van terecht bracht leek naar niks: ik kón het eenvoudig niet te pakken krijgen!

Nu weer. Met verwrongen trekken heb ik zitten luisteren terwijl de machtelooz wanhoop op mijn gezicht te lezen stond. Maar nu was er ook nog iets anders bij dat mij groot belang inboezemde en zeer sterk boeide: het kwam mij voor dat de Amerikaan niet meer zoo uitsluitend zijn eigen taal wil gebruiken, maar ook een andere taal, en wèl de Fransche, wenscht te leeren.

Als schoollokaal kiest hij daarvoor een of ander Parijsch luxe-restaurant uit en, als leermeester, of juister gezegd, als leermeesteres, een jonge, meestal niet onknap-uitziende, zoogezegde Parisienne.

Dat gaat zoo: Zij zitten samen aan een tafeltje te lunchen: de Amerikaan met slappe boord en sportlike pak; de «Parisienne» geverfd, gepoeierd, met blooten hals en misschien wel echte-paarlenketting. Misschien ook niet echt, doch dat doet weinig ter zake: het gaat om de les!

De Amerikaan uit enkele schorre klanken: «Comman dites-vo cela?» vraagt hij naar het brood wijzend.

— «Du pain» antwoordt de «Parisienne» met geanimeerden glimlach.

— «Du pain... bread»... herhaalt de Amerikaan; en meteen klinkt in mijn oor de welbekende gruwelklank die ik te vergeefs gepoogd heb aan te leeren. Ik schok er van op, ben er gansch van ontdaan.

— «Oui... brett... bret... echoot lachend de «Parisienne».

Een stilte. Niet te veel ineens. De Yankee moet dat eerst rustig verwerken. Hij proeft van zijn glas, terwijl de «Parisienne», om haar tijd te gebruiken, een sigaret opsteekt.

Eensklaps heeft de Amerikaan een soort inspiratie. «Duu vin!» zegt hij, triomfant-glimlachend, met gouden-tanden-glimlach, terwijl hij met den vinger naar zijn glas wijst.

— «Parfait! Parfait!» jubelt de «Parisienne».

Maar de Amerikaan, eenigszins geringschattend, als voor een niet heel ernstige moeilijkheid:

— Aoh! c'est la même chose en anglais: wine, vin.»

Zoo gaan ze voort. Telkens vallen er leemten in 't gesprek, dat vrijwel monosyllabisch blijft en wordt aangevuld door kijken naar elkaar en sigaretten rooken. Dat duurt zoo een heele tijd. De Amerikaan schijnt niets geen haast te hebben. De «Parisienne» daarentegen, geeft af en toe blijk van moeilijk bedwongen ongeduld. Wellicht heeft ze nog meer lessen te geven dien middag. Eindelijk lukt het haar toch hem naar de nota te doen vragen, die door den maître d'hôtel dichtgevouwen op een bord wordt aangeboden. Er is een klein verschil of vergissing ; dat wordt van beide kanten besproken en opgehelderd in het Engelsch, met diepe keel-en-buikklanken, zonder een enkel woord Fransch daarbij. Is men hier werkelijk in Parijs of gebeurt het te New-York of te Londen? Zelfs de juffrouw die overjas en mantel aanreikt spreekt alleen Engelsch, dankt voor haar fooi in het Engelsch.

Een auto staat voor. Een restaurant-groom opent het portier in 't Engelsch; de Yankee geeft den chauffeur een adres op in het Engelsch en het tweetal stapt in om de les voort te zetten... in het Engelsch!

Dat is nu het Parijs van 1923! Een filiaal van New-York en Londen met nog wat ander exotisch gedoe er omheen. Men mag van een plaats houden of er niet van houden ; het stemt toch weemoedig en het ergert bijna haar zoo totaal 't karakter dat haar eigen was te zien verzielen.

II.

Parijs is een stad waar de vreemdeling komt om zich te amuseeren. Ik meen te mogen beweren dat dit bijna als algemeene regel geldt.

Hoe en waarmee amuseert zich de vreemdeling in Parijs? De een, — zooals ik vroeger deed, maar dat zullen wel uitzonderingen zijn — met naar de hengelaars en naar de «Morgue» te gaan kijken; de andere met veel geld te verspillen in luxe-restaurants en cabarets; nog andere — in hoofdzaak de dames — met druk bezoek aan schouwburgen en modewinkels.

Haha, die vreemdelingen in de Parijzer schouwburgen! Ik heb er Engelschen en Amerikanen zien zitten voor een specifiek Parijsch-Fransch tooneelstuk, en ik heb van hun tronies genoten! Het niet-begrijpen stond als 't ware op hun fatsoenlijk gezicht gebeiteld. De Engelschen hielden zich strak; geen

plooi verried hun gewaarwordingen. Maar de expansieve Amerikaan verwrong zich af en toe op zijn fauteuil en slaakte een verdoofd «by George» van verbouwereerdheid. Waar er gelegenheid was om te lachen, lachten zij ook mede, niet omdat ze de aardigheid snapten, maar omdat anderen om hen heen lachten. Toen lachten zij ook doorgaans een tikje te laat, zoodat de anderen ongeveer ophielden met lachen wanneer zij begonnen.

* * *

De dames moet men bij voorkeur in de rue de la Paix of langs de rue de Rivoli observeeren. Voor de prachtige uitstallingen van de juweliers in eerstgenoemde luxe-straat, zeggen ze niet veel. Zij staan er in stomme, strakgeboeide, als 't ware aanbiddende contemplatie. Een man zou wel graag willen weten wat er op zulke oogenblikken in haar omgaat. Het moet een fyziek genot zijn; een bijna animale wellust. Kunstontroering is er bij zoo goed als uitgesloten: stukjes aan elkaar geregen glas of kralensnoeren zouden net denzelfden artistieken indruk maken als echte parelen, diamanten en robijnen. Wat is het dan wel? Vraag het aan een vrouw; ze zal het je niet duidelijk en aanneembaar kunnen of willen uitleggen. Ze geniet intens en meteen schaamt ze zich een beetje onbewust, als voor een sensueele en eenigszins perserve zwakheid. «Het is voor mij alsof ik van mooie muziek genoot», bekende mij eens e.. vrouw. Ik heb die woorden onthouden en werkelijk: meer dan eens heb ik later, bij muziek-uitvoeringen, op vrouwengezichten diezelfde uitdrukking van zinnelijk genot waargenomen, die ik op haar veranderde gelaatstrekken kon merken, voor parelen collier of briljanten diadeem van vele duizenden.

Langs de minder luxueuse maar toch nog zeer sterk-boeiende winkelramen van de rue de Rivoli wordt de vrouw weer meer zichzelve, voelt ze zich beter op haar gemak. In de rue de la Paix zijn het slechts enkele geweldig-diep-woelende emoties; in de rue de Rivoli is het lichter, rianter, minder zwoel genot en daarvan ziet men den weerschijn op de rustiger gelaatstrekken en in de gansche houding en allures. Daar fladderen ze van raam tot raam als vlinders over bloembedden; zij hebben er het spraakvermogen terug gekregen; zij hoeven zich niet meer te schamen; zij kunnen binnen gaan en koopen : zij komen stralend weer naar buiten met een klein pakje in de hand en huppelen verder, steeds nieuwe, lichte verrassingen en verrukkingen te gemoet, gelukkig, gelukkig, m.. blinkende oogen en blozende wangen, als kleine kinderen op een voortdurend feest.

O! die rue de Rivoli... dat gedeelte van de rue de Rivoli langs den tuin der Tuilerieën, tot aan de Place de la Conco· . Men loopt er veilig onder de arcades als een hondje dat door hoepels springt en men ziet en hoort er den vreeselijken maalstroom van het overweldigend en overdonderend verkeer langs zich heen razen, zonder erin ge..ngd te zijn. Maar even voor de Plac. .. la Concorde houdt de veiligheid .. .. men moet terugkeeren of zich in den bruisenden golfslag verdrinken. Zij keeren dus terug en loopen nu de winkels in tegenovergestelde richting af. Een nieuw genot! Dingen die ze nog niet ontdekt hadden steken nu de oogen uit. De glimlach van verrukking wijkt niet van de roodgeverfde lippen en de kleine taschjes vullen zich met versche pakjes. Voor de aardigheid heb ik eens het aantal mannen en vrouwen opgeteld, die in een half uur tijds vóór een bepaald punt in de rue de Rivoli passeerden. De verhouding, te vermenigvuldigen tot in 't oneindige, kwam ongeveer neer op tien vrouwen tegen drie mannen. Tien vrouwen die naar de uitstallingen van de winkels keken, tegenover drie slentermannen, die naar de mooie dames keken! Mooi. Zijn ze werkelijk mooi ten jare 1923? Ik zou het bezwaarlijk kunnen zeggen, want ik heb geen gezichten gezien. Neen, men ziet geen enkel gezicht meer in zijn geheel. Men ziet twee roodgeverfde lippen, twee bleekgeverfde vlakken, die wangen moeten voorstellen, twee zwarte omrande ballen die de oogen zijn en twee klissen haar die de onzichtbare oogen bedekken. Dit alles onder een soort omgekeerden emmer die als hoed fungeert. Het lichaam, voor zoover er lichaam is, zit vormeloos verborgen in een vormeloozen zak, die met een snoer wordt bij elkaar gehouden. Dat snoer komt heel wat lager dan de heupen en men krijgt den indruk dat het heele boeltje op straat zou neervallen als het ook maar eventjes moest loslaten. De voeten met doorschijnende kousen steken in voorwerpen op stelten waarvoor geen naam te vinden is.

* * *

Na de genoegens van de rue de la Paix en de rue de Rivoli komt een gewichtig oogenblik van den dag: het thee-uur! Is dat wel een tea-room waar we zitten of zijn we soms verzeild geraakt in een rare combinatie van toilet- en rookkamer? Zoodra de mooie dame binnen komt gaat ze zitten en opent het handtaschje dat haar nooit verlaat. Zij schikt de voorwerpen die zij zal noodig hebben naast zich op het tafeltje: een spiegeltje, een verfdoosje, een poeierkwastje. Daar gaat ze

dan mee aan 't werk. Eerst en vooral de lippen. Het spiegeltje in de linkerhand, het kleurstiftje in de rechter, pleistert zij zorgvuldig bij. Daarna de wangen. Het laatst komen de oogen aan de beurt. Dat lijkt een heel gewichtig iets. Denk maar niet dat de oogen glimlachen of lachen! Zij kijken diepernstig, bezorgd, en bijna boos. Vooral niet storen in die kapitale bezigheid! Ziezoo 't is klaar! Daar zit weer alles in orde onder den omgekeerden emmer en de mooie dame steekt een sigaret op. Zij kijkt eens rond en blaast als 't ware uitdagend den dunnen rook door fijn-geknepen lippen vóór zich uit. Daar komt de deftige kellner met de thee. In de gonzende verte van de zaal met vele spiegels, speelt gedempt het strijkje. Hier en daar beginnen electrische lampjes zacht te glanzen.

De genotvolle dag is afgeloopen; de schitterende avondvreugde, diep-gedecolleteerd, met paarlen, diamanten, smaragden en robijnen als daar heel den dag gelegen hebben achter de uitstallingsramen van de rue de la Paix, zal straks een aanvang nemen.

— GEMENGD —

EEN VERSTEEND WOUD.

Het versteende woud van Arizona is zeker wel een der merkwaardigste natuurwonderen der aarde. Volgens de meening van geleerden was het tienduizend jaar geleden een reusachtig bosch, dat zich over honderden vierkante mijlen uitstrekte. — Onder den invloed van vulkanische uitbarstingen en warme springbronnen is het hout in den loop der eeuwen versteend en geheel veranderd. Het grof zand heeft onder de inwerking van de hitte, de stammen met een doorschijnende laag bergkristal bedekt, zoodat ze met diamanten als bezaaid schijnen. — De boomen moeten bij hun afsterven een hoogte van meer dan 60 meter gehad hebben, daar zelfs, de op den grond liggende stammen van 30 tot 45 meter meter lang zijn. Eigenaardig is het, dat groote boomen hier en daar zoo scherp afgebroken zijn, dat ze er als doorgezaagd uitzien.

Hoewel door leeken en deskundigen in den loop der jaren veel schade aan het Versteend Woud berokkend is, blijft het nog steeds een eenige, groote bezienswaardigheid.

ONDERZEESCHE VULKANEN.

Zeebevingen zijn dikwijls het gevolg van onderzeesche vulkanische werking. Kapitein Short berichtte, dat in den Atlantischen Oceaan, bij den Evenaar, zijn schip plotseling trilde. Ondanks den fikschen bries gehoorzaamde het schip niet aan het roer. Tegelijkertijd bemerkte men, dat het water rondom kookte en er op eenigen afstand een dikke pluim waterdamp omhoog steeg. Bij het peilen bleek, dat men niet op een rif was gestooten. Het lood en de lijn kwamen evenwel zeer heet boven. Hetzelfde gebeurde in 1880 met het zeilschip «Franz» in de Caraibische zee en zulks bij windstilte.

Beangstigend was de gebeurtenis die de «Golden Age» in 1860 overkwam. In de nabijheid van de Mexicaansche kust, terwijl de zee rondom kalm was, ontstonden plotseling drie reusachtige golven die het vaartuig geheel en al omringden. Zij verdwenen spoedig. — Een ander schip, « The Maries », scheen op een gegeven oogenblik juist boven de uitbarstingplaats van een onderzeeschen vulkaan gekomen te zijn. Men hoorde een onderzeesch geluid dat sterker en sterker werd, tot het eindelijk oorverdoovend was. De golven sloegen buitengewoon hoog en de wind woei uit alle richtingen, zoodat men de macht over het schip verloor. Een kwartier lang werd het in het heete water heen en weer geslingerd; daarna werd de zee weer zeer kalm.

BOEKENNIEUWS

DE SEYN, *Dictionnaire historique et géographique des communes belges.* — Van dit grootsch opgevat documentatiewerk is thans aflevering 19 verschenen. Ze geeft ons in woord en beeld een klaren kijk op de gemeenten, die in alfabetische orde, vallen tusschen Tho en Ver. Het werk is bij alle boekhandelaren te krijgen en kost fr. 6.50 per aflevering; het heele boek zal nagenoeg 25 afleveringen omvatten.

BEGUNSTIGENDE LEDEN

Stad Geeraardsbergen	25 fr.
De Hr. Hoste, Ambiorix Square, 45 Brussel .	25 fr.
Hotel Belle-Vue, Groote Markt, Nieuwpoort.	25 fr.
Dr. Laureys, Italiëlei, Antwerpen	25 fr.
Dr. Michielsens, Kloosterstr., 52, Antwerpen	50 fr.
De hr. Paasen, L., Guldensporenstraat, 31, Borgerhout	25 fr.
De hr. Pauwels, J., Britschelei, 31, Antw.	40 fr.
De hr. Peeters, K., Lange Schipstraat, 49, Mechelen	50 fr.
Scheldebank, Antwerpen	100 fr.
De hr. Herbert, volksvertegenw., Lokeren ...	25 fr.

Wordt BEGUNSTIGEND LID van den V.T.B.! Jaarlijksche minimumbijdrage 25 fr. Steunt Uw vereeniging.

EEN VLAMING TE PARIJS

Het worde me vergeven dat ik de dingen niet met de gewone regelmaat behandel. Er zijn critici die meenen «zùs en zóó moet men schrijven en schikken en bouwen en afpassen». Ik heb slechts eenige van de oneindig vele polsslagen van Parijs, wier rythmen op mij inwerken, opgeteekend. Voor 't overige is er geen tekort aan gidsen over en nog minder aan tolken te Parijs.

* * *

Zondag. In een van de vieze straten die ophellen rond het Pantheon — symbool — bedelt een verlepte vrouw. Met een stem die Mistinguette haar zou benijden, zingt ze een oud music-hall refrein. Wat klinken ze hier goed op hun plaats die povere woorden:

Paris, Paris.
O ville infâme et merveilleuse,
Chère aux amoureux et chère aux bandits,
. . . .
A la fois je t'aime et je te maudis
Oh! Paris, Pa-â-ris.

Men zegt nogal eens: den kalvarieberg beklimmen. Hier, kent de ellende een zeker fatalisme, en de helling gaat men af, onweerstaanbaar. Liedje, zoo alledaagsch gevoelerig, beter dan menig uitstekend boek kenschetst ge de Ville Lumière. Ik haat u, Parijs...

En ik houd zooveel van u, nu ge me uw ander aangezicht toont. Champs Elysées. Concorde. De auto's draaien als wespen rond de Obelisk. De Eiffeltoren, in de verte, schijnt ieder oogenblik slanker te worden. Een herfstzon deelt kleuren uit. Zuiver eigene omgeving, eenig Parijsch. Het is wel in deze stad, dat het woord «charme» bij de dingen past.

En gij zijt het, harmonische voorbijgangsters, die Parijs symboliseert, gij met uw bloedrooden mond, die onbewogen voortschrijdt, bewust van uw schoonheid, door wolken van reuken en benzine.

Straks zullen grommende auto's en autobussen u zij aan zij meevoeren, vervallen armoe, dagschoonen, naar het leven dat overal opschiet.

Vrouwen, aangezicht van Parijs....

* * *

Avond. De « Gare du Nord ». Brutaal braakt de trein u uit; de golf der menigte trekt u mee. Dus dàt is Parijs? Lawaai niets dan lawaai. Het asfalt glimt als fluweel. De stadslucht pakt u. Al de steden hebben hun eigene lucht. Zekere Hollandsche steedjes ruiken naar mist en vochtig hout. Andere hebben een zwammen-lucht, over andere nog hangt een geur van kweepeeren en appelen. Te Parijs is het de benzine-wasem die u beklemt en bedwelmt. Hoe flauw zijn de straten verlicht! Een taxi neemt u mee. De chauffeur moppert omdat ge een vreemdeling zijt. Een hotel als alle hotels. En ge slaapt omdat ge vaak hebt.

's Morgens hebt ge honger. Ja? Ge verlangt eieren, gelei, boter? Kom, men ontbijt bij den «bistro».(1) Een glas koffie, en ge zult zonder meer in de mand grabbelen waarin de warme «croissants»(2) liggen. Ge zult aan den toog blijven staan. Heel het vroegwakker Parijs doet het. De dactylo — die wel telaat zal komen — geeft haar lippen de laatste schildering met het roode kleur-stokje. Ze heeft haar «croissant» van quatre sous binnen. Aldus «verzadigd» wacht ze den middag af, en — is het op 't einde van de maand — dan stelt zij het zonder vleesch en is tevreden met een maal als 's morgens. — De man uit het volk pakt een stevigen slok witten wijn. De burger slurpt zijn «café au lait» of zijn chocolade. Reeds slaat de baas u gade, gij die een ongewoon aantal broodjes verorbert. Vreemdeling? Als gij het gelag sympathiek zijt dan zal eenieder u het woord toesturen en u goeden raad geven. Iedereen zal u in het mysterie van zijn eigen leven kennen in de uitoefening van zijn geliefkoosde bezigheid: de conversatie. Welk een woordenvloed! En hoe laat men er zich door inpalmen ! Wat zijn ze aardig, vriendelijk, allemaal! Zonder onderscheid van stand staan ze allen, als vrienden ondereen, rond den « comptoir » ; Fransche republiek. Een of andere scherts verwekt algemeen gelach. Maar de politiek steekt den kop omhoog en de zienswijzen komen in botsing... Men ergert zich, men scheldt elkaar uit ! Hemel ! Het gaat op vechten uitdraaien ! Neen, want de baas brengt allen weer tot elkaar door een oppervlakkige, onschuldige gemeenplaats. Maar het is laat geworden. En toch heeft dit alles slechts eenige minuten geduurd. De verbruikers spoeden zich naar het werk. Op straat verliezen de gezichten hun goedigen

(1) kroeghouder.
(2) broodjes in den vorm van een halve maan.

glimlach ; slechts samengetrokken gezichten hier. Iedereen is gejaagd. Te Parijs is alleman altijd haastig. En gijzelf ondergaat het rythme van de stad, ook gij versnelt den stap. De taxis stuiven met groote snelheid voorbij en hebben maling aan de voetgangers; de autobussen zijn als zware razende monsters. Ongelooflijke verstoppingen doen zich voor ; men denkt soms dat het eene voertuig op het andere zal kruipen. Een wassende tij strekt zich over alles uit.

In die wriemeling zijn de bistro's de veilige toevluchtsoorden. Maak er gerust uw gewone pleisterplaatsen van want daar begint het kennen van Parijs. A. H.

TRISTAN DA CUNHA

HET EENZAAMSTE EILAND TER WERELD.

Tusschen de landtongen der twee vastelanden in den Zuidelijken Atlantischen Oceaan bevindt zich het eenzaamste eiland ter wereld: Tristan da Cunha. Het is bewoond door nauwelijks iets meer dan honderd Engelsch-sprekende inwoners, die waarlijk afgezonderd zijn van de overige wereld, want hoogstens om de drie jaar legt een schip er aan. Het eiland is een overblijfsel van een uitgedoofden vulkaan met grooten krater als hoogste punt en vele kleine krateropeningen op de hellingen. Het hoogste punt ligt ongeveer 200 meters boven de zee. In den krater zelf heeft zich door den regen een groot moeras gevormd. Tristan da Cunha bevindt zich op nagenoeg 1600 zeemijlen van Kaapstad.

In Maart 1923 deed het schip «Quest» da Cunha aan. Een reiziger aan boord van dit schip geeft hierover eenige bijzonderheden volgens hetgeen hij daar heeft waargenomen: Alhoewel de Portugeezen het eiland in 1506 reeds ontdekten en het den naam gaven dien het thans nog draagt, was het niet gekoloniseerd vóór 1810. Wanneer Napoleon verbannen werd naar St. Helena, vestigden de Engelschen een garnizoen op da Cunha om te beletten dat het gebruikt zoude worden voor een mogelijke poging tot bevrijding van den ex-keizer.

Wanneer na den dood van Napoleon dit garnizoen teruggetrokken werd bleven de Schotsche korporaal William Glass en eenige anderen daar als bestendige kolonisten. Een der mannen die er zich samen met Glass vestigden was een bootsman, Cotton genaamd, een vroegere bewaker van Napoleon op St. Helena. Een andere heette Swanc, waarvan gezegd wordt, dat hij in den veldslag van Trafalgar den doodelijk gewonden Nelson ondersteunde. Deze weinige menschen, met eenige Hollanders uit Amsterdam, enkele boeren en eenige Amerikaansche walvischvangers vormden den stam der kolonisten. Later kwamen ook nog Italianen zich bij hen voegen. Vóór een vijftigtal jaren, toen de bevolking te talrijk was geworden, slaagde men er in een honderdtal inwoners met toestemming te doen verhuizen naar de Kaapkolonie. Maar weldra vermeerderde het getal inboorlingen terug tot boven de honderd. Op een treurige wijze werd in 1885 het bevolkingsprobleem opgelost: al de volwassen mannen verdronken op één na. Met hun lichte booten hadden zij zich in zee gewaagd om ruilhandel te drijven met een toegekomen schip. Maar de woelige zee verzwolg alles. In 1905 was het getal inwoners opnieuw gestegen tot tachtig.

Op Tristan da Cunha bestaat geen geld. Ook een regeering kennen die menschen daar niet, evenmin een gerecht, een gevangenis, ook niet de erge misdaad. Al wat onze kultuur betreft is er zoo goed als onbekend; zij kennen geen handel zooals wij het opvatten, wel ruilhandel met de schepen die, zooals gezegd weinig aanleggen. Al het voedsel en de benoodigdheden verworven door de vangst of door ruiling met de schepen wordt waarlijk gemeenschappelijk verdeeld. De sociale inrichting is er eenvoudig aartsvaderlijk. De familie vormt een vaste eenheid waarover de oudste man regeert. Intusschen geloofden de inwoners, dat zij een opperhoofd noodig hadden en kozen hem uit hun midden. Maar zijn nutteloosheid zorgde er voor dat hij spoedig afgesteld werd.

Het huwelijk wordt er als volgt gesloten: Het te huwelijken paar schrijft zijn naam in een register, hetwelk aangelegd werd door Robert Glass, opvolger van den eersten kolonist. Wanneer de bisschop van St. Helena het eiland bezoekt of wanneer een oorlogsschip met kapelaan aan boord aanlegt, dan ontvangen de huwelijken welke er gesloten werden tijdens de laatste jaren den kerkelijken zegen.

(Naar het Esperanto).

REMI VAN EYNDE.

HET BEIERSCH HOOGLAND

GARMISCH-PARTENKIRCHEN EN OMGEVING.

90 minuten spoor bezuiden München, de prachtige hoofdstad van Beieren, ligt midden in de bergen, het eenig-lieve, druk bezochte stadje Garmisch-Partenkirchen. Het zijn feitelijk twee plaatsjes aan elkaar gebouwd. Het mooie, zeer konfortabel ingericht elektrisch spoor verbindt het met dat ander toeristencentrum: Mittenwald.

Gezicht op een gedeelte van München.

De omgeving van Garm.-Part. (9000 inw.), het bekende Werdenfelser land, is wel een der schoonste deelen van het Beiersch hoogland. De streek, die verschillende bergketens omvat, is vooral gekenmerkt door de zoo graag bezochte talrijke bergmeren, die men vindt tot op 1800 M. hoogte. De oevers dezer meren en ook de boorden der talrijke snelstroomende rivieren zijn een zeer groote aantrekkelijkheid. Het Koningsmeer, het Walchenmeer, het Aachenmeer, zijn, vooral bij zonsop- en zonsondergang, prachtig, droomerig, echt poëtisch... om er al je tijd te vergeten (wat niet steeds goed is op reis!). Deze meren zijn zeer rijk aan voedzame en smakelijke visch.

Tot op ongeveer 1600 m. hoogte zijn de bergen meestal beboscht met beuk, den en berk. Op de nog hooger gelegen deelen, tot plus minus 2000 m. treft men uitgestrekte vette weiden aan, bijzonder geschikt voor het vee waarvoor men hier en daar in de bergen kleine stallen met hooizolders heeft opgetrokken. Zeer eigenaardig en verschillend van klank, klinken de kleine klokjes, door het vee om den nek gedragen. Als bloemen groeien op deze hoogten vooral het alpenroosje en het edelweiss. In de nog hoogere gedeelten houdt alle plantengroei op. Ziedaar de omgeving van Garm.-Part.

Nu het stadje zelf.

Het ligt als in een diepe kolk, omringd, vooral in het Zuiden, door geweldige, hooge bergen waarvan in het bijzonder de Zugspitze (2964 m.) de aandacht trekt door zijn vooral bij zonnig weder schitterende, zilverwitte kleur. De Zugspitze vormt zoowat de meest rechtsche hoek van het Wettersteingebergte, dat zich in het Zuiden van West naar Oost rond het stadje uitstrekt. We noemden reeds de Zugspitze. Enkele andere bergen: de Groote en de Kleine Waxenstein (2279 en 2163 m.) de Höllenthalspitzen (2722 en 2746 m.), de Hochblassen (2706 m.), de Alpspitze (2620 m.), de Hochwanner (2747 m.), de Reintaler Schrofen (2675 en 2524 m.), de Dreitorspitze (2633 m.), en de Wettersteinwand (2483 m.).

Midden door Garmisch loopt de Loïsach, een geweldig stroomende rivier, die ontspringt

aan het Mitter- en Weissenmeer bezuiden Bieberwier in Oostenrijk. Door Partenkirchen vloeit de wilde en bruisende Partnach, die zich even voorbij Barmisch in de Loïsach werpt en haar oorsprong vindt in het hooge Wettersteingebergte aan den Dreitorspitze.

Garm. Part. is een der meest gezochte plaatsjes voor zomerverblijf en wintersport. In het Zuiden naar Kaizenbad en het Stegerwald vindt men 's winters ski-springheuvels, ren-, rodel-, bobrenbanen, enz. Verder ijsbanen op het Rissermeer (te Riss op enkele minuten met het spoor). Riss is 's zomers een bezocht badplaatsje. — Garmisch is een zeer oud stadje met de nog typisch beschilderde geveltjes, de interessante Mariënkirche (13e eeuw) in Gothischen stijl, een groote nieuwe kerk — de hoofdkerk — in barok, met een prachtigen preekstoel. Partenkirchen, aan den voet van den Echenberg (ten N.-O.), is ook van ouden oorsprong. Het bezit een mooie gothische Kath. Kerk en volksstraatjes met de bekende Beiersche houten geveltjes. De inwoners dragen er nog heel veel de eigenaardige hoog-beiersche kleederdracht ; de mannen : korte losse broek, kuitstukken gestreept in rood en groen, korte losse jasjes met gekleurde nestels belegd, hoedjes met neerhangende randen, touw en pluimpje; — de vrouwen : bontgekleurde rokken, voorschootjes en halsdoeken, en een zeer eigenaardig hoedje: heel laag en plat en naar voren op het hoofd staande.

DE HöLLENTHALKLAMM.

(Höllen-thal-klamm: Helsche-dal-kloof). De Höllenthalklamm is dus een geweldige bergkloof tusschen het Waxensteingebergte ten N. (2200 m.) en de Alpspitze ten Z. (2600 m.). Deze bijna loodrechte kloof is op verschillende plaatsen soms meer dan 100 m. hoog en 1140 m. lang. Het beginpunt der kloof ligt 1045 m., het einde 1195 m. hoog. Door de kloof stroomt met vreeselijk gedonder over rotsblokken en door kleinere kloven de Ammersbach, die ontspringt op de hierboven genoemde Zugspitze en dadelijk daarna door de Klamm stroomt. Deze rivier werpt zich verder bij Schmelz-Breitenau in de Loïsach.

Om van Garm.-Part. naar de Höllenthalkloof te gaan heeft men plus minus twee uur noodig. Men volgt den steenweg langs de boorden der Loïsach tot Schmelz, dan links den veldweg tot Hammersbach (koffiehuis-restaurant). Nu begint de beklimming die ongeveer een uur duurt. De alpenstok is hier noodig want de weg is betrekkelijk steil. Van hieruit heeft men prachtige vergezichten en sommige deelen van den weg loopen reeds vlak naast de Hammersbach. Hier is het de plaats voor water- en natuurliefhebbers om de zware schoenen en kousen even uit te trekken en eens in de rivier «pootje te baden» over door het snelstroomende en schuimende water glad geschuurde rotsstukken. Men hoort reeds in de nabijheid het doffe bruisen der watervallen in de kloof zelf. Maar we moeten hooger, hooger op, tot aan de ingangshut (1045 m.). Hier moet een klein inkomgeld betaald worden. Er bestaat ook gelegenheid om wat te drinken en te eten. Men mag echter niet te veeleischend zijn en moet begrijpen wat een moeite het kost hier iets naar boven te brengen. — Dan hebben we recht vóór ons de Klamm. Eerst de regenmantels aangedaan om niet doornat terug te komen! En dan naar binnen.

Door de zorgen der afdeeling Garm.-Part. der Alpenvereeniging (1) werd in 1902-1905 de kloof voor toeristen toegankelijk gemaakt door het uitkappen in den rechterwand van een soort brug met 14 tunnels. Langshier kan men heel de 1140 m. lange kloof doorgaan, enkele meters boven het bruisende hortende-stortende water, dat wentelt en spoelt en slijt en dondert met een dof geraas. Een van de prachtigste uitstappen in de Alpen! Bij het einde der kloof komt een reusachtige waterstraal, als een zachte regenvlaag, links uit de rotsen gesproten, nagenoeg 50 meters hoog. En nog hooger (78 m.) is een ijzeren brug aangebracht over de kloof. Het uitzicht is er om nooit te vergeten.

In de reisgidsen wordt voor het bezoeken der Klamm ¾ uur aangegeven. Ik meen dat wij er twee uur over deden, en dan moesten we ons nog haasten daar het begon te duisteren. Het was reeds pikdonker toen we het restaurant « Hammersbach » bereikten, waar we gelukkig nog een koetsier vonden die ons met zijn «Droschke» naar Garmisch bracht.

DE PARTNACHKLAMM.

Velen vinden deze mooier dan de Höllenthalklamm. Ik ben de meening niet toegedaan. Ik geloof dat zulks vooral gezegd wordt door toeristen die meenen, dat men de Alpen beklimt in lakschoentjes met hooge hakken. Velen bezoeken Garm. Part. en om-

(1) Wanneer — nevens de «Club Alpine Belge» — een «Vlaamsche Alpenklub»? — Een Hollandsche bestaat reeds jaren.

geving, b.v. Riss, de Eibsee, Kaïnzenbad, Klaïs- of Mittenwald en ook wel de Partnachklamm, omdat al deze uitstappen per spoor, per auto of rijtuig te doen zijn.

De Partnachklamm immers kan men tot bijna aan den ingang per rijtuig bereiken, terwijl men niet hoeft te klimmen, wat bij de andere kloof wel het geval is. Ze ligt een kwart uur ten Z.-O. van Partenkirchen. De weg gaat in de richting van Vorder-Graseck tot bij Wildenau aan het «Gasthof Partnachklamm». De weg loopt een flink eind naast de Partnach, die, zooals ik boven reeds schreef, ontspringt in het Wettersteingebergte.

De brug en de weg, langsheen door de kloof loopend, negen maal door een tunnel, hebben een lengte van 655 m. De Partnach stroomt hier met meer donderend geraas dan de Hammersbach door de Höllenthalklamm. Zij spoelt en wentelt en stort zich over grootere en dichter bij elkaar liggende rotsblokken. Maar de Höllenthalklamm is lang zoo hoog niet, al is ze op sommige plaatsen van boven, waar de twee wanden zich bijna raken, haast gesloten. En hier is het bepaald noodzakelijk een regenjas aan te trekken om niet «kletsnat» uit de kloof te komen. Hier spuit en druipt en regent het langs alle kanten. Ook dichte schoenen zijn zeer van noode. De hééle doorgang is één plas. Van op de 70 m. hoog over de kloof liggende ijzeren brug heeft men ook hier een heerlijk uitzicht.

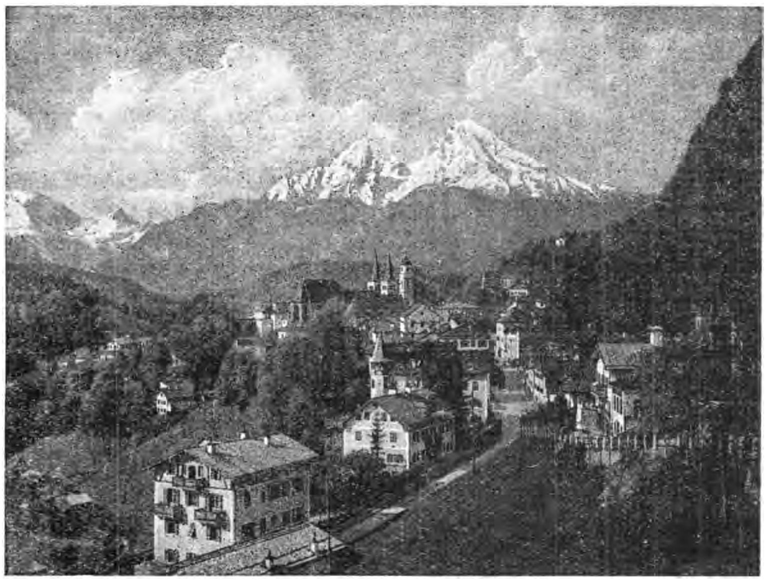

BERGTESGADEN.

Zoowel de Höllenthal- als de Partnach klamm zijn 's winters gesloten. Bijna elken winter worden stukken van de bruggen geslagen door de stormen, door vallende rotsbrokken, boomfragmenten of lawienen. Van 15 Oktober af is de toegang gesloten.

DE ZUGSPITZE.

Een der prachtigste en meest loonende uitstappen in het Beiersch hoogland is stellig de beklimming van den Zugspitze die tot bij de 3000 m. boven den waterspiegel reikt. De gemakkelijkste weg erheen voert over Kaïnzenbad langs de hiervor genoemde Partnachklamm, langs het mooie, bekoorlijke Rainthal, de Partnach volgend langs de Midden- en Achterklamm, voorbij de zeer prachtige meertjes «de blauwe Gumpen», dan langs de Anger- en zoo tot de Knorrhütte. De weg, die tot daar reeds ging, hier en daar over halfgesmolten sneeuw begint hier reeds moeilijker te worden en het is zeer gevaarlijk om zonder gids zich verder aan een beklimming te wagen. Door zulke onvoorzichtigheid werden reeds tal van toeristen het slachtoffer van den overmoed. Op deze hoogte is het bijna het heele jaar Winter.

Men zakt er tot aan de knieën in de sneeuw. Eens de Schneeferner over, bij het Münchener Observatorium, dan heeft men een grootsch panorama. Meer dan tweeduizend meter beneden u ligt daar het Eibmeer, als een kleine metalen spiegel. En daarachter strekt zich het groote, donkerkleurige laagland uit, met zijn vele riviertjes en dorpen. Aan de andere zijde, oost- en zuidwaarts, een ontelbare reeks bergtoppen. Prachtig!

Overnachten kan men, en dit is zeer aan te raden, in de Wiener Neustädterhütte, (ook wel in de Knorrhütte). En dan 's avonds en 's ochtends de zon zien ondergaan en opkomen.....

Voor het afstijgen van de Zugspitze is vooral aan te bevelen de weg van de Wiener Neustädterhütte, langs het Zugwald en het Eibmeer. Hier kan men met een bootje naar het Lodewijkseiland varen (¼ u.) waar men

méér beleefd en onthouden dan bij vijftig ritjes met een tuffend bergtrammetje!

Weg dus met de internationale smakeloosheid die ons juist het genot van het reizen met de daaraan verbonden eigenheid romantisme en avontuurlijkheid beneemt. Kan de eentonige grootsteedsche hotelkist u daarboven meer behagen dan een nederig karaktervol chalet dat bij het landschap past, lieve lezer, beken dan maar kortweg dat ge beter zoudt gaan uitrusten in een hotel aan de kust, want voor reizen hebt ge geen gezond begrip. — Neemt alles in zijn eigen kader, een strand is geen bergtop. Een strand is vol bewegen, een bergtop vergt vereenzaming. Het eene is het andere waard, maar op een andere wijze.

Vergist u niet wanneer ge landen en landschappen bereist. Eischt geen gondels te Brussel of windmolens in Venetië! Gaat ge tot het bergland, ergert u dan niet aan de eenzaamheid, want juist deze behoort tot hun karakter. Zoekt bij hen geen spelevaren maar de stoere heerlijkheid van het heldere, klare, zuivere sublieme hooggebergte.

De toeristen hebben die waarheid geleerd. Verspreidt ze overal. Men zoekt geen land om internationale eenvormigheid maar wel om de nationale verscheidenheid. Het is troostend dat de bergtrammetjes stilaan een reuzenfiasco tegemoet gaan; het dividend ervan is minder dan nul! De berghotels beseffen den flater: dat zij de bergenmajesteit beleedigd hebben en dat de toerist zich afwendt van de alledaagsche hotelmonsterachtigheid.

Men zal nog een tijd lang gedurende het zomerseizoen de bergtrammetjes, geladen met oude matantes en dikbuikige lords, langs de helling naar boven zien tuffen en dat kostelijk beeld (oudsoortig toeristenvee) doet heel Zwitserland, dat veel zin heeft bewaard voor alle natuurschoon, ongenadig schaterlachen. Edg. ERNALSTEEN.

BONDSLEVEN

AALST

De drie eerste voordrachten van dit seizoen genoten een buitengewonen bijval: telkens een proppensvolle zaal en een zeer dankbaar publiek.

De HH. Van Werveke en Sterkens, de E. P. De Clippele S.J., zijn ook begaafde sprekers die de geestdrift, ja, de hartstocht welke hen voor het onderwerp bezielt, aan de toehoorders in hooge mate weten mede te deelen. De eerste kent en bemint zijn Arteveldestad als niet velen; de tweede werd door het Zwitsersche land en volk innig bekoord, laat U die bekoring sterk aanvoelen en trekt uit treffende vergelijkingen menige les voor de Vlamingen; de derde doet U sidderen van ontzag voor de heldengestalte, niet alleen van den « Globetrotter » maar ook van « den Vlaamschen Jezuit-Missionaris De Smet ».

Hier weze het nog bijgevoegd dat elk der sprekers over een prachtige verzameling diapositieven beschikte.

Met deze drie avonden veroverde V. T. B. het hart van vele niet-leden !

— Wie duidt ons geschikte afgevaardigden (in de eerste plaats ledenaanwervers!) aan voor Appelterre, Denderwindeke, Haaltert en Oordegem ? Schrijven Eilandstraat 2, of Geeraardtslaan 3, Aalst

—xx—

BRUSSEL.

Op 24 Januari deed Brussel zijn eerste uitstap en bracht een bezoek aan het kerkje van Boondaal. Onder de deskundige leiding van den Eerw. Heer Onderpastoor kregen onze weetgierige leden de drie prachtige altaarbladen te zien, waarvan twee handelen over den Marteldood van St. Andrianus en de laatste over dien van St. Christopholus. Kundig wist de E. H. Onderpastoor nog een en ander te vertellen over Boondaals verleden o.m. over de oude Linde (XIIIIe eeuw) waar de retabels hingen voor den bouw van de kerk.

Nadien, dank het gunstig weer, werd er gewandeld door het Ter Kamerenbosch. Deze uitstap is de eerste van een reeks waarin al de merkwaardigheden uit Groot-Brussel zullen worden bezocht.

—xx—

BEIRENDRECHT

In de gemeente Beirendrecht, gelegen op den uithoek van de provincie Antwerpen nabij de Nederlandsche grens, is de V.T.B. ook wakker geschoten. Op Woensdag 10 Februari waren te 7 u. de ruim 60 leden en tal van belangstellenden vergaderd om de voordracht te hooren over «Zeeuwsch Vlaanderen» door den heer Hans. Nadat de heer Guns afgevaardigde aldaar had medegedeeld dat door onvoorziene omstandigheden den heer Hans niet kon aanwezig zijn, doch later zou optreden, verleende hij het woord aan den heer De Bruyne. Deze sprak ruim drie kwaart uurs, aan de hand van zeer interessante diapositieven over het toerisme in Vlaanderen en het doel en werking van den Vlaamschen Toeristenbond. Daarna had hij het over « De Verborgen Hoekjes van het Oude Antwerpen », voordracht die werd geïllustreerd met ruim 100 plaatjes. Toen rond 10 u. de aanwezigen allen voldaan huiswaarts keerden waren ze voorzeker allen vol sympathie voor de werking van V.T.B. en vast besloten met den afgevaardigde flink aan het werk te gaan ten einde V.T.B. in hun gemeente tot vollen bloei te brengen.

—xx—

KAPELLEN

Als gevolg op de voordracht van den E. H. Roosens over het « Ontstaan en het Wezen der Gothiek », namen onze leden deel op Zondag 31 Januari aan het bezoek aan de Antwerpsche O. L. Vrouwkerk, onder de leiding van Prof. Leurs. 's Avonds werd een vertooning bijgewoond in den Antwerpschen Poesjenellenkelder. 's Anderdaags was het de veertiendaagsche lichtbeeldenvoordracht over de « De Koolmijnen » door Ing. J. Mercelis. In een zwierige fijne en toch eenvoudige taal wist de spreker ons uit te leggen hoe de kolen ontstonden, hoe ze verborgen lagen, hoe ze ontgonnen werden en verbruikt. Hij wees ons op de toekomende en alles beheerschende belangrijkheid dezer industrie in onze Kempen.

TOERISME EN REKLAME

Het is zeker met het volste recht, dat veel liefhebbers van natuurschoon het land hebben aan ontsierende reklame. In hun wrok gaan ze ten slotte alle reklame als ontsierend en misplaatst beschouwen. Toch heeft zulks meer met den vorm dan wel met den inhoud te maken, want geen up-to-date man zal het durven volhouden, de reklame op zichzelf te veroordeelen.

Willen we de schuldigen, op het bankske laten verschijnen?

Eerst de groote paneelen langsheen de spoorlijnen. Er is een streven om ze overal te verbieden, en waar het werkelijk schilderachtige oorden betreft, kan zeker niet streng genoeg worden opgetreden. Ik vind het nochtans minder erg, wanneer b.v. in eentonige landschappen hier en daar ter afwisseling een opschrift verschijnt. Maar dan stel ik de eisch, dat het esthetische waarde hebbe, — en zulks is haast nooit het geval. Kan daarin verholpen worden? Ik meen van ja. Inderdaad wordt door stadsbesturen verboden bepaalde wijken door reklame te ontsieren, en geboden in andere naar bepaalde stijlen te bouwen, of alle uit te voeren werken aan een voorafgaandelijke goedkeuring te onderwerpen. Evengoed zouden provinciebesturen in zake reklame hun eischen kunnen stellen met het oog op de eerbiediging van het landschap. Neem b.v. de spoorlijn Antwerpen-Brussel, die onder oogpunt van natuurschoon niet veel merkwaardigs biedt, in elk geval weinig afwisseling. Reklame zou hier toelaatbaar blijven, mits voorlegging ter goedkeuring van alle ontwerpen aan een bevoegde censuur, en naleving van zekere bepalingen. Als voornaamste voorwaarden zouden kunnen gelden: dat het paneel op zichzelf eenige decoratieve waarde hebbe. Brutale reuzeleters in schrille kleuren zijn altijd leelijk. Maar als de teekening, de kleuren en de gansche opvatting van kunstsmaak getuigen, zou het dan nog zoo erg zijn? Daarbij zou kunnen komen, dat de paneelen minstens 100 meter van elkaar moeten verwijderd zijn. Zulks zou de wanstaltige ophoopingen onmogelijk maken en steeds het vergezicht voldoende vrijhouden. Deze maatregel is trouwens goeddeels in het belang der adverteerders zelf. Misschien ware ook nog de maatregel wenschelijk, dat éénzelfde paneel (d.i. éénzelfde artikel betreffend) niet binnen den afstand van één kilometer herhaald werd.

De voorgestelde maatregelen zouden ook toepasselijk zijn op kale muurvlakken, zoolang deze geene gebouwontsiering veroorzaken. Ik beken hier volgaarne, dat ik de voorkeur geeft aan een fatsoenlijk beschilderd beter gezegd versierden muur, boven een nietszeggend baksteenvlak.

Met zulke reglementeering zouden misbruiken vermeden worden, en den reiziger af en toe reklame ter lezing worden aangeboden in een vorm waartegen wellicht geen bezwaar meer zou kunnen geopperd worden.

Ik geef deze enkele punten in overweging aan onze bestuursleden die regelmatig in betrekking staan met de openbare diensten. Wellicht kan een actie van V.T.B. tot een zuivering der bestaande toestanden leiden.

Let wel: het betreft steeds de lijn Antwerpen-Brussel en diegene welke in landschapswaarde daarmede gelijk staan. Waar echter de streek zelf genoeg afwisseling en schoonheid biedt, moet de spoorlijn-reklame maar liefst verdwijnen. Een en ander geldt natuurlijk eveneens de reklame langs de groote verkeersbanen, waar thans vooral de automobiel- en aanverwante nijverheden aan 't woekeren zijn gegaan.

Minder lang meen ik te mogen stil blijven bij de stadontsierende reklame. Immers werd in dit opzicht reeds veel verbetering aangebracht en ik zal er alleen op wijzen hoe bij het beschilderen van « kale » muurvlakken officieële kontrole zou gepast zijn. Vooral reuze-figuren en reuzeletters doen vaak onharmonisch aan. Ook op het gebied van aanplakken is nog heel veel te verbeteren, doch dit te onderzoeken zou ons ver leiden. Wellicht is daar een volgende maal nog gelegenheid toe.

Als goede toeristen hebben wij ook nog te maken met spoorwegstations en, ongelukkiglijk, in ons land, zeer zelden met mooie spoorwegstations. Ware dit wel het geval, dan zou ik tweemaal nadenken alvorens te zeggen: Hier is reklame zoo erg niet. Evenwel, ook hier is reklame in de stations nog erg, wanneer ze slordig, willekeurig is aangebracht, slecht onderhouden wordt (wat ook in het nadeel der adverteerders is) of uit zichzelf reeds leelijk van opvatting en uit-

voering. Dus weer kontrole-censuur? Indien mogelijk, ja. Geef de voorkeurplaats, b.v. de wachtzalen uitsluitend aan de meer artistieke verkeersreklame, zorgvuldig uitgehangen en bijtijds vernieuwd of afgewisseld. Breng handelsreklame alleen aan op daarvoor geschikte vlakken, orden ze met eenige symmetrie, met eenig gevoel voor kleurenbuurschap, doe ze bijtijds herschilderen of vervangen... Het lijkt wel of ik hier met een welwillend statie-overste sta te praten, die veelbelovend ja knikt. We tellen zeker wel eenige tientallen statie-oversten onder leden van den V.T.B. ?

En als voorloopig reeds alle bovengenoemde maatregelen getroffen zijn, laat dan de reklame-hydra maar wat haar parten bot vieren. Zoo noodig krijgt ze bijtijds nog wel eens van de zweep. Laten de stads-, spoorweg- en andere besturen maar vele en mooie verkeers-plakkaten bestellen bij onze Vlaamsche reklame-kunstenaars en tal van Vlaamsche boekjes uitgeven om de toeristen naar de mooiste oorden te lokken. En laat ze ook maar begaan, als ze door het aannemen van sierlijke handelsreklame de prijs der spoorkaartjes kunnen verlagen !!!!

Reklame brengt afwisseling, en mooie reklame verfijnt den smaak van ons Vlaamsche volk.

Eug. ALLARD,
Reklame-Specialist.

NOODVERBAND V.T.B.

Op reis zijt gij, zoowel als thuis, aan ongelukken blootgesteld. Daarom is het noodig dat al onze leden wanneer ze op reis gaan — 't zij in groep, 't zij afzonderlijk — het vereischte gerief bij zich hebben om een eerste noodverband te leggen in afwachting dat de geneesheer bijgeroepen zij. De V.T.B. heeft er voor gezorgd zijn leden in de gelegenheid te stellen zich dit noodverband aan te schaffen aan zeer voordeeligen prijs. Alle leden — vooral deze welke de lessen over « Verband- en Verpleegkunde » gegeven door Mevr. Dr. Gabriels volgden — zullen er aan houden zulk noodverband te bezitten

Het noodverband V.T.B. bestaat in twee afmetingen: A (voor den arm): prijs voor de leden fr. 1,20 (voor niet-leden fr. 1,50); B (voor het been): voor leden fr. 1,60 (voor niet-leden fr. 2). Verkrijgbaar op het bondssekretariaat mits betaling van het noodige bedrag of storting op onze postcheckrekening nr. 93627, of bij den heer Jos. Joos, apotheker te Wilrijk, postchecknummer 92.308. Men gelieve bij de bestelling voor porto-onkosten fr. 0,30 te voegen.

- VAN HET SEKRETARIAAT -

Volgende bestuursleden houden zich ter beschikking van de leden op het bondssekretariaat, Dambruggestraat, 116 :

De hr. Dr. A. PIL (Voorzitter): Dinsdag 16 Februari en 2 Maart, van 18 tot 19 u.

De hr. Prof. LEURS (Ondervoorzitter): Vrijdag 19 Februari en 5 Maart, van 19 tot 20 u.

De hr. F. NEYES (Penningmeester): Dinsdag 16 Februari en 2 Maart, van 18 tot 19 u.

Mej. B. SAMYN (Hulpsekretaresse): Dinsdag van 18 tot 19 u.

De hr. G. MAUQUOI (Leider komm. van Propaganda): Dinsdag van 18,30 tot 20,30 u.

De hr. J. JOOS (Leider komm. v. Toerisme): Vrijdag van 19 tot 20 u.

—xx—

LEDENAANGROEI. — Van 15 Januari tot 1 Februari hadden wij het genoegen 736 nieuwe leden in te schrijven, voor de geheele maand Januari 1652.

—xx—

OP DE LIDKAART dient de houder tweemaal zijn handteekening te plaatsen: éêns over de foto en éêns onderaan. Wij zetten onze leden aan deze voorschriften, in hun eigen belang, na te komen. Dit zij vooral gezegd voor de buitenlandsche leden, welke de lidkaart dagelijks gebruiken bij het overschrijden der grens.

—xx—

INBINDEN VAN « DE TOERIST». — Wij stellen onze leden in de gelegenheid de jaargangen van « De Toerist » te laten inbinden aan gunstige voorwaarden! Prijs 4 fr. per jaargang. De binder is de heer Van Genegen, Abdijstraat, 199, Antwerpen.

—xx—

BIJ STORTINGEN OF OVERSCHRIJVINGEN op onze postcheckrekening steeds vermelden op de strook waarvoor het bedrag bestemd is.

—xx—

BEZIT U REEDS onze monografieën: « De Kempen », 12,50 fr.; « Mechelen », 6,50 fr.; « De Haven van Antwerpen », 6,50 fr.; « West-Brabant », fr. 7,50 ?

—xx—

AAN DE AFGEVAARDIGDEN. — Het sekretariaat beschikt over een lichtbeeldentoestel en een bioskoop. De afgevaardigden welke er gebruik wenschen van te maken vragen de voorwaarden aan het bondssekretariaat.

—xx—

INLICHTINGEN worden door het bondssekretariaat graag verstrekt, doch we verzoeken de leden dringend hun vraag tijdig in te sturen ten einde ons toe te laten volledige en degelijke inlichtingen te verstrekken.

—xx—

EEN POSTZEGEL voor antwoord bij de vragen om inlichtingen voegen is noodzakelijk opdat het sekretariaat niet verplicht zijn zou brieven onbeantwoord te laten.

ONZE OLMEN IN GEVAAR

Met de olmen, deze stevige reuzen, oogenlust onzer parken en wegen, is het treurig gesteld. Een voor een gaan ze te niet. Algemeen wordt de vraag gesteld, en niet het minst door onze natuurminnaars en Vlaamsche toeristen: « Waar gaat dat naartoe? » Vooralsnog kan er op die vraag geen antwoord worden gegeven en dat juist baart de grootste bekommering.

Langs onze rijks- en provinciewegen ziet men er honderden staan, ofwel stervend ofwel reeds dood. Het stemt zeer treurig te moeten aanzien dat die ongekende kwaal van dag tot dag toeneemt. Tot hiertoe staat men onmachtig tegenover de plaag alhoewel reeds jaren zeer bevoegden het geheim trachten te vinden.

Deze boomsoort schijnt dus gedoemd om op onbegrijpelijke wijze te loor te gaan. Immers, niemand kan met zekerheid zeggen wat eigenlijk de olmenziekte is. Een afdoend bestrijdingsmiddel werd nog niet gevonden. Wel weet men dat, eenmaal de boom aangetast, de ziekte met buitengewone snelheid te werk gaat en dat ze binnen enkele maanden de grootste en taaiste olmen doet sterven. Bewijzen zijn daarvan de olmen langs onze wegen. De ziekte maakt geen onderscheid. Het is nochtans opgevallen dat de oude olmen eer aangetast worden dan de jongere.

De ziekte is niet wat men zou kunnen noemen, nieuw. Reeds sinds lang komt ze voor in vreemde landen, inzonderheid in Zweden. De bekende leeraar aan de Leuvensche Hoogeschool, Z. E. H. Kan. Biourge, heeft ze tijdens den oorlog opgemerkt en ze sindsdien goed nagegaan. Zijn ondervindingen en vaststellingen hebben hem tot de overtuiging gebracht, dat het hier, in ons land, juist dezelfde ziekte verschijnselen zijn welke zich elders voordoen. Zijn gedurige opzoekingen leidden hem tot de ontdekking dat de ziekte twee tijdperken kent, nl. een van zuiver woekerachtigen aard en een waarin ze door een insekt, « Scolytus Geoffroyi » genaamd, beïnvloed wordt. In de eerste periode wordt de boom fel uitgeput. (De zwam wordt ijverig bestudeerd). Dan, wanneer de verzwakking klaarblijkend is, vangt de tweede periode aan, nl. de aantasting door het insekt, een grooten schorskever, die den zieken boom aanvalt en hem gansch ten onder brengt. Het insekt is 4, 5 centimeter groot en zwartachtig; zijn dekschilden zijn donkerbruin gekleurd en het valt slechts kwijnende boomen aan. Het houdt zich op tusschen de schors en het without en verricht er gevoelige schade aan het gewas. Het insekt gaat als volgt te werk: In Juni boort het, onder de schors, een overlangschen gang van omlaag naar omhoog, 5 tot 10 centimeter lang, waarin het zijn eitjes legt. De larven die eenigen tijd nadien geboren worden, boren op hun beurt nieuwe gangen, die loodrecht op de eerste staan. Vandaar de merkwaardige figuren die men in de schors van aangetaste olmen vinden kan. Men vindt vaak tegelijk ook of het insekt of de larven. De larve is over 't algemeen tegen Oogst volwassen, ontpopt zich en blijft zeer dikwijls ter plaats overwinteren.

Vermits het tot heden niet bekend is op welk tijdstip de ziekte het ernstigst is, wordt er algemeen gevraagd wat er dient te worden gedaan. Voor het oogenblik blijft er echter niets anders te doen dan de aantasting trachten te voorkomen en wanneer olmen reeds aangetast zijn, de insekten systematisch uit te roeien, wat zeker niet gemakkelijk gaat. Zooveel mogelijk moet aandacht verleend worden aan de gezondheid der beplanting. Derhalve moeten de olmen verstevigd en zal men ze slechts aankweeken op deugdelijke terreinen die van tijd tot tijd goed gemest worden.

RENE VAN BUTSELE.

VERMINDERINGEN

EYSDEN ST. BARBARA (Limburg).

Hôtel du Charbonnage (Deyksters-Van Rieps, 5 %.

LIER

G. GUWY, **Garage,** Mechelschestraat. Gunstvoorwaarden.

KALMPTHOUT.

Op 21 Februari, Kunstavond gegeven door de « Katholieke Vlaamsche Zangvereeniging » in het Gildenhuis. 10 % vermindering.

SCHAARBEEK.

Kinema Variétés, Haachtsche steenweg, 296, vermindering alle werkdagen. Logie 1.75 fr. in plaats van 2.50 fr.; Benedenplaats 1.50 fr. in plaats van 2 fr.; Balkon (midden) 1 fr. in plaats van 1.50 fr.

DE SLOVENEN EN HUN HOOFDSTAD LJUBLJANA (Laibach).

In het Noordelijkste deel van Yougoslavië leven ongeveer 2 miljoen Slovenen. Ze staan op een hoogen trap van kultureele ontwikkeling; geen analfabeten.

Slovenië is gunstig bekend om zijn natuurschoon. De schoonheid zijner Alpen doet vaak aan de Zwitsersche denken. Het zal derhalve geen verwondering baren dat het toerisme er zeer is toegenomen. De schoonste en grootste berg is de Triglav (2863 m.). Zeer schoon zijn de Kamniken, Steiner-Alpen en Karavanken. Overal verrukkelijke watervallen.

Wegens het bijzonder gezond klimaat van Slovenië treft men er verscheidene badplaatsen en herstellingsoorden aan. De befaamdste en aanzienlijkste badplaats is Bled, bij een mooi meer gelegen. De Yougoslavische koning heeft aldaar zijn kasteel en in den Zomer verblijft hij er met zijn familie.

Duizenden vreemdelingen komen er jaarlijks ontspanning zoeken en de schilderachtige omgeving bewonderen.

De inwoners doen voor het meerendeel aan landbouw. Vooral door den opbrengst hunner rijke bosschen zijn ze zeer welgesteld. 's Zondags kan men er nog, vooral bij de vrouwen, de schilderachtige nationale kleederdracht bewonderen.

De sport door de Slovenen het meest beoefend is de gymnastiek. Het kleinste dorp heeft zijn turnvereeniging (Sokol) en verleden jaar behaalde de Sloveen Leo Stukelj, op de Olympiade te Parijs, den eersten prijs voor gymnastiek. Ook de voetbalsport en de lichte athletiek vallen er, evenals het skiloopen, zeer in den smaak.

De bevolking is van nature vroolijk en is, niet het minst in de betrekkingen met vreemdelingen, zeer voorkomend.

Van heel Yougoslavië is Slovenië in economisch opzicht het bedrijvigst. Vermeldenswaard zijn de groote koolmijn Trobovije en de ijzerindustrie van Jesenic.

Vooral na den oorlog nam de handel er een beduidende vlucht want aan Slovenië grenzen Oostenrijk, Italië en Hongarije. De Sloveensche handel en nijverheid worden goed aanschouwelijk voorgesteld op de jaarlijksche groote foor van Laibach.

Laibach, de hoofdstad van Slovenië, telt 75.000 inwoners, uitsluitend Slovenen en, naar den godsdienst, Roomsch-Katholieken. Laibach is het kultureel en ekonomisch centrum van Slovenië. Het is de zetel van verscheidene bestuurlijke diensten. De stad bezit een universiteit met daaraan verbonden polytechnische school, een handelsakademie, vier gymnasia, een « reaalschool » en verscheidene vakscholen. Twee fraaie schouwburgen, een opera en een schouwburg voor gesproken tooneel, geven dagelijks voorstellingen. Bovendien zijn er nog enkele kleinere theaters.

Laibach kan ook bogen op het bezit van een zang- en muziekconservatorium, en van een zeer interessant en rijk museum, waarin men monumenten aantreft zelfs uit het Romeinsch tijdvak. Waar thans Laibach ligt bevond zich eertijds de groote Romeinsche stad Emona. Heden ziet men er nog, in het Zuidelijk deel der stad, overblijfsels der oude Romeinsche ommuring.

Alhoewel de Slovenen quantitatief niet aanzienlijk zijn (ze vormen in Yougoslavië de kleine fractie), hebben ze een zeer rijke literatuur. Binnen Laibach werden op verscheidene plaatsen gedenkteekens opgericht ter eere van nationale dichters en prozaschrijvers. In het midden der stad bevindt zich het groot monument van den beroemden dichter, « den vader van de Sloveensche poëten », Dr. France Preseren (1800-1849). Vóór het museum het beeld van den grooten geschiedschrijver Vojkhard Valvazor.

Mooi is ook het gedenkteeken aan den eersten Sloveenschen dichter, Valentin Vodnik.

DANILO HERKOV (Laibach).
Naar een Esperanto-briefwisseling
door lid 7718.

NIEUWTJES

O. S. T. — **Feest der Camelia's te Locarno.** — Dit Feest van de Lente zal plaats vinden op 17 en 18 April aanstaande.

—o—

O. S. T. — **Feest der Narcissen te Montreux.** — Het XIVe Feest der Narcissen te Montreux wordt dit jaar op 5 en 6 Juni aanstaande op de gewone wijze gevierd. Kontrakten voor deelneming zijn zoo goed als afgesloten met het balletkorps van den Muntschouwburg van Brussel en met de Fanfare der 1e Gidsen van België.

—o—

R. D. V. — **De kleurige stad.** — Door den oorlog werd het uiterlijk der steden verwaarloosd. In

de jongste jaren werd de hand geslagen aan het opknappen. Daarbij werd in Duitschland, in zeer vele gevallen, kleurenschakeering aangewend, deels in kunstschilderwerk met betrekking tot de geschiedenis of de legende van het huis of van de straat, zulks naar middeleeuwsche voorbeelden. We moeten hier inzonderheid steden als Frankfurt a.M. vernoemen waar de middeleeuwsche oud-stads-architectuur grootendeels bewaard is gebleven. Tusschen den Dom en de Römer bvb. steken reeds gansche straten in een nieuw, frisch, bont kleed. Onder de in den jongsten tijd uitgevoerde vernieuwingen zijn te vernoemen: die aan het lieve « Hainerhöfchen » met zijn geschiedkundig merkwaardige gotische Bernardkapel (zoo genaamd naar Bernard van Clairvaux, die in den Dom voor Keizer Koenraad III predikte), het « Metzgerhöfchen » bij de « Schirn » en vooral de gansch vernieuwde Kreuzhof en Kreuzgang van het eertijds zoogenoemd Karmelitenklooster alwaar de zoolang bedekte muurschilderingen uit het jaar 1515, kunstwerk van Jörg Ratgeb, bij de vernieuwing van het gebouw blootgelegd en op schitterende wijze hersteld werden. Deze met de medehulp van den « Bond der practische Oudstadvrienden » uitgevoerde herstellingen dragen er toe bij het eigenaardige in het kultuurhistorisch rijk stadsbeeld van Frankfort a.M. te bewaren.

—o—

R. D. V. — **De stad der kerken.** — Würzburg (D.) met zijn 85.000 inwoners, bezit 36 Katholieke kerken.

—o—

R. D. V. — **Wegwijzers « Naar het Station » met afstandsopgave in minuten.** — In zeer vele gemeenten is, vooral in die waar druk vreemdelingenverkeer heerscht, gebrek aan wegwijzers die de vreemdelingen den dichtsten weg naar het station toonen. Het Duitsch spoorwegbeheer zal in dezen toestand verbetering brengen. Op de wegwijzers zal bovendien, wanneer nuttig, de afstand van den wijzer tot aan het station, in minuten vermeld worden.

—o—

R. D. V. **Pas-conferentie van den Volkenbond.** — De sub-commissie door de Bestendige Volkenbondscommissie voor Verkeersaangelegenheden aangesteld, en die zich in 't bijzonder met pas- en visumkwesties bezighoudt en op verbeteringen aanstuwt, heeft op haar bijeenkomst te Parijs besloten den Volkenbondsraad te verzoeken alle Staten tot een Pasconferentie, in het Voorjaar te houden, uit te noodigen. Reeds in 1920 vond een dergelijke conferentie plaats. De wereldoorlog werkte toen echter nog te gevoelig na opdat de toen genomen besluiten werkelijk goed hadden kunnen doorgevoerd worden. Het is te hopen dat thans de algemeene politieke toestand in zoover zal geëffend wezen dat de resultaten gunstig zullen uitvallen.

—o—

R. D. V. **Een Duitsch stadhuis-wolkenkrabber met 12 verdiepingen.** — De stad Bochum zal een nieuw stadhuis bouwen, een wolkenkrabber. Er was een prijskamp voor plans uitgeschreven. Het met den 1sten prijs bekroond en voor uitvoering aangenomen ontwerp is van de architekten regeeringsbouwmeester R. Meyer en stadsbouwmeester H. Freese. Dusseldorf. Midden in een overzichtelijk geschikte gebouwengroep bevindt zich, als kern, de eigenlijke wolkenkrabber die twaalf verdiepingen hoog wordt en daarbij is nog een hoogeren hoektoren voorzien.

DE DOM VAN KEULEN IN GEVAAR.

De dom-bouwmeester Hertel heeft aan den Dom van Keulen ernstige schade vastgesteld. Deze schade is te wijten aan de oorlogsomstandigheden. Immers de herstellings- en onderhoudswerken moesten gedurende den oorlog zeer beperkt worden. Dezer dagen hebben vertegenwoordigers van de ministeries voor Kunst- en Wetenschap en van Geldwezen, alsmede specialiteiten en belangstellenden de schade van nabij opgenomen om de noodige voorzorgsmaatregelen te kunnen treffen. Er is veel geld noodig tot het bewaren van het grootste aller Rijn-monumenten. Men hoopt het door middel eener groote Keulsche-Dom-Loterij bijeen te brengen. (R.D.V.)

GOUD EN ZILVER IN DEN RIJN.

Naar de aloude sage, die Richard Wagner in zijn «Ring der Nevelingen» overgenomen heeft, bewaken de Rijndochteren den onmetelijken schat van het Rijngoud. Dat deze sage — als zooveel andere sagen en legenden — een werkelijken ondergrond hebben wordt bewezen door den scheikundige, Prof. Haber uit Berlijn-Dahlem. Deze knappe vorscher heeft door scheikundige ontleding vastgesteld dat het Rijnwater wezenlijk edele metalen, en wel goud en zilver, bevat. (R.D.V.)

DE GOSLAR-OPGRAVINGEN.

Bij de opgravingen die deze oude stad aan den voet van het Harzgebergte laat uitvoeren onder de leiding van Prof. Dr. Wiederhold, werden merkwaardige overblijfsels gevonden van het «Bergdorp» een zeer oude, sedert lang verdwenen nederzetting der Heeren van het Rammel-gebergte. De grondvesten der kerk van dit bergdorp zijn reeds geheel blootgelegd; de oudste gedeelten ervan dagteekenen waarschijnlijk uit de jaren 800. De opgravingen tot het vinden van het dorp zèlf worden voortgezet. (R.D.V.)

DE OUDE STAD BERCHING treft voorbereidselen om haar duizendjarig bestaan te vieren. Te dezer gelegenheid zullen in 1926, van 5 tot 12 September, bijzondere feestelijkheden plaats vinden. (R.D.V.)

TUINBOUW- EN KUNSTTENTOONSTELLING TE DRESDEN IN 1926.

De vijfde « Jahresschau Deutscher Arbeit Dresden » wordt ditmaal aan den tuinbouw gewijd. Tegelijk zal een internationale kunsttentoonstelling worden gehouden. De gron-

den der tuinbouwtentoonstelling zullen zich over een oppervlakte van 320.000 M2. uitstrekken. De opening valt op 23 April zoodat de voorjaarsbloemen eerst aan de beurt komen. Op de kunsttentoonstelling zal, in representatief overzicht, nevens Duitsche schilderijen, dergelijk werk te zien zijn uit Frankrijk, Spanje, Italië, België, Tsjechoslowakije, Zwitserland, Zweden, Noorwegen, Denemarken, Finland, Rusland, Hongarije, Engeland, Amerika, Nederland en Japan. (R.D.V.)

GARAGEN MET VERDIEPINGEN.

Velen zullen reeds weten dat Berlijn-Charlottenburg een garage heeft voor 1000 auto's. Uit Erfurt wordt ons medegedeeld, dat aldaar thans een garage met vier verdiepingen in gebruik is. De beide onderste verdiepingen bereiken de auto's langs hellingen, terwijl de auto's voor de twee bovenste verdiepingen door middel van liften worden geheschen.

De boksen geven alle uit op een middenhal, door vuurvaste wanden zijn ze van elkaar gescheiden en ze kunnen worden afgesloten met rolbeluiken. Een goede luchtververschingsinstallatie trekt den benzinewalm weg. In de middenhallen worden de rijtuigen gepoetst. Een eigen herstellingswerkplaats is aan de inrichting verbonden. (R.D.V.)

DE KINDEREN EN HET VERKEER IN DE GROOTE STEDEN.

Om de kinderen, inzonderheid de schooljeugd, voor het verkeers-gevaar te waarschuwen heeft de Beiersche Automobielklub een reeks «Lustige Verkehrspostkarten» uitgegeven. De ontwerper dezer kaarten is C. Braunbeck. Het zijn tien verschillende onderwerpen in twee mapjes. Het eerste mapje met den titel « Domme Kinderen » toont met vijf kaarten de fouten aan die de kinderen tegen het druk verkeer begaan; het tweede: «Verstandige Kinderen», toont aan hoe de kleinen zich tegenover het verkeer moeten gedragen. Deze kaarten zullen in de Beiersche scholen waarschijnlijk worden uitgedeeld. (R.D.V.)

BOEKENNIEUWS

ARTHUR & MARIA WEESE: « **L'Ancienne Suisse** », villes, édifices et intérieurs. — Zurich, Verlag Eug. Rentsch. — 369 platen. Prijs: nagenoeg 90 Belg. franks.

De doorsneê-toerist die in Zwitserland rondreist heeft doorgaans maar open oog voor terecht geroemd natuurschoon. Nochtans is er in dat land soms wel eens nog wat anders te bekijken dan bergen, gletschers, watervallen en meren. Het tekort in het toeristisch reizen aan te vullen en de aandacht te vestigen op het stede- en monumentenschoon van het oude Helvetië, lijkt wel de bedoeling te zijn geweest van de schrijvers wanneer ze deze keurige uitgave de wereld in stuurden, uitgave welke in de eerste plaats voorkomt als een omvangrijk prentenwerk, met niet minder dan driehonderd negen en zestig uiterst scherpe en daarenboven keurig afgedrukte fotografische reproducties, alle betrekking hebbende tot oud-Zwitsersche architectuur, stedeschoon of kunstnijverheid ; middeneeuwsche en barokke kerken, stadszichten en panorama's, middeneeuwsche burchten, renaissanceraadhuizen, barokke patriciërshuizen en buitenverblijven, heel karakteristieke landsche woningen in hout en in steen, fonteinen, huis- en keukenmeubelen, binnenarchitectuur, porcelein, edel en onedel metaalwerk, stoffen en glasschildering. Dit alles wordt toegelicht door een degelijken inleidenden tekst waarin ondermeer wordt gewezen op het feit, dat er in algemeenen zin van een Zwitsersche nationale kunst in vroeger tijden moeilijk spreke kon geweest zijn, dat daarentegen het Fransch zoowel als het Duitsch of het Italiaansch gedeelte doorgaans respectievelijk thuis hooren op het kunstgebied van de stamverwante landen. Een sterk landseigen karakter heeft daarentegen in Zwitserland zoowel het woonhuis in de steden als dat op het platteland. Er wordt verder nog even gewezen op het vaak achterlijk karakter der Zwitsersche architectuur, op haar verband met het landschap en met het klimaat. Ten slotte wordt nog een en ander vermeld aangaande de voornaamste takken der Zwitsersche kunstnijverheid.

Deze inleiding is, zegden wij, degelijk maar ze kon hier en daar toch wat planmatiger opgevat zijn. Wat niet belet, dat « Oud-Zwitserland » een prettig, prachtig toeristenboek is hetwelk, hopen we, ook bij de vele Vlamingen die geregeld het eedgenooten-land bezoeken, de noodige, groote belangstelling zal vinden.

Prof. Dr. Ir. C. Leurs.

UITSTAPPEN EN BIJEENKOMSTEN

De V.T.B. uitstappen en bijeenkomsten zijn voor de leden uit het geheele land toegankelijk

AALST

In Vooruitzicht: Voordracht over « Rothenburg o/d Tauber, een Sprookjesstad » met een prachtige reeks kunstdiapositieven door den Antwerpschen kunstfotograaf Eug. De Kock.

ANTWERPEN

MAANDAG 1 MAART: Gezien de groote belangstelling tweede bezoek aan de inrichtingen (in volle werking) van de « Gazet van Antwerpen ». Samenkomst hoek Nationale- en Augustijnenstraat om 20,30 u. Aantal deelnemers beperkt. Kaarten aan fr. 1.— af te halen op het bondssecretariaat, Dambruggestraat, 116.

VRIJDAG 5 MAART: Zesde voordracht in de feestzaal van de Stedelijke Jongensnormaalschool, Quellinstraat. Als spreker zal optreden kunstfotograaf Eug. De Kock, met een prachtige serie diapositieven, naar foto's door hem zelf genomen. Onderwerp « Rothenburg o/d Tauber, een Sprookjesstad ». Toegang vrij en kosteloos voor eenieder

ZONDAG 14 MAART: Eerste bezoek aan eenige minder gekende hoekjes van Antwerpen (met toegang tot private gebouwen). Op aanvraag van vele leden zal de wandeling van verleden jaar herhaald worden. Wij bezoeken de omgeving van de Ossenmarkt, Lange Nieuwstraat, Oude Beurs, Hofstraat, enz. Over enkele weken volgt, in aansluiting met deze, een tweede wandeling. Verzamelen te 10 u. stipt op de Ossenmarkt. **Toegang tot de Private Gebouwen slechts op vertoon der lidkaart.** De personen welke nog niet in het bezit van hun nieuwe lidkaart zouden zijn kunnen deze op het secretariaat bekomen. Leider: Willem Heylen.

DINSDAG 16 MAART: Sluitvertooning in den Poesje. Begin 8 u. 's avonds. Wordt opgevoerd : « Jan Onversaagd, die er zeven in één slag slaat ». — Kaarten aan fr. 1.50 af te halen op het secretariaat. (Leden die door de verandering van speeldatum der laatste vertooning, belet waren die vertooning bij te wonen, kunnen hun toen genomen kaarten op 't secretariaat tegen nieuwe inwisselen.

VRIJDAG 19 MAART: Te 8 u. 's avonds. Zevende en laatste voordracht in de feestzaal van de Stedelijke Jongensnormaalschool, Quellinstraat. Onderwerp en spreker in het volgende nummer.

ZONDAG 21 MAART: Te 10 u. 's morgens bezoek aan het privaat museum «De Gulden Spoor». De heer Claes zal ons persoonlijk rondleiden. De groep wordt beperkt tot 50. Kaarten aan fr. 1.— (ten voordeele van een liefdadig doel) af te halen op het secretariaat (alleen voor de leden). Zie over 't museum Claes het artikel in « De Toerist », jaargang 1924, blz. 98.

MAANDAG 29 MAART: Te 8 u. 's avonds. Prachtige en leerrijke Kinemaavond de leden en hunne familie voorbehouden in de feestzaal « St. Willibrordus », Pastorijstraat. Op het programma, behalve de rijk gedocumenteerde film (in 6 deelen) « De Veeteelt in Zuid-Amerika », aangename en leerrijke stukken.

Toegangsprijs fr. 1.— per persoon. Kaarten alle dagen te bekomen op 't Secretariaat, Dambruggestraat, 116 en ook bij Verbeelen & Bruynseels, Oud-Strijdersstraat, 15, Borgerhout.

Let wel: Alle kaarten dient men te laten nummeren ofwel op voorhand op 't Secretariaat, ofwel den avond der vertooning; het nummeren is **kosteloos** voor de leden en kost fr. 1 voor de nietleden. Er is geen onderscheid van rang tusschen de plaatsen. Wie eerst laat nummeren heeft de beste plaatsen !

BRUSSEL

MAANDAG 8 MAART: Te 8 u. Voordracht met lichtbeelden door den heer H. Gyselinck, Provinciaal Afgevaardigde voor Oost-Vlaanderen, over : « Met den V.T.B. naar Elzas-Lotharingen ». Zaal Pletinckxstraat, 19.

DENDERMONDE

MAANDAG 8 MAART: Te 7 ½ u. in het lokaal van den Maria's Kring (achter de Hoofdkerk), voordracht door den schrijver Felix Timmermans, over zijn reis naar Rome. Toeristen van Lebbeke, Grembergen, Appels, Baasrode, St. Gilles: allen daarheen !

LEUVEN

WOENSDAG 3 MAART: Opvoering van « De Zonderlinge Gast » door « Gulden Palm ». De leden genieten 50 % vermindering. Kaarten tijdig bestellen.

In vooruitzicht: Groepsreis naar Antwerpen.

Boekdrukkerij BRACKE-VAN GEERT, Baasrode. -- Tel.: 132 Dendermonde

DE TOERIST

V.T.B.

ORGAAN VAN DEN VLAAMSCHEN TOERISTENBOND

VEREENIGING ZONDER WINSTGEVEND DOEL

VERSCHIJNT :: ::	DE LEDEN VAN DEN V.T.B.	INSCHRIJVINGSPRIJS
TWEEMAAL PER MAAND ::	ONTVANGEN DIT BLAD KOSTELOOS	BINNENLAND, p. j. Fr. 7.50
ONDER LEIDING VAN :: ::	(JAARL. BIJDRAGE 7.50 FR.)	BUITENLAND, p. j. Fr. 12.50
Dr. ING. STAN. LEURS ::	V. D. LUXE-UITG. 7.50 FR.EXTRA	LUXE-UITGAVE 7.50 fr. p. j. MEER

SECRETARIAAT V.T.B. DAMBRUGGESTRAAT, 116, ANTWERPEN. — POSTCHECKREK. Nr 93627

UITGAVE VAN «LIBERTAS», KONINGIN MARIA HENDRIKALAAN, 108, BRUSSEL - VORST

Vijfde jaargang Nr 5 **Verschijnt 2 maal per maand.** **1 Maart 1926**

HET GASTHUIS VAN O.L.V. VAN DE POTTERIE TE BRUGGE.

«Dit was het eerste huys daer sy quam inne woonen,
«Doen s'eerst in Nederland quam; want niemant [en zal toonen
«Dat s'eerst in Nederland, wat stede dat het zy,
«Haer wonders heeft gedaen, als in ons Poortery.»
(Lambertus Vossius).

De fundatie van het Gasthuis van O.L.V. ter Potterie klimt vermoedelijk op tot in de tweede helft der 12e eeuw. Het werd, naar het schijnt, omstreeks 1164 door een Brugsche dame gesticht met het doel daarin twaalf oude kranke vrouwen onder te brengen die verzorgd werden door zusters van de Orde van St Augustinus.

In de dertiendeeuwsche pauselijke bullen en in een der oudste brieven van den aartsbisschop van Reims (1252) wordt de stichting genoemd « Het hospitael van de schamele armen van den H. Geest », « 't Hospitael van de schamele Huyswerken » of kortweg « 't Godshuys van den H. Geest » of « van O. L. V. ter Potterye ». Wij weten uit de overlevering dat eertijds deze kant van de Reie, in de nabijheid van de voormalige oude kapel — die stond op de plaats waar nu het Gasthuis is gebouwd —, door een menigte pottebakkers werd bewoond. Naar deze pottebakkers die aldaar gevestigd waren kreeg deze reie den naam van Potteriereie. Het is niet onmogelijk dat vóór de 11e eeuw, op den rechteroever van het toenmalige Zwijn, dergelijke pottebakkerij reeds bestond.

Vóór den huidigen bouw van het Gasthuis en de kerk, werd de kapel van de pottebakkers door de bewoners van het Hospitaal gebruikt. In 1276 werd in een bulle van paus Johannes XXII aan de religieuse broeders consent gegeven een eigen kerk-

WILT U ZIEN
DE MOOISTE LANDSCHAPPEN
DE PRACHTIGSTE STEDEN
REIST DAN MET PROF. LEURS NAAR
NOORD-ITALIE 12-20 APRIL
Vraagt de kostelooze brochure:
« HOUDT U VAN REIZEN ? »

EEN PRACHTKANS OM DE
RIVIERA oooo
TE BEZOEKEN
VAN 28 MAART TOT 5 APRIL
DE BOND VERWACHT UW INSCHRIJVING !
Vraagt de kostelooze brochure:
« HOUDT U VAN REIZEN ? »

hof en kerk op te richten en in 1288 schonk Gwijde van Dampierre hun een gemet lands op de Potterie die toen nog aan St Kruis parochiëerde. In 1290 werden de Zusters onder de bescherming der Predikheeren geplaatst en de stad kocht een huis aan om de inrichting uit te breiden.

De Potterie was een gemeentelijke instelling. In den aanvang der 14e eeuw werd het door een Meester bestuurd; het stond onder de waakzaamheid van voogden en de schepenen hadden toezicht op de boekhouding.

De bouw van de kerk duurde 82 jaar. Deze werd in 1358 door den bisschop van Harden gewijd ter eere van den H. Geest, samen met drie altaren die erin waren opgericht. Tot dezen bouw behooren dus het pilaren rust, is uit wit en zwart marmer en dagteekent van 1644. Het altaar links onder het oksaal is toegewijd aan St Antonius. Daar was het dat de « Schipmaekers » hun « Kapelle » hielden. Het altaar rechts was voor de Gilde van St Brandanus, beschermheilige tegen het vuur.

Rechts van het schip werd in 1625 de groote kapel gebouwd van O.L.V. ter Potterie. De kapel werd gewijd door Dionysius Christophorus. Het marmeren altaar evenals de schilderij die de « Hemelvaart » voorstelt zijn een gift van Johannes Lucas, kanunnik en apostolische vicaris van Peru, ter wiens nagedachtenis een gedenkplaat in den muur werd aangebracht. Op dit altaar staat het mirakuleus beeld van O.L.V. Het

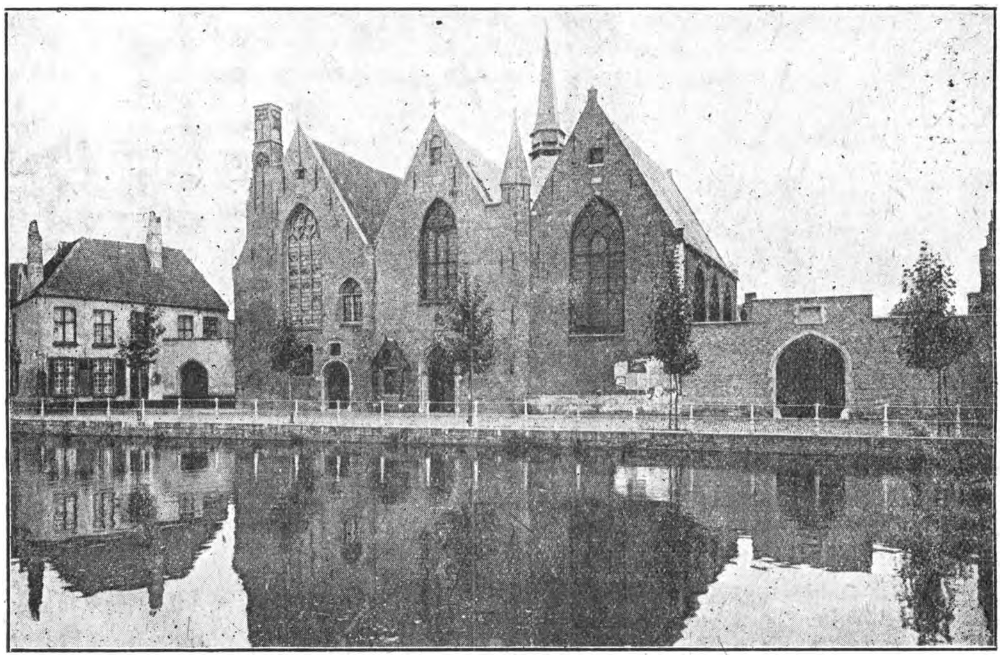

Kerk van de Potterie te Brugge.

schip en de middengevel van de tegenwoordige kerk. In het koor, dat evenals de zuidelijke zijbeuk in 1665 werd herbouwd, bevindt zich het marmeren hoofdaltaar, versierd met een schilderij toegeschreven aan Jac. Van Oost den oudere en voorstellende de « Aanbidding der Herders ». Dit altaar is een gift van Caesar van Volden, Heer van Reygersvliet. Links het graf van Jan de Beer, Heer van Meulebeke en van zijn huisvrouw Roberta Daubermont (1613) en rechts dit van den kroniekschrijver Nikolaas Despars, een werk van Josse Wittebroodt (1597). Beiden zijn voogden van het Gasthuis geweest. De kerkramen zijn modern. Het oksaal dat het koor afsluit en op drie dagteekent vermoedelijk uit de 13e eeuw en is een der mooiste Mariabeelden die we te Brugge bezitten. De herschildering is nieuw. De legende verhaalt, dat het vóór vele eeuwen geplaatst werd in den muur van den middengevel aan den straatkant, tusschen de deur van de huidige kerk en het Hospitaal, waar het beschut werd door een groo ijzeren traliehek: daar was toen de ingang van de oude kapel der pottebakkers. Later werd het binnen de kapel gebracht. In een oud register hetwelk in het Gasthuis bewaard wordt komt een aanhaling voor uit Heribertus Rosweydus' « Kerkelijke Historie van Nederland » volgens dewelke, van op het einde van 1009 reeds, mirakelen

gebeurden door toedoen van het wonderbeeld.

De devotie tot O.L.V. van de Potterie, zegt Duclos, is de oude devotie der Brugsche moeders. Ook verwaarloosden ze niet haar met de kinderen te gaan groeten op den dag van den eersten kerkgang; daarheen doen ze ook een vrome bedevaart met de plechtige communicanten. Sinds overoude tijden is het op Passie-Zondag Potteriekermis. Maar dit alles is aan 't verdwijnen.

Onder het altaar van deze kapel rustte sedert 1831 het stoffelijk overschot van den gelukzaligen Idesbald van der Gracht, derden abt van de Cistertiënzer abdij Ter Duinen bij Coksijde, alwaar hij stierf in 1167. In 1623 werd het gebeente opgegraven. De eeredienst van den gelukzalige werd geregeld door een decreet van de Congregatie der Riten in 1894. Twee jaar daarna werden in Brugge groote feestelijkheden gehouden om deze plechtigheid te vieren. Tevens werd de looden kist waarin het gebeente was vervat, in een relikwiekast geplaatst die vervaardigd werd naar de teekening van wijlen Baron Jan de Bethune, en aan den Westkant van de Zuidelijke beuk werd een kapelletje gebouwd waarin deze relikwiekast ter vereering is tentoongesteld.

Op de plaats waar zich thans de predikstoel bevindt, links bij het oksaal, stond vroeger een groot houten Lieve Vrouwebeeld, genoemd « O.L.V. van Blinderie » (van de blinde lieden) bij de religieuzen toenmaals bekend onder den naam van O.L.V. onder het oksaal. Bij het bouwen van het kapelletje van Idesbald werd de predikstoel die langs dezen muur stond, naar het schip verplaatst en de O.L.V. nevens het kapelletje aangebracht. Dit votief beeld (1663) herinnert aan de belofte door Filips van Tiedi en de Brugsche krijgslieden gedaan op het slagveld van Pevelenberg den 18^{n} Oogst 1304. Deze belofte, in een authentiek stuk bewaard, bestond hierin, dat jaarlijks aan O.L.V. van de Potterie een kaars van 36 pond zou aangeboden worden bijaldien de Vlamingen overwinnaars bleven. Deze belofte werd gehouden: daar ligt de oorsprong van de Bedevaart die jaarlijks, op 15 Oogst, van O.L.V. van Blindekens naar de Potterie wordt gedaan.

Op den vloer van de kerk bemerkt men menigvuldige grafzerken van notabelen die voor O.L.V. van de Potterie een bijzondere vereering koesterden. In een 17e eeuwsch boekje over dit gasthuis, staat vermeld dat het wonderbeeld herhaalde malen het voorwerp van groote vereering is geweest, bvb. vanwege Aartshertog Albert, prins der Nederlanden, ten tijde der belegering van Oostende. Ook Markies Spinola en na hem Don André Cantelino, surintendent van Vlaanderen, kwamen met hun gevolg het wonderdadig beeld aanbidden.

* * *

Het museum van de Potterie, al bevat het geen werken van buitengewone belangrijkheid, is zeer rijk. Wij vinden er een keurige verzameling Brugsch houtsnijwerk, koffers, stoelen, ledikanten enz. dagteekenend uit de 16^{e} en 17^{e} eeuwen, ook een paar 15^{e} eeuwsche knielbankjes zooals er vroeger op de kamers van de oude vrouwtjes stonden. Tevens een haut-relief in gepolychromeerd hout (einde 16^{e} eeuw) met de voorstelling van Jezus in den hof van Olijven; een haut-relief in toetssteen lichtjes met goud belegd, de kruisiging voorstellend, — een wondermooie Ecce Homo (16^{e} eeuw) in een kapelletje aan den voet door vier leeuwen gedragen en met een koepeltje overwelfd, alles in gesneden ivoor. In een glazen kast ziet men belangwekkende handschriften (begin 16^{e} eeuw), over de mirakelen van het wonderbeeld, met penteekeningen verlucht, vijftiendeeuwsche handschriften met miniaturen, en een ratel (16^{e} eeuw) van een melaatsche.

Een uitgebreide verzameling schilderijen is ook in het museum voorhanden. Wij halen er de belangrijkste van aan: St Michiel die den duivel neervelt (15^{e} eeuw), met daarnevens een geknielde kloosterzuster, vervaardigd door een navolger van Memlino; een buitengewoon fijn afgewerkte Maria Magdalena, op leder geschilderd; de draperieën en de troonhemel zijn vervaardigd door afdrukken vermoedelijk van de Milaneesche school (15^{e} eeuw); een drieluik met de aanbidding der Koningen (1520), door een onbekenden meester; een groote voorname schilderij van O. L. V. van Scherpenheuvel (1608) door P. Claessius, de jongere; een boogvormig drieluik, Christus aan het Kruis, misschien van P. Pourbus; onder de menigvuldige andere, verschillende Madonna's, gewoonlijk afgebeeld met het portret van den gever en diens patroon.

In dezelfde kamers zijn twee wandtapijten tentoongesteld. Dat gene waarop de aanbidding van Jezus is afgebeeld, werd vervaardigd uit wol en zijde; het ander (± 1530), van wol, vertoont de H. Maagd

met het Kind Johannes den Dooper en Johannes den Evangelist.

Men weet dat in de 15e, 16e en 17e eeuw de tapijten van onze « lissecleedwevers » zeer gewaardeerd waren. Het tapijtwerk « metter maertse » waarbij de schering verticaal op 't getouw ligt was een Brugsch bedrijf, In de kasten van het Gasthuis alsook in het H. Bloed berusten dergelijke gewrochten; weleer dienden deze tapijten tot versiering der kerken, van de muren der zalen, tot uiterlijke verfraaiing der monumenten en straten. Vaak werden deze werken uitgevoerd naar modellen door schilders geleverd. Die modellen welke niet steeds de kleuren vertoonden waren soms eenvoudige penteekeningen. Zoo zien wij in het museum 16e eeuwsche penteekeningen die als model gebruikt werden bij het vervaardigen van drie lange wandtapijten dewelke voor een paar jaar gerestaureerd en in een lange gang van het gesticht opgehangen werden. Het zijn achttien tafereelen de mirakelen van O.L.V. van de Potterie voorstellende.

Ook de drie geschilderde kerkramen aan den westkant van de zuidelijke kapel van het Gasthuis werden naar deze penteekeningen uitgevoerd.

W. B. — Brugge.

HOUDT U VAN REIZEN?

Dit is de titel van een brochuurtje, door de zorgen van den V.T.B. pas verschenen.

Komen er o.m. in voor:

« Brevier van den Toerist » en bekendmaking, met volledige opgaven, van al de reizen en uitstappen welke in 1926 door den Bond zullen worden op touw gezet.

Zend ons een postzegel van 0.10 fr., met vermelding waarvoor bestemd, en wij doen u dit kosteloos brochuurtje onmiddellijk geworden.

BONDSLEVEN

KAPELLEN: Den Maandag van Vastenavond sprak Pol De Mont voor een uitgelezen publiek over het oude Gent. Na drie volle uren sprekens scheen het publiek nog niet voldaan! Geen wonder: de voordrachtgever had weten voor onze oogen te tooveren niet alleen de overblijfsels van Gent's vroegere grootheid, maar ook die grootheid zelf en die oude Gentsche fierheid. We zijn den heer Pol de Mont dankbaar voor deze zoo puike spreekbeurt!

OOSTENDE: De voordracht gehouden in het gasthof Piessen was een waardige bekroning van het V.T.B. winterseizoen! De heer Daled, conservator van het museum van oude Meesters te Brugge, hield een zeer interessante voordracht met een overvloed van welgekozen lichtbeelden over « Brugghe die scoone ». Gedurende meer dan drie uren hield hij zijn toehoorders geboeid door al het schoone en wetenswaardige dat hij hen ten beste gaf. De heer advokaat Porta dankte den spreker en kondigde aan dat als eerste vrucht van deze voordracht het plaatselijk regelingskomiteit een uitstap naar Brugge voorstelde, wat de algemeene instemming genoot.

OVERIJSSCHE: Op Zondag 7 Februari belegde V.T.B. zijn eerste vergadering voor belangstellenden in Joost Lips geboorteplaats. Het mag een waar succes genoemd worden. Onzen besten dank aan den Z. E. H. Deken, die ons de toelating gaf zijn lichtbeeldentoestel te gebruiken, aan de heeren Onderwijzers, die onze vergadering met hun tegenwoordigheid vereerden en alzoo den eersten steen legden van een machtige V.T.B.actie te Overijssche. Een twaalftal leden was de onmiddellijke en tastbare uitslag van V.T.B.'s eerste uiting in het oude « Isca ».

VERMINDERINGEN

LEUVEN: David van Berckelaer, Brouwersstraat, 41, 25°/° op de eerste premie voor afgesloten verzekeringen.

WALS-WEZEREN: Een reeks prachtzichtkaarten der onlangs herstelde romaansche kerk: 1,75 fr. in plaats van 2 fr.
Een beschrijving der kerk met lichtprenten 4 fr. in plaats van 5 fr. te verkrijgen bij den E. H. Robyns, Pastoor (postcheck 141722). Het nummer der lidkaart vermelden.

COMO

door Prof. Dr. C. LEURS.

Een van de interessantste Italiaansche tweede-rangs steden. Geen overdaad van prima meesterwerken uit alle mogelijke tijdperken en takken van het transalpijnsche kunstscheppen maar een keurige selectie hoofdzakelijk op architectonisch gebied van enkele werken die, zooniet als paradigmatisch, toch als zeer representatief voor een periode kunnen gelden. San Abandio en San Fidele voor het Lombardisch-Romaansch; de Dom voor de eindigende Gothiek en de opkomende Renaissance.

Uit oudere periodes veel minder. Van den bloei welke de stad reeds kende in het Romeinsche tijdperk, vooral toen Plinius de tari, resten decoratieve fragmenten afkomstig uit de voormalige kerken van San Abandio. Dit bedehuis bleef van wijzigintuur nagenoeg zuiver ideoplastisch opgevat, bijna alles slingerornament, getuigend van een heel elementair technisch kunnen maar tevens van een niet te miskennen geestelijk proces waarin als het ware latent besloten liggen al de later te ontplooïen energie van onze hier nog embryonaal avondlandsche kunst.

In 't jaar 1095 wijdde Paus Urbanus II, op weg naar het concilië van Clermont, San Adandio. Dit bedehuis bleef van wijzigingen in latere eeuwen zoo goed als ver-

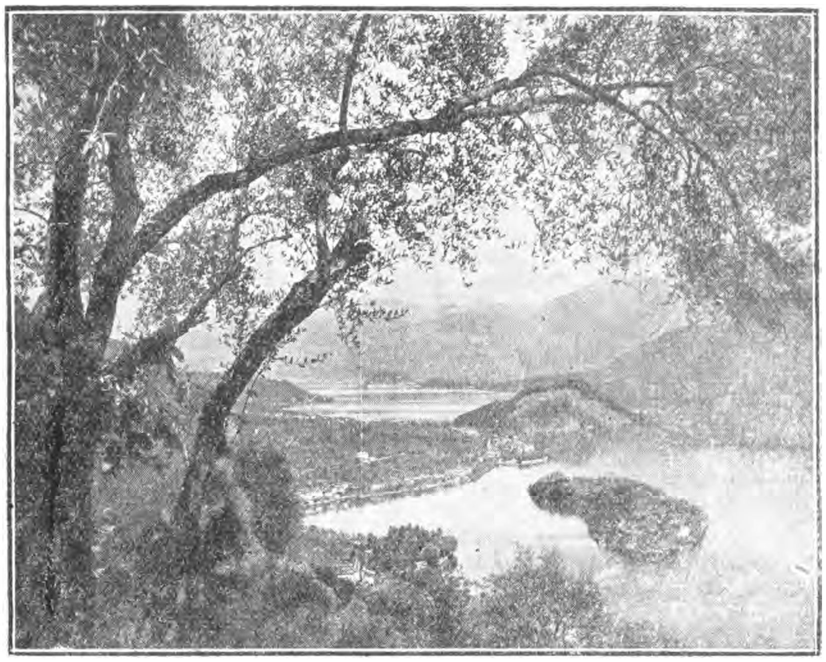

jongere in het naburige Lenno, aan de boorden van het eeuwig mooie Como-meer vertoefde, getuigen talrijke architectuurfragmenten in de stad zelve,ook in het daarevengenoemde Lenno op- of uitgedolven. Ook beeldhouwwerk kwam voor den dag: een mooi Tiberiushoofd, een heel bijzonder relief een triomftocht voorstellend, verder vloermozaïeken uit verschillende tijdperken.

Van uit de Longobardische periode, die der legendarische magistri comacini — de comancer meester-metsers — waarover in 643 sprake is in een codex van koning Roschoond. Een prachtexemplaar van een Romaansche kerk. Dubbele zijbeuken stapelen zich tegen het hooge middenschip op, — een simplistische maar uiterst harmonische massagroepeering welke haar halt maakt tegen twee ranke vierkante toren die de hooge choorpartij insluiten. De binnenordonnantie dezer op het choor na onoverkluisde basiliek is even elementair. Een statigen indruk danken we aan de betrekkelijk hooge zuilen tusschen het middenschip en de binnenste zijbeuken. Om de choorvensters omlijstende banden met heel vlak ornement, in de apsis fresco's van den Milaneeschen XVe eeuw-

schen meester G. Grassi. Enkele decenniën jonger is wellicht San Giacomo — een naaste gebuur van de Domkerk — waarvan het schip (oorspronkelijk ook onoverwelfd) met cylindrische steunen in lateren tijd ettelijke traveeën werd afgeknot. San Fidele uit de XIIe eeuw heeft een tamelijk ingewikkelden plattegrond : klaverbladvormig met omgang alleen om de transeptsluitingen — dit alles zich groepeerend om den koepeltoren boven de viering. Een erg interessante kerk, jammer genoeg heeft ze heel wat van haar karakter ingeboet uitwendig door ombouwing en verbouwing, inwendig door de barokke stuc-bekleeding.

Tusschen een soort belfort — eigenlijk een oude geveltoren van Sint Giacomo — en de domfaçade rekt zich de eenvoudige maar leuke gevel van het oude raadhuis (Broletto) in 1215 opgetrokken en nog drie kwart Romaansch, bijzonderheid die ook geldt voor den in 1453 vernieuwden achtergevel. De begane grond vormt een open onder heel den bouw doorloopende zuilenhal; de lage bovenverdieping krijgt licht langs sierlijke drielichtvensters.

Daarnaast de Dom geheel uit marmer. In 1396 schenen er de comasken officiëel toe besloten om de bestaande Romaansche kerk door een nieuw bedehuis te vervangen. Ten gevolge van troebelen binnen de stad begon men er maar eerst mee in 1426. Tot in 1456 stonden de werken onder de leiding van Pietro da Bregia. In 1457 was men met schip en zijbeuken ver klaar en begon men den westgevel op te trekken volgens het plan van een ander bouwmeester uit Como, Florio da Bonta. In 1487 neemt Tomasso Rodari de leiding der werken waar. In 1513 werden de grondslagen gelegd der in plattegrond klaverbladvormige oostpartij, deze volgens ontwerp van Rodari, gewijzigd door Cristoforo Solari. Rond 1570 was de bouw voltooid, echter op den koepel na, dewelke in 1730 door den bekenden Premontezer bouwmeester Philippo Juvara gebouwd werd.

Ofschoon er drie bouwstijlen — Gothiek, Renaissance en Barok — er hun woord in meespreken heeft het bouwwerk een betrekkelijk eenheidsvol voorkomen. Bepaald gelukkig mag de anders wel tamelijk rijke voorgevel niet worden genoemd. Tusschen een twijfelachtige Gothiek mengen zich Romaansche brokken en Renaissance elementen. Links en rechts van het hoofdportaal, — evenals de zijportalen bijna zuiver Romaansch —, stellen zich tegen de façade twee sierlijke vroeg-renaissance edikels waarin respectievelijk de beide Plinii tronen, oude bewoners van de streek, door de middeneeuwsche traditie als Christenen beschouwd. Bedoelde meesters hebben er ook voor gezorgd dat de zijbeuken welke het middenschip op bijna zijn geheele hoogte flankeeren, een Renaissance kleedje werd aangetrokken: de hoogbogige vensters prijken in rijke omlijstingen en op de contreforten waarrond een geheel klassiek opgevatte kroonlijst omloopt prijken sierlijke pinakels, dit alles in den joligen stijl van het Noord-Italiaansch quatro-cento. Deze triomfeert aan de beide zijportalen en nog wel het meest aan het noordelijke, een der weelderigste uitingen van deze haast Barokke richting in de vroegere Renaissance.

Van binnen is, althans in de benedenkerk, het architectonische systeem nog Gotisch: pijlerbundels, spitsbogen en kruisribgewelven, maar toch doet deze ruimte waar de specifiek Gothische dynamiek erg verwaterd lijkt en de vertikale lijn lang niet meer de heerschende is, erg Renaissance aan. Alles behalve sterk valt dan ook het contrast met het oostelijk gedeelte op, dit laatste opgevat in de strengere Bramanteske richting Inwendig en uitwendig vormt het complex der drie koornissen een goed samengehouden geheel rond Juvara's koepel welke, dank zij zijn nogal gematigde Barok er nog tamelijk goed bij past.

De stoffeering van de Domkerk is van alle Barok-overlading gespaard gebleven. Men vindt er mooie vroeg-renaissance beeldhouwwerk: het Abandio-altaar uit 1514, het passie-altaar van Tomasso Rodari; een graflegging Christi in hoog relief van denzelfden meester, Voorts een mooi vroeg-barok orgel en schilderijen van Luini en van Gaudenzio Ferrari.

V. T. B. — GIDS I

LAROCHE EN OMSTREKEN

door

Eugeen De Ridder

Met verschillende plans.
Zeer verzorgde uitgave.

Fr. 3.50 voor de leden;
voor niet-leden Fr. 5,—

Al wie de Ardennen wil kennen moet V.T.B. - Gids I bezitten !

MAGELLAANSTRAAT EN SMITH'S KANAAL.

Nota tot inleiding: Magellaanstraat ligt tusschen den zuidpunt van Zuid-Amerika en het eiland Vuurland. Haar vorm kan ongeveer voorgesteld worden door een vèr opengetrokken V. Een paar kilometer van den hoek ligt Punta Arenas. De algemeene richting van de eerste helft der straat is ongeveer S.W.-N.E. (Zuid-West-Noord-Oost) van de andere N.W.-S.E. (Noord-West-Zuid-Oost). De Straat eindigt in den Grooten Oceaan, een weinig voorbij Kaap Tamar. Gewoonlijk varen de schepen van uit de Magellaanstraat in het Smith's kanaal dat N.S. (Noord-Zuid) loopt. Het Smith's kanaal is gevormd door het Vasteland eenerzijds en honderden rotseilanden anderzijds; het is ongeveer 350 mijl (630 Km) lang, in vogelvlucht gemeten, en men moet bijna driemaal dien afstand afleggen om het door te varen. Wanneer er geen maanlicht is, ankert men in een tegen den wind beschut baaitje, gedurende den nacht, omdat de Straat niet afgebakend is door boeien of torens.

De West-stormen en de Groote Oceaan die altijd woelig tegen de buiten-rotseilanden komen aanstormen, hebben het den waarnemers nog niet mogelijk gemaakt de naar de zee gekeerde grenzen op de kaart te brengen, en daarom ook varen wij altijd door het Smith's kanaal, als we van de oostkust van Zuidelijk Zuid-Amerika naar de westkust varen of omgekeerd.

Op een klaren, winderigen morgen — 't waait altijd rond Hoorn (1) — op 't laatst der Zuidersche Lente, kwam kaap Virgins (2) in 't zicht en richtten wij onzen steven naar den ingang der Magellaanstraat. Wij waren op weg naar Autofagasta (3).

Dat werd nu toch een ander varen, dan op die open, immer woelige zee. Hier loopen we nu zonder stampen of rollen, over een even gerimpelden waterspiegel, terwijl aan weerszijden landschappen naar den prijs der verrukkelijkheid dingen.

Nadat wij gedurende een halven dag onze oogen verlustigd hadden aan de lichtgroene vlakten die onafzienbaar in het land zich met de lucht versmolten, boden de donkerbruine heuvels zich aan, en zouden met den prijs bekroond geweest zijn indien de puntige en kantige donkergroene met witgevlekte granietreuzen zich zoo spoedig niet vertoond hadden. In hun schoot ligt het Chiliaansche stadje Punta-Arenas, vóór hetwelk we 's voormiddags ankerden om den loods te nemen.

Punta-Arena ligt in een schilderachtige vallei, tegen de zachte glooiïng der bergen, die het beschutten tegen de daar menigvuldig voorkomende west-stormen, terwijl de zilveren Rio de las Minas zich om haar heenslingert. Het stadje telt ongeveer 35.000 inwoners en dankt zijn bloei aan de omliggende mijnen, goudvelden en vruchtbaar land. Alle voorbijvarende schepen leggen er aan om een loods op te nemen of aan wal te zetten.

Zijn straten zijn breed en snijden elkander op rechte hoeken.

Steenen huizen met twee verdiepingen alleen langs de lei, die het Corso (4) is en welke naar een square leidt in het midden der stad. Andere huizen zijn van hout met één of geen verdieping: maar alle zijn ruim van plaatsen voorzien. Elk huis is in een andere kleur geverfd dan die van het aanpalende, hetwelk het stadje een aantrekkelijk uitzicht geeft, niettegenstaande het feit, dat vele straten nog op kalseide wachten.

Rond den middag kwam de loods aan boord, een goede oude neger die daar zoowat een vijf en dertig jaar dat postje bekleedt, en voort ging het, tusschen granietbergen die ons allengs nauwer en nauwer insloten en op sommige plaatsen nog niet genoeg plaats overlaten opdat twee schepen elkaar zouden kunnen passeeren.

Maar, indrukwekkend is het zoo te varen tusschen die duizend en nog duizend meter steil uit het water oprijzende eeuwenoude granietreuzen langs wier flanken ontelbare bruisende bergstroomen — gevoed door de op de bergtoppen hangende glinsterende gletschers — in donderende watervallen nederstorten. Ook als wij 's anderendaags 's namiddags ankerden voor den nacht, wilden wij allen in de kleine boot aan wal om

(1) Kaap Hoorn, aan den zuidpunt van Vuurland, onder de zeelieden bekend als een graf, wegens de verwoede stormen die er zeer dikwijls heerschen.

(2) Cape Virgins: kaap aan den hoek van Magellaanstraat en Atlantischen Oceaan.

(3) Autofagasta: Chiliaansche haven; leeft inzonderheid van den uitvoer van minerale producten en is tevens de transithaven voor Bolivia.

(4) Corso : hoofdstraat van Rome waar alle wandelaars hun gewonen loop hebben.

dat prachtig schouwspel van dichterbij te zien, niettegenstaande het kletterend hagelde en regende. En om het nuttige met het aangename te paren namen we een paar jachtgeweren mede en zakken. De ons vergezellende matrozen vulden de laatsten met mosselen die er overtollig aan den voet der rotsen hangen.

Nu, aan wal gaan konden we wel, maar we moesten ons tevreden stellen met over de rotsen te loopen die door de zee bespoeld worden, want verder is er klein gewas: boompjes van ongeveer 1 m. hoogte, met nagenoeg dezelfde blaadjes als onzen hulst en zoo dicht opeen dat het onmogelijk is er een been tusschen e krijgen. Wel, we hebben dan heel eenvoudig boven op hun koppen geloopen, en maar éénmaal is er een van ons met zijn been doorgeschoten en het dik, alles-bekleedende mos-kussen vrijwaarde hem tegen schrammen. Een gans die we geschoten hadden verplichtte ons terug in het bootje te stappen om ze op te pikken en eer we ze hadden moesten we er nog drie andere oprapen die te kort bij ons gekomen waren. Maar nu was het alarm in hun kamp gegeven en rechtop in het water, met hun vleugels klapperende, paddelden ze zoo vlug weg dat wij, met onze vier roeiriemen ze niet konden achterhalen. En we moèsten er toch dichter bij komen want we hadden al geleerd dat groote hagel hen geen letsel deed van op dien afstand, en bijzonder dàn niet wanneer ze met hun kop naar ons toegekeerd zaten; zoo dik steken ze in de pluimen, dat de kogeltjes er op afketsen. Vóór de avond viel hadden wij er toch nog twee binnen schot gekregen en twee andere vogels met zwartgrijzen rug, witten buik, roode pooten en platten, zwarten bek. De ganzen wogen, gezuiverd, van 4,5 tot 5 kgr.

Intusschentijd hadden onze matrozen niet geslapen en brachten ze twee halve zakken mosselen mede aan boord.

Spijtig dat die ganzen zich met mosselen en zeewier voeden. Toen de steward ons, naar we dachten, gerookte haring had voorgezet, bleek het dat we onze ganzen verorberd hadden.

Toen we 's anderendaags ankerden kwamen een paar Indianen aan boord om kleederen en voedingsstoffen te vragen. Hun vrouwen en kinderen, bijna naakt, bleven onder een plassenden, kouden regen en nog kouderen wind, in de pagaai zitten. Toen ze de pakken in hun pagaai hadden geworpen voerden ze een paar dansen uit om hun erkentelijkheid te toonen. Het waren goede lieden van den Rivier-stam. Ze leven van bedelen, jacht en vischvangst en sterven vroeg... als ze kleederen dragen. Verderop, een paar uur vóór het einde van de Straat leeft er een andere stam van sterke, menschenschuwe kerels, die er niet tegen opzien schipbreukelingen te vermoorden en alles te stelen. Daarom verdubbelden wij onze aandacht, om behouden voorbij de rotsen te komen, toen we 's anderendaags langs hun domein stevenden.

R. VAN DEN BROECK.

O.S.T. — **LUCHTVAARTDIENST TUSSCHEN DE ZWITSERSCHE MEREN. —** De Vereeniging voor de uitbreiding van het burgerlijk vliegwezen heeft voetstappen aangewend teneinde gedurende aanstaanden Zomer een regelmatigen luchtvaartdienst in te richten tusschen Zurich, Luzern en Interlaken. Deze dienst zou onderhouden worden door watervliegtuigen. Een dergelijke dienst zou, door vluchten welke de meest verscheidere landschappen vóór het oog zouden tooveren, er toe bijdragen om de groote schoonheid der Zwitsersche meren van Zurich, Zug en van het Vierwoudstedenmeer meer tot hun recht te doen komen. De luchtreizigers zouden vervoerd worden langs de Brünig en het kanton Unterwald, en de vallei van de Aar zou hen brengen boven de grootsche streek van de Berner Alpen. — Het stadsbestuur van Zurich heeft haar steun voor dit initiatief toegezegd.

Honderd duizenden bekoorde reeds de

SEMOIS

Gaat U er dit jaar niet naartoe ?

Van Zaterdag 22 Mei (Sinksen)
tot en met Dinsdag 25 Mei
(3 dagen) :

FLORENVILLE.
BOOTTOCHT OP DE SEMOIS (van CHINY naar LACUISINE).
BOUILLON (kasteel).

Prijs : 225 fr.

Leider: J. De Combe.

OVER « HEIMATSCHUTZ » IN ZWITSERLAND.

« Heimatschutz » is de naam der Vereeniging tot het behoud van het natuurschoon in Zwitserland. Zij heeft met goed gevolg gestreden tegen de opdringerige reklamepest die dreigde geen enkel stemmig hoekje te verschoonen. Zij leerde dat er in de wereld nog wat anders bestond dan koudhartige business. Zij wilde niet dat alle geveltjes en alle stadszichten en alle merkwaardigheden een plantage-veld werden voor de aanbeveling van autobanden en de margarine des heeren Geldzak.

Het is een goed verstaanbare en redelijke waarheid te beweren, dat de groote indruk van de natuur slechts te zoeken is in hare tegenstelling met het onrustige stadswezen en dat een stadsbeeld op zijn beurt ook maar bekoorlijk is wanneer het — zooals men dat noemt — niet rammelt door de disharmonie van bijkomstigheden.

Men hoeft dus geen boulevards aan te leggen om het massa-publiek op te voeren naar de genoegens van de eenzaamheid. De « Heimatschutz » wil nu evenmin een openlucht-museum maken van alles wat de goede oude tijd ons overliet. De natuurminnaar heeft oog voor het moderne en kan met geestdrift instemmen dat een steenen viadukt midden een rotsomgeving machtig kan bijdragen tot het landschapschoon. Onder omstandigheden kan een ding de schoonheid verhoogen, onder andere omstandigheden kan het afbreuk doen aan de omgeving, alles is zaak van goeden smaak. Een lokomotief is niet beroofd van poëzie; in een reuzig gebergte kan zijn verschijning passend zijn, maar het laat zich niet goedpraten wanneer men ten behoeve van spoorwegstations het pittoreske landschap opruimt of den rustig aanblik op haast moedwillige wijze schendt door het plaatsen van afzichtelijke geleidingspalen op merkwaardige rotsgroepeeringen.

Het is een vooroordeel aan te nemen, dat de moderne techniek noodzakelijkerwijze vijandig staat tegenover de kunstbeweging. « Heimatschutz » heeft dat onmiddellijk ingezien en nam de techniek in bondgenootschap om zoodoende tegemoetkomende oplossingen te brengen, want het dient nu eenmaal aangenomen dat onze tijd den industrieëlen vooruitgang niet stremmen mag of kan en bijgevolg is het verstandiger die eischen harmonisch aan te passen bij ons kunstgevoel. Voor de harmonische aanpassing heeft de « Heimatschutz » zich aanhoudend beijverd; haar doel was niet verstard in de onvoorwaardelijke aanbidding van het oude. De vereeniging behield wat te behouden was maar verwierp wat hopeloos uitgediend had en zocht nieuwe wegen. Zij deed oproepen bij alle bouwkundigen om behoorlijke kunstige grafmonumenten in den handel te brengen, schreef prijsvragen uit om de palen der electrische geleiding een meer estetisch aanzien te geven, trad op bij de overheden om alle hinderlijke lichtreklamen te verwijderen die de stemmige stadszichten ontsierden, en verwees de handelsreklamen tot bepaalde aanplakmuren en regelde de schikking ervan derwijze dat ze niet wanordelijk en schreeuwerig dooreenwerkten maar wel kunstig en rustig de aandacht trokken.

Aan overdrijving heeft « Heimatschutz » zich nimmer bezondigd. Het organisme wil niet weten van de wijze waarop sommige would-be-Verschönerungsvereine te werk gaan. Het spaart zijn afkeuring niet ten opzichte van die paviljoentjes en kiosken die men als papegaaikevies te pas of te onpas neerplakt overal, van die kunstmatige watervalletjes die men 's avonds met bengaalsch vuur verlicht!! En dan die rustbanken met reklameverhuring, waarop men telkens aankondigt dat er in de buurt een bierhuis is en den toerist bijgevolg er aan herinnert dat hij nog niet in een wildernis of oerwoud is verdwaald geraakt maar op twee minuten vandaar een koffieburcht als toevlucht heeft. De « Heimatschutz » heeft het land aan die eeuwige uitkijktorens en Bismarckpilaren ! En moet trouwens niet elk natuurminnaar glimlachen wanneer in onze eeuw van Jan Gemak de bergtrammetjes als kinderspeelgoed heel ernstig een kudde groote menschen naar den bergtop sleept ?

Moet elke Vlaamsche Toeristenbonder aldus niet medewerken tot het behoud van het landschapschoon en solidair zijn met de bestrevingen van een Vereeniging als Natuur- en Stedeschoon? Wordt het immers niet meer dan tijd, dat men ons bevrijden gaat van de overal spokende reklame-plantages? Mag ons stadsbeeld niet anders wezen dan een verhuringsgelegenheid voor lichtreklamen? Of hebben we aan beschaving en stedeschoon gewonnen zoodra elke aanblik ons niets anders zal te vertellen hebben

dan een aanbeveling van tabak, schoenblink, zeep of koperpoets ?

Wat bouwt men in ons land smakelooze vierkante hotelkazernen! Onze kerkhoven zijn afschuwelijke tentoonstellingen van alle denkbare bazarkunst: blikken bloemenkransen, glazen terrariums, engelenmaskaraden met onmogelijke evenwichtspogingen en voorstellingen uit allerlei mythologie.

En dan onze natuurreserven? Gelukkig voor het Zoniënwoud dat het dicht bij Brussel ligt. Voor alle andere natuurreserven is de regeering niet zoo erg bezorgd.

Andere landen zijn ons vóórgegaan in zake bescherming van het landschapschoon. Men denke aan het Yellowstonepark in Amerika en aan de Lüneburgerheide in Duitschland.

Wat het kleine Zwitserland deed is minder gekend en ik wil er even bij stil blijven.

In de hooge Engadine, van af Zernetz, beschikte men in 1910 over een natuurreserve van 20 Km2; drie jaren later bracht men die uitgestrektheid van het Nationalpark op 70 Km2. Thans beslaat dit gebied 140 Km2. Vier bewakers houden bestendig toezicht op een bepaald gebied. De Eidgenossenschaft pacht het gebied voor 30.000 frank en de bond voor natuurbescherming, het « Nationalparkkommission » met zijn 30.000 leden, zorgt voor de onderhoudskosten zijnde 30.000 frank.

In dit ongeschonden gebied vrije natuur leven ongeveer 1500 gemzen; er zijn herten en reeën, vossen, vischotters, marters. Dank zij de vogelbescherming vindt men er nog den arend, den lammergier, sperwer en buizaard. De Alpenflora en Alpenfauna zijn er geen buit voor den jager en dus blijven ze voor verdwijning gevrijwaard.

Aan ons dienzelfden weg op te gaan. Laten we ons alles wat we nog bezitten afnemen dan hebben we geen reden meer om aan toerisme te doen. Als heel het land onooglijk leelijk zal geworden zijn dan wil ook geen mensch meer op reis. Wordt heel de wereld overal even leelijk, even smakeloos, even eentonig en karakterloos, dan heeft de reis geen zin, geen doel meer. Daarom is het levenszaak voor het toerisme solidair te staan met al de Vereenigingen voor behoud van het natuur- en stedeschoon over heel de wereld.

Zwitserland is een pand van de heele menschheid. De schepping is gemeengoed; steunen wij door onze gedraging in Zwitserland de pogingen van « Heimatschutz ». Vernietigen wij niet voor een onbedachte pret wat « Heimatschutz » zoo moeizaam veroveren moest: daarom boycot van de bergspoortjes en bergascenseurs! Oorlog aan alle pokdalige smakeloosheid.

EDG. ERNALSTEEN.

Een Voorjaarsdroom :

DE RIVIERA!

V. T. B. gaat er heen.

En gij ?

Van Zondag 28 Maart

tot en met Maandag 5 April

(9 dagen) :

Bezoek aan NICE, CANNES, MONTE-CARLO.

GRASSE (reukwerkfabriek).

BOOTTOCHT op de MIDDELLANDSCHE ZEE (naar de eilanden STE-MARGUERITE en ST-HONORAT).

Per auto :

a) langs de GRANDE CORNICHE naar SAN REMO en BORDIGHERA (Italië)

b) naar de vermaarde GORGES DU LOUP ;

c) naar de wintersportplaats PEIRA-CAVA.

Palmen Bloemenvelden Olijven

Prijs : 1085 fr. per persoon

Leider: Eugeen De Ridder.

SIGNAALOVERBRENGING OP RIJDENDE TREINEN.

Nieuwsoortige elektromagnetische proefnemingen. (R. D. V.)

De Duitsche Rijksbaan-Maatschappij houdt zich ijverig bezig met het treffen van alle maatregelen welke de grootst mogelijke verkeersveiligheid kunnen verzekeren. Om de veiligheid op de Duitsche spoorbanen zooveel mogelijk onafhankelijk te maken van den machinist, wordt er naar gestreefd een bijzonder betrouwbaar stelsel van signaal-overdracht op de lokomotief te vinden. Zooals wij vroeger mededeelden werden reeds proeven genomen, zoowel met een mekanisch overbrengingsstelsel (het zoogenaamde van Braatsche apparaat) als met een draadloos overbrengingsstelsel met behulp van electrische golven. Zoo pas heeft de Duitsche Rijksbaan-Maatschappij bij groote firma's verdere uitwerking van de verschillende stelsels aangevraagd. Deze zakelijke wedstrijd had het verheugend gevolg dat vele ontwerpen op het gebied der elektromagnetische overbrenging nl. werden ingezonden, welke als uitgangspunt voor verdere proefnemingen op groote schaal kunnen dienen. De o.m. door de firma's Siemens, A. E. G., Lorenz en Deutsche Signalwerke voorgestelde toestellen, welke in onderdeelen met elkaar verschillen, werken op de volgende wijze: Een op de lokomotief aangebrachte magneet waarrond een stroomdoorloopen geleiddraad is gewikkeld wordt bij het rijden over een langwerpige magneet (aan of nabij het signaal) zoodanig beïnvloed dat de sterkte van den stroom welke de spoel doorloopt gewijzigd wordt. Aldus wordt de inductieve wisselwerking van magetisme en electriciteit benuttigd. Het voordeel van dergelijke inrichting bestaat vooral daar in dat een mekanische aanraking tusschen lokomotief en spoorbaan overbodig wordt, en daarmee ook de storende invloed van de versnelde vaart vervalt. Bij alle signaaloverbrengingsmethoden, ook bij de laatstgenoemde, zal men voorals nog geen directe inwerking op de reminrichting in voege kunnen brengen zoolang de volstrekte betrouwbaarheid van de werking van het betreffende toestel niet is uitgemaakt. Men moet zich voorloopig tevreden stellen met een acoustiek-optisch signaal op de machinisten-standplaats; daarbij wordt ofwel een register-toestel op de lokomotief, ofwel een fluit-signaal aangewend.

Op te merken valt dat ook van private zijde, talrijke voorstellen en plannen voor de signaaloverbrenging werden ingezonden, welke in den regel echter maar algemeene gedachten brengen welke te bevoegder plaatse reeds bekend zijn. Bij de « treinbeïnvloeding » welke het doel der in aanmerking komende voorstellen is, komt het niet op algemeene grondgedachten aan; de moeilijkheden liggen veeleer in de aanpassing van het toestel aan den lokomotiefbouw en het baanprofiel, verder in het rekening houden met al de eigenaardigheden van het spoorbedrijf.

Tot oplossing van dergelijke ingewikkelde vraagstukken zijn voorbereidende proeven in de vakkundig uitgeruste laboratoria even noodzakelijk als een nauwkeurig technische uitwerking van elk onderdeel. Daardoor zal de buitenstaander — zijn voorstel moge nog zoo goed bedoeld zijn — nauwelijks aan de bijzondere eischen der praktijk kunnen voldoen.

Natuurweelde! Monumentenschoon!

Wie verlangde er nooit

NOORD-ITALIE

te zien ?

Neem dan deze kans waar !

Van Maandag 12 April
tot en met Dinsdag 20 April
(9 dagen) :

BRUSSEL-BAZEL.
MEER VAN LUGANO.
Menaggio — MEER VAN COMO.
MILAAN — Pavia — GENUA.
Genua-Rapallo en terug in autocar.
Terug over Bazel naar Brussel.

Prijs : 1250 fr.

Leider: Prof. Dr. Ir Stan Leurs

ONDER DE ELBE'DOOR TE HAMBURG

Nu, met het oog op een gebeurlijke wereldtentoonstelling te Antwerpen in 1930, de kwestie « Tunnel onder de Schelde » weer eens opgeworpen wordt, zal onderstaande menigeen voorzeker belang inboezemen.

Een blijvend gedenkteeken van moderne bouwkunst en techniek is de tunnel die onder de Elbe door, van Hamburg naar het tegenoverliggende Steinwaerder voert. Reeds lang had zich een dringende behoefte doen gevoelen aan een korteren verbindingsweg tusschen deze twee plaatsen. Elf tot twaalf duizend arbeiders van Hamburg wonen in Steinwaerder. Voor dezen was de weg over de Elbebrug een omweg van 4 tot 5 Km. Nu zouden die arbeiders wel per stoomboot kunnen overgevaren hebben, doch ook zulks was wegens het drukke scheepsverkeer uiterst moeilijk en bovendien zeer tijdroovend. Het vervoer per as moest altijd langs den grooten omweg over de brug geschieden. Het stedelijk Bestuur van Hamburg vatte daarom het grootsche plan op een dubbelen tunnel van 426 m. lengte onder de rivier door aan te leggen. Dit plan werd in betrekkelijk korten tijd geheel uitgewerkt.

22 Juli 1907 werd het reuzenwerk begonnen en, na verloop van 4 jaar, konden de kloeke ondernemers het voltooide werk in dienst der belangstellenden stellen. De eene tunnel voert van Hamburg naar Steinwaerder, de andere van Steinwaerder naar Hamburg. Iedere tunnel heeft een doorsnede van 6 m. Een som van 14.000.000 fr. werd voor den bouw beschikbaar gesteld. De gezamenlijke kosten overschreden slechts met weinig het voorziene bedrag. Bij den aanleg had men groote en menigvuldige hindernissen te overwinnen. Vooreerst moesten aan beide oevers de koepelvormige ingangen of schachten gebouwd worden. Hun diepte bedraagt 26 en hun dwarsdoorsnede 22 m. De Elbe is te dier plaats 10 meter diep. Onder de bedding der rivier liet men een aardlaag van 6 m. zitten. De beide schachten werden uit beton en ijzer gegoten. Daartoe bediende men zich van groote bakken. Het water werd met samengeperste lucht verwijderd zoodat de arbeiders ongehinderd den grond konden weggraven en de bakken door hun eigen gewicht steeds dieper zonken. In elken schacht zijn trappen aangebracht, die echter te weinig gebruikt worden, alsmede zes liften die door electrische kracht in beweging worden gebracht. Vier dezer liften zijn bestemd voor voertuigen en twee voor personen. 600 personen kunnen tegelijk in- of uitgaan. Toen de schachten de noodige diepte verkregen hadden, begon men met den bouw van den tunnel zelf. De grond was los en brokkelig en de rivier zou stellig de betrekkelijk dunne aardlaag doorweeken en wegspoelen, men zou bijgevolg een instorting te vreezen hebben gehad indien het werk niet bij saamgeperste lucht was uitgevoerd geworden. Door machienes werd de lucht in de afgesloten ruimte zoolang verdicht tot deze luchtdrukking evenwicht maakte met den tegendruk van het water. Zoo was men veilig tegen het binnendringen van het water en konden de arbeiders ongehinderd werken. Zoodra een gedeelte uitgegraven was, werden ijzeren buizen aangebracht van meer dan 6 m. doorsnede. Hieraan werden telkens nieuwe strepen of ringen vastgeklonken en met lood luchtdicht gesloten. De ringen hadden een breedte van 25 cm. De tunnelbuis werd bij den ingang afgesloten door een zware ijzeren plaat van 150.000 Kgr. Daarvoor werd door de arbeiders de aarde weggeruimd. Zoodra eenig gevaar dreigde sprongen ze telkens, door een in deze ijzeren plaat aangebrachte deur die luchtdicht kon worden gesloten, in de schacht terug. De tunnel of buis bestaat uit een groot aantal ijzeren platen met aan den binnenkant een betonlaag. In het midden loopt een rijweg van 1,82 m. breedte en rechts en links hiervan wegen voor de voetgangers, elk 2,50 m. breed. De muren zijn met emailplaten bedekt en de geheele tunnel wordt electrisch verlicht.

Tenslotte een woord over het werken in de samengeperste lucht. Zoolang deze groote luchtdrukking evenwicht maakt met de drukking der buitenlucht, waarin de arbeider gewoon is zich te bewegen, dan gevoelt hij er geen hinder van, ja, wordt er zelfs niets van gewaar. Zoude hij echter na een arbeidsduur van eenige uren, uit de samengeperste lucht, plotseling in de gewone dampkringslucht verplaatst worden dan zou zulks voor hem den dood voor gevolg hebben. Zijn lichaam zou zich door de groote inwendige drukking sterk uitzetten en onmiddellijk barsten. Vooral de longblaasjes en de in de longen gelegen bloedvaten zouden springen en een bloedstorting zou hierop volgen.

De werklieden moesten zich derhalve telkens langzamerhand aan de gewone luchtdrukking gewennen. Daartoe begaven zij zich na volbrachten arbeid in een afzonderlijke ruimte die ook met samengeperste lucht gevuld was. Door middel van een ventilator liet men daaruit langzaam de verdichte lucht ontsnappen en na ongeveer een uur had de lucht in dit vertrek dezelfde drukking als de buitenlucht. Daarna pas konden de arbeiders zich naar huis begeven.

J. F.

— VAN HET SEKRETARIAAT —

Volgende bestuursleden houden zich ter beschikking van de leden op het bondssekretariaat, Dambruggestraat, 116:

De hr. Dr. A. PIL (Voorzitter): Dinsdag 2 en 16 Maart, van 18 tot 19 u.

De hr. Prof. LEURS (Ondervoorzitter): Vrijdag 5 en 19 Maart, van 19 tot 20 u.

De hr. F. NEYES (Penningmeester): Dinsdag 2 en 16 Maart, van 18 tot 19 u.

Mej. B. SAMIJN (Hulpsekretaresse): Dinsdag van 18 tot 19 u.

De hr. G. MAUQUOI (Leider k. v. Propaganda): Dinsdag van 18,30 tot 19,30 u.

De hr. J. JOOS (Leider k. v. Toerisme): Vrijdag van 19 tot 20 u.

—x—

LEDENAANGROEI: Van 1 tot 15 Februari hadden wij het genoegen 1084 nieuwe leden in te schrijven.

—x—

AAN DE AFGEVAARDIGDEN: Het bondssekretariaat beschikt over een goed lichtbeeldentoestel (sterkte der lamp 1030 kaarsen 112 volt) en een bioskoop. De afgevaardigden kunnen er over beschikken, bij het inrichten van voordrachten.

—x—

INLICHTINGEN: Het sekretariaat verstrekt graag inlichtingen; een verzoek echter: Stuur uw vraag tijdig in en stel, duidelijkheidshalve, enkele bepaalde vragen die wij dan slechts dienen te beantwoorden; postzegel voor antwoord bijvoegen a.u.b.

—x—

INBINDEN VAN « DE TOERIST »: Wij stellen onze leden in de gelegenheid jaargangen van « De Toerist » te laten inbinden aan gunstige voorwaarden: Prijs 4 fr. per jaargang. De binder is de heer Van Genegen, Abdijstraat, 199, Antwerpen.

—x—

NOODVERBAND V.T.B.: Bezit U reeds een V.T.B.-zwachtel? Model A (voor den arm) fr. 1,20; model B (voor het been) fr. 1,60. Dit verband is kiemvrij en zorgvuldig verpakt.

—x—

HOUDT U VAN REIZEN? Door de zorgen van de kommissie voor Toerisme werd een brochuurtje uitgegeven: « **Houdt U van Reizen?** » Dan is dit boekje bepaald iets voor U! Bedoeld boekje bevat het reisplan en enkele nuttige aanduidingen betreffende al de reizen welke in 1926 door den V.T.B. worden georganiseerd. Het is kosteloos op aanvraag aan alle belangstellenden verzonden, zoolang de voorraad strekt. De leden zijn aldus in de gelegenheid uit te kiezen welke reis hun meest bevalt, kunnen tijdig inschrijven en alle gewenschte schikkingen nemen. Warm aanbevolen aan alle reislustige V.T.B.-ers!

— GEMENGD —

Meer dan een miljoen pelgrims bezochten in 1925 Rome. — Het overzicht van het « Centraal Komité voor het Heilig Jaar » te Rome vermeldt het volgende:

« Volgens de voorloopige optellingen welke regelmatig door de nationale, regionale en lokale komiteiten en andere ondernemingen of vereenigingen aan het Centraal Komité werden medegedeeld, zijn 983 pelgrimsgroepen met 356.810 deelnemers naar Rome gereisd. Men mist nog eenige honderden verslagen. Deze zullen de voorloopige cijfers dus nog gevoelig doen stijgen. Om een juist overzicht te kunnen hebben van het aantal bezoekers zou men ook opgave moeten krijgen van de duizenden die afzonderlijk naar de Eeuwige Stad togen. Dit is natuurlijk onmogelijk.

De bevolking van Rome, welke voortdurend die geweldige menschenmassa's door de straten zag trekken, had den indruk van miljoenen bezoekers. Deze indruk werd gesterkt door het feit dat de meeste pelgrims meerdere dagen te Rome verbleven en zich bijna onafgebroken door de stad bewogen. Men zal niet ver nevens de werkelijkheid schatten wanneer men voor iedere 100 in georganiseerde groepen gekomen pelgrims, er telkens 200 rekent die alleen, of toch zelfstandig, kwamen. Wanneer men een dergelijke basis aanneemt dan stijgen de cijfers hooger dan het miljoen. We laten hier de reeds gekende cijfers met de nationaliteit der bezoekers volgen:

Italië	212.000
Duitschland	39.875
Spanje	12.892

Frankrijk	11.593
Engeland en Ierland	6.287
Joegoslavië	5.464
Zwitserland	5.325
Amerika	5.286
BELGIE	**5.285**
Hongarië	4.782
Tjekoslovakië	3.854
Polen	3.207
Oostenrijk	2.783
Portugal	2.370
Luxemburg	2.000
Malta	1.210
Holland	1.127
Azië	831
Scandinavië	706
Afrika	527
Roemenië	520
Australië	300
Letland en Lithauen	74
Philippijnen	35
Verschillende nationaliteiten	29.640

—x—

Duitsche Jaarbeurzen. — Kosteloos pas-visum. — Om de buitenlandsche tentoonstellers en inkoopers het bezoek aan de Duitsche Jaarbeurzen (Leipzig, Frankfurt, Keulen, Breslau, Kiel en Königsberg) te vergemakkelijken, heeft het Duitsch Ministerie van Buitenlandsche Zaken aan al haar pas-bureaux opdracht gegeven, de visums voor het bezoek aan de Jaarbeurzen kosteloos te verstrekken.

—x—

De « Gesolei » te Dusseldorf op 7 Mei. — Deze groote tentoonstelling voor Gezondheidsleer, Sociale Voorzorg en Lichaamsoefening (Gesolei), zal op 7 Mei plechtig geopend worden. Bij de tentoonstelling zijn tot heden reeds 220 kongressen met ongeveer 500.000 deelnemers ingeschreven. Een voorname aantrekkelijkheid zal zeker zijn de 44 m. hooge cementen toren, opgericht door de Cementindustrie. De bovenste verdieping, — van waarop men een prachtig uitzicht heeft over de stad, den Rijn en de omliggende bergketen —, zal tot koffiehuis ingericht worden. (R. D. V.).

HET ALPINE NOODSINJAAL.

Door dit sinjaal kan iemand op grooten afstand en wanneer het ook zij, te kennen geven dat hij in nood verkeert. Het bestaat hierin, dat binnen een minuut zesmaal met regelmatige tusschen ruimten een voordehand liggend teeken wordt gegeven, daarna een pauze van een minuut intreedt, dan weder het teeken zesmaal volgt en zoo voort tot ergens wordt geantwoord. De hulpverleenenden antwoorden als volgt : binnen een minuut driemaal een teeken te geven.

(R. D. V.)

VERSIERING DER SPOORWEG-COUPEES.

Om het reizend publiek het oponthoud in den trein behaaglijk en gezellig te maken heeft het «Deutsche Reichsbahn-Gesellschaft», voor de versiering van de I en II klas spoorweg-coupees, medewerking gevraagd aan befaamde kunstenaars. Men zal vooral oogstreelende schildering en decoratie aanwenden omdat de eentonigheid der kleuren in de spoorwagens niet zonder psychologischen invloed pleegt te zijn. (R.V.D.)

MALESCH.

Het stopwoord van den Engelschman is «All right». Dat van den Arabier is «Malesch». In alle Mohammedaansche straten hoort men den ganschen dag «Malesch». Het is een stopwoord hetwelk, zooals stopwoorden altijd doen, den mensch of het volk die of dat ze gebruikt, kenschetst. Zooals het korte « All right » iets verraadt van het onafhankelijke, zelfbewuste Brittenkarakter, zoo herinnert het «Malesch» onophoudelijk aan het geloof van een voorbeschikking in den Islam. «Malesch» is de vertolking van een uiterste onverschilligheid. Ons gezegde « t kan me niet schelen» of het Duitsche «ganz egal» hebben er «iets» van weg. Verlies of winst: «Malesch»; gezond of ziek: «Malesch»; sterft er iemand of wordt er een kind geboren: «Malesch».

HET HOOGSTE MEER DER WERELD.

Op den top van de Sierra Nevada bevindt zich een meer, dat bij de toeristen bekend is onder den naam van het Tahou-meer. Het is het hoogste zoetwaterbekken van eenige beteekenis, want het ligt bijna acht duizend voet boven de zee. De temperatuur van dit meer stijgt nooit boven de 40° Fahrenheit en het loopt uit in de groote Amerikaansche woestijn. Het water van het meer bevriest nooit. Ieder voorwerp, van welken aard ook, dat in het meer valt, is onvermijdelijk verloren en de lijken van menschen, die er in omkwamen, worden nooit treuggevonden. Hoogst waarschijnlijk is het meer de krater van een uitgedoofden vulkaan, die in omvang grooter is dan alle andere tot nu toe bekende kraters. Men heeft eenige onderaardsche kanalen ontdekt, die het meer gestadig voeden, en stroomingen en draaikolken die in het water vallende voorwerpen onmiddellijk naar de diepte voeren.

O.S.T. — **EEN INTERNATIONALE TENTOONSTELLING DOOR BINNENSCHEEPVAART EN UITBATING VAN WATERKRACHT** wordt dit jaar te Bazel gehouden. In het volgend nummer zullen wij hierover waarschijnlijk eengie nadere inlichtingen kunnen verstrekken.

UITSTAPPEN EN BIJEENKOMSTEN

De V.T.B. uitstappen en bijeenkomsten zijn voor de leden uit het geheele land toegankelijk

ALGEMEENE REIZEN: 28 Maart-5 April: De Riviera. Leider: Eug. De Ridder — 12-20 April: Noord-Italië. Leider: Prof. Stan Leurs.

ANTWERPEN

ZONDAG 14 MAART: Zesde voordracht in de feestzaal van de Stedelijke Jongensnormaalschool, Quellinstraat. Als spreker zal optreden kunstfotograaf Eug. De Kock, met een prachtige serie diapositieven naar foto's door hem zelf genomen. Onderwerp « Rothenburg o/d Tauber, een Sprookjesstad ». Toegang vrij en kosteloos voor eeniedeer.

ZONDAG 14 MAART: Eerste bezoek aan eenige minder gekende hoekjes van Antwerpen (met toegang tot private gebouwen). Op aanvraag van vele leden zal de wandeling van verleden jaar herhaald worden. Wij bezoeken de omgeving van de Ossenmarkt, Lange Nieuwstraat, Oude Beurs, Hofstraat, enz. Over enkele weken volgt, in aansluiting met deze, een tweede wandeling. Verzamelen te 10 u. stipt op de Ossenmarkt. **Toegang tot de Private Gebouwen slechts op vertoon der lidkaart.** De personen welke nog niet in het bezit van hun nieuwe lidkaart zouden zijn kunnen deze op het secretariaat bekomen. Leider: Willem Heylen.

DINSDAG 16 MAART: Sluitvertooning in den Poesje. Begin 8 u. 's avonds. Wordt opgevoerd: « Jan Onversaagd, die er zeven in één slag slaat ». — Kaarten aan fr. 1.50 af te halen op het secretariaat. (Leden die door de verandering van speeldatum der laatste vertooning, belet waren die vertooning bij te wonen, kunnen hun toen genomen kaarten op 't secretariaat tegen nieuwe inwisselen.

VRIJDAG 19 MAART: Te 8 u. 's avonds: Zevende en laatste voordracht in de feestzaal van de Stedelijke Jongensnormaalschool, Quellinstraat. Onderwerp en spreker in het volgende nummer.

ZONDAG 21 MAART: Te 10 u. 's morgens bezoek aan het privaat museum «De Gulden Spoor». De heer Claes zal ons persoonlijk rondleiden. De groep wordt beperkt tot 50. Kaarten aan fr. 1,— (ten voordeele van een liefdadig doel) af te halen op het secretariaat (alleen voor de leden). Zie over 't museum Claes het artikel in « De Toerist », jaargang 1924, blz. 98.

MAANDAG 29 MAART: Te 8 u. 's avonds. Prachtige en leerrijke Kinemaavond de leden en hunne familie voorbehouden in de feestzaal « St. Willibrordus », Pastorijstraat. Op het programma, behalve de rijk gedocumenteerde film (in 6 deelen) « De Veeteelt in Zuid-Amerika », aangename en leerrijke stukken.

Toegangsprijs fr. 1.— per persoon. Kaarten alle dagen te bekomen op 't secretariaat, Dambruggestraat, 11, en ook bij Verbeelen & Bruynseels, Oud-Strijdersstraat, 15, Borgerhout.

Let wel: Alle kaarten dient men te laten nummeren ofwel op voorhand op 't Secretariaat, ofwel den avond der vertooning; het nummeren is kosteloos voor de leden en kost fr. 1.— voor de nietleden. Er is geen onderscheid van rang tusschen de plaatsen. Wie eerst laat nummeren heeft de beste plaatsen!

MAANDAG 5 APRIL (2e Paaschdag): Bezoek aan de haven (boottocht in de Noorderdokken: 1 uur). Kaarten aan . fr. af te halen op het Secretariaat, Dambruggestraat, 116. Leider: Willem Heuylen. Verzamelen aan het loodswezen te 10 u. stipt.

ZONDAG 11 APRIL: Studieuitstap naar Brussel. Bezoek aan museum, enz. 's Avonds gratis kinemavertooning in « Lever-House »; film: van Belgisch Congo tot den Belgischen verbruiker. Reis door Congo en zeepfabrikatie ». Uitvoerige dagverdeeling in volgend nummer. Schrijf nu reeds in, daar, gezien het beperkt aantal plaatsen in Lever-House, het bepaald aantal deelnemers niet mag worden overtreden.

ZONDAG 11 APRIL: **Fietsuitstap.** Samenkomen te 9 u. op de Dageraadsplaats (Zurenborg). Wegwijzer: Te Boelaarpark, Borsbeek, Ranst (bezoek aan de ruïne van het Allemanshof), Broechem, Nijlen, Kessel, Lier, Duffel, Waarloos, Contich, Oude-God, Antwerpen. Afstand: ongeveer 50 Km. Foto opname door den heer Cassoetto.

ZONDAG 18 APRIL: **Tweede fietsuitstap.** Samenkomen te 9 u. stipt aan Schijnpoort. Wegwijzer: Ouden Barreel, Donk, Mariaburg, Kapellen, Heide (bezoek aan de schoolkolonie Diesterweg), Kalmpthout, Brasschaat, Schootenhof, Stadion, Rivierenhof, Antwerpen. Afstand: ongeveer 50 Km. Foto-opname door den heer Cassoetto.

KAPELLEN

MAANDAG 15 MAART: Te 20,15 u. in het « Vlaamsch Huis », voordracht met lichtbeelden over « De Haven van Antwerpen » door den heer K. Yserman.

RIJKEVORSEL

VRIJDAG 19 MAART: Zesde Wintervoordracht te 6 u. in de zaal « De Pelikaan » bij Alf. Van Ginneken. De bekende Eerw. Pater Van Hauwermeiren, Overste te Scheut, spreekt over China. De voordracht wordt opgeluisterd met lichtbeelden.

V. T. B. - Gids I

LAROCHE en Omstreken

door

Eugeen De Ridder

Met verschillende plans.
Zeer verzorgde uitgave.

Fr. 3.50 voor de leden;
voor niet-leden Fr. 5,—

Al wie de Ardennen wil kennen
moet V.T.B. - Gids I bezitten!

Boekdrukkerij BRACKE-VAN GEERT, Baasrode. -- Tel.: 132 Dendermonde

DE TOERIST

V.T.B.

ORGAAN VAN DEN VLAAMSCHEN TOERISTENBOND

VEREENIGING ZONDER WINSTGEVEND DOEL

VERSCHIJNT :: :: TWEEMAAL PER MAAND :: ONDER LEIDING VAN :: :: Dr. ING. STAN. LEURS :: ::

DE LEDEN VAN DEN V.T.B. ONTVANGEN DIT BLAD KOSTELOOS (JAARL. BIJDRAGE 7.50 FR.) V. D. LUXE-UITG. 7.50 FR.EXTRA

INSCHRIJVINGSPRIJS: BINNENLAND. p. j. Fr. 7.50 BUITENLAND, p. j. Fr. 12.50 LUXE-UITGAVE 7.50 fr. p. j. MEER

SECRETARIAAT V.T.B. DAMBRUGGESTRAAT, 116, ANTWERPEN. — POSTCHECKREK. Nr 93627

UITGAVE VAN «LIBERTAS». KONINGIN MARIA HENDRIKALAAN, 108. BRUSSEL - VORST

Vijfde jaargang Nr 6 — Verschijnt 2 maal per maand. — 15 Maart 1926

ROBINSON CRUSOE EEN VLAMING ?

Alexander Selkirk (Schot) of Alexander Oexmelin (Vlaming).

Rond het jaar 1640 werd de avontuurlijke Alexander Oexmelin geboren. Men vermoedt dat Antwerpen zijn geboortestad was, maar waarschijnlijker zag hij het eerste levenslicht aan de zee, te Vlissingen of te Duinkerken. Zijn ouders waren onvermogend. Als knaap leerde hij bij zijn oom een en ander over geneeskunde. In April van het jaar 1665, op 25jarigen leeftijd dus, kon hij reeds als heelmeester op een boot van de West Indische Compagnie zijn ingeboren reislust uitvieren.

Den 5ⁿ Juli van hetzelfde jaar kwam het schip in het zicht van St. Domingo, maar sloeg met zooveel geweld tegen de rotsen, dat het na weinige oogenblikken zonk. Met drie kooplieden van Kamerijk en een loods van Duinkerken bleef Alexander Oexmelin behouden. Op de eenige bruikbare reddingsboot dreven zij drie mijlen ver van Sint Domingo naar 't Schildpadeiland (Antillengroep).

Het was een onbewoond eiland waar soms de Flibustiers van de Hollandsche «flibots» of visschersbooten landden, en die Piet Hein tegen de Spanjaards ter zijde stonden.

Dit eiland was 6 mijlen lang en 2 mijlen breed. — Het schip sloeg eensklaps om op 't oogenblik dat het aan dit eiland stranden zou. Oexmelin wist zich tijdig aan een plank vast te klampen terwijl zijn gezellen verdronken. — Hij had niets bij zich als een doek en een bijl, een geweer, een poederhoorn en een drinkflesch. Denzelfden nacht blijft hij doodmoe liggen op het strand.

's Anderdaags dwaalt hij als strandvon-

V.T.B. REIS NAAR NOORD-ITALIE

Een verblijf van negen dagen onder den milden Italiaanschen hemel ! Bezoek aan de kunstcentra Como, Milaan, Certosa, Pavia, Genua; autotochten langs de Italiaansche Riviera; boottochten over de blauwe tusschen bergen en heuvelen liggende meren. Wie zou niet wenschen deze reis mee te maken? Wie zou die marmeren cathedralen, producten der meest interessante renaissance en gothiek, die zoo schilderachtige natuurplekjes niet willen bezoeken? De V.T.B. biedt U de gelegenheid! De reis waarvan sprake gaat door van 12 tot 20 April. Deelnemingsprijs: 1250 fr. Leider: Prof. Dr. Ir. Stan Leurs. De inschrijvingslijst zal onherroepelijk worden afgesloten den 1ⁿ April. Het Sekretariaat zag zich tot zijn groot leedwezen verplicht 8 personen, die wenschten deel te nemen aan de reis naar de Riviera, te weigeren, daar de inschrijvingslijst gesloten en de datum overschreden was. Tracht voor den tocht naar Noord-Italië, indien U liefhebber zijt, niet hetzelfde lot van voornoemd achttal te ondergaan!

der langs de kust, waar hij de aanspoelende manden, roeispanen, planken, stukken zeildoek en — gelukkig toeval! — een tonneke met poeder ophaalt. — Aanvankelijk voedde hij zich met oesters, en ging naderhand uit jagen op eenden die op de zoete binnenwateren leefden. — Dikwijls roept hij zijn gezellen in de meening dat misschien een hunner nog mocht gered wezen, maar zijn hoop blijft vruchteloos.

Hij hakt boomen, bouwt een hut, bedekt met bladeren en metst met slijk en mos. Met enkele stukken zeildoek vervaardigt hij ook een behoorlijk mosbed.

Op 15 Juli heeft Oexmelin zijn eerste festijn. Met keitjes en poeder heeft hij 't geweer geladen en een vogel neergehaald. — Twee dagen nadien (17 Juli 1665) eet hij schildpad en vervaardigt uit de schaal ervan een schotel. Nu gaat de eenzame eilandbewoner schildpadden verzamelen, die hem tot eetvooraad zullen dienen. Met de uitgerafelde touwtjes van een zeildoek breit hij een net, waarmede hij voortaan ook visschen zal.

Eenmaal vindt hij zelfs op het eiland de smeulende assche van een vuurken van daags te voren; de menschen echter zijn reeds afgevaren en in de verte ziet hij een schip in zee. Met geschut en signalen tracht hij zich
Zes maanden lang arbeidt hij nu aan 't
te doen opmerken, maar tevergeef.
hakken van een boot uit een boomstam. — Haast vertoeft hij reeds een jaar op dit eiland. Onverwachts strandt een boot met Spanjaarden. Deze nemen hem mede naar 't eiland St. Domingo en het Schildpadeiland» 1686.
ders (29 Juli 1666).

Na drie jaren gevangenschap ontvlucht Oexmelin, valt in handen van de Flibustiers en vecht aan hun zijde gedurende 5 jaren tegen de Spanjaarden.

In 1674 is Oexmelin weder in Europa. Hij schrijft zijn gedenkschriften en geeft ze aan den schrijver Frontignières, een verwant van hem, en vertrekt terug naar Amerika.

Frontignières gaf het boek eerst uit in het Engelsch en liet het daarna met platen en kaarten in 4 deelen herdrukken. — Het heette « Geschiedenis der avonturiers van Indië », bevattend alles wat zij merkwaardigs deden met het leven, de zeden en gebruiken der boucaniers en der flibustiers en der inwoners van St. Domingo en het Schildpadeiland» 1886. 2 deelen in 12°.—

Verder weten we dat Alexander Oexmelin nog 3 reizen deed en dat hij in 1697, op 57jarigen ouderdom, deelneemt aan het beleg van Carthagena.

Men zegt nu dat Daniël de Foé de ingeving van zijn boek « Robinson Crusoë » vond in het leven van Alexander Selkirk, een Schotsch matroos, dien men op 1 Februari 1709 op het eiland Juan Fernandez vond, waar hij reeds 4 jaar en 4 maand leefde.

Maar het leven van Alexander Oexmelin, die 40 jaar vroeger dan de legendarische Selkirk op het Schildpadeiland vertoefde, geeft ons reden te vermoeden dat niemand minder dan onze Vlaming de zoogezegde ware Robinson Crusoë was!

EDG. ERNALSTEEN.

VAN HET SEKRETARIAAT

Volgende bestuursleden houden zich ter beschikking van de leden op het Sekretariaat, Dambruggestraat, 116:

De hr. Dr. A. PIL (Voorzitter): Dinsdag 16 en 30 Maart van 18 tot 19 u.
De hr. Prof. LEURS (Ondervoorzitter): Vrijdag 19 Maart en 2 April, van 19 tot 20 u.
De hr. Fr. NEYES (Penningmeester): Dinsdag 16 en 30 Maart, van 18 tot 19 u.
Mej. B. SAMIJN (Hulpsekretaresse): Dinsdag van 18 tot 19 u.
De hr. G. MAUQUOI (Leider K. v. Propaganda): Dinsdag van 18.30 tot 19.30 u.
De hr. J. JOOS (Leider der K. v. Toerisme): Vrijdag van 19 tot 20 u.

LEDENAANGROEI. — Van 16 Februari tot 1 Maart hadden wij het genoegen 398 nieuwe leden in te schrijven. Dit maakt voor heel de maand Februari *1482* nieuwe toetredingen.

ZAKATLAS VOOR ZWITSERLAND. — Wij hebben een nieuwe zending der zoo practische zakatlassen voor Zwitserland in voorraad: 1° de atlas voor den automobilist (landkaarten, detailkaarten, plattegronden van steden, afstanden, hoogteligging, helling); 2°) de zak-atlas voor den toerist (landkaarten, detailkaarten, zeer gedetailleerde plattegronden der steden). Uitgave van het *Office Suisse du* Tourisme). Prijs voo T.Vr.2Dr..L.8.8To. p-emp *Tourisme*. Prijs voor de V.T.B.leden: slechts 7.50 fr. voor elken atlas.

INLICHTINGEN. — Het Sekretariaat verstrekt graag inlichtingen; een verzoek echter: stuur Uw vraag tijdig in en stel, duidelijkheidshalve, enkele bepaalde vragen die wij dan beantwoorden.

INBINDEN VAN «DE TOERIST». — Wij stellen onze leden in de gelegenheid jaargangen van «De Toerist» te laten inbinden aan gunstige voorwaarden: Prijs 4 fr. per jaargang. De binder is de heer Van Genegem, Abdijstraat, 199, Antwerpen.

NOODVERBAND V. T. B. — Bezit U reeds een V.T.B.zwachtel? Model A (voor den arm) fr. 1,20; model B (voor het been) fr. 1.60. Dit verband is kiemvrij en zorgvuldig verpakt.

OP DE SALAK

de grote, lang reeds werkeloze vulkaan (1).

Op 'n uur sporens van Batavia ligt Buitenzorg. Wie heeft nooit gehoord van z'n Plantentuin? Men roemt die als een wereldwonder, en waarlik, in geen enkel opzicht kan het woord *tuin* het idee wekken van wat dit Paradijs eigenlik is. Op een uitgestrektheid, waar men best 'n dag kan dwalen zonder ooit dezelfde plekjes terug te vinden, is al het prachtige, al het woeste, al het vreeswekkende, en al het groteske van de tropiese natuurweelde verzameld, en zó verzameld dat, naast heerlike wandelparken, stukken oerwoud, echte *rimboe* bewaard zijn gebleven, doorsneden van een diepe *kali* (bergrivier) die met haar steen-bedding de illusie voltooit, dat men daar nu buiten de «beschaving» treedt. — Illusie blijft het, en steeds weer, bij elk vergezicht, staat daar in de verte de Salak, de grote, nu al lang werkeloze vulkaan, met z'n typies-gekartelde toppen, die bijna nooit beklommen worden, omdat daarboven het zwaarste oerwoud alles overwoekert met een ondoordringbaar plantennet. En de Salak herinnert er telkens aan dat de Plantentuin slechts een *staaltje* is, geen èchte wildernis. Om die te betreden, moest ik naar boven.

Om de waarheid te zeggen, zeer lang merkt men van wildernis niets. De weg loopt, gestadig stijgend, door vriendelike *dessa's*, langs *sawah's* en vruchtbomen, en meer dan één schitterend landhuis doet veeleer aan Wassenaar of aan Tervuuren denken dan aan een Indies vulkaan. Iets verder staat zowaar een grote fabriek. Maar dit is dan ook de grens. Hier wordt de thee verwerkt die van alle kanten, van al de hellingen wordt aangevoerd; het is de onderneming *Tjiomas*, waarvan vele mijner lezers stellig herhaaldelik het geurige produkt geproefd hebben. Gul en gastvrij ontvangen door administrateur en fabrieksdirekteur, heb ik daar 'n week m'n tent opgeslagen.

Al de hellingen boven de fabriek, in zeer ruime omtrek, zijn koncessie van de onderneming. Maar men ontgint slechts tot 'n 100 of 150 meter boven Tjiomas. En dit vormt reeds een heele provincie waar men uren kan wandelen tusschen de theestruiken met hun donkergroene, glanzende bladeren en de mooi onderhouden graspaadjes er tussenin. 'n Beeld van vredige levensweelde, zó 'n zon-overgudste theetuin... Wie de zwarte, opgerolde blaadjes ziet in Europa, weet niet wat blije, ernstig-blije jeugdtijd ze achter zich hebben, die onooglike dingen, 'n tijd van nadenkend genieten zonder één beweging in lange dagenrijen... 'n Theetuin is 'n beeld van het geluk, het geluk naar Oosterse wijze opvatting.

Maar ik ben niet Oosters-wijs, en om theetuinen, hoe mooi ook, was ik niet gekomen. Dus werden de dagen aan tochten hoogerop besteed.

Eeuwen geleden moet de Salak een zuivere kegelvorm gehad hebben. Nu nog gaan Ooster- en Westerhelling in zachte glooiing naar de toppen op. Maar eens, 'n 150 jaar geleden, moet iets vreeseliks gebeurd zijn. De berg kroonde zich met vuur en rook, en wie nabij was ontkwam niet. En toen de wilde krachten weer kalm werden en de rook optrok, was de reus onthoofd. De hele top was weggeslagen en een kloof, honderde meters diep, strekte zich uit tot de vlakte als een nooit meer te helen wond in de flank van de Salak. Tot in het hart van den berg dringt die kloof door en een van de meest ontzagwekkende tochten die men maken kan, is juist het volgen van dit ravijn.

Schat zoiets niet te licht. De bodem ervan is de bedding geworden van 'n kali. Nu zijn die bergrivieren rare dingen. In de regentijd als er van die plotselinge *pakken* water uit de wolken vallen, dan stort zich alles te zamen door zo 'n bedding naar beneden. In enkele minuten stijgt het water meters hoog, en met een kracht waar niets en niemand tegen bestand is, schuimt de *banjir* (stortvloed) voort tussen de blokken steen die chaoties het hele ravijn vullen. En klompen graniet, twee manslengten hoog, worden dan dikwels meegesleurd om verder, in de diepte, werk van mensenhanden stuk te rameiën. En als de woede van de dolle watermassa's bekoeld is, na enkele uren reeds, dan valt even snel het peil als het geklommen was. De volgende ochtend springt een dartel stroompje kristal klaterend over de reuzenblokken. Op zo'n ochtend ben ik de Salakkloof ingegaan. Springend en klauterend van rots tot rots, ging de tocht, met handen en voeten werkend, en niet tellend schrammen en natte voeten die we telkens opliepen. Eerst in de kloof 'n breed

(1) Vereenvoudigde spelling.

ravijn. 5-600 meter breed wel, maar hoe hooger men komt, hoe nauwer de spleet wordt, en, als men de plaats heeft bereikt waar de tot dan toe zwaar beboste hellingen overgaan in bijna naakte, loodrecht opstaande steenwerden als nietige aardklompjes door krachten waar mensenverbeelding voor te kort schiet.

Steeds verder brengt ons de gids. Reeds lang zijn we boven de grens waar mensen

De «loop» van de Tji-batoe.

muren van angstwekkende hoogte, dan is de doorgang ook niet meer dan 40-50 meter breed. Beklemmend is het zich daar ingesloten te voelen door die geweldige massa's, die granietbergen, die éëns gescheurd en geschokt wonen. Haast geen geluid laat zich horen. 'n Enkele vogel soms zien we nog, en stellig loeren tussen de struiken op de hellingen felle gele ogen op ons, van slangen of andere kleine rimboe-bewoners, maar zorgvuldig verbergt

zich alles, en in de stilte ruist en klatert alleen maar het springbeekje over de stenen. Oplettend luistert steeds de gids in de verte, of niet een voor hèm alleen hoorbaar gegrom het naderen van 'n nieuwe *banjir* verraadt, maar alles blijft rustig. Wat moet het ontzettend zijn, zo 'n plotselinge springvloed in de nauwe geul! De vorige avend hadden we, veel lager, waar de bedding nog slechts een geringe helling heeft, en de rivier breed en diep is, er een meegemaakt, en op de veilige oever had de ongebreidelde oerkracht ons doen huiveren. De gedachte daaraan, tussen de loodrechte, gladde rotswanden, drukt even onze ogen dicht. — Maar alles hield zich kalm.

Even moeizaam als het klimmen werd de terugtocht volbracht, en weinigen zullen die nacht gedroomd hebben.... Maar ook de volgende dagen stond er nog heel wat op het programma, en steeds weer was het woeste landschap vol afwisseling, vol grootste vèrgezichten. Op den duur gaat men 'n gemis voelen, gaat men zoeken naar 'n liefelik plekje, naar 'n minder ontzagwekkende schoonheid. Maar als dan weer de ongerepte oernatuur om ons is, vergeten we alle wensen om nog slechts met volle teugen te genieten.

Telkens al had de gids ons gesproken over een tocht naar de «*Tjoeroek Nangka*». In z'n moeilijk te begrijpen Soendanees had hij vaag gesproken van watervallen, heel hoog en heel lastig te bereiken, en op onze vragen had het steeds geheten, dat «de dag niet gunstig was». Maar ons aandringen maakte ten slotte de laatste dag van ons verblijf wèl «gunstig», en zo togen we er heen, na veel waarschuwingen om te zorgen voor stevige schoenen, oude kleren en verbandmiddelen. In de ochtendschemering was de weg nog koel, en snel bestegen we de eerste hellingen. Goede paden, overal, tot de hoogste theetuinen. Daarna nog 'n poosje *kampong*- en houthakkerspaden, dan nog een enkele,.... het woud. We volgen een tijdlang 'n beekje, lopen door het beetje water dat er doorstroomt en vinden zo tenminste een doorgang door de warnetten van struiken en lianen. Tot we het beekje verlaten, en de gids met 'n paar koelie's, met de bijl 'n weg moeten hakken. Niet lang echter, want we komen bij het riviertje dat we nu verder naar boven zullen volgen. 't Is er net als in de kloof: reuzenblokken en graniet en steile wanden. Maar veel moeiliker te begaan, want de kleinere watermassa's die hier langs komen, polijsten wel de stenen maar voeren ze niet mee, zodat ze spiegelglad worden en de voeten telkens uitglijden. Geen één onzer ontkomt op den duur aan een nat pak, en meer dan één pijnlike plek zal er nog dagen lang aan herinneren dat de stenen in de *Tjibatoe* (letterlik: steen-rivier!) hard zijn. Ik zal niet weer aan 't beschrijven gaan. De foto, opgeluisterd met het wildste dat ongebreidelde fantasie er kan bij verbeelden, geeft één stukje slechts van de pracht die hier allerwege heerst. In zo'n kleine kali is het intiemer, vroliker dan in de strenge grootsheid van de Salak-kloof, en het gegil van de uitglijdende dames is er in harmonie met de uitbundige uitgelatenheid van het kristal dat naar beneden klatert. Tot we.... plotseling staan voor 'n hoge wand en we het geheim raden van 'n geruis dat we sinds 'n kwartier al hoorden: de eerste waterval. — Aan drie kanten ingesloten door rotsen van 'n meter of 20 hoog, groen bemost, met hier-en-daar 'n struik die in een spleet wat humus gevonden heeft, ligt daar een gat, diep en donker tussen de sombere wanden. En van het hoogste punt, recht vóór ons, valt een straal schuimend water en doet flonkerende druppels naar alle kanten uitspatten. 'n Plek om lang te blijven... Maar Hani, de gids, wenkt: we moeten terug. Algemeen gesputter, want er was over een tweede, nog veel mooier waterval gesproken. Even lacht Hani. Zwijgzaam zijn ze allen, die inlanders, en met een enkel woord wordt ons meegedeeld dat we er heen gaan, maar eerst terug moeten «tot het pad». Niemand heeft 'n pad gezien toen we kwamen, maar in goed vertrouwen dalen we de bedding weer af, tot Hani beweert dat we er zijn. Zijn bewering maakt ons ietwat sceptics, want van iets begaanbaars zien we niet veel. Maar reeds heeft de lenige kerel zich aan 'n steen opgehesen, en helpt ons nu een voor een z'n «pad» beklimmen. Boven op de rots wordt het pas ernst. We moeten hogerop, maar de *rimboe* is zo dicht dat men niet het minste uitzicht heeft en dat er eerst een nauwe doorgang moet gekapt worden waar we een voor een moeten doorkruipen. Daarbij loopt het «pad» zo steil naar boven, dat we ons met de handen moeten optrekken, voet voor voet verder gerakend, en zo'n Javas oerbos is 'n geducht-gemene vijand. Telkens grijpen de vingers in dorens, of, als we na zorgvuldig wikken en wegen een veilige boomstronk hebben uitgekozen om ons aan op te hijsen, zinken de handen in vochtigvermolmd houtstof dat geen houvast biedt. En dan glij je maar weer over de vettige grond 'n eind terug. Kil, vochtig, glibberig

is alles. Het groene weefsel van takken en lianen en bladeren boven onze hoofden is zó dik dat nooit de zon er kan doordringen, en nooit wordt de bodem droog. Haast koud doet het aan, — koud in Indië! — en er hangt 'n zware reuk van vermolmd hout en van bladeren die vergaan. Maar telkens ook weer n' vlaag van scherpe, bedwelmende, soms heerlike, soms walgelike geuren van allerlei planten die we niet kennen, die we zelfs niet kunnen zien. En stil, alles stil. Geen vogel in die wildernis. Hier heersen de planten alleen. De planten, — en die dieren die kunnen leven in die broei-atmosfeer van rottende dingen. Reeds zagen we daarstraks, op 'n uitspringende steen 'n grote bruine slang liggen slapen, en plotseling merk ik op het been van de tochtgenoot die vóór mij gaat 'n grote bloedvlek. Direkt wordt halt gemaakt, maar er is gelukkig niets ernstigs: 't zijn «maar» bloedzuigers, smerige, grijszwarte beesten die zich ongemerkt aan je vasthechten en onder de kleren kruipen om zich daar te goed te doen. Eindelik staan we weer aan de rand van het bos, boven de waterval nu, en nu gaat het verder naar de grote *pantjoeran* (waterval).

In deze hoge gebieden staat weinig water, helaas. En zo komt het dat we de *Tjoeroek Nangka* niet te zien krijgen in haar woestheid, maar als 'n sprookjesachtig, fijn neerzijgen van fonkelend zilver. Van 40 meter hoog vliedt de ijle watersluier neer, en spat en spartelt over de steenpunten, en overgiet de vijver aan z'n voet met 'n schittering van diamanten druppels. Dromend kan men hier liggen en zich opgenomen voelen in 'n wondernatuur waar wij nietig bij zijn. Hier is geen bewondering meer voor wat «mooi» is, hier is huiverend ontzag voor pracht die de keel dichtknijpt en tranen doet wellen... Men kan schrijven over natuurschoon, men kan er geestdriftig over schrijven of simpel waarnemend, zoals men dat over kunst kan doen. Maar na 'n IXe Symfonie van Beethoven, na de Oorlog van Benoit of na het slot van Wagners «Tristan en Isolde» heeft zich iets in de keel vastgeschroefd, is de mond stom, en iets als 'n gebed voelt wie ontvankelik is. Zo zijn er enkele plaatsen op de wijde wereld waar zich de hoogste harmonie zó geweldig openbaart dat slechts zwijgen in diepste overgave daar past. Zó is die hooggelegen waterval op de Salak, die *Tjoeroek Nangka*. In jaren komt er soms geen sterveling, maar wie de tocht aandurft beleeft nooit-meer-te-vergeten indrukken.

Na die tocht nam het verblijf op de Salak een einde. Of dit nu werkelik het mooiste van Java is?... Java is zó groot dat we in Europa nimmer 'n juist besef hebben van de afstanden waar men hier mee moet afrekenen. 't Is daarbij een land, bezaaid met vulkanen, en ieder van die bergen biedt schatten van toch telkens weer ànder natuurschoon. Zo heeft de Salak geen rechtstreekse sporen meer van vulkaniese werking, wat vele andere bergen wel hebben. Daar is het uitzicht dus weer heel anders, en daar wil ik een volgend artikel eens aan wijden. H M. VAN PRAAG.

N.B. — Correspondenten gelieven rekening te houden van mijn adresverandering : *Laan Bafadel, 2.* — *Meester Cornelis, Nederlandsch-Indië.*

BOEKENNIEUWS

DE SEYN: *«Dictionnaire historique et géographique des communes belges».* —

Dit prachtig werk bereikt stilaan zijn voltooiing. Thans is aflevering 20 verschenen. Aan deze aflevering zijn toegevoegd zeven kaarten in 6 kleuren (6 provincies en Eupen-Malmedy). Zij volledigen de reeks van 13 kaarten den onderteekenaars aangeboden. Bij de 25e aflevering zal het werk volledig zijn. Inschrijven bij den uitgever A. Bieleveld, Waarmoesberg, 66, Brussel of bij een ernstigen boekhandelaar.

WEST-BRABANTSCHE KASTEELEN.

In mijn bespreking («De Toerist» 1926. n^r 1) het door «De Sikkel», Antwerpen, aan West-Brabant gewijde boek, is er terloops spraak van de vele merkwaardige kasteelen van deze bij uitstek schilderachtige streek.

Wellicht zal meer dan een leerlustige toerist er belang in stellen, te weten, hoe vele van deze kasteelen er in het verleden uitzagen.

Wie dit verlangt te weten, raadplege het 4 deelen omvattend werk van de Cantillon, «Vermakelijkheden van Brabant en deszelfs onderhoorige Landen», enz., uitgegeven te Amsterdam bij David Werge, MDCCLXX (1770).

In het tweede deel zal hij vinden de korte beschrijving, en doorgaans mooie platen van Harrewijn, Bouttass of anderen, naar de kasteelen van Buggenhout, Grimbergen, Wemmel, St.Pieters-Jette, Ternat, Steenhuffel (Diepestein), Ter Tommen (bij Vilvoorden), Gaasbeek, Gooik, Rivieren, Stalle, St.-Pieters-Leeuw, Laken, Glabbeek, Dworp, Relegem.

Wie weet of de uitgever van «West-Brabant» in den herdruk niet enkele van deze oude platen te pas brengt. De uitgaaf zou er heel zeker aantrekkelijker door worden. P. d. M.

Bij J.-B. Wolters te Groningen verscheen de derde uitgaaf van den Algemeenen Atlas voor België door J. Verschueren, S. J., Dr. H. Balieus en L. Heylen. Wij mogen gerust zeggen dat deze derde druk, welke volledig is bijgewerkt en aangevuld met tal van interessante bijzonderheden, nog beter verzorgd is dan de vorige uitgaven van dit keurig werk. We kunnen niets doen dan het warm aanbevelen.

TORQUAY -- DE ENGELSCHE RIVIERA

«La belaj anglaj ter'kaj mar'
Superas cian revon,
Sed la gemo de l'tuta juvelar'
Estas Devon, glora Devon».

In het zuiden van het graafschap Devon ligt de schoonste stad der Britsche kust: *Torquay*. In het ter plaatse zeer bekende lied «Glorious Devon» wordt het bezongen als het juweeltje van schoonheid en natuurpracht van het gansche Engelsche strand.

Torquay zit als een smaragd in het rood der heerlijke zeekust van Devon. Het stedelijk motto «Salus et Felicitas» (gezondheid en geluk), een gewaagde spreuk maar, die een stad wel met recht tot hare mag maken wanneer er jaar in — jaar uit duizenden lieden komen om er die twee idealen te zoeken (zoo vaak verloren!) om ze er werkelijk te vinden. Torquay is gelegen bij de Torquay (baai), nagenoeg tweehonderd mijl ten westen van Londen. Deze baai is als een vierkant, alleen open langs de oostzijde. Ze wordt langs drie kanten door de heuvelen en rotsen ingesloten en het water is er bijgevolg meestendeels kalm. Hierdoor is Torbay zeer gezocht door visscher en jacht-vaarder.

Wat de stad zelf betreft, zij strekt zich uit over zeven bergjes. In het noorden en het oosten bereiken deze een hoogte van 65 tot 200 meter ; ten westen verheffen ze zich iets minden maar langs het zuiden, vanwaar de warme winden komen, is de stad gansch open en bijzonder vlak. Het klimaat is er dan ook uitmuntend en vast.

De gemiddelde temperatuur is er 49.9° (F). Ze kan dus vergeleken worden met deze van andere Engelsche kuuroorden van naam, als Bournemouth (48.3°), Cheltenham (44.4°), Leamington Spa (42.9°). De nevel heeft er niet veel te beteekenen. Vorst en sneeuw doen er zich zelden gelden, en exotische planten groeien er goed in de vrije natuur. De lucht is er droog, bijgevolg goed voor asthma-lijders.

Geschiedkundig is Torquay tegelijk zéér oud en modern. Dit klinkt voorzeker vreemd, doch alhoewel de huidige stad ontstond in den tijd van den oorlog tegen Napoleon I, is het een feit dat in het omliggende de voorhistorische mensch zich heeft opgehouden. In Kent's Cavern (grothol) bevinden zich thans nog overblijfselen, niet alleen van den mensch uit het ijstijdperk, maar ook van uitgestorven dieren: mammoet, grotbeer, sabeltandtijger, e.d. Van veel belang voor den oudheidkundige is het bezoek aan Kent's Cavern en aan Phelps' Cavern, gelegen bij het naburige stadje Brixham. Tijdens den oorlog tegen Napoleon I werd Torquay door de Britsche oorlogsvloot als basis gekozen. De officieren vonden de streek uitstekend en deden er huizen bouwen. Aldus ontstond de stad. Van dien tijd af breidde Torquay zich meer en meer uit en thans verblijven er meer dan 40.000 inwoners. Toen Napoleon als gevangene langs Torquay kwam en de schoone kust zag riep hij uit: «Voilà un beau pays!»

De kust verdient er niet ten onrechte dien lof. Zij is waarlijk zeer schoon. Steile oevers van roode zandsteen teekenen zich scherp af tegen de groene velden, en met bosschen begroeide hellingen strekken zich uit tot bij de zee. Hier en daar wordt de vuurroode zandsteen afgewisseld door met mos bedekte kalkrotsen. Op de zee bieden de blanke vleugelen der yachts en de bruine zeilen der visschersbooten uit Brixham een schilderachtigen aanblik. Op de zijden der heuvels liggen, als in groene nestjes, de villa's verspreid. Om haar mild klimaat en schoonheid wordt deze plaats terecht de « Engelsche Riviera » genoemd.

Op wegeltjes langs het prachtige strand kan men mijlenlange wandelingen door de landschappen doen, de eene al verrukkelijker dan de andere. Wonderschoon zijn er de miniatuurgolfjes «coves» genaamd, welke zich even in de hoekjes van de zeekust opwerpen; steile valleitjes zijn er kenmerkend voor het natuurschoon van Devon.

In de stad bevinden zich vele heerlijke hovingen met kleurige bloemen van velerlei soort, en planten uit bijna alle hoeken van de wereld. De « Drae-cena »-palm zou als het ware het meest eigen aan deze stad kunnen zijn.

Buiten het genot der natuur hetwelk de omliggende streek biedt, bestaan er nog vele andere verstrooiingen. Zoo is het baden in zee er gemakkelijk en niet gevaarlijk. Vele openbare tennisparken treft men er aan alsmede, in de onmiddellijke nabijheid, drie golf-terreinen. In de stad vindt men twee schouwburgen die wekelijks door rondreizende tooneelgezelschappen bezocht worden. Er bestaat een stedelijke muziekvereeniging, die, vooral 's Winters, klassieke concerten

geeft. Een befaamd orkest wordt elk jaar voor het gansche zomerseizoen aangeworven. Ieder jaar, in de maand Oogst, wordt er op de baai een yacht-wedstrijd gehouden, steeds een waar zeefeest. De grootste yachts, internationaal bekend, zooals de « Britannia » (het yacht van den Engelschen koning), de «White Heather», de «Lulworth», de «Shamrock» e.a., komen er in lijn.

Aan verkeersmiddelen ontbreekt het voor den toerist evenmin. Een tramlijn verbindt Torquay met de naburige stad Paignton. Automobielen ondernemen dagelijks uitstappen naar de omliggende distrikten, naar de Dartmoor-heide, naar de hoofdstad van het graafschap, naar de bekende badstad Plymouth, enz. Stoom- en motorbooten brengen de bezoekers naar verschillende andere rust- en ontspanningsoorden, waar ze dan eveneens genieten kunnen van de weelderige natuur van « Glorious Devon », de onvergetelijke, wonderschoone « Engelsche Riviera ».

REMI VAN EYNDE.
(naar het Esperanto).

STEEDS ANDERE LANDEN DIE ONS VOORGAAN

EEN HOOGVEEN IN HET ERZGEBERGTE BESCHERMD NATUURGEBIED

(R.D.V.). — Het Landesverein Sächsischer Heimatschutz is door aankoop in het bezit gekomen van een derde beschermd natuurgebied. Tot nu toe bezat deze lofwaardige vereeniging, benevens beschermd gebied van mindere uitgestrektheid, het veruit grootste deel van het aan zeldzame planten rijke Zechendomein, hetwelk zich van Oberwiesenthal langs de Saksisch-Boheemsche tot de Boheemsche grens uitstrekt. Het tweede groote beschermd natuurgebied ligt bij den Sattelberg en heeft eveneens een buitengewone flora, waarin tien soorten orchideeën, de Iris sibirica (Siberische Iris), de vuurlelie, e.a. te vinden zijn. Thans heeft de Heimatschutz het Georgenfelder hoogveen, nagenoeg 12 Ha. groot, verworven. Zoodat voortaan het laatste en eenige hoogveen in het oostelijk Erzgebergte in zijn oorspronkelijke, eigene schoonheid en met zijn waas van oerwoud, blijvend behouden is. Een laatste stuk oergrond van het Saksenland is, als natuurmonument voor de toekomst bewaard.

Aan de Calmpthoutsche Heide,
aan de Vlaamsche kuststreek,
aan de Ardennen,
daar wordt slechts aan g e d a c h t door... natuurschenners zoowel als door natuurminnaars... Wanneer hier een produktieve aktie, 30.000 leden van den V.T.B. ?! Als het te laat is?

BONDSLEVEN

DILSEN. — Dank zij de bereidwillige samenwerking van den E. H. Pastoor, en van den H. Cuypers, onderwijzer, werd alhier een flinke groepeering tot stand gebracht. Talrijke inteekeningen toonen de belangstelling jegens den V. T. B. Stilaan ontwaakt tot V.T.B.leven het Maasland: Neer-Haren, Uikhoven, Rekheim, Op-Grimbie, Lanklaar. Nu komt Dilsen aan de beurt. Wie helpt ons in Boorsheim, Vucht, Leuth, Stokheim, Rothem, Asch? J. C.

NIEL (GINGELOM). — Aan 't ander uiteinde van Limburg — in 't verre Zuid-Westen — mocht het den V.T.B. ook lukken een bloeiende afdeeling te stichten. Onze pas aangestelde afgevaardigde H. Koopmans, wist ons een tiental leden aan te werven. 't Is maar een begin schrijft hij.

Van harte dank en proficiat, en dat vele hem mogen navolgen. H. W.

ELINGEN. — In 't hart van 't Payottenland heeft zich V.T.B. ook weten te vestigen. Zeer bereidwillig stelde zich de H. de Jonghe te onzer beschikking en 't lijdt geen twijfel dat thans te Elingen V.T.B. vasten voet heeft gevat. Meer daaromtrent later. E. M.

Natuurweelde! Monumentenschoon!
Wie verlangde er nooit

NOORD-ITALIE

te zien ?
Neem dan deze kans waar !
Van Maandag 12 April
tot en met Dinsdag 20 April
(9 dagen) :

BRUSSEL-BAZEL.
MEER VAN LUGANO.
Menaggio — MEER VAN COMO.
MILAAN — Pavia — GENUA.
Genua-Rapallo en terug in autocar.
Terug over Bazel naar Brussel.

Prijs : 1250 fr.

Leider: Prof. Dr. Ir Stan Leurs

WINTER IN NOORWEGEN

Er is een wonderlijke tegenstelling in den Noorschen Winter. In de eerste wintermaanden November en December zijn de zware stormen en sneeuwjachten niet van de lucht. Dan heerscht de noordelijke Winter in al zijn gestrengheid. Hoe schoon de natuur dan ook moge zijn, wij laten ons niet naar buiten lokken, maar schuiven liever de stoelen wat dichter bij den haard.

Maar eens komt aan de sneeuwstormen een einde en langzamerhand verliezen de dagen hun somberheid. Een enkele maal breekt soms reeds een zonnetje door de zware wolkenvrachten. En wanneer de wind de laatste zwarte wolken uit de lucht heeft weggevaagd, dan schijnt ook hijzelf zich verweg in de bergen, in de meters diepe sneeuw te

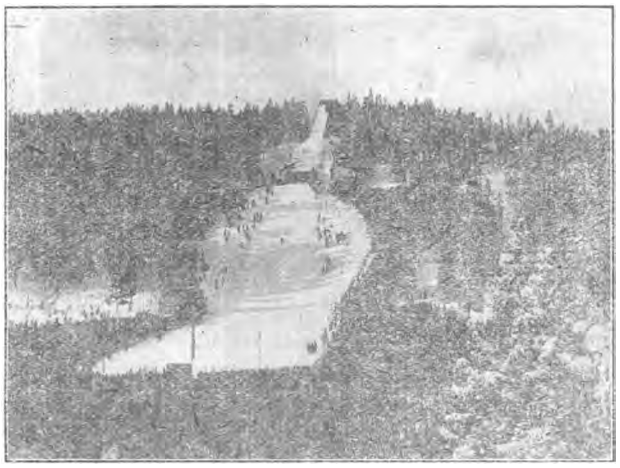

verbergen. Dan is de hemel van het blauwste blauw en scheppen wij met volle teugen de frissche, droge lucht, die ons nieuwe levenskracht schenkt. En elken morgen weer begroet ons de zachte winterzon, die duizenden lichtjes op het dichte sneeuwkleed toovert.

Nu is het tijd geworden om de ski's te voorschijn te halen, en zij die door hun beroep niet aan dagelijksch stadsverblijf verbonden zijn, laten zich daarbuiten niet wachten. Elken dag zien wij de gelukkigen vertrekken. Hoe benijden we ze ! Zij gaan thans reeds naar Finse, Gjeilo, Opdal of Lillehammer om er eenige weken van de wintersport te genieten. De minder bedeelden moeten zich voorloopig met de vrije Zaterdagen en Zondagen tevreden stellen. Maar op die dagen brengen de treinen dan ook duizenden vreugdebezoekers met hun ski's even buiten Oslo. Dan heerscht er een uitbundige vroolijkheid in de overvolle treinen en iedereen is levenslustig. Want gaan ze niet genieten, volop genieten?!

Het is geen wonder dat jong en oud, arm en rijk, de skisport boven alles verkiezen. Ligt niet de overweldigende Noorsche natuur voor hen open? Welk vervoermiddel stelt hen zoo in staat in het diepste van de uitgestrekte bosschen en in het grootsche bergland door te dringen als de vlugge ski's, die de loopers zonder groote krachtinspanning over geweldige afstanden dragen? — En hoe tooverachtig schoon is de natuur waarover de winterzon de meest fantastische kleuren heeft gelegd, waarin alle sombere gedachten verzwinden en die zingen doet... Wie zou hier, waar lijf en ziel versterkt wordt, naar den slappen, stoffigen Rivierawinter verlangen?

Het hoogtepunt van de eerste helft van het seizoen, dat soms vier, vijf maanden duurt, wordt einde Februari bereikt. Dan hebben in Holmenkolmen, even buiten Oslo, de Holmenkolmenwedstrijden plaats: het wintersport-evenement voor Scandinavië, waaraan vele duizenden van heinde en verre toegestroomd, deelnemen. — Op deze drie feestdagen meten de koenste springers en de snelste loopers van Scandinavië zich met elkaar en meestal is ook de Noorsche kroonprins ingeschreven. Geheel Oslo, met de koninklijke familie aan het hoofd, trekt uit om op ski's de wedstrijden bij te wonen. Niet voor een mondain feest of terwille van den «bon ton» komt men, neen, het geldt hier de nationale sport toegewijd te dienen! — Onder ademlooze stilte slaat men de geweldige sprongen der koene kampers gade en de begeestering voor den winnaar is grenzeloos. De climax van de tweede helft van den Winter wordt tegen Paschen bereikt.

In die dagen is er voor niemand een reden om zich niet eenigen tijd aan de skisport te geven. Dan trekken ook de Oslolui bij duizenden naar de hotels in het hooggebergte. Wel zijn daar niet de kunstig aangelegde bobsleighbanen, zooals Zwitserland er bezit. Evenmin kleven aan de hotels de geraffineerde genietingen van St. Moritz. Maar, in

plaats daarvan heeft men de wijde hoogvlakten en de schitterende, onbedorven gletschers. Nergens is de natuur zoo overweldigend schoon als in Noorwegen. Bovendien behoeft men nimmer bevreesd te zijn voor lawines. Wanneer men overdag volop van de kleinere of grootere skitochten genoten heeft en het vroolijk haardvuur de gasten onder gezelligen kout vereenigt, dan is er geen een die verlangt naar de «bal-masqué-winters».

Het geïmproviseerd dansje of de fakkelskitocht zijn minder geraffineerd dan dergelijke vermaken elders, maar ze zijn voorzeker gezelliger.

o.m. moesten diepe rotskloven overbrugd en hier en daar tunnels aangelegd worden. Thans nog is het 's Winters slechts mits groote inspanning mogelijk de lijn sneeuwvrij te houden. Zelfs moeten op sommige plaatsen houten wintertunnels opgeslagen worden, daar op deze plaatsen zelfs de enorme roteerende sneeuwploegen het zouden moeten afleggen.

Dank zij de vooruitstrevende maatregelen der Noorsche Staatsspoorwegen kan men 's Winters op de gemakkelijke stoelen der toeristenwagens van het heerlijk uitzicht over de blanke natuur genieten, waar de zachte

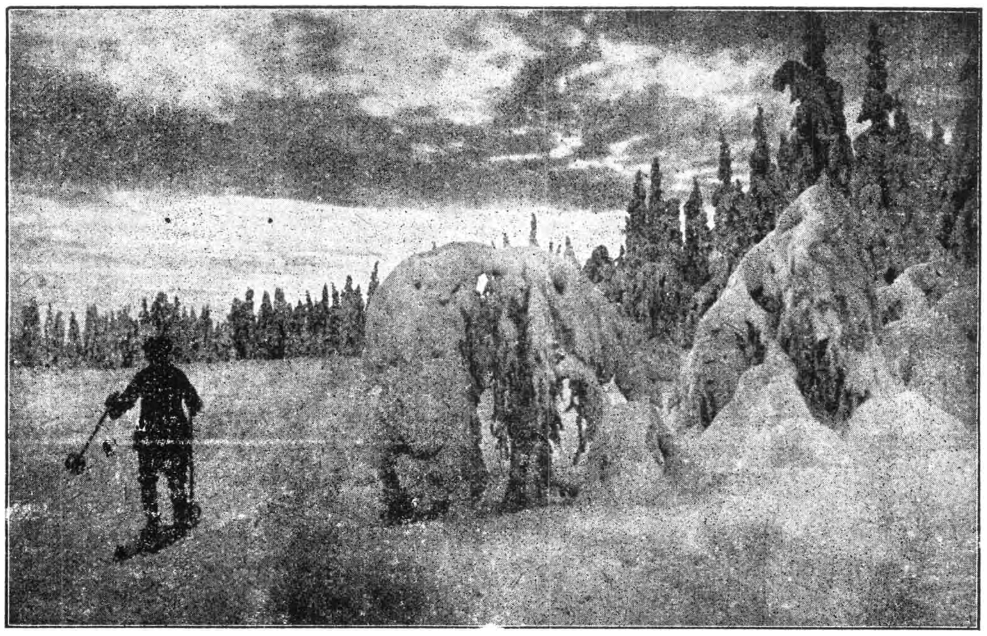

Winter in Noorwegen.

Ofschoon duizenden reizigers den roem van de Noorsche natuur, zooals zij ze in den Zomer hebben leeren kennen, verbreiden, toch is Noorwegen als wintersportland «par excellence » nog weinig bekend. Maar het vreemdelingenverkeer neemt er 's Winters gestadig toe. Voorname Engelschen — de erkende fijnproevers — gingen ook hierin vóór. Voor een niet gering deel is dit te danken aan de voltooiïng van de Bergensbanen, de spoorlijn die Oslo met Bergen verbindt.

Het vroeger in den Winter zoo ontoegankelijke hooggebergte waarin slechts koene mannen als Amundsen op ski's vermochten door te dringen is thans ook voor het algemeen verkeer in den Winter opengelegd. Bijna onoverkomelijke moeilijkheden waren bij den bouw der Bergenbanen te overwinnen;

winterzon de tinten en schakeeringen steeds doet wisselen. Ook op de baan die Oslo met Lillehammer en Opdal verbindt loopen de geriefelijkste toeristenwagens.

Degenen die zich naar lichaam en geest willen verkwikken zal een verblijf in Finse, Gjeilo, Lillehammer of Hobsjor (om maar enkele plaatsen te noemen) nieuwe kracht schenken. Hier moet nog worden aan toegevoegd, dat, hoewel een vreemdeling de kunst van skiloopen nimmer als de Noor machtig wordt, hij ze toch spoedig onder de knie heeft. Na eenige oefening zullen de ski's hem een ongekende, nieuwe, groote vreugd verschaffen!

GUNNAR G.

IETS OVER FOTOGRAFEEREN DOOR LIEFHEBBERS

De keus van papieren is en blijft altijd een zeer belangrijk vraagstuk. Meer en meer gaat de keus naar de kunstlicht of gaslichtpapieren. Daaraan zijn inderdaad veel voordeelen verbonden. Winter of Zomer, men kan altijd kiekjes maken. Men kan ze ook altijd maken in de vrije avonduren en de ontwikkelbaden, die dienen voor platen en films, kunnen ook voor de papieren gebruikt worden.

Op die manier wordt het fotografeeren inderdaad maar kinderwerk!

De werkelijke liefhebber die kunstgenot zoekt in het fotografeeren, zal toch altijd nog de voorkeur blijven geven aan daglichtpapieren. Vooral wie in de tropen werkt en elken dag, op heel enkele uitzonderingen na, over zonlicht beschikt, zal altijd de voorkeur geven aan de warme tinten met alle detailmodelleeringen met daglichtpapieren. Dat is dan ook met recht fotografeer k u n s t .

Van de verschillende daglichtpapieren, welke de Firma Gevaert op de markt brengt, zijn er twee die ik de liefhebbers steeds aanbeveel: Ronix en Relor. Ronix, omdat het een zelfkleurend papier is en men dus met het gewoon fixeerbad zeer warme tinten kan verkrijgen, die nog kunnen verdiept worden door het gebruik van een eenvoudige keukenzoutoplossing. Er is aan dit papier maar één bezwaar verbonden: men moet nl. vrij hard afdrukken wil men niet te bleeke foto's krijgen. Daarbij komt, dat Ronix minder verbleekt, wanneer men het direct fixeert, dan wel wanneer men het vooraf met een zoutoplossing behandelt. En daar nu de werkelijke liefhebber de tinten van zijn afdrukken kiest naar het onderwerp en dus de eene foto wèl en de andere niet met een zoutoplossing behandelt, moet hij er steeds op bedacht zijn, welke héél en welke minder donker moeten afgedrukt worden. Dit vermoeilijkt het vlug werken. Toch blijft Ronix het meest aanbevelenswaard daglichtpapier, vooral op reis en onder postkaartvorm. Het tweede daglichtpapier, dat zeer aan te bevelen is, is Relor. Relor eischt een kleurfixeerbad of gescheiden baden. Dit is voor velen een onoverkomelijke moeilijkheid. Men vindt het meestal te lastig en te ingewikkeld en geeft dan ook gauw den moed op. In den eersten tijd, waarin dit papier door de Firma Gevaert op de markt gebracht werd, kreeg ik er een doos van toegezonden door een vriend met verzoek mijn bevindingen te willen meedeelen. Aan dit verzoek heb ik tot nog toe niet voldaan, niet omdat ik het niet de moeite waard vond, maar omdat ik nooit een meening wil uitspreken vooraleer ik grondige redenen heb om een oordeel te kunnen vellen. Daar ik nu weet dat mijn vriend ook lezer is van «De Toerist» zal ik me de moeite besparen hem nog een persoonlijken brief te schrijven, in de hoop, dat hij ook deze regels onder oogen zal krijgen. Relor is *hèt* daglichtpapier dat me niet alleen de mooiste afdrukken gegeven heeft, maar tevens de duurzaamste. Een fotopapier, dat een globetrotter in die mate voldoet, moet werkelijk buitengewone eigenschappen bezitten.

Een paar foto's in Kongo op Relor-papier afgedrukt, hebben me bij toeval op menige reis vergezeld. Nu eens hebben ze dagenlang op de tafel van een oververhitte, kurkdroge hotelkamer gelegen, dan zij ze in een handtasch langs besneeuwde of natte straten meegesjouwd geworden of hebben ze een paar maanden in een vochtige kast gedurende weken in de ziltige, heete en vochtige lucht van een scheepsruim gestoken, om eindelijk weer onder de tropenzon te voorschijn te komen.

Veel tijd om foto's zorgvuldig op te bergen blijft er op dergelijke zwerftochten niet over, zoodat het als het ware een mirakel genoemd kan worden wanneer zoo'n rondgesleurde foto nog herkenbaar is. En wat wil nu het geval? Mijn foto's op Relor-papier zijn nog even frisch en keurig als op den dag waarop ik ze afdrukte. Ik geloof, dat ik niet meer goeds er van zou kunnen zeggen. Wat de kunstlichtpapieren betreft, hier zijn er twee die me tot nog toe het meest voldaan hebben, nl. Vitex en Ridax. Wat Artos betreft, daar kan ik voorloopig nog geen oordeel over vellen. Ridax, hard, gebruik ik steeds voor lichte clichés, terwijl ik, waar Ridax, zacht en medium gebruikt zouden kunnen worden, de voorkeur geef aan Vitex. Het geeft zachtere afdrukken en duidelijker halve tinten.

Voor publicaties dient men de voorkeur aan Ridax, hard, te geven. Wanneer het papier van het tijdschrift niet van allereerste hoedanigheid is, wat sinds den oorlog zeer vaak voorkomt, gaan alle bijzonderheden toch min of meer verloren en dan spreken harde foto's, wit en zwart, een veel duidelijker taal tot den lezer, dan wel fijnere kunstfoto's.

Het komt vaak voor, dat de vraag gesteld wordt of een foto glanzend gemaakt moet worden dan wel niet. Ook hier moet de keus naar omstandigheden gedaan worden. Wie rustig thuis zit en werkelijk van de fijne afwerking der foto's wil genieten, zal in den regel matte papieren kiezen. Maar wie veel reist zal de glanzende papieren nemen en zelf nog satineeren, want een aldus bewerkte foto blijft veel langer goed. — De gewone werkwijze heeft me altijd zeer goede uitslagen opgeleverd. Een goed stuk spiegelglas wordt met alcool grondig gereinigd. Dan met een uiterst dunne laag talkpoeder bestreken. De foto wordt eerst in zuiver water geweekt, dan met den beeldkant tegen het glas aangedrukt. Men legt het glas in de zon en na heel korten tijd laat de foto vanzelf los. — Voor wetenschappelijke doeleinden, vooral wanneer de foto gereproduceerd moet worden, of om ze in verschillende temperaturen beter te doen bewaren, dient het glanzen steeds toegepast te worden.

Dr. P. v. O.

HOUDT U VAN REIZEN?

Dit is de titel van een brochuurtje, door de zorgen van den V.T.B. pas verschenen.

Komen er o.m. in voor:

« Brevier van den Toerist » en bekendmaking, met volledige opgaven, van al de reizen en uitstappen welke in 1926 door den Bond zullen worden op touw gezet.

Zend ons een postzegel van 0.10 fr., met vermelding waarvoor bestemd, en wij doen u dit kosteloos brochuurtje onmiddellijk geworden.

Honderd duizenden bekoorde reeds de

SEMOIS

Gaat U er dit jaar niet naartoe ?

Van Zaterdag 22 Mei (Sinksen)
tot en met Dinsdag 25 Mei
(3 dagen) :

FLORENVILLE.
BOOTTOCHT OP DE SEMOIS (van CHINY naar LACUISINE).
BOUILLON (kasteel).

Prijs : 225 fr.

Leider: J. De Combe.

GEMENGD

EXAMEN-GIDS (BRUGGE).

De afdeeling Volksontwikkeling van het plaatselijk Davidfonds had verleden winter een leergang ingericht voor kunstvorming en kennis van de streek, welke leergang door meer dan honderd belangstellenden gevolgd werd. Op het examen waar men het getuigschrift van bekwaamheid zou bekomen om als gids te dienen voor het bezoeken van kunst- en geschiedkundige monumenten, slaagden er op vier en dertig ingeschrevenen, negen en twintig, allen leden van het onderwijzend personeel.

De schriftelijke en mondelinge proef liep over niet minder dan achttien vakken. Onder de geslaagden treffen wij de volgende personen aan, leden van den V.T.B.: de HH. Bonte P.; Ducheyne I.; Florin J.; Villeman C.: Van den Berghe R.; Van Heulebroeck E. en Verduyn G.

Laten wij hopen dat er te Brugge een bond van gidsen mocht tot stand komen die in ruime mate deze groote leemte die thans te Brugge op toeristisch gebied heerscht, aanvullen zou.

WEGENIS

PROVINCIE ANTWERPEN.

(Officiëel). — 1 Maart jl. zijn de verbeteringswerken aangevat aan de staatsbaan Brussel-Antwerpen, sectie Mechelen-Waalhem, afstandpalen 26 KM. 500-28 KM. 039). De werken bestaan uit het opbreken van de bestaande kalseide en het herleggen van den steenweg in nieuwe en herbruikbare kasseien, alsook uit het herstellen van het fietspad. Het vrij verkeer is verzekerd door een gedeelte steenweg van ten minste 3 M. breedte. Het verkeer, alhoewel bemoeilijkt, is dus niet onmogelijk.

Over den steenweg Mechelen-Heist-op-den-Berg, tusschen Pasbrug (Mechelen) en Peulis is het verkeer onderbroken wegens herstellingswerken die 6 à 7 maanden kunnen aanloopen.

HAAGSCHE BRIEVEN

IV & V.

DE HOFSTAD. — 's-Gravenhage is een der meest prettigste en meest luxueuse steden van Holland. Dat merk je eigenlijk eerst goed als je een poosje ergens anders gelogeerd hebt. Dit ondervond ik toen ik voor eenige dagen naar Utrecht ging. Mijn eerste indruk was «wel aardig, maar een erg stijf stadje». Het station is wel groot maar niet zoo voornaam als het Haagsche. Ik zag er trams in een leelijke blauwe kleur met een onwelluidende bel, zoodat ik erg terugverlangde naar onze sierlijke lichtgele voertuigen. Over 't algemeen genomen is Utrecht, nog zoo kwaad niet, maar zonder buitengewone chic en luxe. Toen ik dan ook 's avonds laat het station van den staatsspoorweg verliet en de in een zee van licht badende Bezuidenboutsche weg opwandelde, met op den achtergrond heel zwart en donker het Haagsche bosch, toen voelde ik beter dan ooit, dat ik mijn «Haagje» niet spoedig zou verwisselen met een andere stad. Het deed zoo prettig aan de lange rij van auto's te zien voortglijden tot aan het kruispunt waar de meeste den hoek omscheerden over den macadamweg, langs de breede vaart, de Koninklijke Schouwburg het Voorhout op, waar het Paleis staat van H. M. de Koningin-Moeder, omringd van deftige, stijlvolle patriciërswoningen.

Den Haag is groot en wordt hoe langer hoe uitgebreider omdat er steeds weer wordt bijgebouwd. Vroeger moest men lange, vervelende buitenwegen afloopen om in de nabijgelegen plaatsen te komen zooals Wassenaar, Rijkduin, Voorburg, Rijswijk, Loosduinen, e.a... Zelfs Scheveningen vereischte een wandeling door het Scheveningsche bosch. Maar op het oogenblik ben je in deze dorpen voordat je er aan denkt. De stad is verdeeld in verschillende wijken zooals het Centrum, de Jodenbuurt, de volkswijken, waaronder de Schildersbuurt, de Spoorwijk en de Transvaalbuurt. Meer buitenaf zijn het prettige, rustige tuinwijken: in de richting van Scheveningen Duinoord, Valkenbosch en Statenkwartier, en aan den overkant van het ververschingskanaal hetwelk naar de zee-haven loopt, Duindorp en de visschersbuurt.

Behalve het Haagsche en Scheveningsche bosch, bezitten we de boschjes van Poot, met een alleraardigste ligging op heuvels met dennen beplant. Er is een «hooge berg» zooals wij dat noemen, een soort belvédère, van waaruit men den heelen omtrek kan overzien. Aan den voet van een der heuvels staat een allerliefst wit huisje met rood dak, omgeven door een gezelligen theetuin. De bediening is er keurig en de consumptie niet duur.

Bij het Statenkwartier hebben we een mooi villapark, «Zorgvliet» dat eindigt bij het Haagsche bosch. Een volgende maal zullen we een wandeling door de stad doen, ten einde de verschillende beziens- en wetenswaardigheden eens van naderbij te toetsen.

DE BEZIENSWAARDIGHEDEN. — Een van de dingen die elk bezoeker aan den Haag zien moet is het Vredespaleis. Voorts de Gevangenpoort, het Binnenhof, het vroegere kasteel van Floris V, de verschillende musea, waaronder het Maurits-huis, Museum Mesdag e.a. Wie veel voelt voor moderne schilderkunst mag vooral niet vergeten de Kunstzalen Kleykamp en het Museum voor moderne kunst te bezoeken. Dan zijn er nog tentoonstellingen van schilderkunst in Andretsch, Pictura, Esher Surrey, alsmede in Kunstzalen De Cirkel en Pulchri Studio, alwaar ook grafische werken, houtsneden en beeldhouwwerken werden tentoongesteld. Een van de meestbekende is o.a het Huis van Johan de Witt waarin de kunstzalen van Dorus Hermien gevestigd zijn, oude en moderne schilderkunst. — Nu nog iets van de vermakelijkheden. We hebben hier lang niet zooveel schouwburgen als te Antwerpen. Het beste theater — onder de kinema's tenminste —, is «Asta» op het Spui. Een mooi, groot gebouw, versierd met maskers uit steen gehouwen en in glas en lood, van binnen gezellig, modern gestoffeerd en geschilderd. Een bioscoop waar altijd iets goeds gegeven wordt, meestal «Ufa»-films. Daarop volgen «Centraal», «Apollo», «Trianon», «Passage bioscoop» en «Olympia». Onze Koninklijke Schouwburg wordt altijd druk bezocht. Spelen er : het Schouwtooneel, Vereenigd Tooneel en Rotterdamsch-Hofstad-Tooneel. Ga ik voor m'n plezier uit, dan zit ik loge 1e rang bvb. Ga ik er voor studie heen, wat vaker voorkomt, dan kruip ik in den engelenbak, die plaatsen zijn aanmerkelijk goedkooper en het brengt vanzelf mee, dat ik geen toilet behoef te maken. Het is trouwens wel de moeite waard eenige engelenbaktypes van naderbij gade te slaan. — Het gebouw voor Kunsten en Wetenschappen wordt zoowat overal voor gebruikt. 's Zomers exploiteert Willy Mullens het voor zijn bioscoop «Alberts Frères» en in den Winter worden er concerten, opera's en tooneelvoorstellingen gegeven. Een belangrijk iets in dit seizoen is het Nederlandsch Operette-gezelschap onder directie van Jacques Bijevelt en Octave van Aerschot (zoon van den te Antwerpen vooral goed bekenden «Sus van Aerschot») dat zijn tenten heeft opgeslagen in de Prinsesse-schouwburg, het kleine, gezellige, intieme theater met het altijd beschaafd publiek. Ik zag er «Champagnedroom», een van hun beste operettes. — In Diligentia vinden we weer concerten, sonaat- en voordracht-avonden, terwijl «Scala» afwisselend «revue» biedt en «variété». Nog een intieme schouwburg is «Odeon» het vroegere theater Verkade. Toen Verkade met z'n Haghespelers zich nog niet vereenigd had met Comoedia's directeur, Dirk Verbeek, speelde hij iederen avond in het klein, pretig zaaltje aan de Heerengracht. Ik had er altijd m'n zelfde plaatsje in de achter-loge. Beige fauteuils, beige en rood tapijt, gele wanden met bovenaan roosters waaruit violet licht straalde. Hier zag ik Edward Verkade in z'n grootsche prestaties, Hamlet, Macbeth, De dienstknecht in het huis, De arme onder de trap, de Faun, de Gardeluitenant, Pen, enz... Na Verkade kwam Fabricius in «Odeon». Hij heeft het er niet lang kunnen bolwerken, evenals het troepje «Splinters» onder leiding van Jan van Ees, die nu weer geengageerd is bij het Rotterd. Hofstad-Tooneel en ondertusschen met Edward Verkade een blad oprichtte, getiteld «De Sphinx», hetwelk verleden December het loodje legde.

BEPPY PLANTENGA.

NOG « HET BEIERSCH HOOGLAND »

Dank zij de mededeelingen ons, regelmatig, door de R. D. V. (Reichszentrale für Deutsche Verkehrswerbung) toegezonden, kunnen wij aan het opstel van den heer J. De Combe («De Toerist» van 1 Februari jl. bl. 38) nog het volgende toevoegen.

IN ACHT MINUTEN BIJ DE GLETSCHERS DER « HOCHALPEN ».

Einde April reeds zal het nieuw aangelegde kabelspoor Kreuzeck, tot op 1652 M. hoogte, uitgebaat kunnen worden. Een medewerker van de R.D.V. was in de gelegenheid een proefrit met dezen kabeltrein te ondernemen. Hij hangt ons het volgende beeld op: «Dit bergspoor ontsluit het gebied der Duitsche «Hochalpen». In het breede dal van Garmisch-Partenkirchen, dicht bij de Aule-Alm, is het kleine station van het nieuwe kabelspor opgericht. Men neemt in den gemakkelijken wagen plaats en wordt in acht al te snel vervliegende minuten midden in de bergen van de eeuwige sneeuw verplaatst. Van op het plateau van den Kreuzeckberg reikt het oog tot het Walchenmeer en de stad Murnau, en 's avonds neemt het nog het blikkervuur der Münchener vliegtuighavens waar. Aan de andere zijde strekt zich het gansche Wettersteingebergte met de Zugspitze, het titanisch doorkorven Höllendal, in machtige grootschheid voor den blik van den bergbeklimmer uit.

Te midden der majestueuse Alpen zijn hier, uit strenge noodzakelijkheid, aan de beschikking gesteld: spoor, steunen, kabienen, gebouwen. Een kleine Dieselmotor op de hoogte, is de eenige krachtbron van het kabelspoor. Over den ganschen afstand van 2200 m., tot op 1652 m. hoogte, zijn hier slechts drie steunen of dragers noodig geweest, terwijl men tot op heden daarvoor van 20 tot 25 steunen moest aanbrengen. Zulks liet toe den rit-prijs klein te stellen en de snelheid aanzienlijk te vergrooten. De draagkabels over de drie steunen gespannen, hebben een draagvermogen van 220.000 Kgr. en zijn aangespannen op 50.000 Kgr.; ze bezitten bijgevolg het enorm reserve-draagvermogen van 170.000 Kgr., zoodat eenieder zijn leven onbezorgd aan het spoor mag toevertrouwen. De kabienen bieden ruimte voor 26 personen ; zij kunnen met een tusschenpose van 10 minuten en bij een gemiddelde snelheid van 4 tot 6 meter per seconde, ieder uur 150 passagiers vervoeren. De rit-prijs zal op ongeveer 2 Mk. gebracht worden. Het spoor werkt niet alleen 's Zomers, maar ook in den Winter, en het zal in het koude jaargetijde de ski-loopers de gelegenheid bieden van Kreuzeck uit gemakkelijk het domein van de eeuwige sneeuw te bereiken. De belangstellende wordt langs een nieuwe autobuslijn van het station Garmisch-Partenkirchen, binnen weinige minuten, naar het bergstation gebracht, alwaar hij onmiddellijk aansluiting met het bergspoor krijgt.

De rit is, naar de medewerker van de R.D.V. bericht, slechts met een zweefvlucht te vergelijken. Het schouwspel, hetwelk den vliegtuigpassagier bij de vlucht over de Alpen geboden wordt, dit fantastische, overweldigende beeld der Alpenketen van uit de hoogte gezien, wordt ook door deze opstijging met het nieuwe Kreuzeckspoor gegeven.

ACHT PERSONEN WERDEN GEWEIGERD VOOR DE REIS NAAR DE RIVIERA OMDAT HUN INSCHRIJVING TOEKWAM WANNEER DE LIJST REEDS AFGESLOTEN WAS! REISLUSTIGE V.T.B.ERS, WEZE DIT VOOR U EEN ERNSTIGE VERMANING! ZIJT U VAN PLAN EEN ONZER REIZEN MEE TE MAKEN? SCHRIJFT DADELIJK IN!

Een Voorjaarsdroom :

DE RIVIERA!

V. T. B. gaat er heen.
En gij ?

Van Zondag 28 Maart
tot en met Maandag 5 April
(9 dagen) :

Bezoek aan NICE, CANNES, MONTE-CARLO.
GRASSE (reukwerkfabriek).
BOOTTOCHT op de MIDDELLANDSCHE ZEE (naar de eilanden STE-MARGUERITE en ST-HONORAT).

Per auto :

a) langs de GRANDE CORNICHE naar SAN REMO en BORDIGHERA (Italië)
b) naar de vermaarde GORGES DU LOUP ;
c) naar de wintersportplaats PEIRA-CAVA.

Palmen Bloemenvelden Olijven

Prijs : 1085 fr. per persoon

Leider: Eugeen De Ridder.

UITSTAPPEN EN BIJEENKOMSTEN

De V.T.B. uitstappen en bijeenkomsten zijn voor de leden uit het geheele land toegankelijk

ANTWERPEN.

Maandag 5 April: (2de Paaschdag). **Bezoek aan** de haven met boottocht (1 uur) in de Noorderdokken. Samenkomen te 10 u. vóór het Loodswezen. Kaarten voor den boottocht af te halen op het Bondssekretariaat. Dambruggestraat 116, aan 1 fr.

Zondag 11 April: Studie-uitstap naar Brussel. In den voormiddag: bezoek aan het stadhuis, het museum van Schoone Kunsten of wandeling door de stad. In den namiddag: Bezoek aan Oud-Brussel (Marollen) onder de leiding van den letterkundige en folklorist Cypriaan Verhaevert, of uitstap naar Laken. De deelnemers kunnen naar verkiezen aan een der bovenstaande bezoeken deelnemen. 's Avonds : gratis kinemavertooning in LEVER HOUSE. Film « Van Belgisch Kongo tot den Belgischen verbruiker (reis door Kongo en zeepfabrikatie) ».

Vertrek Antwerpen (C.) om 8.33 u. (Groepsreis aan verminderden prijs). Prijs met alle onkosten inbegrepen: 10 fr. Middagmaal kan worden besteld bij de inschrijving aan 5 à 6 fr.

Zondag 25 April : Bezoek aan het Museum van Schoone Kunsten onder de leiding van den heer Cornette Conservator. Verzamelen vóór het museum om 10 u.

Zondag 18 April: Fietsuitstap. Samenkomen te 9 u. stipt aan Schijnpoort. Wegwijzer: Ouden Barreel, Donck, Mariaburg, Kapellen, Heide (bezoek aan de schoolkolonie Diesterweg) Calmpthout, Brasschaat, Schootenhof, Stadion, Rivierenhof, Antwerpen. Afstand: ± 50 km.

BERLAAR.

Maandag 5 April (2de Paaschdag) : Bezoek aan de Antwerpsche Haveninstellingen. Boottocht in de Noorderdokken. In den namiddag bijwoning eener vertooning in den Kon. Vlaamsche Opera. Deelnemingsprijs: voor autorit Berlaar-Antwerpen en terug : 6 fr. ; boottocht: 1 fr. Inschrijven vóór 20 Maart bij de heeren Van Hove en Schellekens.

Zondag 11 April: Studieuitstap naar Brussel. Bezoek aan Musea en kunstgebouwen, wandeling langs het Marolenkwartier, gratis kinemavertooning, (zie onder Antwerpen). Deelnemingsprijs: voor autobus : 8.50 fr.; voor trein 6 fr. Toetredingen worden ingewacht bij de heeren Van Hove en Schellekens.

BRUGGE.

Donderdag 25 Maart: Te 8 u. 's avonds houdt in het Pension St. Christophe de E. H. English, Ceremoniemeester aan de Kathedraal, voor onze leden een voordracht, opgeluisterd met prachtige lichtbeelden, over «Brugge Mariastad». Het is een bekend feit dat er in onze steden een prachtverzameling Mariabeelden voorhanden is, zoowel in de menigvuldige kerken als aan de gevels van talooze openbare en private gebouwen. In Juli a.s. wordt aan den gevel van het stadhuis een nieuw Mariabeeld van «O. L. V. met den inktpot» geplaatst, welke gebeurtenis zal gepaard gaan met een zeer eigenaardige godsdienstplechtigheid. Wij twijfelen er niet aan of dit zeer interessant onderwerp dat aan de hand van een groote documentatie zal ontleed worden, zal in hooge mate de belangstelling van al de Brugsche V.T.B.ers gaande maken. Toegang vrij en kosteloos.

Zondag 28 Maart : Bezoek onder deskundige leiding van het Gasthuis van O L V. ter Potterie, bezichtiging van het museum met zijn rijke vezameling oude schilderijen en kunstvoorwerpen. De leden komen bijeen aan de Duinenbrug 's namiddags te 3.45 u.

Paaschdagen : 3, 4 en 5 April : Driedaagsche fietsuitstap naar den Catsberg, Cassel en Bergues (Fransch-Vlaanderen). Voor dezen fietstocht gelieven de liefhebbers zich te laten inschrijven bij den afgevaardigde W. Bossier, 12, Zuidzandstraat.

BRUSSEL.

Maandag 5 April: (2de Paaschdag). Reis naar Antwerpen. In den voormiddag bezoek aan de haven en boottocht (zie onder Antwerpen). In den namiddag vertooning in den Vlaamschen Opera. Deelnemingsprijs voor trein, boottocht, middagmaal en Opera: 20.50 fr. te storten op postcheckrekening Nr 34490 (Verbouwe, 46, L. Theodoorstraat, Jette) vóór 29 Maart. Houders van spoorabonnementen betalen 12.25 fr. Niet-leden betalen 22.50 fr.

Vertrek uit Brussel (Noord) te 8.42 u. Spoorkaarten afhalen aan het station (ingang Vooruitgangstraat) te 8.20 u. Terug te Brussel te 21 u.

Zondag 18 April: Bezoek aan het laatste ongeschonden deel van het Woluwe-dal. Natuurbewonderaars en liefhebbers van architektuur vinden hier hun gading: romaansche kerk van St. Lambrechts-Woluwe, 't Hofke van Brussel, (kasteel uit de XVe eeuw), Lindeke-molen, Kapel der Ellendige Maria (XIIIe eeuw), 't Hof Kieffelt (Renaissance), 't Hof ten Berg (schilderachtige ligging).

Bijeenkomst te half twee, zeer stipt, stilstand tram 28, Kiekenmarkt, hoek Anspachlaan; afstappen aan het eindpunt van tram 28, om 2.15 u. Terug over St. Stevens-Wo'uwe per stoomtram om 6 u. of per autobus.

Zondag 2 Mei: Uitstap naar het land van Pol de Mont: Wambeek, Ternat, (zie volgend nummer).

In vooruitzicht: uitstappen naar het Zoniënbosch, Strijtem, Over-IJssche, enz.

BOUCHOUT

Maandag 5 April: (2de Paaschdag) : Bezoek aan de haven van Antwerpen, boottocht. Deelnemingskaarten aan 1 fr. te bekomen bij den afgevaardigde, den heer Kooyman, Jan Frans Willemstraat.

SINT NIKLAAS.

Woensdag 24 Maart: Vijfde Wintervoordracht in de bovenzaal van het lokaal « De Hoop ». — Gemengd programma: Voordracht met lichtbeelden over « Denemarken » door den heer Max Van Gendt. Daarna vertooning van drie filmen over Italië. Begin te 8 u. stipt. Alle V.T.B.ers worden verwacht.

DE TOERIST

ORGAAN VAN DEN VLAAMSCHEN TOERISTENBOND

VEREENIGING ZONDER WINSTGEVEND DOEL

VERSCHIJNT TWEEMAAL PER MAAND ONDER LEIDING VAN Dr. ING. STAN. LEURS

DE LEDEN VAN DEN V.T.B. ONTVANGEN DIT BLAD KOSTELOOS (JAARL. BIJDRAGE 7.50 FR.) V. D. LUXE-UITG. 7.50 FR. EXTRA

INSCHRIJVINGSPRIJS: BINNENLAND, p. j. Fr. 7.50 BUITENLAND, p. j. Fr. 12.50 LUXE-UITGAVE 7.50 fr. p. j. MEER

SECRETARIAAT V.T.B. DAMBRUGGESTRAAT, 116, ANTWERPEN. — POSTCHECKREK. Nr 93627

UITGAVE VAN «LIBERTAS», KONINGIN MARIA HENDRIKALAAN, 108, BRUSSEL - VORST

Vijfde jaargang Nr 7 **Verschijnt 2 maal per maand** **1 April 1926**

PROTEST

« Er is namelijk spraak het verheven beeldhouwwerk, dat aan weerszijden in den koepel der Hanswijkkerk (te Mechelen)

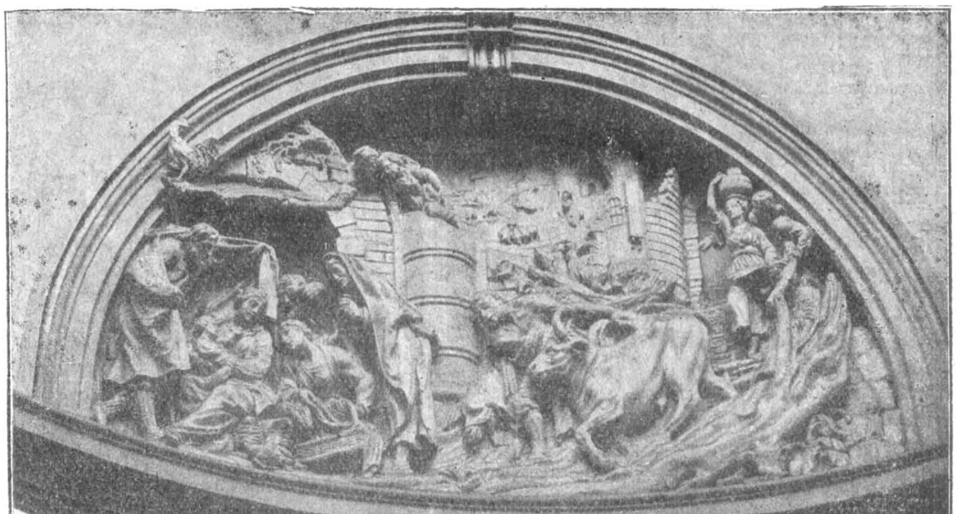

CLICHE VAN DE FIRMA GODENNE

Bas-relief van Lucas Faid'herbe onder den koepel der Hanswijkkerk.

door Lucas Faid'herbe is aangebracht met geschilderde paneelen te omkleeden, omdat het beeldwerk op zichzelf niet genoeg zegt. Engelen in den trant van degene die aan het hoogaltaar onlangs op de vlucht sloegen, zullen er rondom worden heen geschilderd om zoo mogelijk Faid'herbe's werken

te verstikken in zinledige vormen ».

Aldus een « ingezonden stuk » in de Gazet van Mechelen in dato van 12 Maart.

Naar we verder uit goede bron vernamen staan de stellingen reeds klaar en zou men eerlang beginnen met het vandalenwerk.

Vandalenwerk... Het woord is niet te stout gesproken waar het de bedoeling geldt een der meest hoogstaande en typische werken van Lucas Faid'herbe, met de Quellini en de Duquesnoy's, de meest vooraanstaande onzer Vlaamsche beeldhouwers uit den glorieuzen baroktijd te verzuipen in een misselijke polychromie.

Barokplastiek is eng gehouden aan architectonische ruimte. Hier teekenen zich de drukke picturale composities in de nisholte sterk af tegen het vlakke, gladwitte ondergedeelte van den koepeltrommel. Het beeldhouwwerk is niet uit te schakelen van den wand waarin de boog werd uitgediept. Met aan dezen te raken, raakt men de reliefs zelve, verminkt men een der mooie producten van ons kunstverleden.

Dat mag niet! De officiëele kommissies door Staat, Provincie en Bisschoppelijke Overheid in het leven geroepen, moeten dit beletten.

De V.T.B. door het orgaan zijner Kommissie voor Monumentenzorg, Natuurschoon en Folklore teekent krachtdadig protest aan tegen dit vandalenwerk en verwacht van de bevoegde overheden dat deze alles in het werk zullen stellen om dezen aanslag op ons nationaal kunstbezit te verhinderen.

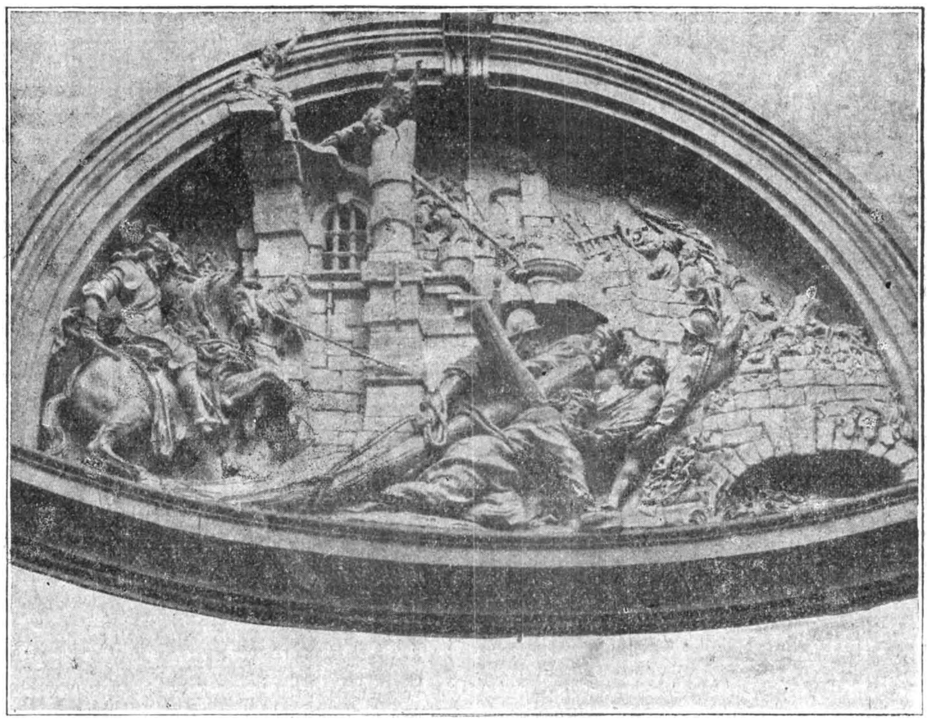

CLICHE VAN DE FIRMA GODENNE

Bas-relief van Lucas Faid'herbe onder den koepel der Hanswijkkerk.

Namens het dagelijksch bestuur v.d. V.T.B.:
De Voorzitter:
Dr. sc. Albrecht PIL.

Namens de V.T.B. Kommissie voor Natuurschoon, Monumentenzorg en Folklore,
De Voorzitter:
Prof. Dr. Ir. Stan LEURS.
Hoogleeraar in de Architectuurgeschiedenis aan 's Rijks Universiteit te Gent.

AFGEVAARDIGDEN

EMELGEM: De heer **Michel De Jonghe**, Vijfwegenstraat.

ISEGEM: (Plaatselijk afgevaardigde) **Gerard Van de Walle**, Zuidstraat.

GENDRINGE: De **E.H. Van der Velpen, Onderpastoor.**

WEVELGEM: De heer **H. Sylverans, Onderwijzer,** Brugstraat.

WUUSTWEZEL: Mej. **Martha Moors, Onderwijzeres**

KUNSTSCHILDER LODE VAN VAERNEWIJCK.

Kunstschilder Lode Van Vaernewijck, die voor enkele weken in de zaal « Loquet » exposeerde, is een toerist, niet alleen door het feit dat hij lid is van onze vereeniging, maar vooral omdat hij open oog heeft voor het schoone der natuur. Wat ons, Vlaamsche toeristen, meest aan het hart ligt: de breede landouwen en onzen machtigen Scheldestroom, heeft hij met groote vaardigheid op het doek gebracht.

Wij laten hier volgen wat onze medewerker Pol de Mont over Van Vaernewijck in « De Schelde » schreef:

« In de letterkundige annalen van ons Vlaamsche volk blinkt de schoone naam van den Gentschen zestiendeeuwschen geschiedschrijver Marcus Van Vaernewijck met meer dan gewonen luister. Als ik mij niet vergis, dan zal, in de jaarboeken van onze Vl. schilderkunst in de twintigste eeuw de naam van Lodewijk Van Vaernewijck eensdaags ook wel eigen glans afwerpen.

Lode Van Vaernewijck heeft het geluk niet, tot de troetelkinderen van de grilligste aller godinnen, Fortuna, te hooren. Deze weigerde hem, als een echte stiefmoeder, de onontbeerlijke middelen, om den dierbaarsten van al zijn droomen te kunnen verwezenlijken en zich uitsluitend te wijden aan de beoefening van de schilderkunst. Wel vond hij, van ongeveer 1917-18, den noodigen vrijen tijd, om in de Kunstakademie dezer stad de avondlessen bij te wonen; doch over dag was hij reeds toen en nog meer sedert 1919 genoodzaakt, zijn dagelijkschen kost te verdienen als nederig bediende in een handelshuis. Het veertigtal grootere en kleinere schilderijen, welke de jonge man ons nu komt toonen, werden haast zonder één uitzondering geschilderd in de vrije uren vóór en nà zijn dagelijkschen arbeid! Dit verklaart dan ook genoegzaam hoe het komt, dat de overgroote meerderheid van deze proeven morgen- of vooravondindrukken zijn.

» Ik, die, in stilte, maar van tamelijk nabij, den zelf in alle stilte werkenden schilder in wording sedert minstens vijf jaar volgde, waag het, te verklaren, dat Lode Van Vaernewijck heel weinig aan het akademisch onderricht, niet veel aan den invloed van gekende en gevierde artiesten, maar nagenoeg alles, — en dat « nagenoeg » mag zelfs wegvallen, — te danken heeft aan zich zelf, aan even methodiesche als gewetensvolle eigen studie van de Natuur, aan nauwgezette, door alles behalve laksche zelfkrietiek beheerschte oefening.

» Voor dezen jongen man, die van geboorteweg het oog van een schilder en het gevoel van een dichter ontving, was de kunst van eerst af, zonder dat iemand hem daarbij voorlichtte, noch min noch meer dan wat de taal voor elk van ons is: het natuurlijk middel, om zich zelf te uiten, om zich te bevrijden, niet van de vluchtige indrukken, maar veeleer van de ontroeringen, de doorgaans machtige ontroeringen, welke de aanschouwing van de wonderen der Schepping, en in het bizonder van de van sekonde tot sekonde aldoor zich hernieuwende mirakelen van het licht in den dampkring boven of langs den breeden landstroom, dien hij als elk Antwerpenaar, als elk Vlaming zoo liefheeft, onze Schelde, in zijn ziel teweeg bracht.

» Wie in Engelsche verzamelingen, onder andere te Londen, de meesterstukken mocht bewonderen van den stoutsten, èn nieuwsten, èn grootsten aller modernen, Turner, zal, als hij nu de zaal Loquet betreedt, onwillekeurig worden herinnerd aan opvatting en vizie van dezen Engelschen genius, die nog altijd niet naar zijn volle beteekenis gewaardeerd wordt. Late zulk een er voor oppassen, onzen jongen stadgenoot er van te verdenken, dat hij den meester van « De brandende Téméraire», van «Wind, Sneeuw en Damp », van « Odusseus Polufeem bespottend », van tal van gezichten uit Venetië heeft nagevolgd; nooit zette Van Vaernewijck één voet op Engelschen bodem, noch had hij het voorrecht — het zou er een zijn voor hem! — een schepping van Turner te zien.

» Geheel spontaan, alleen gedreven door aangeboren instinkt, vond hij, zonder zoeken den weg naar zijn onderwerpen, en even van zelf ontdekte hij het uitwendig middel, het ambachtelijk « Verfahren », om zoo oprecht en zuiver mogelijk deze onderwerpen te behandelen.

» Ik weet, met welke diep gevoelde bewondering Van Vaernewijck kan opzien naar de wijd-weidsche ruimte tusschen een smalle strook van de Schelde of den Polder of de hei en het doorzichtige uitspansel; hoe hij dweept met het spektakel van het worren,

verworden en verdampen van elke soort van wolken; hoe hij de betoovering ondergaat van de duizenderlei schakeeringen welke alle kleuren vertoonen onder de inwerking van het licht en de atmosfeer... Niets anders poogt hij te kunnen, niets anders wenscht hij te doen, dan voor die bewondering, dat dwepen, die betoovering een zoo oprecht mogelijke uiting te vinden. In dit opzicht is hij als kunstenaar niet alleen vermaagschapt met den grooten Brit, dien ik noemde, maar, in eigen land, met den Meester van Sombeke, zoowel als met den meester, dien deze evenmin nabootst als hij zelf door Van Vaernewijck wordt nagebootst, wijlen onzen grooten A. J. Heymans.

» Dat Van Vaernewijcks werk het in volledigheid, noch in kracht haalt bij dat van deze meesters, — weest overtuigd, dat hij het weet, ook zonder dat ik het hem zeg! Maar dat al wat hij uit zijn proeven van verscheidene jaren samenlas, om deze zijn eerste tentoonstelling mee te vullen, ofschoon natuurlijk ongelijk van allooi, het werk is van een artist, niet van een liefhebber, een Zondagschilder, dat durf ik, zonder mij te bedenken, verzekeren ».

PROVINCIALE TOERISTENDAG VOOR WEST-VLAANDEREN.

De toeristendag voor West-Vlaanderen zal dit jaar te Oostende plaats hebben en wel op 23 en 24 Mei (Pinksteren). Hieronder volgt het voorloopig programma:

Zondag: Aankomst rond 10 uur 's morgens. Officiëele ontvangst op het Stadhuis om half twaalf, daarna middagmaal. 's Namiddags langs de kust over Middelkerke naar Westende. 's Avonds deelneming aan de feestelijkheden in de stad, buitengewoon concerto in den Kursaal.

Maandag: te 10 uur voormiddag: Algemeene vergadering voor afgevaardigden en belangstellenden. 's Namiddags bezoek aan een maalboot, de nieuwe haven, vuurtoren, visschers-museum, enz.

Wij raden onze afgevaardigden aan ons zoo haast mogelijk het aantal deelnemers op te geven die dezen prachtigen uitstap wenschen mee te maken. Propagandisten aan 't werk opdat het op Pinksteren een echte V.T.B. verbroedering aan de Kust weze. Richt groepsreizen in naar Oostende ter gelegenheid van den Toeristendag. Reis en verblijfkosten ongeveer 90 à 100 fr.

WIE BRACHT VAN 15 OKTOBER 1925 TOT 31 JANUARI 1926 HET GROOTSTE AANTAL NIEUWE LEDEN AAN ?

We beloofden in een vorig nummer de volledige lijst te publiceeren van de namen der personen welke voor 1925 het grootste aantal nieuwe leden hebben aangebracht. Het overtollige werk op het bondssekretariaat, veroorzaakt niet het minst door den reusachtigen ledenaangroei, belet ons deze belofte te houden. Met genoegen publiceeren we echter de namen onzer beste en taaiste werkers: onze voorbeeldige afgevaardigden en actiefste leden.

De drie leden, welke het rekord sloegen, en dan een speciale belooning ontvingen, zijn: de heeren Niclaes (Antwerpen), Gijselinck (Gent) en Dankelman (Maastricht).

Verdienen verder een «eervolle melding»: de heeren Van Overstraeten (Aalst), Guns (Beirendrecht), Van Hoof (Hoogstraten), Maghiels (Diest), Desloovere (Merksplas), Coessens (Sottegem), Silverans (Wevelgem), Buggenhout (Steenokkerzeel), Van Wiele (Sint Niklaas), Boyens (Lier), Van Dyck (Oudergem), Verelst (Merksem), Lecocq (Sinaai).

Wij danken deze flinke werkers, en ook de talrike andere, voor hun daadwerkelijk optreden voor den V.T.B. Moge hun aantal en hun werklust steeds vermeerderen den V.T.B. en Vlaanderen ten goede!

Liefhebbers voor de reis naar

NOORD-ITALIE

schrijft dadelijk in! Er is nog kans!

9 dagen aan de Italiaansche Meren en in de Po-vlakte.

Prijs : 1250 fr.

Leider: Prof. Dr Ir Stan Leurs.

WALS-WEZEREN.

Op schier drie kwart uur gaans van Landen, op de baan Sint Truiden-Namen, staat de oude romaansche kerk van Wals-Wezeren, die dagteekent uit de eerste helft der XIIIe eeuw (jaren 1200), en waarin reeds enkele vroeg-gothische elementen opduiken.

De toren is een massaal, vierkantig bouwwerk. In de twee meter dikke muren zijn hier en daar schietgaten gebroken. De galmgaten worden door een slank zuiltje in twee openingen gesplitst. Bewuste toren lijkt wel als verdedigingsmiddel bedoeld. Zulks wordt trouwens bevestigd door het feit, dat de trap maar pas op de eerste verdieping begint. Om deze verdieping te bereiken gebruikte men een ladder welke desnoods kon worden opgetrokken. De toren was van buitenuit niet toegankelijk op het gelijkvloers. De deuren die men thans in romaansche torens vindt dagteekenen alle uit de XVIIIe of uit de XIXe eeuw. Sporen van den ouden ingang waren nog zichtbaar op den zijgevel, vóór de voltrekking der herstellingswerken. Dank zij deze herstellingen kreeg de kerk hare oorspronkelijke driebeukige gedaante terug.

De kerk heeft hare oorspronkelijke, zeer interessante dakbetimmering bewaard. De stoffeering is tamelijk belangwekkend. In het priesterkoor treffen we drie tamelijk goede schilderijen aan uit de XVIe, XVIIe en XVIIIe eeuwen.

Een eigenaardiger gewrocht echter is de steenen doopvont uit de XVIe eeuw, gothisch, in renaissance overgangsstijl. Deze doopvont is een achthoekige kuip op een pijler door vier zuiltjes geflankeerd en met versierden voet. Een hek van gesmeed ijzer sluit de doopkapel af; dit smeedwerk is ook wel bezienswaard.

WALS-WEZEREN. — De Kerk.

Wat de kroon spant is wel het oude Merovingisch altaar, een gewrocht uit de VIIe eeuw, opgericht met de vrijgevige medehulp der H. Geertruida, abdis van Nijvel, dochter van Pepijn van Landen (1). 't Is een vierkantig blok in denzelfden steen als waarmede de kerk opgetrokken werd; het is versierd door tien verschillende rozetten in kerfsnede.

* * *

Nu een paar woordjes over de gemeente Wezeren zelf.

Wezeren is niet meer of min dan al

de dorpjes van zoowat een paar honderd inwoners. Wat buiten haar kerk onze aandacht nog vestigt is de eeuwenoude kastanjeboom welke vóór den ingang van het kerkhof geplaatst, de oude kerk met zijn machtigen kruin overschaduwt.

Laten wij ook aanhalen, dat in de laatste jaren der XIXᵉ eeuw talrijke Romeinsche en Frankische voorwerpen gevonden werden te Wezeren en dat men er de grondvesten eener « villa » blootgelegd heeft.

Het is een bewezen feit, dat vroegertijds de streek rond Landen door de familie der regeerende vorsten bewoond werd, o.m. door Pepijn van Landen en zijn nakomelingen.

Ingelijfd bij het vruchtbare Haspengouw doet Wezeren voornamelijk aan suikerbietenkultuur, evenals al de dorpen in den omtrek. Nijverheid is er niet omdat de grond te vruchtbaar is en de landman een zekere vaste winst vindt in zijn doening.

Inzake verkeersmiddelen is Wezeren uiterst gunstig gelegen. Op drie kilometer van de kom van het dorp heeft men het station Landen. De gemeente ligt aan het kruispunt der groote banen St. Truiden-Hannut en Landen-Montenaken, zoodat geen enkele toerist, fietser, autorijder of voetganger moet bevreesd zijn om de reis te ondernemen. Onze groote wensch is, dat in den Zomer van 1926 zeer vele toeristen, uit al de deelen van het land naar Wezeren zullen komen. De moeite der verplaatsing zal ruimschoots beloond worden door hetgeen Wezeren te zien geeft.

F. ROBIJNS,
pastoor, Wals-Wezeren.

(1) Dit altaar is niet Merovingisch van oorsprong maar dagteekent uit den bouwtijd der kerk, t.t.z. uit de eerste helft der XIIIᵉ eeuw. (Nota der redactie).

BOEKBESPREKING

JOZEF SIMONS: « **Op Vacantie** ». (Uitg.: N.V. « De Standaard », Brussel).

Voor ons leden die mee op reis willen naar Zwitserland of naar Lourdes een zeer degelijk boekje! Immers, in leuken stijl geschreven, met luimige intermezzo's, zeer aangenaam en gemakkelijk om lezen, is dit werkje van 136 bladzijden een drieluik van reisbeschrijvingen: naar Zwitserland, naar Engeland, naar Lourdes; waarin de welbekende schrijver met een passende stemming zijn reisindrukken weergeeft.

Wij houden er aan dit boekje onzen leden warm aan te bevelen!

VAN HET SEKRETARIAAT

Volgende bestuursleden houden zich ter beschikking van de leden op het bondssekretariaat, Dambruggestraat 116:

De hr. Dr. PIL (Voorzitter): Dinsdag 13 en 27 April van 18 tot 19 u.

De hr. Prof. LEURS (Ondervoorzitter): Vrijdag 2 en 16 April van 19 tot 20 u.

De hr. Fr. NEYES (Penningmeester): Dinsdag 13 en 27 April van 18 tot 19 u.

Mej. B. SAMYN (Hulpsekretaresse): Dinsdag van 18 tot 19 u.

De hr. G. MAUQUOI (Leider K. v. Propaganda): Dinsdag van 18,30 tot 19,30 u.

De hr. J. JOOS (Leider K. v. Toerisme): Vrijdag van 19 tot 20 u.

—x—

LEDENAANGROEI: Tusschen 1 en 15 Maart schreven wij 714 nieuwe leden in.

—x—

ZAK-ATLAS VOOR ZWITSERLAND: 1° Het atlas voor den automobilist (landkaarten, detailkaarten, plattegronden van steden, afstanden, hoogteligging, helling); 2° het zak-atlas voor den toerist (landkaarten, detailkaarten, zeer gedetailleerde plattegronden der steden). Uitgave van het « **Office Suisse du Tourisme** ». Prijs voor de V.T.B.-leden: 7,50 per exemplaar.

—x—

STORTING OP POSTCHECKREKENING: **Wij verzoeken dringend de leden bij eventueele storting op de postcheckrekening V.T.B. nr. 93627 steeds op de strook te vermelden waarvoor dit bedrag is bestemd. Met aldus te handelen worden tijdverspilling en vergissingen vermeden.**

—x—

NOODVERBAND V.T.B.: Bezit U reeds een V.T.B.zwachtel? Model A (voor den arm) fr. 1,20; model B (voor het been) fr. 1,60. Dit verband is kiemvrij.

—x—

V.T.B. UITGAVEN: Monografieën: « De Kempen », 12,50 fr.; « Mechelen », 6,50 fr.; « De Haven van Antwerpen », 6,50 fr.; « West-Brabant », 7,50 fr.; Gids « Laroche en Omgeving », 3,50 fr.

—x—

ADVERTENTIES JAARBOEK 1926: Het jaarboek 1926 zal verschijnen op 1 Mei. De leden welke wenschen een advertentie te plaatsen worden verzocht zich te wenden tot het bondssekretariaat vóór 10 April. Prijzen: 1/1 blz.: fr. 80; 1/2 blz.: fr. 50; 1/4 blz.: fr. 30; strook: fr. 15.

VERMINDERINGEN

ANTWERPEN: Em. Bleys, Van Luppenstraat 34, levert aan de V.T.B.-leden rijwielen met 5 °/° korting, zoo de koopers « met gemak van betaling » den koop vereffenen, en met 10 °/° korting, zoo de betaling komptant geschiedt.

LIER: De garage Ford, **Gustaaf Guwy**, houdt er voor de V.T.B.ers speciale prijzen op na.

LANKLAAR: Hôtel « Beau Séjour ». Ontbijt: 2.50; middagmaal: 8-12 f.; avondmaal: 6-10 fr.; logement: 7-10 fr.; pension: 20-25. (Deze prijzen verschillen volgens seizoen).

...Id. — Hôtel de la Poste: Ontbijt: 2.50; middagmaal: 6-7; logement: 5-7; pension: 16.

DOOR DE STEPPEN VAN ZUID-RUSLAND (1).

Even voorstellen: Mijn vriend, de Russische lokomotief. Je hoeft zoo niet te schrikken, beste, want, al lijkt hij een vóórhistorisch monster, toch is hij zoo zachtaardig als een oude moezjik. Valt het je niet op dat hij zoo ernstig, zoo statig, zoo zelfbewust is? Hij voelt het zich immers aan, dat hij op breeder voet leeft dan zijn kollega's uit het donkere Westen (2). Hoe minacht hij ze, die Middel-Europeesche schlamkolenslikkers, hij, die vol distinksie geurige sparretakjes, besproeid met geestrijke nafta, nuttigt. Mijn vriend is verzot op sterke drank, evenals zijn gansche volk, waarvan hij een treffende ver« lokomotief »lijking is. Hij rookt deftig met een aangeboren gratie zooals de Russische stedeling zijn sigaret in het lange witkartonnen buisje. Evenals de meeste Russen houdt hij niet erg van een zuiver voorkomen: hij ziet dan ook veelal zwart, wat een interessante bijzonderheid mag heeten in een land waar de roode modeverf zoo goedkoop is.

Sterk is hij, die Russische vriend. Met beslistheid spant hij zich voor een honderdtal respektabele petroolwagens en sleurt ze plechtig voort, want plechtig is hij steeds, afgemeten, kalm, zonder overhaasting. Met een zinnelijk geluk geniet hij van die duizenden kilometertjes, die hij zoo wekelijks te verzetten krijgt en van uit de hoogte zijner lokomotievenpretensie kijkt hij smalend naar die onfatsoenlijke krochende en zweetende autotjes, die zich op gemontagnesrussifieerde slijk- of stofwegen inspannen om de honderd per uur te overschrijden.

Met vaderlijke teederheid, zachtjes, zachtjes (miagki, miagki, zeggen de Russen zoo zoetjes), leidt hij zijn sleep wagonnetjes door bosch en veld en step en moeras. Vindt hij zijn gang niet majestatisch genoeg, dan vraagt hij in 't volgend station (honderd Km. min of meer) een paar kindertjes bij en houdt weer maat.

Die kindertjes zijn Vader waardig, en 't is voor een achterlijke Westerling al een heel kunstje hun op de knieën te klauteren.

Mijn Russische vriend heeft een hekel aan vermoeienis. De bergen kruipt hij niet op of wroet er niet door zooals zijn slecht opgevoede Zwitsersche broeders. Niet dat hij lui is, o neen! Hij doet immers liever een gezellig omwegje van een paar duizend Kilometer (3) en dagen en nachten zal hij voorttobben zonder morren of tegenstribbelen.

Die goede, trouwe, krachtige, trage vriend, die door zijn eenvoud van geest, zijn mystiek in zichzelf gekeerd zijn en zijn geringe bekommernis om uiterlijk schoon... zoo mooi zijn volk voorstelt, die vriend zal met ons de steppen doorslenteren en ons afzetten aan de uitloopers van den Kaukazus.

* * *

Moskou — elf uur 's avonds — Roode-Oktoberstation (niets eerbiedwaardigs voor de hoofdstad van een rijk dat een zesde der wereld omvat). — Enkele treinen staan als oude paarden te slapen in 't halfduister. Alleen onze « masjina » is er zich van bewust dat ze ettelijke duizenden werst in de wielen gaat krijgen. Masjina ziet er jong, vroolijk uit en blaast de witte dampen met joligen levenslust vóór en boven zich weg.

Daar schuiven reeds de laatste pinklichtjes van de stad voorbij en weldra stoomt het gezellig door de dichte wouden van het Moskousche. Toppen van sparren en berken silhoeëtteeren zich precieus-fijn op de zacht glooiende harmonische lijnen van het heuvelland.

Is er wel een heerlijker slapen dan in een zoo zacht zwevende wagen waar het soezende stilgeritmeerde wielengestommel u zoetjes wiegt, zonder akelig schril gefluit als bij de Fransche nachtrapides.

Hoe lekker veilig hier, hoe stemmig!

* * *

Dagen vliegen.

Charkov en Rostov, woelige, majestatische Zuidersteden met temperament-volle bewoners, de frisch-vriendelijke zee van Azov, die gisterenavond zoo aanminnig te droomen lag in maneschijn met flikkerende steedjeslichten aan de kust, ook de Don, de trage, grauwe Don, zijn voorbij.

En nu, vóór, achter, om u heen, de steppe, de eindelooze, kalme zee van verschroeid gras.

---

(1) De hier gebruikte spelling is voor rekening van den schrijver.

(2) Het Russische spoor is aanmerkelijk breeder dan het onze.

(3) Vladikavkas — Tiflis !

« U vindt ze wel eentonig, onze steppe », vraagt me een sentimenteel uitziend mooi gekrullebolde Rus en zijn oogen bedelen een ontkennend antwoord, maar als om een mogelijke bevestiging te voorkomen, vervolgt hij met vuur: « U moet ze zien in de Lente, dan wemelen hier frissche bloemen met de hevigste kleuren en is de step één stralend tapijt ».

't Moge zijn dat ze dan mooier is, heerlijker eenzaam zal ze er toch niet om zijn. Hier toch voelt ge u zoo innig alleen, zoo vrij van al wat u beklemmen of bedroeven kan.

Een eerste bevlieging voor uitbundige beweging en luidruchtig zingen in die stilte voelt ge spoedig wegzinken om te kunnen droomen, dagen en avonden te kunnen staren op 't bruine gras, op de diepe wolkenlooze lucht, om u gansch te voelen doordringen van die brave, heete steppenzon met haar blije, frissche opgang en haar weemoedig rijkschitterende, zoele slapengaan.

Zoo gij de zee liefhebt, zoo ge uren en uren zacht schommelend op vóór- of achterdek kunt genieten van water en lucht, ga dan de steppe zien, ga die kalmte proeven, die toch nog zoo gansch anders smaakt dan het stille kleurenleven van water en wolkenhemel. De zee toch tooit zich gedurig anders, als een lieve coquette, bewust van haar schoonheid. De steppe mist die pretensie, ze beseft niet hoe mooi ze is, ze verleidt niet. Ze impozeert door haar kalmte, ze hypnotizeert door haar strengheid en haar stilte.

Hoe houden die halfbeschaafde bewoners van hun land. Met welke warme liefde bezingen ze hun vlakte, hun hemel en hun verzengende zon! Hoe voelt ge in die loome, zware sleepende maat de plechtige kalmte van de graszee en in die donkere diepe tonen de zwoele, drukkende lucht, hoe geeft die eenvoudige melodische lijn zonder fiorituren de grootsche eenvoud van het landschap weer.

Echt-eerlijk, diep-ernstig en innig-gevoeld zijn ze alle, die Russische volksliederen. Hoor ze galmen over de Wolga, die schuittrekkers-kooren, breed als de stroom met heel de ziel van die zwoegende dompelaars in het hymne, hoor ze, die wilde Kozakkenzangen en die legenden, soms woest uitbarstend maar spoedig weer terugtrekkend in stille melankolie.

Het is alsof het Russische volk, dat nooit andere vorm van kunst kende buiten woord en noot (1), zich daar krampachtig aan vastgeklampt heeft om heel zijn innerlijk wezen te verklanken. Is het de invloed van hun misterieuze natuur, die niet moet gezien, maar moet gevoeld worden ?

* * *

« Quelle monotonie désespérante! » zucht een Parijzenaar nevens mij.

Het zenuwzwakke grootstadheertje is zoozeer met het gewoel vergroeid dat het heimwee naar het stofferige en 't lawaaierige hem aangrijpt. Maar beste kerel, wat zouden eenige maanden villegiatuur in die zoo hopeloos eentonige steppe je goed doen! Je mager geele snuitje zou er warmbruin uitzien, je flauwe oogen zouden schitteren als die van den Kozak en je zenuwtjes zouden je dan misschien toelaten een behoorlijke zin aaneen te stooten, die nu eens wat zou inhouden!

Naar den duivel die mierenestachtige Place de la Concorde, die duffe Rue de Rivoli, die metro's met hun haringben-mentaliteit, die hits-dancings, die dwaze cabarets, naar den duivel die afgeleefde poeiertronies !

Kijk, daar draaft een boer in gestrekten galop, sneller dan de trein! Zijn wijde mantel flappert als de manen en de pluimstaart van zijn vurig, snuivend ros. Hoeveel overbeschaafde Parijsche wrakmenschjes geef je wel voor zoo'n kozak, beste?

* * *

STOP. — Een steppendorp!

Brrr... wat een leven ineens! Zeg, Monsieur le Parisien, daar heeft jouw Gare du Nord niets aan, man! Maar van waar komen toch al die menschen? Leeft dat daar àl in die hutjes, die daar zoo in een hoopje neergehurkt zijn als bij een negerdorp? Hola, daar staan boomen! Hoe gek, denk eens aan boomen! Wat een luxe!

En waarom dragen nu al die bruingezichten zooveel manden en pakken en kruiken, zelfs die kleine barrevoetsche kleuters in hun hemdje? Pas op, daar komen er! Wat een geschreeuw, wat een geraas, wat een beweging! Iedereen heeft wat te verkoopen: appelen, meloenen, komkommers (waar halen ze die toch allemaal?), gebraden kiekens, geroosterd wild, honig, spek, saucies, broodjes, melk, thee. Ze sleuren letterlijk al aan

(1) Eenige uitingen van bouwkunst daargelaten.

wat ze thuis voor eetbaars hebben. Maar, lieve menschen, weet ge dan niet dat wij een restauratie-wagen in ons gezelschap hebben, die perfekt voor dancing kan fungeeren en dat er dagelijks uit de voorraadkompartimenten reusachtige hoeveelheden sterk voedsel op onze tafels komen en ons de eene indigestie na de andere opdringen? Wel ja, dat weten ze, en dat geeft immers niet. Bij den Rus is er in de maag nog steeds plaats voor iets, ook al is er geen ruimte voor. Zie ze daar staan op het perron, die arme uitgehongerde reizigers die daareven een o! niet zoo heel groot kieken slechts een half dozijntje eieren en eenige magere sneedjes brood met kaviaar en yoghourt hebben opgeslokt. Ze kiezen met glinsterende oogen en sleuren stralend van geluk de buit binnen.

Welke wellustige stonden in 't vooruitzicht! Nu, dan ook maar wat appels en een meloen gekocht, ge durft haast niet anders. Duur is het niet en zoet, als uit den hemel gevallen! Maar voor vijf kopeken aan jouw aarden melkpot drinken, neen, mijn diepoogig lompenkindje, dat doen wij niet. Zie je niet dat wij deftige heertjes zijn uit het Westen en vies van zulke bedenkelijke zuiverheid?

* * *

De stationdrukte is weeral vergeten.

Wel wat nu? Wat doet dat kereltje hier zoo plots? Waar komt hij vandaan? Ho! Daar begint me die nu waarachtig te springen en te draaien als een gekje!... steppendans! Wip, een handje bedelt een paar kopeken. Hopla, daar ziet hij tovaritsj pro-

Zoek maar, ge zult hem niet vinden, want hij zit reeds onder den wagen en telt zijn kopeken tusschen de assen. Zoo een boel ongewenschte kleine reizigers neemt een Russische trein steeds mee. De zwervende kinderen zijn een ware plaag voor 't land en geven niet veel hoop in het toekomstig Russische geslacht: een groot percentage kent geen huisgezin en weet absoluut niet wat werken is. De regeering staat er schier hulpeloos tegenover. Immers, de stations staan vrij, midden in het veld en de wagens komen zoo hoog boven den grond, dat ge er onderdoor kunt wandelen en u met gemak kunt verbergen tusschen de vele staven die de assen steunen. De meeste treinen zijn wel speciaal begeleid door een peloton Roode soldaten maar die snappen de snelle geroetineerde kereltjes nog zoo vlug niet.

Een goede raad, steppenreizigers! Laat vodnik (1) en weg is hij. Waar? nooit uw deur of uw venster open, vooral in de stations. Ge zoudt wel eens plots een paar handen de tafel zien reinigen en spoorloos verdwijnen met al wat er dichtbij ligt of hangt.

* * *

De zon weg? Kan het onweeren, kan het regenen in de steppe? Waarachtig, een grauwe wolk! De Russen lachen met uw verwondering, want spoedig stoomt ge door een reusachtige sprinkhanenzwerm. De grootoogige, vijf- tot zeven-centimeter-lange insekten gonzen en brommen vreeselijk. Toch hoort de boer ze gaarne brommen, want eens als ze aan 't marcheeren geraken blijft er geen blaadje, geen grassprietje meer over. Grachten met bijtend zuur houden ze wel wat op afstand van landerijen, doch in erge gevallen moeten er wel eens vliegmachienes met giftkapsules op afgestuurd worden.

Weinige vogels vliegen duchtig toetakelend door den zwerm en de grond ligt vol rompen en koppen en pooten. Maar wat doet men tegen zulk een overweldiger!

Zou het waar zijn dat treinen soms stoppen moeten als ze door een marcheerenden zwerm moeten doordat hun wielen op den langen duur schuiven over de massa vettige lijken?

* * *

Laatste avond. — Luxueuse zonsondergang.

Op 't platform van den achtersten wagen rusten onze oogen op den stralenden gezichteinder en de oneindige rechte streep van de spoorlijn, tot alles in de schemering vergaat.

Morgen ontwaken we op den drempel van den Kavkaz.

Slapende steppe, vaarwel!

K. CUYPERS.

(1) Kameraad treinverzorger (?!)

WILT U ZIEN
DE MOOISTE LANDSCHAPPEN
DE PRACHTIGSTE STEDEN
REIST DAN MET PROF. LEURS NAAR
NOORD-ITALIE 12-20 APRIL

OVER FOTOGRAFIE

De lens.

Voor den liefhebber-fotograaf is het van groot belang, dat hij zijn lens leere kennen. De lens is het voornaamste deel van het apparaat. De grondige kennis ervan is dan ook een eerste vereischte.

Daarom willen we wat nader ingaan op een paar bizondere punten.

Een lens is niets anders dan een vergrootglas of loupe. De kinderen noemen het ding ook wel eens brandglas, en niet zonder reden. Immers, wanneer de zon schijnt, houden ze de lens naar de zon gericht en brengen er een stuk papier onder. Op een bepaalden afstand is het beeld van de zon zoo krachtig, dat het papier verzengt.

De afstand, van de lens tot het papier noemt men den **brandpuntsafstand.** De lens verzamelt de stralen der zon in één punt: het **brandpunt** of de **fokus** (fig. 3).

Wanneer wij ons apparaat ergens opstellen op een vlakte, en we stellen scherp op een ver afgelegen voorwerp, dan is de afstand van de lens tot aan het matglas gelijk aan den brandpuntsafstand.

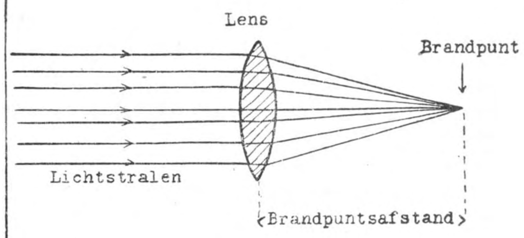

FIG. 3

We zien echter het volgende: de voorwerpen welke dicht bij ons apparaat staan, zijn onscherp weergegeven; willen wij deze voorwerpen scherp op het matglas krijgen, dan moet de lens verder van het matglas gebracht worden.

Alle lenzen hebben niet denzelfden brandpuntsafstand. Hoe grooter deze laatste is, hoe grooter het beeld op het matglas wordt weergegeven. Gewoonlijk neemt men een brandpuntsafstand, welke gelijk is aan de overhoekslijn van het gebruikte plaatformaat.

Ziehier een tabel van de meest gangbare formaten voor toeristen, met het of de overeenstemmende brandpuntsafstanden:

4,5 × 6 cm.	7,5 cm.
6 × 9 of 6,5×9 cm.	13,5 cm.
9 × 12 cm.	13,5 of 15 cm.
10 × 15 cm.	18 cm.

Joris DE MESSEMAEKER.

DE ALGEMEENE

LANDDAG

wordt dit jaar gehouden te DIEST op 15 en 16 Mei.

Allen, als één man,

DAARHEEN !

WEGENIS

PROVINCIE NAMEN.

(Officiëel). **Dinant, 13-3-1926.** — Wegens volledige hernieuwing van den houten vloer van de brug over de Maas, te Hastière, zal het verkeer op deze brug aan alle voertuigen verboden zijn van 7 tot 21 April aanstaande.

De voertuigen komende van de Ardennen en zich begevende naar de streek tusschen Samber en Maas zullen, gedurende vermelde tijdsspanne over de Maas kunnen komen langs de brug bij Dinant of langs de brug bij Givet.

—x—

PROVINCIE ANTWERPEN.

Medegedeeld door bondsafgevaardigde: Van 29 Maart tot 12 April is het verkeer met rijtuigen over de brug van Heffen, op den weg van Mechelen naar Willebroek, geschorst. Voetgangers en fietsers kunnen, op eigen verantwoordelijkheid, de brug passeeren.

Van Zaterdag 22 Mei (Sinksen) tot en met Maandag 24 Mei

SEMOIS

Prijs : 225 fr.

FLORENVILLE. Bootocht op de Semois. Bezoek aan BOUILLON.

Leider: J. De Combe.

Inschrijven vóór 1 Mei.

DE LANDVORMEN VAN HET FRANSCH « MASSIF CENTRAL »

door Dr. J. VAN DE NATURE

Het « Massif Central » strekt zich ongeveer over een vijfde deel van den Franschen bodem uit, en beslaat geheel Zuid-midden Frankrijk.

De voornaamste grondsoorten, die het substratum van dit bergland vormen, zijn van verschillenden oorsprong en hebben niet denzelfden geologischen ouderdom.

Tusschen de oudste gesteenten nemen gneiss, micaschisten en graniet een belangrijke plaats in; de Limousin-bodem, b.v.b., bestaat hoofdzakelijk uit granietrotsen. Andere landschappen, zooals de « Causses », hebben hun uitzicht te danken aan kalkgesteenten, uit het secondaire tijdvak. Tertiaire zand- en kleilagen vormen den ondergrond van de Limagne-vlakte.

Terreinvormingen van eruptieven oorsprong gaven aanleiding tot het ontstaan van het kenmerkend « Auvergne », Frankrijks uitgedoofd vulkanenland.

I. « LIMOUSIN ».

Door de oeroude steenmassa hebben de vulkanische krachten zich heengewerkt naar de oppervlakte, om zoo talrijke vuurbergen te doen ontstaan, welke thans uitgedoofd zijn en die, als het ware, een nieuw landschap werpen op de primitieve gesteenten welke door de verweeringsfactoren tot schiervlakte vereffend werden. De streek van het Fransch Centraal Massief waar de oude kristallijnen rotsen het best bewaard bleven, en waar de vereffening nu nog duidelijk te voorschijn treedt, is de « Limousin ». Ten Zuiden van de « Berry » strekt zich de wijde Limousin-hoogvlakte uit. Opvallend zijn er de valleien met hun breede oeverwijdte en hun platte bedding,waardoor hun dwarse doorsnede een trogvorm aanneemt. Boven deze breede valleien strekken zich de afgeronde vormen der bergmassa uit; iets meer verheven dan de bescheiden « Monts de Bretagne », doch wat minder indrukwekkend dan de « ballons d'Alsace ». Als verhevenheid heeft dit landschap veel gelijkenis met onze Ardennen. In de Limousin, meer dan elders, krijgt men den indruk van « Plateau central », dat men wel eens de voorkeur geeft boven « Massif central ». Het is inderdaad een uitgestrekte hoogvlakte, waar de afgeronde vormen en de breede, weinig steile valleien wel degelijk den indruk geven van verouderd, afgeslepen landschap. Hier hebben de verweeringsfactoren: wind, regen, sneeuw, enz. hun hardnekkige, trage werking doen gelden om bijna alle oneffenheden van den bodem te doen verdwijnen.

Het landuitzicht spreekt van weerstand, maar ook van verval, en niet het minst van overwinning der vernieling en verweering ten koste van de oude granietgesteenten.

II. « AUVERGNE ».

De streek van het Fransch Middelgebergte, waar de vulkanische werkzaamheid in al haar grootschheid woedde, is Auvergne.

Wanneer men van Parijs naar Nîmes reist, over Clermont-Ferraud, ziet men ineens, even Gannat voorbij, het landschap van uitzicht veranderen: een grijze heuvelreeks sluit den horizon af en verheft zich plotseling boven de breede vlakte, waar de malsche akkersporen het platte landschap doorploegen. Na Gannat, komt Riom, en dan Auvergne's hoofdplaats, Clermont-Ferraud. Hier voelt men zich spoedig in het hartje van een vulkaanlandschap.

Ginds, aan den Westkant van Clermont-Ferraud, verheft zich een fiere bergmassa boven de stad: het is de 1465 meter hooge Puy-de-Dôme, waarvan de steile top 800 meter hoog boven de omgeving ineens oprijst. Na de vermoeiende maar zeer belangwekkende beklimming van den Puy voltrokken te hebben (voor menschen die het bergbeklimmen niet willen of kunnen waardeeren, loopt er een tandrad-baan naar den top van den Puy-de-Dôme) geniet men van een afwisselend panoramazicht. Als men van op het weerkundig observatorium rondom zcih heen ziet, 's winters, wanneer een dicht sneeuwkleed het landschap overdekt, dan krijgt men wel eens den indruk een laanlandschap onder oogen te hebben. Professor de Martonne geeft dien indruk als volgt weer :

« En hiver, quand la neige fait disparaître la végétation et les cultures, on songe aux aspects de la surface de la lune révélée par les photographies. Ces pustules qui hérissent partout le sol, cônes au sommet légè-

rement émoussé, ou creusé d'une cuvette arrondie, sont des volcans, dont les premiers hommes ont dû voir encore fumer les cratères. Si fraîches sont les formes, si pareilles à celles qu'on observe dans les régions de volcanisme encore actif, que cette chaîne des Puys a été décrite dès le XVIIIe siècle par les premiers géologues français comme un massif de volcans récemment éteints ».

Doch heerlijker is de omgeving, wanneer de nijpende winterkoude plaats heeft gemaakt voor de warme zonnestralen van de herlevende lente- en zonnepracht; dan is het aangenaam te kunnen genieten van al het schoone en goede dat de natuur hier ten toon spreidt. Een onvergetelijk landschap: aan den voet van den Puy-de-Dôme ligt Clermont-Ferraud, met het drukke stadsleven en de koortsige fabrieksbezigheden, waarboven kalm en fier de twee spitse torens der gothische kathedraal omhoog rijzen. Verder Oostwaarts breidt zich de vruchtbare Limagne uit, een wijde vlakte, waar golvende graanvelden en rijke wijnranken te rijpen staan en de weldragende fruitboomen hun sappige vruchten laten kleuren. Deze Noord-Zuid gestrekte vlakte wordt aan beide zijden omgeven door sombere bergen: Westwaarts verloopen de Puys in zigzaglijn en Oostwaarts strekken zich de « Monts du Forez » uit.

Het panorama, dat zich hier ontrolt, is overheerlijk. Langs de lage, vruchtbare Limagne-vlakte strekt zich de « Chaîne des Puys » uit, van Zuid naar Noord, in een opeenvolging van afwisselende, geïsoleerde vuurbergen. Zuidwaarts ligt de Monts-Dore-streek, met de talrijke idyllische meren tusschen het complex, vulkanisch landschap: de Puy de Sancy (1886 m.) reikt hoog boven zijn omgeving uit en teekent zich, door zijn met sneeuw bedekte hellingen, scherp af tegen de sombere rotswanden, waar de zomerzonne de sneeuwmassa's deed smelten. Het sneeuwkleed blijft er maanden lang liggen en soms is de Augustuszon enkel bij machte, om de laatste sneeuwlagen te doen wegsmelten.

Indrukwekkend rijst in de verte de zwartgrijze massa van den Cantal: de hel-blanke sneeuwvlakken, contrasteeren er scherp met de donkere rotsmassa. Verder, Zuid-Oostwaarts ontrolt zich het eentonig profiel van het Aubrac-plateau, een machtig tafellandschap uit lava opgebouwd. Dichter bij, en meer Oostwaarts, steeds van op den Puy de Dôme, zien we de vallei van den Allier vergen en verdwijnen in de ingewikkelde vormen van het aangrenzende bergrelief, waarboven zich de Margerides afteekenen tegen den horizon. Ten Oosten van den Puy de Dôme strekken zich de Monts du Forez uit, en Zuid-Oostwaarts het vulkanische Velay, waar de prachtig gelegen stad Le Puy zich bevindt, met haar legendarische heuveltoppen. Bij schoon weder kan men wel eens, van uit de verte, de blanke reuzenkruin van den Mont Blanc zien schitteren.

Vlakten, kraters, bergmassa's, sneeuw en ijs, het werk alles samen om te worden tot een genot voor 't oog van hem, die het rijke panoramazicht zag uitgestrekt aan den voet van den Puy de Dôme.

De « Chaîne des Puys ». — Harmonisch ontrolt zich de keten der Puys, in Zuid-Noordelijke richting: Petit Puy de Dôme, Puy de Dôme, Nid de la Poule, Puy de Côme, Puy de l'Aumône, Petit Suchet, Puy de Pariou, Puy des Goules, Sarcouy, Puy de Chaumont, Puy Chopine, Puy de la Coquille, Puy de Louchadière, Puy de Gumes, Puy de la Nugère. Al deze Puys vormen een indrukwekkend landschap, waar vormen en kleuren ondereen afwisselen en de rijkheid van het tafereel komen verhoogen.

Ouderdom, vormen en gestalten der vuurbergen verschillen tot in 't oneindige: er zijn er met een regelmatigen cirkelvorm (Puy de la Coquille), andere gelijken weer op den Vesuvius en vertoonen een dubbele « vallum » (Puy de Côme); soms is er één van verwoest (Pariou); andere nemen een afgeronden kegelvorm aan (Puy de Dôme). Uit de reuzenschoorsteenen die men kraters noemt, werden de lavamassa's opgestuwd en de oppervlakte verspreidt; thans nog kan men ze in 't landschap duidelijk aantoonen, o.a. de lavastroomen, door Pariou en Puy de Lassolas uitgeworpen, zijn zeer duidelijk zichtbaar. Machtige bolvormen of holle, cirkelvormige kraters, gestolde lavastroomen op gekristalliseerde bazaltzuilen, het vormt één treffend geheel: de bekoorlijke « Chaîne des Puys! »

De « Monts Dores ». — Zuidwaarts loopen de Puys uiteen en verdwijnen de zoo duidelijk geïsoleerde vormen van den Noordelijken keten, om plaats te maken voor een ander landschap, waarvan het nieuwe, aangename element het meer is. De Monts-Dores-streek bezit, inderdaad, een pracht van meren-verscheidenheid. Eenzaam liggen zij

er droomerig verscholen tusschen of in de uitgedoofde kraters en te midden de sombere sparrenbosschen: lac d'Aydat, lac de Servière, lac de Guéry, lac de Chambon, lac Pavin, e.a. (om enkel die te noemen welke wij het genoegen hadden te mogen bewonderen).

Verscheidenheid van uitzicht wijst op verschillende wijzen van ontstaan: het meer van Aydat ligt in de breede verwijding eener vallei en ontstond door verzameling van het water der rivier, die haar weg versperd zag door een machtigen lavastroom, welke er dwars doorliep. Indrukwekkend is deze lavastroom welke den naam draagt van « cheire »: het geeft den indruk als stolde zooeven de gloeiende lavamassa, op den tooverslag van een phantastische reuzenmacht! Ruig komen de bruingekleurde rotsen aan het licht, waartusschen, hier en daar eenige dorre planten hun schaarsche voeding trachten te vinden. Soms ligt er een meer in het diepe keteldal van een krater, zooals het Pavin-meer, waarvan de steile oevers met dichte sparrenbosschen begroeid zijn: de explosieve werking van den vulkaan gaf aanleiding tot het ontstaan van een ketelvormige diepte, waarin een meer gevormd werd.

Het cirkelvormige Servière-meer vergt weer een andere verklaring: eenzaam rustig ligt het omsloten door twee uitgedoofde vuurbergen, terwijl sombere dennenbosschen het schijnen te willen onttrekken aan het oog van den natuurvriend.

Tusschen de verschillende vuurbergen welke spreken van geweld der natuurkrachten, schijnt er een zachte vrede te zweven over de deinende golfjes van de talrijke meren welke aan de Monts-Dores een bizonder innig karakter verleenen!

Hier zijn ook de vuurbergen ouder dan de « Chaîne des Puys » en vormen geen regelmatigen keten, maar vertoonen een andere vormenverscheidenheid. Soms scheurden de vulkanische krachten de kraterwanden af, en daarom kan men thans bewonderen de « cratères égueulés » van de Puy de Lassolas en de Puy de la Vache, waarvan de half bewaarde kraters zich duidelijk van de omgeving onderscheiden.

Meren, vulkanen, lava's, enz. biedt de natuur ter bewondering aan. Ook heeft men er overblijfselen aangetroffen van vroegere ijsbergen. Gedurende het begin van het kwartair tijdvak was het « Massif Central » met ijsbergen bedekt. Welnu, de ijsgletschers bewegen langzaam maar zeker, en hebben een aanzienlijke verweeringskracht: zoo kunnen ze, door 't afschuiven in een vallei, deze verbreeden en er een typischen trogvorm aan geven; dat kunnen we thans zien o.a. in de vallei van de Dordogne, aan den voet van den Puy de Sancy. Ook afzettingsmateriaal en bepaalde reliefvormen komen de verrijzing van dit gebied staven. We leggen hier slechts nadruk op de bij den oorsprong breed uitgeschuurde vallei van de Dordogne.

Veronderstel nu dat er eene bijrivier uitmondt in de breede vallei, waarin de gletscher stroomafwaarts zich voortbeweegt; vermits hij de bedding uitschuurt en zoo de bovenste wanden steiler doet worden, kan het gebeuren, dat de bijrivier niet meer rechtstreeks uitmondt in de hoofdvallei, dan moet zij er zich laten invallen. Op deze wijze ontstaan de talrijke watervallen welke ons oog streelden, en waarvan het gedruisch schier als een klaaglied weergalmt in het wijde, vreedzame landschap; van verre lijken ze een zilveren band, die hangt te blinken tegen de donkere, ruige rotswanden.

*

De « Cantal ». — Woester en eenzamer nog dan de Monts Dores ligt de geweldige vulkaanmassa van den Cantal op de zeer oude granietgrondvesten. Zwaar en indrukwekkend verheffen zich de hooge bergtoppen: Plomb du Cantal (1858 m.), Puy Mary (1786 m.), Puy de Griou (1694 m.). Puy Violent (1593 m.), en zooveel andere.

Soms worden deze grijze bergenmassa's omhuld door grauwe wolken, waardoor de gestalten van de Cantal-toppen aan het gezicht worden onttrokken. Voor iemand die van op een der toppen het hooge bergland overschouwen mocht, op het oogenblik dat de wolken komen aangedreven, lijkt het alsof een zee zich aan zijn voeten ontrolt, en dan schijnen de bergkruinen als zoovele eilanden in die wolkenzee, met haar verraderlijke, diepe kolken! Zulk een oogenblik heeft zijn « charme », maar toch verkies ik het echte, vaste landschap, met zijn volle oprechtheid, zonder zinsbegoocheling! Dan moet gij, van op den Puy Mary, bijvoorbeeld, rondom u heen zien en genieten van al het schoone dat de natuur opgebouwd heeft. Scherpe « necks » rijzen er, als in één sprong uit de aarde op, ofwel treft men er de « dôme »-vorm aan van menig uitgedoofden vuurberg. Vaak strekken zich de vlakke, zacht glooiende « planèzes » uit op

de helling der vuurbergen, waar vreedzame koeien en schapen grazen en in de kalme atmosfeer het belgetjingel doen weergalmen van hun stemmige klokjes.

Niet zelden ziet men zeer duidelijk een lavalaag door de rotsmassa heen trekken, bewijs van de krachtige vulkanische werkzaamheid in vroegere tijden.

Niet alleen het vulkanisme heeft er gewoed; ook de ijsvelden hebben er sporen achter gelaten van hun tragen reuzenarbeid. De talrijke rivieren die zich aan de Cantalbronnen komen voeden, loopen zoodanig uiteen dat zij een stervorm aannemen, waarvan Puy Mary, Lioran en Plomb du Cantal de kern vormen. Cère, Jordanne, la Bertrande, Aspres, la Maronne. Mars, Impradive, Alagnon, Epie, le Brezons, le Séniq, le Goul, e.a., vormen als zoovele stralen van die reuzenster. Opvallend is het feit, dat deze rivieren reeds bij hun oorsprong een zeer breede vallei vormen, waarvan de dwarse doorsnede den klassieken trogvorm weergeeft. Zooals hooger vermeld, was eens het Fransche Middelgebergte bedekt met machtige ijsbergen, welke de valleien uitschuurden en hier en daar over een zeer harde steenmassa heengleden om daarna weer hun uitschurende werking voort te zetten. Ook treft men er — doch minder duidelijk zichtbaar — de welbekende glaciale verschijnselen aan van « bultrotsen » en « moraines ». Zoo komt ons de Cantal voor als één indrukwekkend geheel, in tegenstelling met de talrijk geïsoleerde vuurbergen van de « Chaîne des Puys ». Met zijn thans nog te ontwaren diameter van meer dan 50 km. denkt men aan een vermoedelijk oorspronkelijke hoogte van ongeveer 3.000 meter, welke eertijds van den Cantal één vuurspuwende massa moet gevormd hebben, zooals de hedendaagsche Etna!

« **Velay** », « **Aubrac** » en « **Margeride** ». — In verband met de hierboven beschreven typische landschappen van Auvergne, zij een woordje gerept over drie andere eigenaardige landstreken van het Centraal Massief, nl. Aubrac, Velay en Margeride.

De « Aubrac » vormt een uitgestrekte hoogvlakte, waar zeldzame bergtoppen den indruk van plateaulandschap geenszins komen wegnemen: een wijde lavastreek gelegen tusschen Cantal (Noorden) en Causses (Zuiden).

De « Velay » wordt begrensd door Loire en Allier, en vormt een vulkaanlandschap waar lavastroomen afwisselen met steile « pitons », welke veel gelijken op den Puy de Dôme. Noordwaarts strekt zich een vruchtbare vlakte uit: de Limagne.

De « Margeride » wordt omsloten door Velay en Aubrac, doch verschilt van deze beide streken, omdat de Margeride geen vulkanisch maar een granietlandschap is. Dit kenmerk verklaart de woestheid en onvruchtbaarheid van deze streek, ofschoon de verhevenheid van den bodem er nagenoeg dezelfde is als die van den « Aubrac » met zijn malsche grasvelden.

Naast Limagne, Chaîne des Puys, Monts Dores, Cantal, Aubrac, Velay en Margeride, zijn er nog twee zeer belangwekkende, heel verschillende landschappen in het Centraal Massief, welke onze aandacht getrokken hebben, namelijk de « Causses » en de « Cévennes ».

HOUDT U VAN REIZEN?

Dit is de titel van een brochuurtje, door de zorgen van den V.T.B. pas verschenen.

Komen er o.m. in voor:

« Brevier van den Toerist » en bekendmaking, met volledige opgaven, van al de reizen en uitstappen welke in 1926 door den Bond zullen worden op touw gezet.

Zend ons een postzegel van 0.10 fr., met vermelding waarvoor bestemd, en wij doen u dit kosteloos brochuurtje onmiddellijk geworden.

LANDDAG
TE DIEST
16 Mei

UITSTAPPEN EN BIJEENKOMSTEN

De V.T.B. uitstappen en bijeenkomsten zijn voor de leden uit het geheele land toegankelijk

ANTWERPEN.

MAANDAG 5 APRIL (2e Paaschdag): Bezoek aan de haven met boottocht (1 uur) in de Noorderdokken. Samenkomen te 10 u. vóór het Loodswezen. Kaarten voor den boottocht af te halen op het bondssekretariaat, Dambruggestraat 116, aan 1 fr.

ZONDAG 11 APRIL: Studie-uitstap naar Brussel. In den voormiddag: Bezoek aan het stadhuis, het Muzeum van Schoone Kunsten of wandeling door de stad. In den namiddag: Bezoek aan Oud-Brussel (Marollen) onder de leiding van den letterkundige en folklorist Cypriaan Verhaevert, of uitstap naar Laken. De deelnemers kunnen naar verkiezen aan een der bovenstaande bezoeken deelnemen. 's Avonds: gratis kinemavertooning in « Lever House ». Film: « Van Belgisch Kongo tot den Belgischen verbruiker (reis door Kongo en zeepfabrikatie) ».
Vertrek Antwerpen (C.) om 8,33 u. (Groepsreis aan verminderden prijs). Prijs met alle onkosten inbegrepen: 10 fr. Middagmaal kan worden besteld bij de inschrijving aan 5 à 6 fr.

ZONDAG 18 APRIL: Tweede bezoek aan eenige minder gekende hoekjes van Antwerpen (met toegang tot private gebouwen). Wij bezoeken de omgeving Roodestraat, Paardenmarkt, Stijfselrui, Brouwershuis, Oude Beurs, Keyzerstraat. **Toegang tot de private gebouwen op vertoon der lidkaart.** Leider: W. Heylen.

Fietsuitstap: Samenkomen te 9 u. stipt aan Schijnpoort. Wegwijzer: Ouden Barreel, Donk, Maria burg, Kapellen, Heide (bezoek aan de schoolkolonie Diesterweg), Calmpthout, Brasschaat, Schootenhof, Stadion, Rivierenhof, Antwerpen. **Afstand:** ± 50 Km. Foto-opname door den heer Cassoetto.

ZONDAG 25 APRIL: Bezoek aan het Museum van Schoone Kunsten onder de leiding van den Heer Cornette, Conservator. Verzamelen vóór het museum om 10 uur.

ZONDAG 9 MEI: Uitstap naar Thielen, Casterlee en Herentals. Prachtige wandeling door de Antwerpsche Kempen en Nethevallei. Vermoedelijk rijstpapfeest. Alle inlichtingen in 't volgend nummer.

ZONDAG EN MAANDAG 23 en 24 MEI: Tweedaagsche fietstocht. 1e dag: van Antwerpen tot Genval. Vertrek uit Antwerpen te 6,30. Wegwijzer: Antwerpen, Mechelen, Leuven, Waver, Genval. (± 80 Km). 2e dag: Genval-Antwerpen. Vertrek te 8 u. Wegwijzer: Genval, Overijssche, Tervuren, Park, Mechelen, Antwerpen. (± 75 Km.). Inschrijvingen worden aanvaard op het bondssekretariaat en bij den fietsleider: de hr. Em. Bleys, Van Luppenstraat, 34, Antwerpen. **Aantal deelnemers beperkt.**

BERLAAR

MAANDAG 5 APRIL (2e Paaschdag): Bezoek aan de Antwerpsche Haveninstellingen. Boottocht in de Noorderdokken. In den namiddag bijwoning eener vertooning in de Kon. Vl. Opera. Deelnemingsprijs: voor autorit Berlaar-Antwerpen en terug: 6 fr.: boottocht: 1 fr. Inschrijven vóór 20 Maart bij de Heeren van Hove en Schellekens.

ZONDAG 11 APRIL: Studie-uitstap naar Brussel Bezoek aan musea en kunstgebouwen, wandeling langs het Marollen-kwartier, gratis kinemavertooning. (Zie onder Antwerpen). Deelnemingsprijs: voor autobus: 8.50 fr.; voor trein: 6 fr. Toetredingen worden ingewacht bij de heeren Van Hove en Schellekens.

BRUGGE

PAASCHDAGEN: 3, 4 en 5 APRIL: Driedaagsche fietsuitstap naar den Catsberg, Cassel en Bergues (Frans-Vlaanderen). Voor dezen fietstocht gelieven de liefhebbers zich te laten inschrijven bij den afgevaardigde: W. Bossier, Zuidzandstraat, 12.

BRUSSEL.

MAANDAG 5 APRIL (2e Paaschdag): Reis naar Antwerpen. In den voormiddag bezoek aan de haven en boottocht (zie onder Antwerpen). In den namiddag vertooning in de Vlaamsche Opera. Deelnemingsprijs voor trein, boottocht, middagmaal en Opera: 20.50 fr. te storten op postcheckrekening nr 34490 (Verbouwe, 46, L. Theodoorstraat, Jette) vóór 29 Maart. Houders van spoorwegabonnementen betalen 12,25 fr. Niet-leden betalen 22.50 fr.
Vertrek uit Brussel (Noord) te 8,42 u. Spoorkaarten afhalen aan het station (ingang Vooruitgangstraat) te 8,20 u. Terug te Brussel te 21 u.

ZONDAG 18 APRIL: Bezoek aan het laatste ongeschonden deel van het Woluwe-dal. Natuurbewonderaars en liefhebbers van architektuur vinden hier hun gading: Romaansche kerk van St. Lambrechts Woluwe, 't Hofke van Brussel (kasteel uit de XV[e] eeuw), Lindeke-Molen, Kapel der Ellendige Maria (XIII[e] eeuw), 't Hof Kieffelt (Renaissance), 't Hof ten Berg (schilderachtige ligging).
Bijeenkomst te half twee, zeer stipt, stilstand tram 28, Kiekenmarkt, hoek Anspachlaan; afstappen aan het eindpunt van tram 28 om 2,15 u. Terug over St. Stevens Woluwe per stoomtram om 6 u., of per autobus.

ZONDAG 2 MEI: Uitstap naar de uiterst schilderachtige streek van Sint-Martens-Bodegem tijdens de fruitboomenbloei. Uitgestrekte panorama's; oude kerk van Bodegem (voor leiding wordt gezorgd) Intieme landschappen langs de Zierbeek; bezoek aan het lieve Wambeek, het land van Pol de Mont. Vertrek aan de Ninoofsche Poort met den elektrischen tram D, te 9,10 u. zeer stipt, tot het eindpunt der lijn. Terug uit Goudveerdegem naar Brussel om 17,16 u. Knapzak meenemen.

In vooruitzicht: Uitstappen naar het Zoniënbosch, Strijtem, Over-IJssche enz...

BOUCHOUT.

MAANDAG 5 APRIL (2e Paaschdag): Bezoek aan de haven van Antwerpen, boottocht. Deelnemingskaarten aan 1 fr. te bekomen bij den afgevaardigde, den heer Kooyman, Jan Frans Willemsstr.

DILBEEK

ZONDAG 2 MEI: Deelneming aan den uitstap naar Bodegem. (Zie onder Brussel). Vergadering om 9,35 u. aan de stelplaats van den tram, waar de deelnemers uit Brussel opwachten; terug uit Goudveerdegem te 17,16 u.

GENK

PAASCHMAANDAG 5 APRIL: Reis naar Antwerpen.

1) Per trein: Vertrek Genk (Dorp) te 6,24 u. Samenkomst met de V.T.B.ers uit den omtrek in het station te Hasselt. Terugkeer uit Hasselt te 19 u. Liefhebbers kunnen blijven tot Dinsdag 15,45.

2) Per auto of motor: Samenkomst te Genk op het Marktplein te 4,30 u. Samentreffen der V.T.B.ers uit Hasselt en Zonhoven aan den steenweg naar Beeringen te 5 u. stipt. Samentreffen der treinreizigers te 9.30 u. aan het station te Antwerpen. (Inschrijving voor Luxe-auto : 50 fr.) Nadere inlichtingen worden verstrekt door de heeren Victor Pijls en Lode Driessen.

ZONDAG 11 APRIL: Motorrit door de Limburgsche Kempen. Verzamelen te Genk (Hôtel de la Cloche) te 10 u. Wegwijzer: Asch-Lanklaar-Dilsen-Rothem-Eelen-Maaseik (Stop Hôtel du Globe — aangesloten bij V.T.B.)-Kinroy-Bree (Middagmaal en knapzak)-Bocholt-Loozen-Caulille-Kleine Brogel-Exel-Hechtel-Leopoldsburg (Stop)-Heppen-Beverloo-Beeringen-Zonhoven-Hasselt-Genk.

Liefhebbers uit andere dorpen schrijven op welk uur en waar zij den groep zullen vervoegen aan Lode Driessen, Statiestraat, 4, Genk.

BONDSLEVEN

KNOKKE.

V.T.B. avond in het Noordzee Hotel: Voor een volle zaal belangstellende toehoorders was Maandag 8n. dezer de heer Ach. Daled, uit Brugge aan de spreekbeurt over « Brugge die Scoone ». Keurige lantaarnplaatjes, gepaste uitleg, nu en dan een tikje Brugsche humor! Daarmee verwierf spreker bij zijn gehoor gespannen aandacht, warme sympathie en dankbaar applaus. De grootsche architectuur der Middeleeuwen, getuige van Vlaanderens helaas verdwenen pracht en macht; het stemmingsbeeld der reien waar blanke zwanen drijven en kleurige schepen afsteken tegen de schilderachtige stadsgezichten; de bloemenweelde en zonnepracht op de kleine « reitjes » in de Mei, de maand wanneer Brugge's schoonheid nieuwen glans en luister krijgt, de maand van de blijde « pandfeeste » en van de vrome Bloedprocessie! De rijke kunstschatten bewaard in begijnhof, kerken en kloosters der oude stede werden ook terloops besproken en toegelicht.

Voor velen zal Daled's lezing een prikkel geweest zijn om Brugge te gaan bezoeken en beter te leeren kennen.

Sprekers komst is gewis een goede reclame voor den V.T.B. die te Knokke zijn ledental moet en zal zien stijgen. D. B.

—x—

LOKEREN.

Te Lokeren is de V.T.B. nu ook bepaald aan het werk gegaan! Als inzet van een intense actie werd op Dinsdag 23 Maart een voordracht belegd, welke uitstekend slaagde! De heer De Bruyne, bestendig secretaris van den V.T.B., sprak ons over « Onder den Azuren Hemel », een « vliegtochtje » over het Italiaansch schiereiland. Na enkele beschouwingen over het land, het klimaat, de geschiedenis der Italiaansche kunst werd een bezoek gebracht aan de kunststeden Milaan, Genua, Venetië, Siena, Florence, Pisa, Napels, Syracusa, Palermo; aan de natuurmonumenten de meren, de Appenijnen, Capri, de Vesuvius. Deze klare en welverzorgde lezing werd verduidelijkt door ruim 120 plaatjes en drie goedgekozen filmen: de jaarfeesten te Siena, van Salerno naar Sorrente, de Conca d'Oro. Deze films werden ons bereidwillig ter hand gesteld door het Italiaansch Reisbureau « ENIT ». Vooraf sprak de heer Van Wiele, afgevaardigde van V.T.B. voor Sint Niklaas, enkele woorden over het doel, werking en voordeelen van den V.T.B., oproep die wellicht menige Lokerenaar zal aangezet hebben zich bij onze rangen aan te sluiten.

—x—

WAASMUNSTER.

Een eerste uiting van V.T.B.-leven in onze gemeente! Maandag 22 Maart sprak de heer De Bruyne, van Antwerpen, voor een vrij talrijk en dankbaar publiek over het wondermooie Italië, het land van de milde lucht en den warmen hemel! We reisden langs de Italiaansche meren, de steden Venetië, Milaan, Genua, Siena, Napels en omgeving, Sicilië. Tal van plaatjes luisterden de voordracht op. Middenin de lezing, op het gepaste oogenblik werden interessante filmen afgerold. Een leerrijke avond! Na de voordracht spraken de heeren De Bruyne en den E.H. Pastoor enkele doeltreffende woorden over doel en werking van den V.T.B. Laat ons hopen dat ze weerklank mogen vinden in het hart der inwoners van Waasmunster! Wij danken al degenen die medewerkten en niet het minst de firma « ENIT », het Italiaansch bureau voor Toerisme, welke heel bereidwillig de films te onzer beschikking heeft gesteld.

Drukk. R. Bracke-Van Geert, Baasrode.

DE TOERIST

VTB

ORGAAN VAN DEN VLAAMSCHEN TOERISTENBOND

VEREENIGING ZONDER WINSTGEVEND DOEL

VERSCHIJNT TWEEMAAL PER MAAND ONDER LEIDING VAN Dr. ING. STAN. LEURS

DE LEDEN VAN DEN V.T.B. ONTVANGEN DIT BLAD KOSTELOOS (JAARL. BIJDRAGE 7.50 FR.) V. D. LUXE-UITG. 7.50 FR. EXTRA

INSCHRIJVINGSPRIJS BINNENLAND, p. j. Fr. 7.50 BUITENLAND, p. j. Fr. 12.50 LUXE-UITGAVE 7.50 fr. p. j. MEER

SECRETARIAAT V.T.B. DAMBRUGGESTRAAT, 116, ANTWERPEN. — POSTCHECKREK. Nr 93627

UITGAVE VAN «LIBERTAS», KONINGIN MARIA HENDRIKALAAN, 108, BRUSSEL - VORST

Vijfde jaargang Nr 8 — Verschijnt 2 maal per maand — 15 April 1926

REIS NAAR DE SEMOIS

Florenville-Chiny-Bouillon

Van 22 tot 25 Mei 1926 — Sinksen (Drie en Half dag). Prijs: fr. 225.

Leider: J. De Combe.

Bezoek aan Florenville en omgeving. Beklimming der 100 meter hooge rotsgroep « le Hat », van waar een overheerlijk uitzicht over de woeste Semoisvallei. Boottocht van Chiny naar Lacuisine. Wandeling naar « Les Epioux » met panorama vanaf « les rochers du Chat ». Terugkeer per auto. Wandeling naar « Fontaine du Toureau» langsheen de ruisseau de Williers. Terugkeer langs de vallei der « Noirefontaine ».

Per stoomtram naar Conques en Herbeumont van welker hoogte een indrukwekkend uitzicht over drie bochten der rivier. Zeer mooi! Per spoor terug.

Per auto langs de Semois van Florenville tot Bouillon. Bezoek aan het kasteel en de Belvedères.

ONMIDDELLIJK INSCHRIJVEN IS DE BOODSCHAP!

Uit Stijn Streuvels'
OP DE VLAAMSCHE BINNENWATEREN.

Z a t e r d a g .

La vie est semée de miracles
pour les personnes qui aiment.
Proust.

En zoo gebeurde het! Vroeg op. Gevieren alleen aan de koffietafel in de groote zaal. Speciale bediening. Stilzwijgendheid onder 't eten. Elk bij de eigen gedachten, verdiept in herinneringen, met een greintje weemoed om 't geen onwederroepelijk voorbij was.

— Weeral iets dat afgeloopen is, philosophеert de Gladde, met galgenhumor.

— Beste menschen... beweert de Kleine, durft echter niemand in 't bijzonder spécifiëeren, doch met de spijt in 't hart, kwansuis om het onbeleefde van ons vertrek zonder afscheid genomen te hebben, meer om het verraad van onze afspraak:

— Wat gaan ze van ons denken? verwijt hij den Groote.

— Och kom, nooit van 's leven meer terugzien! t' Avond zijn ze reeds gaan vliegen. Wat is eene ontmoeting op reis?

Zoo bleef die kennismaking van gisterenavond herleid tot een vluchtig intermezzo, een plezierige tegenkomst, die niets dan een aangenamen indruk had nagelaten, en waar we vandaag zouden blijven aan denken, om morgen te vergeten. Geen van allen vermoedde echter wat de dag ons aan verrassing brengen zou.

Alowies voerde ons naar de haven. Boven op de auto lagen drie ramen van 1.50 m. op 0.90 m. Het regende, maar 't zou overgaan. De verwachting was hoog gespannen ; de schilders zouden zich nu eens gaan meten aan den ontzaggelijksten toren van Vlaanderen; dezen keer moest hij ten voeten uit op het doek geplant staan, tot aan den bovenrand van het raam. Maar eerst was er kwestie het Haantje in het zeekanaal te krijgen, en zoo vroeg in den morgen kostte dat heel wat geloop; maar met genoeg te praten, en wat drinkgeld, gelukte het toch. Nu voer ons bootje als een nietig pimpermeezetje, verloren op dien breeden stroom, tusschen twee hooge oeverbarmen, met niets in 't zicht tenzij lucht en water, te midden eene wilde, verlatene streek, waar men de oneindigheid der zee achter vermoedt. Deze tocht miek een overweldigenden indruk, zoodat al het voorgaande er klein en pieterig bij werd. Wij voeren voorbij Dudzeele, tot op de hoogte van Lisseweghe, waar Alowies met zijn auto op ons te wachten stond. In minder dan vijf minuten waren wij ter plaatse.

De aankomst op het stille, vereenzaamde dorp was in den toon van het wild-vereenzaamde zeekanaal — de éene grootschheid in overeenstemming met de andere. De aanleg van de dorpsplaats, de huizen in dubbele rij langs wederzijden van het «varretje» en op het kerkplein, gelijken kleurige dingetjes uit eene speelgoeddoos; verpletterd als ze zijn, tegen den grond gedrukt door de ontzaglijke torenmassa, komen ze nog kleiner voor dan in werkelijkheid —de verhouding geeft den indruk van iets grappigs, maar de grootschheid van het torengevaarte jaagt den toeschouwer den huiver op 't lijf.

De regen had opgehouden en de nattigheid zette den kleurigen samenhang in een malschen toon — de toren prijkte in vakken van

De toren van Lissewege.
(Schets Arth. Deleu).

LANDDAG 1926 TE DIEST

Onze Hoogdag weer in 't onmiddellijk verschiet.

Dit jaar houden wij onzen Landdag, op Zaterdag 15 en Zondag 16 Mei, in het alleszins interessante stadje Diest.

Allen dragen we nog in het geheugen die heuglijke dagen te Aalst in 1925; dat was een modellanddag! Welnu, Diest mag voor Aalst niet onderdoen!

De steeds groeiende en zich immer meer en meer ontwikkelende Bond maakt van zijn Landdagen uitingen die van jaar tot jaar interessanter en meer grootscheeps worden.

Diest belooft! De namiddagvergadering, 's Zaterdags, zal de spiegel wezen van de zoo intense bondsactie; het gezellig samenzijn daarna, zal alle weldenkende leden en Diestenaren plezierig vereenigen.

De Zaterdag wordt gewijd aan, te 9 uur, een bezoek aan den Allerheiligenberg en de Citadel; te 10 uur, Algemeene Vergadering, waarop verslag over het bondsleven wordt uitgebracht; in den namiddag bezichtiging van St Sulpicius- en O. L. Vr. kerk, het Begijnhof en de puinen van St. Janskerk

Is Diest een Landdag waard? Voorzeker! Stedeschoon, natuur-aantrekkelijkheid, monumenten, kunstwerken. Het nauwelijks 8.000 inwoners tellende stadje houdt binnen zijn terecht beroemde groene wallen een heelen schat omsloten. Diest is een pereltje van middeleeuwschen stedenbouw, met grillige straatjes, leuke typische gevels, St. Sulpiciuskerk, een merkwaardig product van gothische architectuur, de meer bescheiden bedehuizen van O.L.V., de Begijnhofkerk en het vermaarde Begijnhof zelf,— wie zou dit alles niet ter plaatse willen aanschouwen?

Laat het een ordewoord wezen: ALLEN NAAR DIEST! HET BESTUUR REKENT OP ZIJN AFGEVAARDIGDEN VOOR HET INRICHTEN VAN GROEPSREIZEN.

---

prachtig grijsrood, met diepe, fluweelachtige schakeeringen in de schaduwdeelen ; aan de huizen blekkerde het geel van kalkwitsel, met blauw aan de plinten, roode daken en groene vensterluiken — een lust voor de oogen !

De Groote had besloten zich zelf te blijven, wilde geen vreemden invloed ondergaan, en had daarom eene geschikte plaats gevonden op den binnenkoer van de prachtige heerenboerderij, waar hij een open zicht had op den toren, en rustig en afgezonderd zou kunnen werken. Rap moest Alowies het gereedschap uitpakken, den ezel plaatsen en het groote doek blijven vasthouden, daar de wind het dreigde omver te blazen. De Kleine integendeel, had zijn ezel opgesteld naast dien van den Gladde — hij zou maar eens de nieuwe manier probeeren — op den hoek der straat die uitzicht gaf op de dorpsplaats.

Dat bleek gauwer gezegd dan gedaan. Terwijl de Kleine nog de eerste lijnen aan 't meten was om zijn toren overhoeksch gezien, in perspectief, loodrecht overeind te krijgen en zijn verdeeling te maken, had de Gladde in twee drie vegen, met een linnen vod in een mengsel van terre-de-Sienne en terpentijn gedoopt, den torenromp in zijn volle massa, zwaar en somber op 't wit van zijn doek staan. Met een haastigen zwaai kwam er eene getormenteerde onweerslucht omheen ; en dan ging de groote borstel, met potzwarte verf, het schip der kerk te keer. In een omzien kwam er uit die foefeling van schelwit en hoogrood, heel het complex van huisjes, met gevels en daken er tegen geplakt, te voorschijn. Dan nog wat gezwaai met een wirwar van woeste kronkels, eene kappeling van fantastieke wolkengevaarten, die op laaiende vlammen geleken, — waarin zwarte kraaien om den toren warrelden.

— Dààr! nu kan ik de rest te huis afwerken, — mijn teekening is in orde.

De Kleine viel bijkans omver. Zulke schelmstukken had hij nooit bijgewoond, en 't ergste was: dat de toren, met alles er omheen, dat hij er «stond»! Terwijl de Gladde dien tour-de-force had afgelapt, was zijn gebuur nog aan 't zoeken om het evenwicht en de verhouding in zijn samenstel te krijgen, en had nog geen klad kleur gelegd. De een had zijn onderwerp in een visionnaire schepping behandeld, en de ander was het zijne minutieus aan 't copieeren.

— Ge houdt u te veel op met de bijzaken

en kleinigheden; zulk ijzer moet met den voorhamer gesmeed worden — de détails dooden de impressie van het grootsche.

Toen de Kleine met zijn schets klaar was, mochten wij gedrieën gerust eene pint gaan drinken, het dorp langs alle kanten afloopen, de schilderachtige hoekjes bewonderen, de kerk van binnen bezichtigen, en op een ouden grafzerk gezeten, 't dorpsleven, hier onder dit reuzenmonument, midden die uitgestrekte eenzaamheid, bemijmeren. Ondertusschen was de Groote duchtig aan den arbeid, en zag naar niemand om.

Heel dien tijd hoorden wij niets tenzij nu genoeg, en dezen keer hebt ge de huizetjes kleintjes gehouden, maar ge versmoort in de traditioneele manier van conterfeiten; ge ziet maar het tafereel, waar groot en klein alles evenveel waarde krijgt en 't een 't ander kapot slaat. Wat den duivel komen die haantjes-en-tietjes, die duiven op 't dak en die hond bij zijn kot hier te pas ? Ge verstrikt in de «Kleinmalerei». Weet ge niet dan, wat Cézanne gezeid heeft? «ne jamais donner une imitation des effets de la nature, mais une simple interprétation».

— Cézanne aan mijn botten, en uwe «interprétation» er bij. Ge zult er weer iets van

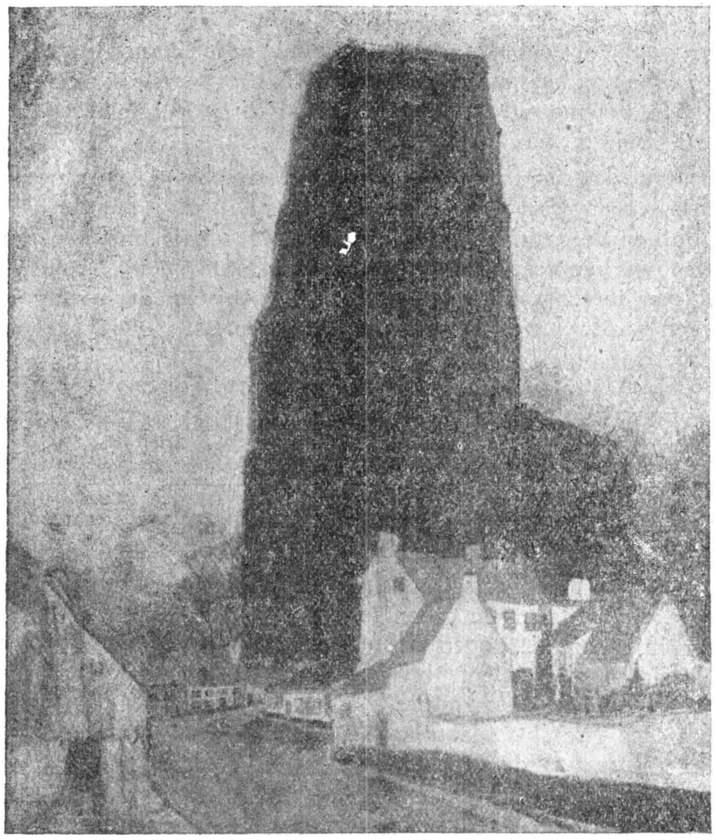

De toren. (Schilderstuk van Albert Savarys).

en dan de korte bevelen tot Alowies. die hem gestadig verf en borstels moest gereed houden en aanreiken — jaune indien! groote borstels! Cadmium citron! Cadmium rouge! Cadmium orange! Siccatif de Haarlem! En toen wij er bij kwamen zien:

— Hewel, loerias, zal hij nu groot genoeg zijn, mijn toren?

Maar op 't eerste zicht schoot de Gladde in een verontwaardigde gramschap:

— Hemelsche deugd, zie me dàt!... met zulk een toren vóór u, zit ge verdomd te peuteren aan détails! Ge maakt er een genrestukje van, op z'n Hollandsch. Uw toren is groot gemaakt hebben, — wacht tot ik gedaan heb — we zullen eens zien wat uwe toren zal «doen» naast den mijne!

Maar toen de Gladde bleef aandringen om «breeder» te werken, werd de Groote ongeduldig:

— Ga weg, metser, laat mij nog een half uur gerust; kunt ge een mensch aan zijn werk niet laten, steenduivels!

Schijnbaar zonder inzicht kwam de Kleine

met het voorstel uitpakken om naar Blankenberghe te gaan eten; hij kende er een geschikt hotel op den dijk, waar wij eens goed zouden dineeren, met een paar van de duizend flesschen....

— Al wat ge wilt, lobbedei, maar nu moet ge me nog een kwartiertje mijn werk laten afmaken. Ge hebt het hem zeker weer gelapt, hé Gladde?

— Sla er een blik op, en ge stampt het uwe in snot! blagueerde de Gladde treiterend. Toen de Groote het laatste tikkeltje verf gelegd had en met een zucht van voldoening het «Finis coronat opus» was uitgesproken, konden wij den Groote tot het bewustzijn der bestaande dingen terugkrijgen. Dan wierden de drie schetsen naast elkaar geplaatst om gemonsterd te worden. Op 't eerste zicht echter trok de Groote minachtend de schouders op voor het werk zijner twee makkers, en schoot in luiden lach.

— Wel, farceurs, dàt is ook eene manier,... en zeker en vast geen Kleinmalerei! troostte hij. Als ge u daarmede tevreden stelt, en er u alzoo van afmaakt, kunt ge evengoed met de vingers moze op het doek smeren !

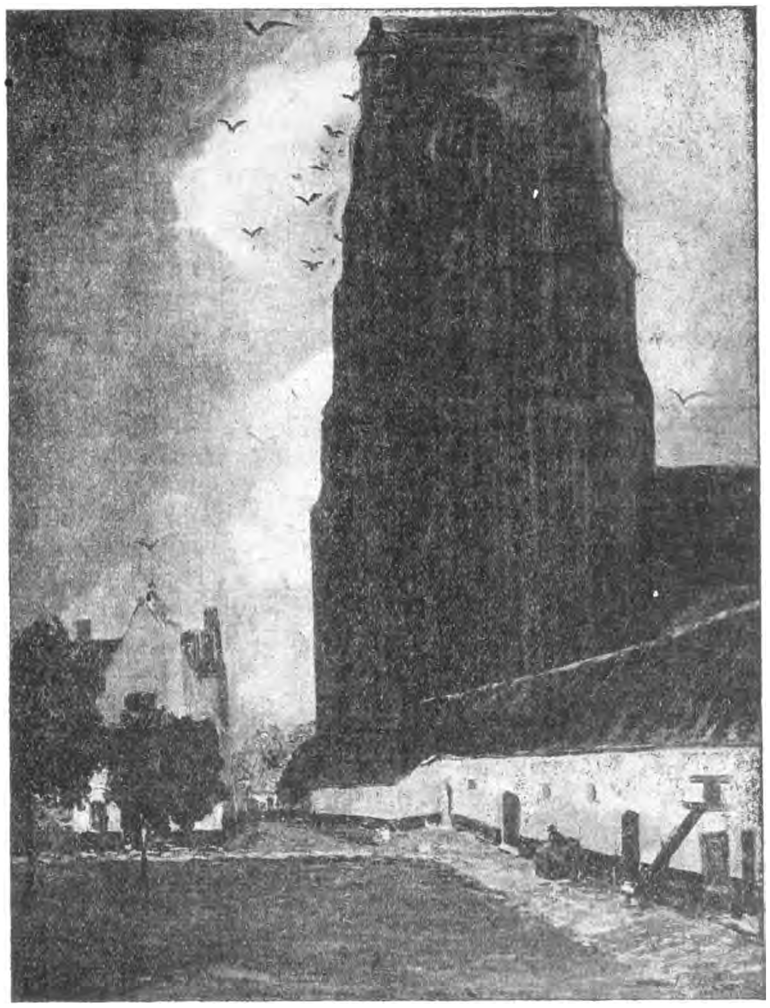

De toren. (Schilderstuk van Jozef De Coene).

Maar wat we ook al uitzochten, bleef boter aan de galg, de Groote wrocht onverstoorbaar aan zijn toren. In afwachting dat hij zou uitscheiden, konden wij ons gemoed laten doordringen van de Zaterdagstemming op dat Vlaamsche zeedorp, met een blik te slaan in 't binnenste der huizetjes langs het «varretje» waar alle deuren openstonden en elke huisvrouw aan den grooten schoonmaak bezig was. Niet voor hij 't laatste tikkeltje

Na lang over en weer praten wierden de doeken eindelijk ingepakt en opgeladen. Alowies zou ze naar de boot brengen, en ons dan naar Blankenberghe rijden.

Hier kwamen we in 't volle wereldsche bedrijf der badgasten op den dijk aan. De Kleine wees ons het hotel dat hij voorhad,

en waar wij — toeval of afspraak, wie zal het verklaren ? — het Hollandsch gezelschap aantroffen waarmede wij den verleden nacht zoo plezierig gefuifd hadden !

— Dat heeft die schijnheilige perleute ons in den duik gelapt! Gij deugniet! schold de Groote bij 't binnenkomen. Ha, we moesten naar Blankenberghe en hier in dat hotel komen eten! Onze middag is voor de proppen, ik zie het al.

— Maar: hebt ge voor vandaag nog niet genoeg geschilderd? vroeg de Gladde.

— Ja luiaard, ge zult ook nog meedoen.

De Kleine zwoer op zijn zieltje dat hij onschuldig was, niets geregeld of afgesproken te hebben, — beweerde van niets te weten.

— En of dat nu zulk een wonder mirakel zou zijn dat de Hollandsche toeristen van uit Brugge een tochtje in auto naar Blankenberghe doen en hier in dàt hotel neerstrijken?

Het was in elk geval, en wederzijds eene aangename verrassing, een blijde weerzien, met 't vooruitzicht in gezelligheid samen te eten.

Lustige menschen die op reis kennis maken en afscheid genomen hebben in 't gedacht elkaar nooit meer te ontmoeten beschouwen elkaar als oude vrienden wanneer 't toeval hen voor de tweede maal samenbrengt. Er ontstond ineens eene vertrouwelijkheid alsof de vriendschap van voor jaren dateerde en we samen op reis waren uitgezet. In de rijkgestoffeerde, schel verlichte eetzaal, terwijl het buiten stortregende en de zee onstuimig was, heerschte hier aan tafel eene feestelijke stemming als op een bruiloftsdiner. Van de duizend flesschen champagne moesten er nu een aantal geledigd worden — men dronk op de gezondheid van den verliezer zoowel als op die van den gelukkigen winner. Aan het nagerecht kwam de Kleine zoodanig in actie, begon te toasten en rechtstaand, met 't glas geheven, deed hij uitbundige voorstellen : ontwierp opnieuw zijn plan, om met 't Haantje den grooten plas over te steken en

De afvaart

eene omreis te doen op de Hollandsche binnenwateren! De bemanning, evenals de nieuw aangeworven passagiers — en de jonge freules niet het minst! — waren allen eensgezind om voor onbepaalden tijd samen de wereld rond te zwerven, en de dagen in lust en jolijt over te brengen. Toen het er echter op aankwam praktische besluiten te nemen, daagde 't spook der sluizen van Zee-Brugge voor den benevelden geest der manschap in heel zijne vervaarlijkheid op: de kapitein die de verantwoordelijkheid van zulk waagstuk zocht af te keeren, vond een uitvlucht en stelde voor: gezien het afschuwelijk weer, in gezelschap naar Brugge te varen, er samen den avond over te brengen, en alle verder besluiten tot morgen uit te stellen. Dàt was bezadigd, verstandig gesproken en bleek voor 't oogenblik de beste oplossing. De twee auto's brachten het gezelschap naar Lisseweghe, ter plaats waar 't Haantje gemeerd lag. Gelukkig hield het op te regenen, zoodat de tocht op het groote water, bijzonder aangenaam en verzettelijk verliep. 't Was er heerlijk, den geweldigen wind om den kop te laten bruisen, zich omgeven te voelen door het wilde element van water en lucht en wijd verten rondom. In Brugge wachtten de auto's ons af, aan de haven. Nu zouden wij onze Hollandsche vrienden, de honneurs der stad doen, de verschillende merkwaardigheden laten bezichtigen en de museums bezoeken: 't geen waarmede heel 't gezelschap hoogst verheugd instemde, en ons zelf in veel opzichten eene openbaring bleek te zijn, waar wij veel genot aan beleefden — daar men er zoo zelden toe komt kunstwerken en schoonheden die men aan de hand heeft, te gaan bekijken. Het plan was gauw ontworpen en het itinéraire aan Alowies uiteen gedaan. Wij mieken een tocht door de schilderachtige straten, naar 't Begijnhof, het Stadhuis, de bijzonderste monumenten, wandelden langs de Jeruzalemkerk naar den Rolleweg, waar we 't geboortehuis van Gezelle konden bezichtigen; beklommen den Halletoren, en bezochten eindelijk de museums van 't Hospitaal en de Kathelijnestraat. Over heel den doortocht ging het er wel luidruchtig toe, maar alles bleef binnen de reden: doch in het kleine museum, waar eene ingetogen stemming heerscht als in eene bidkapel, en de Engelsche misses zonder spreken en geruischloos ronddwalen, begon er vóór het vrouwenportret van Jan van Eyck, onder de schilders opeens eene drukke discussie, even luide, op den toon en met de gewone scheldwoorden en benamingen, alsof we ons op de zeesloep te Plasschendale hadden bevonden, en de nieuwe vrienden sedert jaren met de zeden en gebruiken van Vlaamsche artisten vertrouwd waren geweest!... En zoo ging het later ook, telkens het gesprek over theorie of principen van kunst of schoonheid liep. De gezelligheid wierd er echter niet in 't minst door gestoord.

Na het souper bleven we bijeen tot laat in den nacht, want we waren goed gezeten en verkeerden allen in lustige stemming. De Kleine vooral was onuitputtelijk van geestigheid en humor, maar hij gerocht vreeselijk verward in 't narekenen der flesschen die van het verwedde duizendtal moesten afgeteld worden. Daar de gesprekken ondertusschen afzonderlijk gevoerd wierden, — elk met zijn gading — hield hij zich op met zijne blonde dischgenoote, au visage plus rose que le ciel, en fluisterde haar zoetjes in 't oor — doch luide genoeg om door den linkeren buurman opgevangen te worden—: «Tu seras la chapelle de mon souvenir!» met andere teedere dingen meer, waarvan hem 't hart overliep, 't geen hem later duur te staan en hard aangerekend zou worden. Bij het slapengaan was het afscheid noch plechtig noch hartroerend, daar men van weerszijden, in de basfonds de la pensée, er op rekende malkaar morgen bij 't opstaan weer te zien; bij 't handenreiken en goên avond zeggen, wierd in stilte menige afspraak toegefluisterd, en bleef het uitgemaakt: dat de aangeknoopte vriendschap niet «voorbijgaand» wezen zou, en van aard was om «bestendig» te worden.

Eens dat wij er goed op geslapen hadden en de toestand met nuchter gemoed overwogen was, wierd er onder ons vieren beslist dat wij, om geen reden van sentimenteelen aard, het oorspronkelijk plan en het doel onzer reis opgeven mochten. De Groote voorzag dat er anders van «schilderen» niets meer zou terecht komen: met een fermen deuk stopte hij den Kleine — die met gemoedsbezwaren en beleefdheidsplichten kwam aandragen — den mond. Hij, de gezworen vijand van alle gevoeligheid, achtte het intermezzo afgeloopen en voorbij. Wij zouden er enkel onder ons nog wat over praten, de gezelligheid gedenken, en aan malkander de eigene bevindingen mededeelen.

Stijn Streuvels' «Op de Vlaamsche Binnenwateren » is uitgegeven door J. Lannoo, te Thielt. Het boek staat vol prachtige illustraties. De hier gegevene werden ons bereidwillig in bruikleen door den uitgever toevertrouwd. Spijtig doet het papier van « De Toerist » ze niet half tot hun recht komen.

DE VOLKEREN VAN EUROPA EN DE - STRIJD DER NATIONALITEITEN -

In de «Nederlandsche Bibliotheek», uitgave van de «Maatschappij voor Goede en Goedkoope Lectuur», verscheen het eerste deel, ruim 500 blz., van «De Volkeren van Europa en de Strijd der Nationaliteiten» door Dr. G. Schamelhout.

De geleerde Vlaming, die al zijn vrije uren besteed heeft aan de studie van dit veelomvattend vraagstuk is voorzeker geen onbekende onder ons. Ouderen van dagen en ook jongeren koesteren grooten eerbied voor den man, eens de ziel van « Van Nu en Straks », die heel zijn leven een toonbeeld was van bescheidenheid en karaktervastheid. Met zijn boek zal hij nu, buiten den kring van zijn vrienden en bekenden, een rechtmatige waardeering oogsten.

In het « Woord vooraf » van dit standaardwerk lezen wij: « In het wee van den oorlog is dit werk opgezet, in de naweeën is het eerste deel voltooid. De leer der nationaliteiten, die de bevrijding der verdrukte volkeren als onmisbare voorwaarde voor den wereldvrede vooropstelt, werd uitgebazuind door de leiders der natiën, welke den oorlog wonnen. Luidens hun antwoord op de vredesnota van President Wilson moest Europa heringericht op den grondslag van het nationaliteitenvraagstuk (11 Jan. 1917). In de vredesverdragen is het zelfbeschikkingsrecht een spotbeeld geworden, dat den aanschouwer toegrijnst als de ontkenning van elk recht voor de overwonnenen... De strijd der nationaliteiten die na den oorlog beëindigd moest zijn, wordt scherper en vinniger dan ooit voortgezet. Tengevolge van de verkrachting der nationaliteitsleer en van haar willekeurige toepassing duurt de onrust voort en worden nieuwe oorlogen voorbereid. Voor dit ontredderd geslacht zonder oprechten vrijheidszin, zuiver rechtsgevoel en verzoenende draagzaamheid, daagt in het verschiet geen ware vrede. Deze zal eerst aangloren als de menschheid beseft, dat alle nationaliteiten gelijkberechtigd zijn en de ethnische grenzen onaantastbaar moeten wezen».

Het eerste hoofdstuk is gewijd aan de begrippen: Nationaliteit en Ras, Volk en Natie. Raskenmerken, indeeling der rassen, rasvermenging, het rassenvraagstuk, voorhistorische rassen, oude volksstammen en hun verspreiding worden klaar — ook voor leeken — behandeld.

Maar het blijkt ons natuurlijk veel gemakkelijker om den geleerden schrijver te volgen waar hij «De taal als kenmerk der volken» en « Staat- en Nationaliteitenbeginsel » met heldere zekerheid en ingehouden hartstocht in twee prachtige hoofdstukken ontvouwt.

,,Wie zonder vooringenomenheid,zoo vangt het derde hoofdstuk aan, zijn blik over de bestaande inrichting der maatschappij laat gaan en onbevangen oordeelt, kan indien hij vertrouwen in de toekomst der menschheid stelt en aan sociale gerechtigheid gelooft, ze niet als de eenige mogelijkheid beschouwen, noch den Staat als den volmaakten en idealen vorm der samenleving.

«Alleen in de verbeelding der wijsgeeren is de staat weleer opgedoemd als het beeld der gerechtigheid op aarde: buiten de gekende wereld heeft Thomas Moorus zijn Eutopia geplaatst. In de werkelijkheid is de staat niet veel meer dan de georganiseerde macht, 't zij van den vorst, van den adel of van de burgerij, 't zij van de arbeiders. De rechten van den eenling, van de mindere standen, van de tegenpartij worden over het hoofd gezien en door den alleenheerscher en door de wispelturige meerderheid in de moderne democratieën. Deze hebben den staat met het vaderland vereenzelvigd en aldus nieuwe boeien gesmeed voor het geweten, dat van den geloofsdwang nauwelijks bevrijd is... De dwang is de hoogste wet van den staat, taal- en gewetensdwang, al staan taal- en gewetensvrijheid in de grondwet geschreven....»

Het werk van Dr. Schamelhout bezit een dubbel karakter. Het is het werk van een gewetensvol geleerde en van een breed en edelmoedig mensch. Een eigenaardige bekentenis die wijst hoe de belangstelling in dit vraagstuk bij den schrijver gewekt werd kan men vinden in de beschouwingen aan de Litauers gewijd: «Het komt gansch met de natuur der dingen overeen, dat de Litauesche beweging van artsen en geestelijken uitgegaan is. Een volk zonder burgerstand, zonder eigen onderwijs, met vervreemden adel, onder uitheemsch bewind, is van het cultuurleven gansch afgesloten. Van de ontwikkelden zijn het alleen de geestelijken en de artsen, die door hun beroep tot het volk komen, zijn nooden aanschouwen en somwijlen erin leniging willen brengen, door het op te beuren en zijn zelfbewustzijn op te wekken».

In dit eerste deel heeft de schrijver de taal, de geschiedenis en de ontwikkeling van Li-

tauers, Letten, Esten en Finnen behandeld. Verder is het werk met een uitvoerige lijst van geraadpleegde bronnen, een namenregister en een overzicht van den **inhoud**.

Het loont voorwaar de moeite het werk van Dr. Schamelhout eens te vergelijken bvb. met A. Meillet, « De talen in het nieuwe Europa », 1921, en met Prof. S. R. Steinmetz, «De nationaliteiten in Europa», 1920. Wat het meest opvalt bij een vergelijking is de warmte van het betoog, het dieper meeleven van een Vlaming die, zonder iets in te boeten aan wetenschappelijke uiteenzetting, diep in zijn ziel de overtuiging gegrifd heeft, dat de kleinste volkeren ook recht hebben op een eigen plaatsje onder de zon.

Een boek van een Vlaming voor de Vlamingen die bij de lezing de eigen inzichten over taal en nationaliteit zullen verruimen door gezonde internationale belangstelling.

Een boek met edelen hartstocht opgebouwd en afgewerkt, een werk van oneindig geduld, verbazende belezenheid en krachtigen betoogtrant. Een boek vol warme menschelijkheid, vol liefde voor de kleine volkeren die eigen persoonlijkheid wenschen te behouden of te herwinnen, en, vóór alles toch: het werk van een zeer nauwgezet geleerde.

LODE BAEKELMANS.

BOEKBESPREKING

Eigen Schoon en De Brabander. — Met het ingaan van den nieuwen jaargang, zal het maandschrift **De Brabander** hetwelk, onder de kundige leiding van den heer Maurits Sacré, de traditie van het vroegere **Eigen Schoon**, reeds vier jaren voortzette, ook thans den naam van dit in de streek zoo populair gebleven tijdschrift bij den zijnen voegen. Het tijdschrift zal voortaan heeten **Eigen Schoon en De Brabander.**

Deze naamverandering beteekent tevens een verruiming van de redactie en gaat gepaard met een uitgebreide werking op het gebied van de geschiedenis, de oudheidkunde en de folklore in West-Brabant. Deze actie beoogt, in de eerste plaats, samenwerking te bekomen tusschen al degenen die belang stellen in de eigenaardige schoonheid onzer streek. Zij leidde reeds tot de stichting van een **Geschied- en Oudheidkundigen Kring van West-Brabant.**

Dit tijdschrift werd als orgaan gekozen van den Kring.

Een gansche schaar nieuwe medewerkers bood zich aan. Onder dezen treffen wij aan al de vroegere redacteurs van « Eigen Schoon » en deze van « De Brabander »; daarnaast, ijveraars uit de **Vlaamsche Toeristen-beweging en gediplomeerde gidsen** welke gevormd werden in de leergangen van kennis der streek, ingericht door de K. Vl. Hoogeschooluitbreiding van Brussel.

Gegroeid uit de samenwerking van alle intellectueele krachten dezer gouw moet **Eigen Schoon en De Brabander** het schoonste gewestelijk tijdschrift worden van ons land.

Wij rekenen op een talrijke schare inschrijvers tusschen de leden van den « Vlaamschen Toeristenbond »; immers de aard van onze onderneming houdt heel wat verband met het streven hunner organisatie.

Degenen onder hen die hun inschrijving zouden nemen over het secretariaat van den V.T.B. of door bemiddeling der Heeren J. Clotkens, lid van het Dagelijksch bestuur; J. Verbouwe, afgevaardigde voor Brussel; Ir. P. Lindemans, lid van het Algemeen Bestuur, krijgen een korting van 10 °/° op den abonnementsprijs.

Namens den Raad van Beheer en Redactie:
Kan. Dr. J. Muyldermans;
Dr. H. De Vis;
Dr. Jan Lindemans;
Maurits Sacré;
F. Vinckx.

(Medegedeeld).

VAN HET SEKRETARIAAT

Volgende bestuursleden houden zich ter beschikking der leden op het Bondssecretariaat.

De H. Dr. PIL (Voorzitter): Dinsdag 27 April en 11 Mei, van 18 ot 19 u.

De H. Prof. LEURS (Ondervoorzitter): Vrijdag 16 en 30 April van 19 tot 20 uur.

De H. Fr. NEYES (Penningmeester): Dinsdag 27 April en 11 Mei, van 18 tot 19 uur.

Mej. B. SAMIJN (Hulpsecretaresse): Dinsdag van 18 tot 19 uur.

De H. J. MAUQUOI (Leider K. v. Prop.): Dinsdag van 18,30 u. tot 19,30 u.

De H. J. JOOS (Leider K. v. Toerisme): Vrijdag van 19 tot 20 uur.

—[x]—

LEDENAANGROEI. — Tusschen 16 en 31 Maart schreven we 448 nieuwe leden in. Gedurende heel de maand Maart 1163 nieuwelingen.

—[x]—

STORTING OP POSTCHECKREKENING. — Wij verzoeken dringend de leden bij eventueele storting op postcheckrekening V.T.B., nr. 93627 steeds op de strook te vermelden waarvoor het bedrag is bestemd. Dit spaart ons tijd en vermijdt vergissingen.

—[x]—

NOODVERBAND V.T.B. — Bezit U reeds een V.T.B. zwachtel model A (voor den arm) 1.20 fr.; model B (voor het been) **1.60 fr.**

—[x]—

V.T.B. UITGAVEN. — Monografiën « De Kempen », 12.50 fr.; « Mechelen », 6.50 fr.; « De Haven van Antwerpen », 6.50 fr.; « West-Brabant », 7.50 fr.; Gids « Laroche en Omgeving », 3.50 fr.

—[x]—

JAARBOEK 1926. — Ons jaarboek voor 1926 verschijnt op 1 Mei. De leden welke dus gestort hebben verzoeken wij beleefd nog een paar weken geduld te oefenen. Het bedoeld jaarboek is merkelijk uitgebreider, dan het overige. Niettegenstaande dit blijft de prijs 1 fr. Nader nieuws hieromtrent in het volgend nummer.

—[x]—

FOTO'S HAVENBEZOEK. — De leden-deelnemers aan het havenbezoek te Antwerpen op 5 April die een afdruk (postkaart) verlangen van de foto genomen in het droge dok, kunnen deze bekomen op het secretariaat aan 1,00 fr. **Niet vergeten** te vermelden of men een afdruk van de eerste of van de tweede groep verlangt. Bij toezending van 1.30 fr. wordt de foto vrachtvrij thuis besteld.

DE HERTEN IN HET YELLOWSTONE-PARK(1)

ILLUSTRATIE VAN CH. COPELAND UIT HET IN VOETNOTA GENOEMDE BOEK «OP HERTEN UIT».

Eertijds zwierven in Kanada en in de Vereenigde Staten van Noord-Amerika overgroote kudden herten (2) rond. Kudden is niet het goede woord, want het waren echte horden van elk duizenden kop.

Die herten waren wapiti's, de grootste soort der geweidragers: prachtige dieren waarvan de mannetjes onze grootste paarden overtroffen.

De kolonisatie van Noord-Amerika beperkte allengs het grondgebied dezer dieren, terwijl de jagers mede hun rangen dunden. Reeds rond de jaren 1870 waren hun horden op ongelooflijke wijze geslonken. Dit uitsterven vond nog een andere groote oorzaak in de voorspoedige ontwikkeling van den veeteelt in het Verre-Westen. De cow-boys zagen noode dat benevens het vee, ook de wapiti's een deel opeischten van het gras der prairieën en tenslotte liep die afgunst op een waren vernietigingsoorlog tegen de herten uit.

Maar een nieuwe vijand der wapiti's trad naar voren toen een machtige Noord-Amerikaansche vereeniging voor onderlingen bijstand den wapiti als kenteeken koos. Al de medeleden dier vereeniging, tienduizenden, wilden een wapiti-tand bezitten om er een borst- of dasspeld meê te laten vervaardigen. Beroepsjagers zagen daarin een niet te versmaden profijt en zoo kwam het, dat de laatste overlevenden der groote kudden tot in de eenzame Rotsgebergten werden nagezet.

Tot eindelijk, op aandringen van de wetenschappelijke vereenigingen, de Amerikaansche Regeering maatregelen besloot te treffen ter bescherming van de enkele honderden herten aan de slachting te ontkomen.

Cow-boys werd opgedragen de dieren met de lasso te

(1) Door het onvermoeid ijveren van Prof. Hayden werd dit park, met een oppervlakte van 870.000 Ha. (1 Ha = 10.000M2), den 1sten Mei 1872 tot nationaal park verklaard.

Lees: Dr. H. de Vries: «Het Yellowstone-park». Uitgave: Amsterdam, Wereldbibliotheek; zeer interessant en goedkoop boek.

(2) Lees de volgende boeken van Rotterdam door W. L. & J. Brusse: «Op herten uit», «Het boschvolkje», «Op eenzame zwerftochten», «Dierenleven in de wildernis», «Kijkjes in de wildernis», «Zonder geweer op jacht», «De grijze wolf», Langs dierenpaden in het hooge Noorden», «Een broertje van den beer», «Boschgeheimen», «Thuis in de wildernis», «Het vroolijk boschtooneel». Dit is een heele reeks eenig schoone, prachtig met teekening en naar foto's geïllustreerde boeken, geschreven door een diepvoelend natuurminnaar en zeldzaam oprecht dierenvriend.

vangen en ze vervolgens te brengen binnen het Yellowstone-park, het overgroot, beschermd domein in het Rotsgebergte.

Thans, beschermd tegen de strooptochten der verwoede vernietigers, vermenigvuldigen de wapiti's zich snel. Op dit oogenblik vormen zij een kudde van reeds meer dan 8000 dieren, dewelke 's Zomers een groote aantrekkelijkheid vertegenwoordigen voor de toeristen (1) die aangetrokken worden door de schoon- en merkwaardigheden van het Yellowstone-park, een vuurbergstreek waar men onder meer de schoonste en interessantste geysers ter wereld vindt.

's Zomers hebben de Wapiti's al wat ze maar noodig hebben en vooral in de valleien en o de hellingen der beboschte bergen, voedsel in overvloed. Maar, uit hoofde van de hooge ligging dier regionen, is de Winter er zeer streng en de dikke sneeuwwade welke het groen verbergt, stelt de arme dieren wel eens tegenover den hongerdood.

Tot in 1919 eischte iedere Winter verschillende honderden kop uit die kudde. Maar sedertdien heeft het Beheer van het Park de gewoonte aangenomen om op verschillende plaatsen hooivoorraden aan te voeren dewelke al gauw door de wapiti's trouw opgezocht werden, — zoodat de herten nu, zonder al te veel gebrek te moeten lijden, den terugkeer van de Lente kunnen afwachten.

Zooals men ziet dragen de Amerikanen er zorg voor om de uitroeiing van de wilde dieren van hun oneindig uitgestrekt land te verijdelen. Voorwaar een edele taak dewelke niet hoog genoeg kan geschat worden.

(1) Jaarlijks wordt het Yellowstone-park door een 10.000 toeristen bezocht; daarvoor zijn wegen aangelegd, eenige hotels gebouwd, en plaatsen aangewezen voor kampeeren.
— Warme bronnen. n het Yellowstone-park zijn er ongeveer 100. Tot de bekendste behooren : Old Faithful, spuit om de 65 minuten gedurende 4½ minuut een straal van 45 m. hoogte; Giantess om de 14 dagen; Grand eenige malen per jaar een straal van 60 m. ; Giant in onregelmatige perioden 1 ½ uur lang een straal van 75 m.

Landdag

TE DIEST — Bondsleden slaat door uw opkomst Diest met verstomming ::

HOOGE RAAD VAN TOERISM

(Uittreksel uit het Staatsblad van 17 Februari 1926).

MINISTERIE VAN
SPOORWEGEN, ZEEWEZEN, POSTERIJEN, TELEGRAFEN, TELEFONEN en LUCHTVAART

KABINET

ALBERT, Koning der Belgen,

Aan allen, tegenwoordigen en toekomenden, *Heil !*

Herzien het koninklijk besluit van 9 Juli 1921, tot inrichting van den Belgischen nationalen dienst van toerism;

Op voorstel van Onzen Minister van Spoorwegen, Zeewezen, Posterijen, Telegrafen, Telefonen en Luchtvaart.

Wij hebben besloten en Wij besluiten:

Artikel 1. In vervanging van den Belgischen Nationalen Dienst van toerism, die ontbonden is, wordt een Hooge Raad van toerism ingericht, afhangend van het Departement van Spoorwegen, Zeewezen, Posterijen, Telegrafen, Telefonen en Luchtvaart.

Art. 2. De inrichting van den Hoogen Raad van toerism is geregeld als volgt :

1° De raad beschikt over zijn eigen begrooting. Zijn inkomsten komen onder andere voort van de credieten, door het Spoorwegbeheer aan de Belgische toer-propaganda in den vreemde besteed, van de jaarlijksche toelage welke de Staat vroeger aan den Belgischen nationalen dienst van toerism verleende ; van de overschotten der toelagen welke in 1924 en 1925 door den Nationalen dienst van toerism niet uitgegeven werden, en van andere desvoorkomende toelagen van Staat, provinciën en gemeenten, van de bijdragen van syndicaten, groepeeringen of comiteiten tot bevordering van het vreemdelingenverkeer en van bijzondere firmas wien de uitbreiding van het toerism aanbelangt, van een gebeurlijk aandeel in de opbrengst van den verkoop van documenten, plannen, reisgidsen, kaarten, biljetten, enz.;

2° De Hooge Raad van toerism is belast met het inrichten en het onderling in verband brengen der propaganda-middelen in België en in het buitenland, zoowel voor rekening van de spoorwegen en van het zeewezen van den Belgischen Staat (reizigersverkeer en zeelijn Oostende-Dover), als voor die van de bad-, mineraalwater- en klimaatsteden en van toercentra;

3° Hij is gelast, door alle middelen, de gezamenlijke natuur-, archeologische en kunstschoonheden, de nijverheids- en handelsbronnen van België en van zijn Kolonie te doen kennen, alsook de voordeelen welke de Belgische havens aanbieden;

4° Hij heeft verders voor zending de inlichtingen, van welken aard ook, aangaande het toerism onder hetzij welken vorm, bijeen te brengen en ze ter beschikking van het publiek te stellen, alsook alle middelen op te zoeken die het toerism kunnen uitbreiden, alle maatregelen uit te lokken welke van aard zijn verbetering te brengen in de reis-, verkeers- en verblijfsvoorwaarden der toeristen en bezoekers in de bad-, mineraalwater- en klimaatsteden en toercentra;

5° Hij is gelast, zoowel in België als in het buitenland, toerinlichtingskantoren op te richten en onderling verband te brengen in al de krachtinspanningen, welke door de nationale verbonden en plaatselijke, gewestelijke of vakkundige groepeeringen wien de uitbreiding van het toerism aanbelangt, in het werk gesteld worden;

6° Hij is gemachtigd de medewerking in te roepen van agenten die niet tot het Departement van Spoorwegen behooren en desnoods hun bedrijvigheid op toergebied na te gaan;

7° Hij is eveneens gemachtigd zich voor zaken die het toerism aanbelangen, rechtstreeks in gemeenschap te stellen met de leden van het diplomatisch of consulair corps, na overeenstemming met den Minister van Buitenlandsche Zaken of zijn gemachtigde.

Art. 3. Het beheer van den Hoogen Raad van toerism is geregeld als volgt:

1° De Hooge Raad van toerism onder de rechtstreeksche hoofdleiding van den Minister van Spoorwegen, Zeewezen, Posterijen, Telegrafen, Telefonen en Luchtvaart, is samengesteld uit hoogstens 40 leden te weten:

a) Twee hooge ambtenaars van het beheer van spoorwegen en een hoog ambtenaar van het tolwezen, een van het beheer van bruggen en wegen, een van het Departement van Rechtswezen, een van het Departement van Buitenlandsche Zaken en een van de Nationale Maatschappij van Buurtspoorwegen;

b) Hoogstens twee en dertig leden gekozen onder de personaliteiten die in zake propaganda en toerism een bijzondere bevoegdheid bezitten;

c) Een stemgerechtigd secretaris;

2° De leden van den Hoogen Raad van toerism worden benoemd door den Minister van Spoorwegen, voor een termijn van zes jaar, te rekenen van 1 Januari 1926. Zij moeten drager zijn van de Belgische nationaliteit. Hun mandaat kan vernieuwd worden. Dit laatste wordt van rechtswege geschorst wanneer de titularis het ambt, dat zijn benoeming gewettigd heeft, niet meer uitoefent. Wanneer de Minister op de vergadering aanwezig is, zit hij van rechtswege voor;

3° De leden, die voor hetzij welke reden ophouden deel uit te maken van den raad, worden vervangen binnen de drie maand volgend op de schorsing van hun ambt;

4° De voorzitter van den Hoogen Raad van toerism wordt door den Minister benoemd en onder de leden gekozen. In geval van éénparigheid is zijn stem overwegend. De Hooge Raad van toerism kiest in zijn schoot twee ondervoorzitters;

5° De diensten van den Hoogen Raad van toerism worden bestuurd door een algemeen secretaris. De algemeene secretaris word benoemd door den Koning op voorstel van den Minister van Spoorwegen, Zeewezen, Posterijen, Telegrafen, Telefonen en Luchtvaart, die hem kiest onder het personeel van zijn departement;

6° De Hooge Raad van toerism kiest in zijn schoot vier leden die, gezamenlijk met den voorzitter, de twee ondervoorzitters, een der twee hooge ambtenaars van Staatsspoorwegen bedoeld in letter *a* van bovenstaande

paragraaf 1° en met den algemeenen secretaris, het hoofdcomiteit uitmaken, wiens werkzaamheden door den raad zullen bepaald worden;

7° Het ambt van lid van den Hoogen Raad van toerism wordt niet bezoldigd, met uitzondering van dat van den algemeenen secretaris. Een aanwezigheidspenning zal mogen voorzien zijn. De wedde van den algemeenen secretaris, door de zorgen van den raad vastgesteld, zal vooraf aan de goedkeuring van den Minister onderworpen worden;

8° De Hooge Raad van toerism vergadert om de twee maanden en telkens de voorzitter het noodig acht. De algemeen secretaris stelt de processen-verbaal der zittingen op ;

9° De Hooge Raad van toerism beschikt over bestuurlijke en geldelijke zelfstandigheid. Hij beslist:

a) Over alle kwesties die het toerism en de Belgische toerpropaganda in België en in het buitenland aanbelangen;

b) Over de uitdeeling en het gebruik der credieten, bijdragen of ontvangsten van allerlei aard, alsook over zijn uitgaven;

c) Over de begrootingsontwerpen van ontvangsten en uitgaven welke den bevoegden Minister moeten voorgelegd worden en over de noodige credieten;

10° De algemeen secretaris is belast met de leiding der propaganda en brengt bij elke vergadering verslag uit aan den raad;

11° Op het einde van elk dienstjaar, zal een omstandig verslag door den algemeenen secretaris aan de goedkeuring van den raad onderworpen en aan de leden van de wetgevende kamers en van het diplomatisch en consulair corps overgemaakt worden.

Art. 4. Een ministerieel besluit zal de toepassingsmaatregelen bepalen die uit dit besluit voortvloeien.

Een afschrift van dit besluit zal aan het Rekenhof overgemaakt worden.

Art. 5. Onze Minister van Spoorwegen, Zeewezen, Posterijen, Telegrafen, Telefonen en Luchtvaart is belast met de uitvoering van dit besluit.

Gegeven te Brussel, den 30n December 1925.

ALBERT.

Van 's Konings wege:
De Minister van Spoorwegen, Zeewezen, Posterijen, Telegrafen, Telefonen en Luchtvaart,
E. ANSEELE.

BONDSLEVEN

KAPELLEN. — Met de laatste voordracht hadden wij het genoegen de heer Dr. Van de Wiele te hooren spreken over de dicht-pereltjes van Guido Gezelle en René De Clercq hen ingegeven door onzen Vlaamschen vlasteelt. Wij zagen het plantje ontkiemen, groeien en bloeien en bewerken. Hoe jammer dat al het landelijk gemoedelijke van deze echt oud-Vlaamsche nijverheid verdwijnt voor de banale moderne industrie: ja, zelfs verhuist naar vreemden bodem, naar Ierland en Polen waar ten minste officiëele steun deze nijverheid leidt en ontwikkeld.

—[x]—

SINAAI. — Een eerste voordracht had plaats namelijk over Denemarken door den heer Max Van Gendt, van St. Niklaas. Wij houden er aan dadelijk te verklaren dat we nog nooit op onze gemeente een zoo voortreffelijken avond hebben beleefd. Onnoodig dus te zeggen dat de bijval voor den voordrachthouder overgroot was. Het feest werd opgeluisterd door de plaatselijke harmonie die heel wat moois presteerde.

ST. NIKLAAS EN HET LAND VAN WAAS. — Een intense werking werd hier dezen Winter — meer bijzonder de laatste maand — gevoerd. Vooral St. Niklaas ging crescendo. Een bondig overzicht moge volstaan. Over de openingsvoordracht « Brugghe, die scoone... », door heer Daled, werd hier vroeger verslag uitgebracht.

Op 16 December werd de tweede wintervoordracht gehouden. Onderwerp: «Het Zwarte Woud». Een aandachtig publiek volgde de pittige uiteenzetting van heer de Does. Op 20 Januari 1926 trad de bekende bondswerker uit Gent, heer Hector Gyselinck, op. Hij behandelde: « De V.T.B. naar Elzas-Lotharingen ». Bijzonder mooie diapositieven naar foto's van kunstfotograaf Barbaix.

De maand Februari bracht een buitenkansje voor onze leden. Den 24en trad namelijk de bekende Pater L. J. Callewaert op met een causerie over « De philosophie van het reizen ». Een nooit geziene belangstelling, nokvolle zaal.

De slot-voordracht had plaats op 31 Maart. Heer Max Van Gendt, ons ijverig medelid, zou spreken over « Denemarken en Groenland ». Alhoewel reeds laat op 't seizoen — 't mooie weder lokte menig trouw bezoeker tot een avondwandelingetje — was deze voordracht onder alle opzichten een der bestgeslaagde bijeenkomsten. De heer consul van Denemarken te Antwerpen, de heer kanselier van het consulaat en de vertegenwoordiger van de belangrijke Deensche firma « Hellesens », hadden er aan gehouden de voordracht bij te wonen. De voordrachtgever liet ons achtereenvolgens kennis maken met zijn mooie diapositieven-reeks over het voornaamste wat Denemarken aan natuur- en stedenschoon bezit. Nijverheid, landbouw, en vischvangst bleven niet onbesproken. Ten slotte leidde hij ons naar de Faroër-eilanden en Groenland. Na deze belangrijke uiteenzetting volgden de bekende filmen over « Italië », van het Italiaansch reisbureau « Enit ». Een nieuwigheid die heel wat succes oogstte.

Plaatsgebrek laat niet toe uit te weiden over de propaganda-werking waarvan boven spraak. Tot vóór kort bleven Beveren, Lokeren e.a. — hoewel gemeenten van belang — voor V.T.B. gesloten. Om dit te veranderen werd besloten propagandavoordrachten, opgeluisterd met lichtbeelden en filmen te houden. Maandag 22 Maart werd de reeks ingezet met Waasmunster en Sinaai. In Sinaai hield heer Van Gendt zijn voordracht over « Denemarken en Groenland ». Zeer talrijk bijgewoonde vergadering. De voordracht werd afgewisseld door de plaatselijke fanfare, onder leiding van onzen afgevaardigde, heer Jan Lecocq. Den 23en, voordracht in het « Vlaamsch Huis » te Lokeren door den heer Lode De Bruyne over « Onder den Azuren Hemel ». Den 29en Maart trad heer Van Gendt op te Beveren (W.) en den 1n April te St. Gilles (W.), telkens voor 'n onverhoopt talrijk publiek. Laten we hopen dat binnen kort de vruchten van die propaganda zullen geplukt worden.

Aan alle werkers — vooral de vele stille wroeters die de afgevaardigden zoo flink ter zijde stonden — zij hier dank gebracht om wat ze voor den V.T.B. en Vlaanderen deden.

WEGENIS

PROVINCIE BRABANT.

(Officieel). Brussel, 2-4-1926:

Uit oorzaak van herstellingswerken aan de steenweg is het verkeer opgeschorst gedurende de maand April, op zekere deelen der Groote Singel Laan (Boulevard de Grande Ceinture) gelegen tusschen de kazernen van Etterbeek en het Nationaal Schietveld (St. Michel, Brand Whitlock en Auguste Reyers lanen). Het verkeer zal toegelaten zijn op den gekasseiden linker-zijdelingschen steenweg.

—[x]—

PROVINCIE ANTWERPEN.

P r o v i n c i e b a n e n.

Algemeen Overzicht.

	Lengte ongev.
Arrondissement Antwerpen:	
Baan Hemixem (statie-werkhuizen)-Rupel	13.750
Baan Oude-God-Lier	9.840
Arrondissement Mechelen:	
Baan Mechelen-Lier	15.300
Baan Mechelen-Heist-op-den-Berg (statie)	18.500
Baan Lier-Aarschot	23.600
Baan Mechelen-Dendermonde	22.000
Baan Klein- naar Groot-Willebroek	1.800
Baan Londerzeel-Temsche	13.000
Baan Puurs-Rupel	6.000
Baan Calfort-Reiweg	2.850
Arrondissement Turnhout:	
Baan Heist-op-den-Berg (statie)-Westerloo	32.900
Baan Turnhout-Moll-Geel	30.850
Baan Lier-Herentals-Punt	30.200
Baan Wechelderzande-Vlimmeren	4.450

—[x]—

De banen Mechelen-Heist en Heist-Westerloo vormen eene baan: Mechelen-Westerloo (of Mechelen-Zammel).

Voor de baan Wechelderzande-Vlimmeren ligt ter studie een voorstel van verlenging tot aan de Kempische Vaart (Rijkevorsel).

—[x]—

Op het grondgebied der stad Antwerpen is nog immer een deel der baan Antwerpen-Boom als provinciebaan aanzien, namelijk van af het Mechelsche plein tot aan de grens van Wilrijk (Terninck-Gerard - Verbond - Brederode - Montignystraten en Boomsche steenweg).

—[x]—

In betrekking met de watervoorziening der Provincie ligt er een gansch nieuwe groote verkeersweg ter studie, welke gaan zou van Hallaar, Heist-op-den-Berg over Itegem, Wiekevorst, Morkhoven, Westerloo, Tongerloo, Oevel naar Geel-Punt. Doch de verwezenlijking zal natuurlijk nog een tijdje duren.

—[x]—

PROVINCIEWEGENIS.

Op 24 April 1926 worden aanbesteed:

a) den gewonen onderhoud der Provinciale banen verdeeld in 11 loten — lastboek nr. 214 — gezamenlijk bestek: fr. 602,607,50;
b) verbetering der Peperstraat te Réthy — lastboek nr. 211 — bestek: fr. 160,077;
Duur van het werk 1 ½ à 2 maanden. Een nieuwe kasseiing wordt gelegd van 9,70 tot 6 m. breedte met stoepen in uitsprong en bedekking met stoeptegels.
c) De baan van Moll naar Geel is sedert den oorlog op circa 6 m. breedte aangelegd, van af Moll-Esaart in asfaltblokken, uitgenomen een deel tusschen de 2 bruggen der Moll-Neeth, grondgebied Geel, welk werk weldra zal aanbesteed worden en dit jaar ook nog uitgevoerd.
d) De kasseien uit dit werk voortkomende worden gebruikt ter verbreeding op 5 meters der baan van Geel-Punt naar Herentals.

Door de provincie worden geen uitschotkasseien meer verkocht, maar allen gebezigd tot verbreeding harer banen. Zoodoende zullen al de provinciebanen tegen einde 1927 een gekasseide baan van min. 5 m. bezitten.

e) In 1927 worden ook hermaakt de 2 bruggen over de Moll-Neeth te Geel (Wils en Kievermont).

AFGEVAARDIGDEN

AALST.
Talloen R., Geeraardtslaan, 3 (kant. afgev.).
Courteaux Frits, Onderwijzer, de Villanderstraat (plaats. afgev.).

ANTWERPEN.
Bleys, Em., Van Luppenstr., 34. (plaats. afgev.).

BEVEREN-WAAS.
Dr. G. De Paepe, geneesheer, Kloosterstraat. (kant. afgev.).

DENDERLEEUW.
Mattens, J., Onderwijzer, Langestraat.

GEET-BETZ.
Borgers, Eug., Onderwijzer.

HAASDONK.
Van de Steen, gemeentesecretaris.

MELDERT.
't Kint, Frans, Brouwer.

NIEL-bij-Gingelom.
Koopmans, Jan, scheikundige.

OOSTENDE.
Everaerts, J., Paulusstraat, 5 (arr. afgev.).
Quatannens, Snaeskerke (kant. afgev.).

POELKAPELLE.
Nevejan, Brouwer en Burgemeester (Pl. afgev.).

RANSBERG.
Mertens, R.

St. JORIS-WEERT.
Kumps, René, onderwijzer, Ter Lane-Overijssche (plaats. afgev.).

St. MARIABURG.
Van Aerde, Frans, Prins Albertlei.

WAANRODE.
Morren, Jos., Onderwijzer.

WOMMERSOM.
Wellens, Emiel, Onderwijzer.

BUITENLAND

SLUIS.
Grahamme, Oscar, Hotel Grahamme.

Verbetering.

GENDRINGEN.
E. H. Vandervelpen, Pastoor.

De deelnemers aan de Landdagen te Mechelen, Gent, Brugen Aalst verwachten we dit jaar 15-16 Mei, ook te DIEST.

UITSTAPPEN EN BIJEENKOMSTEN

De V.T.B. uitstappen en bijeenkomsten zijn voor de leden uit het geheele land toegankelijk

ALGEMEENE UITSTAPPEN:

15 en 16 MEI: LANDDAG TE DIEST.

22-25 MEI: UITSTAP NAAR DE SEMOIS: Leider: **J. De Combe.**

ANTWERPEN.

ZONDAG 18 APRIL: Tweede bezoek aan eenige minder bekende hoekjes van Antwerpen met toegang tot private gebouwen (slechts op vertoon van de lidkaart). We bezoeken de Roodestraat, Paardenmarkt, Brouwershuis, Hofstraat en Oude Beurs. Verzamelen om 10 u. stipt aan de Ossenmarkt. Leider: Willem Heylen.

ZONDAG 25 APRIL: Bezoek aan het Muzeum van Schoone Kunsten onder leiding van heer Cornette, conservator. Verzamelen om 10 u. stipt vóór het Muzeum.

ZONDAG 9 MEI: Uitstap naar Tielen, Kasterlee, Lichtaart, Herenthals. Een der intiemste hoekjes van ons Antwerpsche Kempen en Nethe-vallei. Af te leggen afstand te voet ongeveer ± 20 Km. (Voor voldoende rust wordt gezorgd; eten meebrengen; koffie verkrijgbaar; rijstpapfeest. Liefhebbers schrijven in op het secretariaat). Groepsreis aan verminderden prijs: fr. 8,50 heen en weer. Vertrek Antwerpen (C.) 8,25 u. tot Tielen, overstappen te Herenthals. Terug te Antwerpen om 20,25 u. Inschrijven op het secretariaat tot 6 Mei. Leider: Willem Heylen. Over Kasterlee zie de Toerist 3e jaargang, nr. 10.

ZONDAG 16 MEI: Naar den landdag te Diest. Groepreis aan verminderden prijs: fr. 13 heen en weer. Vertrek Antwerpen (C.) 6.10; overstappen te Aarschot. Terugkeer uit Diest te 19,35 u. (overstappen te Aarschot). Terug te Antwerpen te 21,43. Inschrijven op het secretariaat tot 13 Mei.

FIETSTOCHTEN.

ZONDAG 18 APRIL: Samenkomst te 9 u. stipt aan Schijnpoort. Wegwijzer: Ouden Barreel, Donk, Mariaburg, Kapellen, Heide (bezoek aan de schoolkolonie Diesterweg), Kalmpthout, Brasschaat, Schootenhof, Stadion, Rivierenhof, Antwerpen, Afstand ongeveer 50 Km.

ZONDAG en MAANDAG 23 en 24 MEI: Tweedaagsche fietstocht.

Eerste dag: Van Antwerpen tot Genval. Vertrek uit Antwerpen om 6,30 u. Wegwijzer: Antwerpen, Mechelen, Leuven, Waver, Genval (ongeveer 80 Km.).

Tweede dag: Genval-Antwerpen. Vertrek te 8 u. Wegwijzer: Genval, Overijssche, Tervuren (park), Mechelen, Antwerpen (ongeveer 75 Km.) Inschrijvingen worden aanvaard op het bondssecretariaat. Aantal deelnemers beperkt.

BRUSSEL

ZONDAG 18 APRIL: Bezoek aan het laatst ongeschonden deel van het Woluwe-dal. Natuurbewonderaars en liefhebbers van architektuur vinden hier hun gading: Romaansche kerk van St. Lambrechts-Woluwe, 't Hofken van Brussel (kasteel uit de 15e eeuw), Lindeke-Molen, kapel der Ellendige Maria (13e eeuw), 't hof Kieffelt (renaissance), 't hof ten Berg (schilderachtige ligging). Bijeenkomst te half twee, zeer stipt, tram 28 u. Kiekenmarkt, hoek Anspachlaan; afstappen aan het eindpunt van tram 28. Terug over St. Stevens-Woluwe per stoomtram te 8 u. of per autobus.

ZONDAG 25 APRIL: (Niet op Zondag 2 Mei zooals in het vorig nummer werd gemeld) Uitstap naar de uiterst schilderachtige streek van St. Maartens Bodegem, en dit tijdens den fruitboomenbloei. Uitgestrekte panorama's, oude kerk van Bodegem (voor deskundige leiding wordt gezorgd), intieme landschappen langs de Zierbeek, bezoek aan het lieve Wambeek, het land van Pol de Mont. Vertrek aan de Ninoofsche Poort met den elektrischen tram D te 9,10 u. zeer stipt; afstappen aan het einde der lijn. Terug uit Goudveerdegem naar Brussel om 17,16 u. Knapzak meêbrengen.

DUFFEL.

Alle Woensdagen van 7,30 u. tot 9 u. 's avonds kunnen de leden inlichtingen bekomen over uitstappen, merkwaardigheden, reisplannen, enz. in het lokaal bij den heer Juul Mariën, Wilsonplaats. De afgevaardigde R. Bruyninckx, onderwijzer, houdt zich dagelijks ter beschikking der leden voor het verstrekken der zelfde inlichtingen.

ZONDAG 18 APRIL: Fietstocht Berlaar, Herenthout, Bouwel. Vertrek te 8 u. Wilsonplaats.

ZONDAG 9 MEI: Fietstocht naar Leuven. Bezoek aan de Zoete Waters. Vertrek te 7 u. Wilsonplaats.

DONDERDAG 13 MEI: Uitstap naar Scherpenheuvel, Averbode, Westerloo. Vertrek te 5 u. Wilsonplaats.

ZONDAG 16 MEI: Naar den landdag te Diest. Vertrek te 5 u. Wilsonplaats (mis te Scherpenheuvel)

ZONDAG 30 MEI: Fietstocht Tervuren, Jezus-Eik, Zoniënbosch. Vertrek te 7 u. Wilsonplaats.

GEERAARDSBERGEN.

ZONDAG 18 APRIL: Wandeling naar den Arduinbosch (Leander). Bijeenkomst om 2 u. in den « Vlaamschen Leeuw », Vredestraat.

ZONDAG 25 APRIL: Reis naar Oudenaarde. Vertrek om 13,35 u. met den buurttram.

ZONDAG 9 MEI: Uitstap naar het bosch van Floesberg per autocar. Vertrek om 1,30 u.

15-16 MEI: Deelneming aan den landdag te Diest

GENT

ZONDAG 25 APRIL: Laatste groepsreis naar Antwerpen met in den voormiddag boottocht op de Schelde. Gezamenlijk middagmaal en bijwoning der vertooning in de Kon. Vl. Opera.

ZONDAG 25 APRIL: Fietstocht naar St. Martens-Bodegem. Zie omstandig plan in de dagbladen.

ZONDAG 9 MEI: Eerste zomerwandeling met muziek.

ZONDAG 16 MEI: Deelname aan den landdag te Diest.

MAANDAG 2e SINXENDAG: Reis naar Oostende.

MAANDAG 31 MEI: Jaarlijksche reis naar den Kluisberg.

HAACHT.

ZONDAG 18 APRIL: Te 14 u. vergadering voor al de leden van het kanton Haacht in de « Vredezaal » bij L. Gillemot. Dagorde: Bespreking der werking. Alle leden op post!

ISEGEM.

MAANDAG 26 APRIL: Voordracht door den heer A. Hans te 7,30 u. in het Vlaamsch Huis. Onderwerp: Kerlingaland, onze Vlaamsche Kust. (Lichtbeelden).

LEUVEN.

ZONDAG 18 APRIL: Fietstocht naar O.L.Vr. Tielt. Vertrek aan de statie te 9 u.

ZONDAG 25 APRIL: Fietstocht naar Heist-op-den-Berg, Vertrek zelfde plaats, zelfde uur.

ZONDAG 2 MEI: Fietstocht naar het Zoniënbosch. Vertrek Tervuurschepoort te 9 u.

ZONDAG 9 MEI: Wandeling naar de Zoete Waters. Vertrek aan de Naamsche Poort te 13,30 u. Volksspelen en Tombola.

DONDERDAG 13 MEI (O.H. Hemelvaart): Eendaagsche reis naar Malmedy. Trein tot Verviers. Per autobus naar Spa, Stuwdam der Gileppe, Baraque Michel, Malmedy, Stavelot, Aantal deelnemers beperkt. Tijdig inschrijven bij de afgevaardigden.

ZONDAG 16 MEI: Naar Diest! Dat Leuven eens flink vertegenwoordigd weze! Vertrek te 7,14 u. of 7,58 u. De fietsers vertrekken aan het station te 8.30.

N. B. Alle Woensdagen te 8 u. vergadering in het Vlaamsch Huis, Muntstraat.

MECHELEN

ZONDAG 18 APRIL: Bezoek aan het laatst ongeschonden deel van het Woluwedal. (Zie onder Brussel). Vertrek te 12,32 u. Terug uit Brussel naar beliefte.

ZONDAG 9 MEI: Uitstap naar een ongeschonden wild deel der heide. (Zie onder Antwerpen. Vertrek uit Mechelen te 8,20 u. Overstappen te Kontich. Kaartje nemen tot Tielen. Terug te Mechelen te 20,54 u. of 21,54.

ZONDAG 16 MEI: Reis naar Diest. Deelneming aan den Bondslanddag. Vertrek uit Mechelen-Nekkerspoel (dus niet uit Mechelen-Centraal) te 7,03 u. Aankomst te Leuven 7,23 u. Overstappen, vertrek uit Leuven naar Diest te 7,58. Bij voldoende belangstelling wordt een groepsreis aan verminderden prijs ingericht. Tijdig inschrijven bij de afgevaardigden: Mej. De Wit, Keldermansvest, 13; H.H. Van den Hove, Van Benedenlei, 59 en Verhoeven, Dodoenstraat, 75.

ZONDAG en MAANDAG 23 en 24 MEI: Uitstap naar de kust (provinciale toeristendag te Oostende). Voor groepsreis zoohaast mogelijk inschrijvenbij de afgevaardigden. Bij ev. inschrijving wordt ook voor logies gezorgd.

Vermoedelijke onkosten: fr. 90 à fr. 100.

MEERBEKE. -- NINOVE.

ZONDAG 25 APRIL: In samenwerking met Brussel bezoek aan de schilderachtige streek St. Maartens-Bodegem en Wambeek. Uitgestrekte panorama's, oude kerk van Bodegem, intieme landschappen langs de Zierbeek. Voetgangers vertrekken met tram uit Ninove te 10,35 u. uit Meerbeke te 10,40 u. Bijeenkomst met Brussel te Itterbeek om 11,39 u. Terug uit Goudveerdegem om 8,10 u. Toetredingen worden ingewacht bij de H.H. R. De Geest, Ninove en Jos. De Luyck, koster, Meerbeke, tot en met 20 April.

RIJKEVORSEL.

ZONDAG 18 APRIL: Te 6 u. in de zaal Van Ginneken jaarlijksch V.T.B. feest. De heer Dorry, kunstzanger en de heer A. Broeckx, komieker, die overal den meesten bijval genooten, zullen te Rijkevorsel voor het eerst optreden. Wie gaarne lacht kome zien. Prijzen der plaatsen: 3 en 2 fr. voor V.T.B.ers fr. 2.

TURNHOUT.

ZATERDAG 24 APRIL: In de bovenzaal van het stadhuis te 7 u. voordracht door den heer Modest Laureys over « Zuid-Afrika ».

NIEUWTJES.

SOTTEGEM. — *De Beiaard.* — Den tweeden Zondag na Paschen wordt de nieuwe beiaard ingehuldigd. Op 8 September 1914 deed generaal von Boehn hem stilleggen en sindsdien hebben we hem niet meer gehoord. De zware klokken die naar Rome gevlogen zijn, zullen thans hun broertjes uit de Heilige Stad medebrengen.

De oorkonden bewijzen dat onze beiaard zoo oud is als de toren zelf. In eenen grooten balk staat gebeiteld: « Dezen toren is door mij ghemaect Gillis Speelman, meester temmerman, binnen de stadt Gendt. Anno 1750 ». Slechts 18 klokken, gegoten door Georges Du Merry te Brugge, vormden de kern. In 1867 kwamen er negen nieuwe klokken bij, gegoten door Severinus Van Aerschodt te Leuven. Dit jaar werd hij nogmaals verrijkt met 8 nieuwe klokken, gegoten door Omer Michau van Leuven. Het geheele spel bestaat dus thans uit 35 klokken, plus 3 zware luidklokken (dagteekenende van 1876). Het spel loopt over drie chromatische octaven (uitgenomen laagste do-kruis en re-kruis) plus de drie voornoemde luidklokken. De heer Karel De Mette uit Aalst, is thans druk bezig met het hangen en stemmen van het spel. — Als vroeger zullen we dus weer, na de hoogmis, op markt- en feestdagen, de vroolijke Vlaamsche liederen hooren klinken.

F. G., Sottegem.

DE TOERIST

VTB

ORGAAN VAN DEN VLAAMSCHEN TOERISTENBOND

VEREENIGING ZONDER WINSTGEVEND DOEL

VERSCHIJNT :: :: TWEEMAAL PER MAAND :: ONDER LEIDING VAN :: :: Dr. ING. STAN. LEURS ::

DE LEDEN VAN DEN V.T.B. ONTVANGEN DIT BLAD KOSTELOOS (JAARL. BIJDRAGE 7.50 FR.) V. D. LUXE-UITG. 7.50 FR.EXTRA

INSCHRIJVINGSPRIJS: BINNENLAND. p. j. Fr. 7.50 BUITENLAND. p. j. Fr. 12.50 LUXE-UITGAVE 7.50 fr. p. j. MEER

SECRETARIAAT V.T.B. DAMBRUGGESTRAAT, 116, ANTWERPEN. — POSTCHECKREK. Nr 93627

UITGAVE VAN «LIBERTAS», KONINGIN MARIA HENDRIKALAAN, 108, BRUSSEL - VORST

Vijfde jaargang Nr 9 Verschijnt 2 maal per maand 1 Mei 1926

LANDDAG

PROGRAMMA:

ZATERDAG 15 MEI.

5 u. Vergadering voor alle belangstellenden in de zaal «Warande», Botermarkt. Op de dagorde: verslagen en bespreking betreffende de werking der kommissie voor Monumentenzorg, Folklore en Natuurbescherming.

19 u. Beiaardconcert door den stadsbeiaardier op den toren der St. Sulpiciuskerk.

20 u. Kunstconcert en gezellig samenzijn in de zaal « Flora »: vooraanstaande kunstenaars verleenen hun medewerking.

ZONDAG 16 MEI.

9 u. Wandeling naar den Allerheiligenberg en langs de wallen.

10 u. Algemeene vergadering in de stadszaal.
Dagorde: Openingswoord door den Voorzitter. — Verslag over de werking in 1925 door den Algemeenen Secretaris. — Verslag over den financieelen toestand door den Penningmeester. — Mededeelingen betreffende de bondsactie.

Van 11.30 tot 12.30 u. Beiaardconcert door den Stadsbeiaardier op St. Sulpiciustoren.

12 u. Officieele ontvangst door het gemeentebestuur in de groote zaal van het stadhuis.

13 u. Daarna kieken van den groep.

13 u. Middagmaal.

14.30 u. Wandeling door de stad onder de leiding van beslagen deskundigen. Bezoek aan de hoofdkerk van St. Sulpicius (tentoonstelling der schatten), O.-L.-Vr.-kerk, Begijnhof, Puinen der St. Janskerk, Klooster der Alexianen, het Speyker, enz.

Van 13 tot 17 u. Tentoonstelling van oudheden in het Stadhuis (gratis op vertoon der lidkaart).

LOGIES: De leden welke te Diest wenschen te vernachten, verwittigen ten laatste den 7en Mei, den Heer Th. Maghiels, Botermarkt, 5, te Diest, welke voor degelijk logies zorgen zal. Achterblijvers loopen gevaar in het kleine stadje geen slaapgelegenheid te vinden.

MIDDAGMAAL. Het hotelwezen laat te Diest te wenschen over. We raden de leden aan den knapzak mee te nemen. Zij die echter wenschen het middagmaal te gebruiken, geven hun naam op aan den Heer Maghiels, voornoemd.

NAAR DIEST

door Lode Baekelmans.

Onder een dreigenden hemel, waaruit de zon soms een schijnlicht wierp, gingen we vroeg de baan op.

Langs afbrokkelende, met magere dennen begroeide zandduinen, voorbij jammerlijke, schilderachtige, witte leemen hutten trokken we door den Gymel.

In den Gymel huist eenzaam volk. Het is een woeste hoek, verwijderd van de groote baan.

Hoe verder wij togen hoe meer hutten verbouwd waren tot steenen hoeven weerszijden den landweg...

In den wonderen Gymel en ook verder langs den aardweg ontmoeten wij wandelende koeien die aan de grachtkanten grazen. De groetende koeiers en de boerinnen loeren ons, evenals het loeiend vee, met groote oogen na.

Hier zoeken geen stedelingen hun verzet, en zelfs de stille steenweg schijnt overbodig te zijn in deze omgeving. Hier is de rust der verlaten Kempen...

Wolfsdonk is klein, tien huizen rond een kerkje... En uit de tien dorpshuizen komen twintig menschen kijken naar de drie wandelaars. Wie zijn toch die dwaze vreemdelingen?

Het schoolraam staat open, kinderstemmetjes zingen droef een kerkzang. Voor de klas staat het nonneken met witte vleugelkap. Kippen kakelen. In een rijkbeplant tuintje groeien palm en taxis in figuren geknipt met middenin een vogel. Ik denk aan het huis van den ouden de Harde in Willem Leevend, aan het «Kabinet van Goden, Menschen en Beesten» waar Jan met zijn schaar loert opdat Adam geen «boggel» krijgt ! Hier loert ook voorzeker een Jan !

Testel ligt verborgen achter de heuvelen. Ik denk aan burgemeester Jan Van Rijswijck.

Een voorbijganger vragen we den weg naar Averbode. De man is zoo vreemd als wij, hij is van Knesselare, wandelt hier, maar roemt de streek van Brugge tegenover dit mager Kempenland.

Weldra, hoog boven het land, boven de lichte hutten en de roode pannendaken, boven de groene vlakten en de donkere boomen, onder een bewolkten hemel, lokt de kerk van Averbode langs stijgende dreven. Tusschen mast en den blauwt het wazig verschiet. En de wuivende wind zingt over bosschen en heuvelen.

De poort der abdij, die op drie provincies draait, staat open. Achter het middeleeuwsch voorgebouw, diep achter de binnenplaats, staat het klooster, een achttiende-eeuwsch hotel.

Het is hier wonderstil. Voor een open raam zit een witheer met een pijpje in den mond en leest een boek. Wanneer hij naar buiten kijkt ziet hij het land wegzinkend in een vallei, en wegen die naar dorpen leiden waar rustelooze menschen wonen. Voor hen is er slechts rust en diepe stilte onder de zingende kruinen.

Doch niet ver van deze ingetogenheid staan gasthoven, en zitten dames in kleurige, wollen jurken. Hun mutsen worden opgehouden door tullen sluiers.

Links van den weg worden de bosschen gerooid. Kinderen en vrouwen gaan in en keeren terug uit de schuur waar de soepbedeeling plaats heeft. De leemen hutten zijn hier electrisch verlicht. Wat tegenstellingen ! Het oude, adellijke klooster en de leemen hutten, armoede en electrisch licht, bedeelden en dames in badstadtoilet.

Boven in de lucht, als een lichte, snorrende tor, zilvervleugelend tegen een zwarte wolk, ronkt een vliegmachine.

Achter ons de Kempen en voor ons het Brabantsch Hageland met Sichem in de Dendervallei. Hier vloeien beken en groene malsche meerschen, bespikkeld met kalveren. Het bemosten watermolen.
water kabbelt onder het rad van den ouden,

Oud zijn de huizen, hoog de boomen op de Groote Markt. Groene luiken en witte muren, roodsteenen gevels en ronde poortjes, scheefgezakte deuren onder de schaduw der oude kanadaboomen die het groote plein overlommeren.

Hier moet het prettig zijn om te wonen, onder menschen bekend om hun gehechtheid aan hun dorp. Oud is de ijzersteenen kerk, oud de Maagdentoren, oud is het gedoente dat eens een kasteel was en nu een fabriek, oud de woninkjes de stallen en de schuren. Hier hebben geslachten in Brabantsche wonne geleefd. De menschen van Sichem schijnen verzot op dansen.

Wij drinken er gebrande gerst (die men koffie noemt) en nuttigen ons oorlogsbrood.

Weer klimt de weg, de weg naar Scherpenheuvel. Overal rijzen kerktorens, achter ons

Averbode, voor ons Scherpenheuvel als hooge tempels boven de tallooze kapellekens langs de wegen. Schoon is de golving waartegen de beboschte einders onder zware wolken wazen. Vóór ons tronen de besterde dom en de stompe toren, en verder strekt het heerlijk land, het wonder uitzicht...

Eenzaam ligt Scherpenheuvel op den middag, zonder bedevaarders, met zijn stil plein en zijn oude huizen. De uithangborden der gasthoven, de kaarsen, de kramen met snuisterijen, de beeldekens, de prentjes, de vaantjes en ringen, de ex-voto's, alles getuigt van de uitbuiting der devotie.

Ik verkies de Mariakapelletjes op de kruiswegen, de armtierige, diepe geloovigheid... Ik ben geneigd pastoor L. Coveliers te gelooven die de wonderbare O. L. Vrouw van Aarschot verkiest boven de hooggeroemde van Scherpenheuvel. Zij is bescheidener...

Een bedelvrouwke is mij het zinnebeeld dezer mercantiele parochie. Zij biedt me kaarsen te koop, vergenoegt zich met vijf centen, zegent mij : « Brave meneer, ik zal een aflaat voor u bidden. »

Verder gaat de wandeling over den klimmenden en dalenden weg naar Diest. Op het oogenblik dat een witte kip uit een bovenraam in de straat klappert, begint het te regenen. Een boerke loopt met zijn paraplu onder den arm vóór ons uit... De regenvlaag waait voorbij. Boven op een heuvel staat een roomblanke koe afgeteekend tegen den hemel, weelderig en sterk, kop in de lucht...

Achter den met boomen beplanten wal ligt Diest, het gaaf gebleven Brabantsche stadje zonder kerktorens.

Kleine stad, weerspiegelt ge u in den zilveren bol die praalt in het hofke achter uw hoofdkerk ?

Aan uw zilveren bol, aan uw kerken in ijzersteen, aan uw begijnhof, uitnemend schoon « besloten hof », aan uw Spijker en aan uw Holle Griet, aan uw Hale, aan uw heerlijke Demerhoekjes, aan uw oude gevels zal ik denken wanneer ik mij de zoetige rust des levens wil voorstellen. Want te Diest moet het zoet zijn te leven... Op zijn Brabants ingenomen met de geneugten van den buik, uitspanning en troost vindend in de boeken of dolend langs de smalle straten of in de heerlijkheid buiten de wallen. Wanneer het weder guur is kan men afwisseling zoeken aan de ronde tafel in den « Leeskring » of wat politiek beoefenen met de heeren van den Casino... Diest waar het bier zoo zoet is...

Het verleidelijk beeld der indommelende rustigheid rees voor mij op, toen ik een zwaarlijvige dame twee taarten, twee groote, ronde vlaaien, een appel- en een pruimentaart, zag in ontvangst nemen.

Het leven moet hier wel zoet zijn ! Taarten, politiek, aardige vrouwkens, een fraai decor van oude gebouwen en grillige stratenbouw.

UIT « VACANTIEKRABBELS » 1917.

MET PINKSTEREN

reist ieder V.T.B-er waarheen? Liefst niet te ver, want op een paar dagen geraakt men niet gemakkelijk diep in het buitenland. Liefst dus nog in eigen Vlaanderen en wel het meest verkwikkende dat ons mooie land bij de nakende zomerhitte kan bieden, namelijk het frissche strand aan de mooie Noordzee. Daar worden de Vlamingen en zeker de V.T.B.ers geteld wanneer ze toonen dat ze ook een toeristische macht vormen.

Dus niet op uw eentje gaan kuieren, maar uit V.T.B.-solidariteit aansluiten bij den machtigen drom Vlaamsche toeristen welke op beide Sinksendagen een V.T.B. dag houdt te Oostende, de meest vooraanstaande onzer Vlaamsche badsteden. Het geldt hier niet alleen ons aan het cosmopolitische Oostende te imponeeren, maar ook een uiterst interessante tocht mee te maken, want V. T. B. Oostende heeft het programma keurig verzorgd.

Kijk maar eens:

Zondag 23 Mei: Aankomst rond 10 u. 's morgens. Ontvangst aan het station. Daarna officiëele ontvangst op het stadstadhuis door het gemeentebestuur.
Middagmaal.
In den namiddag wandeling langs de kust over Middelkerke naar Westende.
's Avonds deelneming aan de feestelijkheden in de stad buitengewoon koncert in den Kursaal.

Maandag 24 Mei: In den vroegen morgen wandeling langs de kust.
Te 10 u. algemeene vergadering voor afgevaardigden en belangstellenden.
Middagmaal.
In den namiddag bezoek aan een mailboot, de nieuwe haven, vuurtoren, visschersmuzeum, enz.

Dus U hebt wel zin hé! En stellig tot Pinksteren in Oostende.

We raden onze afgevaardigden aan zoohaast mogelijk het aantal deelnemers te doen kennen aan den afgevaardigde, den heer Vervaeke, Jozef Ilstraat 50, te Oostende of aan het bondssecretariaat, Reis- en verblijfkosten ongeveer fr. 90.

HET TE LAAT BINNENKOMEN VAN FOTO'S EN CLICHES NOOPT ONS DE ILLUSTRATIE, WELKE VOOR DIT NUMMER BESTEMD WAS, OPZIJ TE LEGGEN VOOR DAT VAN 15 MEI.

De Opstelraad.

DIEST EN ZIJNE KUNSTSCHATTEN

door POL DE MONT.

I

Een onbekend Schilderij:

« Het laatste Oordeel » in de Trouwzaal ten Stadhuize.

In den Zomer van 1924 bezocht ik met een drietal te Diest verblijvende, de stad en haar bezienswaardigheden goed kennende vrienden het Stadhuis en was niet weinig verwonderd, aldaar, in twee verschillende zalen, kunstwerk van meer dan alledaagsch gehalte aan te treffen. Deze verwondering was volkomen gerechtvaardigd door het feit, dat ik mij niet herinneren kon, ooit in een enkel boek over kunstgeschiedenis, evenmin in een enkel tijdschrift, deze in de aan oude kunstwerken toch alles behalve arme Demerstad door mij toen ook eerst geziene schilderijen te hebben vermeld gevonden. Die kunstwerken zijn twee portretten van vorstelijke personen, wier iedentieteit ik nog niet kon vaststellen, maar welke ik vermoed te behooren tot het geslacht der Nassouwers, dat ons o. a. Willem den Zwijger schonk, overigens van meer dan alledaagsche verdienste, mij bij den eersten blik eenigzins herinnerend aan de konterfeitsels van den in zijn tijd beroemden Sotten Kleef, — deze stukken hangen boven de deur van de teekenklas: — en dan een groot tafereel, voorstellende «Het laatste Oordeel », hangende links van de dubbele deur in de Trouwzaal, een tafereel, dat én om zijn grootte, én om zijn beteekenis in kunsthistoriesch opzicht, en evenzeer om zijn schoonheid, gerust mag worden gerangschikt onder de twee dozijn merkwaardigste «priemietieven » van het geheele koninkrijk.

Een onoplosbaar raadsel is het mij, hoe een schilderij van zulke afmetingen (1), waarde en oudheid tot heden toe in de vaklieteratuur geheel en al onbekend kon blijven. Zelfs in de geschiedenis van de stad Diest zelf wordt het niet éens genoemd ! Over den oorsprong, den maker, den tijd, waarin 't voltooid werd, de bestellers, is niet het geringste geweten ! In de Demerstad zelf weet geen sterveling bescheid over deze vragen : hoe lang hangt het tafereel nu al in het Stadhuis? Waar mag het vroeger geprijkt hebben? (2)

Van al degenen, die zich met de studie van onze middeleeuwsche kunst onledig hielden, schijnt één enkele, wijlen James Weale het bestaan van het tafereel te hebben gekend. Of hij te Diest was en het stuk met eigen oogen zag, blijft duister. In Junie 1909 schreef de Engelsche vorscher aan den heer Maes, den verdienstelijken gemeentesekretaris, een kaart, gedateerd uit Clapham Common S. W., waarin hij om een fotografiesche opname verzocht, «afin d'en comparer la composi ion et le dessin des figures avec un autre jugement dernier de 1468, à peu près de la même grandeur, peint par un disciple de l'illustre Dieric Bouts de Louvain. » Weale stelde tevens al die vragen, die ik zelf sedert 1924 aan verscheidenen te Diest heb gesteld, o. a. « Vos comptes du XVe siècle ont-ils été examinés à ce sujet?» Iets, wat wel gebeurde, maar tot niet de geringste ontdekking leidde. (3)

Zooals men ziet, herinnerde het tafereel Weale aan Bouts en zijn leerlingen. De heer J. Maes verzekert evenwel, dat de Engelsche geleerde later het stuk toeschreef (?) — is dit woord niet wat sterk? — aan den Keulschen meester Stephan Lochner, en dat hij het rond 1448 dateerde. Lochner was van ± 1442 te Keulen en overleed in 1451. Dat hij het Diestsche «Oordeel» zou geschilderd hebben, is — uitgesloten ! Ik zal later zeggen waarom. Ik laat in het midden, of het stuk voor de stad Diest zelf ge-

(1) Het paneel is, tusschen den lijst gemeten, 2 m. 50 cm. hoog en 2 m. 5 cm breed. Of er eenig in het hout gebrand merk op de rugzijde staat, kon ik niet vaststellen.

(2) Dat Baedekers «Belgiën und Holland» sedert 1904 het stuk vermeldt als «Bild der altkoelnischen Schule», is niet voldoende, om te zeggen, dat het bekend is!

(3) De heer E. Frankignoull, die uit pure belangstelling de Diestsche archieven rangschikte, verzekerde mij, — brief van 24-IV-1926, — dat er in geen enkel dokument spraak is van het tafereel. Om mij te plezieren, doorzocht deze heer nogmaals de oudste rekeningen, die van 1389-90, 1434-35, 1448-49, 1457-58, 1488-89, 1490-99, maar volkomen te vergeefs!

Overigens zijn deze archieven zeer onvolledig. In het Algem. Arch. in den Haag worden tal van oorkonden over Diest bewaard, oorkonden, herkomstig van de Oranjes, *heeren van Diest.*

Deze dokumenten betreffen, schijnt het, Diest van af de XIIIe tot de XVIIIe eeuw. Wie weet, of dáár niet iets te vinden is.

schilderd of er van elders naar toe gebracht werd. Dit echter beschouw ik als zeker : het werd geschilderd, om, in een of andere gerechts- of vierscharezaal te worden geplaatst. In de middeleeuwsche gerechtshoven hingen gewoonlijk een of meer tafereelen, voorstellende een in de hiestorie berucht voorbeeld van een van hooger hand herstelde gerechtelijke dwaling en daarnaast een voorstelling van het laatste Oordeel. Rogier van der Weyden voerde voor de stad Brussel vier zoogenaamde «gerechtigheidstafereelen» uit; zij

HET LAATSTE OORDEEL
In de Trouwzaal ten Stadhuize van Diest.

verbrandden alle vier in 1695 tijdens het volkomen ongewettigde bombardement van Brussel door de Franschen. Dirk Bouts schilderde voor de stad Leuven de twee beroemde « gerechtigheidstafereelen », die thans in het Brusselsch muzeum prijken. Dit gebeurde in 1468. Maar in het zelfde jaar bestelde de magiestraat den meester een drieluik, 26 voet breed en 12 hoog, dat het laatste oordeel moest voorstellen en dat hij in 1470 voltooide. Alleen de luiken zijn hiervan bewaard gebleven: het eene, «De Val der Verdoemden», is te Parijs, Louvre; het andere, «Het hemelsch Paradijs», is te Rijsel. (4)

Uit mededeelingen van Kramm, Pinchart, en, onlangs van den geleerden Gentschen oudheidvorscher A. van Werveke, blijkt, dat volgens te Gent voorhanden allerkostelijkste rekeningen,de Raad van Vlaanderen, in 1413, ik druk op dit jaarcijfer, van den Gentschen schilder Lieven van der Clite kocht « een tafereel, dat aan den kunstenaar zonder eenigen twijfel besteld was, en voorstelde « Het laatste Oordeel ». Ziehier hoe die aankoop in de rekening staat aangeteekend : « Item betaald aan Lieven van der Clite, schilder, wonende te Gent, voor het maken van een zeer schoone tafel geheel verguld van fijn azuur, « Het Oordeel van Onzen Heer Jezus-Christus»,door hem geleverd in gezeide kamer (van den Raad) ten jare 1413, die kostte voor het maken en de stoffe,bij overeenkomst met hem aangegaan, 64 pond parisis. »

Van dat stuk is een tweede maal spraak in de rekening van het jaar 1483 ter gelegenheid van de herstelling. « Aan meester Augustijn de Brune, schilder, wonende te Gent, de som van 30 pond parisis, voor stoffe en arbeid in het herstellen van de tafel «Het Oordeel van Onzen Lieven Heer», die hangt in de kamer van den Raad, waar men dingt».(5)

Hoe groot die tafereel was, hoe de voorstelling gewenscht was, bleek waarschijnlijk niet uit de Gentsche rekeningen.

Van onze zoogezegde priemietieven nu zijn tot ons gekomen de volgende voorstellingen van het laatste Oordeel : het groote tafereel van Rogier van der Weyden te Beaune, voltooid rond 1446-47 : een klein tafereel van P. Cristus te Berlijn, en een ander, achtereenvolgens, doch op al te losse gronden toegeschreven aan Cristus, aan Jan van Eyck, zelfs aan den toch zeer weinig bekenden Huibrecht van Eyck, in het Heremitage, Leningrad ; en daarna het beroemde drieluik van Memlinc te Dantzig. En nu waag ik het, hier als mijn meening uit te spreken, dat, te oordeelen naar stijl, samenstelling, kleur, en wat dies meer zij, het Diestsche schilderij dient te worden beschouwd als de oudste van alle bewaard gebleven dergelijke voorstellingen en mij het werk schijnt te zijn van een kunstenaar, die zeker niet de evenknie verdient genoemd te worden van die Nederlandsche meesters uit de XVe eeuw, welke men ten onrechte priemietieven heet, vermits zij, van Jan van Eyck af en dank aan hem alleen, zoovele vertegenwoordigers zijn van een volstrekt rijpgeworden, tot volle ontplooiing gedijden stijl, maar wel als een priemietief, een wegbereider, die in zijn werk al de andere padvinders, Broederlam erbij, eenigszins achter zich laat ! Niet alleen opvatting en kompozitie, ook stijl en detaljeering stempelen het Diestsche gewrocht als het oudste. Het is op gouden met fijne en sobere arabesken vercierden grond. Noch de St. Michiel, noch de armen en beenen uitspreidende reusachtige Dood, die op de voorstellingen te Leningrad en Berlijn voorkomen, is hier te zien. Rechts en links van den goddelijken Rechter knielen ook hier Maria en de Dooper, maar beneden hen ziet men, tamelijk onvrij gegroepeerd en blijkbaar de groote gebeurtenis besprekend, de twaalf apostelen. Daaronder de aarde, waaruit de overledenen te voorschijn komen ; beneden rechts (objektief verstaan) de hel, waarin o. a. een bisschop, een koning, een koningin, en links de hemel, voorgesteld als een paleis van tamelijk fantastieschen stijl, waarvan de poort reeds open staat. Van de «marionettenhafte Zierlichkeit», aan het stuk te Leningrad eigen, geen spoor, van de harden stijfheid van P. Cristus' fieguren niets. Toch herinneren deze van ons stuk aan andere meesters.

De boven den Rechter zwevende engelen en de knielende Madonna doen denken aan zekere overigens zelf nog vaak geheimzinnige meesters van den Beneden-Rijn (Keulen)' ; vooral aan den Meester van de H. Veronika, ± 1420, van wien in het Wallraf-Richartz-muzeum «De Madonna met het Bootje van Genuchten» en te Munchen «De H. Veronika» bewaard worden. Aan de «miévrerie», aan de Maagden van dezen onbekende eigen, aan het «maniériesme» van zijn handen, doet het Diestsche stuk wel wat denken... De vraag

---

(4) Rond 1475 schilderde Gilbert Walline voor het Brugsche Vrije «eender tafele van den Jugemente (hangende) in der Vierschare».

(5) A. v. Werveke in «Het L. Nieuws». 22-II '26.

is maar, in welke verhouding het werk van de twee onbekenden tot elkaar staat !..... Andere personages, vooral van gebaarde apostelen, geven een zwakken voorsmaak van zekere fieguren van Ouwater, zooals wij hem kennen uit zijn heerlijke tafel te Berlijn.

Vooral de rechts van den Heiland knielende O. L. Vrouw scheen mij eerst wat Keulsch... Sinsdien meen ik echter het prototype ervan te hebben herkend in « De Madonna met heilige Jonkvrouwen », een van de merkwaardigste mienjaturen in het Turijnsch Getijdenboek van den Hertog van Berry, zooals deze is gereproduceerd op bl.309, fieguur 59, in Dvoraks werk over de Gebroeders van Eyck. Ook de plooienval van de draperijen in het Diestsch tafereel doet aan deze in de bedoelde verluchting denken.

In andere fieguren, die van de verrijzende dooden en ook wel van zekere verdoemden, voelt men al iets van Bosch en zelfs van Bruegel I. Men bekijke meer dan een genre-achtig behandelden verrijzende als den vrek met zijn gouden schijven, heel onderaan. Ik zeg «vrek», al ben ik niet volkomen zeker, dat deze verdoemde, die door twee duivels wordt uit het graf gesleurd, niet Judas Iskariot is. Ik vermoed zelfs, dat het deze leste is, want naast hem liggen juist 30 denarii, en twee apostelen, Paulus en de tegenover hem gezetene met den wilden witten baard, kijken meewarig of met gruwen naar hem....

Zekere fieguren zijn bizonder sierlijk, doch deze sierlijkheid is niet gelijk te stellen met de « marionettenhafte Zierlichkeit », waarvan zooeven sprake was.

De teekening is doorgaans knap. Zeer gebrekkig zijn echter de beenen van den knielenden Dooper.

Een allerleuksten inval had de schilder, toen hij allerlei kinderkopjes — engelenkopjes bedoelt hij — liet uitkijken naar het allerlaatste aller treurspelen door een heele rij kleine ronde venstergaten in het Hemelpaleis.

Dit laatste is een gebouw uit bruinen zandsteen, dus uit datzelfde soort inlandschen, wellicht Rotselaarschen steen, welken wij terugvinden in zekere kerken, tusschen Leuven en de Maas, o. a. te Aarschot, Zout-Leeuw en Diest zelf. Hierdoor herinnert het eenigszins aan het hoogst aantrekkelijke stuk « De drie Maria's bij Kristus' Graf », in de verzameling F. Cook, Richmond, dat op den achtergrond een heele stad in zulken steen vertoont en dat men wel eens aan Huibrecht, doch meer algemeen aan Jan van Eyck toeschreef — op al niet veel beteren grond dan de Kalvarie uit Berlijn, die ook zulke huizen bevat.

Dat de maker van « Het laatste Oordeel » bezwaarlijk den machtigen invloed kan ondergaan hebben, welken Jan van Eyck op zijn tijdgenooten en volgelingen oefende, blijkt, dunkt mij, voldoende uit de vele gebreken, die zijn werk ontsieren.

Bouw, vorm en verhoudingen van het menschelijk lichaam schijnt hij afgekeken te hebben van andere, in de anatomie even weinig ingewijde zoekers of zelfs van priemitief beeldhouwwerk. De rompen van zekere verrijzenden herinneren toch opvallend aan vroege «sniderieën». Zekere fieguren hebben armen, die te kort zijn, — o.a. de apostel, die de rechterhand boven het oog houdt, ook wel St. Pieter, ook de vierde apostel, die met langen vlammenden baard, welke de vierde plaats inneemt in de rij met apostel Johannes; anderen hebben veel te lange armen, vooral de verdoemde, die, voorplan, door twee duivels wordt uit het graf getrokken. Bizonder zwak is de groep der verdoemden in den Hellemuil, en de vlammen, die uit de hel opstijgen, zijn uiterst naïef weergegeven. Van een helder besef van ruimte, van achter-elkander, is daar geen spoor. De groep der apostelen laat in dit opzicht wel wat minder te wenschen over, doch de manier, waarop b.v. daar zitten de drie apostelen tusschen dengene die omhoogkijkt en dien met langen zwarten baard, waarschijnlijk Paulus, is door en door priemitief. De toeschouwer wordt er niet wijs uit, of twee van deze drie wel iets meer hebben dan een bovenlijf en hoofd en armen. Ik meen niet, dat ik overdrijf als ik zeg, dat de onbekende schilder in het opzicht van ruimteweergave en anatomie niet verder ge[illegible]derd is dan de kunstenaar, die in 1402-1404 de « Histoire de Joseph » verluchtte, handschrift 247, Bibl. nat., Parijs, en dat hij amper dezen eveneens onbekende overtreft, die de tafereelen uit St. Joris' leven schilderde, die deel maken van de verzameling Bel[illegible], Parijs, en zeker niet rond 1430, maar ook in de eerste jaren van Jan van Eycks eeuw ontstonden. De meesters, die het beroemde « Livre d'Heures » van Chantilly verluchtten, staan op een veel hooger plan.

(Wordt vervolgd).

UIT DE GESCHIEDENIS VAN DIEST

Voor zoover bekend is, wordt van den plaatsnaam Diest het eerst melding gemaakt door den heiligen Gregorius, bisschop van Tours (559-593), in zijn Geschiedenis der Franken (Gregorius Turonensis: «Historia Francorum lib. 2, cap. 9»), waar te lezen is: «Ferunt etiam tunc Chlogionem utilem ac nobilissimum in gente sua, regem Francorum fuisse, qui apud *Dispargum* castrum habitabat, quod est in termino *Thoringorum* ».

Dat wil zeggen : men meldt ook dat Clodio, verdienstelijk en in groot aanzien onder zijn volk koning der Franken was, die een burcht bewoonde nabij *Dispargum*, hetgeen gelegen is op de grens van *Thoringorum*.

Langen tijd hebben die regelen aanleiding gegeven tot misverstand, vooral door het feit, dat onkundige afschrijvers van het oorspronkelijke handschrift *Thoringorum* in de plaats van *Tungrorum* hebben gezet, zoodat waar men ten onrechte Thuringen meende voor te hebben, werkeijk bedoeld is : Tongeren. Deze verwarring bracht mede, dat men voor *Dispargum* meende te moeten beschouwen : Duisburg aan den IJsel ofwel Duisburg aan den Rijn. Later nog dachten sommigen aan het dorpje Duisburg bij Tervuren, doch eindelijk is men gaan inzien, dat er wel degelijk spraak is van een oud kasteel te Diest, welk gebouw in het begin der 18^{e} eeuw nog Disburg zou geheeten hebben en dus gestaan heeft op de grens van het grondgebied van Tongeren.

Omstreeks het jaar 350 van onze tijdrekening waren de Saliërs, een Frankische volksstam, zich komen vestigen in *Toxandria* de hedendaagsche Kempen en mettertijd drongen zij verder door naar het Zuidwesten. Hun naam *Saliërs* of *Salische Franken* kregen zij waarschijnlijk naar de *Isala*, den IJsel, omdat zij zich vroeger aan de oevers van die rivier hadden neergezet.

De Frankische vorst Clodio was een koning van den stam der Saliërs en kwam in het jaar 430 aan het bewind. Men verwarre hem niet met Clovis of Chlodwig, die eerst in 466 geboren werd, en een kleinzoon was van Meroveus, den opvolger van Clodio. Het slot van koning Clodio moet gestaan hebben tusschen de Leuvensche en de Sichemsche poort, op den heuvel *Kakenburg*, een naam die beteekent : Koninklijke burcht. Van uit dat slot zond hij spionnen af naar Kamerijk om te vernemen hoe het aldaar met de Romeinsche legermacht stond. Daar hij de kans gunstig oordeelde om een aanval te wagen, bracht hij te Diest spoedig zijn leger op de been en trok er mede dwars door het Kolenwoud, thans Henegouwen. Hij versloeg de Romeinsche legioenen die hij op zijn tocht ontmoette, nam Doornik en Kamerijk in, en aldus gelukte het hem in 447 zijn rijk uit te breiden tot aan de Somme. Ook werd toen het koninklijke hof van Diest overgebracht naar Doornik.

Aan het verblijf der Franken in onze omstreken herinneren nog de plaatsnamen *Frankrijk*, voor een veld tusschen Halen en Kerkde-Stad en voor een ander veld in de nabijheid van Hasselt : *Klein Frankrijk*, voor een uitgestrektheid gronds onder Loksbergen en voor een andere nabij Schoot onder Tessenderloo. Zelk heette vroeger *Sellik* of *Salicus vicus*, d. i. dorp der Saliërs, en Zeelhem werd eertijds genoemd *Salem*, nog vroeger *Salec heim*, d. i. woonplaats der Saliërs.

De talrijke, met asch en beenderen gevulde urnen, die in onzen tijd te Schaffen opgegraven werden, leveren het bewijs op, dat hier een groote Frankische begraafplaats moet geweest zijn, en de naam *Doodsberg*, op het gehucht Schoonaarde, zal wel doelen op het feit, dat die verhevenheid als grafheuvel heeft gediend. Een paar jaren geleden werd er nog bij het zanddelven een nogal diepe gracht vol asch blootgelegd, voortkomende van doodenbrand of lijkenverbranding.

Wat nu den naam *Diest* betreft, deze schijnt af te stammen van het oude woord *diet* = volk. Vroeger werd hij in het Latijn *Diestum* en ook wel *Disthemium* geschreven. De uitgang *hemium* is eigenlijk een latiniseering van ons woord *heim*, zoodat *Diestheim* of *Dietheim* dan woonplaats der Dietschers of Duitschers zal beteekend hebben.

Van het vertrek van Clodio af tot in de 6^{e} eeuw vindt men den naam der stad Diest niet meer vermeld in de geschiedenis. Toch zal de streek rondom Diest intusschen wel door een Frankischen prins bestuurd zijn geweest. Wat er ook van zij, in het begin der 6^{e} eeuw wordt Diest onder den naam *Diosta* als een graafschap of een heerlijkheid aangetroffen in de gedenkschriften van het oude bisdom Tongeren.

Over een heelen tijd daarna verkeert men omtrent de geschiedenis van Diest in het onzekere. Twee gelukzalige personen, Eucherius

(+ 529) en Falco (+532), die elkaar op den kerkvoogdelijken zetel van het bisdom Tongeren hebben opgevolgd, zouden beiden zonen geweest zijn van een graaf van Diest, doch deze meening werd ook tegengesproken.

Het schijnt echter vast te staan, dat Diest ten minste de hoofdplaats bleef van een aanzienlijk rechtsgebied.

Ten jare 746 schonk zekere landheer Robrecht eenige landerijen van Haspengouw, waaronder destijds Diest behoorde, en twee plaatsen van het graafschap Mansuarië, te weten Schaffen en Meerhout, aan de abdij van Sarchinium, het latere St Truiden.

In 't begin der 9e eeuw zou het gebied Diest behoord hebben aan Ogier den Deen, een der paladijnen of dolende ridders van Karel den Groote, doch hierover bestaat geen zekerheid.

Diest was op het einde van die eeuw de verblijfplaats van zekeren graaf Angilramnus. Toen Zwentibold, de koning van Lotharingen,een bastaardzoon van keizer Arnulf die de Noormannen in 891 bij Leuven versloeg, zich op 9 Januari 899 bij dezen graaf ophield, werden op zijn verzoek drie slaven, Guodrudus, Erkenmarus en Unstuvirus, plechtig in vrijheid gesteld.

Op het einde der 11e eeuw is er in een oude oorkonde spraak van de heerlijkheid Diest als een onderdeel van het hertogdom Brabant.

De eerste Heer van Diest, wiens naam bekend is gebleven, was Otto die leefde in het jaar 1099 en ongetwijfeld nog in het begin van de 12e eeuw.

Een zijner opvolgers was Arnold III (1203-1230), die in 1228 van hertog Hendrik I wist te verkrijgen, dat aan de Diestenaren het merkwaardig charter werd toegekend, hetgeen thans nog op het stadsarchief berust en waaraan de stad haar toenmaligen bloei grootendeels te danken had. Hij was het ook die de Lieve-Vrouwekerk liet bouwen.

Arnold IV (1230-1258) kocht in 1253 van den abt van St. Truiden een plek gronds binnen Diest en schonk ze aan eenige begijnen om er huizen en een kerk op te laten bouwen.

In 1288 nam Arnold V (1258-1296) met zijn zoon deel aan den slag van Woeringen, die aan hertog Jan I den bijnaam van Overwinnaar bezorgde.

Omstreeks 1290 stichtte hij het klooster der Minderbroeders, in wier kerk zijn lijk begraven werd.

Onder zijn opvolger Geeraard (1296-1333) was de wijn- en bierhandel een der voornaamste bronnen van welvaart voor de Diestenaren. Van de 14e tot de 17e eeuw was Diest voor zijn wijnbouw bekend : de heuvels rondom de stad, zooals het Grasbosch, waren met wijnstokken beplant. In het jaar 1512 waren er in de omgeving 79 wijnakkers en de Italiaansche geschiedschrijver Ludovico Guicciardini (1523-1589) heeft in zijn beschrijving der Nederlanden gewag gemaakt van de schoone en lustige landouwen vol wijngaarden in de liefelijke omstreken van Diest. (1)

Jan van Diest (1333-1340) was bisschop van Utrecht alvorens zijn broeder Geeraard als Heer van Diest op te volgen. Onder zijn bestuur kwamen de lakenfabrieken te Diest in hoogen bloei : evenals die der steden Aarschot, Herenthals, Lier, Zout-Leeuw, Tienen en Sichem. In 1334 kregen de lakenwevers van Diest bijzondere keuren.

De lakenhandel nam verder een groote uitbreiding onder Hendrik van Diest (1349-1385). Twee gebouwen, het *Lakenhuis* en het *Huis van Beringen*, waren door de stad afgestaan om op dien grond de groote *Hal* voor den lakenhandel te laten optrekken, waarvan in 1364 de eerste steen werd gelegd. Het volgend jaar begon men Diest met muren te omringen. Ze waren voorzien van vier groote poorten : de *Leuvensche poort*, afgebrand in 1819 : de *Beverpoort*, afgebroken in 1835 : de *Schaffenschepoort*, afgebroken in 1838, en de *Antwerpschepoort*. Ook waren er vier kleine poorten : de *Allerheiligenpoort*, de *Koepoort*, de *Vesterenpoort* en de *Schaffensche binnenpoort* : verder meer dan 30 schutstorens, waarvan de hoogste, de *Toerstoren*, tot bewaking der stad dienen moest.

Thomas II (1385-1432) streed met de Franschen tegen de Vlamingen in den slag bij Rozebeke (1382), waar Philips van Artevelde de nederlaag leed, en werd daardoor door den Franschen graaf van Blois tot ridder geslagen.

Omstreeks 1400 was Diest geheel de Nederlanden door voor zijn linnennijverheid bekend.

Den 10n Juli 1431 trok Philips de Goede, hertog van Burgondië, met een schitterend

---

Lud. Guicciardini was een Florentijn, die zich te Antwerpen had gevestigd. Zijn werk verscheen in 1650, gelijktijdig met een Nederlandsche vertaling van *Kiliaen*, onder den titel van *Beschrijving van alle de Nederlanden*. Hij genoot de gunst van hertog Alva, doch later door hem gevangen gezet. Door toedoen van den hertog van Toscane kreeg hij eindelijk de vrijheid terug. Hij overleed te Antwerpen.

gevolg door Diest om zich naar Maastricht te begeven. Van stadswege werd hem een drinkbeker van verguld zilver geschonken.

Onder Thomas II werd aangevangen met het bouwen van St. Sulpitiuskerk (1417-1514) en werden verder het Mariëndaalklooster, de kapel van St Jacob (vóór den oorlog afgebrand) en de kapel van Ste Barbara (thans de Kruisheerenkerk) opgericht.

Johanna I van Diest trad in 't huwelijk met Jan van Loon, die in 1444 met zekeren Gilis van Huysen incognito naar Parijs trok, waar hij zich langen tijd ophield onder den valschen naam van Hendrik van Schaffen.

Zijn dochter Johanna van Loon volgde hem op en huwde met Jan van Nassau. In 1457, het jaar van hun blijde intrede te Diest, kwam hier voor het eerst Karel de Stoute, nadat hij de stad Luik met wapengeweld had ten onder gebracht. Op 9 October 1459 kwam Jan van Heinsberg, bisschop van Luik, de Demerstad bezoeken ; hij gebruikte het middagmaal op het stadhuis en het avondmaal in het *Huisken*, het lokaal der Ste Barbaragilde : hier werd hij ongesteld en men droeg hem naar het slot der Heeren van Diest, op de Warande, waar hij bijna schielijk overleed. Hij werd begraven vóór het groot altaar in de St Sulpitiuskerk. Den 24n Juni 1461 kwam de dolfijn van Frankrijk die later koning werd onder den naam van Lodewijk XI, de stad Diest bezoeken en nam met vele edellieden zijn intrek bij Alard Swetvliess in het Wederbroek.

Isabella van Nassau, opvolgster van Jan van Nassau, huwde met Willem den Jongere, hertog van Gulik. In 1477 kreeg de stad het bezoek van Maximiliaan, aartshertog van Oostenrijk, op weg om zijn bruid Maria van Burgondië te ontmoeten.

Op 18 Juli 1486, kwam Keizer Frederik II met een gevolg van 400 ridders langs de Schaffenschepoort de stad binnen. Een stoet van geestelijken, kloosterlingen en het stadsmagistraat gingen hem te gemoet. De Keizer nam zijn intrek in den *Wildeman* (thans het Casino) en vertrok den volgenden dag naar Leuven.

In 1499 verdween het adellijk huis van Diest, dat gedurende vier eeuwen aan de gewichtige gebeurtenissen van het hertogdom Brabant had deelgenomen en ging de stad over op het Huis van Nassau, waaraan zij bleef behooren tot aan de omwenteling van 1795. De graven van Nassau, later van Oranje-Nassau, droegen den titel van Heeren van Diest en lieten zich er inhuldigen, doch hielden zich binnen hun heerlijkheid weinig op.

Onder het bewind van Hendrik van Nassau (1499-1538) brak te Diest een oproer uit onder de volders (1530). In 1541, werd te Diest een landjuweel gehouden waaraan 11 rederijkerskamers deelnamen.

Willem de Zwijger bracht in 1551 een bezoek aan Diest, in gezelschap van Filips van Croy, hertog van Aarschot, en den graaf van Hoorn, in 1568 te Brussel onthoofd. Vier jaar later kreeg Diest het bezoek van Don Juan van Oostenrijk met zijn schitterend gevolg.

Tijdens de Godsdienstberoerten der 16e eeuw was Diest meermalen het tooneel van verschrikkingen en vijandelijkheden. De stad werd herhaaldelijk veroverd in den aanhoudenden strijd tusschen Spanjaards en Staatschen en tot een veld van verwoesting gemaakt. In 1572 deed de hertog van Alva er 8 kanonnen weghalen die de stad toehoorden en met de wapens van Nassau en Diest gemerkt waren. In 1578 kwam daarbij de pest de stad teisteren.

Prins Philips Willem, zoon van Willem den Zwijger, was in 1567 te Leuven op school. Het knaapje werd op 13 jarigen ouderdom, op bevel van Philips II ontvoerd, en aan het hof van Spanje opgevoed. Eerst in 1595 werd de prins op vrije voeten gesteld en in 1602 werd hij te Diest feestelijk als Heer ingehaald. Hij stierf te Brussel in 1618 en werd te Diest, in het midden van het koor der St. Sulpitiuskerk ter aarde besteld, alwaar zijn grafzerk heden nog te zien is. Den 20n Juni 1829 werd de grafkelder geopend bij het bezoek van Willem I, koning der Nederlanden, aan het stoffelijk overschot van zijn voorzaat. Een schilderij op het stadhuis vertoont het lijk van Philips Willem op een praalbed.

Tijdens de regeering van Albert en Isabella had Diest dikwijls te lijden van muitende soldaten. Meermaals werd de stad verder nog met de pest geplaagd. Ze kreeg ook haar aandeel van den Fransch-Spaanschen oorlog der 17e eeuw, in den Spaanschen successie-oorlog van 1701-1714, enz.

Tijdens de regeering van Maria-Theresia (1744-1780) kon Diest weder opleven. De bier- en wolhandel raakten allengs opnieuw in bloei. In 1778 begon men den steenweg Leuven-Diest aan te leggen ; in 1781 was hij voltooid. Ook de steenweg Diest-Aarschot werd te dien tijde aangelegd.

Onder Jozef II brak de Brabantsche omwenteling uit. In November 1789 werd Diest door de Patriotten ingenomen. Keizer Leopold II, broeder van Jozef II, wist het Oos-

tenrijksch gezag te herstellen, doch de Oostenrijkers raakten weldra slaags met de Franschen, die bij Jemappe de zegepraal behaalden. Kort na de verdrijving der Oostenrijkers, in 1792, kwam een Duitsch kolonel met eenige ruiters en een aantal karren, op den terugtocht van het slagveld, te Diest aan. Hij werd door de Diestenaren die op de Oostenrijkers verbitterd waren, zeer slecht onthaald, van zijn karren beroofd en gedwongen de stad te verlaten. Eenige Diestenaren dreven de stoutmoedigheid zoover des avonds het logement van den kolonel te Schaffen te gaan overvallen.

De laatste Heer van Diest, die er zijn recht uitoefende, was Willem V, prins van Oranje-Nassau. In 1795 moest hij met zijn gezin naar Engeland uitwijken. Zijn nazaten behielden slechts den blooten titel van Heeren van Diest.

Gedurende den Boerenkrijg viel Diest op 12 November 1789 in handen van de Vlamingen, na een verwoed gevecht tegen de Franschen. 's Anderendaags kwamen de Fransche generaals Chabert en Jardon vóór de stad met een aanzienlijk leger en veel geschut en nog denzelfden dag nam de strijd een aanvang.. Den 14n November streden de Vlamingen hardnekkig op den Allerheiligenberg onder bevel van Van Gansen. Gedurende den nacht kwamen nieuwe Fransche troepen aan. De stad werd geheel omsingeld en onze Boeren, noch van mondvoorraad noch van geschut voorzien, bevonden den toestand hopeloos. In den nacht van 15 op 16 November wierpen zij een brug over de Koebeek en slaagden erin heimelijk te ontsnappen. Ongelukkig stortte de brug in bij den overtocht der laatste manschappen, hetgeen aan 500 onzer jongens het leven kostte.

In de stad Diest kwamen drie gilden tot stand : 1e de St Jorisgilde, of gilde den Voetboog, die reeds in 1387 bestond ; 2e de Ste Barbaragilde, of gilde der kolveniers, die reglementen bezit van de jaren 1689, 1690 en 1691 ; 3e de St Sebastiaansgilde, of handbooggilde, die bij goedkeuringsbrief van 1547 haar wettig bestaan erkend zag. Ook werden hier twee Rederijkerskamers opgericht : de « Leliekamer », die reeds vóór 1441 bestond, en de « Christusvogen », ontstaan in 1502.

NASCHRIFT. — Op verzoek van onzen vriend Fr. Luyten, Alg. Secretaris van den V. T. B., werd bovenstaande bijdrage opgemaakt. Wij beschikten hiervoor enkel over de volgende bibliografie :

EDW. V. EV. : « Geschiedenis der Stad Diest». Diest, Ad. Havermans 1847.

ADR. HAVERMANS : « Kort Begrip, en Bericht van de Historie van Brabant». Leyden, gedruckt bij Willem Christiaens van der Boxe, 1652.

Mr P. BLOMMAERT : « Aloude Geschiedenis der Belgen of Nederduitschers ». Gent, H. Hoste en C. Annoot-Braeckman, 1849.

P. H. WITKAMP : « Geschiedenis der Zeventien Nederlanden », I, Amsterdam, V. L. van Bakkenes & Co, 1873.

FR. VAN DEN BERGH : « De Fransche Overheersching in België (van 1792 tot 1815) ». Gent, A. Siffer, 1900.

Wij misten nu vooral de werken van F. DI MARTINELLI « Diest in de 17e en 18e eeuw » en « Diest in den Patriottentijd », Gent, Siffer : dat van K. STALLAERT : « Oorkondenboek der Stad Diest », Gent, Hoste, en meer andere die in onze vroegere boekenverzameling aanwezig waren, doch in 1914 door oorlogsomstandigheden verloren gingen. Nog zou ons dienstig geweest zijn : F. J. E. RAYMAEKERS : « Het kerkelijk Diest», Leuven, 1903.

Om bij anderen documenteering te vragen ontbraken ons tijd en gelegenheid, daar bovenstaande regelen in enkele dagen klaar moesten zijn. Kortom, wij hebben moeten roeien met de riemen die we hadden, maar hopen, dat de welwillende lezer ditmaal met het geleverde genoegen zal nemen.

CONST. H. PEETERS.

SCHETS VAN EEN WANDELING DOOR DIEST.

Wij geven hier een wegwijzer door dit zeer merkwaardig Brabantsch stadje. Wanneer men niet detailleerend wenscht te vertoeven in de merkwaardige gebouwen, — Kerken, Stadhuis, Begijnhof, — dan kan dezen wegwijzer zeer goed op een drietal uurtjes worden gevolgd.

Het station verlatend, volgen wij den grooten weg naar de stad op, stappen over de twee bruggen, slaan links af (vóór ons ligt het stadje) en komen alzoo in de Schaffenschestraat; hier enkele oude gebouwen en een typische watermolen. Op het einde dezer straat, vóór ons, de O. L. Vrouwekerk (te bezoeken). De Begijnhofstraat voert ons, door de Begijnhofpoort, binnen het Begijnhof zelf, met zijn bezienswaard Katharinakerkje. Men late niet na aan dit stemmig stadsgedeelte, gelegen buiten alle drukte en gewoel, een bezoek te brengen. Terugkeerend, langs de Begijnhofstraat, volgen wij de Koning Albertstraat, met haar groote heerenhuizen, de talrijke bierbrouwerijen, het postkantoor en, wat verder, het gasthuis.

Zoo komen we, links, aan de Hallen. Vóór ons de machtige St. Sulpitiuskerk met het merkwaardig interieur.

Langs het Schotelstraatje, — vóór ons op den hoek een mooi, vooruitspringende gevel —, en langs de Felix Moonsstraat begeven wij ons naar de Veemarkt. Diest is bekend om zijn belangrijke veemarkten. Het naburige Schoonaarde, gehucht van Schaffen, herbergt bijna uitsluitend veehandelaars. Onmiddellijk komen wij op de Graanmarkt, stemmig plein met mooie lindeboomen. Hier het gedenkteeken aan de gesneuvelden 1914-1918. Noordwaarts van de Warande, het prachtig goed van de vroegere Heeren van Diest.

Het huis met het torentje, Zuidwaarts, wijst aan waar zich eertijds de vooranme woning van de doorluchtige familie Oranje-Nassau bevond.

Onzen weg vervolgend bereiken wij het Kerkhof. Men ziet er de puinen van de oude St. Janskerk. De St. Janskerk was door de Heeren van Diest, in de onmiddellijke nabijheid van hun slot gebouwd.

De Mariëndaal- en de Peetersstraat brengen ons in de Nieuwstraat; rechts de Predikheerenkerk. Langs de drukke Ketelstraat komen we nu op de Hagelandsche Botermarkt. Rechts af, en wij bevinden ons op de Groote Markt; vóór ons het Stadhuis.

Links af, kunnen wij nog even een bezoek brengen aan den Allerheiligenberg en aan de Citadel, vanwaar men een zeer mooi zicht op de stad heeft.

EEN TWEELING!

De Bondsuitgeverij is pas van een fleurigen tweeling bevallen. De eene spruit is van het... onzijdig geslacht en werd « **Jaarboek 1926** » gedoopt, terwijl de andere, hoorende tot de vrouwelijke kunne, den wel wat langen naam draagt van « **Een dag te Antwerpen** », door Fr. Luyten, Algemeen Secretaris van den V.T.B.

Bij een dergelijke gebeurtenis op de eeuwenoude vraag luidt het traditioneel antwoord: « Moeder en kinderen stellen het uitstekend! »

Vermits evenwel in zulk uitzonderlijk geval de belangstelling vooral naar de kinderen zelf gaat, moeten wij hier toch wat meer zeggen.

Jaarboek 1926: meer dan 200 blz., zeer belangwekkende illustraties (o.m. een zestal origineele penteekeningen ter verduidelijking van « De verschillende Bouwstijlen »), verder, naast het bestuurlijke gedeelte.Prijsverminderingen (honderden) aangesloten Hotels en Spijshuizen (vele en overal) met volledige opgave van prijzen en voorwaarden, over Paspoorten en Grensverkeer, over Internationale Geleibrieven en Triptieken, over Fotografie (geheel nieuw door Joris De Messemaeker), Oriënteeren, de Konsulaten met adres en telefoon, onderhoud van voertuigen, enz. enz.

Een dag te Antwerpen, 28 blz., keurig omslag in drie kleuren, twee speciaal geteekende, uitslaande plans. « Een dag te Antwerpen » is het eerste deeltje uit de « V.T.B. Wandelingen », een reeks die met de jaren, uit vele tientallen deeltjes zal bestaan, zeer geschikt voor allen die slechts korten tijd in eenzelfde plaats vertoeven, de onderwijzers en onderwijzeressen die met hun leerlingen beperkte reisjes ondernemen, warm aan te bevelen.

Jaarboek 1926 .... **1 frank**
Een dag te Antwerpen.............. ... **1 frank**
Verzendingskosten inbegrepen.

ONZE WATERREIZEN.

NAAR ZIERIKZEE.

Aan de leden:

Op Zondag 13 Juni 1926 **Studie-waterreis naar** Zierikzee met salonboot « Waasland ». Het aantal deelnemers strikt bepaald op 400.

Vertrek Vlotbrug (Steen) om 7 3/4 uur stipt. Terug te Antwerpen rond 8.30-9.00 u. 's avonds.

Voor de deelnemers uit Waasland en de Polderstreek zal de boot aanleggen respectievelijk te Calloo (8.30 uur) en te Lillo (9.30 uur).

Ieder deelnemer ontvangt bij het vertrek een duidelijk plan van den te volgen reisweg.

Bekwame deskundigen zullen aan boord en te Zierikzee allen uitleg verstrekken.

Ieder brenge zelf zijn eten mede; buffet aan boord.

Kaarten te bekomen alle dagen op 't Secretariaat: Dambruggestraat, 116, aan 12.50 fr.

Tevens opgeven: naam, adres, datum en plaats van geboorte (noodig voor de douane-formaliteiten).

Lees de bijdragen betreffende de waterreis en de stad Zierikzee in « De Toerist » jaargang 1923, blz. 141 en volgende).

——[x]——

Aan de afgevaardigden :

Indien U wenscht deel te nemen met Uw leden aan de Waterreis naar Zierikzee kunt U, voor zoover de voorraad strekt, kaarten bestellen tot 1 Juni.

Alle briefwisseling, vraag om nadere inlichtingen en bestellen van kaarten dient men te zenden aan juffrouw Kuylaert, kantonaal afgevaardigde, Raapstraat, 7, Antwerpen en **niet** aan 't Secretariaat.

Aanvragen die **niet** voldoen aan de twee volgende vereischten worden als nietig aanzien.

1) Bij de bestelling het noodige bedrag storten (men kan storten op postcheckrekening nr. 170.265 juffrouw Rylant).

2) Naam, woonplaats, datum en plaats van geboorte.

* * *

Op Zondag 25 Juli aanstaande Studie Waterreis naar Temsche en Dendermonde. Nadere berichten volgen bijtijds.

Namens de afgevaardigden voor
Groot-Antwerpen:
Willem HEYLEN.

Schrijft tijdig in voor een onzer volgende

BONDSREIZEN 1926

22-26 Mei	: de Semois (fr. 225).
19-23 Juni	: Groot Hertogdom Luxemburg (per autocar) (fr. 400).
26-30 Juni	: Parijs (fr. 350).
26 Juni-1 Juli	: Vogezen en Zwarte Woud (fr. 800).
3-4 Juli	: Den Haag (fr. 195).
4-5 Juli	: de Ourthe (fr. 75).
4-15 Juli	: Beieren-Tyrolen (fr. 1500).
18-21 Juli	: Malmedy (fr. 250).
18-21 Juli	: De Eifel (fr. 500).
21-24 Juli	: De Ardennen (fr. 325).
1-12 Oogst	: Lourdes en de Pyreneeën (fr. 1200).
6-12 Oogst	: Zwitserland (fr. 950).
7-13 Oogst	: De Rijn (fr. 725).
8-11 Oogst	: De Vlaamsche Ardennen (fr. 200).
22-27 Oogst	: Laroche (fr. 315).

OVER FOTOGRAFIE

DE FOTOGRAFISCHE LENZEN EN DE TOERIST

Niet alle lenzen bezitten dezelfde eigenschappen; daarom gebeurt het, dat men met een gegeven lens een bepaald werk soms niet verrichten kan.

Laten wij even de meest gebruikte lenssoorten in oogenschouw nemen:

1° De *Periskoop* is een objektief, dat op bijna alle goedkoope toestellen voorkomt. Het heeft een geringe lichtsterkte (F: 11) en laat daarom slechts momentopnamen toe bij uiterst gunstige lichtomstandigheden. Daarbij heeft de Periskoop nog een erg hinderend gebrek: het *fokusverschil*. Dit gebrek bestaat in 't kort hierin, dat, wanneer men het beeld op 't matglas heeft scherpgesteld, het beeld op de plaat onscherp uitvalt, indien we na de instelling het matglas niet wat dichter bij de lens terugschuiven. Deze kleine afstand is opgegeven in tabellen. Uit het voorgaande mogen we wel het besluit trekken, dat de *Periskoop voor den toerist onbruikbaar* is. De Periskooplenzen vindt men in den handel gemerkt met verschillende namen, zooals : Periskop, Biperiskop, de Bistigmat van Rodenstock, de Persor van Laack, ook de lenzen van de goedkoope Kodak's en Brownie's. Vele groothoekige lenzen, voor architektuuropnamen gebezigd, zijn slechts Periskopen, o.a. de Persor-Weitwinkel van Laack en de Hypergon van Goerz.

2° Een betere soort zijn de *Aplanaten*, ook landschapslenzen of «objectifs rectilinéaires» (R.R.) genaamd. Het zijn betrekkelijk goede lenzen met een redelijke lichtsterkte (F: 5,6 tot F: 7,7). Zij bezitten nochtans twee fouten: het astigmatisme en het gebogen beeldveld, allebei fouten, welke bij het fotografeeren van gebouwen, voorwerpen, platen en schilderijen de oorzaak zijn van slechte uitslagen. Voor gewone landschappen (boomen, velden) worden de aplanaten met goed gevolg aangewend. De bekendste merken zijn: de Lynkeioskop (Goerz), de Rapid-Aplanat (Busch), de Aristoskop (Hugo Meyer), de Detektiv-Aplanat (Ernemann), de Euryskop, de Avuskop (Voigtländer), de Extra Rapid-Aplanat (Rodenstock).

3° Veruit de beste soort is die van de *Anastigmaten*. Deze lenzen zijn vrij van bijna alle gebreken, aan de vorige lenzen eigen. Daar de fabrikatie ervan met groote moeilijkheden gepaard gaat, is de prijs natuurlijk hooger. De anastigmaat is een universeel objektief, omdat het ons toelaat alle slag van werk te verrichten. De *anastigmaat is de lens voor den toerist*. Zij bezit een groote lichtsterkte (F: 6,8, — F:4,5' ja zelfs F: 2), zoodat er zeer korte momentopnamen mogelijk zijn: zij geeft heel scherpe beelden, zoowel aan de randen als in het midden van het beeldveld.

Niet alle lenzen, welke anastigmaat genoemd worden, verdienen dien naam. Alleen de produkten van gekende fabrieken zijn te vertrouwen. Het meest gekend is wel de Tessar van Zeiss. Verder vermelden we nog : de Protar en de Apochromaat-Tessar (Zeiss), de Dogmar, de Dagor en de Syntor (Goerz), de Doppel-Plasmat, de Aristostigmat (Hugo Meyer), de Heliar, de Kollinear (Voigtländer), de Xenar (Schneider), de Cooke-Aviar (Taylor & Hobson), de Ross Xpres lens, de Pentac (Dallmeyer), de Velostigmat (Wollensak); gekende fabrieken zijn nog: Lacour-Berthiot, Leitz, Ernemann, Busch, Rietzschel en Rüo.

JORIS DE MESSEMAEKER.

-- VAN HET SEKRETARIAAT --

Volgende bestuursleden houden zich ter beschikking der leden op het Bondssecretariaat.

De Hr. Dr. PIL (Voorzitter): Dinsdag 11 en 25 Mei van 18 tot 19 uur.

De H. Prof. LEURS (Ondervoorzitter): Vrijdag 14 en 28 Mei van 19 tot 20 u.

De Hr. Fr. NEYES (Penningmeester): Dinsdag 11 en 25 Mei van 18 tot 19 u.

Mej. B. SAMIJN (Hulpsecretaresse): Dinsdag van 18.30 tot 19.30 u.

De hr. J. JOOS (leider K. v. T.): Vrijdag van 19 tot 20 uur.

De hr. MAUQUOI (leider K. v. Propaganda): Dinsdag van 18.30 tot 19.30 u.

——[x]——

LEDENAANGROEI. — Tusschen 1 en 15 April traden 589 nieuwe leden in.

——[x]——

HOUDT U VAN REIZEN? — Brochuurtje « Houdt U van reizen » is niet meer te krijgen. Het was ons onmogelijk de laatste vragers voldoening te schenken.

——[x]——

STORTING OP POSTCHECKREKENING. — We verzoeken dringend de leden bij eventueele storting op onze postcheckrekening 93627, steeds op de strook te vermelden waarvoor het bedrag bestemd is

——[x]——

JAARBOEK 1926. — Jaarboek 1926 verschijnt rond 1 Mei. De leden welke op onze postcheckrekening het bedrag hebben gestort (1 fr.) zullen de eerste dagen der maand bediend worden.

UITSTAPPEN EN BIJEENKOMSTEN

De V.T.B. uitstappen en bijeenkomsten zijn voor de leden uit het geheele land toegankelijk

ALGEMEENE REIZEN: Van 22 tot 25 Mei: De boorden der Semois. Leider: J. De Combe. Van 19 tot 23 Juni: Het Groot Hertogdom Luxemburg. Leider: J. Joos.

AALST

WOENSDAG 5 MEI: Te 17.30 u .bezoek aan een fabriek. Aantal deelnemers streng beperkt. Kaarten kunnen 8 dagen op voorhand afgehaald worden bij een der drie afgevaardigden : Eilandstraat, 2, Gheeraerdtslaan, 3 en De Villanderstraat (Courteaux).

DONDERDAG 13 MEI (O. H. Hemelvaart): Fiets- en autotocht naar de Internationale roei- en zeilwedstrijden op de vaart van Terneuzen (Ter Donck).

ZONDAG 16 MEI: Bondslanddag te Diest. Wij zetten onze leden ten zeerste aan deze gebeurtenis mee te maken. Zie elders in dit blad en in de plaatselijke bladen; men vrage nadere inlichtingen aan de afgevaardigden, voornoemd.

WOENSDAG 19 MEI: Te 17.30 u. Bezoek aan een fabriek.

MAANDAG 24 MEI (2e Sinxendag): Groepsreis per trein naar de kust. Inschrijven bij een der drie afgevaardigden.

GROOT-ANTWERPEN.

ZONDAG 2 MEI: Fietstocht naar Schilde. Bijeenkomst, Dageraadplaats om 8.30 u. stipt. ±50 Km.

ZONDAG 9 MEI: Uitstap naar Tielen, Kasterlee, Lichtaart, Herenthals. Af te leggen afstand te voet ±20 Km. Voor voldoende rust wordt gezorgd; koffie verkrijgbaar, rijstpapfeest. Liefhebbers schrijven in op het secretariaat. Groepsreis aan verminderden prijs 8.50 fr. heen en weer. Vertrek Antwerpen (C.) 8.25 u. tot Tielen, overstappen te Herenthals. Terug te Antwerpen om 20.25 u. Inschrijven op het secretariaat tot 6 Mei. Leider: Willem Heylen.

ZATERDAG 15 MEI: Fietstocht naar Diest. (Landdag). Vertrek te 15 uur Berchem kerk.

De leden welke de Zaterdagvergaderingen van den Landdag wenschen bij te wonen vertrekken uit Antwerpen (C) te 12.14 u.

ZONDAG 16 MEI: Bondslanddag te Diest. Groepsreis aan verminderden prijs: 13 fr. heen en weer. Vertrek uit Antwerpen (C) 6.10 u., overstappen te Aarschot. Terugkeer uit Diest te 19.35 u., overstappen te Aarschot, aankomst te Antwerpen 21.43 u. Inschrijven op het secretariaat, Dambruggestraat, 116, tot 13 Mei. Voor verdere schikkingen zie elders in dit nummer.

Fietstocht naar Diest. Vertrek te 5 uur aan de kerk van Berchem.

ZONDAG EN MAANDAG 23 EN 24 MEI: Uitstap naar de kust (Provinciale Toeristendag te Oostende). Groepsreis aan verminderden prijs. Voor groepsreis en logies inschrijven op het secretariaat tot 18 Mei. De vertrekuren zullen aan de deelnemers worden bekend gemaakt. Gezamenlijke onkosten 90 à 100 fr.

Tweedaagsche fietsuitstap naar Genval en omstreken. ±80 Km. per dag. Onkosten ongeveer 35 à 40 fr. Aantal deelnemers beperkt. Men schrijve in op het secretariaat.

ZONDAG 30 MEI: Boottocht naar Lillo en bezoek aan de werken der Kruisschans. Kaarten (aantal beperkt) voor boottocht en bezoek werken der Kruisschans te bekomen op het secretariaat aan 3 fr. Vertrek om 10 u. stipt per boot, Vlotbrug Loodwezen. Men vindt alle schikkingen en inlichtingen op de deelnemingskaart. — De fietsers komen samen aan de Schijnpoort te 8 u. ±80 Km.

ZONDAG 13 JUNI: Studie-waterreis naar Zierikzee. Zie bijzonder bericht elders in dit nummer.

ZONDAG 25 JULI: Studie-waterreis naar Temsche en Dendermonde. Nadere inlichtingen in een volgend nummer.

...Let wel: Bij het inrichten van groepsreizen dient het volgende in acht te worden genomen:

1°) Inschrijvingen niet vergezeld van het noodige bedrag worden als nietig aanzien.

2°) De reiskaartjes worden steeds afgeleverd een half uur vóór het vertrek.

Er wordt dringend gevraagd minstens 10 minuten vóór het uur van vertrek in het station te zijn.

BEIRENDRECHT

De in regel gebrachte lidkaarten zijn af te halen in het lokaal Aug. Meyer.

Al de leden worden aangezet deel te nemen aan het interessant bezoek van de biscuitfabrieken De Beukelaer te Antwerpen. Zich aanmelden vóór 20 Mei bij August De Meyer, of bij afgevaardige Constant Guns. De leden van Lillo, Stabroek, Oordenen en omliggende gemeenten kunnen deelnemen.

BRUSSEL

ZATERDAG 8 MEI: V.T.B. Brussel doet een beroep op al de bereidwillige en belangstellende leden van Anderlecht, Dilbeek, St. Agatha Berchem, St. Gillis, Haren, Vorst, Ruisbroek en St. Pieters-Leeuw ten einde tegenwoordig te zijn op een bijzondere vergadering welke gehouden wordt in het Vlaamsch Huis, Groote Markt, 16, te Brussel te 18.30 u. Er wordt ten stelligste gerekend op de aanwezigheid van al degenen die iets voelen voor den V.T.B. Op de agenda: Wat werd tot nog toe voor den V.T.B. gedaan? Wat kan en dient nog gedaan te worden. Inrichting en deelneming aan Zomeruitstappen. De leden worden beleefd verzocht een lijstje op te maken van al de kringen, vereenigingen of personen die den V.T.B. kunnen steunen. Belangstellenden zijn welkom en worden talrijk verwacht. Niemand ontbreke!

ZONDAG 9 MEI: Naar het Zoniënbosch: de bloeiende «Lookdelle», de «Waandelle», de «Koude delle». Samenkomst Rouppeplein te 9,15 u. Vertrek met tram W of Rh te 9,30 u. (afstappen aan de « Groote Hut »). Terugkeer: trein te Groenendaal te 18,10 u. Knapzak meenemen.

De fietsers komen samen bij den ingang van het Ter Kamerenbosch te 10 u.

ZATERDAG 15 EN ZONDAG 16 MEI: Deelneming aan den landdag te Diest. Vertrek 's Zaterdags te 12,11 u. uit het Noordstation, of 's Zondags te 6,55 u. uit het Noordstation. De leden die Zaterdags vertrekken verwittigen vóór 10 Mei hr. Verbouwe, L. Theodoorstraat, 46, Jette.

ZONDAG 23 EN MAANDAG 24 MEI: Reis naar Oostende (zie elders in dit nummer). Nadere inlichtingen verschijnen weldra in de dagbladen (men kan zich ook wenden tot den heer G. Verbouwe, Leon Theodoorstraat, 46, Jette-Spiegel)

ZONDAG 30 MEI: Provinciale Toeristendag te Vilvoorde.

ZONDAG 6 JUNI: Uitstap naar Steenokkerzeel.

DENDERMONDE.

Uitstap naar Diest. (Landdag). Vertrek voor wielrijders: Zaterdag 15 Mei om 1 u. namiddag. De andere leden vertrekken 's Zondags 16 Mei per autobus. Zich aanmelden: Dijkstraat, 16, Dendermonde.

DUFFEL

ZONDAG 9 MEI: Fietstocht naar Leuven en deZoete Waters. Vertrek te 7 u. Wilsonplaats.

DONDERDAG 13 MEI (O. H. Hemelvaart): Fietstocht naar Aarschot, Scherpenheuvel, Averbode, Westerloo, Herenthals, Vertrek te 5 u. Wilsonplaats.

ZONDAG 16 MEI: Landdag te Diest. Fietsers vertrekken te 5 u. Wilsonplaats (Mis te Scherpenheuvel). Treinrijders vertrekken te 6.40 u. of 9.38 u. uit Lier (overstappen te Aarschot).

ZONDAG 13 JUNI: Studie-waterreis naar Zierikzee (zie onder Antwerpen). Prijs per persoon: 12.50 fr. te storten bij de inschrijving. Het aantal deelnemers is beperkt. Tijdig inschrijven.

GEERAARDSBERGEN

ZONDAG 9 MEI: Uitstap naar het bosch van Floesberg. Vertrek om 1 uur per autocar. Prijs: fr. 3,50 voor leden en fr. 5 voor niet-leden. Inschrijven bij den heer J. De Vos, Grootestraat. tot 7 Mei.

N. B. — De leden gelieven in aanmerking te nemen dat er voor dezen uitstap geen afzonderlijke kaartjes gestuurd worden.

ZATERDAG 15 en ZONDAG 16 MEI: Deelname aan den landdag te Diest.

ZONDAG 30 MEI: Bezoek aan de merkwaardige kerk van Ninove en de eigenaardige kerk van Strijtem. Vertrek om 1 uur per autocar.

GENT

ZONDAG 9 MEI: Fietsuitstap. Langs bosch- enveldwegen naar het land Emiel Claus: De Pinte, Astene, Deurle, Laatem en Afsne. ±30 Km. Vertrek te 14,20 u. aan de Sterre, Kortrijkschesteenweg.

DONDERDAG 13 Mei (O. H. Hemelvaart): Eerste zomerwandeling met muziek. Vergadering om 2 u. aan de Sterre-Eindpunt tram 2. Vandaar langs de Oudenaardsche baan, Hutsepotstraat, Dorp, alwaar een paar uur lustig mag gedanst. Dan langs de Zwijnaardsche steenweg naar de stad, tot aan tram 5.

ZONDAG 16 MEI: Deelneming aan den landdag te Diest.

Een eerste groep met de fiets vertrekt uit Gent-Zuid, om 5.15 u. tot Leuven en doen van daar uit de reis per fiets langs Aarschot, Scherpenheuvel, Averbode (Abdij) tot Diest en dan terug tot Leuven. Van Leuven per spoor tot Gent St. Pieters.Aankomst om 19.57 u.Prijs per deelnemer:21.50 fr.

Een tweede groep vertrekt uit Gent St. Pieters te 7.15 u. tot Leuven en brengen aan die stad bij gaan en keeren een bezoek. Om 10.04 u. uit Leuven tot Diest. Uit Diest vertrek om 16.09 u. tot Leuven. Uit Leuven vertrek om 18.40 u. Aankomst te Gent St. Pieters om 19.57 u. Prijs per deelnemers: 21.50 fr. Wie verlangt de reis in autobus mede te maken verwittige tijdig den afgevaardigde. Het aantal plaatsen is beperkt en de prijs per deelnemer: 30.00 fr. De toetredingen worden ingewacht tot Dinsdag 11 Mei, Begijnhoflaan, 31, Gent.

ZONDAG 23 EN MAANDAG 24 MEI (Sinksen): 2 groepsreizen naar Oostende. Prijs per deelneming: 12.25 fr. Wie verlangt de beide dagen aan de kust door te brengen vrage inlichtingen aan hoogervermeld adres.

ZONDAG 6 JUNI: In samenwerking met de takken van Oost-Vlaanderen: Jaarlijksche reis met muziek naar den Kluisberg.

HAACHT

ZONDAG 16 MEI: Deelneming aan den landdag te Diest. Fietstocht. Vertrek op de Gemeenteplaats te 7 u. Wegwijzer: Werchter, Betekom, Aarschot. Onderweg mis-gelegenheid. Bij slecht weder vertrek per tram naar Aarschot te 6.40 u. Kiebooms.

KAPELLEN

ZONDAG 18 APRIL: Wandelvoordracht-fietstocht naar den Huzarenberg en de Santvlietsche schorren. Vertrek aan het Vlaamsch Huis te 9.30 u. stipt.

LEUVEN

ZONDAG 2 MEI: Fietstocht naar het Zoniënbosch. Vertrek Tervurensche poort te 9 u.

ZONDAG 9 MEI: Wandeling naar de Zoete Waters aan de Naamsche poort te 13.30 u. Volksspelen en **tombola.**

ZONDAG 13 MEI (O. H. Hemelvaart): Eendaagsche reis naar Malmedy. Trein tot Verviers. Per autobus naar Spa, stuwdam der Gileppe, Barak Michel, Malmedy, Stavelot. Aantal deelnemers beperkt. Tijdig inschrijven bij de afgevaardigden.

ZONDAG 16 MEI: Naar Diest! Dat Leuven eens flink vertegenwoordigd weze. Vertrek te 7.14 u. of 7.18 u. De fietsers vertrekken aan het station te 8.30 u.

ZONDAG 23 MEI (Sinksen): Fietstocht naar Glabbeek. Vertrek aan de statie te 8.30 u.

ZONDAG 30 MEI: Fietstocht naar de Taalgrens. Vertrek aan de Naamsche poort te 8.30 u.

N. B. Alle Woensdagen te 8 u. vergadering in het Vlaamsch Huis, Muntstraat.

MECHELEN

ZONDAG 9 MEI: Uitstap naar een ongeschonden deel der heide. (Zie onder Antwerpen). Vertrek uit Mechelen te 8.20 u. Overstappen te Kontich. Kaartje nemen tot Tielen. Terug te Mechelen te 20.54 u. of 21.54 u.

ZONDAG 16 MEI: Reis naar Diest. Deelneming aan den Bondslanddag. Vertrek uit Mechelen-Neckerspoel (dus niet uit Mechelen-Centraal) te 7,03 u. Aankomst te Leuven 7,23 u. Overstappen, vertrek uit Leuven naar Diest te 7,58 u. Bij voldoende belangstelling wordt een groepsreis aan verminderden prijs ingericht. Tijdig inschrijven bij de afgevaardigden: Mej. De Wit, Keldermansvest, 13; de HH. Van den Hove, Van Benedenlei, 59, en Verhoeven, Dodoenstraat, 75.

ZONDAG EN MAANDAG 23 EN 24 MEI: Uitstap naar de kust (Provincialen Toeristendag te Oostende). Voor groepsreis zoohaast mogelijk inschrijven bij de afgevaardigden. Bij eventueele inschrijving wordt ook voor logies gezorgd. Vermoedelijke onkosten 90 à 100 fr.

MELSELE

MAANDAG 24 MEI (2e Sinksendag): Fietstocht door de Kempen: Brasschaat, Westwezel, Loenhout, Brecht, St. Lenaarts, langs de vaart naar Schooten en verder naar Antwerpen. Vertrek te 8 u., samenkomst bij J. Van Raemdonck, Dorp. Pick-nick in de boschen.

In vooruitzicht: Naar Hoogstraten: Bloedprocessie. Uitstap per fiets in Zeeuw-Vlaanderen in samenwerking met St. Niklaas.

OOSTENDE

ZONDAG 9 MEI: Groepsreis per luxe-auto naar Fransch-Vlaanderen onder zeer bevoegde leiding. Vertrek te 8 u. hoek van de Vlaanderenramp en van Isegemlaan. Wegwijzer: Nieuwpoort, Veurne, Hondschooten, Bergen, Kassel, Bosch van Claire-Marais, St. Omaars (gelegenheid tot middagmaal van af 8 fr.), Wulveringem, Bollezeele, Bergen, Duinkerke (oponthoud van 2 uur), Veurne, Nieuwpoort, Oostende. Afstand ongeveer 185 Km. — Inschrijven vóór 5 Mei, bij den heer A. Vervaeke (afgevaardigde), Jozef II-straat, 50, waar alle verdere inlichtingen verstrekt worden. Deelnemingsprijs: voor leden: 35 fr.; voor niet-leden: 40 fr. Aantal plaatsen beperkt; dadelijk inschrijven.

ST. NIKLAAS

DONDERDAG 13 MEI (O. H. Hemelvaart): Uitstap naar Basel (Waas). Bezoek aan het kasteel en domein van burggraaf Vilain XIIII. Vertrek te 12 u. naar Temsche; bijeenkomst vóór het station. Per tram tot Basel. Met Wilfordboot tot Temsche. Palingpartij. Reiskosten ongeveer 6.50. Wie aan het palingmaal wil deelnemen storte vóór 8 Mei, 6 fr. bij den afgevaardigde, Hemelaarstraat, 2. De leden uit de omliggende gemeenten worden dringend uitgenoodigd deel te nemen. Lidkaart V.T.B. meenemen.

ZONDAG 16 MEI: Deelneming aan den V.T.B. landdag te Diest. (Inlichtingen bij de afgevaardigden).

ZONDAG 23 en MAANDAG 24 MEI (Pinksteren): Toeristendag voor West-Vlaanderen, te Oostende. Tweedaagsche uitstap naar de Kust. Vertrek uit St. Niklaas, om 5.45 u. Terug Maandag avond. Voor deze groepsreis inschrijven zoohaast mogelijk, uiterlijk tot 10 Mei e.k. bij den afgevaardigde, heer Van Wiele, Hemelaerstraat, 2. (Deelnemingsprijs — trein en logies — fr. 70 te storten bij de inschrijving).

OPGEPAST: Kermis 1926 (26 Juni-1 Juli).

Reis A: **Parijs-Versailles** (5 dagen). Leider: Jef De Combe.

Reis B: **De Vogezen en Het Zwarte Woud** (6 dagen). Leider: Dr. Stan Leurs.

Liefhebbers kunnen van nu af aan — en uiterlijk tot 1 Juni — inschrijven bij den afgevaardigde of op het bondssecretariaat. Aantal deelnemers beperkt. Vraag inlichtingen: Hemelaerstraat, 2.

VILVOORDE

ZONDAG 30 MEI: Provinciale Toeristendag voor Brabant. De leden houden dien dag vrij. Nadere bijzonderheden in volgend nummer.

Boekdrukkerij Robert Bracke-Van Geert, Baesrode — Telef.: 132 Dendermonde :: Postcheck: 41434

DE TOERIST

ORGAAN VAN DEN VLAAMSCHEN TOERISTENBOND

VEREENIGING ZONDER WINSTGEVEND DOEL

VERSCHIJNT :: ::	DE LEDEN VAN DEN V.T.B.	INSCHRIJVINGSPRIJS:
TWEEMAAL PER MAAND ::	ONTVANGEN DIT BLAD KOSTELOOS	BINNENLAND. p. j. Fr. 7.50
ONDER LEIDING VAN :: ::	(JAARL. BIJDRAGE 7.50 FR.)	BUITENLAND, p. j. Fr. 12.50
Dr. ING. STAN. LEURS ::	V. D. LUXE-UITG. 7.50 FR.EXTRA	LUXE-UITGAVE 7.50 fr. p. j. MEER

SECRETARIAAT V.T.B. DAMBRUGGESTRAAT, 116, ANTWERPEN. — POSTCHECKREK. Nr 93627

UITGAVE VAN «LIBERTAS», KONINGIN MARIA HENDRIKALAAN, 108, BRUSSEL - VORST

Vijfde aargang Nr 10 — Verschijnt 2 maal per maand — 15 Mei 1926

Door het Groot Hertogdom Luxemburg

PER AUTOCAR

Van 19 tot en met 23 Juni 1926. (5 dagen. Prijs: fr. 400).

Aantal deelnemers : 23. Leider : Jos. Joos.

Na het verschijnen van het boekje over onze reizen in 1926, hebben wij het geluk gehad een verbintenis te kunnen aangaan met den eigenaar van een luxe-autocar om de reis naar Luxemburg te doen. Veel prettiger zal deze tocht zijn dan de onaangename treinreis met haar menigvuldige overstappen. Mits een kleine wijziging in den prijs, voor één eetmaal meer, blijft alles dus onveranderd.

Autorit van Antwerpen naar Clerf over Mechelen, Leuven, Tienen, Hoei, Laroche. — Bezoek aan het kasteel van Clerf. Per auto, over Dasburg en langs de prachtige Urvallei, naar Vianden. Bezoek aan de puinen van de eenig mooie «Oraniënburcht» Langs Diekirch en Reisdorf naar Befort. Bezoek aan de puinen en wandeling langs de Hallerbach tot Berdorf. — Wandelingen door de «Het Luxemburgsche Klein Zwitserland». — Van Echternach, langs Sauer en Moezel, over Grevenmacher en Remich (bezoek aan de wijnbouwkelders) naar Luxemburg. — Terugkeer over Mersch, Ettelbrück, Bastenaken en Namen.

De inschrijving is van nu af geopend. Daar het aantal deelnemers streng beperkt is op 23, wachtte men niet tot het laatste oogenblik.

EEN PRAATJE OVER DE VLAAMSCHE KUST.

Het leven aan onze kust biedt iets zeer eigenaardigs aan. Terwijl in de groote steden jaarin jaaruit nagenoeg dezelfde bedrijvigheid heerscht op straat, en Winter en Zomer allerlei vermakelijkheden en uitspanningen meebrengen, is het in onze badplaatsen, de stad Oostende uitgezonderd, 's Winters doodsch en treurig. Dit voelt men best in October. De laatste dagen van September is de ontzaggelijke stroom van badgasten verdwenen. Gasthoven en villa's worden met koortsige haast gesloten: deuren en vensters met luiken tegen de komende westerstormen beschermd. Gasthofhouders, hotelbedienden, badmeesters, winkeliers, die den ganschen Zomer niets van de mooie buitennatuur hebben gezien, — maar toch veel geld verdienden —, haasten zich om de laatste Zomerdagen te genieten, en trekken hetzij naar Brussel of Antwerpen, of naar de Ardennen, ja zelfs naar Parijs.

Die plotselinge overgang van het woelige zomerleven aan het strand is, voor hen die blijven, waarlijk neerdrukkend. Men heeft een gevoel van diepe verslagenheid... Slechts in November komt de bevolking op dreef, en het stille, gemoedelijke dorpsleven van eertijds vangt weer aan. In tegenstelling met wat in 't binnenland gebeurt, fleurt de bouwnijverheid, die den ganschen Zomer heeft stilgelegen, weer op. Enkel des Zondags is er beweging op straat. Cinema-vertooningen, voetbalwedstrijden, wip- of doelschietingen worden druk bijgewoond. Zoo gaat de Winter eentonig voorbij...

Paschen nadert ! De stedelingen krijgen heimwee naar de zee, en maken aanstalten om met de Paaschdagen een voorproefje te komen nemen van hun langer zomerverblijf. In allerijl worden in de badplaatsen de duizenden luiken weer afgedaan en opgeborgen. Te allen kante wordt gekuischt, geschuurd, hersteld ; de badwagens met hun schrille kleuren, alsmede de tenten staan als bij tooverslag weer op het strand, en als op Paaschavond de bomvolle treinen, de duizenden snorrende auto's langs de ineerherstelde oude banen, van heinde en ver naar de kust stroomen, vinden onze trouwe gasten overal een vriendelijk, ja hartelijk onthaal.

Dames en juffertjes hebben voor dit verblijf van een paar dagen, hun lichte zomerkleedjes meegebracht, want het staat nu eenmaal vast, dat men aan zee licht moet gekleed zijn: — mode! Hoevelen keeren, als de kille noord-oostwind blaast, helaas, met een zware verkoudheid naar huis terug! Maar dat geeft niet, men wil genieten!

In hotels en restaurants, op terrassen en in koffiehuizen is 't een wemeling, een druk gedoe als in 't volle badseizoen. En 's avonds zijn de dancings propvol ; de dames hebben hun hart opgehaald aan de extraspijskaart; allen hebben de oerzuivere, weldoende zeelucht de borst voelen verruimen, en keeren als met tegenzin, maar toch gelukkig, weer naar hunne haardsteden.

De kust is wederom verlaten, tot Sinksen en het groot zomerverlof....

Dan begint het eigenlijke bad- en strandleven.

* * *

We zeiden: het badleven. Wellicht zal het de lezers van «De Toerist» genoegen doen, iets te vernemen over den oorsprong der zeebaden?

De oude Romeinen kenden niet alleen de warme en koude baden,maar ook de zeebaden. In de middeleeuwen ging het gebruik van deze laatste, behalve voor enkelingen, te loor. Rond het midden der XVIIIe eeuw werd door de Engelsche geneesheeren het zeebad als uitstekend therapeutisch middel aangeprezen. De prachtige uitslagen die zij ermede bekwamen, lokten weldra een groot aantal zieken naar de openbare gestichten die zij aan de Engelsche kust vonden en zoo ontstonden verscheidene centrums voor het gebruik van warme en koude zeebaden, onder andere Brighton, Margate, Harwich, het eiland Wright. Duitschland volgde met de badplaats Doberan, Frankrijk met Dieppe en Boulogne en Holland met Scheveningen.

Oostende was vóór dien tijd reeds een badstad. Tusschen 1780 en 1790, gedurende het verloop van den Amerikaanschen vrijheidsoorlog, bloeide de Oostendsche haven en werd druk door vreemdelingen, vooral Engelschen, bezocht. Hoogst waarschijnlijk voerden deze de mode van de zeebaden aldaar in. In 1784 verleende het Oostendsch magistraat aan een Engelschman, William Hasketh, toelating om in een tent, op het strand opgeslagen, ververschingen te verkoopen aan de lieden die de zeebaden gebruikten. De badgasten waren niet langer uitsluitend zieken. Het zeebad werd stilaan een mode, een weelde voorbehouden aan welgestelde families.

De grootsche uitvinding van Stephenson zou, een vierde eeuw later, een bron van ongekende welvaart, ja van verbazenden rijkdom, voor Oostende en naderhand voor gansch de Vlaamsche zeekust worden ! In 1838 werd de spoorlijn Brussel-Gent-Brugge-Oostende ingehuldigd, en van dan af steeg het aantal bezoekers te Oostende gestadig. Indien de gegevens van dien tijd volkomen betrouwbaar zijn, bereikte in 1842 het getal vreemde bezoekers reeds de 35.000. In 1848 telde de stad 14.000 inwoners ; in 1860, 17.000 en thans ongeveer 50.000. Koning Leopold I en Koningin Maria-Louise kwamen er jaarlijks eenige weken doorbrengen, en dit voorbeeld lokte tal van aristocratische families, niet alleen uit België maar uit gansch Europa naar onze kust. Oostende werd «mondain», een midden met veel praalvertoon en koortsig leven, ter oorzake van de waagspelen, die er naar het voorbeeld van Spa werden ingevoerd.

Ook zochten weldra de stille, vreedzame families een rustiger oord op en ontdekten het visschersdorpje Blankenberge met zijn eenig mooi strand. De Engelsche kolonie die zich na 1815 te Brugge vestigde, droeg er veel toe bij om Blankenberge te doen kennen. In 1852 gaf de vreemdelingenlijst 1446 na men op; in 1868 bedroeg het aantal badgasten reeds 9.116. In dit zelfde jaar werd de spoorlijn Brugge-Blankenberge geopend. Van jaar tot jaar vermeerderde het aantal bezoekers: het werd er drukker en drukker, zoodat de op rust en eenzaamheid gestelde families het primitieve visschersdorp Heist verkozen, dat op zijn beurt een nieuw badcentrum werd. Het laatste toevluchtsoord, nog meer oostwaarts, voor kunstenaars en schilders die behagen schepten in de woeste natuur, was het kleine Knokke met zijn breed duinencomplex, zijn dorre pannen en zijn ongerepte schorrelanden naar het verzande Swyn toe.

In 1886 werd de stoomtramlijn Oostende-Blankenberge in dienst gesteld. Onmiddellijk begon Wenduyne, eertijds een bloeiend visschersdorp, tot onbeduidende landelijke gemeente vervallen, zich tot bladplaats te ontwikkelen en kort daarop schiep het initiatief van twee Antwerpenaars, Passenbronder en Collinet, het schilderachtige Den Haan.

Westwaarts van Oostende ontpopten, langs de tramlijn Oostende-Nieuwpoort, de gemeenten Mariakerk, Middelkerke en Westende zich tot badstadjes. De laatstgekomenen zijn de Panne en Coxyde. Nog andere plaatsen langs de kust verkeeren in het eerste stadium van hun ontwikkeling.

Zoo verwezenlijkt zich allengs het grootsche plan van onzen genialen Vorst, Leopold II. Hij had, ginds in den zuid-oostelijken hoek van Frankrijk, de Azuren kust leeren kennen, met hare Savoyeesche zeestadjes Nizza, Villafranca, Monte-Carlo, Mentone, die dank zij het milde klimaat en den moeizaam aangelegden spoorweg Marseille-Ventimilla, het verbeteren en scheppen van grootsch opgevatte bergwegen, het aanleggen van een uitgebreid net van tramlijnen, met Nizza als middelpunt, snel opbloeiden en wereldbekend werden als een ideaal van winterlustoord.

Leopold II vatte het plan op onze Vlaamsche zeekust, «la côte de Nacre», zooals een dagbladschrijver ze niet onaardig doopte, tot een internationaal zomerverblijf, met de zeebaden als hoofdaantrekkingspunt, op te werken. Een spoorlijn en gedeeltelijk een electrische tramlijn zou Duinkerken langs onze kust met Breskens verbinden en alzoo, langs onze badsteden, Frankrijk met Holland in snelle gemeenschap stellen. Naar het voorbeeld van de Corniche-route ginds in het Zuiden, zou een breede geäsphalteerde baan, binnenwaarts van de duinenreeks, de bestaande en nog te scheppen badplaatsen aan elkander snoeren; gedeeltelijk werd dit laatste ontwerp verwezenlijkt en het 15 kilometer lange baanvak Oostende-Wenduyne is nog steeds de ideale weg voor auto's en fietsen. De koning verleende zijn milden steun aan alle ontwerpen van verfraaiing en uitbreiding van onze kuststeden, het beplanten van de duinen en pannen, de grootsche werken tot bescherming van de kust tegen de woede der orkanen, het aanleggen van de haven van Zeebrugge, in één woord, aan alles wat tot de economische ontwikkeling van de kuststreek kon bijdragen. Hem zijn de tot welstand, ja tot fortuin gekomen kustbewoners de diepste erkentelijkheid verschuldigd!

* * *

Voor iemand, die de lotgevallen van onze Vlaamsche kust stap voor stap gevolgd heeft in de geschiedenisboeken en oude oorkonden, is het een waar genot haren huidigen en steeds nog wassenden bloei vast te stellen.

Uit de zee geboren, strekte het kustland zich eenmaal verder in zee uit, die zelf een beschutting — de duinen, — tusschen haar en het land opwierp. Bij wilden storm overrompelde zij deze opnieuw, ofschoon de kustbewoners de gapingen en zwakke plaatsen aanvulden of versterkten. Het was een on-

ophoudelijke, eeuwenlange strijd! Het oudste Oostende, het eerste Wenduine, Scarphout vóór Blankenberge, Coudekerke vóór Heist, het visscherseiland Wulpen verdwenen allengs in de zee.

Evenals in den jongsten wereldoorlog, was de Vlaamsche kust in de XVIe en XVIIe eeuw getuige van geweldige krijgsbedrijven tusschen Engelschen en Watergeuzen tegen de Spanjaards, van het beruchte beleg van Oostende (1600-1604), van oorlogen op zee waarvan onze arme visschers maar al te dikwijls slachtoffer van waren. Op het einde van de XVIIIe eeuw was de kust eenzaam en verlaten, en de armoedige bevolking won er met moeite een schamele bete broods. Wat verschil bij thans !

A. WAUTERS.

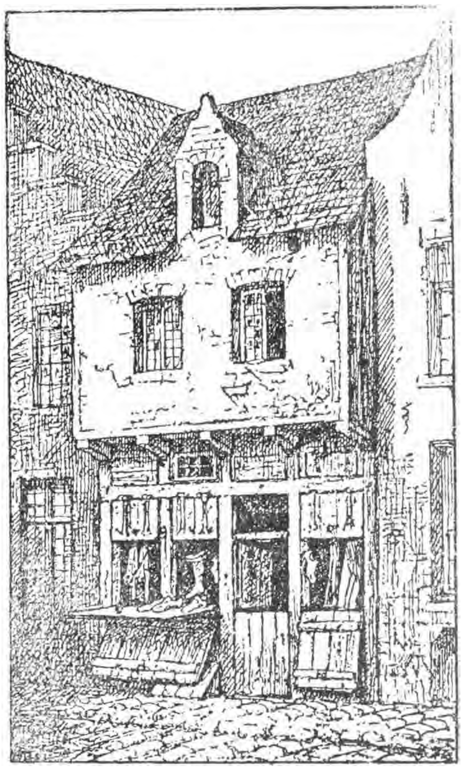

SINT JAN BERCHMANS' GEBOORTEHUIS.

Wij ontvingen het clichee van bovenstaande illustratie bereidwillig in bruikleen van den heer Uten, Bestuurder van «De Gazette van Diest».

De illustratie stelt voor het huis waarin Sint Jan Berchmans te Diest geboren werd, in den staat waarin het verkeerde toen deze gevierde Vlaamsche heilige voor het eerst het daglicht aanschouwde.

OOSTENDE.

Oostende is de voornaamste zeebadplaats van de Vlaamsche kust, een centrum waarmede de hoofdsteden van het vasteland door extra-sneltreinen verbonden zijn. Zoo bijvoorbeeld, bevindt Oostende zich op vijf uur van Parijs en Londen.

Den bijnaam «Koningin der Badsteden», heeft Oostende te danken aan den voorrang dien zij heeft weten te veroveren. De wijze waarop Oostende zich met het oog op het seizoen heeft ingericht, is zonder weerga. Haar wandeldijk is éénig: hij strekt zich uit langs de zee, over een lengte van 3 kilometer, onafgebroken rij van prachtgebouwen.

's Zomers, gedurende het badseizoen, is Oostende ongetwijfeld de schitterendste badplaats van Europa. Daar ontmoeten elkander bij voorkeur de hoogste personaliteiten uit den vreemde, terwijl de dames wedijveren in de uitingen van hoogste bevalligheid. De Kursaal, middenpunt van kunst- en mondaine feestelijkheden, is een gebouw van een ongemeene pracht. De zangers en zangeressen die er optreden zijn aan de voornaamste schouwburgen der wereld verbonden. De befaamdste virtuozen zoeken er de bekroning van hun talent.

Wat de badkuur betreft, deze moet vooral worden gezocht in de zeebaden tegen stroom op. Doch daarnevens dient ook vermeld de hydrominerale kuur van het Leopoldpark, waar een artesische bron ontspringt, met chloornatrium-, zwavel-, arsenik-, litium-, kiezel- en boorhoudend water, gebruikt als drank, voor baden, inademingen, enz.

Buiten deze belangrijke instellingen bezit de stad nog een voorbeeldigen gezondheidsdienst: laboratorium voor scheikundige en microbiologische ontledingen, ontsmettingsgesticht, dienst voor gezondheidsstatistieken, enz., al deze inrichtingen naar de nieuwste wetenschappelijke principen opgevat.

Het algemeen sterftecijfer, dat op welsprekende wijze getuigenis aflegt van den gezondheidstoestand van een stad, is te Oostende *het laagste van het land; gemiddeld gaat het niet boven 12 per 1000 inwoners!*

Ten slotte omvat Oostende een groote handels- en een befaamde visschershaven, die weldra zal voorzien zijn van nieuwere inrichtingen, zoodat ze alsdan met de best toegeruste havens zal kunnen wedijveren.

Voor alle inlichtingen, wende men zich tot het Stedelijk Inlichtingsbureel, 10, Wapenplaats, Oostende.

DE DRIE JONGSTE BONDSUITGAVEN

Jaarboek 1926 : 1 Fr.

De Bondsuitgeverij (als wij dat onderdeel van het groot V.T.B.-raderwerk zoo noemen mogen) heeft op wat meer dan een half jaar tijds drie boekwerkjes van de pers doen komen.

Na de Jaarboeken 1923, 1924 en 1925 is 1926 ook weer verschenen. Zij die niet sedert gister lid zijn wisten wel dat Jaarboek-1926 met het bloesem-, met het belofte-jaargetijde ook zijn intrede zou doen.

Wat was dat Jaarboekje 1923 —het heette eigenlijk «Wat ieder lid weten moet» — een schamel begin: twee en een half blaadje Afgevaardigden, vijf blaadjes Voordeelen, één blaadje aangesloten Hotels, verder een vijftiental blaadjes toeristische inlichtingen. En nu *Jaarboek 1926:* wij hebben den lust gemist om de getalsterkte van ons leger Afgevaardigden juist op te nemen, en hoeveel Aangesloten Hotels!, wat 'n massa Verminderingen!! Thans een Jaarboek van ruim tweehonderd bladzijden! En wèlk Jaarboek! Het is..... Maar nee', het lijkt misschien opschepperig wanneer wij langer aldus de loftrompet over *Jaarboek-1926* blijven steken. « Eerst zien en dan gelooven » luidt het spreekwoord. Welnu wij laten hier de verkleinde reproductie zien van vier bladzijden (van de 200) uit ons jongste Jaarboek. Het zijn fragmenten uit de rubrieken «Bouwstijlen» en «Zich Oriënteeren». Zij ruimen voorzeker allen twijfel op. Laat ons daar nog aan toevoegen, dat benevens de twee hiervóór genoemde rubrieken *Jaarboek 1926,* onder meer, geeft : Onderhoud van Voertuigen, Grensverkeer, Tryptieken, Paspoorten, de Konsulaten te Antwerpen, Brugge, Brussel, Gent, Practische Inlichtingen over Musea, Kerken en Bezienswaardigheden in de voornaamste Vlaamsche steden, Brevier voor den Toerist, Eerste hulp bij Ongevallen, enz. enz... Wij zegden het reeds: meer dan 200 bladzijden.

* * *

Zij die verleden jaar aan den Landdag te Aalst deelgenomen hebben, weten door het bijwonen van de algemeene vergadering, dat de Bond het voornemen had opgevat twee Gids-reeksen uit te geven. De verwezenlijking van dat voornemen is inmiddels positief ten uitvoer gebracht geworden. Althans zijn ondertusschen van de pers gekomen: twee keurige boekjes. Het zijn *V.T.B.-Gids 1* en *V.T.B.-Wandelboekje 1*, respectievelijk, meer bepaald : *Laroche en Omstreken* door Eug. De Ridder, lid van de Commissie voor Toerism, en *Een dag te Antwerpen,* door Fr. Luyten, Algemeene Bondssecretaris.

V. T. B.-GIDS 1.
Laroche en omstreken.

Zeer keurig uitgegeven is dit werkje over de droomschoone streek in de heerlijke Luxemburgsche Ardennen. De afmetingen van *V.T.B.-Gids 1* zijn: 14×21,5 cm. Het twee-tonig, zachtaandoend omslag is verlucht met een penteekening (miniatuur tweeluik) die het idee «V.T.B.-Gidsen» veraanschouwelijkt: eenerzijds woeste bergen met sierlijke waterval, Natuur, — anderzijds een reitjie en een paar huzetjies uit «Brugge die scone», Stadszicht dus. De twee samen vormen als het ware een ondertitel aan «V.T.B.-Gidsen», nl. «Natuur- en Stadsschoon».

Laroche en Omstreken beslaat 55 bladzijden compacte, zeer duidelijke letter, op fijn papier, terwijl dertien, speciaal geteekende plans, het practisch nut van het boekje nog aanmerkelijk vergrooten.

Laroche en Omstreken kost fr. 3.50. Nietleden betalen fr. 5.—. Verzendingskosten in deze prijzen begrepen.

V. T. B.-WANDELBOEKJE 1.
Een dag te Antwerpen.

Dit boekje ziet er niet minder frisch uit dan «Laroche». Formaat: plus minus 13×18 cm.; driekleurig omslag, ontworpen door den Antwerpschen kunstschilder Jan Kiemeney. Het bevat onder meer: «Een woordje Geschiedenis» (van Antwerpen), «Verkeerswegen», «Nuttige Aanduidingen» en de «Wandeling door de Stad».

Aan de hand van twee toegevoegde, speciaal voor deze wandeling geteekende plans, kunnen de bezoekers met zekerheid en zonder

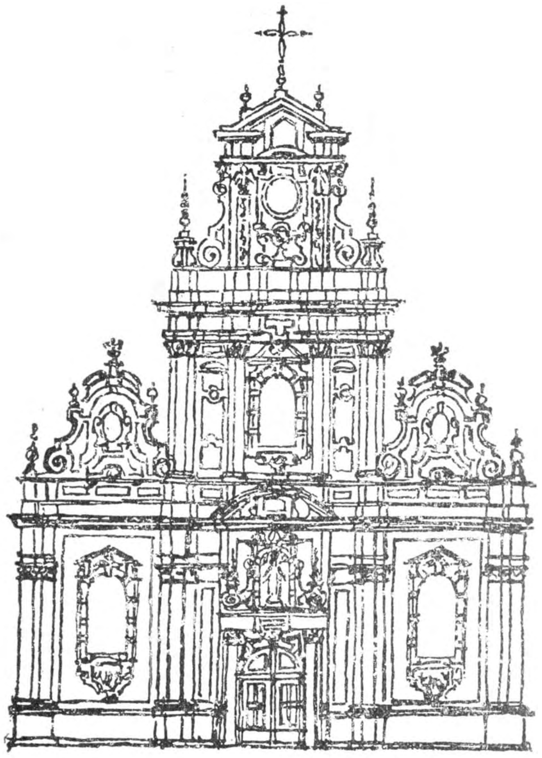

Kerkgevel in Rubensaansche barok (Begijnhofkerk te Brussel)

weelderige bouwvormen, sterk spel van lichtschaduw, zuilen en pijlers met bossages, gewrongen zuilen, gebroken frontons, vleugelconso-......

rug te vinden door middel van het meer bekende en steeds duidelijk zichtbaar beeld van « De Groote Beer ». De eigenaardige schikking dezer zevenster valt dadelijk op en ieder die eens goed den sterrenhemel heeft bekeken, zal zich wel het beeld herinneren dat hierbij is geteekend.

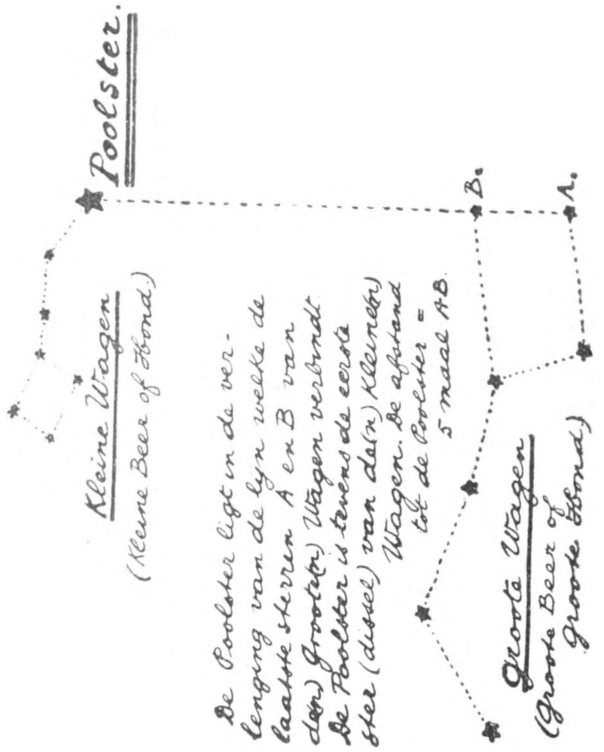

Vroeg-gothiek (1200-1300). Strengere vormen, vensters nog eenigszins groepeerend opgevat, krulkapiteelen.

Voorbeelden: Choor van Sinter Goele te Brussel, Sint Leonardus te Zout-Leeuw, Sint Niklaas te Gent, Lisseweghe.

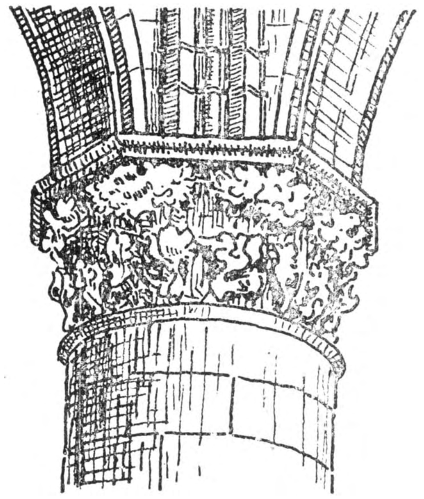

Hoog-gothisch (Brabantsch) krulkoolkapiteel

Hoog-gothiek (1300-1400). Rijzige vormen, wijde vensters met geometrische traceeringen, zuilen met

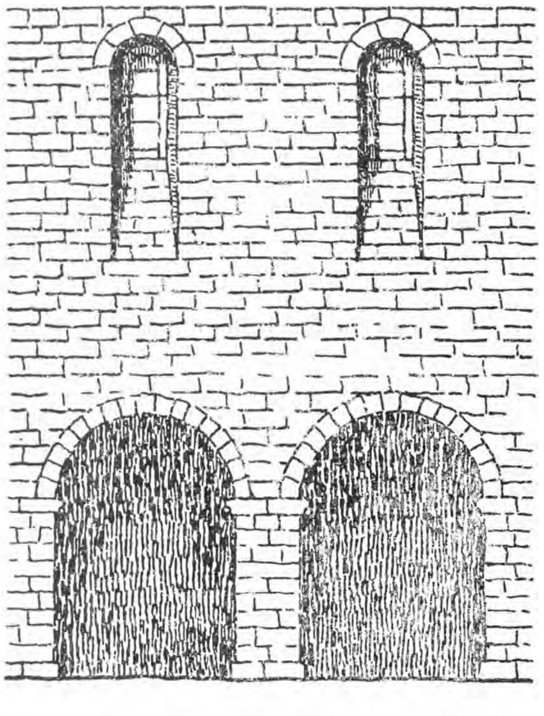

Gedeeltelijke langtedoorsnede Romaansche kerk (Watermaal)

GOTHISCHE STIJL (± 1200 ±1500).

Rijzige vormen, het bouwwerk wordt ontledend opgevat. Vertikalisme, oplossing der massa in hare actieve bestanddeelen, strenge verbinding tusschen

:ijdverlies, een even leerzamen als aangenamen dag te Antwerpen doorbrengen. De wandeling loopt van de Middenstatie over de De Keyzerlei, Leysstraat, Meir, Groenplaats, Handschoenmarkt, Groote Markt, Suikerrui, Zuider- en Noorderterras (vlak bij de Schelde), Veemarkt, Vleeschhouwersstraat, Melkmarkt, Conscienceplein, Kipdorp, St.-Jacobsmarkt, Frankrijklei, Victorieplaats, Statieplein, Dierentuin (=terminus). Op klare wijze wordt uitleg verstrekt over toe-

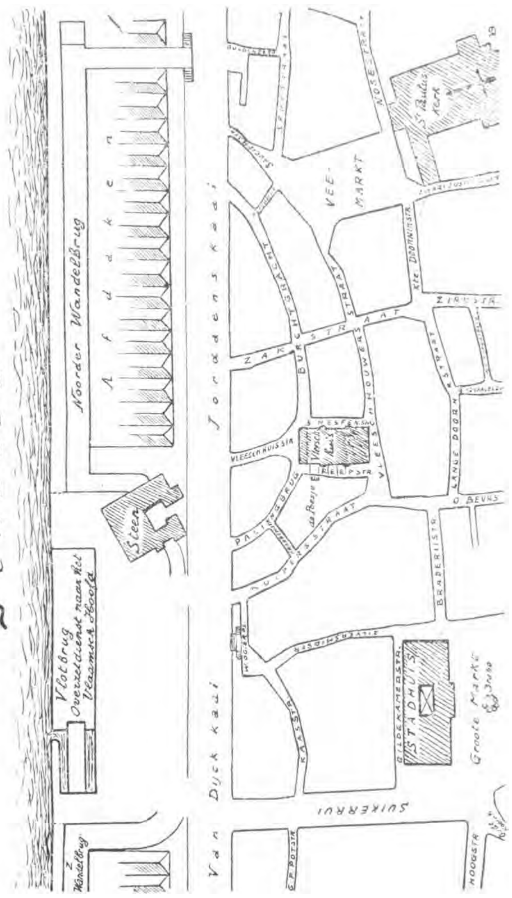

standen en monumenten; onder meer over het Koninklijk Paleis, de Handelsbeurs, de Kathedraal, Stadhuis, Schelde, het Steen (museum), Sint Pauluskerk, Vleeschhuis (museum), Carolus Borromeuskerk, de Koninklijken Dierentuin, enz...

Een dag te Antwerpen is wat voor u, onderwijzers en onderwijzeressen, voor u, trekvogels, die aanhoudend met heele vluchten naar de Scheldestad tijgt.

Een dag te Antwerpen zal gauw uitverkocht zijn, want het kost slechts fr. 1 (fr. 1,25 voor niet-leden), verzendingskosten inbegrepen.

BEIAARDSPEL EN BEZOEKEN AAN MECHELEN.

Met de Meimaand gaan de klokken aan 't luiden. Alom laten zich de beiaarden hooren met nieuwe frissche lenteklanken. Wij Vlamingen, hebben het voorrecht een « beiaardland » te bewonen. Waar elders vinden wij die welluidende klokkenspelen, den onvergankelijken roem der Hemony's, dan in de Nederlanden? En toch, wij waardeeren niet genoeg dien eigen schat. Heel den Zomer door hebben in alle hoekjes aan Vlaanderen beiaard-recitals plaats. De V. T. B. wil het zijne bijdragen tot het succes dezer nationale kunstuiting. In ons jaarboek publiceerden we reeds enkele gegevens betreffende de beiaardconcerten in de groote centra. In het bondsorgaan zullen aanvullende mededeelingen verschijnen.

Het groote « rendez-vous » van alle toeristen-beiaardliefhebbers blijft echter Mechelen. Jef Denijn blijft steeds den bekoorder van alle fijnvoelers!

Het programma-boekje der concerten dat steeds keuriger en keuriger wordt, is pas verschenen. In het volgend nummer van «De Toerist» zullen we er meer over vertellen.

Ten einde het de talrijke toeristen, die den Maandag-namiddag der maanden Juni. Oogst en September te Mechelen doorbrengen, gemakkelijker te maken, wordt er door de zorgen van den « Vlaamschen Toeristenbond » elken Maandag-avond een wandeling door Mechelen op touw gezet, telkens onder bevoegde leiding. Niet alleen de leden van den V. T. B., maar alle belangstellenden worden vriendelijk uitgenoodigd deze wandelingen te volgen. Het is een voortreffelijke gelegenheid om de stad Mechelen, welke een zoo voorname plaats inneemt onder de Vlaamsche kunststeden, beter te leeren kennen.

Op aanvraag en bij voldoende belangstelling wordt aan de groep een bijzonderen gids toegevoegd, die uitleggingen zal geven in het Fransch, het Engelsch of Duitsch. Deze aanvraag dient toe te komen, uiterlijk acht dagen vóór het bezoek, op het Bondssecretariaat van den V.T.B., Dambruggestraat, 116, te Antwerpen.

Wij rekenen vooral op de belangstelling van alle V.T.B.ers.

DIEST EN ZIJNE KUNSTSCHATTEN

door POL DE MONT.

Dat « Het laatste Oordeel » het werk zou zijn van een achterlijk kunstenaar, jonger dan Jan van Eyck, acht ik even onwaarschijnlijk als dat de twee luiken uit de Heremitage eerst na 1430 zouden zijn geschilderd zooals Voll beweerde. Zonder echter, als Dvorak, deze luiken te houden voor vroeg werk van den grooten Jan, beschouw ik ze vast als voltooid vrij lang vóór « Het Lam Gods ». Zoowel deze twee tafereelen als het Diestsche zijn het werk van een nog werkelijk priemietief, staande op de grens tuschen de oude nog zuiver gotiesche richting en het naturaliesme van Jan van Eyck. Was het een epiegoon, zoowat in den aard van Petrus Cristus, dan zou er toch iets nieuws, iets, dat als een gevolg kan beschouwd worden uit de door de meesten gestelde premiessen, in zijn werk te herkennen zijn. Dit nu is niet het geval! In geen enkel opzicht.

In welk Nederlandsch kunstcentrum de onbekende leefde en werkte, deze vraag waag ik niet op te lossen. In geen geval valt er te denken aan een Noordnederlandsch midden, en, onder de Vlaamsche, evenmin aan Leuven, Doornik, Brugge... Ik zou in het graafschap Vlaanderen gaan zoeken, misschien wel te Gent...

Nog even over de hypotheze : Keulsch werk en Lochner.

Tusschen het zeer sierlijke, ja, bevallige «Juengste Gericht» van Lochner te Keulen en onze tafel bestaat alleen dit verband, dat de Keulsche kunstenaar zich voor het bovengedeelte van zijn schepping op het Diestsche stuk «schijnt» geïnspireerd te hebben. Al het andere evenwel is anders, anders vertzonnen, anders van stijl. Overigens zijn ook zijn Kristus, zijn Dooper anders, en de stijl van zijn Paradijsgebouw is minder eenvoudig... En dan is de geest van Lochners «Oordeel» zoo heelemaal verschillend, zoo door en door mystiek, zoo innig vroom, ondanks alle verfijning en elegansie... Neen, als men toch naar Keulen wil kijken, dan doe men het naar den hoogergenoemden Meester uit 1420, maar niet als naar het model, wel als naar den volgeling...

Dit schijnt mij even waarschijnlijk als dat Rogier van der Weyden, toen hij het Oordeel van Beaume schilderde, ook wel het bovenste gedeelte van het Diestsche tafereel kende, en er aan gedacht heeft, al nam hij in zijn samenstelling ook den engel met de weegschaal op...

Het is misschien de moeite waard, aan te stippen, dat de groote fresko, die in de kerk van Zout-Leeuw datzelfde onderwerp behandelt — eilaas ! hoe deerlijk werd deze niet door den tijd gehavend—wel op het Diestsch tafereel geïnspireerd schijnt. Of deze fresko van een zekeren Lodewijk Raets is, laat ik als geheel onbewezen ter zijde. Te dateeren is hij wel rond 1460.

Het Diestsch gewrocht laat zich, dunkt mij, met waarschijnlijkheid situeeren ettelijke jaren vóór 1420, ik zou zelfs zeggen omstreeks ongeveer 1420. Het stuk staat op de grens tuschen den nieuwen Jan van Eyckstijl en den stijl van zijn, als Broederlam met name bekende of als andere nog niet vereenzelvigde voorloopers..., en hier heb ik, hoe ver Diest nu ook van Gent, Ieper, Brugge ligt, veel meer de Vlaamsche priemietieven op het oog dan welke andere ook.

Het tafereel in bizonderheden beschrijven, acht ik overbodig ! Men beschouwe het zelf.. en, wie het doet, lette vooral op de eigenaardige, soms ook wel zonderlinge fieguren van de verrijzende goeden en kwaden, alle, in duidelijke tegenstelling tot de apostelen, de zwevende engelen, den Heiland, Maria en Johannes den Dooper, bekeken en behandeld, niet « sub specie aeternitatis », niet eens « historiae », maar van uit het nederig hoekje van den genreschilder, die Bruegel al van verre aankondigt. Bizonder leuk zijn b. v. het dwergachtig oudje, dat, juist onder S. Pieter, met de linke aan het hoofd, zijn bezwaard geweten schijnt te onderzoeken, en evenzoo, onder S. Jan, den apostel, die in grauwverf geschilderde doode, die zijn gebeente schijnt bijeen te rapen... als ik wel zag, een rib en twee dijbeenderen.

Men vergete ook niet de groep der gelukzaligen, die, door een engel, aan de gotiesche poort van den Hemel worden verwelkomd.

Het gezicht van den Zoon der Menschen mag al herinneren aan den aan Jan van Eyck (op uiterst lossen grond) toegeschreven Kristuskop te Berlijn ; dat de man, die zijn torso hier schilderde, bizonder weinig afwist van anatomie, is maar al te duidelijk. Ook de struktuur van Kristus'voeten is alles behalve orthodoks. En die van den Dooper dan !? En vreemd, zonderling verrast daarbij het

maniëriesme, waarmede de handen en de handgebaren van zekere apostelen weergegeven zijn ! In deze groep, die zeer naïef is samengesteld, is er meer dan één kop, die karakter vertoont, alvast die van dengene met den vlammenden grijzen baard, de vierde, van beneden opwaarts, en ook zoo, op de andere rij, de tweede en de derde... In het opzicht van de perspektief was de kunstenaar geenszins sterk; er is wel eenige diepte verkregen door het zeer braaf achter elkaar zetten van de twee rijen van 6 apostelen, maar in de hel is er geen spoor van en de Heiland op zijn regenboog zweeft zoover op het achterplan, dat de apostel, die de hand boven de oogen houdt, zijn glorie zeer zeker niet kan zien.

Zoo als het is, met al zijn zwakheden, verdient « Het laatste Oordeel » uit de Demerstad grondig te worden bestudeerd als een van de interessantste werken van onze Vlaamsche priemietieven.

II

Oude Kunst in het Begijnhof.

Er is nauwelijks één stad of dorp in ons overheerlijk Vlaanderen, waar de Sinjoren hun aangeboren trots van zonen der edelste en machtigste kunstmetropool niet gestreeld voelen ! Immers, waar zij ook komen, nagenoeg zeker vinden zij er in kerk, stadhuis, gasthuis of klooster minstens een enkel kunstwerk, dat den stempel vertoont — meest zoo opvallend, dat elkeen er door getroffen wordt — van de Antwerpsche school.

Dit beleefde ik zelf, die slechts een aangenomen zoon van « Antverpia, alma mater artium et litterarum » ben, op de aangenaamste wijze bij elk hernieuwd bezoek, telkens veel te kort ! — aan de aantrekkelijke Demerstad, haar mooie hoofdkerk, haar Begijnhof.

Van de kunstvoorwerpen, in de hoofdkerk nog voorhanden, wezen hier vermeld een merkwaardige zittende madonna, prachtig gepolykromeerd, 14e eeuwsche navolging van een veel ouder beeld, en, in een zijkapel, een oude fijn beschilderde voorstelling van God-Vader en God-Zoon als Alpha en Omega van al wat is. Niet ver van dit groepje hangt een heel fijn schilderijtje op koper van F. Francken den Jonge, den over-vruchtbaren, wel niet grooten, maar ontegenzeggelijk zeer karakteriestieken zoon van Frans Francken I (1542-1616), geboren 1581 te Antwerpen, daar overleden 1642. Deze Frans II werd vrijmeester in 1605. Net zooals zijn vader zich « den ouden Frans Francken » noemde, om zijn werk van dat zijns zoons te onderscheiden, teekende ook deze aldus, toen zijn vader dood was en Frans III ook als schilder produceerde. Het Diestsche stukje is deels in kleur op donkeren fon,deels een uiterst fijne grauwschildering. Een geschenk van een Diestersche famielie. De «misericordes» of gestoelte-zaten in het hooge koor verdienen als die te Aar-

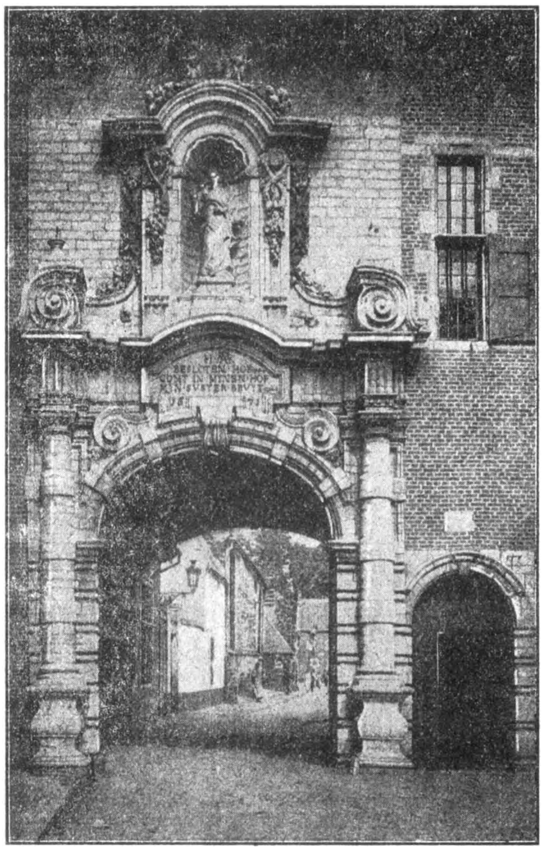

Diest: Poort van het Begijnhof

schot, Assche (Brab.) en elders één voor één te worden bekeken. Zij zijn hoogst merkwaardig Vlaamsch werk.

Een bezoek waard is het Begijnhof, of wat de wansmaak van vroeger tijden er nog van overliet, en voornamelijk de kerk, de — eilaas! — ondanks en tot leedwezen van haar beminnelijken en kunstlievenden pastoor, niet wel verzorgde kerk.

Hier is heel wat moois te zien, hoofdzakelijk schilderijen en beeldhouwwerken, zonder te spreken van enkele verdienstelijke min of meer oude kazuivels, stolen enz..

En weder is haast al dit kunstwerk Antwerpsch ! Antwerpsch zijn, om ze enkel te noemen :

Een groot en klaar tafereel van Frans Francken II, overigens voluit en heel duidelijk onderteekend : Den O. F. Francken Fecit, met, meen ik, het jaarcijfer 1626. Ik kan echter ook slecht onthouden hebben ;
dan een Aanbidding der Wijzen, werk van den zelfden van den Avondt (voornaam onbekend), die het stuk « Daniël ontmaskert de Baälpriesters », n. 792, Antwerpsch Muzeum, schilderde, en dien men niet mag verwarren met Pieter van Avont of van der Avont, die te Mechelen het licht zag in 1600 en te Deurne overleed in 1652. Van dezen, is er een nogal groot tafereel in den prachtigen kerkbouw te Aarschot.

theatraal, maar zeer ekspressief, en een « Sint Jan». Twee andere stukken vertoonen den invloed van Jordaens en Rubens, o. a. een niet alledaagsche « Afdoening » op een altaar.

Zeer aantrekkelijk is een niet in den allerbesten toestand verkeerende schilderij van P. Joz. Verhaghen, den verbazend vruchtbaren laatsten Rubeniaan in Vlaanderen, overigens een kunstenaar van welafgeteekende persona-[illegible] (geboren te Aarschot 1728, overleden te Leuven 1811, leerling van B. Beschey, Antwerpen, [illegible] den tietel van schilder van Karel van Lorreinen, broeder van Pottekens-Verhaghen). De voornaamste werken van P. Joz. [illegible] men te Leuven (De drie

Diest: Ingang Begijnhof.

Het fieguur van Daniël in n. 792, Antwerpen, komt hier, nagenoeg letterlijk als een der koningen voor. Vergeten wij niet, dat het Antwerpsche stuk het echte handteeken vertoont : Van Den Avondt, F, en het jaartal 1677. Geen van de bekende van den Avondts leefde tot dit jaar. Er is een tweede «Drie Koningen»-tafereel, dat wel het meest herinnert aan de tweede manier van Geeraard Zeghers of Seghers (1591-1651), leerling van den voortreffelijken en nog heden te weinig gewaardeerden Abraham Janssens en beïnvloed door Rubens en een paar zuidelijke meesters, b.v. Manfredi en Caravaggio. Er zijn twee beelden in wit marmer, ongeteekend, voorstellende 'n «Mater dolorosa», wel wat

[illegible]) en in het koor van de Averbodesche Abdijkerk. Het stuk, dat ik thans bedoel, is een «Engelsche Boodschap». Weinig minder dan verrukkelijk is de allerliefste jonge Maria, een beeld van onschuld en reinheid, en de wel wat Ietaljaans doende engel Gabriël is vol « Schwung ». Het koloriet is een zeer teere, grijze, bijna moderne gamma.

Ongeveer rechtover deze « Boodschap » hangt er een ander schilderij van denzelfden meester.

Dan is er nog, opgesteld in een er niet bijpassende, veel te zware, maar op zichzelf wel mooie Ietaljaansche omraming, een madonna in wit marmer, waarvan ik korrektheidshalve [illegible] wil zeggen dan dat zij zeer merkw[illegible]

is, in afwachting dat een meer bevoegde het opstel laat verschijnen, dat hij er aan wijden wil evenals overigens aan verscheidene er mee verwante beelden te Antwerpen en elders. (6) De Diestsche O. L. Vr. is uit ongeveer 1360.

Mij was het er alleen om te doen, de Vlaamsche vrienden er toe aan te zetten, ook Diest en, eens te Diest, het Begijnhof te bezoeken. Geen enkele zal het zich beklagen!

(6) Namelijk de heer Dr M. Conrad.

PROVINTIALE TOERISTENDAG VOOR BRABANT TE VILVOORDE

op Zondag 30 Mei 1926.

Alle Brabanders, als één man, op 30 Mei a.s. naar Vilvoorde! Het aantrekkelijk programma luidt als volgt:

10 u. Bijeenkomst in den « Kijkuit ». Lange Molenstraat. — Vergadering voor afgevaardigden en belangstellenden.

11,30 u. Officiëele ontvangst door het Gemeentebestuur ten Stadhuize.

12 u. Bezoek aan de zoo interessante gotische kerk.

13 u. Middagmaal in het hotel Coomans.

14,30 u. Vertrek naar Eppegem. Van daar te voet naar Elewijt bezoek aan het kasteel van Rubens.

De personen die wenschen het middagmaal te gebruiken storten 10 fr. op postcheckrekening 133144 (D. Jacobs) vóór 27 Mei.

——[x]——

Schrijft tijdig in voor een onzer volgende

B O N D S R E I Z E N 1926

22-25 Mei	: Bouillon en de Semois (fr. 225).
19-23 Juni	: Groot Hertogdom Luxemburg (per autocar) (fr. 400).
26 Juni-1 Juli	: Parijs (fr. 350).
26 Juni-1 Juli	: Vogezen en Zwarte Woud (fr. 800)
3-4 Juli	: Den Haag (fr. 195).
4-5 Juli	: de Ourthe (fr. 75).
4-15 Juli	: De Beiersche en Tiroolsche Alpen. Berchtesgaden (fr. 1500).
18-21 Juli	: Malmedy (fr. 250).
18-21 Juli	: De Eifel (fr. 500).
21-24 Juli	: De Ardennen (fr. 325).
1-12 Oogst	: Lourdes en de Pyreneeën (fr. 1200).
6-12 Oogst	: Zwitserland (fr. 950).
8-14 Oogst	: De Rijn en het Ahrdal (fr. 725).
8-11 Oogst	: De Vlaamsche Ardennen (fr. 200).
22-27 Oogst	: Laroche (fr. 315).

23 en 24 Mei (Pinksteren)

Toeristendag te Oostende

Zijt U reeds ingeschreven ?

UITSTAP NAAR DE BOORDEN DER HOEGNE.

(Zondag 6 Juni).

Eéndaagsche reis naar de boorden der Hoegne, het zoo schilderachtige riviertje in de nabijheid van Spa.

Vertrek uit Brussel (N.) te 8 u. 10 tot Spa. Wandeling tot Sart. Middagmaal. Na den namiddag wandeling langs de nog wild gebleven boorden der Hoegne tot Hockay.

Vertrek uit Hockay te 18 u. 03 ; overstappen te Pepinster. Aankomst te Brussel om 22 u. 09.

Leider : Willem Heylen. — Prijs: 40 fr. (middagmaal inbegrepen).

Men schrijve onmiddellijk in vóór 25 Mei op het bondssecretariaat. — Nadere inlichtingen worden de inschrijvers medegedeeld.

ONZE GOEDKOOPE AUTOTOCHTEN

I. Doorheen de Antwerpsche Kempen.

Zondag 27 Juni a.s. heeft onze eerste autotocht plaats. De reis gaat doorheen de Antwerpsche Kempen. Hieronder beknopt reisplan:

Vertrek: Antwerpen (vóór Centraal Station) om 7 u. ½ stipt. Over Broechem naar Grobbendonk (bezoek aan de watermolen en zijn mooie omgeving). Naar Vorsselaar (wandeling in het park van het welbekende kasteel; bloeien van des rhododendendrons). Over Herenthals naar Geel (kort bezoek St. Amands- en St. Dymphnakerk). Naar Meerhout (monument Boerenkrijg). Van hier naar Oostham (toren in romaansche stijl). Naar Tessenderloo (bezoek aan de kerk en het heerlijk XVIe eeuwsch doksaal). Naar Averbode. Middagmaal. Men kan inschrijven mits 7.50 fr. De andere personen brengen hun eten mede. Koffie verkrijgbaar.

Na den middag bezoek aan de abdij van Averbode. Na 't bezoek naar Westerloo en Tongerloo (bezoek aan de abdij). Van hier langs Herenthout naar Heist-op-den-Berg (prachtig panorama over de Kempen). Over Lier terug naar Antwerpen.

Voorwaarden: Deelnemingsprijs per persoon : 30 frank (alle onkosten inbegrepen). De reis gebeurt in prima auto-car (dus geen autobus) die alle comfort biedt. Het Bestuur is niet verantwoordelijk voor ongevallen.

Algemeene leider: **Willem Heylen.**

NIEUWE AFGEVAARDIGDEN

ANTWERPEN: Juffrouw **A. Kuylaerts,** Raapstraat, 7, Antwerpen (Kantonaal).

HERK-DE-STAD: De hr. **Sylvain Minten,** Onderwijzer.

NIJVEL: De hr. **Dr. F. Van Hoof,** Rue des Combattants, 7.

ONTDEKKINGSTOCHT IN ONBEKEND DAJAKLAND (Midden-Borneo).

Dr. Hans Winkler, Professor in Plantkunde aan de Hoogeschool te Hamburg, pas terug van een ontdekkingsreis in Midden-Borneo geeft daarvan het volgende beknopt verslag, dat weer eenig licht werpt over het vrijwel ondoorzochte binnenland van het groote koppensnellerseiland:

De reis, waar als Europeesch begeleider de Hortulanus van den Kruidtuin te Buitenzorg (Java) aan deelnam, ving aan te Pontianak, hoofdplaats van Nederlandsch West-Borneo, en voerde van daar uit, landinwaarts den geweldigen Kapoestroom op en ongeveer 700 stroomopwaarts op diens grootste bijrivier de Melawi, tot aan de plaats waar de Serawei in de Melawi uitmondt. In kleine prauwen ging het dan 60 dagen lang stroomopwaarts, op de wegens haar talrijke stroomversnellingen moeilijk te bevaren Serawei, tot aan het dorp Lebang Hara, het op de Serawei liggende, nog nooit door Europeanen bezochte Dajakdorp (130 m. boven den zeespiegel). Van daar, met 31 Sehija-Dajakmannen als dragers en 11 soldaten, door den krijgsbevelhebber van Pontianak als militaire bescherming, bereidwillig ter beschikking gesteld, ging de tocht te voet door het onbewoonde en onbetreden Oerwoud, naar het in het hartje van Borneo gelegen Zwaangebergte.

Op 22 December werd het doel der reis, de top van den Boekit Raja, de hoogste bergspits van het Zwaangebergte en van gansch Nederlandsch Borneo, bereikt en meteen ook deze berg voor de eerste maal beklommen. Botanisch en geologisch was het Zwaangebergte tot hiertoe nog volstrekt on-doorzocht, en bijgevolg was de wetenschappelijke oogst, gedurende de tochten in het gebergte opgedaan, zeer belangrijk. Een van de merkwaardigste vondsten was een vermoedelijk nieuwe varieteit van de wegens haar reusachtige bloemknoppen beroemde Rafflesia-woekerplant, waarvan twee open knoppen van elk 88 cm. doorsnede en een nog gesloten knop, grooter dan een menschenhoofd, werden gevonden.

Het tweede gedeelte van deze reis voerde naar het gebergte van den Boven-Kapoeas. Eerst ging het stroomafwaarts langs de Serawei en de Melawi, tot Sintang, waar de Melawi in den Kapoeas uitmondt ; vervolgens dezen vloed stroom-op tot Poetoes Sibau. De Kapoeas is hier, 900 KM. van zijn monding, nog 210 meter breed. Van Poetoes Sibau uit, werden met Kajan- en Oeloeajer-Dajakmannen als dragers twee tochten in het gebergte ondernomen. De eene ging stroomopwaarts op de Mendalam-rivier in het onbewoond en met prachtig oerwoud overdekt gebied van den Obat-vloed, de andere de Mandairivier stroom-op tot in het Müllergebergte en naar den nog nooit bestegen, heiligen Geestenberg der Dajakmannen, de Boekit Tiloeng, welke op 9 Februari 1925 tot op 100 meter van zijn spits beklommen werd, waar een gladde rotswand, aan de niet met bergbeklimmersmateriaal uitgeruste expeditie het verderklimmen onmogelijk maakte.

Gedurende de gansche reis, welke voor het grootste gedeelte door onbetreden in onbewoonde, onbegaande en met dicht oerwoud bedekte streken voerde, waren velerlei hinderpalen te overwinnen. Toch slaagde men er in de reis voort te zetten, zonder dat aan de leden der expeditie ernstige ongevallen overkwamen, en zonder dat misverstanden oprezen met de inboorlingen, die — als koppensnellers, of menscheneters — over 't algemeen in slechteren reuk staan dan zij wel verdienen. Maar indien het mogelijk was, in naar verhouding zoo korten tijd een zoo uitgestrekte onbekende landstreek te doorreizen en te doorvorschen, is dat voor een groot deel te danken aan de zeer bereidwillige hulp welke de reizigers vanwege de Nederlandsch-Indische Regeering mochten te beurt vallen.

De omvangrijke verzamelingen zijn zonder ongevallen te Hamburg aangekomen, waar zij in de plantkundige, dierkundige en menschkundige Instituten een verdere behandeling verbeiden.

Uit nr 6, 2e Jahrg. Forschungen und Fortschritte.

De beide Vlaanderen tiegen naar den

KLUISBERG

op Zondag 6 Juni

Zie onder « Gent » in « Uitstappen en Bijeenkomsten »

DOODE TURKEN.

Konstantinopel is vol van begraafplaatsen, door de geheele stad verspreid. De dooden leven onder de levenden. Men vindt kleine kerkhoven, nagenoeg verlaten, droomende naast moskeëen, onder plantengroei van lange jaren bedolven, waar grafsteenen beschilderd, doch verbleekt van kleur of door atmosferische invloeden van verf ontdaan, opsteken uit hoogop woekerend onkruid. Groote kerkhoven treft men evenzeer aan, met donkergroene cypressen bezet, doodenvelden die aan den voet van den zwaren ringmuur uit den Byzantijnschen tijd, aan het landschap of dat stadsgedeelte een droefgeestige tint geven. Verder neemt de begraafplaats van Edyoch, een voorstad van de voormalige hoofdstad, voor den Turk de heiligste plek in Europa, een voorname plaats in. Het heet dat Mohammed's vaandeldrager daar in 672 sneuvelde en begraven werd. Niet minder grootsch is het kerkhof van Skutari, waar de grafteekens staan opgericht onder cypressen, soms honderd jaren en meer oud, waar de kinderen tusschen de graven spelen, waar de vrouwen op Vrijdag, den Turkschen Zondag, komen babbelen en lachen onder het genot van de meegebrachte koffie en het sabbelen op de weeke « loekoem » (gesuikerde gom).

* * *

Op dien dag wordt de ingang der kerkhoven streng bewaakt. Een politieman, op zijn Turksch tot de tanden gewapend, houdt met dolken, revolvers en kromzwaard elken man onverbiddelijk tegen: de vrouwen zitten ongesluierd bij de graven. Op de graven zou men moeilijk kunnen zeggen. Want geen zerken dekken de graven der Turken. Het zijn steenen, soms houten palen of platte rechtovereind staande steenen (stele's) in den trant der grafteekens op het Israëlietisch kerkhof in onze streken. Die grafteekens behooren rechtovereind te staan. Door den tijd en andere oorzaken staan ze dronkemansachtig schuin en scheef. Die oorzaken zijn van verschillenden aard. De wortels der naast de graven geplaatste boomen: thuya's, cypressen, eiken, woelen den grond los, zelfs in die mate, dat tenslotte het gebeente der begravenen mede wordt opgewoeld. In vroeger tijden gebeurde het ook dikwijls, dat de hyena's in het nachtelijk uur de lijken kwamen opgraven. Dat dit mogelijk was, had zijn oorzaak in de wijze van begraven. In verreweg de meeste gevallen werd in elk graf slechts één lijk bijgezet. De kuil, zeer ondiep, werd gedolven op het oogenblik dat de stoet het kerkhof bereikte en dit kón, omdat de ruimte voor één lijk slechts beperkt behoefde te zijn. Ook wordt een Turk gewoonlijk niet in een kist begraven, doch in stoffen omhulsels. Alles gereede aanleiding voor hyena's om hun slag te slaan. Soms werden man en vrouw in één graf geborgen, maar dan toch steeds met een afscheiding tusschen beiden in. Is het niet te begrijpen dat de bodem door dit alles los kwam te liggen en de grafsteenen topzwaar, schuin hangen, soms geheel op den gro[illegible]d gevallen zijn?

* * *

Ware monumenten zijn de praalgraven waarin de Sultans rusten, de Mohammeds, de Selims, de Solimans. Onder hooge katafalken in sarkofaagvorm met rijke stof gedekt liggen de dooden in hun laatste woning, in grootere of kleinere praalgebouwen. Op die katafalken ligt aan het hoofdeinde de tulband, bestaande uit een kunstige winding van soms wel 25 meters mousseline en dus van enormen omvang. Het inwendige dier grafgebouwen geeft den indruk van musea, het uitwendige van kleine moskeeën. Uitgezonderd deze vorstelijke rustplaatsen (en zelfs ook deze soms) schijnen al de Turksche kerkhoven ons toe buitengewoon verwaarloosd te zijn. De steenen kolommen (stele's), 2 à 3 meter hoog, vlak naast elkander geplaatst, steunen wanordelijk tegen elkander, hangen schots en scheef, of liggen op den grond. Bij de mannen dekt een tulband den top van de stele. Deze tulband werd echter, evenals in het dagelijksch leven, door de fez vervangen (en zijn plaats zal nu voortaan op hoog bevel door het dophoedje worden ingenomen). Maar de invloed van het weer deed de lichte stoffen dier hoofddeksels verteren en men verving ze door een op den kop der stele gebeitelde nabootsing van tulband of fez. Voor de vrouwen nam een ruiker bloemen de plaats van de fez of tulband in. Die bloemen, spoedig verwelkt, geven aan het graf een haveloos uitzicht, zooals wij dit ook maar al te vaak op onze graven waarnemen.

* * *

Bij de Turken schijnt men er zelden aan te denken de verf van de monumenten een weinig op te halen of het verguldsel eens te vernieuwen. Naam, data, vrome spreuken, ze zijn uitgewischt en ze blijven uit. De tijd die alle wonden heet te heelen, blijft hier in gebreke. Maar in spijt van deze schijnbare vergetelheid hebben deze doodenakkers, welke de vroomheid der Turken veelal op de mooist denkbare hoekjes van de stad, van het land, ja van de heele wereld heeft aangelegd, een weemoedige bekoring, die ze onvergetelijk maakt. In dat Ottomaansche Konstantinopel, behoorend aan den Islam, schijnt de dood zonder droefheid voort te leven. Bijkans zou het ons zoet en aanlokkend toeschijnen in dien bodem, die zoo licht lijkt, te slapen in een eeuwigen slaap, droomloos en zorgenvrij. De zwarte cypressen, die in de lucht pieken, zorgen voor een stemmige omgeving, die (o, wondere tegenstelling!) steeds wordt verlevendigd door kinderspel en vogelgekwinkeleer.

Het kerkhof van Eyoeb ligt diep in den beroemden Gouden Hoorn, welke met zijn water ver in het land boort en mede de schoonheid van ligging aan Konstantinopel verleent. Het graf van den heiligen vaandrig van Mohammed, gesneuveld in 672, werd in 1453, bij de inneming van de stad, door de Turken toevallig ontdekt. Het grafmonument, bekleed met de prachtigste tegels, als metaal glanzend, is van het mannelijk publiek gescheiden door een koperen hek, dat glimt door de aanraking der smeekende mannenhanden. Door het hekwerk heen kan men de fijne vrouwenprofielen opmerken die wèl toegang hebben tot de heilige graftombe. De moskee nevens het grafgebouw betraden de Sultans op den dag hunner troonsbestijging om zich met het zwaard van Osman te omgorden in een plechtige bijeenkomst, die veel overeenkomst had met de kroning en de zalving der Fransche koningen te Reims. Om al die redenen van heiligheid en wijding is eeuwenlang de toegang tot de Moskee voor Christenen gesloten geweest. Thans is men bereidwilliger.Een Christen wordt nu tot de geheiligde plaats zonder bezwaar toegelaten.

* * *

Om die gewijde plek van den Islam is een doodenstad verrezen, waar zij begraven liggen, die daartoe den wensch hadden te kennen gegeven. De laan die van den ingang aan den Gouden Hoorn tegen de helling opstijgt naar de moskee op de hoogte, is aan weerszijden omzoomd door kostbare praalgraven met rijk gebeeldhouwde voorgevels, verguld en in kleuren, met glimmende hekwerken, alles te druk, te 18deeeuwsch sierlijk. Daar liggen begraven, onder rozen en bloemheesters, prinsen uit het keizerlijk huis, groot-waardigheidsbekleeders, grootviziers, godsdienstige hooge autoriteiten en tal van voormannen uit de Turksche wereld. Men heeft hier het Père Lachaise uit Parijs, overgebracht op Moslimschen bodem. De begravenen genieten met het levende oog des doods van het heerlijke uitzicht op den fel-fonkelenden Gouden Hoorn en de zee van Marmora, zij rusten uit in « de tuinen der eeuwigheid », van de beslommeringen des levens en doen de levenden genieten van de heerlijke kalmte hunner rustplaatsen in de wonderbaar schoone omgeving. In het Turkenland, in Konstantinopel in het bijzonder moet het heerlijk zijn gestorven te wezen en den eeuwigen slaap te slapen. De dood mist dààr haar verschrikking.

(« Haagsche Post » van 9-1-1926. Rubriek Toerisme).

VAN HET SEKRETARIAAT

Volgende bestuursleden houden zich ter beschikking der leden op het Bondssecretariaat:

De hr. Dr. PIL (Voorzitter): Dinsdag 25 Mei en 8 Juni van 18 tot 19 u.

De hr. Prof. LEURS (Ondervoorzitter): Vrijdag 28 Mei en 11 Juni van 19 tot 20 u.

De hr. Fr. NEYES (Penningmeester): Dinsdag 25 Mei en 8 Juni van 18 tot 19 u.

Mej. B. SAMIJN (Hulpsecretaresse): Dinsdag van 18,30 u. tot 19,30 u.

De hr. JOOS (Leider K. v. T.): Vrijdag van 19 tot 20 u.

De hr. MAUQUOI (Leider K. v. Propaganda): Dinsdag van 18,30 tot 19,30 u.

—x—

LEDENAANGROEI. — Tusschen 15 April en 1 Mei traden 503 nieuwe leden toe.

—x—

HOUDT U VAN REIZEN? — Brochuurtje « Houdt u van Reizen » is niet meer te krijgen. Het was onmogelijk de laatste vragers voldoening te schenken.

—x—

STORTING OP POSTCHECKREKENING. — We verzoeken dringend de leden bij eventueele storting op onze postcheckrekening nr. 93627, steeds op de strook te vermelden waarvoor het bedrag bestemd is.

—x—

JAARBOEK 1926. — Bezit U al het jaarboek 1926, met alle onmisbare gegevens voor onze leden? Zoo niet bestel het dan dadelijk op het secretariaat. Prijs: 1 fr.

UITSTAPPEN EN BIJEENKOMSTEN

De V.T.B. uitstappen en bijeenkomsten zijn voor de leden uit het geheele land toegankelijk

ALGEMEEN REIZEN EN REISJES :

22-25 MEI: De Boorden der Semois. Leider: Jef De Combe.
6 JUNI: Uitstap naar den Kluisberg en Zuid-Vlaanderen. Leider: H. Gyselinck.
6 JUNI: De Boorden der Hoëgne. Leider: W. Heylen.
19-23 JUNI: Autotocht naar het Groot Hertogdom Luxemburg. Leider: Jos. Joos.
26 Juni-1 Juli: Parijs. Leider: J. De Combe.
26 Juni-1 Juli: De Vogezen en het Zwarte Woud. Leider: Prof. Leurs.

AALST

WOENSDAG 19 MEI: Te 17.30 u. Bezoek aan een fabriek.

MAANDAG 24 MEI (2e Sinxendag): Groepsreis per trein naar de kust. Inschrijven bij een der drie afgevaardigden.

GROOT-ANTWERPEN.

ZONDAG EN MAANDAG 23 EN 24 MEI: Uitstap naar de kust (Provinciale Toeristendag te Oostende). Groepsreis aan verminderden prijs. Voor groepsreis en logies inschrijven op het secretariaat tot 18 Mei. De vertrekuren zullen aan de deelnemers worden bekend gemaakt. Gezamenlijke onkosten 90 à 100 fr.

Tweedaagsche fietsuitstap naar Genval en omstreken. ± 80 Km. per dag. Onkosten ongeveer 35 à 40 fr. Aantal deelnemers beperkt. Men schrijve in op het secretariaat.

ZONDAG 30 MEI: Boottocht naar Lillo en bezoek aan de werken der Kruisschans. Kaarten (aantal beperkt) voor boottocht en bezoek werken der Kruisschans te bekomen op het secretariaat aan 3 fr. Vertrek om 10 u. stipt per boot, Vlotbrug Loodwezen. Men vindt alle schikkingen en inlichtingen op de deelnemingskaart. — De fietsers komen samen aan de Schijnpoort te 8 u. ± 80 Km.

ZONDAG 13 JUNI: Studiewaterreis naar Zierikzee. Deelnemingsprijs fr. 12,50 per persoon. Vertrek Antwerpen (Vlotbrug steen) om 7 u. ¾ stipt. Zie voor meer uitgebreide inlichtingen het berichtje verschenen in « De Toerist » van 1 Mei.

ZONDAG 20 JUNI: Uitstap naar Ninove, Pamel, Strijtem en O. L. V. Lombeek. Doorheen het Payottenland en de aardbeziënstreek. Nadere inlichtingen in het volgend nummer.

ZONDAG 27 JUNI: Prachtige autotocht doorheen de Antwerpsche Kempen met bezoek aan de abdijen van Averbode en Tongerloo. Zie het afzonderlijk bericht elders in dit nummer.

ZONDAG 25 JULI: Studie-waterreis naar Temsche en Dendermonde. Nadere inlichtingen in een volgend nummer.

Let wel: Bij het inrichten van groepsreizen dient het volgende in acht te worden genomen:
1°) Inschrijvingen niet vergezeld van het noodige bedrag worden nietig aanzien.
2°) De reiskaartjes worden steeds afgeleverd een half uur vóór het vertrek.
Er wordt dringend gevraagd minstens 10 minuten vóór het uur van vertrek in het station te zijn.

FIETSTOCHTEN :

ZONDAG 6 JUNI: Naar Santhoven en omgeving. Ongeveer ± 70 Km. Vertrek Turnhoutschepoort om 8 u. 30.

ZONDAG 13 JUNI: Naar St. Niklaas en omgeving. Bezoek aan kasteelen ongeveer ± 75 Km. Vertrek Groote Markt om 8 u.

ZONDAG 20 JUNI: Naar Turnhout en omgeving. Pick-nick in de bosschen van Pomfort en Nijlen. Eten en drinken meebrengen. Ongeveer ± 110 Km. (Goeden veloweg). Vertrek Turnhoutschepoort om 7 u.

ZONDAG 27 JUNI: Naar Lillo en Scheldeboorden. Eten en drinken meebrengen. Ongeveer ± 70 Km. Vertrek Schijnpoort om 8 u.

BRUGGE

ZONDAG 23 EN MAANDAG 24 MEI (Sinksen): Ter gelegenheid van den Toeristendag richt Brugge gezamenlijke uitstappen in naar Oostende. Met Sinksen vertrek een groep per trein te 9,20 u of 9,45 u. Terugkeer uit Oostende te 20,35 u. Daar de deelnemers den vollen prijs betalen (fr. 5,80 heen en weer) worden er geen inschrijvingen genomen. Denzelfden dag doet, bij gunstig weer, een groep een uitstap per fiets. Men komt bijeen te 8,30 u. aan het Eduard Milnerpark. Terugkeer naar Brugge rond 7 u. 's avonds.

Op tweede Sinksendag speciale boottocht; zich aanmelden bij de afgevaardigden, Pyck, Daled en Bossier, uiterlijk 20 Mei. De inschrijving voor de leden is bepaald op fr. 4,50; voor niet-leden op fr. 5.— Vertrek aan de Scheepsdalebrug te 8,30 u. Terugkeer uit Oostende te 18,30 u. Voor het uitstapje in zee 's achtermiddags kan men zich ook wenden tot voornoemde afgevaardigden.

BRUSSEL

ZONDAG 23 EN MAANDAG 24 MEI: Reis naar Oostende; inschrijven bij den heer F. Mauquoi, Vonckstraat, 85, Schaarbeek, uiterlijk tot 16 Mei. (Bij genoegzame deelneming groepsreis aan verminderden prijs).

ZONDAG 30 MEI: Provintiale Toeristendag te Vilvoorde. Alle leden uit Brussel naar Vilvoorde! Voor nadere inlichtingen zie elders in dit nummer.

ZONDAG 6 JUNI: Uitstap naar Steenokkerzeel. (Zie volgend nummer).

ZONDAG 20 JUNI: Uitstap naar de Brabantsche Ardennen: Waver, Neerwaver, Dioen, Biez, Graven (Grez), de verrukkelijke Pisselet en Train-dalen. Uitgestrekte panorama's. Vertrek uit Brussel L. W. te 7,52 u.; overstappen te Ottignies. Afstappen te Waver. Terug naar Brussel rond 8 u.

Fietsers komen samen aan de Tervuurschepoort (hoek Tongerenstraat en Tervuurschelaan) te 8 u. en vervoegen de voetgangers te 9 u. te Waver. Knapzak meebrengen.

DUFFEL

ZONDAG 30 MEI: Naar Tervuren, bezoek aan museum en park. Vertrek te 7 u.

ZONDAG 6 JUNI: Naar Hoogstraten. H. Bloedprocessie; bezoek aan de kerk, beklimming van den toren. (Mis te Hoogstraten). Vertrek te 5,30 u.

ZONDAG 13 JUNI: Waterreis naar Zierikzee. Volledig bericht in vorig nummer. Bedrag te storten bij inschrijving, tevens datum en plaats van geboorte opgeven.

GEERAARDSBERGEN

ZONDAG 30 MEI: Bezoek aan de merkwaardige kerk van Ninove en de eigenaardige kerk van Strijtem. Vertrek om 1 u. per autocar.

ZONDAG 6 JUNI: Opvoering van « De Paradijsvloek » in de hovingen van het College door het Vlaamsche Volkstooneel. Vermindering voor de leden van V. T. B.

GENT

ZONDAG 23 EN MAANDAG 24 MEI (Sinksen): Twee groepsreizen naar Oostende. Vertrek uit Gent St. Pieters te 9,12 uur. Aankomst te Oostende om 10,05 u. Vertrek uit Oostende om 20,55 u. Aankomst te Gent St. Pieters te 21.55 u. Programma dier beide dagen in het vorig nummer. Prijs per reiskaart fr. 12,25. Toetredingen tot 13 Mei ten huize van den afgevaardigde, Begijnhoflaan, 31, Gent. Wie verlangt de beide dagen aan de kust door te brengen verwittige tijdig den afgevaardigde.

ZONDAG 6 JUNI: Jaarlijksche reis met muziek naar den Kluisberg. Vertrek uit Gent St. Pieters om 7,40 u. Aankomst te Louiza-Marie te 9,01 u. Van Louiza-Marie te voet naar den Kluisberg. Heerlijke wandeling! In de bosschen pick-nick enveldbal. Te 16 u. wandeling naar Ruien. Vertrek uit Ruien te 18.36 u. tot Audenaarde. Vertrek uit Audenaarde te 19,47 u. Aankomst te Gent St. Pieters te 20,37 u. Prijs per deelnemer — onkosten muzikanten inbegrepen — voor leden fr. 8,50; voor niet-leden fr. 10. Houders van vrijkaarten of abonnementen storten voorafgaandelijk fr. 1,50. Toetredingen tot 2 Juni ten huize van den afgevaardigde, Begijnhoflaan, 31.

LEUVEN

ZONDAG 23 MEI (Sinksen): Fietstocht naar Glabbeek. Vertrek statie te 8,30 u.

ZONDAG 30 MEI: Fietstocht naar de taalgrens. Vertrek Naamschepoort te 8,30 u.

ZONDAG 6 JUNI: Reis naar Malmedy. De deelnemers gelieven zich zoo haast mogelijk te laten inschrijven.

Degenen welke bedoelde reis niet meemaken zetten wij aan in samenwerking met Brussel een uitstap te doen naar Steenokkerzeel.

ZONDAG 13 JUNI: Fietstocht naar Keerbergen, Rijmenam, Hofstade. Vertrek aan het stadhuis te 8 u.

Alle Leuvensche V. T. B.ers welke niet meefietsen langs de taalgrens gaan naar Vilvoorde: provinciale toeristendag! (Zie elders in dit nummer).

ZONDAG 27 JUNI: Fietstocht naar Heist-op-den-Berg. Vertrek aan het station te 8 u. Alle Woensdagen te 8 u. bijeenkomst in « Het Vlaamsch Huis », Muntstraat.

MECHELEN

ZONDAG EN MAANDAG 23 EN 24 MEI: Uitstap naar de kust (provinciale toeristendag te Oostende) voor de groepsreis aan verminderden prijs; zoohaast mogelijk inschrijven bij de afgevaardigden. Bij ev. inschrijving wordt ook voor de logies gezorgd. Vermoedelijke onkosten 90 à 100 fr.

ZONDAG 6 JUNI: Uitstap naar Steenokkerzeel. Bezoek, speciaal beiaardconcert. Nadere inlichtingen in een volgend nummer.

ZONDAG 13 JUNI: Uit Antwerpen waterreis naar Zierikzee. Zie speciaal bericht in vorig nummer.

MELSELE

MAANDAG 24 MEI (2e Sinksendag): Fietstocht door de Kempen: Brasschaat, Westwezel, Loenhout, Brecht, St. Lenaarts, Schooten, Antwerpen. Vertrek te 8 u. Samenkomst bij J. Van Raemdonck, Dorp. Pick-nick in de bosschen.

In vooruitzicht: Naar Hoogstraten: Bloedprocessie. Uitstap per fiets door Zeeuwsch-Vlaanderen, in samenwerking met St. Niklaas.

ST. NIKLAAS

ZONDAG 23 EN MAANDAG 24 MEI (Pinksteren): Toeristendag voor West-Vlaanderen te Oostende. Tweedaagsche uitstap naar de kust. Vertrek uit St. Niklaas om 5,45 u. Terug Maandagavond. Inlichtingen bij den afgevaardigde, Hemelaarstraat, 2.

MAANDAG 24 MEI (2e Sinksendag): Fietstocht door de Kempen: Brasschaat, Westwezel, Loenhout, Brecht, St. Lenaarts, enz. (ingericht door Melsele). De fietsers die niet naar de kust meekunnen, mogen gerust met de vrienden uit Melsele en Beveren mee. — Vertrek om 7 ure aan het bondslokaal « De Hoop »). Zie verder onder Melsele.

Kermis 1926 (26 JUNI-1 JULI):

Reis A: Parijs-Versailles (5 dagen). Leider: Jef De Combe.

Reis B.: « De Vogezen » en « Het Zwarte Woud » (6 dagen). Leider: Dr. Stan Leurs. Liefhebbers kunnen van nu af aan — uiterlijk tot 1 Juni — inschrijven bij den afgevaardigde of op het bondssecretariaat. Aantal deelnemers beperkt. Vraag inlichtingen: Hemelaarstraat, 2.

In vooruitzicht: Fietstocht naar Zeeuw-Vlaanderen. Bezoek aan de Ford-fabrieken te Hoboken. (Zie volgend nummer).

VILVOORDE

ZONDAG 30 MEI: Provinciale Toeristendag voor Brabant. De leden houden dien dag vrij. Nadere bijzonderheden elders in dit nummer.

WESTWEZEL.

ZONDAG 13 JUNI: Studiewaterreis naar Zierikzee (Zeeland). Prijs per persoon fr. 12,50. Groepsreis van Westwezel naar Antwerpen. Het aantal deelnemers is beperkt. Inschrijven vóór 25 Mei bij de afgevaardigde M. Moors, Onderwijzeres, of in het lokaal bij den heer Eug. Peeters.

DE TOERIST

VTB

ORGAAN VAN DEN VLAAMSCHEN TOERISTENBOND

VEREENIGING ZONDER WINSTGEVEND DOEL

VERSCHIJNT :: :: TWEEMAAL PER MAAND :: ONDER LEIDING VAN :: :: Dr. ING. STAN. LEURS ..

DE LEDEN VAN DEN V.T.B. ONTVANGEN DIT BLAD KOSTELOOS (JAARL. BIJDRAGE 7.50 FR.) V. D. LUXE-UITG. 7.50 FR.EXTRA

INSCHRIJVINGSPRIJS: BINNENLAND, p. j. Fr. 7.50 BUITENLAND, p. j. Fr. 12.50 LUXE-UITGAVE 7.50 fr. p. j. MEER

SECRETARIAAT V.T.B. DAMBRUGGESTRAAT, 116, ANTWERPEN. — POSTCHECKREK. Nr 93627

UITGAVE VAN «LIBERTAS». KONINGIN MARIA HENDRIKALAAN, 108, BRUSSEL - VORST

Vijfde jaargang N° 11 — Verschijnt 2 maal per maand. — 1 Juni 1926

Naar de Vogezen en het Zwarte Woud

26 JUNI-2 JULI: 7 DAGEN.

Zaterdag 26 Juni: vertrek Brussel-Noord, 23.6 u.

Zondag 27 Juni: aankomst Straatsburg, 8.21 u. — 10 u.: bezoek der stad in autocar (de Sint Thomaskerk, de cathedraal, het uurwerk, de oude huizen, het museum). — 12.45 u. middagmaal, — 14.00 u. per autocar Straatsburg, Molscheim, het Breuschdal, Schirmeck, de Donau, Raou l'étape, Saint Dié (avondmaal en logies).

Maandag 28 Juni: 9 u. vertrek uit Saint Dié. Per autocar de vallei van de Meurthe, Anould, le Plafond, de meren van Gerardiner (middagmaal) Langener en Retournemer: langs de Schluchtpas over Munster i. E. en Turckheim naar Colmar. Avondmaal en logies te Colmar.

Dinsdag 29 Juni: Per autocar bezoek aan Colmar. Middagmaal. Verder naar Alt-Breisack, Freiburg, bezoek der Munsterkerk, het Kaufhaus, Martinskirche, avondmaal en logies.

Woensdag 30 Juni : 9 u. vertrek uit Freiburg per autocar naar Hollental, Titisee (middagmaal) Neustadt, Wohrnebach, Furtmangen, Triberg (avondmaal en logies).

Donderdag 1 Juli: te 9 u. vertrek uit Triberg per autocar naar Guthachtal, Hausach, Geugenbach, Offenburg, Kehl, Straatsburg. Vertrek uit Straatsburg per trein te 22.5 u.

Vrijdag 2 Juli: Aankomst te Brussel-Noord te 7.37 u.

Prijs: 2de klas spoor, autocar, logies en maaltijden 900 fr. (onder voorbehoud van valutastand en ev. tariefverhooging in de te bereizen landen).

De inschrijvingen worden aangenomen tot 13 Juni.

ONZE REIS NAAR PARIJS

VAN ZATERDAG 26 JUNI TOT EN MET DONDERDAG 1 JULI 1926.

Prijs: fr. 350. Leider: *Jef De Combe.*

Heerlijke boottocht op de Seine, heel Parijs door. Bezoek te Versailles aan kasteel, groot en klein Trianon, musée des voitures, prachtige hovingen met beroemde fonteinen.

Ritten door Parijs per luxe-autocar.

Bezoek aan het musée du Louvre, musée Rodin, musée de Clumy, Trocadéro, Panthéon, Hotel des Invalides, met graf van Napaléon, Palais Royal, stadhuis, justiciepaleis, Sainte Chapelle, Notre Dame, Madeleine, Sacré Cœur, tour St. Jacques, grand et petit Palais, Opéra, Arc de l'Etoile, Arc du Carroussel, Jardin des Tuileries, parc des Buttes-Chaumont, kerkhof Père Lachaise met lijkenverbrandingshoven, Eifeltoren, place de la Concorde, place Vendôme, place de la Bastile, place des Vosges, enz... .

Vertrek Zaterdag avond 26 Juni uit Brussel-Noord.

De prijs kan nog een lichte wijziging ondergaan. Aan de deelnemers worden voor de reis alle verdere inlichtingen verschaft.

De Basiliek en de Processie van het Heilig Bloed te Brugge.

De stichting van St. Baselis dagteekent van rond het midden der 12e eeuw; Diederik van Elzas en Sibylla van Aujou deden vermoedelijk op de plaats waar het eerste steen van Boudewijn I gestaan had een kerk bouwen ter eere van O. L. V. en van St. Baselis, kerkvader van de Grieksche kerk en plaatsten er vier kapelanen om ze te bedienen. Daar werden op het einde der IIe eeuw door graaf Robrecht van Jerusalem de relieken geplaatst van den aartsbisschop van Neo-Cesarca, die hij uit het H. Land had medegebracht. In 1148 schonk, als loon zijner dapperheid tijdens den 2e kruistocht, Boudewijn III, Koning van Jerusalem, in afspraak met den patriarch, een deel der reliek die in de patriarchale kerk berustte, aan zijn schoonbroeder Diederik van Elzas die ze deponeerde in deze bidplaats van het oud grafelijk kasteel. Bij het aanbrengen van het H. Bloed werden de relieken van St. Baselis naar de Collegiale van St. Donatianus overgebracht.

Deze onderkapel van het H. Bloed is, naar archeologen beweren, een der oudste architecturale monumenten die zijn overgebleven. De muren zijn gebouwd in veldsteen ; zij- en dwarsribben der kruisgewelven zijn met uitstekende lijsten versierd. Deze gewelven rusten op pijlerbundels, wanddiensten, en op een reeks korte gedrongen zuilen in veldsteen met een eenvoudige dekplaat in plaats van kapiteel maar die dragen op een rijke basis van hoekklauwen van uitgesproken Doorniksch-Normandisch karakter, in blauw steen. Het gewelf en de pijlerbundels zijn in geelachtig tufsteen en de kapiteelen ervan in wit steen. Voor het meerendeel hebben deze kapiteelen den kubusvorm van den Rijn: hier zien wij duidelijk hoe de Nederlanden, wat den kerkbouw betreft, onder den invloed van de Duitsche architektuur kwam te staan. In de ontwikkeling van den vorm der kapiteelen ontvouwt de romaansche bouwkunst een ongemeene vruchtbaarheid. In de zuiver Germaansche landen ontstond echter spoedig de typische grondvorm van het romaansch kapiteel, het kubuskapiteel welke den primitiefsten overgang van den kreisvorm der zuilen in het vierkantig opschietend gewelfcomplex nastreeft.

Dit kapiteel vertoont zich als een kubus aan de hoeken nederwaarts gelijkmatig afgerond en zeer dikwijls met vlecht- en bandwerk versierd. Deze kubuskapiteelen karakteriseeren de laat-romaansche bouwkunst.

Het is best mogelijk dat van den beginne af deze kerk twee verdiepingen had. Inderdaad, het gewelf van de middenbeuk is in een rondboog en in de zijbeuken is de rondboog verheven om op de breedte niet te ververliezen. Toch zal de bovenkapel niet voor 1149 gebouwd zijn, jaar waarop Diederik het H. Bloed te Brugge aanbracht.

De zijbeuken eindigen in effen vlakken en het koor dat nieuw is in halve cirkel onder een schelpgewelf. De steunbeeren zijn halfrond. Op het einde der 12e eeuw werd de kerk door een grooten brand geteisterd waarin de archieven te loor gingen, samen met de stichtingscharter van St. Baselis. Er bestaat geen zekerheid, indien de bovenkapel die romaansch is, na 1149 werd gebouwd, ofwel na den brand van 1184.

Aan de zuidelijke zijde van deze kerk is een minder verzorgd bouwwerk, ook in veldsteen, later bijgevoegd, waarin men een tongewelf met spitsboog aan treft. Men kan nog merken hoe het zuidelijk deel van dit bouwwerk gevormd is door een deel van de oude omheiningsmuur van den Burg. Deze bijgebouwen kunnen opgericht geweest zijn om als basis te dienen aan de kruiskapel.

Tot de hooge beuk die op deze kerk voor de volledige evolutie naar het baksteen en den gothischen bouwtrant werd opgetrokken, had men vermoedelijk toegang, aan den kant van de Burgplaats, langs een wenteltrap in een torentje geconstrueerd. Deze bovenkapel waarvan men onder de bevloering romaansche sporen heeft gevonden, was niet langer dan de St. Baseliskerk en had een ronde basis: men merkt aan den westelijken gevel dat het een vroeg-gotisch gebouw was. Aan den buitenkant langs den Burg schijnt er in de 15e eeuw een tribuun te zijn geweest, waar de relikwie ter vereering werd uitgesteld. In het koor van de crypte zijn de tafel en de basis der zuiltjes van het altaar oorspronkelijk.

Sedert 1528 hoorde de rechterbeuk aan het gild van de kaarsenmakers; ze verlieten ze in 1723 om hun diensten te doen in de St. Pieterskapel ter Philipstockstraat: een vrome herinnering daaraan is het O. L. V. beeld van Gedurigen Bijstand dat van de 14e eeuw dagteekent en onlangs zeer goed werd gerestaureerd. De middenbeuk heette vroeger

de kapel der steenmetsers: in 15^e eeuwsche teekeningen wordt daar reeds gewag van gemaakt.

Bij het verlagen en vernieuwen van den vloer ontdekte men in de middenbeuk den geschilderden grafkelder van Jan van Audenaerde, meester-metser, die op het einde van de 14^e eeuw het achtkantig gedeelte van den Halletoren bouwde en de sierlijke hoektorentjes op de tweede verdieping.

Te oordeelen naar het uiterlijke, zou men moeilijk kunnen vermoeden dat deze St. Baseliskerk van de 12^e eeuw dagteekent; immers in 1503 werd daartegen een kapel gebouwd voor de klerken van de «vierscare» ; wij vinden er enkele oude consolen die in de 16^e ceuw in het koor van de kerk door de steenmetsers ter versiering werden aangebracht. Benevens een altaarstuk vervaardigd naar een teekening van Hanceloot Blondeel, is nog een halfverheven albasten beeldwerk bewaard van 1557, dat een zeldzaam onderwerp, nl.: de communie van Judas voorstelt.

Op het einde der 15^e eeuw werd aan den Noordkant een kapel aangebouwd, in 1832 afgebroken: van de drie torentjes die er op stonden bleven twee bewaard, in 1877 gerestaureerd. De gevel van den grooten trap in blauw steen werd in de 16^e eeuw vervaardigd, hij was gepolychromeerd en versierd met beelden, naar de teekening van Hanceloot Blondeel. Deze trap werd in 1832 achterwaarts gebracht en ook de gevel gerestaureerd, in 1893. De beelden zijn nieuw.

Met de godsdienstige beroerten werden de beneden- en bovenkapel een tijdje lang door het schepencollege in poeder- en wapenmagazijn veranderd. Maar vooral onder de Fransche overheersching werd er veel van de H. Bloedkapel verwoest of vernield, zoo de meeste kostbare 15e eeuwsche kerkramen ; zeven die overgebleven waren werden, rond 1830, aan een Engelsch antiquaar voor 14 Fr. stuk verkocht. De geheele bouw vormde één armzalige ruïne; men bracht er de dronkaards in onder en de verdwaalde honden die zouden afgemaakt worden. Voorloopige herstellingen maakten vanaf 1819 de vereering van het H. Bloed opnieuw mogelijk tot in 1896 de algeheele restauratie werd begonnen en in 1924 voltrokken.

In 1923 kreeg de kapel van het H. Bloed den titel van Mindere basiliek: volgens de decreten der Ritencongregatie gaat de mindere basiliek voor alle andere kerken uitgenomen voor de kathedraal: haar eereteekens zijn het «Conopaeum» een tamelijk groot baldakijn in den vorm van een half toegevouwen regenscherm en het « Tintinabulum », een klokje dat altijd het baldakijn vergezelt.

* * *

Onder de kunstvoorwerpen die in het museum bewaard zijn, vermelden wij de bijzonderste:

Het groote relikwieschrijn. Tijdens de godsdienstige beroerten werd de groote gothische relikwiekast officieel door de Geuzen verkocht. Het tegenwoordige schrijn is het werk van Jan Crabbe 1617. Op de zeskante basis rijzen zes corinthische zuiltjes die gecanneleerd zijn en met arabesken versierd. Deze zuilen schragen den koepel waarop drie torentjes staan. Het middenste dat versierd is met de beeldjes van den Zaligmaker en de Moeder Gods is bekroond met den symbolischen Pelikaan. In de andere staan St. Donaas en St. Baselis. Tusschen de zes zuilen is een rijk zeskant koffertje waarin de relikwie rust. Op het deksel staan de beeldjes van den gekruisigden Christus, de Moeder Maagd en St. Jan den evangelist; allen zijn in massief goud. Onder het baldakijn hangt een sierlijk kroontje in geëmailleerd zilver te bengelen dat, volgens de traditie, door Maria van Bourgondië werd gegeven. Onder de menigte edelgesteenten die op het koffertje glinsteren trekt vooral de aandacht een prachtige zwarte diamant, die eertijds aan koningin Maria Stuart toebehoorde ; met de Godsdienstige beroerten zijn er enkele verloren en door onechte vervangen.

Om de zeskanten basis zijn twee en dertig geëmailleerde wapentjes geciseleerd, waarvan er een het jaartal draagt 1617 met een krab als aanduiding van dengene die het vervaardigde. Dit middeleeuwsch opgevatte schrijn is uitgewerkt in rijke Italiaansche Renaissance. Onder de Fransche overheersching werd deze kast met het kostbaarste zilverwerk der kapel onopgemerkt, op een marktdag, in kisten over de grens naar Amsterdam gebracht alwaar ze in bewaring bleven tot 1807.

Het klein langwerpig zeskant relikwiekastje, dat iederen Vrijdag gebruikt wordt, is een gift van de aartshertogen Albrecht en Isabella, 1611.

De relikwie zelf, waarvan de echtheid op de meest soliede basis historisch is vastgesteld, werd te Brugge in 1149 aangebracht. Zij is nog bewaard in de fiool, waarin ze de patriark van Jerusalem aan den graaf van Vlaanderen heeft geschonken, welke op zijn beurt de relikwie toevertrouwde aan den legeraalmoezenier Leonius, prelaat van de abdij van St. Bertijn, te St. Omaars. De cylinder, waarin de fiool was geschoven, werd

herhaalde malen hersteld en zelfs geheel vernieuwd. Tot rond 1325 vloeide het bloed iederen Vrijdag : het wonder gebeurde nog eens in 1388 bij de vernieuwing van het glazen buisje door den bisschop van Ancona.

Onder de Godsdienstige beroerten werd ze, in 1578, door den eersten kerkmeester Don Juan Perez de Malvenda, in zijn huis, aan den hoek bij de St. Nepomucenusbrug geborgen, en onder de Fransche overheersching gebracht in de Latijnsche school, welk gebouw thans bewoond wordt door de zusters Theresianen Carmelitessen en later verplaatst naar de woning van Barones de Pelichy, het huidige St. Aloysius college. Nadat ze in 1819 terug aan den eeredienst voorloopig in de Kathedraal was tentoongesteld, werd ze, in 1821, in de opgeknapte St. Baselis kapel terug ondergebracht.

Het Edel Broederschap, in de stadsrekeningen geheeten « Den ghesselscepe van den helighen Bloede », werd in den aanvang der 15e eeuw door Brugsche notabelen gesticht. Het oudste Kostuum waarvan de teekening bewaard is gebleven, dagteekent van 1449 : ieder jaar werd het model en de kleur gewijzigd. In 1589 werd deze tabbaard vervangen door een zwarten laken mantel met damasten voering, maar vanaf 1699 zag men, wegens de groote kosten, van deze kleedij af.

Benevens kant-, suy-, brodeer- en tapijtwerk is nog een verzameling *schilderijen* voorhanden, onder dewelke een « Nederlegging » van de hand van een onbekenden meester, dien men aanduidt onder den naam van den meester van het H. Bloed; ook tafereelen van Pieter Paulus en Jac. van Oost.

Sedert onheugelijke tijden worden de feesten van het H. Bloed gevierd gedurende de veertien dagen die aanvangen met den 3en Mei. Naar wij uit een keure van 1291 kunnen opmaken, moet reeds toen de processie bestaan hebben. In 1303 kreeg zij een officieel karakter, wellicht als herinnering aan de verlossing der stede, in 't jaar 1302. Vanaf de 14e eeuw werd iederen dag van de plechtigheid, ommegang gehouden, waaraan het magistraat deelnam en om de beurt de colleges en geestelijke orden van de stad. De processie, die door een menigte boden op last van het magistraat in alle richtingen werd aangekondigd, lokte een ontzaggelijken volkstoeloop. Den vooravond verzamelden zich de speellieden van de verschillende ambachtskorpsen op een verhoog voor de kapel van St. Baselis, alwaar zij met een serenade de veertiendaagsche plechtigheid inzetten. Te middernacht begonnen de kapelanen plechtig de eerste vespers te zingen en rond één uur kwamen de «begijnen van den Wijngaerde met haerluyder Herder» in het kerkje en begonnen hun ommegang, die zij rond vijf uur 's morgens voleindigden.

De weg, dien de processie aflegde was vrij lang. Men vertrok 's morgens te 10 uur uit de kerk van St. Donaas, recht naar de Boeveriepoort. Daar scheidden zich af van den stoet het magistraat, de leden van de confrerie en de hoogere geestelijkheid; zij namen wat rust en in den hof van Joris de Muustere, die tegenover het gasthuis van St. Juliaan was gelegen, werd een eetmaal «imbyt» opgediend, dat door de kapel van bedoeld gasthuis gastvrij werd bekostigd. Ook van wege het magistraat ontving de confrerie een jaarlijksche gift in natura, welke bestond in een zeker kwantum Gasconaadschen, Grenaadschen en Rijnschen wijn, waarbij een menigte reusachtige brooden was gevoegd, voor de plechtigheid speciaal vervaardigd en genaamd H. Bloedbrooden : in ieder van die echte «wagenwielen» waren 24 pond rozijnen gebakken.

Middelerwijl zette de stoet zijn gang voort langs de buitenvest tot aan de Ezelpoort, dan weer binnen de stadsomheining tot aan de St. Leonardpoort, alwaar hij weer den buitenkant van de stad tot aan de St. Catharinapoort volgde; hier nam men weer de binnenvest om het St. Juliaansgasthuis te bereiken. De dignitarissen namen weer hun plaats in de processie in, die rond vijf uur 's namiddags op de Burgplaats terug was.

Te oordeelen naar de beschrijving, die de kronijkschrijver Damhouder van dezen stoet geeft in zijn «Van de Grootdadigheyt der breedt-vermaerde Regeringhe» moest het in zijn bonte wemeling van kleuren en groepencomposities iets luisterrijks zijn geweest. Vooraf reed een groep ruiters gevolgd door de speellieden, die lange zilveren instrumenten bespeelden, versierd met «panyoenen van der stede wapene» en wier trompetgeschal afwisselde met dat der wachters die van op den Halletoren bliezen. Men zag er al de ambachten en gilden met hun kruisen, bannieren, dekens, en kapelanen, de hand- en kruisboogschutters, de compagnie der scaerwetters of gewapend voetvolk en de kaproenen voorafgegaan door hun kapitein te paarde. Dan stapten de leden van het H. Bloed, het magistraat, de stadsofficieren, « de baillin ende de scouthete met haren ghesselschepe». De groote banier van Vlaanderen, den Zwarten Leeuw op geluw veld en die van Brugge werden erin gedragen. De reguliere en seculiere geestelijkheid

van de stad, die in haar algeheelheid eraan deelnam, werd meermaals opgeluisterd door abten en vreemde prelaten, want telken jare vertrokken een menigte boden in alle richtingen met uitnoodigingsbrieven van het magistraat. En aan het slot werd de relikwie gedragen onder een «tspaerlaken» van karmozijne zijde. De stoet droeg vooral een grootsch karakter wanneer de bisschop van Doornik, die Vlaanderen toenmaals geestelijk bestuurde, de plechtigheid leidde of wanneer de hertog met zijn hof, dat voor het schitterendste van Europa werd gehouden, aan de oude stede nog meer luister kwam bijzetten.

In 1396 begon men voorstellingen in de processie te brengen: ontwerpen en uitvoering werden opgedragen aan de schilders en de kamers van rhetorika. Door het invoeren van dit profane element ontstond een verbazend amalgaam, waarvan de samenstelling even wansmakelijk als belachelijk aandeed. Zoo zien wij ten eerste den Reus Trevanus met zijn gade optreden, weldra aangevuld met hun dochter Rosalia, die met den Perziër Aurelianus haar echt viert; ook den wagen met de wisselvalligheden der Fortuin; men zag er de voorstelling van het laatste avondmaal, het «hovekin», den boom van Jesse, de Hel met een heele bende duivels, de geschiedenis van Orpheus en Eurydice en het Ros Beyaert, dat op wielen werd voortgetrokken. In 1687 werd dit alles nog in de schaduw gesteld. Benevens de Reuzen kwamen nog in de processie, de vier Heemskinderen, Koning Karel temidden van zijn schitterend hof, zinnebeeldige triomfwagens als de Parnassusberg, de Pelikaan e.a., waar men de toenmaals beoefende dansen voor de nieuwsgierige volksmenigte vertoonde.

In 1578 werd het itinerarium gewijzigd: het is nog datgene dat heden ten dage wordt gevolgd. Sedert 1900 werden bijbelsche groepen ingevoerd met sterk geprononceerde dramatische strekkingen: deze waar Jezus met de wetgeleerden debatteert is afgekeken van de boetprocessie van Veurne, die op haar beurt den oorspronkelijken vorm uit de vroegere H. Bloedprocessie had overgenomen. Ditzelfde jaar trokken de leden van het Edele Broederschap opnieuw hun traditioneel costuum aan.

De plechtigheid van de H. Bloedprocessie valt samen met de Brugsche Meifoor. Ook stroomen jaarlijks tienduizenden uit eigen streek en vreemde landen naar de oude Breydelstede, die dien dag een drukte vertoont waarvan men zich bezwaarlijk een voorstelling kan maken. Geheel anders opgevat dan de niet minder interessante boetprocessie van Veurne, draagt deze van Brugge in haar luisterrijke samenstelling een meer voornaam en indrukwekkend karakter, dat nog verhoogd wordt door de mystieke atmosfeer van de oude middeleeuwsche stede.

W. B.

WEGENIS

MOERBEKE. — Dit is het plan omtrent de ligging van de Kromme helling en kalsijde op de wijk 't Molentje. Vroeger zoo aangelegd uit oorzaak van den windmolen der familie Provoost, die nu verdwenen is.

Men zou nu moeten eischen dat het zicht niet afgesneden wordt door het bouwen van een kot, zwart geteekend in de groote Kromte, maar wel dat de kalsijde recht wordt getrokken volgens de puntlijnen in het

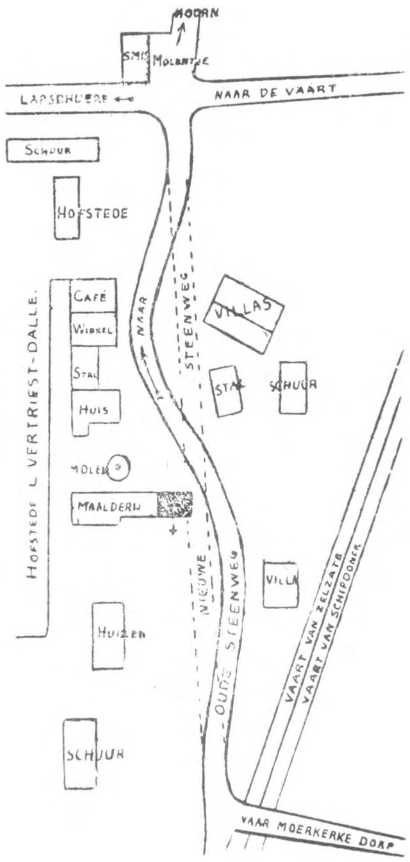

plan. Waarom toch zoo ongelukkig laten bouwen, schuinsch, noesch, krom, vooruit, achteruit enz.? en geen de minste vooruitzichten voor de toekomst, maar wel groote gevaren voor ongelukken. Zijn wij geen 100 jaar in alles ten achter? Elk zegt: «Moerbeke is dood, maar is het te verwonderen? Als er iemand hooger op wil moet er een stok in 't wiel». Nu 't zal misschien beteren. Kijk liever naar 't zwarte plekje op dat plan en zeg uw gedacht erover gij molenmannen en autogeleiders.

Aan eigenaars en bestuur uit plicht mijn gedacht.

«'t Getrouwe Maldeghem», 21-3-'26.

WAAR DE « DRAE CENA »-PALMEN BLOEIEN
Torquay

In het nummer van 15 Maart jl. verscheen een opstel over de Engelsche Riviera en de kuststad Torquay. Hier volgen eenige daarbijhoorende zichten.

De «Princess Gardens» is zeer schilderachtig. Aangelegd op Italiaansche wijze vertoont deze tuin een groote verscheidenheid teekeningen, samengesteld met de bloemen volgens de verschillende jaargetijden. In de Mei bloeien en geuren er alom, zeer weelderig, de « wallflowers », gele vlierbloemen. De bekwame stadshoveniers «schilderen» er als het ware met bloemen en vormen motieven en teekeningen als het stedelijk wapen, zeilende yachten, enz. In dezen tuin vinden wij een der schoonste verzamelingen van gansch Europa, van de Australische palm « Drae cena ». Telkenjare bloeien deze boomen weelderig en geuren dan overheerlijk. De « Princess Gardens » werd aldus genaamd ter eere van koningin Victoria's dochter, prinse Louise, die veel belang stelde in den voorspoed van Torquay.

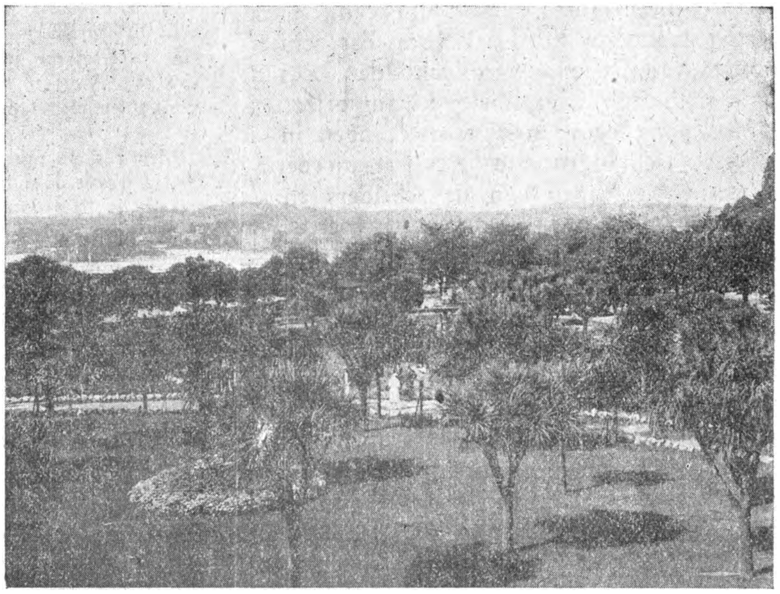

Princess-Gardens Torquay.

Nabij de « Princess Gardens» bevindt zich het Paviljoen, een schoon gebouw in witte tegelsteen, waar steeds tooneelvoorstellingen en concerten worden gegeven. Bekende kunstenaars als Kubelik, Nelly Melba, Hambourg, Kreisler, Sapellnikoff, Kirkby Lunn, Heifek Clara Butt, en andere internationaal bekende sterren, treden er op. — Bezijden het Paviljoen ligt het modern restaurant, steeds druk bezocht.

Alhoewel Torquay niet zeer oud is, vindt men in zijn nabijheid toch oude stadjes en dorpen. Op een mijl afstand slechts, buiten de stad, en niet ver van de tramweg, bevindt zich het dorpje Cockington, hetwelk dagteekent uit het Saksisch tijdperk. Volgens oudheidkundige theorie beteekent de naam « plaats der bronnen » en waarlijk, het distrikt is zeer rijk aan « wells »; het water loopt er soms over den weg. Een riviertje vloeit door het dorp, bezijden den steenweg. Het is nog een mooi specimen van wat men «rural (landelijk) England» noemt, een uitzicht hetwelk t'allenkant al te opmerkelijk verdwijnt.

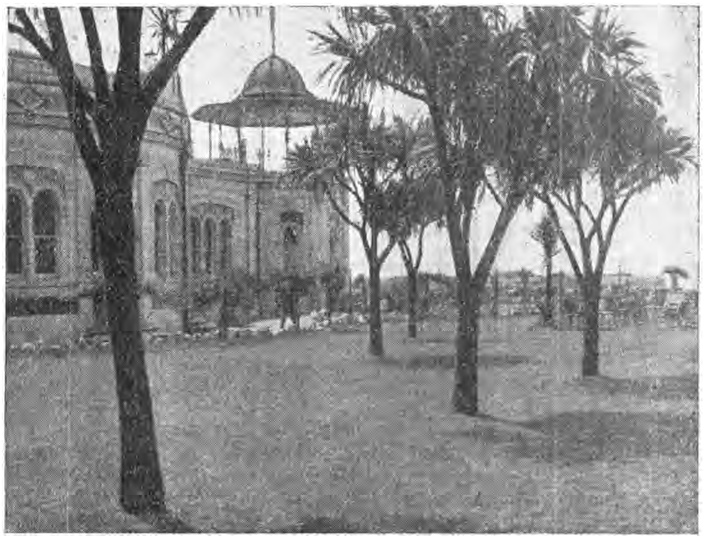

Paviljoen-Café Torquay.

Cockington wordt vermeld in Domesday Book, het befaamde en bewonderenswaarde register,

aangelegd door koning William the Conqueror (Willem de Veroveraar) in het jaar 1084. Cockington was eertijds een bedrijvig plaatsje en bezat vier watermolens, maar zijn roem behoort sinds lang tot het verleden. — Bij het dorp ligt een geschiedkundig zeer belangrijke kerk uit het tijdperk der Noormannen,

Cockington-Dorp Torquay.

ook Cockington Court, het Heerenhuis der Familie Carey, wier naam zeer goed gekend is in de geschiedenis van het graafschap Devon. Het « Court » is een typisch specimen van de « stately homes of England ». — De schilderachtige smederij in Cockington-village is wellicht de meest gefotografeerde en geteekende merkwaardigheid in westelijk Engeland. De dorpsstraat wordt vaak gebruikt als decorum voor kinema-opnamen. In de dorpshuisjes, nog met stroo gedekt en met bloemen gesierd, kan men thee gebruiken met daarbij, natuurlijk, de room, en de roem, van Devon.

Ten Noorden van Torquay bevindt zich het distrikt Babbacombe. Daar bereiken de kalksteenrotsen (limestone cliffs), een hoogte van 400 voet. Aan hun bazis klotst de zee. Weinig verder eindigt de kalksteenformatie en beginnen de steilten in roode zandsteen, die voortloopen tot aan de stad Teignmouth, omtrent 8 mijlen daarvandaan. Deze uitgestrektheid langs de zeekust is een der aanlokkelijkste van gansch het Britsche rijk. Bij den voet der Babbacombe-rotsen ligt een schilderachtig haventje, van kaaimuren voorzien ; rondom tot aan de zee, treft men er veelvuldig boomen en kleiner gewas aan, bijzonderlijk de « hart's tongue » (Scolopendrium) en het is niet verwonderlijk dat deze plaatsen zeer gezocht zijn door de kunstschilders.

Tijdens de maand April van dit jaar vond op de stedelijke tennispleinen de lawntennis hoofdwedstrijd voor Groot-Britanje plaats. Vele spelers, internationaal gekend, namen er aan deel. Deze spelen genieten daar steeds den meesten bijval en lokken altijd een groote menigte volks. Torquay wordt stilaan « het » centrum voor lawn-tennis.

REMY VAN EINDE.
(naar het Esperanto).

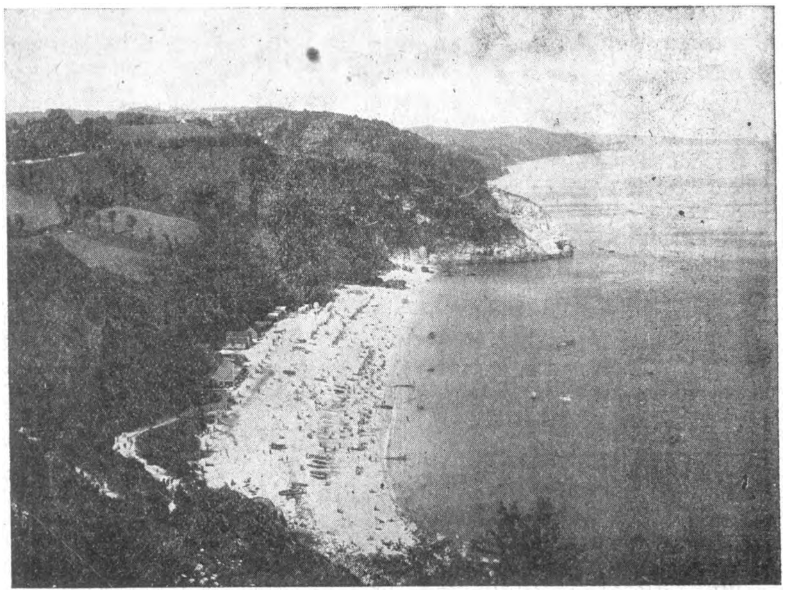

Babbacombe-strand Torquay.

DE BOOMGAARDEN IN ZUID-BEVELAND.

De maand April is elk jaar de tijd om de bloeiende boomgaarden op Zuid-Beveland te zien. De overdadige heerlijkheid van pruimen-, kersen- en perenbloei is reeds voorbij, maar de appelbloei duurt nog wel tot half Mei. De mooiste rondreis kan men dan maken als volgt. Putte (grens — denkt om triptiek — provinciale wegkaart geeft de grensbeambte kosteloos af) Hoogerheide tot een zijweg links bij handwijzer en reclamebord «Bezoekt Zeeland» 12 KM., Station Woensdrecht, 1 KM., spoorwegovergang Scheidedam, Rieland, Krabbendijke, 14 KM., steeds de handwijzers volgen in de richting: Vlissingen. Kruiningen, 6 KM., Schore, 2 KM., Biezelinge, Kapelle, 4 KM. Hier is een centrum van boomgaarden rondom het dorp. Voor de go ische kerk rechts af, bij handwijzer richting Wemeldinge en even verder bij een volgenden handwijzer weer: richting Wemeldinge: prachtweg. Rondom het dorp Wemeldinge is het al boomgaard wat men ziet, (6 K.M.). Dan naar den zeedijk, naar Kallendijk met prachtige uitzichten over de Oosterschelde en over het land, en verder naar Goes 10 K.M. Men is nu 55 K.M. van Putte en wie haast heeft kan terug gaan.

Kloetinge tot Malen 3 Km., daar rechts (spoorweg over twee maal) over het spoor direct links, dan weer rechts en dan links, (weg vragen naar Burgemeester van Kloetinge) langs diens huis loopt de mooiste weg smal en bochtig, maar prachtig mooi; men komt dan van zelf weer in Kapelle en rijdt den zelfden weg terug naar de grens, totaal 100 KM.

Wie meer tijd heeft, gaat van Goes eerst Zuidwaarts, 's Gravenpolder, Kwadendamme, Baarland, Oudelande, Driewegen, Ovezande, Nisse, Goes. 33 KM. en volgt daarna de reis huiswaarts. Dit laatste gedeelte moet op de kaart gereden worden, de handwijzers zijn hier te spaarzaam. De wegen zijn niet breed, doch in uitstekenden toestand. Het is niet raadzaam, ze met zeer groote autobussen te berijden; bussen van 15 man kunnen er nog goed over, en vooral motorrijwielen en personenauto's zullen er geschikt voor zijn. Voor fietsers zal een zoodanige tocht op een dag wat zwaar in de beenen vallen. De wegen zijn alle goed, steenslag of grint, dus aangenaam om te berijden. Als men 's Zaterdags middags vertrekt kan men voor donker gemakkelijk in Goes aankomen en logeeren (3 hotels op de markt, meer eenvoudige in de omgeving van de markt). Den volgenden Zondag kan dan de rest van den toer worden afgelegd. Men verzuime dan vooral niet, in een der dorpen het uitgaan van een kerk te zien om den rijkdom van kleederdrachten te bewonderen.

Nadere inlichtingen verstrekt het bureau voor Vreemdelingenverkeer, Markt, Goes.

Dr H. R. FOLMER.
Arts, Goes.

OVER FOTOGRAFIE.

HET DIAFRAGMA.

Binnen in de lens bevindt zich het diafragma, een toestelletje dat ons toelaat de scherpte van het beeld te beïnvloeden. Het diafragma is een ring, welke uit een reeks sikkelvormige metalen of caoutchouc-plaatjes is samengesteld. Door te draaien aan den diafragma-ring, die buiten de lens is aangebracht, kan men het diafragma verder sluiten. Het is klaarblijkelijk, dat we met het verkleinen der diafragma-opening de lichtsterkte van het ontworpen beeld verminderen, daar de lens lichtzwakker geworden is. We hebben vroeger gezien, wat de lichtsterkte van de lens is, n.l. het kwotiënt van de deeling brandpuntsafstand door lensopening. Indien we nu de lensopening verkleinen (dus de deeler), zal het kwotiënt grooter worden. Hoe grooter dus dit getal, hoe geringer de lichtsterkte van de lens is en hoe langer men zal hoeven te belichten. Bij alle lenzen zijn deze getallen zoo aangeduid, dat bij elke volgende kleinere lensopening de belichtingstijd moet verdubbeld worden. Ziehier een voorbeeld van diafragma-openingen met de relatieve belichtingstijden, in de veronderstelling, dat we met volle opening 1/80 sekonde moeten belichten.

f: 4,5	f: 6,3	f: 9	f: 12,5	f: 18	f: 25	f: 36
1/80	1/40	1/20	1/10	1/5	½	1 sekond

Niet alle lenzen hebben voorgaande nummering; er bestaan nog verschillende systemen, waarvan het volgend ook het meest voorkomt: f:4 f:5,6 f:8 f:11 f:16 f:22,5 f:32 f:45. Het is niet noodzakelijk, het diafragma juist op een der aangegeven openingen te zetten; men kan b.v. ook tusschen 4,5' en 6,3 plaatsen; men heeft dan een opening ongeveer van f:5. De voorgaande belichtingstijd hoeft dan niet te worden verdubbeld, maar vermenigvuldigd met 1,5.

DE LANDVORMEN VAN HET FRANSCHE « MASSIF-CENTRAL »

(Vervolg en slot).. (1)

III. — « CAUSSES ».

Zoo heeten de arme, onvruchtbare hoogvlakten, waar de wit- of grijsachtige kalksteen de heete zonnestralen onophoudelijk terugkaatst.

Wie die wijde, eenzame hoogvlakte betreedt, kan haast geen stap zetten zonder een zwerm sprinkhanen vóór zich op te jagen. Weinig huizen en zeldzame valleien komen er, nu en dan, het eentonig uitzicht aangenaam onderbreken.

Het regenwater wordt er spoedig opgeslorpt door de ontelbare spleten, die men in de kalksteen aantreft ; zoo ontstaan dan ten slotte, door scheikundige verweering, de kenmerkende «dolieven» of trechtervormige putten in den rotsachtigen bodem. Het regenwater sijpelt weg langs de scheuren van de kalksteen, welke weldra door scheikundige oplossing verbreed worden, om aanleiding te geven tot het bestaan van onderaardsche rivieren en sprookjesachtige spelonken. Op soortgelijke wijze zijn de kalksteengrotten ontstaan van Han, Remouchamps, Dinant, enz...

Men onderscheidt in het Fransch Middelgebergte de Groote Causses en de Kleine Causses.

DE GROOTE CAUSSES.

(Zie bijbehoorend kaartje).

Deze naam wordt gegeven aan de kalksteen plateau's, welke zich tusschen 700 en 1000 M. hoogte verheffen, ten Zuiden van Auvergne ; het zijn de Causses van Gévaudan : Causses de Méjeau, de Sauveterre, de Larzac, in de omgeving van Mende en Millau, alle uit Jurassische kalksteen samengesteld, welke 's Zomers staat te trillen in het heete zonnelicht

De verhevenheid van den bodem is echter niet zoo eentonig als men wel denken zou. Soms verdwijnt het horizontaal profiel van de steenrots en van verre meent de toerist zich te bevinden vóór de ruine van een oud kasteel; in feite zijn het verbrokkelde dolomietrotsen, waarop de verweering zoo grillig kan inwerken, dat men de illuzie krijgt de puinen van een middeleeuwsche burcht te aanschouwen!

Montpellier-le-Vieux, bijvoorbeeld, vertoont een mooi dolomietlandschap, hetwelk onwillekeurig denken doet aan de klassieke ruinevormige dolomietrotsen van Tyrol. Ook in ons land, namelijk bij Waulsort, Hastière, Marche-les-Dames, bezitten we aardige voorbeelden van deze grillige werktuigen der natuurkrachten. (2)

Naast dat schilderachtig uitzicht, vertoonen de Groote Causses ook « avens » en « sotchs ». De « aven » is een natuurlijke put, veroorzaakt door instorting van de, door het insijpelende regenwater, ondermijnde kalkrots.

Een «sotch» is een soort vallei, zonder in- of uitgang, ontstaan door het verdwijnen van het rivierwater naar een dieper gelegen peilhoogte, wat instortingen voor gevolg had.

Doch het meest kenmerkende natuurschoon van de Groote Causses zijn wel, naar ik meen, de steile en enge valleien: de «gorges» of « canyons ». Zeldzaam zijn ze, weliswaar, maar des te meer aangrijpend ook!

Wie kent niet de wereldberoemde vallei van den Tarn, met haar steile, indrukwekkende oevers, die soms 500, ja 700 meters hoogte bereiken?! Op het Causses-plateau komt ge soms plotseling vóór zoo een afgrond te staan, terwijl geen enkel feit, in de verte, er uw aandacht op vestigde. Woest rijzen de naakte rotswanden boven den smallen watervliet, waar de hoogte, en hun grijsachtige steilkanten, waarop de zonnehitte glanst, schijnen te trillen onder de intense

---

(1) Zie « De Toerist » van 1 April 1926, blz. 203-206.

(2) De lezer zal wellicht opgemerkt hebben dat ik, van tijd tot tijd, wijs op de gelijkenis die er bestaat tusschen sommige vreemde landschappen en de onze. Dit doe ik met opzet, om terloops de aandacht te vestigen op minder gekende feiten bij ons. Hoe vaak gebeurt het niet, dat men verweg, naar andere landen reist, om dààr te gaan aanschouwen wat wij ook in óns land kunnen bewonderen. Zoo wordt bvb. veel gesproken van de beroemde «Canyons» van Colorado, Tarn enz., terwijl menigeen ignoreert dat wij, althans in 't klein, in ons land ook prachtige voorbeelden bezitten van datzelfde natuurverschijnsel. Ook grillig-fijn bewerkte rotsvormen als die van Tyrol, bvb. treft men bij ons aan, nl. in de provinciën Luik en Namen.

Het is ten andere een algemeen bekend feit, dat de mensch onverschillig blijkt te zijn voor eigen natuurschoon; dat is o.m. hierdoor te verklaren dat zijn bewustzijn er niet op gevestigd werd; hij heeft dit immers altijd zoo gezien en... nooit bewonderd!

warmtestralen. Deze honderde meters hooge oevers vernauwen hier en daar de vallei tot slechts enkele meters ; nu en dan ziet men een steile oever dreigend boven de rivier hangen. Als men daarbij nu denkt aan de machtige rotsblokken, waarover het water heenbruist, en de donkere spelonken in de rotswanden, dan zal men wellicht stof genoeg bezitten om de talrijke, phantastische legenden te verklaren, die men uit den volksmond

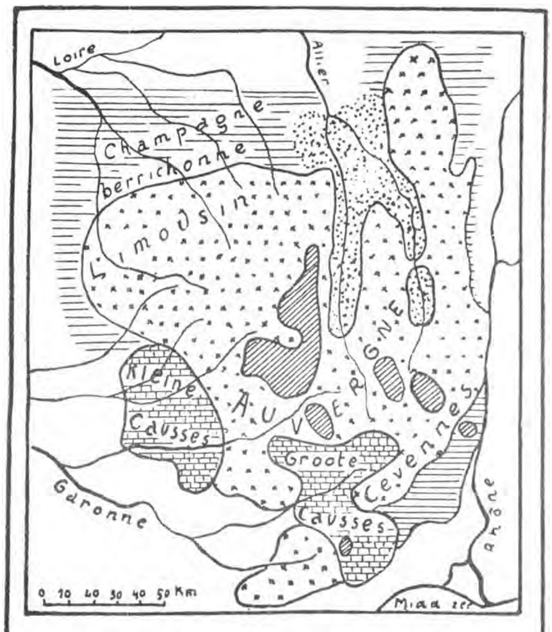

Het "Massif Central" (schematisch kaartje) naar E. de Martonne.

Oergesteenten {meestal kristallijne gesteenten

Vulkanische rotsen

Secondaire bedekking {meestal Kalksteen

Kalksteen van de "Causses".

Tertiaire nederzettingen

kan opvangen, en waarin de duistere dorpstraditie nog meer schaduw komt werpen. «Le Chaos», «le Pas de Soucy», «le Détroit», «le Point Sublime» zijn namen welker opsomming reeds voldoende wijst op het schilderachtige, en tevens op het legendarische van de heerlijke Tarnvallei, die de vergelijking met de Spaansche «Canyons» succesvol vermag te doorstaan.

DE KLEINE CAUSSES.

(Zie bijbehoorend kaartje).

De Kleine Causses verschillen van de Groote, vooreerst, doordat de hoogte van het plateau doorgaans beneden de 500 meters blijft. Ook hier zijn er «avens» en «dolienen», maar de «sotchs» zijn er verschillend, in dezen zin dat ze er echte, droge valleien vormen, en niet geheel omsloten zijn, zooals in de Groote Causses. Dit verschil wordt verklaard door het grondwater hetwelk in de Kleine Causses niet zoo ver van de oppervlakte verwijderd is als in de hooger gelegen Groote Causses.

De valleien hebben insgelijks een heel ander uitzicht: de smalle kloven van de Groote Causses zijn hier vervangen door breede beddingen, waarin Lot en Dordogne hun wijde bochten beschrijven. De kalksteenboorden, ofschoon steeds steil, verwijderen zich en schijnen de vallei slechts te benaderen in de breede bochten die de rivier beschrijft, en waar de steile, uitgeholde oever zich plotseling boven de rivier verheft, terwijl aan den overkant zich dikwijls verschillende terrassen duidelijk opvolgen.

Ook is hier de hoogvlakte niet meer zoo woest en droog: het malsche groen vervroolijkt er het landschap en brengt minder armoede mee. De rivieren schijnen de bergen te ontvluchten en zich te spoeden naar de vruchtbare vlakten, gelegen tusschen Pyreneeën en Centraal Massief, waar de Garonne met haar talrijke bijrivieren nieuw leven en welstand meebrengen.

De menschen wonen meestal in de valleien van Lot en Dordogne; het zijn de wegen waarlangs het leven gecanaliseerd wordt. Op de helling van de rotsachtige oevers klimmen de bebouwde velden naar de hoogte, en van op de hoogvlakte van Quercy kan men in de diepte de groene beemden zien liggen, langs de kronkels van den zilveren watervliet; tegen den rotsmond hangen de grijze huizen der dorpen die reeds een Zuidersch kenmerk dragen.

In de vroegste tijden werden de menschen blijkbaar sterk aangetrokken door deze valleien, waar ze wild en visch in overvloed vonden en veilige schuiloorden aantroffen.

In verschillende grotten heeft men, inderdaad, overblijfsels aangetroffen van onze eerste voorouders, en thans kunnen wij ons een gedacht vormen van hun esthetischen aanleg waarvan we bewijzen vinden, o.a. in de eigenaardige teekeningen en beschilderde rotswanden, die ons uit dezen voorhistorischen tijd bewaard gebleven zijn.

IV. — « CEVENNES ».

(Zie bijbehoorend kaartje).

De «Cévennes» beslaan het Zuid-Oostelijk gedeelte van het Centraal Massief, waar Aigonal (1657 m.), Mart Lozère (1702 m.), Mont Mézeno (1754 m.), zich verheffen en slechts eenige kilometers van de Middellandsche zee verwijderd zijn.

Van op de Tour Mague, te Nîmes, bv., krijgt de toeschouwer een prachtig landschap onder oogen: aan zijn voet strekt zich een breede, langzaam stijgende vlakte uit, met een Mediterraneesch plantenkleed versierd ; daarboven verheft zich plotseling de hooge bergrug der Cevennen, geheel doorkorven met stortbeken, die den Zuid-Oostelijken rand van het Centraal Massief voortdurend afknagen. Dit feit is, ten andere, gemakkelijk te verklaren door de nabijheid van de Middellandsche zee, waarin deze rivieren zich storten, want, hoe dichter bij de monding van een rivier en hoe hooger haar bron gelegen is, des te intensiever zal de erosie zich doen gevoelen.

Als men zich op den Cevennenrug bevindt, kan men daar heel belangwekkende feiten vaststellen: naar het binnenste van het «Massif Central» vloeien aan de oppervlakte, traag en onzeker in hun loop, de beekjes welke eens zullen groeien tot groote rivieren, die Loire en Garonne zullen voeden met hun machtigen watervoorraad. In de tegenovergestelde richting, naar het Zuiden, vloeien de grillige beken, zooals de Gard, die maar altijd veldwinnend naar het Noord-Westen hun kop verder steken en hun afvoergeul steeds verdiepen; geweldig werkende bijrivieren van de Rhône, welke een alles behalve geringe waterhoeveelheid naar de Middellandsche zee voeren.

Elders kan men op de Cevennenhoogten nagenoeg dezelfde morphologische kenmerken weervinden als die welke de Limousinhoogvlakte kenschetsen: afgeronde heuvelen, waartusschen amper zichtbare valleien uitgeschuurd werden ; een geoefend waarnemer krijgt spoedig den indruk, vóór hij het gesteente onder 't oog kreeg, dat het hier een granietlandschap geldt. De Cevennen zijn namelijk opgebouwd uit graniet en gneissgesteenten. Soms ligt er een lavabedekking doorheen geworpen; «Le Coiron», in de omstreken van Privas en Montélimar, is hiervan een treffend voorbeeld. Tevens opvallend in 't landschap zijn de op den Zuidelijken rand der Cevennen gelegen paden, de bekende «drailles», waarlangs de schapenkudden jaarlijks op en af trappelen, om den Zomer te gaan doorbrengen op de bergtoppen, en daarna, in den Herfst, weer terug af te dalen naar de vlakten, waar ze dan op de beroemde markten verkocht worden. Gewoonlijk zijn die marktdagen ook feestdagen, net als bij ons, en 't is ook bij zulke gelegenheden dat men vaak eigenaardige folkloristische uitingen kan bewonderen.

***

In dit artikel over de landvormen van het Fransche Centraal Massief, stelde ik me voor de aandacht van de leden van den V.T.B. even te vestigen op de eigenaardige verscheidenheid der landschappen van Auvergne, Velay, Causses en Cévennes.

Zooals we hooger zagen, heeft de vulkanische werking, van Auvergne een der meest belangwekkende streken gemaakt: bergen en vlakten, rotsen, valleien en meren wisselen af in stijgende pracht. Steeds nieuw is het landschap dat zich vertoont aan hem die aandachtig excursionneert in het bekoorlijke Centraal Massief. Soms staat men vol geestdrift te zien naar het werk van den mensch, in die heerlijke natuur, en dan rijst wel eens de vraag wàt dan het meest dient bewonderd, óf een Garabit-viaduc, óf het prachtlandschap hetwelk aanleiding gaf tot zulk meesterstuk van den mensch, en glimlachend weert men het antwoord op die vraag, terwijl men in één blik het heele landschap overschouwt, waarvan zoo een kunstwerk van den mensch niet dient gescheiden!

Auvergne is het land van physisch gezond zijn en zedelijk esthetisch genieten! Het land waar men kunstgewrochten kan bewonderen als die van Le Puy, Riom, Montferrand, Issoire, Saint-Saturnin, Saint-Nectaire, Notre Dame du Port, Orcival, en zooveel andere (denk aan de beroemde «Ecole auvergnate»).

Het Fransch Middelgebergte is de streek waar duizende menschen hun gezondheid komen terugvragen aan de wereldbekende thermaleplaatsen van Vichy, La Bourboule, Châtel-Guyon, Le Mont-Dore, Royat, Saint-Nectaire; aan de hydro-minerale bronnen van Vie-sur-Cère, Chaudes Aigues, e.a., en eindelijk, aan de versterkende klimatologische centra van Le Lioran, Aubrac, Besse, Murols, Saint Germain-l'Herm, Saint-Flour, Yssingeaux, Le Chambon-de-Teuce, Cheylade, Condat-en-Feniers, en meer andere, alle omgeven door een heerlijk natuurkader !

Het Fransche Centraal Massief, en meer bijzonder het zeer aantrekkelijke Auvergne, blijkt wel te zijn, een «terre de santé, terre de beauté» !

Dr J. VAN DE NATURE.

HAAGSCHE BRIEVEN.

VI.

KLEIN ZWITSERLAND
EN DE KWEEKERIJWEG.

Zaterdagnamiddag, 6 uur. Ik zit in het gras, bij een slootje. Achter mij, het verwijderd ruischen van de Noordzee. Vóór mij kweekerijen met pas geplante, jonge rozeboompjes en, rondom, een dichte haag van altijd groene dennen, dewelke den Kweekerijweg begrenzen. Twee eendjes drijven statig voorbij, zich spoedend naar hun makkertjes, die ginds, kwekkend en waggelend, een goed heenkomen zoeken over het al frisch groenend land. — Het wordt duister Een enkel plekje schaarsch blauw en purper, schemert nog tusschen de grijze wolken door. De avond daalt over het idyllische landschap met de vredige huisjes en aardige bruggetjes... Een zacht koeltje rimpelt het water. De eendjes baden zich, kopje omlaag, staartje rechtop met spartelende pootjes... Nu drijft de heele troep huiswaarts... Een achterblijvertje volgt haastig... Krekeltjes sjilpen... Van uit de verte auto-klaxonstooten en scherp sinjaal van de elektrische « Scheveningen-Voorburg.

Zoo is de Kweekerijweg op een mooien dag in Maart In den Zomer is het nog veel mooier daar, maar warm, erg warm. De Kweekerijweg loopt vanaf den Tapijtweg, in de omgeving van de Witte Brug, in een halven cirkel, naar het begin van «Klein Zwitserland», bij een aardig weggetje waar een theetuin en een wigwam, een soort Indisch huisje van houten palen. Het is echter moeilijk op die plaats in het hartje van «Klein Zwitserland» door te dringen, want het grootste gedeelte van het terrein is aldaar voor militair gebruik afgezet. Het gemakkelijkst komt men er vanaf den Scheveningschen boulevard, als men den weg over de duinen volgt, tot het zwarte weggetje hetwelk in kronkelende, golvende bochten naar den Watertoren loopt en waar ge zoo heerlijk, zonder te remmen, met de fiets af kunt «racen». Vanaf den Watertoren volgt men een smallen weg, waarnaast ruiterpad en dan ziet men «Klein Zwitserland» voor zich in al zijn uitgestrektheid: een wijde oneindigheid van blonde, zonnige duinen begroeid met gras, struiken en dennen en daarboven een stralend blauwen hemel.... Heerlijk is het daar te liggen lezen, denken, droomen.... Ook sportieven kunnen er hun hart ophalen aan voetbal, golf, prachtige spring-training en andere lichaamsoefeningen. Men treft er vaak groote groepen padvinders aan. Maar een bezoek aan «Klein Zwitserland» moet gebracht worden bij warm, zonnig weder, dan heeft men ook een prachtig vergezicht vanaf de hooge duin-toppen, een schitterend panorama....

BEPPY PLANTENGA.

BEGUNSTIGENDE LEDEN

De Neve Jan, Schepen, Lange Zoutstr., 24, Aalst.

NIEUWE AFGEVAARDIGDEN

HAALTERT.
Van de Weghe Clemens, Onderwijzer, Molenstr.
KERKSKEN bij Haaltert.
Ghijsels Maurits, Onderwijzer, Dorpstraat.
LEEUWERGEM.
De Clerck Albrecht, Onderwijzer.

VAN HET SEKRETARIAAT

Volgende bestuursleden houden zich ter beschikking der leden op het Bondssecretariaat:

De Heer Dr. PIL (Voorzitter): Dinsdag 8 en 22 Juni van 18 tot 19 u.

De Heer Prof. LEURS (Ondervoorzitter): Vrijdag 11 en 25 Juni van 19 tot 20 u.

De Heer Fr. NEYES, (Penningmeester): Dinsdag 8 en 22 Juni van 18 tot 19 u.

Mej. B. SAMIJN (Hulpsecretaresse): Dinsdag van 18.30 tot 19.30 u.

De Heer J. JOOS, (Leider K. v. Toerisme): Vrijdag van 19 tot 20 u.

De Heer MAUQUOY (Leider K. v. Propaganda»: Dinsdag van 18.30 tot 19.30 u.

LEDENAANGROEI. — Van 1 tot 15 Mei traden 523 nieuwe leden toe.

STORTING OP POSTCHECKREKENING. — We verzoeken dringend de leden **bij eventueele storting** op onze postcheckrekening Nr 93627, **steeds op** de strook te vermelden waarvoor het bedrag is bestemd.

AAN ONZE BRIEFWISSELAARS. — We verzoeken onze briefwisselaars het volgende te willen in acht nemen: Schrijft steeds **uw naam en adres vol**uit in den rechter, of desnoods linker, bovenhoek van uw brieven. Vermeldt op een afzonderlijke strook papier: nieuwe leden te innen door de post, nieuwe leden waarvoor gestort op postcheckrekening.

EEN DAAD VAN EERLIJKHEID EN V.T.B.-SOLIDARITEIT. — De heer O. Hemelaers van Lokeren had voor een paar weken het ongeluk zijn tasch te verliezen. Een ander lid, de heer L. Van Cleemput, uit Gent, had het genoegen bedoelden tasch terug te bezorgen aan den eigenaar. De bondslidkaart van den V.T.B. welke in het verloren voorwerp zat heeft den eigenaar bekend gemaakt. Een V.T.B.-er was dus in de gelegenheid een ander V.T.B.-er een dienst van beteekenis te bewijzen door **den V.T.B. Dit is een** feit welk we wenschen bekend te maken (en dit op verzoek van den hr. Hemelaers) en aan alle bondsleden tot voorbeeld te stellen als een daad van elementaire eerlijkheid doch tevens van groote V.T.B.-solidariteit.

NIEUWTJES.

Onderaardsche stad. — Wreliczkza, stad in Polen, is een wereldmerkwaardigheid. Zij dankt haar voorspoed aan de opdelving van zout hetwelk zich in dikke lagen, uitstrekt over verschillende honderden kilometers.

De zoutmijnen bevinden zich op een diepte van 250 tot 400 meters. Stilaan hebben de arbeiders zich metderwoon in de mijn gevestigd. Men vindt er alle modern confort alsmede een kerk, koffiehuizen, restaurants, winkels en een klein tramnet. Daar leven de arbeiders met hun familie, onbevreesd voor de ontploffingen en de soms geweldige neerstortingen van zout.

VanWege de Kommissie voor Toerisme.

De Kommissie voor Toerisme vestigt de aandacht van al de leden, en inzonderheid van de afgevaardigden, op volgende uitstappen en reizen door haar in den loop van dit jaar ingericht. De afgevaardigden worden dringend verzocht aan onderstaande uitstappen deel te nemen met de leden hunner omschrijving. Het zijn eendaagsche tochtjes voor ieders beurs!

NAAR MECHELEN. — Elke Maandagavond der maanden Juni-Oogst-September worden er door de zorgen der Kommissie voor Toerisme wandelingen door de stad op touw gezet, ten gerieve van de vreemde toeristen en vooral van de V.T.B.ers welke ter gelegenheid der beiaardconcerten in de Dylestad zouden vertoeven.

Maandag 7 Juni. — Beklimming van St. Romboutstoren onder de leiding van L. Van den Hove. Samenkomst onder den toren te 6 u. Bezichtiging in détail van den beiaard.

Maandag 14 Juni: Wandeling door de stad onder de leiding van L. De Bruyne. Samenkomst op de Groote Markt te 6 u. Algemeen kennismaking met de stad.

EENDAAGSCHE TOCHTJES.

Zondag 6 Juni: De boorden der Hoëgne. Leider W. Heylen.

Zondag 13 Juni: Waterreis naar Vlissingen. Leider: W. Heylen.

Zondag 27 Juni: Autotocht door de Kempen. Leider: W. Heylen.

Zondag 25 Juli. Waterreis naar Dendermonde. Leider: W. Heylen.

Zondag 1 Oogst : Naar de grot van Han *per specialen trein.* Leider. Jos. Joos. — Deelneming uit heel het land gewenscht. De afgevaardigden vragen inlichtingen aan het secretariaat.

Zondag 8 Oogst: Naar Ingooigem, onthulling van het Verriest-Monument.

Zondag 15 Oogst: Bezoek aan de boomkweekerijen te Zundert. Leider: F. Sterkens.

Zondag 29 Oogst: De oevers der Amblève. Leider: F. Luyten.

Zondag 5 September: Naar Spa *per specialen trein.* Deelneming uit heel het land gewenscht. De afgevaardigden vragen inlichtingen aan het bondssecretariaat.

Zondag 5 September : Naar de Calmpthoutsche Heide.

Zondag 19 September: Studiereis naar Leuven onder de leiding van Prof. Leurs.

Zondag 10 Oktober: Studiereis naar Halle, onder de leiding van Prof. Leurs.

TOERISTENDAGEN.

Volgende provinciale toeristendagen zijn nog in 't vooruitzicht:

Zondag 29 Oogst: Toeristendag voor Antwerpen te Westerloo.

Zondag 12 September: Toeristendag voor Oost-Vlaanderen te St. Niklaas.

Zondag 26 September: Toeristendag voor Limburg te Tongeren.

BUITENLANDSCHE REIZEN.

De valutastand heeft de Kommissie voor Toerisme verplicht verandering te brengen in de agenda der buitenlandsche reizen:

De reis naar den Haag op 3 en 4 Juli wordt vervangen door een tweedaagsche autotocht door Nederland (logies op Vlaamschen bodem).

De reis naar Berchtesgaden valt weg en wordt vermoedelijk vervangen door een tweede tocht naar de Fransche hoofdstad.

Andere wijzigingen zullen ev. tijdig worden aangekondigd in het bondsblad.

VERMINDERINGEN

VOOR ONZE BADGASTEN.

Zooals verleden jaar is een 1ste klas hotel aan de kust bereid gedurende de maanden Mei, Juni en September V.T.B.ers te ontvangen aan den gunstprijs van 20 fr. — Verdere inlichtingen te bekomen op het secretariaat.

ANTWERPEN.

Vervoort Alois, Mutsaertstraat, 38, Antwerpen. *Foto-artikelen,* 10 p. h.

BEVEREN-WAAS.

Van Broeck Chr., *Mercerie-handel,* Zandstr., 16, 5 p. h.

BRUSSEL.

Kinema Luminor (Frans De Vos) Trapstraat 8-10. Op vertoon der lidkaart een plaats duurder dan waarvoor betaald.

ELSENE.

Mej. H. De Coster, *Ellegoederen,* e.a. steenweg op Waver 289, 5 t. h.

Kinema Flora, Steenweg op Elsene 156, (op vertoon der lidkaart). Een plaats duurder dan waarvoor betaald, op de werkdagen als volgt: a) Winterseizoen, 1 September-1 Mei van 15 tot 19 u.; b) Zomerseizoen uren onbeperkt.

KNOKKE-a.-ZEE.

Gasthof Beau Site, G. Herpels-Mortier, Lippenslaan, 84. Spreekdraad 133. Gematigde prijzen. 5 t.h.

LOURDES.

Viktor Hasaers, *juwelier,* (vroeger Nationalestr., 79, Antwerpen) thans Boulevard de la Grotte te Lourdes, verleent 5 t. h. aan alle V.T.B.ers en verstrekt bereidwillig alle inlichtingen.

Aanvulling Jaarboek 1926

KORTRIJK.

Hotel « Het Zweerd», Juul Callens, Groote Markt, [illegible] 1 pers. 8 fr.; k. v. meerd. p. 6-12 fr.; O. 3 fr.; M. 8.50 fr.; A. 6 fr.; P. 15-20 fr. — 5 t. h. vermindering voor V.T.B.-leden.

[illegible]DECEM.

[illegible]. Hanssens' Cl. Gentschestw 5 t. h. vermindering.

UITSTAPPEN EN BIJEENKOMSTEN

De V.T.B. uitstappen en bijeenkomsten zijn voor de leden uit het geheele land toegankelijk

ALGEMEENE REIZEN EN REISJES.

Zondag 6 Juni: Uitstap naar den Kluisberg. Leider: H. Gyselinck.

Zondag 6 Juni: De boorden der Hoëgne. Leider: Willem Heylen.

Maandag 7 Juni: Naar Mechelen, bestijging van St. Romboutstoren. Algemeen samenkomst te 6 u. aan den ingang der hoofdkerk.

Maandag 14 Juni: Naar Mechelen. Wandeling door de stad, algemeen samenkomen te 6 u. te midden der Groote Markt.

Zondag 20 Juni: Het Payottenland: Ninove, Pamel, Strijtem, O. L. V. Lombeek. Leider: J. Van Overstraeten.

19-23 Juni: Het Groot Hertogdom Luxemburg. Leider: Jos. Joos.

26-1 Juli: Parijs. Leider: Jef De Combe.

26-2 Juli: De Vogezen en het Zwarte Woud. Leider: Prof. Leurs.

3-4 Juli: Tweedaagsche autotocht door Nederland. Leider: F. A. Luyten.

4-5 Juli: Luik en de Beneden-Ourthe. Leider: J. Van Overstraeten.

AALST.

Zondag 6 Juni: Fietstocht naar Lede (kerk en Serskamp (bosch en hei). Terug over Oordegem, ongeveer 25 KM. Veldmaal en veldbal, inschrijvingsprijs 2 fr. (voor de muziekanten) te betalen uiterlijk op 4 Juni.

Dinsdag 8 Juni: Bezoek aan de grootste brouwerij der streek (fietstochtje). Vertrek te 17 u. stipt aan het statieplein. Alleen voor V.T.B.ers. Bijzondere kaarten op voorhand af te halen.

Donderdag 17 Juni: Bezoek aan een ijzergieterij. Kaarten op voorhand af te halen.

Zondag 27 Juni. Fietstocht naar Pamel-Ledeberg (aardbeziën) Strijtem, Borgt-Lombeek, Wambeek, Katelijne-Lombeek, Teralfene. Vertrek rond half tien.

Zondag 4 en Maandag 5 Juli (kermis). Deelneming aan de goedkoope bondsreis naar Luik en de grootsche streek tusschen Beneden-Ourthe en Maas. (Tilff, Esneux, Croix-Wery, Roche aux Faucons, Sart Tilman, Angleur). Zie elders in het blad.

Donderdag 15 Juli: Bezoek aan eene weverij.

Woensdag 21 Juli: Per luxe-car (45 plaatsen) naar Halle, Nijvel, de Abdij van Villers, Waterloo, het Zoniënwoud). Prijs: ongeveer 22 fr. Inschrijvingen worden van heden af aanvaard.

GROOT-ANTWERPEN.

Zondag 13 Juni: Studiewaterreis naar Zierikzee. Deelnemingsprijs voor leden fr. 12.50, voor niet-leden fr. 15. Voor nadere inlichtingen verwijzen wij naar «De Toerist» van 1 Mei.

Zondag 20 Juni: Uitstap naar Ninove, Pamel Strijtem, en O. L. V. Lombeek. Prachtige tocht door het Payottenland. Groepsreis aan verminderden prijs (Antwerpen-Ninove en Brussel-Antwerpen) fr. 11.75 Vertrek uit Antwerpen-Zuid te 7.56 u. 's Avonds terug te Antwerpen, rond 10 u. Inschrijven op het Bondssecretariaat tot 17 Juni. Eten meebrengen, voor koffie en aardbeziën wordt gezorgd. Zie de bijdrage over Payottenland, Ninove en O. L. V. Lombeek in De Toerist, jaargang 1923, blz. 238, 157 en 456.

Zondag 27 Juni: Prachtige autorit met prima autocar door de Kempen; bezoek aan Averbode en Tongeren. Zie voor nadere inlichtingen vorig nummer. Prijs: fr. 30.—.

Zondag 4 Juli: Uitstap naar de Schelde- en Durmeboorden, in aansluiting met de wandeling van verleden jaar. Ieder neme zelf zijn reiskaart tot St. Amands aan de Schelde. Vertrek Antwerpen-Zuid 7.26 u. 's Avonds terug met den stoomtram uit Elversele. Te Antwerpen rond 9 u.

FIETSTOCHTEN.

Zondag 6 Juni: Naar Santhoven en omgeving. ± 70 KM. Vertrek Turnhoutschepoort te 8.30 u.

Zondag 13 Juni: Naar St. Niklaas en omgeving. Bezoek aan kasteelen. ± 75 KM. Vertrek Groote Markt, te 8 u.

Zondag 20 Juni: Naar Turnhout en omgeving. Pick-nick in de bosschen van Pomfort en Nijlen. Eten meebrengen. ± 110 KM. (goede weg). Vertrek Turnhoutschepoort te 7 u.

Zondag 27 Juni: Naar Lillo en de Scheldeboorden. Eten en drinken meebrengen. ± 70 KM. Vertrek Schijnpoort te 8 u.

BRUGGE.

Zondag 20 Juni: Uitstap per autobus naar het land van Cadzand (Zeeland) met zijn uitgestrekte polders en watergangen, met zijn dijkages en merkwaardige zeeweringen. Na den autotocht die tot aan Nieuwvliet gaat doet men een 15 KM. lange wandeling. Picknick aan de Nieuwe-Sluis met zijn model installatie van misthoorn- en verlichtingstoestellen voor het binnenvaren der Scheldemonding. Vandaar langs het dijkencomplex voorbij het kunstlichtje «De Verklikker» tot aan de Zwarte Polder. Terugkeer langs de Adruis-lampen en St. Bavodijk naar de bergplaats van de auto's. De liefhebbers van alikruiken (zeeslakken) kunnen 's namiddags een rijke voorraad vinden. Knapzak meebrengen. De belangstellenden worden dringend verzocht hun toetreding te laten geworden aan den kantonsafgevaardigde W. Bossier, Zuidzandstraat, 12, vóór 13 Juni. De inrichters staan niet in voor het aanvaarden van inschrijvingen na dien datum. Deelnemingsgeld: fr. 12.50 voor leden ; fr. 15 voor niet-leden. Plaats en uur van vertrek worden de deelnemers bekend gemaakt.

GROOT-BRUSSEL.

Zondag 13 Juni: Bezoek aan de eenig mooie streek rond Wavre. Bezoek aan Wavre met zijn twee interessante kerken, wandeling door de Dylebeemden, de zeer schilderachtige valleien van Pisselet en Train, de lieve dorpen Dion-le-Val, wandeling door het bosch). Biez (zeer uitgestrekt panorama) en Graven. Voor deskundige leiding wordt gezorgd. Vertrek uit Brussel-L.W. te 7.52 u. Overstappen te Ottignies, afstappen te Wavre. Terug naar Brussel rond 18 u. Knapzak meebrengen. Fietsers komen samen om 8 u. onder den triomfboog van 't Jubelpark of te Woluwe (Brug), om 8.15 u. Ze fietsen over de Vier Armen en Jezus-Eik en vervoegen de voetgangers te Wavre voor het Stadhuis.

Zondag 20 Juni: deelneming aan den uitstap naar Ninove, Pamel, Strijtem en O. L. V. Lombeek. Vertrek uit Brussel-Noord, te 9 u. 22. Terug te Brussel omtrent 8 u. Bij genoegzame belangstelling wordt er een groepsreis ingericht. Inschrijven bij den heer G. Verbouwe, L. Theodorstraat, 46, Jette. Knapzak meenemen.

Zondag 4 Juli: Bezoek aan de parel der Dylevallei: Neer-IJssche. Bezichtiging van het pachthof Tersaet. (Nadere inlichtingen in het volgend nummer).

Zondag 18 Juli: Groepsreis naar Hoei en Namen. Gelegenheid om lokale wijn (eenig in Wallonië) te proeven. Nadere inlichtingen in het volgend nummer.

In vooruitzicht: Over-IJssche, Tienen, Dworp, Alsemberg, Sterrebeek, Everberg, Nijvel, enz.

Alle berichten of vragen om inlichtingen zende men aan A. Van Dyck, Wijngaardsblok, 138, Oudergem. (zegel voor antwoord bijvoegen).

DUFFEL.

Zondag 6 Juni: Naar Hoogstraten. H. Bloedprocessie. Bezoek aan de kerk en andere merkwaardigheden. Vertrek te 5.30 u. Wilsonplaats.

Maandag 7 Juni: Naar Mechelen. Bijeenkomst te Mechelen te 6 u. aan de Hoofdkerk. Bestijging van den toren. Daarna beiaardconcert.

Zondag 13 Juni: Boottocht naar Zierikzee van uit Antwerpen. Vertrek per autobus zeer stipt te 5.30 u. op de Gemeenteplaats (Mis te Antwerpen). Prijs autobus fr. 4. 's Avonds terugkeer per trein uit Antwerpen te 9.37 of 10.54 u.

De *fietsers* welke de feesten bijwonen te Vorselaar vertrekken te 8.45 u. op de Wilsonplaats.

Maandag 14 Juni: Naar Mechelen. Bijeenkomst te Mechelen te 6 u. op de Groote Markt. Bezoek aan de stad. Daarna beiaardconcert..

GEERAARDSBERGEN.

Zondag 6 Juni: Opvoering van «De Paradijsvloek», in de hovingen van het College, door het Vlaamsche Volkstooneel. Begin 4 u. Prijzen fr. 7.50 en fr. 5. 10 p. h. vermindering voor de leden van den V.T.B.

Zondag 20 Juni: Autoreis naar het park en het kasteel van Gaasbeek.

GENT.

Zondag 6 Juni: Jaarlijksche reis met muziek naar den Kluisberg. Vertrek uit Gent-St.-Pieters te 7.40 u. Aankomst te Louise-Marie te 9.01 u. Te voet naar den Kluisberg; heerlijke wandeling. Veldbal en picknick in de bosschen. Te 16 u. wandeling naar Ruien. Vertrek uit Ruien te 18.36 u. tot Oudenaarde. Vertrek uit Oudenaarde te 19.47 u. Aankomst te Gent St. Pieters te 20.37 u. Prijs per deelnemer (onkosten muzikanten inbegrepen) fr. 9. Niet-leden betalen fr. 10.50. Houders van vrijkaarten of abonnementen storten voorafgaandelijk fr. 1.50. Toetredingen tot 3 Juni ten huize van den afgevaardigde Begijnhoflaan, 31, Gent.

Zondag 13 Juni: Uitstap naar Overmeire-Donck voor fietsers en wandelaars. De wandelaars vergaderen te 13.30 u. aan de Dampoort (buurtspoorweg). De fietsers komen samen te 14 u. aan de Florastraat te Ledeberg en doen den tocht over Heusden, Laarne, Wetteren en Uitbergen, terug over Overmeire en Destelbergen, onder leiding van den heer Bombeke. De wandelaars melden zich aan bij den afgevaardigde Begijnhoflaan, 31, tot 9 Juni. Het bedrag der reiskaart heen en terug is fr. 6.

Zondag 13 Juni: Deelneming aan de waterreis naar Zierikzee. Zie uitvoerig bericht in vorig nummer. Vertrek uit Gent-Waas om 4.28 u. Aankomst te Antwerpen om 6.50 u. Vertrek uit Antwerpen over Brussel. Bij voldoende aantal deelnemers wordt aan verminderden prijs gereisd.

In vooruitzicht: Autotocht per luxe-auto door de Kempen. — Boottocht op de Leie.

Kermisreizen: De leden die wenschen een dezer reizen (zie agenda elders in dit blad) me te maken kunnen zich van heden af aanmelden bij den afgevaardigde Gyselinck H., Begijnhoflaan, 31.

HAMME.

Een flinke werking is in de gemeente op touw gezet. Eerstdaags volgt een reeks uitstappen en wandelingen.

HOOGSTRATEN.

Donderdag 3 en Zondag 6 Juni: Tentoonstelling in de zalen van het stadhuis van de ontwerpen voor den prijskamp voor kunstplakkaten ingericht door de Vereeniging tot Bevordering van het Vreemdelingenverkeer in de Kempen, met steun van V.T.B.

LEUVEN.

Zondag 6 Juni: Naar Malmedy.

Zondag 13 Juni: Fietstocht naar Keerbergen, Rijmenam en Hofstade. Vertrek aan het stadhuis te 8 u.

Zondag 20 Juni: Fietstocht naar Heist-op-den-Berg. Vertrek aan de statie te 8.30 u.

Zondag 27 Juni: Op algemeen aanvraag wandeling naar de Zoete Waters. Nadere inlichtingen in het volgend nummer.

Zondag 4 Juli: Fietstocht naar Neer-IJssche. Bezoek aan het pachthof Tersaet en de brouwerij. Vertrek aan de Naamsche Poort te 8 u.

MECHELEN.

Maandag 7 Juni: te 6 u. namiddag: beklimming van St. Romboutstoren. Bezichtiging van het mecanism van beiaard en rammel. Leider: L. Van den Hove.

Zondag 13 Juni: Deelneming aan de waterreis naar Zierikzee. Kaarten aan fr. 12.50 (trein-onkosten niet inbegrepen) te bekomen bij de afgevaardigden.

Maandag 14 Juni: Wandeling door de stad: Groote Markt en aanpalende straten. Samenkomen te 6 u. op de Groote Markt. Leider:: L. De Bruyne.

Zondag 20 Juni: Uitstap naar Ninove, Pamel, Strijtem en O. L. V. Lombeek. Ieder neme 's morgens een reiskaart tot Ninove. Vertrek Mechelen te 8.27 u. Eten meebrengen voor koffie en aardbeziën wordt gezorgd. Zie onder Brussel.

OOSTENDE.

Zondag 6 Juni: Wandeling langs de Leie per fiets. Vertrek aan het station Oostende met de trein van 6.52 u. Over Brugge naar Kortrijk alwaar aankomst te 8.41 u. Bezoek aan de stad Kortrijk. Van Kortrijk tot Gent per fiets over Harelbeke, Beveren, Sprieten, Vijve-St.-Baafs, Vijve-St.-Elooi, Zulte, Alsene, Machelen-a.-Le., Deinze, Astene, Dijdonk, Bachte-Maria-Leerne, St. Maartens-Laatem, St. Denijs-Westrem. ±42 KM. Vertrek per trein uit Gent te 18.58 u. Aankomst te Oostende te 20 u. Reisonkosten ± 25 fr. Inlichtingen en inschrijvingen bij den afgevaardigde, Jozef II-straat, 50.

ST. NIKLAAS.

Zondag 6 Juni: Uitstap naar Waasmunster, wandeling door de heide, en naar Hamme, de Bunt. Samenkomst voor het station te St. Niklaas te 13 u. Terug rond 21.30 u. Deelneming uit omliggende gemeenten gewenscht.

Kermisreizen 1926. (26 Juni-1 Juli).

Reis A.: Parijs-Versailles (vijf dagen). Leider: Jef De Combe.

Reis B.: De Vogezen en het Zwarte Woud (zes dagen). Leider: Prof. Leurs. De liefhebbers worden dringend verzocht onmiddellijk in te schrijven voor de nog beschikbare plaatsen — vraag inlichtingen Hemelaerstraat, 2.

Woensdag 30 Juni: (Kermis-Woensdag). Bezoek aan de Fordfabrieken te Hoboken — in den namiddag bezoek aan de Trappisten-abdij te Westmalle. (Nadere inlichtingen in volgend nummer).

SINT TRUIDEN.

Zondag 13 Juni: naar Groenendaal, Ter Hulpen, Genval, Waterloo, het Zoniënbosch. In het terugkeer even naar de «Luierikkenbank» te Leuven. — Inschrijvingsgeld ± fr. 18.

Zondag 4 Juli: Bezoek aan Luik: Museum van Schoone Kunsten alwaar o. m. eenige mooie doeken van Claus; bezichtiging der voornaamste monumenten. In den namiddag wandeling of zoo mogelijk boottocht naar Hermalle en Argentau.

Zondag 1 Oogst: Naar Averbode. Bezoek aan de adbij onder deskundige leiding. Verder tot Westerloo, het zeer mooie Vlaamsche zomerverblijf.

TERVUREN.

Zondag 4 Juli: Deelneming aan den uitstap naar Neer-IJssche. Vertrek per stoomtram te 9 u. Overstappen in Vossem om 9.13 u. Met de tram op Geldenaken tot Tersaet. Terug naar Tervuren te 18.45 u. of 19.20 u. Knapzak meebrengen (zie onder Groot-Brussel).

WEVELGEM.

In vooruitzicht: Reeds heel wat interessante tochtjes werden dezen Zomer gemaakt. Zullen kortelings aan de beurt komen: 1) de bloemmolens van Harelbeke; 2) de ijzerfabriek te Zwevelgem.

ONZE GOEDKOOPE AUTOTOCHTEN

I. Doorheen de Antwerpsche Kempen.

Zondag 27 Juni a.s. heeft onze eerste autotocht plaats. De reis gaat doorheen de Antwerpsche Kempen. Hieronder beknopt reisplan:

Vertrek: Antwerpen (vóór Centraal Station) om 7 u. ½ stipt. Over Broechem naar Grobbendonk (bezoek aan de watermolen en zijn mooie omgeving). Naar Vorsselaar (wandeling in het park van het welbekende kasteel; bloeien van des rhododendrons). Over Herenthals naar Geel (kort bezoek St. Amands- en St. Dymphnakerk). Naar Morkhout (monument Boerenkrijg). Van hier naar Oostham (toren in romaansche stijl). Naar Tessenderloo (bezoek aan de kerk en het heerlijk XVIe eeuwsch doksaal). Naar Averbode. Middagmaal. Men kan inschrijven mits 7.50 fr. De andere personen brengen hun eten mede. Koffie verkrijgbaar.

Na den middag bezoek aan de abdij van Averbode. Na 't bezoek naar Westerloo en Tongerloo (bezoek aan de abdij). Van hier langs Herenthout naar Heist-op-den-Berg (prachtig panorama over de Kempen). Over Lier terug naar Antwerpen.

Voorwaarden: Deelnemingsprijs per persoon : 30 frank (alle onkosten inbegrepen). De reis geschiedt in prima auto-car (dus geen autobus) die alle comfort biedt. Het Bestuur is niet verantwoordelijk voor ongevallen.

Algemeene leider: **Willem Heylen.**

DE TOERIST

ORGAAN VAN DEN VLAAMSCHEN TOERISTENBOND

VEREENIGING ZONDER WINSTGEVEND DOEL

VERSCHIJNT :: ::	DE LEDEN VAN DEN V.T.B.	INSCHRIJVINGSPRIJS:
TWEEMAAL PER MAAND ::	ONTVANGEN DIT BLAD KOSTELOOS	BINNENLAND, p. j. Fr. 7.50
ONDER LEIDING VAN :: ::	(JAARL. BIJDRAGE 7.50 FR.)	BUITENLAND, p. j. Fr. 12.50
Dr. ING. STAN. LEURS ::	V. D. LUXE-UITG. 7.50 FR.EXTRA	LUXE-UITGAVE 7.50 fr. p. j. MEER

SECRETARIAAT V.T.B. DAMBRUGGESTRAAT, 116, ANTWERPEN. — POSTCHECKREK. Nr 93625

UITGAVE VAN «LIBERTAS», KONINGIN MARIA HENDRIKALAAN, 108, BRUSSEL - VORST

Vijfde jaargang Nr 12 **Verschijnt 2 maal per maand** **15 Juni 1926**

REIS NAAR VERVIERS, SPA EN MALMEDY

(VALLEIEN VAN HOEGNE EN WARCHE)

van Zaterdag 17 Juli tot Woensdag 21 Juli.

BEKNOPT PROGRAMMA

ZATERDAG: Samenkomst te Brussel (N.-station). Vertrek rond 18 uur naar Verviers. Logies.

ZONDAG: Bezoek aan de stad. In den vóórmiddag autotocht (met auto-car) doorheen 't land van Herve, Moresnet (beroemde Calvarieberg), Eupen (middagmaal), Stuwdam der Gileppe, Jalhay (Hooge Venen), Theux (puinen van 't kasteel van Franchimont), Pepinster, Verviers. Avondmaal en logies.

MAANDAG: Naar Spa: Lac de Warfaz, eenige minerale bronnen en Promenade d'Orleans. Middagmaal. Vertrek naar Sart. Voetwandeling langs de Hoëgne tot Hockay. Over Stavelot naar Malmedy. Avondmaal en logies.

DINSDAG: Naar de hoogten van Thier de Liège. - Bezoek aan een huidevetterij. Langs de Warche tot Rheinardstein. -- Avondmaal en logies.

WOENSDAG: Naar de « Pouhon des Cuves » en « Ermitage ». Middagmaal. Vertrek naar Stavelot over de « Ster » naar Coo (waterval). Langs de vallei van de Amblève naar Luik. Terugreis. Aankomst te Brussel rond 10 u.

Ieder deelnemer ontvangt tijdig alle noodige inlichtingen. — Deelnemingsprijs: 235 frank in plaats van 250 frank. — Men kan zich inschrijven uiterlijk tot Zaterdag 10 Juli. — Aantal deelnemers: 32

Leider: **Willem Heylen.**

1836 — DE SPOORBAAN ANTWERPEN-MECHELEN-BRUSSEL

In het vorig nummer van « De Toerist » spraken wij in de rubriek « Boekennieuws » van de « **Chronyke van Antwerpen, 1830-1914, in woord en beeld** ».

De uitgever van dit zeer interessant vulgarisatiewerk verleende ons de toelating een stuk uit de « Chronyke van Antwerpen » over te nemen, namelijk « 1836 — De spoorbaan Antwerpen-Mechelen-Brussel ».

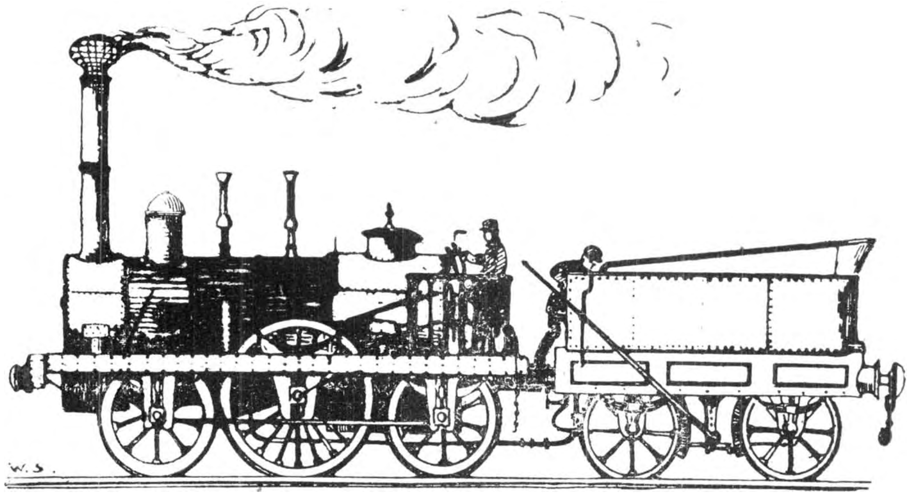

Lokomotief « De Olifant ».

Het is nu juist 90 jaar geleden, dat in ons land « De Olifant » zijn eerste triomfantelijke reis ondernam. Onder de thans nog levenden zullen er voorzeker geen meer zijn die deze gebeurtenis hebben bijgewoond.

Daarom zullen velen in onderstaande belang stellen.

***

Het jaar 1836 is voor ons land en vooral voor Antwerpen van overwegende beteekenis geweest, door het aanleggen van den eersten ijzerenweg die onze stad over Mechelen met Brussel verbond.

Volksmenigte buiten de stadspoort aanschouwt den voorbijrijdenden trein.

Zooals reeds gezegd, was de verwezenlijking van dit ontwerp gepaard gegaan met overgroote moeilijkheden.

Men had te kampen gehad met de kleinzielige en bekrompen vooroordeelen van verschillende afgevaardigden, die de wet moesten stemmen en met de menigvuldige bezwaren die ingebracht werden tegen de aanzienlijke kosten welke de uitvoering van het ontwerp zou vergen.

Maar ten slotte lukte het onzen Minister, Karel Rogier, die een warm verdediger was onzer Nationale zaak, haar in de Kamers te doen goedkeuren.

Gelegen aan de oevers van een breeden en diepen stroom, op slechts enkele uren van de zeemonding en in rechtstreeksche verbinding gebracht met Duitschland, hoopte men dat Antwerpen een middelpunt van handelsbeweging zou worden en dat de bloei en de welvaart van de haven het geheele land ten goede zou komen.

De inhuldiging van de EERSTE spoorbaan zou dan ook op grootsche wijze gebeuren.

De Regeering stemde een bijzonder krediet om de onkosten der feestelijkheden te dekken en het Gemeentebestuur voegde er nog een som van 15.000 frank bij.

De feesten zouden drie volle dagen aanhouden en op 3 Mei, met de eerste reis, geopend worden.

Men voorzag een ongewone belangstelling, want einde April waren zeer vele vreemdelingen — vooral Engelschen — in de stad aangekomen. Al de kamers in de hotels en afspanningen werden lang vooraf besproken.

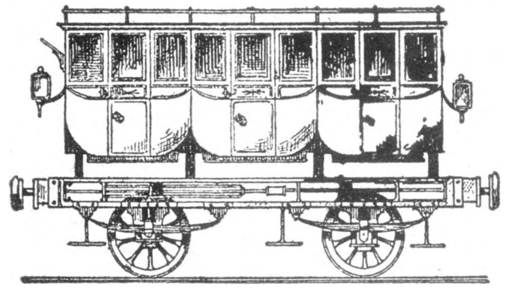

Rijtuig 1ste klas.

Deze gebeurtenis zou voor menig burger, die bij de hand was, een goed zaakje worden.

De inwoners van de huizen buiten de Borgerhoutsche Poort — algemeen bekend onder den naam van « Pannenhuizen » — en welke langs de spoorbaan gelegen waren, hadden achter hun woningen stellingen opgetimmerd, die voor hooge prijzen aan de belangstellenden verhuurd werden.

Ook waren vele huizen en vensters langs de baan, waar de trein moest langs trekken, voor groote sommen afgehuurd.

Er werd druk gewerkt aan het versieren van straten en van de gevels der huizen; het Gemeentebestuur gelastte een groot aantal behangers met dit werk.

In vele straten waren beplantingen aangebracht, groene kransen hingen sierlijk van huis tot huis en de gevels waren met fluweelen en satijnen stoffen bekleed.

De stad bood een verrukkelijk uitzicht. Alhoewel het weder uiterst slecht en vuil was, — want er viel voortdurend sneeuw en hagel en dit in het begin van Mei! — liet niemand zich daardoor ontmoedigen.

De week vóór de feestelijkheden, heerschte reeds buiten de Borgerhoutsche Poort een vroolijke beweging van nieuwsgierigen en wandelaars.

Niemand zag op kosten, zoomin de bevolking als de Regeering of het Stadsbestuur. Zelfs de Mechelaren schenen meer toestel voor de feesten te maken, als zij gedaan hadden voor de opening van den ijzerenweg van hun Stad naar Brussel.

De drie groote muziekgenootschappen van Antwerpen, nl. de groote « Harmonie », de « H. Cecilia » en de « Orion », alsmede de muziekkapellen van het 8^e en het 11^e regiment, hadden alle dagen, soms van 6 uur 's morgens af, herhalingen van de stukken, welke door al de voornoemde muzieken vereenigd, op de Groenplaats moesten uitgevoerd worden.

Dit monsterkoncert zou bestierd worden door den heer Bender.

Alles deed voorzien, dat de volkstoeloop overweldigend zou zijn; alleen voor de stad Brussel werden 3.000 plaatsen besproken door de reizigers die met den trein den 4^{en} Mei zouden aankomen.

De proeven van de reis, die vooraf genomen werden, leverden den besten uitslag. De machine « de Olifant », trok twaalf wagens met zavel beladen, of een gewicht van 75.000 Kgr.

Vooral was de belangstelling groot bij den overtocht van de schoone brug die te Duffel gebouwd was. Vele Antwerpenaren waren tot daar gewandeld om de proefneming te zien.

De personen die zich 't hevigst verzet hadden bij de stemming der wet, schenen nu 't meest opgetogen.

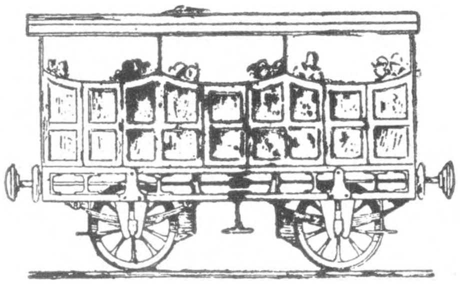

Rijtuig 2de klas.

Zooals te Brussel, wilde de Koning de plechtigheid bijwonen. Op den vóóravond van de groote gebeurtenis — Maandagavond 2^{en} Mei — ongeveer zes uur, kwam hij onder het losbranden van het grof geschut van de vesting, van de forten en van de oorlogsschepen, langs de Mechelschepoort binnen onze muren aan.

Hij was vergezeld van de Koningin en van Prinses Marie van Orleans, met hun gevolg.

De burgerwacht te paard ging den Koninklijken stoet te gemoet en vergezelde hem tot aan het Paleis.

Tot middernacht kwamen verscheidene muziekmaatschappijen vóór het Paleis stukken spelen.

Meermalen vertoonden H.H.M.M. zich in het balkon om de toejuichingen van het volk te aanvaarden.

DE GROOTE DAG

Op welke geestdriftige wijze deze groote dag van beteekenis gevierd werd, blijkt best uit het hiernavolgend verslag:

« Heden Dinsdag, 3en Mei 1836, algemeene jammer! Het weder, dat gisteravond eenige hoop gaf, kan niet slechter wezen. Het schijnt dat de Hemel den ijzerenweg

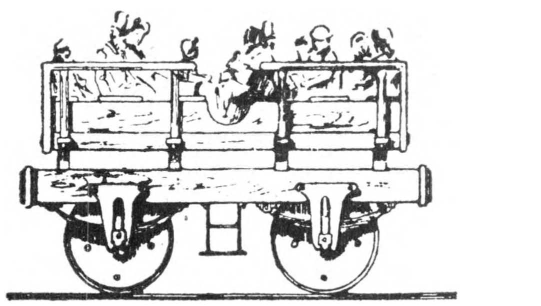

Rijtuig 3de klas.

afkeurt. De feesten moeten nochtans voortgaan. De klokken en het beiaardspel hebben dit van den vroegen morgen aangekondigd. De vlaggen wapperen van de hoogten der torens en van de openbare gebouwen en van bijna alle huizen. De nog onvoltooide werken worden onder het vallen van een aanhoudenden regen nog altijd voortgezet. De morsigheid der straten houdt het volk in hun huizen niet opgesloten; de straten zijn bestendig levendig en bevolkt.

Het is 11 en half uren; de burgerwachten te paard en te voet, met hun muziek, begeven zich naar de omstreken buiten de Borgerhoutsche Poort. De plaatselijke burgerlijke en krijgsoverheden, bevinden zich in de prachtig versierde opgeslagen tenten, tusschen de « Pannenhuizen » en de Herenthalsche vaart; zij vertrekken naar de standplaats te Mechelen, voorgegaan door het gewapend en gevlagd schip en de muziek der « Harmonie » van Antwerpen. Het is 3 ½ uren namiddag. Het grof geschut van de batterijen der vesting wordt losgebrand, de groote klok en het beiaardspel verkondigen de wederkomst van onze gezagvoerders, vergezeld van de hooge overheden van Brussel; hun aankomst aan de voorloopige standplaats van Borgerhout, met drie stoomtuigen, die elk vijftien rijtuigen voorttrokken, leverde een schoonen oogopslag op.

De Koning en de Koningin en haar Doorluchtige zuster, welke zich ter afwachting in een prachtige tent bevonden, hebben de gezagvoerders ontvangen en onze burgemeester heeft Z. M. een toepasselijke redevoering toegestierd, welke door den Koning in de vriendelijkste uitdrukkingen is beantwoord geworden.

Omtrent vier uren komt de doorluchtige stoet binnen onze muren; men kan zich geen denkbeeld vormen van de beweging en de levendigheid in onze stad; de straten krielen van nieuwsgierigen, de vensters en daken van de huizen in de straten op den doortocht, zijn dicht met een toejuichende menigte opgepropt. De stoet aan het Stadhuis genaderd, treedt op, en aldaar wordt door het plaatselijk bestuur de medaille uitgedeeld, welke ter geheugenis van den ijzerenweg geslagen was. Daarna is door de gedeputeerde staten der provincie, in de zaal van tentoonstelling der Schoone Kunsten, een treffelijk gastmaal gegeven. Dezen avond gekleed bal op den grooten schouwburg. Te 7 uren zal de societeit van de H. Cecilia verscheidene harmoniestukken op de

Herinneringsmedaille der Inhuldiging van den eersten spoorweg Antwerpen-Mechelen, 3 Mei 1836
(Origineele grootte 5 c/m.)

Groenplaats laten hooren, alwaar het openbaar bal en verlichting zal wezen ».

De feesten werden drie dagen onafgebroken voortgezet.

Den 4en was het verlichting van het Eskader en den 5en vuurwerk op de Schelde.

Op Donderdag trokken de Ommegang en de Reuskens van Borgerhout door de straten, voorafgegaan en gevolgd van een talrijke kavalkade jongelingen, te paard, in kostuum en in oud Spaansche kleeding.

Het monsterkoncert op de Groenplaats oogstte een ongezienen bijval; de menschen stonden opeengepakt tot in de aangrenzende

straten. De pyramieden, die tot verlichting opgetrokken waren, werden algemeen opgemerkt en bewonderd.

Tot sluiting der feesten werd een vuurwerk op de Schelde afgestoken. Men schat dat de helft van de bevolking aanwezig was. Het schouwspel moet tooverachtig geweest zijn; de kosten ervan werden op ruim 3.000 frank geschat, een voor dien tijd zeer hooge som.

Als bijzonderheid is nog te melden, dat de spoorbaan Antwerpen-Mechelen een lengte had van 24.200 meter, terwijl die van Mechelen naar Brussel maar 21.700 meter bedroeg, dus te samen, of Antwerpen-Brussel, 45.900 meter.

De belangrijkheid en het sukses van de nieuwe instelling blijkt uit de volgende statistiek die nog in de maand Mei opgemaakt werd :

« ...Men schat op 17.000 de personen die met den ijzerenweg uit Brussel vertrokken op Zondag en Maandag laatstleden. Veronderstellende een evenredige terugkomst, mag het getal op 34.000 gebracht worden. Voor dit vervoer zou men omtrent 1000 diligentiën noodig hebben en daar de dienst Antwerpen-Brussel ten minste ieder 15 paarden vereischt, ziet men dat de stoomtuigen in een paar dagen het werk van 15.000 paarden verricht hebben ».

Na korten tijd werd de dienst door het ministerie regelmatig ingericht en telde men zes vertrekken daags.

VERMINDERINGEN

GENT

Huis G. Bonte-De Gruyter, FOTO'S, Kortrijkstr., 57. — 10 °/° op al de artikelen.

AALST

Kinema Flora, Moorselbaan. — 50 °/° vermindering op alle rangen en bij alle vertooningen, op vertoon der lidkaart.

Auto-dienst (goederen, personen) **De Neef & Kieffer**, Moorselbaan, 35. — Gunsttarieven voor onze leden.

Apotheker J. Lamont, Korte Zoutstraat. Tarief der mutualiteiten.

Apotheker M. Van Assche, Moorselbaan, 16. Tarief der mutualiteiten.

Boekhandel Leo Crick-De Somer. Hopmarkt. — 5 °/° vermindering.

Drukkerij en papierhandel, Leo Eelbode, Vrijheidstraat, 17. — Op alle aankoopen en bestelling 10 °/°.

Zondag 1 Oogst 1926
Groote Openluchtvertooning van
DE PARADIJSVLOEK
door het Vlaamsche Volkstooneel
te Boechout.

ONZE WATERREIZEN.

Naar Temsche en Dendermonde.

AAN DE LEDEN. — Op Zondag 25 Juli 1926: **Studie-waterreis naar Temsche en Dendermonde** met salonboot « Ville d'Anvers ». Het aantal deelnemers is bepaald op 350.

Programma:

Vertrek (Vlotbrug-Steen) om 8 u. stipt. Varen tot Bornhem. Wandeling naar Bornhem (dorp; kasteel van Marnix van St. Aldegonde) en Weert; langs de oude Schelde naar Temsche. Te Temsche rond 12 uur.

Vertrek naar Dendermonde rond 1 uur. Bezoek aan Dendermonde, zijn mooie vestingen en omgeving.

Vertrek uit Dendermonde rond 6 uur. Terug te Antwerpen rond 8 ½-9 uur.

Degenen die de wandeling 's morgens niet verlangen mee te maken kunnen doorvaren tot Temsche (gelegenheid tot bezoek aan Temsche en tot een mooie wandeling langs den Scheldedijk).

Eten medebrengen. — Buffet aan boord.

Al het noodige wordt gedaan, zooals dit gebeurde voor de waterreis naar Zierikzee, om ieder deelnemer een duidelijk plan te verschaffen van den te volgen reisweg.

Kaarten te bekomen alle dagen op 't Secretariaat: Dambruggestraat 116, aan fr. 8 (niet-leden betalen 9.50 fr.).

Lees de bijdragen die deze waterreis aanbelangen in « De Toerist », jaargang 1923, blz. 229 en 373.

—[x]—

AAN DE AFGEVAARDIGDEN. — Indien U wenscht deel te nemen met Uw leden aan de Studie-Waterreis naar Temsche en Dendermonde, kunt U voor zoover de voorraad strekt, kaarten bestellen **tot 15 Juli e.k.**

Het bedrag storten op postcheck n° 170.265 (Juffrouw Rylant) op de strook vermelden waarvoor het bedrag dienen moet. Bestel de kaarten naar gelang de leden bij U inschrijven. Het gevraagde aantal wordt U echter **te zamen** verzonden **na** 15 Juli.

Van bestellingen, waarvoor het noodige bedrag niet wordt gestort, wordt geen nota genomen.

Namens de afgevaardigden van
Groot-Antwerpen,
W. HEYLEN.

VEREENIGING VAN GIDSEN VOOR HET GEBIED BRUGGE.

Scholen, patronaten, kringen, groepen, enz. welke een bezoek willen brengen aan **Brugge**, moeten weten dat er een vereeniging van Gidsen bestaat, die bereid is hun een degelijken gids ter hand te stellen om hen te geleiden op hun wandelingen en studiebezoeken. Die gidsen zijn allen onderwijzers en onderwijzeressen welke na maandenlangen cursus van voorbereiding, het officieel getuigschrift van bekwaamheid veroverd hebben.

Voor alle inlichtingen en voorwaarden kan men zich wenden tot het Sekretariaat der **Vereeniging, Oudenburgstraat, 19, Brugge.**

DE KAUKAZUS

door KAREL CUYPERS.

1. Het Dal van Kislovodsk (1).

Zooals de Alpen uit de zee, zoo rijst de Kaukazus uit de steppen op — een muur! Na lange dagen van eindelooze vlakte staan daar plots een geweldige reeks reuzen in gelid. Aangrijpend is de grootsche plechtstatigheid van hun voorkomen: zij lijken een wacht stoere, donkergeharnaste ridders. die u den weg afsluiten naar Koning Elbroez, majestatisch massaal met zijn schitterende sneeuwkroon. En rondom Elbroez, eerbiedig maar toch bewust-fier blinken andere sneeuwtoppen, een gansche rij, en trekken een hevig witte lijn tusschen het helblauw van de lucht en het zachte nevelpurper van het voorgebergte. Is het niet alsof ge in u schetterende Thebaansche trompetten hoordet, die plechtig een oeverture aanzetten voor een grootsche opera en later, in 't zachte violengesoezel ziet ge, onbewust als in een verren droom, den tijd weer, toen ge voor 't eerst de scherpgetande Alpentoppen in de wolken zaagt stijgen boven het Zwitsersche middelgebergte uit.

Mooie,grootsche berglanden,welken vreeselijk raadselachtigen invloed hebt ge op ons vlaktemenschen, dat ge ons zoo machteloos slaat, dat we ons zoo nietig voelen bij uw overweldigende majesteit!...

* * *

Een licht treintje op smal spoor voert langs een breed slingerend dal naar Kislovodsk — eigenlijk geen dal: immers de bergen schakelen zich nog niet aaneen: ze liggen verspreid als rotsige eilanden in de graszee, als reusachtige runderen in de steppenwei. Ook het volk aanziet ze als rustige dieren. Heet niet die ruige kolos daar: de Slapende Leeuw en een andere de Slang?

Het treintje krocht een helling op. De step is vergeten. Een wazige waterpasstreep die ge zoo nu en dan bij een zwenking ontwaart tusschen de bergen geeft nog maar een flauw vermoeden van haar eindeloosheid.

Geen boomen te zien, hoogstens eenige struiken schrale ondervoede eik of kastanje, die wel nooit volwassen zullen geraken. Blijkbaar komen zij voort van verdwaalde zaden uit het hoogland, waar de grond niet zoo zout en 's Zomers niet zoo heet is.

* * *

Pjatigoersk! Uitstappen en een luchtig open buurttrammetje in, dat naar 't stadje klautert. Vandaar in auto een toertje 't gebergte in.

Kent u « tovaritsj chauffeur » (2)? Hij is net als alle chauffeurs. Dat menschenras is overal op aarde met die groote deugd behept: grenzenloos vertrouwen in de kilometervretende eigenschappen van hun machine. De Russen, die zooveel gelegenheid hebben wersten te eten munten echter in durf en snelheid uit. In dolrazenden rit stuiven ze langs afgronden, slingeren met vreeselijke snelheid de bochten om en ijlen wild onder de boomtakken door op gevaar af de arme inzittende reizigers het hoofd af- of in te kloppen.

Boomen zijn hier nu weer! Het doet eigenaardig aan eens een bosch te zien na al die dagen gras en gras en gras en daarvóór die lange tocht door de « tsjernozeme » — het land der Zwarte Aarde met zijn onmetelijke korenvelden. De uitgestrekte wouden van Midden Rusland vinden hier echter hun weerga niet! Seffens brengt men u terug door het schrale steppengras dat in den Kavkaz heer en meester blijft tot ver, ver het gebergte in!

Norsch en koud staat daar « Mazjoek », de meest impozante bergfiguur uit den omtrek. Een slanke, lieftallige spits daarnevens is zijn jonge, levendige vrouw, meestal op zijn Oostersch gesluierd in een dichten nevel. Wat verder loenscht en lonkt een mooie spring-in 't veld, die haar het hof maakt. De ouwe Mazjoek is ongerust, daarom stug, inwendig woedend: hij zint op wraak. En waarlijk, de bergvormen konden niet treffender de karakters uitbeelden!

Evenals in Tirol heeft elke berg zijn legende, maar hier zijn de geschiedenissen meestal wilder en vervaarlijker: — de Kaukaziër deinst voor niets terug! — 't Zijn verhalen uit de donkere oudheid van wreede koningen en helsche prinsessen, waarbij het bloed vloeit, oogen worden uitgestoken,

(1) Daar het Russisch alfabet geheel van het Latijnsch verschilt heb ik de plaatsnamen zooveel mogelijk fonetisch in 't Nederlandsch weergegeven en niet op zijn Duitsch of op zijn Fransch zooals meestal gedaan wordt: ch = Nederlandsch ch. De Franschen zetten gewoonlijk kh, wat een benadering is. sj, zj = Fransche ch, j.

(2) Kameraad autovoerder.

ooren worden afgehouwen en hoofden rollen alsof er niets zoo plezierig was!

* * *

Een lange donkere gang in een berg voert naar... wat vroeger de grot was: het gewelf is voor korten tijd ingevallen en dit heeft er een doodgewonen put van gemaakt. Ziet ge dien plas in den hoek? Neem u in acht, lichtzinnige vreemdeling, nader niet te dicht! Dit warme grauwe water heeft menigeen den dood gekost. Goede zwemmers zijn als door onzichtbare handen in de diepte getrokken.

Een laatste ritje op de hoogte met prachtig uitzicht op de sneeuwtoppenrij brengt ons bij de woning van den dichter Lermontof, wiens levensloop zoo wild was als zijn geliefde Kaukazus.

Kislovodsk (1).

Het dal vernauwt, steile rotsen naderen elkaar en een wilde rivier bruist in de diepte. Twee evenwijdige smalle bruggen voeren de twee sporen het station binnen, eindpunt van ons dallijntje.

Kislovodsk! 't Is het Spa, ik zei haast het Montecarlo van Rusland. Leven, beweging, muziek, uitbundigheid, overal! Iedereen straalt want het leven is hier zoet. De Nepjolijt van het kommersieele volkje, dat weet te vragen! De herstellende zieken, die na lange pijnlijke dagen hospitaal in de rusthuizen (3) weer nieuw leven in zich voelen zinderen ademen 't geluk en de vreugde met de serene berglucht in.

Hoe grootsch die morgen als de Kislovodsker zijn bergen opklautert om toch die eerste zon te zien op zijn Elbroez (4), zijn trots. Ja, de Mont-Blanc, koning van onze Alpen, met zijn 4810 m., moet nog buigen voor dien stralenden reus! Zie, daar om hem heen staan ze, de Mont-Blancs, de Jungfrau's, de Mont-Roses, de Cervins, de Glockners, de Venedigers, al zoovele die de drie en vierduizend overschrijden en toch zoo nietig toonen in zijn nabijheid.

Hoe is het mogelijk, dat we zulk spektakel verlaten om in die schokkende drosjka te stappen en ons door dien langen breedgeschouderden koetsier met zijn vuile, groene slipjas te laten voeren naar de rotsen: «Liefde en Lust?» 't Moet wel zijn dat die dingen recht naar het verderf leiden, want onze weg is als een baan naar de hel! Vreeselijke, nijpende woestheid onder drukkende hitte! Op heel den tocht geen boompje, slechts rots en kei en mos en gras. De oude drosjka schokt de steile hellingen op en baadt de riviertjes door tot over de assen. Geen mensch te zien, nu en dan een koe als een raadsel op den schier loodrechten bergwand. Wie hier Liefde en Lust komt zoeken moet maar perverse neigingen bezitten! Wellicht zal het panorama van op de rots, — vanwaar eens een legendarische ridder met zijn geliefde in den kolk sprong, — u wat beter stemmen. Kruipende over hoekige rotsblokken, ons vastklampende aan koorden, die van den top tot naar den voet gespannen zijn, geraken we na vele dwaze gymnastische toeren op de hoogte. De wilde diepte met haar snelle stortbeek heeft zulk een vervaarlijk bedwelmende bekoring dat ze u aantrekt als met grijparmen: het is alsof ge u sterk bedwingen moet om u niet in het ijl te smijten.

* * *

De kramakkelijke drosjka, die bij een zwierige botsing u bijna een paar elegante buffelhorens in den buik bezorgde, kraakt door het mooie stadspark naar het tempeltje van Cupido (Liefde is hier een algemeen dagelijksch tijdverdrijf, meestal ook wel betaalde kost). Licht gekleeden en nog lichter gekleeden nemen zonnebaden. Zij rusten uit van de vermoeiende avonden want in het «kurort» (1) wordt er 's avonds duchtig gezwaaid. In parken en vergaderzalen walst men tegen honderd toeren per minuut en geeft men exhibities van springpartijen waarbij zoo maar geen spiertje van 't heele lichaam werkloos blijft. Een muziek zoo woest als de streek, — balalajieka en andere ritme-instrumenten slaan nog barbaarscher toon aan dan onze jazz-bands. Het is om duizelig, zeeziek te worden. Vrees je die verhitte koppen en die gek-schitterende oogen? Ja,... bekijk jezelf dan eens in den spiegel. — Eigenaardige konstataties niet?

---

(1) Etymologisch « warm water ».

lui (2) kuischen hun roebeltjes op tot groot

(2) Nep = Nieuwe Ekonomische politiek. Neplui, profiteerders van deze politiek, rijkgewoekerde handelslui.

(3) Genationaliseerde villa's.

(4) 5660 m. — twee toppen, schier evenhoog. Een dokter uit de streek beweerde dat de naam

(1) In Kislovodsk zijn allerlei moderne badinrichtingen: modder-, stoom- en Narzanbaden. O! die Narzanbaden! (mineraal water). Zoo ge ooit in den Kaukazus komt verzuim dan niet er een te nemen! Denk eens: u voelen optillen door stijgende gasbelletjes in warm-lauw water! Onbeschrijflijk leutig!

Zie, daar heb je 't al! Plots heeft de stroom je opgenomen, en... doe je mee, al was je ook de zestig over, je moet!...

Halt! Figuurdansen!

Men schaart zich in een grooten kring en een tiental lenige mannen en vrouwen spelen een pantomine met begeleiding van een of ander oud volkswijsje (2). Het thema is schier altijd hetzelfde: bloode minnaar, afwijzende deerne. 't Is alsof al die balletten door vrouwen ineengestooten zijn om den man belachelijk te maken (misschien wel omdat de meeste Kaukaziërs leelijk zijn en de vrouwen mooi!). Het doet gek aan volwassenen te zien spelen als bij ons kleine meisjes op straat. Maar vergeet niet: dansen is een stuk nationaliteit bij hen, 't is voor hun leven zoo noodig als voedsel. Oude en deftige lui ontzien zich niet in gezelschap allerlei wilde sprongen en draaien te doen.

Gewone gebeurtenis in vergaderzalen: een drietal kout rustig. Plots begint één te dansen en spoedig volgen de anderen. De breede zware mantels, met de schuine rijen patronen over de borst (3), zwaaien met sierlijke lijnen en in de vlucht (vliegen doen ze, waarlijk!) worden de Astrachan pots en het onafscheidelijk kort zwaard de hoogte in gezwierd en weer opgevangen. Sprongetjes van een halven meter geven hun de gelegenheid een vijftal toeren in het ijle te doen.

De gansche zaal, één geestdrift, klapt mee in de handen op de maat van de brutale muziek en er wordt heftig toegejuicht.

* * *

Zwoele namiddag. — Het tramtreintje tromt het in de zon bradende dal af. Elbroez neemt heel onze aandacht in beslag tot het mooie gezang van een jolig troepje meisjes ons naar een hoekje van 't ruime kompartiment trekt. We staan nieuwsgierig te luisteren en wagen het — heel schuchter! — een dikwijls gehoord melodietje mee te neuriën. Plots, algemeene belangstelling! Die kerels moeten ze nu eens heusch leeren zingen en de gemoedelijke les duurt zoolang tot we reeds perfekt eenige deuntjes kennen als we den « Slapende Leeuw » naderen. Spijtig, want het troepje had toch zoo'n danige leute met onze radbrakende uitspraak!

* * *

Zoo staan we weer aan 't steppenstrand. Niet voor lang: dezen nacht nog trekken we langs een ander dal opnieuw 't gebergte in en morgen van zonsopgang tot laat in den avond zullen we dwars den Kaukazus per auto oversteken, den wilden Darjal-pas door.

(2) Daar ook gehoord: het dansliedje der narren uit Sadko (I, festijn).

(3) De Kozak laat zijn mantel nooit af, zelfs bij de hevigste hitte niet.

VAN HET SEKRETARIAAT

LEDENAANGROEI. — Van 16 tot 31 Mei traden 1499 nieuwe inschrijvingen toe. Gedurende de maand Mei konden we dus 2513 nieuwe leden boeken.

——[x]——

Volgende bestuursleden houden zich ter beschikking der leden op het Bondssecretariaat.

De Hr. Dr. PIL (Voorzitter): Dinsdag 22 Juni en 6 Juli, van 18 tot 19 u.

De Hr. Prof. LEURS (Ondervoorzitter): Vrijdag 25 Juni en 9 Juli, van 19 tot 20 u.

De Hr. F. NEYES (Penningmeester): Dinsdag 22 Juni en 6 Juli, van 18 tot 19 u.

Mej. B. SAMIJN (Hulpsecretaresse): Dinsdag van 18.30 tot 19.30 u.

De Hr. S. MAUQUOY (leider K. v. Propaganda): Dinsdag van 18.30 tot 19.30 u.

——[x]——

STORTING OP POSTCHECKREKENING. — We verzoeken dringend de leden bij eventueele storting op postcheckrekening goed na te gaan op welke rekening dient te worden gestort (nr. 93627 — V.T.B. of 170.265 — J. Rylant). Ook steeds op de strook vermelden waarvoor het bedrag bestemd is.

——[x]——

AAN ONZE BRIEFWISSELAARS. — We verzoeken onze briefwisselaars het volgende te willen in acht nemen: schrijft steeds uw naam en adres voluit in den rechter, of desnoods linker bovenhoek van uw brieven. Vermeldt op een afzonderlijke strook papier: nieuwe leden te innen door de post, nieuwe leden waarvoor gestort wordt op postcheckrekening, briefwisseling betreffende triptieken of internationale rijbewijzen.

——[x]——

FOTO'S genomen bij het bezoek aan het Rubenskasteel te Elewijt (de groep en het kasteel) zijn te bekomen bij fotograaf G. Verbouwe, L. Theodorstraat, 46, Jette voor 1 fr. 't stuk.

Foto's genomen van den boottocht in zee op tweeden Sinksendag te Oostende zijn verkrijgbaar bij den Heer Gijselinck, Begijnhoflaan, 31, te Gent voor 1 fr. 't stuk, 2.50 fr. voor de 3 foto's.

——[x]——

DE KOMMISSIE VOOR FOTOGRAFIE vestigt de aandacht der liefhebbers fotografen op de door haar ingerichte uitstappen. (Zie onder Uitstappen en Bijeenkomsten, Antwerpen). Den deelnemers worden verrassingen voorbehouden. Prijskampen worden ingericht; het onderwerp wordt ter plaatse zelf aangeduid. De best geslaagde foto verdient de premie. Deze wedstrijden zullen beginnen op 20 Juni a.s. Een talrijke opkomst wordt verwacht. Zie onder Uitstappen en Bijeenkomsten.

Deelnemers aan de reizen naar

DE VOGEZEN EN HET ZWARTE WOUD en PARIJS

stort dadelijk het bedrag op postcheckrekening.

CONFERENTIE TER REGELING VAN HET INTERNATIONAAL VERKEER DER VOERTUIGEN GEHOUDEN TE PARIJS VAN 20 TOT 25 APRIL 1926

Deze laatste jaren heeft, in de meeste moderne landen, het verkeer der automobielen een reusachtige uitbreiding genomen.

De automobiel is beslist koning der wegen geworden, voor haar bestaat er noch afstand, noch landsgrens meer.

Ten einde het internationaal verkeer dezer voertuigen te vergemakkelijken werd er in October 1909, te Parijs, een eerste overeenkomst gesloten tusschen 15 landen, waaronder België, getal dat thans is aangegroeid tot 31.

Er dient opgemerkt, dat deze internationale overeenkomst, nu nog van toepassing, enkel betrekking heeft op het verkeer der automobielen en motocycles, en voor doel heeft de formaliteiten aan de grenzen, vereischt om met een autorijtuig te mogen gebruik maken van den openbaren weg, in het land waar men binnenkomt, te vereenvoudigen.

De douaneformaliteiten, waarbij zich de tryptiekkwestie aansluit, vallen heelemaal buiten de toepassing der bewuste overeenkomst en dienen dus afzonderlijk geregeld.

Het verdrag in 1909 te Parijs gesloten regelt op internationaal gebied:

1°) de voorwaarden waaraan automobielen moeten voldoen om tot het verkeer op den openbaren weg te worden toegelaten;

2°) de vereischten waaraan bestuurders van automobielen moeten voldoen;

3°) de afgifte en de erkenning van internationale getuigschriften (certificat international de route);

4°) het plaatsen op de automobielen van de plaat met inschrijvingsnummer en deze dienende om de nationaliteit van den eigenaar van het voertuig aan te duiden;

5°) de vereischte waarschuwingstoestellen;

6°) het plaatsen langs de wegen van eenvormige waarschuwingsborden omtrent belemmeringen.

Alhoewel de bekomen uitslagen bevredigend waren, bleek het nochtans dat de huidige overeenkomst niet meer voldeed aan de nieuwe eischen. Zoo was men o.m. van meening, dat het internationaal getuigschrift hetwelk thans wordt vereischt om toegang te hebben tot het verkeer op de openbare wegen in de contracteerende landen en hetwelk, in verband met de openbare veiligheid, de bekwaamheid van den bestuurder en de geschiktheid van de automobiel waarborgt, in twee deelen dient gescheiden: een afzonderlijk bewijs, om vast te stellen dat de autobestuurder de noodige hoedanigheden bezit die voor de openbare veiligheid genoegzame waarborgen schenken, een tweede bewijs, om te getuigen dat het voertuig geschikt is om tot het verkeer op den openbaren weg te worden toegelaten. Op die manier zou men een einde stellen aan de verwikkelingen die zich dikwijls voordoen door het gebruik van eenzelfde document voor het geven van twee verschillende inlichtingen.

Ook werd de vraag gesteld of de kwestie der toe te laten snelheid niet internationaal diende geregeld, evenals deze der banden en der maximum toe te laten gewichten, o.a. der vrachtauto's.

De mogelijkheid om in al de contracteerende landen het verkeer der voertuigen te unifieeren, hetzij eenvormig links of rechts, zou eveneens dienen onderzocht.

Enkele maanden geleden stelde de Fransche regeering, die het initiatief der thans van toepassing zijnde overeenkomst had genomen, voor, te Parijs een nieuw verdrag, meer « up to date » te bespreken en zoo mogelijk te onderteekenen. Met dat doel deelde deze regeering, voor advies, aan al de belanghebbende landen een ontwerp van nieuw verdrag mede, hetwelk niet enkel de herziening van de bestaande overeenkomst tot doel had, maar de uitbreiding ervan beoogde tot het verkeer van alle voertuigen. Behalve het Fransche ontwerp zou er op de voorgestelde conferentie ook nog een ontwerp van overeenkomst besproken worden, opgesteld door de Commissie van verkeer en doorvoer, zetelend in den schoot van den Volkerenbond. Dit ontwerp, dat enkel betrekking had op het internationaal verkeer der automobielen, voorzag o.a. de verplichting voor eigenaars van automobielen, een voldoende verzekering af te sluiten, tegen brandschade die zij gebeurlijk door een ongeval zouden kunnen toebrengen aan derden in een der contracteerende landen.

Niet minder dan 62 landen beantwoordden den oproep der Fransche regeering en zonden vertegenwoordigers naar Parijs.

De bewuste conferentie werd geopend, den 20n April jl., in de salons van het Ministerie van Buitenlandsche Zaken, Quai d'Orsay, onder voorzitterschap van den heer de Monyce, Minister van Openbare Werken der Fransche Republiek.

Met reden kon hij doen opmerken, dat,

indien de huidige overeenkomst van toepassing is in een groot gedeelte van Europa, het nieuw verdrag zijn draagkracht zou uitbreiden over gansch de wereld.

Inderdaad waren ver afgelegen landen zooals de V. S. van Amerika, Brazilië, Cuba, Mexico, Guatamala, Peru, Tunis, Japan, China, Perzië, Egypte, de Sovjets op de conferentie vertegenwoordigd.

De Belgische regeering stuurde twee gevolmachtigden, de H.H. Maertens, algemeen bestuurder bij het Ministerie van Landbouw en Banckaert, algemeen bestuurder bij het Ministerie van Openbare Werken.

Ook waren de bijzonderste inrichtingen voor toerisme van ons land op de conferentie vertegenwoordigd, t.w.:

De Vlaamsche Toeristenbond: de H.H. Prof. Dr. Leurs, onder-voorzitter en Persyn;

De Touring Club de Belgique: M. Duvivier, beheerder;

de Koninklijke Automobiel Club van België: de H.H. Hansez, voorzitter en d'Aoust, onder-voorzitter.

Dank zij de behendige leiding der Fransche afgevaardigden en den geest van beste verstandhouding die steeds heerschte onder vertegenwoordigers van soms gansch van zienswijze verschillende Staten, was de conferentie, op 25 April jl. klaar met haar taak.

Het Fransch ontwerp, dat voor doel had het bestaand verdrag betreffende het internationaal verkeer der automobielen uit te breiden tot het verkeer van alle voertuigen, werd in twee verschillende overeenkomsten gesplitst, één nopens het internationaal verkeer der automobielen en een tweede aangaande het verkeer van alle voertuigen.

Volgende voorstellen werden niet aangenomen en worden eventueel geregeld door de nationale of lokale verordeningen:

Het maximum toe te laten snelheid der automobielen;

Het maximum toe te laten gewicht der voertuigen, lading inbegrepen;

Het unifieeren in al de contracteerende landen, hetzij links of rechts, van het verkeer der voertuigen;

De verplichte verzekering, voor eigenaars van automobielen, tegen schade aan derden.

(Wordt vervolgd).

AFGEVAARDIGDEN

APPELTERRE-EICHEM.
Van Wilderode Gaston, Statiestr., Appelterre.
BELSELE.
Van Raemdonck, H., Onderwijzer.
DIEST.
Henskens, Leeraar, Mariendaalstraat (kantonnaal afgevaardigde).
Maghiels, Theo, Botermarkt, 5 (plaatselijk afgevaardigde).
KAMPENHOUT.
Indigne, S., Onderwijzer.
OELTER.
DE Feyter, Jules, Ordeklerk, Dorp.
ST. BLASIUS-BOEKEL.
De Vos, D., Onderwijzer.
Verbetering:
MELDERT-BIJ-AALST.
't Kint, Frans, Brouwer.

GEMENGD

SCHILDERIJTENTOONSTELLING. — Kunstschilder F. Breyssens zal van 4 tot 19 Juli 1926 zijn werken tentoonstellen te Neer-IJssche, bij C. Steeno, nabij de kerk.

De verzameling bestaat uit een reeks landschappen der prachtige Dijlestreek, uit reisherinneringen van Rome, enkele portretten en typische teekeningen.

De leden voorzien van hun lidkaart betalen slechts 50 % van den inkomprijs. Zij die zouden wenschen deze tentoonstelling te bezichtigen en zoodoende een zeer lofwaardig initiatief te steunen, kunnen aansluiten met groepen Brussel en Leuven, die op 4 Juli een uitstap inrichten naar de Dijlestreek.

——[x]——

HET BOECKENBERGPARK TE DEURNE zal eerlang publiek worden gesteld. Een verheugend nieuws! Het zich zoo snel uitbreidend Groot-Antwerpen heeft waarlijk behoefte aan frissche, ruime parken.

Mooie Steden! Mooi Land!

DE VOGEZEN (ELZAS-LOTHARINGEN) — HET ZWARTE WOUD.

Van Zaterdag 26 Juni tot en met Donderdag 1 Juli (6 dagen).

a) Straatsburg. — Per autocar over den Vogezenkam naar St. Dié, Rijnwaarts over den Luschbachpas, de Witte en Zwarte Meren, de « Drei Ahren » en Colma.

b) Per autocar langs Alt-Bretsack, Freiburg, Feldberg, Titisee, Friberg, door het Kinzigthal en over Offenburg naar Straatsburg.

Prijs: voor de heele reis: 800 fr.
Voor de Vogezen alleen: 500 fr.

Leider: Prof. Dr. Leurs.

NA DEN LANDDAG

De hemel had de Vlaamsche Toeristen, ter gelegenheid van hun Vijfden Landdag, gezegend met een onbarmhartig winterweer! Nat-zwangere luchten wierpen gedurende de twee hoogdagen killigen regen over het Brabantsche. En toch, de Vijfde Landdag is prachtig geslaagd, is nogmaals een Vlaamsche prestatie van belang geworden.

Rond drie uur 's namiddags kwamen te Diest de eerste deelnemers toe: leden van het hoofdbestuur en andere belangstellenden uit Antwerpen. De latere treinen brachten vrienden uit Brussel, Leuven, Maastricht, enz....

Klokslag vijf uur opent Prof. Dr Leurs in de bovenzaal van het lokaal «De Warande», onder niet geringe belangstelling, de eerste vergadering, waarop punten van huishoudelijken aard werden besproken.

De sympathieke, steeds op post zijnde ondervoorzitter van den V. T. B. zegt, dat Diest door het hoofdbestuur verkozen werd niet omdat Diest is een toeristisch centrum, maar omdat Diest wel degelijk meer toeristische activiteit verdient; dat Diest is de eenige Vlaamsche stad waarvan het haast ongerept middeleeuwsch complex door schilderachtige wallen is omsloten; het is het Vlaamsche Rothenburg. En er is nog een reden van practischen aard. Wij willen nl. den V.T.B. vestigen in Oost-Brabant en in Limburg. Wij willen pionierswerk verrichten. In dit teeken staat deze Landdag en vooral deze vergadering! Spreker richt een specialen welkomstgroet tot de aanwezige leden van den Diestschen Gemeenteraad en tot de afgevaardigden die van heinde en verre zijn toegekomen.

Namens de Diestsche leden zegt de heer Henskens het bestuur van den Bond dank omdat het Diest uitgekozen heeft voor het houden van den Vijfden Landdag. Hij wijst op de vergetelheid waarin Diest verdoezeld was en heft een wekroep om medewerking en breedheid van denken en van handelen. Te Diest is op toeristisch gebied nog alles te doen; de hulp van den V.T.B. is allernoodzakelijkst!

Na deze twee kernachtige toespraken wordt een zeer vruchtbare bespreking gevoerd aangaande de bondswerking te Diest en omgeving. Vier hoofdwenschen dienen in vervulling te gaan: 1e veel leden aanwerven; 2e een plaatselijke groepeering van den V. T.. B. tot stand brengen; 3e te Diest onze Kommissie voor Monumentenzorg aan het werk stellen om den inventaris op te maken van alle kunstvoorwerpen van vóór 1830 en ijveren voor het behoud van de monumenten, de vestingen, kortom, van het heele huidige stadsbeeld; 4e te Diest een vereeniging tot bevordering van het vreemdelingenverkeer tot stand brengen.

Wanneer de Bond in de Demerstad vasten voet heeft gekregen dan zal werk worden gemaakt van de omgeving die evenzeer groote belangstelling verdient.

De vergadering drukt den wensch uit, dat het Gemeentebestuur naar de mogelijkheid zou uitzien om het schilderij « Het Laatste Oordeel », in het Stadhuis, te Diest te bewaren.

De heer Mauquoy, lid der Bondskommissie voor Folklore, komt aan het woord om er de aandacht op te vestigen, dat ook op folkloristisch gebied Diest een ruim arbeidsveld is: de gilden zijn er nog in vollen bloei, tal van brouwerijen werken voorzeker nog met oude werktuigen...

Na de behandeling van enkele punten van minder belang worden aangesteld, als kantonsafgevaardigde, de heer Henskens, leeraar, als plaatselijk afgevaardigde, de heer Maghiels, handelaar.

Prof. Dr Leurs sluit deze welgeslaagde vergadering met een innig woord van dank voor de aanwezigen en een hartelijke, dankbare hulde voor den heer Theo Maghiels, die schier gansch de organisatie van dezen Landdag op zich heeft genomen.

Uit het kleine vieringstorentje van St. Sulpitiuskerk perelen reeds heldere beiaardklanken. Stadsbeiaardier Van de Plas bewijst een goed onderlegd kunstenaar te zijn. De beiaard, een vrij licht klokkenspel, heeft een buitengewone helderheid. De kleinste klokjes brengen kristallen klanken voort. Wji houden er aan er hier onze spijt over te betuigen, dat de toestand van het mecanisme der wekkering niet toelaat, dat de beiaard den ganschen dag door zich om het uur, bv., zou laten hooren. Een feit is het, dat èn de beiaard èn zijn specifiek geluid, onafscheidbaar zijn van het middeleeuwsch Vlaamsch karakter der stad. — Een flinke « Vlaamsche Leeuw » sloot dit puik concert.

Tot slot van dezen eersten dag werd een prachtig kunstconcert den deelnemers aangeboden. Omstreeks acht uur liep de zaal

« Flora » vol. Prefect Cresens, voorzitter van het regelingscomiteit te Diest, heet de Vlaamsche toeristen welkom. Prof. Dr Leurs dankt voor het gul onthaal. Dadelijk laat een klein orkest zich hooren. Wie van de drie kunstzangers, Ariën, Croels en Verreydt, de meeste bewondering verdiende, is moeilijk te zeggen. Allen maakten zich door het voordragen van kernvlaamsche, soms ook van die gezond leutige liederen, zeer verdienstelijk! Aan al deze kunstenaars betuigen wij nogmaals onzen oprechten dank!

De Zondag blijft steeds de groote dag ! Het weder was de toeristen ongenadiger nog dan daags te voren. De regen sloeg onmeedoogend neer, tot spijt van al die kranige Vlamingen die toch op post waren. Want de deelnemers waren niet dun gezaaid! De treinen brachten talrijke groepen aan uit Antwerpen, Brussel, Mechelen, Leuven; uit Nederland, uit de beide Vlaanderen, uit Limburg, uit Wallonië waren er vertegenwoordigers. Druipend... en toch welgemoed kwamen fietsers de stad ingebold. Want onze menschen zijn dè toeristen, van geen klein gerucht vervaard! Dat bewezen ze ook, rond 9 uur, bij het beklimmen van den natten, glibberigen Allerheiligenberg, om te genieten van een zeer schilderachtig panorama van Diest en omgeving.

10 uur. De ruime Hallezaal, een zeer eigenaardige vroeg-gothische constructie, loopt vol. Een half uurtje nadien opent Dr sc. Pil, Algemeene Voorzitter, de vergadering. Hij verleent dadelijk het woord aan afgevaardigde Henskens, die zijn tevredenheid uit omdat de Bond het toeristisch leven van Diest is komen opwekken, daar zijn stad, alhoewel zoo interessant op toeristisch gebied, totaal, ja evengoed bij de Diestenaren zelf, onbekend is. De heer Henskens geeft vervolgens een algemeen overzicht van de besprekingen van vorigen avond.

De heer J. Clottens, provinciaal afgevaardigde, dankt op pittige wijze het bestuur voor het verkiezen van Diest als Landdagplaats. Hij meent dat deze stad de eer ten volle zou moeten toekomen als Vlaamsche kunststad gewaardeerd te worden.

En nu komt Dr Pil zelf aan het woord. Hij verheugt er zich over den Vijfden Landdag te mogen voorzitten. Hij wijst op het groot nut van een landdag voor de algemeene bondsactie. Het bestuur komt rekenschap geven over zijn werk gedurende het verloopen jaar. Naar de besprekingen, gevoerd op de Landdagen, wordt de bondswerking voor een aanzienlijk deel geleid. Hij dankt de talrijke Bondsafgevaardigden die de nederige werkers zijn van het groote V.T.B.-huishouden. Zij hebben het leeuwenaandeel der lauweren wegens den vooruitgang van ons organisme uit te deelen. Vooral de afgevaardigden welke trouw de lijn, de naar ondervinding belichte lijn volgen, hen door het hoofdbestuur aangeduid, verdienen al onzen lof. De voorzitter dankt de aanwezigen die opgekomen zijn niettegenstaande de ongunstige omstandigheden, als daar zijn: het weder en de slechte spoorwegverbinding. Hij looft het Stadsbestuur van Diest dat bewezen heeft het nut onzer organisatie in te zien.

Alhoewel hier, meent spreker, zijn momentane taak ten einde loopt, houdt hij er aan nog een paar punten aan te raken: Dr Pil geeft de aanwezigen de vaste verzekering, dat, zoo « De Toerist », het bondsorgaan, de jongste maanden slecht verzorgd was, onregelmatig verscheen en velen leden heelemaal niet werd besteld, het bestuur hieraan in geenen deele schuld heeft, en hij voegt er aan toe, dat de leden binnen afzienbaren tijd ruimschoots zullen worden vergoed.

Dr Pil vraagt vervolgens de aandacht voor een grootsch plan: de eigen Bondslokalen. De voorzitter hoopt dat we op 't gepaste oogenblik bij de leden den noodigen steun zullen vinden om dit plan te verwezenlijken.

Na te hebben medegedeeld dat we dit jaar, op 4 maand tijd dus, reeds 8.000 nieuwe toetredingen van leden konden boeken en met een krachtigen oproep voor vertrouwen in de toekomst, sluit Dr Pil zijn rede. De zaal juicht luide toe.

De Voorzitter geeft vervolgens lezing van de ingekomen verontschuldigingen waaronder een telegram van zijn Excellentie den heer Minister van Wetenschappen en Kunsten.

Het is thans de beurt aan den heer Luyten, Algemeene Secretaris, om verslag uit te brengen over de bondswerking gedurende het jaar 1925.

Wij laten hier enkele passages uit bedoeld verslag volgen :

« Van de vier jaren van het bestaan van den Bond is 1925 het schitterendste geweest. Door zijn geweldigen ledenaangroei alsmede door zijn bewondering afdwingende veelvuldige prestaties, heeft onze Bond zich thans voorgoed gevestigd en kan niet meer over het hoofd worden gezien, een feit hetwelk klaarder blijken zal uit de verdere aanhalingen in dit verslag.

De ledenaangroei was in 1925 **geweldig.**

De ledenaangroei was in 1925 geweldig.

Het aantal toetredingen van nieuwe leden bedroeg in:

Januari	2.806.
Februari ...	1.457.
Maart	925.
April	861.
Mei	1.398.
Juni	1.186.
Juli	905.
Oogst	850.
Sept.-Oct. ...	236.

't Zij een totale aanwinst van 11.178 nieuwe leden.

In 1922 traden toe 4.404 nieuwe leden

In 1923 traden toe 4.338 nieuwe leden

In 1924 traden toe 6.703 nieuwe leden.

Gemiddeld per maand is het aantal toetredingen aldus voor te stellen:

in 1922	—	366
in 1923	—	361
in 1924	—	558
in 1925	—	931

Dezen verheugenden uitslag in opzicht van ledenaangroei danken wij inzonderheid aan onze talrijke werkers en propagandisten, aan de onverdroten inspanning en aan de opoffering van onze afgevaardigden, die samen dat keurkorps vormen hetwelk te allen tijde op de bres staat voor de zaak van den Vlaamschen Toeristenbond. Van ganscher harte brengen wij hun hier innig hulde en zeggen wij hun dank in naam hunner tienduizenden medeleden!

Het is onbetwistbaar, dat ook de talrijke reizen, uitstappen, bezoeken en voordrachten, ingericht door onze onderscheidene kommissies en door de afgevaardigden, oneindig veel hebben bijgedragen tot het bekend maken van onzen Bond.

De Vlaamsche pers, zoowel dag- als weekbladen, verleende ons aanhoudend, zeer bereidwillig, flinken steun door het publiceeren van verslagen, mededeelingen en oproepen.

Met rechtmatigen trots spraken wij over dien geweldigen ledenaangroei. Dat de Bond zelf niet ten achter bleef moge blijken uit het volgende:

Er werden op touw gezet:

74 voordrachten, meest alle met lichtbeelden (tegen 50 in 1924);

39 bezoeken aan monumenten en merkwaardigheden (24 in 1924);

264 uitstappen, boot-, fiets- en voetreizen, in het Vlaamsche land (174 in 1924);

25 reizen naar Wallonië en het buitenland (14 in 1924).

In 't geheel 402 prestaties, tegen 261 in 1924.

Wij mogen gerust verklaren dat al deze uitingen van toeristisch cultuurleven wier aantal beneden de werkelijkheid is daar afgevaardigden nalaten het secretariaat van hun werking op de hoogte te stellen steeds tot de meest degelijke behoorden; de voordrachten, bijna altijd met lichtbeelden opgeluisterd, werden steeds gehouden door Vlaamsche bevoegdheden; zijn bijval was kenmerkend.

Uit die keten van gebeurtenissen, bijna van dag tot dag aaneengeschakeld, schieten als bijzondere hoogtepunten op de Provinciale Toeristendagen.

Maar boven alles uit: de schitterende Landdag te Aalst op 9 en 10 Mei. Het was een plechtig oogenblik toen onze honderden vrienden in de feestzaal van het Landhuis hartelijk, zeer gul werden verwelkomd door wijlen den heer Bosteels, het diepbetreurd, ijverig lid van den V.T.B., aan wiens nagedachtenis wij hier nogmaals openlijk innig hulde brengen voor al wat hij te onzen opzichte heeft gedaan.

Het Algemeen Bestuur vergaderde in 1925 drie maal. Het is ter vergadering van 7 Juni dat het uit 11 leden bestaande Dagelijksch Bestuur verkozen werd. Dit Dagelijksch Bestuur vergaderde 26 maal. Deze vergaderingen vinden doorgaans plaats 's Dinsdags van half acht tot 11 uur en later. Drie buitengewone vergaderingen moesten worden belegd ten einde oogenblikkelijk dringende kwesties van belang te regelen.

Het D. B. behandelt de zaken van loopenden aard, neemt kennis van de werking der onderscheidene commissies, van hun voorstellen en besluiten en keurt deze eventueel goed.

Op voorstel van de Commissie voor Propaganda werden door het D. B. 19 nieuwe afgevaardigden aangesteld; drie afgevaardigden werden bedankt; 1 afgevaardigde, de heer Bettens van Lebbeke, werd ons door den dood ontrukt; de heer Bettens was een flink werker; hulde zij aan zijn nagedachtenis gebracht.

In de innerlijke gang van den bond spelen de onderscheidene commissies een voorname rol. Vooreerst de Commissie voor Propaganda. Deze vergaderde 24 maal; zij heeft onder haar bevoegdheid het beter bekend maken van den Bond. Tot dit doel plaatst zij artikels en mededeelingen over onze werking in de bladen; zij gaf een propagandazegel uit waarvan in korten tijd nagenoeg 30.000 stuks werden verkocht. De Commissie voor Propaganda blijft aanhoudend in voeling met de afgevaardigden, zendt hun regelmatig omzendbrieven met de noodige onderrichtingen en wenken, zij belegt gewestelijke vergaderingen voor afgevaardigden, waarop dan telkens een lid van het D. B. en een lid van de Commissie aanwezig zijn. Zij werkt tevens mee tot het wellukken van alle uitingen van toeristisch leven, van de reizen, uitstappen, voordrachten, toeristendagen enz. Op haar voorstel deed het D. B. 1.000 plaatjes vervaardigen om te worden bezorgd aan de aangesloten huizen.

De Commissie voor Toerisme zorgde in hoofdzaak voor het organiseeren van de gezamenlijke uitstappen en der groote reizen. Zij vergaderde 21 maal. Buiten de talrijke uitstappen in het Vlaamsche land, door de plaatselijke werking, d.i. door de Afgevaardigden, ingericht; buiten de bijzondere toeristendagen met de bezoeken aan den Kluisberg, het Zwin, de Sichemsche streek, de Antwerpsche Kempen, de koolmijnen van Waterschei, werden door de Kommissie voor Toerisme georganiseerd: tijdens het Paaschverlof, een reis naar Normandië, in Juni een autorit naar Waterloo en Villers-la-Ville; in Juli, een uitstap naar de Maasvallei, de Eifelstreek, de boorden der Semois, Parijs en een waterreis naar Vlissingen met bezoek aan Middelburg; in Augustus naar Zwitserland, tweede bezoek aan Parijs en, begin September, naar Laroche.

(Wordt vervolgd).

PARIJS !

Wie blijft er thuis?

Van Zaterdag 26 Juni tot en met Woensdag 30 Juni (5 dagen).

Musée du Louvre, Panthéon, Hôtel des Invalides, la Madeleine, Notre-Dame, Arc de l'Etoile, Eifeltoren, Kerkhof Père Lachaise (Lijkenverbrandingsoven), Heerlijke boottocht op de Seine, Versailles met Kasteel en waterspelen, Rondritten per autocar. **Prijs: 350 fr.** (drank inbegrepen).

Leider: Jef De Combe.

UITSTAPPEN EN BIJEENKOMSTEN

De V.T.B. uitstappen en bijeenkomsten zijn voor de leden uit het geheele land toegankelijk

ALGEMEEN REIZEN EN REISJES

ZONDAG 20 JUNI: **Het Payottenland: Ninove, Pamel, Strijtem, O.L.V.-Lombeek. Leider: J. Van Overstraeten.**

MAANDAG 21 Juni: **Naar Mechelen. Te 21 u. beiaardconcert. Vooraf wandeling door de stad. Leider: A. De Rees. Vergaderen te 6 u. aan het station.**

19--23 JUNI: **Het Groot Hertogdom Luxemburg. Leider: Jef De Combe.**

26 JUNI--1 JULI: **Parijs. Leider: Jef De Combe.**

MAANDAG 28 JUNI: **Naar Mechelen. Te 21 u. beiaardconcert. Vooraf wandeling door de stad. Leider: A. De Rees. Vergaderen te 6 u. te midden der Groote Markt.**

26 JUNI--2 JULI: **De Vogezen en het Zwarte Woud. Leider: Prof. Leurs.**

3--4 JULI: **Tweedaagsche autotocht door Nederland. Leider: F. Luyten.**

4--5 JULI: **Luik en de Beneden-Ourthe. Leider: J. Van Overstraeten.**

18--21 JULI: **Valleiën der Hoëgne en Warche. Leider: W. Heylen.**

18--21 JULI: **Autotocht door de Eifelstreek. Leider: Prof. Leurs.**

21--24 JULI: **Autotocht door de Ardennen. Leider: E. De Ridder.**

ZONDAG 25 JULI: **Waterreis naar Dendermonde. Leider: W. Heylen.**

AALST

DONDERDAG 17 JUNI: Bezoek aan een ijzergieterij. Samenkomst te 13,30 u. aan de St. Jozefskerk. Kaarten op voorhand afhalen!

ZONDAG 27 JUNI: Fietstocht naar Pamel en Ledeberg (Aardbeziën !), Strijtem, Borgt-Lombeek, Wambeek, St. Kathelijne Lombeek, Teralfene (± 40 Km.).

Vertrek te 9,20 u. aan het park.

ZONDAG 4 en MAANDAG 5 JULI: Deelneming aan de goedkoope bondsreis naar Luik en de groot-sche streek tusschen de Beneden-Ourthe en Maas (Tilff, Esneux, Croix-Wéry, Roche aux Faucons, Sant-Tilman, Angleur). Zie elders in dit nummer. Vertrek uit Aalst te 6,59 u.

DINSDAG 6 JULI: Bezoek aan de grootste brouwerij der streek .(Fietstochtje). Vertrek te 7 u. stipt op het statieplein. Kaarten op voorhand afhalen. Dit bezoek ten gevolge van slecht weder uitgesteld zal nog aan belangrijkheid winnen daar de brouwerij in de laatste weken aanzienlijk werd uitgebreid.

DONDERDAG 15 JULI: Bezoek aan een weverij.

WOENSDAG 21 JULI: Per luxecar (45 plaatsen) naar Halle, Nijvel, de abdij van Villers, Waterloo, het Zoniënbosch. Prijs: Ongeveer fr. 22. Inschrijvingen worden van heden af aanvaard.

GROOT-ANTWERPEN

ZONDAG 20 JUNI: Uitstap naar Ninove, Pamel, Strijtem en O.L.V.-Lombeek. Prachtige tocht door het Payottenland. Groepsreis aan verminderden prijs (Antwerpen-Ninove en Brussel-Antwerpen fr. 11,75. Vertrek uit Antwerpen-Zuid te 7,56 u. 's Avonds terug te Antwerpen rond 10 u. Inschrijven op het bondssecretariaat tot 17 Juni. Eten meebrengen, voor koffie en aardbeziën wordt gezorgd.

ZONDAG 20 JUNI: De liefhebbers fotografen doen een uitstap naar Zoersel, Massenhove, Broechem. Vertrek Turnhoutsche poort te 8 u. met de buurttram. Kaartje nemen tot Trappisten. Leider: L. De Grol.

ZONDAG 27 JUNI: Prachtige autorit met prima autocar door de Kempen; bezoek aan Averbode en Tongerloo. Er worden geen inschrijvingen meer aangenomen.

ZONDAG 27 JUNI: Voor de liefhebbers-fotografen uitstap naar Burght, Cruibeke en Scheldeboorden. Bijeenkomst Zuidstatie te 8 u. tramlijn 13.Leider: J. Torfs.

Aandacht: Den fotografen worden verrassingen voorbehouden. Zie onder « Van het Secretariaat ».

ZONDAG 4 JULI: Uitstap naar de Schelde- en de Durmestreek. Deze uitstap staat in verband met den tocht van vorig jaar. Vertrek Antwerpen-Zuid te 7,26 u. Reiskaart nemen tot St. Amands aan de Schelde. Terugkeer met de stoomtram uit Elversele. Terug te Antwerpen rond 9 u. Eten meebrengen. Voor koffie wordt gezorgd. Leider: Willem Heylen.

ZONDAG 18 JULI: Uitstap naar Lokeren, Overmeire (Donk) en kasteel van Laarne. Vertrek Antwerpen-Waas te 7,44 u. Reiskaarten nemen tot Lokeren. 's Avonds terug te Antwerpen rond 10 u. Algemeene onkosten voor trein en tram ± fr. 14. Eten meebrengen. Koffie verkrijgbaar.

ZONDAG 25 JULI: Studiewaterreis naar Temsche en Dendermonde. Deelnemingsprijs fr. 8. Zie elders in dit nummer.

ZONDAG 1 OOGST: Tweede autotocht doorheen de Antwerpsche Kempen (met geheel nieuw reisplan). Inlichtingen in het volgend nummer. Aantal plaatsen heel beperkt.

VAN ZATERDAG 7 TOT WOENSDAG 11 OOGST (Antwerpsche kermis): Uitstap naar de Vlaamsche Ardennen. Prijs: fr. 200 (alles inbegrepen).Reisplan en inlichtingen in het volgend nummer.

FIETSTOCHTEN:

ZONDAG 20 JUNI: Naar Turnhout en omgeving. Picknick in de bosschen van Pomfort en Nijlen. Eten meebrengen. ± 110 Km. (goede weg). Vertrek Turnhoutsche poort te 7 u.

ZONDAG 27 JUNI: Naar Lillo en de Scheldeboorden. Eten en drinken meebrengen. ± 70 Km. Vertrek Schijnpoort te 8 u.

BRUGGE

ZONDAG 20 JUNI: Uitstap per autobus naar het land van Cadzand (Zeeland). Na den autotocht die tot Nieuwvliet gaat doet men een 15 Km. lange wandeling. Picknick aan de Nieuwe-Sluis. Vandaar langs het dijkenkomplex voorbij het kunstlichtje « de Verklikker » tot aan den Zwarten Polder. Terugkeer langs de Adruislampen en St. Bavodijk naar de bergplaats van de auto's. Knapzak meebrengen. De belangstellenden worden dringend verzocht hun toetreding te laten geworden aan den kantonsafgevaardigde W. Bossier, Zuidzandstr., 12, vóór 13 Juni. De inrichters staan niet in voor het aanvaarden van inschrijvingen na dien datum. Deelnemingsgeld fr. 12,50 voor leden; fr. 15 voor niet-leden. Plaats van uur en vertrek worden den deelnemers bekend gemaakt.

GROOT-BRUSSEL

ZONDAG 20 JUNI: Uitstap naar Ninove, Pamel, Strijtem en O.L.Vr. Lombeek. Vertrek uit Brussel-Noord te 9,22 u. Terug te Brussel omtrent 8 u. Bij genoegzame belangstelling wordt een groepsreis ingericht. Inschrijven bij den heer G. Verbouwe. L. Theodorstraat, 46, Jette. Knapzak meebrengen.

ZATERDAG 26 JUNI: Vergadering van de leden uit het kanton Elsene in het lokaal « In de Brouwerij », Vorstlaan, 1, Boschvoorde. (Eindpunt tramlijnen 30, 31, 32 en 33). Leden uit de omliggende gemeenten worden talrijk verwacht. Belangrijke dagorde.

ZONDAG 4 JULI: Naar de parel der Dijlevallei: Neer-IJssche. Bezoek aan het pachthof Tersaet(enkel op vertoon der lidkaart), aan de tentoonstelling van schilderijen en aan de brouwerij. 's Namiddags door de aanlokkelijke Dijlebeemden, de «Veeweide» en het « Gezicht », naar Korbeek-over-Dijle (prachtig 15e eeuwsch altaarblad in de kerk). Verder naar St. Vroone en naar Bertem. Knapzak meebrengen. Vertrek uit Brussel (Daillyplaats) met stoomtram te 8,30 u. Kaartje nemen tot Tersaet en stilstand vragen aan den ontvanger. Samenkomen te 8,15 u. vóór het wachthuis van de tram.

DENDERMONDE

ZONDAG 27 JUNI: Fietstocht langs de Scheldeboorden. Wegwijzer: Hamme, Temsche, langs de Schelde tot aan de monding van den Rupel, Willebroek, Dendermonde. Vertrek te 13,30 u. aan de Veerbrug. Afstand ± 40 Km.

DUFFEL

ZONDAG 20 JUNI: Fietstocht naar Lier, Massenhove, Grobbendonk, Bouwel. Vertrek te 13 u. op de Wilsonplaats.

ZONDAG 27 JUNI: Naar Aalst. Vertrek te 7 u. op de Wilsonplaats.

MAANDAG 28 JUNI: Naar Mechelen. Bijeenkomst te Mechelen op de Groote Markt te 6 uur.

ZONDAG 4 JULI: Fietstocht naar Mortsel, Merxem, Brasschaat, Schooten, Wijnegem. Vertrek te 7 u. op de Wilsonplaats.

GENT

ZONDAG 27 JUNI: Wandeling naar de bosschen van Latem. Vergaderen te 14-15 Begijnhoflaan (stilstand tram). Met de tram tot Baarle-Veer. Wandeling tot Latem. Te voet terug naar Gent (± 10 Km.).

ZONDAG 4 JULI: Te 14 u. boottocht op de Leie met motorbootjes tot Baarle-Veer; wandeling door de bosschen; spelen. Te 19 u. terug naar Gent. Prijs per deelnemer fr. 7,50. Toetredingen tot 20 Juni ten huize van den afgevaardigde, Begijnhoflaan, 31, Gent.

Wij vestigen van nu af de aandacht onzer Oost-Vlaamsche afgevaardigden op de Feesten welke begin Oogst te Gent zullen worden op touw gezet ter gelegenheid van de Peter Benoitherdenking. Deze feestelijkheden gaan door in den Kon. Vl. Schouwburg. Benevens een concertgedeelte waaraan de beste kunstenaars hun medewerking verleenen wordt het oratorio de Genius des Vaderlands uitgevoerd. Onze afgevaardigden van Gent hebben van het inrichtend komiteit voor de V.T.B.-leden, een prijsvermindering van 20 °/° verkregen. Wij zetten onze afgevaardigden aan te dezer gelegenheid groepsreizen in te richten naar de Arteveldestad. In den voormiddag kunnen allerlei merkwaardigheden worden bezocht. Voor het verstrekken van alle verdere inlichtingen houdt de afgevaardigde, de heer H. Gyselinck, Begijnhoflaan, 31, zich ter beschikking der belanghebbenden.

Foto's. — De foto's genomen door den Heer Gyselinck op 2en Sinxendag te Oostende zijn opperbest geslaagd. Ze zijn verkrijgbaar aan hoogervernoemd adres aan fr. 1.— het stuk, fr. 2.50 voor de drie foto's.

HERENTHALS

ZONDAG 27 JUNI: Naar Turnhout ter gelegenheid der Mariafeesten en inhuldiging van Mgr Van Roey. Vertrek te 12 u.

HOOGSTRATEN

ZONDAG 27 JUNI: Naar Turnhout ter gelegenheid der Mariafeesten en inhuldiging van Mgr. Van Roey. Vertrek te 12 u.

LEUVEN

ZONDAG 20 JUNI: Fietstocht naar Heist-op-den-Berg. Vertrek aan het station te 8,30 u.

ZONDAG 27 JUNI: Wandeling naar de Zoete Waters.

ZONDAG 4 JULI: Fietstocht naar Neer-IJssche. Bezoek aan het pachthof Tersaet en de brouwerij. Vertrek aan de Naamschepoort te 8 u.

ZONDAG 18 JULI: Tocht naar Boom. Bezoek aan de steenovens. Vertrek aan het stadhuis te 8 u. Alle Woensdagen te 8 u. bijeenkomst in het Vlaamsch Huis, Muntstraat.

MECHELEN

ZONDAG 20 JUNI: Uitstap naar Ninove, Pamel, Strijtem en O.L.V. Lombeek. Ieder neme 's morgens een reiskaart tot Ninove. Vertrek Mechelen te 8,27 u. Eten meebrengen, voor koffie en aardbeziën wordt gezorgd. Zie onder Brussel.

MAANDAG 27 JUNI: Wandeling door de stad onder de leiding van den heer A. De Rees. Bezoek aan de O.L.V. kerk, Zoutwerf, Hoogbrug, en Haverwerf. Samenkomen te 6 u. aan het station.

MAANDAG 28 JUNI: Wandeling door de stad onder de leiding van den heer A. De Rees. Bezoek aan de St. Janskerk, en de schilderachtige omgeving. Vergaderen te 6 u. te midden der Groote Markt.

MERCHTEM

Te Merchtem begint leven te komen! Op de welgeslaagde vergadering van 31 Mei werden heel wat praktische besluiten genomen, en bij deze besluiten zal het niet blijven!

ZONDAG 20 JUNI: Uitstap naar Strijtem en Gaasbeek.

In vooruitzicht: Uitstappen naar Mechelen, beiaardconcert, Overmeire-Donck, Zoniënbosch, Hoeilaart, Moerbeke-Waas, O.L.V. Waver (rozenkweekerij), Antwerpen.

NEER-IJSSCHE

VAN 4 TOT 19 JULI: Tentoonstelling der werken van kunstschilder F. Breyssens bij C. Steeno nabij de kerk. Zie voor nadere inlichtingen onder rubriek « Gemengd ».

OOSTENDE

ZONDAG 20 JUNI: Tweede autoreis. Ditmaal naar het land van Cadzand (Zeeland) met zijn uitgestrekte polders, watergangen, dijkages en merkwaardige zeeweringen. De reis gaat over Gistel, Brugge, Sluis (bezoek), tot Nieuwvliet. Vandaar uit over wandeltocht naar de Nieuwe Sluis tot den overstroomden Zwarten Polder. Terugkeer langs de kust voorbij Lissewege. Knapzak meebrengen. Inschrijvingen worden aanvaard bij A. Vervaeke, Jozef II straat 50, tot 15 Juni. Deelnemingsprijs fr. 23 (voor leden), fr. 28 voor niet-leden.

RIJKEVORSEL

ZONDAG 27 JUNI: Naar Turnhout ter gelegenheid der Mariafeesten en inhuldiging van Mgr Van Rooy. Vertrek te 12 u.

ST. NIKLAAS

ZONDAG 20 JUNI: Fietstocht door Zeeuwsch-Vlaanderen (Hulst, Axel, enz.). De deelnemers komen samen in het bondslokaal « De Hoop » te 1 u. namiddag zeer stipt. Lidkaart V.T.B. een eenzelvigheidskaart meebrengen. Fiets laten looden: te St. Niklaas in het stapelhuis (Vijfstraten) of aan het grenskantoor. Deelneming van V.T.B.ers uit de omliggende gemeenten zeer gewenscht.

In verband hiermee volgenden uitstap voor de wandelaars: vertrek uit St. Niklaas met den trein van 12,07 u. tot Hulst. Bezoek aan het stadhuis, wandeling langs de oude wallen.

WOENSDAG 30 JUNI (Kermis-Woensdag): Bezoek aan de Fordfabrieken te Hoboken. In den namiddag naar Westmalle (abdij de Trappisten). Vertrek uit St. Niklaas te 7,56 u. Gezamenlijk middagmaal te Antwerpen (de afgevaardigden verwittigen).

ZONDAG 18 JULI: Uitstap per autocar (dus geen autobus) naar Brussel en Tervuren. Bezoek aan het stadhuis en het museum van Schoone Kunsten. 's Namiddags naar het Zoniënbosch en Tervuren. Vertrek uit St. Niklaas naar Antwerpen met den trein van 7,56 u. De autocar wacht de deelnemers op aan de Waasstatie. Deelnemingsprijs (trein, autocar, bezoeken, fooien) fr. 32. Te storten bij den afgevaardigden heer Van Wiele, Hemelaerstraat, 2, vóór 11 Juli. Middag- en avondmaal vrij. De afgevaardigde wil nochtans goede eetgelegenheid aanbieden. Aantal deelnemers beperkt.

SINT TRUIDEN

ZONDAG 4 JULI: Bezoek aan Luik; museum van Schoone Kunsten, alwaar o.m. eenige mooie doeken van Claus, en aan de voornaamste monumenten. In den namiddag wandeling of boottocht, stroomafwaarts naar Hermal, Argenteau.

ZONDAG 1 OOGST: Naar Averbode. Bezoek aan de abdij onder deskundige leiding. Verder tot Westerloo, het zeer mooie Vlaamsche Zomerverblijf.

TERVUREN

ZONDAG 4 JULI: In samenwerking met Groot-Brussel en Leuven naar Neer-IJssche. Vertrek per stoomtram te 9 u. aan het station. Overstappen te Vossem. Afstappen in Tersaat. (Zie onder Brussel). Knapzak meenemen.

IN DEZEN DUREN TIJD EEN GOEDKOOPE TWEEDAAGSCHE REIS!

Naar Luik (1e Dag) en de indrukwekkende streek tusschen: **Beneden-Ourthe** en **Maas** (2e dag) Prijs: 80 fr. Leider: J. Van Overstraeten.

Op Zondag 4 en Maandag 5 Juli: Groepsreis van uit Brussel.

De prachtige hoofdstad van Wallonië met haar grootsch paleis, haar merkwaardige kerken, haar talrijke musea en oude gebouwen, haar schilderachtige parken, het eenig uitzicht van op de Cointe-hoogvlakte.

De Beneden-Ourthe (Tilff, Esneux) per auto; te voet naar « La Croix Wéry », la Roche-aux-Faucons, Sart-Tilmant, la route de la Belle Jardinière. De mooiste wandeling in den omtrek van Luik!

DE TOERIST

ORGAAN VAN DEN VLAAMSCHEN TOERISTENBOND

VEREENIGING ZONDER WINSTGEVEND DOEL

VERSCHIJNT :: :: || DE LEDEN VAN DEN V.T.B. || INSCHRIJVINGSPRIJS:
TWEEMAAL PER MAAND :: || ONTVANGEN DIT BLAD KOSTELOOS || BINNENLAND, p. j. Fr. 7.50
ONDER LEIDING VAN :: :: || (JAARL. BIJDRAGE 7.50 FR.) || BUITENLAND, p. j. Fr. 12.50
Dr. ING. STAN. LEURS :: || V. D. LUXE-UITG. 7.50 FR. EXTRA || LUXE-UITGAVE 7.50 fr. p. j. MEER

SECRETARIAAT V.T.B. DAMBRUGGESTRAAT, 116, ANTWERPEN. — POSTCHECKREK. Nr 93625

UITGAVE VAN «LIBERTAS», KONINGIN MARIA HENDRIKALAAN, 108, BRUSSEL - VORST

Vijfde jaargang Nr 13 — Verschijnt 2 maal per maand — 1 Juli 1926

DE ABDIJ DER HEILIGE MARIA VAN DEN KATSBERG

Hem die van uit de vlakke zandstreek of de uitgestrekte lage polderlanden naar Zuid-Westvlaanderen komt gereisd, zal de mooie aanblik die de golvende heuveltoppen van de scheidingslijn van Schelde- en IJzerkom aanbieden, lang heugen.

De Kemmelberg! De Rooge Berg! De Scherpe Berg! De Katsberg!

Hoe trotsch klinken de namen dier heuvelen voor wien ze eens heeft gezien en de herinnering ervan in zich heeft opgenomen. Men staart ze aan met een gevoel van niet uit te spreken zaligheid, hetzij ze wegdoezelen in dichten nevel, hetzij ze liggen te stralen en te blekkeren onder de scherp-lichtende zon...

Dien dag schemerde de abdij « de Sainte-Marie du Mont des Cats » in een vagen sluier, heel wijd weg aan het zuidelijk einde van de deinende heuvelenreeks. Maar toen we naderbij kwamen, de vreemde grens over, en we langs paadjes en lispelende korenvelden den « berg » bestegen, toen vertoonde zich het kalme klooster immer duidelijker in zijn simpele schoonheid, de twee torentjes van het kerkje sierlijk boven het gebouwencomplex uitpuntend.

Een uurtje duurde die tocht van uit het grensstation, het Vlaamsche plekje Abeele, naar de abdij toe. Maar dubbel voelden wij ons beloond voor de moeite die we ons getroost hadden, toen we stonden vóór de zware gekanteelde ingangpoort, waarboven een groot St. Bernardusbeeld en een kruis. Op de paneelen der poort het volgende opschrift :

« eCCe eLongaVI fVgIens atqVe MansI InsoLItVDine ». — (Ik heb me verwijderd door de vlucht en heb in de eenzaamheid verbleven).

Deze spreuk bevat het chronogram van het jaartal der stichting (1828) door den heer Nicolas Ruyssen van Hazebroek.

De eerste kloosterlingen kwamen uit de abdij van N. D. du Gard bij Amiens. Het klooster werd slechts ingericht als abdij ten jare 1847 en draagt den naam van « Heilige Maria van den Berg ». Als wapen werd aangenomen: een zilveren berg — bekroond door de letter M — op een azuren veld, met de spreuk « Sicut Aurora consurgens » (Zij rijst als de dageraad). De eerste gebouwen bleken weldra niet ruim genoeg en men begon ze in 1891 te herbouwen, een werk hetwelk in 1898 voleind was. Tijdens den oorlog werden de gebouwen erg beschadigd en thans legt men de laatste hand aan de herstellingen.

* * *

De Cisterciënzer monniken volgen den regel van St. Benediktus die leefde omstreeks 543. Hun naam komt van Citeaux

(bij Dijon) — het Latijnsche Cistercium — waar de H. Robertus van Molesmes ten jare 1098 een abdij stichtte en er met de hervorming van de Orde der Benediktijnen aanving. Deze neemt weldra zulke groote uitbreiding dat men er in 1153, rond het jaar van den dood des H. Bernardus, abt van Clairveaux, in Europa ongeveer 800 telde.

Ten jare 1147 wordt het klooster der Trappe, in 1122 te Mortagne (Orne) gesticht, aan de Orde der Cisterciënzers geaffilieerd. Van daar de raam Trappisten, die den Cisterciënzers nog dikwijls — ten onrechte — gegeven wordt.

Tijdens de Fransche Revolutie werden de Trappisten verspreid en vormden ze drie congregaties, die zich echter in 1892, op aanraden van Z. H. den Paus, opnieuw vereenigden en de Orde der Hervormde Cisterciënzers vormden.

* * *

De Katsberg heet volgens de geschiedschrijvers « Mons Cattorum ». Die naam werd hem, naar alle waarschijnlijkheid, gegeven naar de Catten, een volksstam die deel uitmaakte van de natie der Zweven. De Latijnen noemden Cassel, de hoofdstad van de huidige Pruisische provincie Hessen-Nassau, Castellum Cattorum. Het is niet onwaarschijnlijk dat enkele dezer Catten zich op en om dezen heuvel gevestigd hebben.

* * *

Vóór 1823 was op den berg het klooster der Antonijnen gevestigd, tot wanneer bovengenoemde Nicolas Ruyssen het in dat jaar aankocht met het inzicht er een school voor lager onderwijs in onder te brengen. De Broeders der Christene Scholen namen zijn voorstel aan, doch reeds twee jaar nadien werden zij door de Trappisten vervangen.

* * *

In de schaduw van het klooster bevindt zich het Gasthof, waar de familieleden der kloosterlingen en ook de armen en ongelukkigen ontvangen worden. Daar ook komen velen enkele dagen de eenzaamheid en de afgetrokkenheid zoeken.

Een der schoonste zalen is het Kapittel: een lange, ruime plaats met gebogen gewelven. Daar wordt na het officie der Primen vergaderd om een hoofdstuk te lezen uit St. Benediktus' regel, alsook 's avonds voor de openbare beschuldiging. Een rijke bibliotheek loopt om de zaal. Ook in het Scriptorium of studiezaal komt de Trappist geregeld 4, 5 uur daags doorbrengen om te leeren of te bidden, terwijl op de pachthoeve en op het veld de kloosterling afleiding vindt in zijn dagelijksche bezigheid.

Aangrijpend is het oogenblik waarop men de slaapzaal binnentreedt, met haar witgekalkte muren, met als eenige versiering: het Kruis. Alle monniken slapen er; het eerste kamertje is van den abt.

De lange gangen met hun spitsboog-gewelven en hun met loofwerk versierde zuilen doen streng en sober, maar in hun geheel zeer aangenaam aan. Aanlokkend is het klooster, op zijn heuvel gelegen, en het is met een teeder gevoel van vereering en bewondering, dat men de stille, kalme zalen en gangen doorwandelt, waar zelden het menschelijk woord weerklinkt.

Langs den zuidelijken kant van het klooster — aan den boord van de helling — staat het mooie kapelletje der Passie. Het interieur bevat een witsteenen altaar, waarboven een groot en beroemd kruisbeeld uit de 18e eeuw. Vóór den oorlog werd alle Vrijdagen een H. Mis gelezen in dit kapelletje. Dit gebouwtje werd in 1857 door de zorgen van den eersten abt, Dom Dominicus Lacaes, gerestaureerd.

Het zou ons te verre leiden indien we over al het interessante en over al de schatten die er te bewonderen vallen, zouden uitweiden. Maar, zeker is het, dat een bezoek de moeite overwaard is, om van het weelderig golvend Vlaamsche landschap en het mooie architecturaal geheel van het klooster te genieten, maar ook om wat van de innigheid en van den vrede die er heerschen, in zich op te nemen en mee te voelen.

R. B., Yper.

VERMINDERINGEN

AALST.
Muziekhandel, René Lenssens, Vrijheidstraat, 46, 5 °/°.
Rijwielhandel, Mertens Emiel, Burgemeestersplein, 1, 5 °/°.

BRUSSEL.
Muzeum van het Jubelpark (Cinquantenaire), 50 °/° vermindering op den inkomprijs.

BLANKENBERGHE.
Muzeum van het Visschershuis, Breydelstraat 17, inkomprijs 1,25 fr. in plaats van fr. 2.

HET ZWEEDSCHE BADSTADJE LYSEKIL

Daarbuiten, in de scheren der Zweedsche Westkust, aan de monding van den Gullmarfjord, lag reeds vóór honderden jaren een klein visschersdorp, omspoeld door de zilte wateren der Noordzee. Het dorp was enkel bekend om de groote menigte visscher welke zijn bewoners, jaar in jaar uit, uit zee en fjord wisten op te halen.

Lysekil heette dit kleine dorp met zijn talrijke visschershutten, daar op de roode granietrotsen, waar sinds duizenden jaren slechts zon en water heerschten.

Maar halt, — ook hier heeft de mensch vertoefd, reeds vóór de roode visschershuisjes daar stonden, en hier misschien wel veel vroeger dan in gelijk welk oord van dit werelddeel, want ontelbare overblijfselen uit den voortijd getuigen er van dat hier waarschijnlijk menschen geleefd hebben kort nadat het eeuwige ijs, 9 tot 10.000 jaar vóór onze tijdrekening, van hier geweken was. Letterteekens en ruien vindt men hier in de rotstafels, en graven uit de meest verscheiden perioden van den voortijd zijn hier talrijker voorhanden dan waar ook in Europa.

Visscher van de Westkust.

Het dorp breidde zich uit en weldra ontdekte men dat de streek uitmuntend als badplaats zou kunnen dienen. Reeds in 1847 werd met den aanleg van de badplaats Lysekil een aanvang gemaakt; ze ontwikkelde zich gestadig en thans ligt daar naast het visschersdorp een verrukkelijk stadje met schoone huizen en heerlijke badinrichtingen. Door een kleine rotspartij is de stad van het oude dorp gescheiden, en juist dit draagt er toe bij het bad Lysekil zoo geliefd te maken, want het biedt den eene een door en door moderne badgelegenheid, zoekt men echter oude schilderachtige motieven, dan vindt men die vlak daar naast, nog onberoerd door den modernen tijd.

Een gemakkelijke spoorwegverbinding, met aansluiting uit Gothenburg, brengt de reizigers in korten tijd van daar tot Lysekil. Eerst voert de reis door vruchtbare akkers en mooie, lommerrijke bosschen, om dan het laatste eind af te leggen langs den rotswand van de Gullmarfjord. Het prachtig uitzicht over dezen fjord, de schoonste in Zweden, geeft reeds een voorsmaak van de heerlijke tafereelen welke u bij het doel staan te wachten.

En werkelijk treft, bij het verlaten van den trein, een verrukkelijk schouwspel ons oog. De blauwe zee, de kale rotsen in den stralenden zonneschijn, omwaaid door de frissche zeebries, omgeven het lieve kleine stadje met zijn groene tuintjes en heldere huizen, daar beneden aan den oever van de Gullmarfjord, waarboven, hoog op de rots, de machtige, nieuwe granietkerk troont.

Het is een beeld dat degenen die uit het Zuiden komen stellig niet verwachten; hier geen vlakke zandkust bespoeld door lange, rustige, zacht-uitdeinende golven, die bij stormweer hoog worden opgestuwd, maar rotsen en klippen, schuim en branding, en als de zee in woede ontsteekt, wee dan de boot die zich te dicht bij de klippen waagt.

Maar als men dichter komt, vindt men ook hier in enkele bochten, tegen wind en golven goed beschutte, schoone zandige oevers welke tot baden verlokken wie ze liever in de vrije natuur geniet dan in de prachtvolle badinrichtingen. Want de badinrichtingen van Lysekil bieden den bezoekers het allerbeste. Statige gebouwen, zoowel voor zeebaden als voor gezondheidsbaden, en schoone hotels drukken hun stempel op dit gedeelte van Lysekil. Aanplantingen en terrassen, wandelparken en rustoorden van de moderne badstad zijn hier met vlijt en zorg ten gerieve van de badgasten aangelegd. Langs de rotswanden slingeren zich paden welke aan de voetgangers de mooiste uitzichten over zee en hemel bieden en men vindt dra een mooie plaats waar men des avonds de heerlijkste zonsondergangen kan genieten. Zon en Zout is de leus der badplaats, want weinige badsteden worden meer door de zon bezocht dan Lysekil en het water aan zijn oevers is van een ongewoon hoog zoutgehalte.

Al waait de wind er ook wel eens wat frisch, toch is het klimaat er buitengewoon mild. Reeds de spoorreis toont een overvloe-

digen plantengroei, en naast beuken en eiken vindt men dikwijls, nabij de kust, boomen en planten, welke zelfs aan de Duitsche Noordzeekust niet kunnen gedijen.

De oevers van de Gullmarfjord, de groote fjord in Zweden, een voortzetting

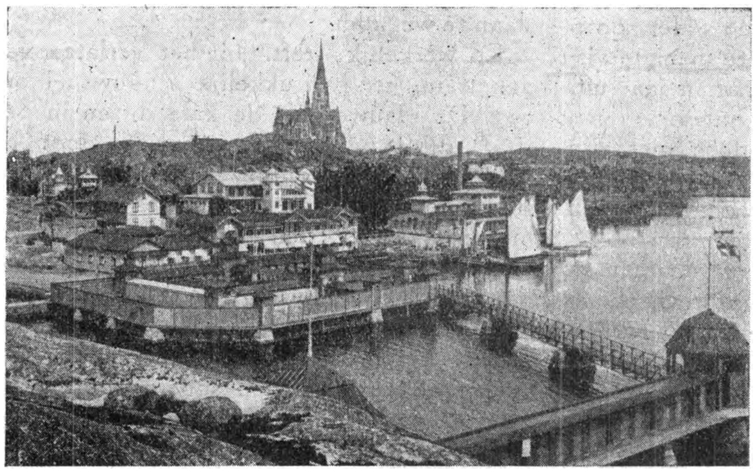

LYSEKIL

van het beroemde Noorweegsche fjordgebied, bieden met hun heerlijke bosschen wondermooie tafereelen, die men vanuit de zeilboot het best genieten kan. Want wie in Lysekil enkele weken vertoeft krijgt het zeilen lief. Urenlang zal hij, wanneer hij zelf geen zeiler is, onder de veilige hoede van een ouden, ervaren visscher, zich blootstellen aan de brandende zonnestralen, lui genietend of al visschend. Tochten staan hem open ofwel langs de Fjord, of naar zee, tusschen scheren en branding, de zon tegemoet. Eerst dan zal hij merken hoe eigenaardig schoon de natuur hier is. Diepblauw het water en rood de rotsen, dat zijn de kleuren van Lysekil. Geslepen en gevijld hebben hier ijstijd en branding en hier en daar duiken de klippen, met wat spaarzaam mos begroeid als walvischruggen uit de golven op.

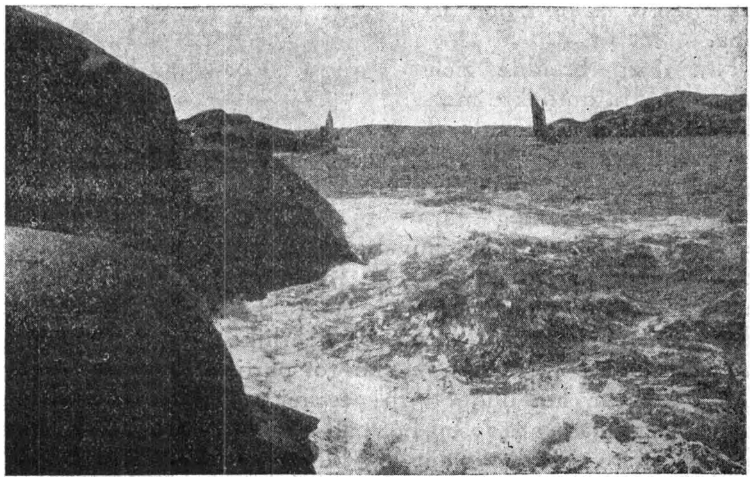

De archipel van de Westkust verschilt zeer van die der Baltische zee. Het liefelijk uitzicht van deze laatste heeft hij niet, maar hij is wel strenger, onstuimiger, niet minder schoon, en het kleurenspel op de rotsen en het water is wonderbaar.

Vooral voor hen die van visschen houden, is Lysekil het uitverkoren oord. Of men 's morgens vroeg deelneemt aan de kleine vischtochtjes der dorpsbewoners — de groote duren maanden — ofwel alleen in zijn boot, zee en fjord doorzoekt, overal vindt men rijke afwisseling. Haring, makreel, pladijs, leng, zijn de visschen welke uit de zee worden gehaald; in de fjord en tusschen de scheren en schorren is hoofdzakelijk paling, stokvisch en witvisch te vinden, maar ook wel eens makreel en de zoogenaamde scherpe haring, welke als ansjovis wordt verwerkt. Een zeer belangwekkende visscherij is ook op kreeft, krabben en de groote garnalen welke vooral te Lysekil en meer noordelijk voor de bewoners een rijke bron van inkomsten zijn.

Ook tot jagen bestaat gelegenheid, vooral op vele soorten zeevogels, maar ook op zeehond en otter, terwijl de bezoeker zich denkelijk wel van jacht op dolfijn en walvisch zal onthouden.

Maar niet enkel te water kan men mooie tochten doen, ook spoorweg en auto staan den bezoekers ten dienste. Oeroude graven en andere overblijfselen uit de oudste tijden zijn, zooals reeds gezegd, hier rijkelijker voorhanden dan waar ook, en bieden niet alleen den onderzoekers, maar ook den leeken veel belangrijks. Maar ook de nieuwe tijd heeft hier post gevat, daarvan getuigen

de vele schoone kasteelen en doeningen welke langs de fjord liggen, en vele steenen bruggen — de grootste in Europa — bewijzen dat er buiten visschen ook andere arbeid wordt verricht.

Want visch is en blijft het hoofdvoedsel van de oer-bewoners van Lysekil. Vlak naast de nieuwe stad ligt het visschersdorp. Nog juist zoo gebouwd als vóór ontelbare jaren, ziet het er zeer idyllisch uit. De huisjes, vrijwel allemaal rood, liggen meestal met den gevel naar de straat. Groote netten en ander vischtuig hangen of staan tegen het huis, en hier ligt visch te drogen, daar wordt hij gereinigd en gesorteerd. Alles draait om visch, dat merkt men niet alleen met het oog, hier in het dorp, maar ook... met den neus.

Gemoedelijke oude visschers, vrouwen en kinderen, ziet men na de dagtaak, vóór hun huizen zitten, — de jonge lui zijn maandenlang op zee en komen pas huiswaarts als de buit groot genoeg is. Van Oresund tot IJsland strekt zich het gebied van den visscher uit, en al vindt ook menige zijn graf in de golven, toch zijn zij allen dankbaar en tevreden met hun lot.

Dat is Lysekil — een badplaats die ieder verlokken kan, en welke ieder die de natuur bemint, zal bevredigen. Maar niet alleen om wille der mooie natuur zal men naar Lysekil gaan, maar ook om wille der gezondheid. Want het krachtige water, de frissche lucht en het zachte klimaat maken deze badplaats, mede door de ongewoon talrijke zonnedagen, tot een der gezondste in Noord-Europa en door alle soorten gezondheidsbaden welke hier kunnen genomen worden kan men ook dan verhelpen, wanneer de guurheid van den winter niet snel verzwindt.

Stångehuvud, Slåggö, Gåsö, Lunnevok en Vallbodalsrös zijn heerlijke plaatsen, waar de bezoeker meer dan eens het schoone uitzicht genieten zal, en of hij nu een helder stralenden dag doorbrengt op Slåggö, of in een stormachtigen maanschijnnacht de woeste branding bij Stångehuvud bewondert, zal hij moeten toegeven dat hij zelden heerlijker tijd heeft gesleten dan te Lysekil.

WEGENIS

PROVINCIE ANTWERPEN

Antwerpen, 29 Mei 1926: Wegens in uitvoering zijnde herstellingswerken aan de baan van Antwerpen (Kiel) naar den Rupels, is het verkeer voor voertuigen uiterst moeilijk tusschen de kilometersafstanden 1 K. 795 en 3 K. 919. Deze toestand zal zeer waarschijnlijk vier maanden aanloopen.

(Officieel) **Haasdonk, 2 Juni 1926:** De doortocht voor rijtuigen van allen aard wordt geschorst op de baan van Haasdonk dorp naar de grens van Temsche wijk de Bank vanaf 8 Juni tot 8 Augustus 1926 ten einde de uitvoering der herstellingswerken aan dezen steenweg te kunnen uitvoeren.

Het verkeer kan verzekerd worden langs de Vossekotstraat en de Stuerstraat over Hoogeinde tot aan de Staatsbaan van Beveren naar de Schelde.

—[x]—

PROVINCIE BRABANT

(Officieel). Uit oorzake van herstellingswerken zal, tot 17 Juli, het verkeer geschorst zijn op het deel der Tervurenlaan, gelegen tusschen de laan op Stokkel en Audergem-Bosch. Het verkeer is toegelaten op den gekasseiden terzij gelegen steenweg.

—[x]—

PROVINCIE NAMEN.

Dinant, 17 Mei 1926: Wegens algeheele herstellingswerken aan de baan van Waulsort op Hastière is het verkeer onderbroken tusschen deze twee plaatsen en tusschen Dinant en Givet, tot en met 14 Juli.

De voertuigen die zich van Dinant naar Givet begeven kunnen de Staatsbaan nemen langs Falmignoul en Heer. Deze rijdende van Dinant op Hastière, kunnen de Staatsbanen nemen langs Falmignoul en Blaimont ofwel de Staatsbaan van Dinant op Philippeville tot Onhaye alsook een gemeenteweg van Onhaye tot Hastière.

(Officieel). **Namen, 4 Juni 1926:** Men heeft buitengewone herstellingswerken ingezet op het baanvak gelegen op de baan Namen-Luik, grondgebied gemeenten Lives en Maizeret. Op vermeld baanvak is het verkeer met voertuigen verboden. Tijdens den duur dezer herstellingswerken kan het verkeer plaats vinden vanaf Brumagne-Lives, langs de buurtwegen van Lives, Loyers en Maizeret. Zal medegedeeld worden wanneer het verkeer met voertuigen weder zijn gewonen gang kan gaan.

—[x]—

PROVINCIE WEST-VLAANDEREN.

(Officieel) **Kortrijk, 5 Mei 1926:** Ten einde het heropbouwen toe te laten van de vaste bruggen over de sluis en de stuw van St. Eloois Vijve, over de Leie, en onder de baan van St Eloois Vijve naar Kerkhove, is het verkeer onderbroken in de nabijheid der werken tot 3 Oogst aanstaande.

Snaaskerke, 25 Mei 1926: Het baanvak Snaaskerke (Kalsijde Brug) tot Oostende is herplaveid; diensvolgens is de groote baan Oostende-Gistel terug voor het verkeer met voertuigen toegankelijk.

Van Zaterdag 7 Oogst tot Woensdag 11 Oogst

Reis naar de Vlaamsche Ardennen

EEN VOOR DE BELGISCHE AUTOMOBIEL-CONSTRUCTORS BELANGRIJKE MAATREGEL.

Luidens art. 19 van het Algemeen Reglement op het Vervoer en het Verkeer(1), moet een motorvoertuig, om tot het verkeer op den openbaren weg te worden toegelaten, voorzien zijn van een plaat met inschrijvingsnummer. Deze plaat wordt afgeleverd door een afgevaardigde van den Gouverneur der provincie, bij overlegging van een identiteitsstuk, hetwelk de woning van den eigenaar bepaalt, en van een ontvangstbewijs nopens de betaling eener som van fr. 15 aan den ontvanger der belastingen van het gebied gedaan.

Aan den belanghebbende wordt met de plaat, een getuigschrift, op persoonlijken naam, van inschrijving in het register overhandigd. Dit getuigschrift moet overgemaakt worden aan den bestuurder van het voertuig. Dit getuigschrift moet op elke vordering van een bevoegd agent vertoond worden. De plaat en het getuigschrift (het zoogenaamd rijbewijs) zijn streng persoonlijk en mogen niet afgestaan worden.

Wanneer het een buitenlander geldt, mag deze plaat met getuigschrift afgegeven worden op vertoon van een paspoort hetwelk de identiteit en de woonst van den belanghebbende vaststelt.

Hier doet zich echter een moeilijkheid voor. Het gebeurt dikwijls, dat buitenlanders, vooral Amerikanen, in België een auto koopen, die ze bij hun aankomst alhier rijvaardig wenschen te vinden, t.t.z. voorzien van de vereischte plaat enz...

Gezien deze buitenlanders noodzakelijk hun identiteitsstukken, paspoort of andere, op zak hebben, was het op voorhand onmogelijk de noodige plaat aan te koopen, soms ten nadeele van de Belgische automobielconstructors. Deze moeilijkheid is thans opgelost.

Een omzendbrief, dd. 12-5-1926, uitgaande van den Heer Minister van Landbouw, — in wiens bevoegdheid de algemeene regeling van het vervoer en het verkeer valt —, en gezonden aan de Heeren Gouverneurs der provinciën, zegt:

« Het kan gebeuren dat een inschrijvingsplaat gevraagd wordt voor een auto van Belgisch fabrikaat, verkocht aan een vreemdeling of aan een Belg in den vreemde verblijvend.

In dit geval mag de bedoelde plaat afgeleverd worden bij overlegging van een identiteitsstuk, b.v. een paspoort. Bij gebrek van dit bewijsstuk mag de inschrijvingsplaat ook afgeleverd worden aan een automobielfabrikant in België, bij wien de kooper den aankoop deed, op voorlegging van een verklaring der plaatselijke overheid of van den Belgischen consul der gemeente of der streek waar de vreemdeling woont, verklaring waarop naam en adres van laatstgenoemde vermeld staat. Het op het getuigschrift aan te duiden adres moet datgene zijn voorkomend op het identiteitsstuk. Nochtans, indien de belanghebbende een verklaring heeft afgelegd, volgens dewelke hij in België woont (tijdelijk verblijf), dan moet dit laatste adres eveneens voorkomen op het hem afgeleverd getuigschrift.

A. P.

(1) Dit Reglement, in brochuurvorm, tegen 1 fr. verkrijgbaar op het Secretariaat van den V.T.B., Dambruggestraat 116, Antwerpen.

BOEKENNIEUWS

FELIX TIMMERMANS: **Naar waar de appelsienen groeien.** — Amsterdam, P. N. Van Kampen & Zoon.

Italië! Het droomenland van kleur en kunst, dààr moest Felix Timmermans natuurlijk eenmaal aanlanden. Dat was zoo voorbeschikt, dat wisten wij uit z'n « Pallieter », uit z'n « Kindeke Jezus in Vlaanderen », uit z'n « Anne-Marie ». En Timmermans is er aangeland en heeft zijn indrukken van daarginds saamgebracht onder weer een van die specifieke titels: « Naar waar de appelsienen groeien ». — Toeristen, dat boek móet ge lezen, of ge zijt het niet! Ge zult er schatten in vinden, het zal u een film zijn die ge met groot, groot genot zult zien afrollen, ge zult er bij lachen en leeren. Of zegt het u niets aan de hand van dèzen gids, van dien eenigen uitbeelder die Timmermans is, dè klassieke reis te ondernemen? Hier heeft Timmermans volop al laten gaan wat in hem, al in zich opgenomen wat daar zoo rijkelijk aan genietbaars te oogsten was: hart, ziel, fantasie, beschouwingen uit diepste innigheid en vereering, treffende, soms wat ontstellende, soms ontgoochelende realiteit over steden, monumenten, volk, natuur, heiligen en kunstenaars. (Eén zin in dit boek kan bijna niet van F. Timmermans zijn. Men vraagt zich af hoe het mogelijk is dat juist hij, heel op 't eind van « St. Franciscus en Sinte Clara » durft te bekennen: « Daar ik het zoo belachelijk vind ons allen op ezeltjes te zien zitten, zullen wij er dan maar per auto naar toe rollen »! Pallieter, dat heet ik degeneratie! Dat was toch juist iets voor u geweest!)

CONFERENTIE TER REGELING VAN HET INTERNATIONAAL VERKEER DER VOERTUIGEN GEHOUDEN TE PARIJS VAN 20 tot 25 APRIL 1926

(vervolg en slot).

Ziehier in het kort, de voorschriften van de nieuwe overeenkomst betreffende het internationaal verkeer der automobielen die waarschijnlijk van toepassing zal worden van 1 Juli 1927 af.

ARTIKEL EEN bepaalt dat indien het nieuw verdrag betrekking heeft op het internationaal verkeer der automobielen, er echter uitzondering wordt gemaakt voor deze in gebruik bij de openbare en regelmatige autobusdiensten voor vervoer van personen en goederen.

Het verkeer van deze wordt geregeld door de nationale reglementen.

ARTIKEL TWEE duidt aan wat dient verstaan door « automobiel » d.i. elk voertuig voortbewogen door eene mecanische inrichting niet op sporen op den openbaren weg rijdende en dienend voor het vervoer van personen en goederen.

Een motocycle is dus een automobiel wat aangaat het internationaal verkeer, een pletrol (rouleau compresseur) is dit niet.

ARTIKEL DRIE, het belangrijkste, somt de voorwaarden op waaraan een automobiel moet voldoen om tot het internationaal verkeer te worden toegelaten.

Zij moet geschikt bevonden worden om in gebruik te worden genomen, na onderzoek ten overstaan van het bevoegd gezag of van een vereeniging daartoe door bedoeld gezag gemachtigd, hetzij behooren tot een type dat op dezelfde wijze deugdelijk is bevonden.

Zij moet voorzien zijn van:

Een stevig stuurtoestel;

twee onafhankelijk van elkaar werkende remtoestellen;

indien zij van grooter eigen gewicht is dan 350 kilogram, van een inrichting, waarmede men van de zitplaats des bestuurders het rijtuig, door middel van den motor, achteruit kan doen rijden;

indien zij, lading inbegrepen, meer dan 3500 kilogram weegt, van een stelsel dat het terugloopen van het rijtuig kan beletten, alsook van een spiegel toelatend toezicht aan den achterkant van het voertuig te houden.

De inrichting tot benaming van de automobiel moeten zoodanig zijn geplaatst, dat de bestuurder ze veilig kan doen werken, zonder de aandacht op den weg te staken.

De toestellen moeten nauwkeurig werken en derwijze ingericht zijn, dat zij zooveel mogelijk elk gevaar voor brand of ontploffing voorkomen, geen enkel gevaar voor het verkeer opleveren, en niet ernstig hinderen door gerucht, rook of reuk.

De automobiel moet voorzien zijn van een toestel voor geruischloos werkende gasontsnapping.

De wielen der automobielen en hun aanhangwagens moeten voorzien zijn van rubberbanden of van banden die, wat de veerkracht betreft, er gelijk mede staan.

Het uiteinde der draaischrijnen mag buiten het zijplan der voertuigen niet uitspringen.

De automobiel moet aan den voor- en achterkant voorzien zijn van het inschrijvingsnummer dienende om den eigenaar van het voertuig te identifieeren. Alsook, maar slechts aan den achterkant, van het speciaal teeken om de nationaliteit aan te duiden.

Beide teekens, aan den achterkant van de automobiel, moeten verlicht zijn zoodra zij niet meer zichtbaar zijn bij het daglicht.

Ook moet op het voertuig worden aangeduid:

1) Naam van den constructeur;
2) Fabrieksnummer van het chassis;
3) Fabrieksnummer van den motor.

Elke automobiel moet voorzien zijn van een behoorlijk waarschuwingstoestel, en vanaf het vallen van den dag, aan den voorkant, minstens twee witte lichten dragen, één links en één rechts, en aan den achterkant één rood licht.

Voor een motocycle is echter één wit licht vooraan en één rood licht achteraan voldoende.

De automobiel moet ook twee behoorlijke verlichtende baaklantaarns dragen, ten ware de twee voornoemde lichten daarvoor kunnen dienen.

Deze baaklantaarns moeten zóó ingericht zijn dat, bij het kruisen van andere gebruikers van den openbaren weg, of in alle andere omstandigheden waar het noodig blijkt, het verblindend licht kan vervangen worden door een niet verblindend — doch nog voldoende licht.

Wat de maximum toegelaten gewichten en de afmetingen van het voertuig betreft, vallen deze onder toepassing der nationale reglementen.

Laat ons echter opmerken dat de contracteerende landen, ten einde het hoofddoel der overeenkomst, d.i. het internationaal verkeer zoo goed mogelijk unifieeren, niet te vernietigen, zich bereid hebben verklaard getuigschriften afgeleverd, geldig voor één jaar.

Deze getuigschriften moeten door voornoemd gezag gewaarmerkt worden en geven, wat het voertuig betreft, vrijen toegang, zonder verdere formaliteit, tot het verkeer in al de contracteerende landen.

Ten einde te bewijzen, dat de bestuurder de noodige bekwaamheid bezit, worden er

De Belgische Afgevaardigden

Van links naar rechts: De HH. Duvivier (T. C. B.), Ir. Maertens (Regeeringsafgevaardigde), Ir. Broeckaert (Id.), Hansez (R. A. C.), Prof Dr. Ir. Leurs (V. T. B.), Persyn, d'Aoust (R. A. C.).

geene locale verordeningen uit te vaardigen die tegenstrijdig zouden zijn met de voorschriften der gesloten overeenkomst.

Om te getuigen dat het voertuig aan de noodige vereischten voldoet worden er door het bevoegd gezag of door vereenigingen door dit gezag gemachtigd, internationale eveneens door voornoemd gezag of door voormelde vereenigingen, internationale rijbewijzen afgegeven, eveneens geldig voor één jaar.

Dit aangaande worden de automobielen in drie categorieën gerangschikt:

1) Automobielen waarvan het totaal ge-

wicht, lading inbegrepen, geen 3500 kilogram overtreft;

2) Automobielen van meer dan 3500 kilogram;

3) Motocycles met of zonder side-car.

Een zelfde bestuurder kan echter het rijbewijs ontvangen voor de drie categorieën terzelfdertijd.

Het wordt echter niet afgeleverd aan bestuurders die niet minstens 18 jaar oud zijn.

Dit rijbewijs laat den bestuurder toe, in de contracteerende landen, zonder verdere formaliteiten, een zooals op zijn rijbewijs aangeduid voertuig te besturen.

De bestuurder is gehouden zich in elk contracteerend land te gedragen naar de aldaar geldende wetten en reglementen op het verkeer.

De verbinding aangegaan door de contracteerende landen en waarvan wij hierboven reeds spraken, zal deze verplichting echter veel vergemakkelijken.

Dezelfde landen verbinden zich eveneens, langs den openbaren weg, eenvormige waarschuwingsborden omtrent belemmeringen te plaatsen, en te zorgen, dat soortgelijke borden die een ander doel zouden hebben, van deze wegen zullen geweerd worden.

Deze borden zullen driehoekig zijn en zoo mogelijk de soort van belemmering door bepaalde teekens aanduiden.

De contracteerende landen verbinden zich eveneens aan het land dat het rijbewijs heeft afgeleverd, alle noodige inlichtingen te verschaffen nopens bestuurders die, eventueel, met hun rijtuig oorzaak zouden geweest zijn van ernstige ongevallen of overtredingen in verband met het verkeer.

In zijn geheel beschouwd is de nieuwe internationale overeenkomst een flinke stap vooruit in de richting der unificatie van het internationaal verkeer der automobielen.

Dit is in het bijzonder waar wanneer men het groot getal landen in aanmerking neemt, dat zich bereid verklaarde om het nieuw verdrag te onderteekenen of aan de goedkeuring hunner regeering voor te leggen

Laat er ons bijvoegen, dat deze overeenkomst zich prachtig aansluit bij de algemeene verordening, nopens deze kwestie, van toepassing in België. Dit is voorzeker grootendeels te danken aan het reuzenaandeel dat de Belgische vertegenwoordigers in de besprekingen hebben genomen.

Wat de internationale overeenkomst betreft nopens het verkeer van alle voertuigen, dient opgemerkt dat het hier slechts een schets van internationaal verdrag geldt.

Inderdaad zijn de belangen der verschillende landen wat betreft wegenbouw, constructie der voertuigen, locale omstandigheden, zóó uiteenloopend dat men zich uit den aard der zaak zelf heeft moeten beperken tot een begin.

Dat men hierin is geslaagd is reeds veel belovend voor de toekomst.

De Belgische gevolmachtigden hadden geen opdracht deze tweede overeenkomst te onderteekenen. De noodige volmacht werd echter aangevraagd en heel waarschijnlijk zal België ook dit verdrag bijtreden.

A. PERSYN.

GIDSEN

De nieuw gevormde Gidsen, Dames en Heeren, die dezen winter, het officieel diploma bekwamen, hebben, naar het voorbeeld hunner makkers van Brussel, Antwerpen, Gent, een bond gesticht: **« Vereeniging van officiëel gediplomeerde Gidsen ».**

Wij mogen van deze Vereeniging nuttig werk verwachten, want het doel is: de studie tot kennis van **Brugge** en omsstreken en zijn merkwaardigheden te bevorderen.

De werking dezer Vereeniging zal veel bijbrengen tot het meer en beter doen kennen en waardeeren van het **« Eigen schoon »** te **Brugge** en omgeving; iets wat door vele vreemden en zelfs Bruggelingen zoo weinig of slecht genoten wordt.

Dit alles zal betracht worden: door 't inrichten van vergaderingen, voordrachten; door het meewerken van Tijdschriften en het uitgeven van monografieën over **Brugge** en omstreken; door 't begeleiden van bezoeken en wandellessen ten dienste van Gemeente- en schoolbesturen, Patronaten en Toeristenbonden.

Wij drukken den innigen wensch uit, dat deze Vereeniging moge bloeien tot meer en beter waardeering van al het schoone en edele, welke deze kunststad bevat.

Het Secretariaat der Vereeniging is gevestigd: Oudenburgstraat, 19. — Hierheen de aanvragen tot begeleiding van bezoeken en wandellessen en aan **Brugge** te zenden.

Ve LANDDAG TE DIEST

(Vervolg).

Over 't algemeen slaagden al deze reizen opperbest. Verschillende malen waren wij, tot onze groote spijt, verplicht, wegens den grooten bijval, leden te leur te stellen daar ze te laat kwamen en het bepaald aantal deelnemers reeds bereikt was. Uit de talrijke ons toegestuurde brieven met lof aan het adres der leiders, besluiten wij hoe tevreden onze leden waren en hoe zij onze pogingen hoogschatten. Wij laten dan ook niets na om de reizen steeds zoo aangenaam en interessant mogelijk te maken. De Commissie voor Toerisme bezorgde, met het oog op intensere bekendmaking der reizen, een brochuurtje « **Houdt U van Reizen?** » hetwelk op 2.000 exemplaren werd gedrukt en schouwen als een jaar hetwelk den Bond zeer gunstig is geweest.

In den schoot van den V.T.B. hebben wij **een groep stille, trouwe werkers** die ons van zeer groot nut zijn, nl. de Fotografen. Zij houden gedurig voeling met elkaar, leggen een Bondsverzameling foto's aan, handelen soms in overeenstemming met onze Commissie voor Monumentenzorg en Folklore en met den Opstelraad waar het geldt bijzondere opnamen te doen.

Omtrent de werking van de Financieele Commissie zal de heer Penningmeester u met meer gezag kunnen inlichten.

De Commissie (u ziet wij zijn voorzien van Com-

Een Groep deelnemers aan den Landdag te Diest.

gratis aan de belangstellenden werd gegeven of verzonden.

Aan « **De Toerist** » had de Opstelraad reeds een niet te onderschatten taak. Zagen door haar zorgen verder nog het licht: **Jaarboek 1925** en **V.T.B.-Gids I**, « **Laroche en Omstreken** » door Eugeen De Ridder.

Op 9 October werd een zeer belangrijke vergadering belegd met het oog op het uitgeven van een zakatlas voor België. Wegens financieele moeilijkheden besloot de Commissie dit plan, voorloopig, te laten varen.

De Opstelraad vergaderde in 1925, 22 maal.

Zooals zooeven gezegd werd mogen wij 1925 be- missiën, die gelukkig aan de traditie afbreuk doen door positief werk te leveren!) de Commissie voor buitenlandsche of beter voor internationale aangelegenheden, bleef evenmin werkloos. Zij stond voor een bijzonder lastige taak, het door haar te bewerken terrein is waarlijk vaak uiterst hobbelig, terwijl de door haar op te lossen kwesties van groot belang zijn voor ons Organisme, soms zelfs levenskwesties zijn. Vooreerst de **tryptieken**. Begin Juni 1925, konden wij in « De Toerist » het gelukkig nieuws wereldkundig maken dat we geslaagd waren, aan het verlangen van onze leden-automobilisten, eindelijk, voldoening te schenken. Dat was een ware obsessie minder. Een tweede **kwestie**,

welke ons op internationaal gebied vooral bezig hield was de aansluiting bij het A.I.T., het Internationaal verbond voor toerisme. In die kwestie ondervond de Bond buitengewone, bijna onoverkomelijke bezwaren.

Ingevolge de besprekingen welke te Aalst, ter gelegenheid van verleden Landdag werden gehouden, besloot de vergadering aldaar bijeen, tot het stichten van een Commissie voor Verkeerswezen, van een Commissie voor Monumentenzorg en tot het opmaken van een lijst onzer Vlaamsche plaatsnamen in verjongde en logische spelling.

In zake openbaar verkeer vestigden wij de aandacht van 's lands bestuur op wantoestanden en vroegen wij o.m., wegens het druk verkeer aldaar het aanleggen van een dubbel spoor tusschen Antwerpen en Gent door het Land van Waas; het herstellen van de spoorwegbrug te Selzate (nog steeds, 6 jaar na den Wapenstilstand, niet hersteld); rechtstreeksche aansluiting tusschen Antwerpen en Luik over Diest, Hasselt; betere verbinding tusschen de Kempen en de hoofdstad over het baanvak Lier-Duffel; — onder voorwendsel van bezuiniging kon aan deze rechtmatige verzoeken geen gevolg gegeven worden. Betreffende het verkeer op de baan, met auto's, fietsen enz. vroegen wij verbetering der wegenis. Inzake reglementatie van het verkeer en beveiliging van den voetganger lieten wij in brochuurvorm verschijnen: « Het Algemeen Reglement van de Regeling op het Vervoer en het Verkeer », Wet van 1 November 1924. Wij hielden niet op te wijzen op het noodlottig bestaan der onbewaakte overwegen en vroegen in deze afdoende maatregelen.

Te Brecht werd op den Provincialen Toeristendag door den heer Mauquoy, leider van de Commissie voor Propaganda, het plan vooropgezet, in den schoot van den V.T.B. en met de medehulp van een schaar flinke krachten, een werking op touw te zetten met het doel de folkloristische schatten waarvan onze Vlaamsche gewesten nog zoo goed voorzien zijn, maar die echter op het punt staan te verdwijnen, op te diepen en te verzamelen en te groepeeren. Na enkele besprekingen werden de heeren Mauquoy en Dr Goossenaerts gelast deze werking in een afzonderlijke afdeeling door te zetten in verstandhouding met de Commissie voor Monumentenzorg en Fotografie. Enkelen onzer knapste bevoegdheden o.a. Pol de Mont, Maurits de Meyer en anderen werden aangesproken en beloofden hun medewerking.

Wat onze Vlaamsche Plaatsnamen betreft, waarvan de officieele spelling in vele gevallen een bespotting is, kunnen wij mededeelen dat dit reuzenwerk bijna voleind is. De heer Van Overstraeten, leeraar, arrondissementsafgevaardigde te Aalst, die dit werk in handen heeft, raadpleegde in deze tevens onze competente toponomisten, vooraleer de schrijfwijze van sommige gemeenten vast te leggen.

De V.T.B. knoopte op verzoek van den Vlaamschen Automobielbond, met deze vereeniging onderhandelingen aan over mogelijke hechte werking; de besprekingen hieromtrent zijn nog loopende.

In 1925 werd te Brussel een Hoogere Raad voor Toerisme ingesteld, onder toezicht van den Staat. De Vlaamsche Toeristenbond werd hierin evenals de Touring Club de Belgique door 2 afgevaardigden vertegenwoordigd, het zijn Prof. Senator Carnoy en Prof. Dr Leurs; laatstgenoemde nam tevens in het Hoofdbestuur van den Hoogeren Raad zitting. Dit feit is beslist van groote beteekenis en wij zullen er later breedvoeriger op terugkomen.

Omtrent de viering van het vijfjarig bestaan van den Bond werd door het Algemeen en het Dagelijksch Bestuur meer dan een bespreking gevoerd.

De felle aangroei van ons ledenaantal, alsook de geweldige uitbreiding van de werking eischten onvermijdelijk en logischerwijze een vermeerdering van het secretariaatspersoneel. In den loop van 1925 werden zooals daar straks gezegd nog twee bedienden, waarvan één speciaal met het oog op de boekhouding) aangeworven, zoodat het korpsesecretariaatsbedienden bestond, einde '25, uit den secretariaatsleider en drie klerken. Maar de aanhoudende groei verplicht ons voortdurend aan de vergrooting van het personeel te denken en tevens is het begrijpelijk, dat de lokalen waarover wij thans beschikken, merkelijk te nauw zijn geworden. Wij voelen ons dringend genoopt naar meer ruimte te zoeken, het Secretariaat eens en voor goed naar behooren en met het oog op zelfs verre toekomst, in te richten en deze hoop meenen wij verwezenlijkt te zullen zien wanneer wij ons eigen Huis, ik herhaal: ons eigen Bondshuis, zullen bezitten. Moge de nabije toekomst ons vooral in dit opzicht een gunstige oplossing brengen! »

* * *

Dr Pil dankt den heer Luyten voor zijn keurig verslag, deelt vervolgens mede, dat het Algemeen Bestuur aan de Algemeene Vergadering voorstelt volgende leden als lid van het Algemeen Bestuur te benoemen:

de heer Alb. Van den Wyngaert, Handelaar, St. Niklaas;

de heer A. Persyn, Bureeloverste bij het Ministerie van Landbouw, Brussel;

de heer De Meulemeester, Onder-havenkapitein te Antwerpen;

de heer Fl. Sterkens, Kandidaat-notaris, Rijkevorsel.

Dr Leurs komt aan het woord en spreekt na een paar mededeelingen te hebben gedaan, over het bondsblad. Alhoewel « De Toerist » thans onregelmatig verschijnt en sommige leden heelemaal niet wordt besteld, ziet hij toch de toekomst met optimisme tegemoet, hij verzekert ten stelligste, dat verbetering eerstdaags zal intreden en het bondsorgaan een gezonde periode tegemoet gaat. Vaste rubrieken zullen worden gepubliceerd, o.a. over fotografie, medische aangelegenheden, een campagne voor esthetische uitzicht en degelijke organisatie onzer stations. De hoofdopsteller van ons blad weidt nog even uit over de V.T.B.-Gidsen en V.T.B.-Wandelboekjes, van welke laatsten zooeven Nr 1, « Eén dag te Antwerpen » door den heer Frans Luyten, verschenen is.

De heer Neyes, bondspenningmeester, brengt verslag uit over het beheer der gelden in 1925. Hij geeft achtereenvolgens kennis van de balans op 31 December 1925,

den staat van inkomsten en uitgaven en de begrooting over 1926. De toestand is rooskleurig! Einde 1925 konden we ruim 32,000 fr. op het reservefonds overschrijven.

Over 't algemeen, aldus de penningmeester, werd het afgeloopen jaar door een gunstige bedrijvigheid, zoowel wat betreft het aanwerven van leden als het deelnemen aan de reizen en uitstappen, gekenmerkt; hiervan getuigen ook de zeer gunstige saldo's waarmede onze rekeningen sluiten.

De bijdragen overtroffen zelfs met fr. 15.181,20 het begrootingscijfer hetwelk wij in ons verslag van verleden jaar voorzagen; in 1925 boekten we fr. 44.282,21 meer aan bijdragen dan in 1924.

Een zeer gunstig resultaat werd bereikt met het uitbaten der reizen en uitstappen. Vorig jaar brachten onze reizen en uitstappen verlies meê, thans is er een overschot van fr. 7.293,97.

Hier dient evenwel opgemerkt, dat sommige onzer ontwerpen, waarvoor in de begrooting over 1925 crediet voorzien was, door verschillende omstandigheden niet tot uitvoer kwamen, en eerst in den loop van 1926 hun beslag zullen krijgen.

Hier moeten worden op onze verschillende uitgaven als monografieën, gidsen, kaarten enz. gewezen. Deze publicaties vereischten groote geldelijke en moreele opofferingen. Wij moeten hier tot onze spijt verklaren dat deze publicaties, in verhouding tot wat ze ons gekost hebben en niet minder tot hun waarde, al te weinig worden afgenomen. De Bond, langs zijn kant daarentegen, doet al het mogelijke om zijn uitgaven in de gunstigste voorwaarden binnen het bereik van eenieder te stellen, evengoed onder oogpunt van inhoud als van prijs. Het is niet alleen bijna een plicht voor ieder bondslid de schoonheden van stad en land ter plaatse te bezichtigen en te waardeeren, maar voortaan hoeft hij ze ook in woord en beeld in zijn boekerij hebben.

De overweldigende groei van ons ledental dwingt den bond een ruimer lokaal te betrekken. Niet alleen een ruimer maar ook een EIGEN lokaal, een V.T.B.-Huis, met gezonde en practische bureelen voor de bedienden, een leeszaal voor de leden, kortom, een lokaal onze vereeniging waardig. Het idee is niet nieuw. Sedert lang worden hieromtrent besprekingen gevoerd en een ontwerp van obligatieleening is reeds klaar. Het lag dan ook in onze bedoeling deze leening ter gelegenheid van dezen Landdag open te verklaren, doch, gezien de huidige crisis van onze muntwaarde, werd deze plechtigheid tijdelijk uitgesteld tot een gunstiger oogenblik. Wij vertrouwen er op, en hier richten wij ons vooral tot de Afgevaardigden, wanneer éénmaal het sein zal worden gegeven, dat we op ieders steun en werking zullen mogen rekenen. Mits deze hechte verstandhouding zal een Eigen V.T.B.-Huis weldra geen vrome wensch meer zijn. (vervolgt).

- VAN HET SEKRETARIAAT -

Volgende bestuursleden houden zich ter beschikking van de leden op het bondssecretariaat:

De hr. Dr. PIL (Voorzitter): Dindsdag 6 en 20 Juli van 18 tot 19 uur.

De hr. Prof. LEURS (Ondervoorzitter): Vrijdag 9 en 23 Juli van 19 tot 20 u.

De hr. F. NEYES (Penningmeester): Dinsdag 6 en 20 Juli van 18 tot 19 u.

Mej. B. SAMYN (Hulpsecretaresse): Dinsdag van 18,30 tot 19,30 u.

De hr. Jos. JOOS (Leider K. v. Toerisme): Vrijdag van 19 tot 20 u.

De hr. G. MAUQUOI (Leider K. v. Propaganda): Dinsdag van 18,30 tot 19,30 u.

—[x]—

LEDENAANGROEI: Van 1 tot 15 Juni traden 1073 leden toe.

—[x]—

« DE TOERIST »: De reeds verschenen nummers van het bondsblad (van nummer 1 tot 12) zijn uitgeput! De nieuwe leden ontvangen dus deze nummers niet meer.

—[x]—

FOTO'S: De foto van den groep deelnemers aan den landdag te Diest, genomen in de kerkportaal, is te verkrijgen op het secretariaat aan fr. 3 voor een foto 18x24, en aan fr. 1.— voor een foto, postkaart-formaat.

De foto's genomen door den afgevaardigde van Gent tijdens de reis naar den Kluisberg zijn verkrijgbaar, Begijnhoflaan, 31 aan fr. 0,75 het stuk; formaat 9x12.

De foto's genomen bij het bezoek aan het Rubenskasteel te Elewijt (groep en kasteel) zijn te bekomen bij fotograaf G. Verbouwe, L. Theodoorstraat, 46, Jette, aan fr. 1.— het stuk.

Opnamen gemaakt tijdens de boottocht in zee op 2n. Sinxendag te Oostende zijn verkrijgbaar bij den heer Gyselinck, Begijnhoflaan, 31, Gent, aan fr. 1.— het stuk; fr. 2,50 voor de drie foto's.

—[x]—

BRIEFWISSELAARS: Wij dringen er sterk op aan dat onze briefwisselaars bij hun vragen om inlichtingen steeds een postzegel voor antwoord zouden voegen. Brieven niet vergezeld van het noodige bedrag blijven onbeantwoord.

—[x]—

STORTING OP POSTCHECKREKENING: Op de strook steeds vermelden waarvoor het bedrag bestemd is.

REIS NAAR DE VLAAMSCHE ARDENNEN
Van Zaterdag 7 Oogst tot Woensdag 11 Oogst
(Antwerpsche Kermis).

Beknopt programma:

Zaterdag: Vertrek Antwerpen rond 16 u. Vertrek uit Brussel (Noordstation) rond 18 u. Naar Oudenaarde. Logies.

Zondag: Uitstap naar Moogem, Petegem, Tiegem. Middagmaal. 's Namiddags naar Ingoighem (bijwoning van de onthulling van het Verriest-monument). Per trein terug naar Oudenaarde. Avondmaal en logies.

Maandag: 's Morgens: Bezoek aan de stad Oudenaarde: stadhuis, St. Walburgiskerk, Pamele-kerk, enz. Middagmaal. 's Namiddags: tocht naar Schorisse en den Muziekberg. Ronse. Per trein naar Oudenaarde. — Avondmaal en logies.

Dinsdag: Uitstap naar den Hootond en den Kluisberg. — Avondmaal en logies te Oudenaarde.

Woensdag: 's Morgens: tocht in de omstreken van Oudenaarde (Edelare berg). 's Namiddags met tram naar Geeraardsbergen. Bezoek aan Geeraardsbergen en beklimming van den Ouden Berg. Terugreis.

Algemeene voorwaarden.—Deelnemingsprijs: 200 frank (alles inbegrepen). Ieder deelnemer ontvangt tijdig alle noodige inlichtingen (uur van vertrek, enz.). Wij maken de leden-liefhebbers attent op het volgende: de uitstap gaat gedeeltelijk te voet in een heuvelachtige streek; men moet er zich dus op voorzien een flinke wandeling te kunnen doen. Voldoende rust, mooie landschappen en panoramma's zullen echter alle vermoeidheid doen vergeten!

Inschrijven tot Zaterdag 31 Juli. — Leider: Willem Heylen.

Bibliographie: « De Vlaamsche Ardennen » door Omer Wattez, « In Vlaanderen » door E. H. Celis; « Reisjes in Zuid-Vlaanderen » door Th. Sevens; « Op Wandel » door Hugo Verriest; «Tieghem» door Styn Streuvels.

SPIJTS DE VALUTA TOCH NAAR DUITSCHLAND EN WEL PER AUTOCAR DOOR DE EENIG MOOIE EIFELSTREEK!

REISPLAN

Zondag 18 Juli.

8 uur. Vertrek per autocar te Brussel, Em. Jacqmainlaan. Over Leuven, Tienen, St. Truiden naar Luik, alwaar middagmaal; van Luik over Aywaille langs het Amblève dal (fonds des Quarreux, waterval van Loo), naar Stavelot en Malmedy, alwaar logies.

Maandag 19 Juli.

Van Malmedy over Bullingen, Loosheim (middagmaal) naar Gerolstein en Daun.

Bezoek aan de « Maaren »; van Daun naar Mauderscheid, alwaar logies.

Dinsdag 20 Juli.

Van Mauderscheid over Kyllburg en Prün (middagmaal) naar Sankt-Vith alwaar logies.

Woensdag 21 Juli.

Van Sankt-Vith over de Waalzehe Ardennen: Vieilsalm, Laroche (middagmaal) naar Namen; van Namen naar Brussel.

Prijs: 500 fr. onder voorbehoud van den stand der valuta. Inschrijven zoo spoedig mogelijk; uiterlijk vóór 3 Juli op het secretariaat V.T.B. Paspoort vereischt, maar niet het visa.

PER AUTO DOOR DE ARDENNEN
Op 26, 27, 28 en 29 Juli.

Gij eerzaam Zondagwandelaar, als een ononderbroken rij snorrende en stuivende auto's u van den wandelweg nog juist den grachtkant laat, kunt wel eens sceptisch staan tegenover de bewering, dat de auto een ideaal vervoermiddel is; en ge denkt soms met weemoed terug aan den tijd, dat iedere natuurliefhebber op zijn beide voeten aangewezen was, om uitstappen te maken. Maar als ge eens, al was het maar eenmaal, in een goed opgehangen karretje, U door de Ardennen hebt laten voeren, dan denkt ge heel wat beter over dit modern vervoer.

Het groot voordeel, eraan verbonden is, dat het u onafhankelijk maakt van treinuren, u vooral minstens zoo snel heenbrengt en de meest interessante streken en plekken kan bereiken. En niet brutaal duur uitvalt!

De V.T.B. was dan wel verplicht zijn leden in de gelegenheid te stellen eens een ware autoreis te doen. Ze doet het dan ook en stelt U voor vier heerlijke dagen in de Ardennen en het Groot Hertogdom Luxemburg te genieten. De reisweg is zoo gekozen, dat hij als een aangenaam terugzien kan

doorgaan voor degenen, die onze Ardennen reeds meer bereisden; voor de anderen, een aansporing om zekere deelen ervan later eens terug te beloopen.

De auto vertrek te Antwerpen over Mechelen naar Brussel, waar deelnemers kunnen instappen. Langs Waterloo naar Namen en dan het Maasdal volgen tot Dinant. Dwars door Namen en de Luxemburger wouden tot Bouillon.

De Semois op over Florenville naar Aarlen en zoo het Groot Hertogdom en naar Luxemburg-stad. Van hier naar Remisch en Grevenmacher en het Moseldal tot Echternach.

Langs Berdorf, Mühlerdal, Larochette, Vianden, Clervaux terug in België, waar Houffalize aangedaan wordt; de tocht vervolgt over Baraque Fraiture naar Malmedy toe.

Dan de mooie weg op Eupen (door de Hooge Venen en langs Baraque Michel), Naar Verviers, Luik, Tongeren, Hasselt (de Limburgsche heide) en over Diest, Aarschot en Lier naar... huis.

Een tocht om van te smullen, en die gehouden wordt 26, 27, 28 en 29 Juli. Het aantal deelnemers (28) is haast voltallig! Wie nog mee wil, heeft geen tijd te over om zich lang te beraden!

Onherroepelijk sluit de inschrijvingslijst na Nr. 28. Wie dus geweigerd moet worden zie slechts in zich zelf de eenig schuldige!

Prijs 375 fr. — Leider: Eug. De Ridder.

PER BIJZONDERE TREIN NAAR DE GROT VAN HAN.

op Zondag 1 Oogst

Het zal wel onnoodig blijken de roem te maken van een der mooiste zooniet het mooiste — der natuurwonderen: de grot van Han. Dat veel onzer leden er naartoe willen is niet te verwonderen. Daarom ook zal de V.T.B. er voor zorgen hun die gelegenheid te bieden om aan goedkoopen prijs en in de beste voorwaarden deze grot te bezoeken.

Op Zondag 1 Oogst richt de V.T.B. een bijzonderen trein in uit Antwerpen, Gent, Aalst, Brussel, en Mechelen; zoodat de reis snel en zonder ongemakken van overstappen zal geschieden. De reis is zeer aantrekkelijk, daar wij tevens de prachtige valleien van Maas en Lesse doortrekken.

De Kommissie voor toerisme rekent op een flink getal deelnemers. Doch tevens worden de leden dringend aangezet van nu af hun toetreding in te zenden, met bijvoeging van het bedrag (postcheck nr. 93627): 36 fr. voor de reis in 3e klas, 46 fr. voor de reis in 2e klas (trein, tram, bezoek grot, fooien, enz). De prijs voor houders van vrijkaarten bedraagt: 19 fr. Ieder zorge voor mondvoorraad; daar gedurende het drukke seizoen te Han en te Rochefort weinig gelegenheid bestaat om te middagmalen vooral met een groot aantal personen.

Inschrijvingen worden aanvaard:

Deelnemers uit Antwerpen: Bondssecretariaat, Dambruggestraat, 116, tot 22 Juli.

Deelnemers uit Brussel: A. Van Dyck, Wijngaardblok, 138, Oudergem; tot 15 Juli; G. Verbouwe, L. Theodoorstraat, 46, St. Pieters-Jette; idem.

Deelnemers uit Gent: H. Gyselinck, Gegijnhoflaan, 31, Gent; idem; R. Bombeke, Florostraat, 11, Ledeberg; idem.

Deelnemers uit Aalst: J. Van Overstraeten, Parklaan, Aalst; idem; R. Talloen, Geeraerdtslaan, 3, Aalst; idem; F. Courteaux. De Villeganderstr., Aalst: idem.

Deelnemers uit Mechelen: L. Van den Hove, V. Benedenlaan, 59, Mechelen: idem; J. De Wit, Keldermansvest, 13, Mechelen: idem.

Liefhebbers kunnen verder inschrijven bij de afgevaardigden hunner omschrijving. De prijs blijft dezelfde voor al de deelnemers, gelijk waar ze opstappen. Wij zetten onze afgevaardigden ten zeerste aan met een flink tal leden aan dezen zoo voordeeligen uitstap deel te nemen.

De inschrijvingen worden onherroepelijk gesloten op **15 Juli.**

Op het bondssecretariaat bestaat gelegenheid in te schrijven tot uiterlijk 22 Juli. Wie later toetreedt zal den vollen prijs van trein en toegang grot dienen te betalen, daar het aantal deelnemers door ons op voorhand moest worden opgegeven.

Telaatkomers, opgepast!

De algemeene leider der reis:
Jos. JOOS.

UITSTAPPEN EN BIJEENKOMSTEN

De V.T.B. uitstappen en bijeenkomsten zijn voor de leden uit het geheele land toegankelijk

ALGEMEENE REIZEN EN REISJES.

18-21 JULI: Valleien der Hoëgne en Warche. Leider: W. Heylen.
18-21 JULI: Autotocht door de Eifelstreek. Leider: Prof. Leurs.
26-29 JULI: Autotocht door de Ardennen. Leider: E. De Ridder.
25 JULI : Waterreis naar Dendermonde. Leider: W. Heylen.
1 Oogst : Groepsreis naar de grot van Han. Leider: J. Joos.

AALST

DONDERDAG 15 JULI: Bezoek aan een weverij.

WOENSDAG 21 JULI: Per luxe-car (45 plaatsen) naar Halle, Nijvel, de abdij van Villers, Waterloo, het Zoniënbosch. Prijs: ongeveer fr. 22. Inschrijvingen worden van heden af aanvaard.

GROOT-ANTWERPEN.

ZONDAG 18 JULI: Uitstap naar Lokeren, Overmeire-Donk, en het kasteel van Laarne. Vertrek Antwerpen-Waas te 7,44 u. Reiskaarten nemen tot Lokeren. 's Avonds terug te Antwerpen rond 10 u. Algemeene onkosten voor trein en tram ± fr. 14. Eten medebrengen, koffie verkrijgbaar.

ZONDAG 25 JULI: Studiewaterreis naar Temsche en Dendermonde.

ZONDAG 1 OOGST: 2e Autotocht (per autocar) door de Antwerpsche Kempen (Noordergedeelte). Vertrek Antwerpen (voor het centraal station) om 7 u. zeer stipt. Over 's Gravenwezel, St. Job in 't Goor, en Brecht naar St. Lenaarts (bezoek aan de prachtige kerk). Over Oostmalle, naar Wechelderzande (Bruul-Bergen) en St. Pieters-Lille over Poederlé naar Lichtaart en Kasterlé (Prachtig panorama over de Kempen). Over Retie naar Postel (bezoek aan de abdij). Van Postel naar Arendonk en Turnhout. Verder naar Hoogstraten (bezoek aan de prachtige kerk en beklimming van toren), Loenhout, Westwezel, en Kalmpthout. Terug naar Antwerpen over Kapellen. Voorwaarden: Deelnemingsprijs per persoon fr. 32,50 (alle onkosten inbegrepen). De reis gebeurt in prima autocar (geen autobus). De deelnemers brengen eten mede, voor koffie zal worden gezorgd. Het bestuur is niet verantwoordelijk voor ongevallen. Algemeene leider: W. Heylen.

ZONDAG 1 OOGST: Naar de Openluchtvertooning in het gemeentepark te Bouchout. Genummerde plaatsen aan fr. 3,50 (in plaats van fr. 5,50). Opvoering van « De Paradijsvloek », door het Vlaamsche Volkstooneel. Kaarten te bekomen op het secretariaat Dambruggestraat, 116. — De deelnemers vertrekken uit het centraal station te 12,49 u.

ZATERDAG 7-WOENSDAGAVOND 11 OOGST (Antwerpsche Kermis): Uitstap naar de Vlaamsche Ardennen. Voor nadere inlichtingen zie elders in dit nummer.

FIETSUITSTAPPEN:

ZONDAG 11 JULI: Naar Wechelderzande, Zoersel en omgeving. Afstand ± Km. 70. Samenkomen aan de Turnhoutsche poort te 8 u. stipt.

18-25 JULI: Achtdaagsche fietstocht naar Brugge, De Panne, Ieperen, Oudenaarde, Ninove, Brussel. (Bezoek aan de kust). Afstand ± Km. 500.— Nadere inlichtingen worden verstrekt op het bondssekretariaat en door den fietsleider E. Bleys, Van Luppenstraat, 34, Antwerpen.

BRUGGE

ZONDAG 1 OOGST: Waterreis naar het eiland Walcheren. De reis wordt gedaan op de salonboot « Waasland ». Vertrek uit Brugge klokslag 8 u. Aankomst te Vlissingen rond 11 u. Terugkeer uit Vlissingen te 17 u. Aankomst te Brugge rond 20 u. Er bestaat gelegenheid van uit Vlissingen per tram of per autobus naar Middelburg te rijden. Degenen die wenschen een tochtje te doen naar Zoutelande en de duinen van Valkenisse (± 26 Km.), Veere (± 24 Km.) of Middelburg (± 14 Km) kunnen hun fiets mee aan boord nemen mits opleg van fr. 2,50. De fietsen moeten gelood zijn. Deelnemingsprijs fr. 17,50, voor de leden en fr. 20 voor niet-leden. Ten einde tijdig de noodige schikkingen te kunnen treffen wordt op Zondag 18 Juni de inschrijvingslijst gesloten. De toetredigen vergezeld van betaling dienen gestuurd aan den kantonsafgevaardigde W. Bossier, Zuidzandstraat, 12, Brugge.

GROOT BRUSSEL

ZATERDAG 10 JULI: Vergadering voor de leden uit het kanton Elsene in het lokaal « In de Brouwerij » Vorstlaan, 1, Boutsvoorde, te 20 u. (Eindpunt tramlijnen, 30, 31, 32, 33).

ZONDAG 25 JULI: Uitstap naar de prachtige streek van Alsemberg, Dworp en Bruineput. Onder deskundige leiding. Bezoek aan de kerk van Alsemberg. Vertrek uit Brussel, Rouppeplaats, met tram Rh te 8,55 u. afstappen aan het eindpunt. Fietsers vertrekken aan de Hallepoort te 9,30 u. en volgen den steenweg op Alsemberg (tramlijn 9). Algemeene samenkomst te Alsemberg vóór de kerk. Knapzak meebrengen.

ZONDAG 1 OOGST: In samenwerking met de e elders in dit nummer). Inschrijven bij de H.H. A. Van Dyck, Wijngaardblok, 138, te Oudergem en J. Verbouwe, L. Theodoorstraat, 46, St. Pieters-Jette.

ZONDAG 1 OOSTG: In samenwerking met de plaatselijke vereenigingen uitstap naar de bij uitstek schilderachtige streek van Watermaal, Boutsvoorde en Oudergem, onder bevoegde leiding. Bezoek aan de Romaansche kerk van Watermaal en aan de tuinwijk. Wandeling door het Zoniënbosch. Bezoek aan de Romaansche kapel van St. Anna ('s Hertogindal), verder naar het mooie park van Woluwe. Knapzak meenemen. Vertrek uit Brussel-Zuid met tram 33 of 98. Samenkomen Grondwetplein (Hoek Jamarlaan) aan het eindpunt vantramlijn 98.

DEYNZE

ZONDAG 18 JULI: Eerste fietstocht! Naar den Kluisberg. Vertrek te 9 u. zeer stipt aan het lokaal bij den heer Désiré Biebuyck, Tolpoortstraat, 18. Terug in Deynze rond 8 u.

DIKSMUIDE

DINSDAGS 20 JULI (Kermis): Uitstap naar Ieperen, Kemmel, Poperinge; 's namiddags bezoek aan het klooster der Trappisten te St. Six-Westvleteren. Alle belangstellenden (zelfs niet-leden) worden vriendelijk uitgenoodigd. Vertrek te 7,50 u. stipt aan het Casino Hotel, Groote Markt.

DUFFEL

ZONDAG 25 JULI: Boottocht naar Temsche en Dendermonde. Zoo spoedig mogelijk inschrijven.

ZONDAG 1 OOGST: Naar de openluchtvertooning te Bouchout. Propagandisten aan het werk! Zoohaast mogelijk inschrijven (fr. 3.—).

GEERAARDSBERGEN

ZONDAG 18 JULI: Per auto naar Overmeire (Donk). Vertrek te 10,30 u. Inschrijven tot 15 Juli, Grootestraat, 48.

ZONDAG 1 OOGST: Groepsreis naar de grot van Han. (Zie elders in dit nummer).

ZONDAG 8 OOGST: Naar Ingooigem: Onthulling van het Verriestmonument.

Aandacht: De leden worden verwittigd dat er in het vervolg geen afzonderlijke uitnoodigingen meer zullen gestuurd worden voor de uitstappen. Ze gelieven deze mededeeling als de eenige uitnoodiging te beschouwen.

GENT

ZONDAG 18 JULI: Reis naar Malmedy.

ZONDAG 18 JULI: Reis naar de Eifelstreek. (Zie elders in dit nummer). Beide reizen zijn hoofdzakelijk ontworpen voor de Gentenaars. Toetredingen mogen tot uiterlijk 8 Juli aan den afgevaardigde, den heer H. Gyselinck, Begijnhoflaan, 31, worden ingestuurd.

ZONDAG 18 EN MAANDAG 19 JULI: Groote rozententoonstelling in de ruime lokalen der Handelbeurs, Kouter.

Toegangsprijzen: Zondag 18 Juli, van 11,30 u. tot 18 u: fr. 5.—; Maandag 19 Juli van 10 u. tot 24 u.: fr. 3.— De leden van den V.T.B. genieten op vertoon der lidkaart met foto, 50 °/° vermindering op de toegangsprijzen.

ZONDAG 1 OOGST: Reis naar de grot van Han met bijzonderen trein. Vertrek uit Gent-Zuid. Deelnemingsprijs voor leden fr. 36.— (toegang grot inbegrepen). De inschrijvingen worden verwacht tot uiterlijk 15 Juli bij den afgevaardigde den heer H. Gyselinck, Begijnhoflaan, 31. Eenige gelegenheid,

Foto's. — De door den afgevaardigde van Gent gemaakte foto's tijdens de reis naar den Kluisberg zijn best geslaagd en zijn verkrijgbaar, Begijnhoflaan, 31, aan fr. 0,75 het stuk. Formaat 9x12.

ZONDAG 8 OOGST: Peter Benoitherdenking. De uitvoering zal plaats hebben te 11 u. voormiddag in den nieuwen cirkus, in stede van 's namiddags. De V.T.B. leden genieten een vermindering van 20 °/° op alle plaatsen. De groepeeringen uit de provincie worden dringend verzocht groepsreizen in te richten. Den namiddag zal, in samenwerking met tak Gent, op nuttige en aangename wijze worden doorgebracht.

HOOGSTRATEN

ZONDAG 18 JULI: Per fiets naar Brasschaat, het Peerdsbosch, Hoogboom.

ZONDAG 25 JULI: Per boot naar Temsche.

LEUVEN

ZONDAG 18 JULI: Tocht naar Boom. Bezoek aan de steenovens. Vertrek aan het stadhuis te 8 u. Alle Woensdagen te 8 u. bijeenkomst in het Vlaamsch Huis, Muntstraat.

MECHELEN

ZONDAG 25 JULI: Studiewaterreis naar Temsche en Dendermonde. Prijs 8 fr. Vertrek uit Antwerpen te 8 u. Inschrijvingen worden aanvaard bij de afgevaardigden L. Van den Hove, Van Benedenlei, 59, en Mej. De Wit, Keldermansvest, 13.

ZONDAG 1 OOGST: Naar de openluchtvertooning te Bouchout. Opvoering van « De Paradijsvloek » door het Vlaamsche volkstooneel. Kaarten aan 3.50 fr. in plaats van 5 fr. te bestellen bij de afgevaardigden. Vertrek uit Mechelen te 12,12 u., overstappen te Antwerpen, vertrek van Antwerpen naar Bouchout te 12,49 u.

SINT NIKLAAS

ZONDAG 18 JULI: Uitstap per autocar (dus geen autobus) naar Brussel. Bezoek aan het stadhuis en het museum van Schoone Kunsten. 's Namiddags naar het Zoniënbosch en Tervuren. Vertrek uit St. Niklaas naar Antwerpen om 7.56 u. De autocar wacht de deelnemers op aan de Waasstatie. Deelnemingsprijs (trein, autocar, bezoeken, fooien) 32 fr. te storten bij den afgevaardigde Hemelaarstraat, 2, ten laatste op 10 Juli. Middag- en avondmaal vrij. De afgevaardigden willen nochtans eetgelegenheid aanduiden.

ZONDAG 25 JULI: Studie-waterreis naar Temsche en Dendermonde met salonboot « Waasland ». Prijs per deelnemer (voor den boottocht) 8 fr. Nadere inlichtingen worden graag door den afgevaardigde verstrekt. Inschrijven vóór 10 Juli.

SINT TRUIDEN

WOENSDAG 21 JULI: Tweede reis, merkelijk verbeterd, naar Tervuren, het Zoniënbosch, Genval, Ter Hulpen en de luierikkenbank te Leuven. Deelnemingsprijs ± 26 fr.

TOERISME

Orgaan van den Vlaamschen Toeristenbond

Vereeniging zonder winstgevend doel

Redactie : **Prof. Dr Ir Stan Leurs.**

Administratie : **G. Mauquoi.**

Nr 19 **Verschijnt 2 maal per maand.** **1 Oktober 1926**

Aan de Leden.

Na geruimen tijd geschorst te zijn geweest, — euvel waarvoor de Bond niet aansprakelijk kan gesteld worden! — verschijnt ons orgaan met dit nummer opnieuw. Van nu af zal het stipt, op de gewone data, de leden bereiken. Daarbij zal het echter niet blijven, want het Bestuur, getrouw aan de belofte, welke herhaaldelijk werd gedaan, zal de belanghebbenden voor het uitblijven van het blad schadeloos stellen.

Na het onderhavig nummer zullen, tot de achterstal is ingehaald, dubbele nummers worden uitgegeven. Deze nummers zullen zoowel wat betreft de degelijkheid van inhoud, de verscheidenheid der behandelde onderwerpen, de zakelijkheid der mededeelingen van practischen aard, als de materieele verzorging, de meest-eischenden der onzen bevredigen.

Evenwel vragen wij den leden niet onverschillig te blijven voor de groote geldelijke opofferingen, welke de Bond zich, uit hoofde van de zeer aanzienlijke stijging der papierprijzen en der drukkosten, voor hen getroost.

Ten slotte dringen wij er op aan, dat de leden door het voeren van intense propaganda ten gunste van den Bond, het ons mogelijk maken op den ingeslagen weg zonder versagen steeds vooruit te komen!

De Hoofdopsteller,
Prof. Dr. Ir. Stan LEURS.

Een Verandering

De leden van den V.T.B. zullen reeds door een vroeger verschenen korte mededeeling vernomen hebben dat de heer Fr. Luyten als Algemeen Sekretaris, ontslag heeft gegeven en opgevolgd werd door Dr. C. Leurs.

Dat nieuws is niet van aard om er zoo maar eenvoudig weg over heen te stappen. Het is integendeel belangrijk genoeg om er eenige oogenblikken te blijven bij stilstaan, te meer als men eenigszins begrijpt wat een Algemeen Sekretaris voor een groote vereeniging is : de spil waarrond alles draait; de persoon die alles moet zien, alles moet weten, heel veel moet werken; de organisator die zich gedurig moet kunnen aanpassen aan de steeds veranderende omstandigheden en toestanden; van wien het grootendeels afhangt of een vereeniging groeit en sterk wordt, ofwel aan haar doel niet beantwoordt door gebruik van verkeerde methodes.

Welnu, wij durven gerust beweren zonder vrees te worden tegengesproken, dat de heer Fr. Luyten voor den V. T. B. van den eersten dag af is geweest de Algemeene Sekretaris, waar zelfs de meest-eischenden vol waardeering en bewondering moesten naar opzien. Dat is geen toezwaaien van ijdele lofwoorden; dàt is de zuivere waarheid en werkelijkheid.

Bij de stichting van den V.T.B. had de heer Luyten een leeuwenaandeel: de V.T.B. is zijn troetelkind gebleven. Niemand zooals hij kende den V.T.B. tot in de kleinste bijzonderheden met zijn hoedanigheden en gebreken. Vol opoffering en geestdrift besteedde hij dag aan dag zijn vrije uren om het teere kind tot een sterken man te doen groeien, met de hoop dat het eens een Vlaamsche reus worden zou!

Allen die eenigszins met de werking van den V. T. B. bekend zijn, zullen hulde brengen aan de onuitputtelijke toewijding en hooge geestesgaven van den heer Luyten.

Maar de bond gaf blijken van zoo'n leefbaarheid en zoo'n groeikracht dat gedurig meer en meer arbeid werd geëischt en terzelfdertijd werd de heer Luyten door zijn positie meer en meer in beslag genomen zoodat, na herhaald aandringen van zijnentwege, het bestuur eindelijk heeft moeten toegeven en het ontslag van den Algemeenen Sekretaris met spijt en noodgedwongen heeft aanvaard.

Uit naam van het Algemeen Bestuur, uit naam van het Dagelijksch Bestuur en van alle V. T.B.-ers, herhalen wij hier de uitdrukking van onze diepe waardeering voor het werk van den heer Luyten en we zeggen hem onzen besten dank om al het goede dat hij voor den V. T. B. heeft gedaan.

Wij zijn blij er dadelijk te kunnen bijvoegen dat we ten zeerste op prijs stellen dat de heer Luyten ons blijft steunen met al zijn kennis en ervaring, als lid van het Dagelijksch Bestuur.

Iemand in de plaats stellen van zoo'n voorganger was geen gemakkelijke taak, maar na rijp beraad en na een open blik te hebben geworpen op al de moeilijkheden van het ambt, heeft Prof. Dr Ing. C. Leurs aanvaard Algemeene Sekretaris van V. T. B. te worden.

Die oplossing mogen we effenaf prachtig heeten. Prof. Leurs is een van de vaders van het V. T. B. idee. Zijn bevoegdheid zoowel op wetenschappelijk, als op toeristisch gebied, zal onze organisatie ten goede komen. Zijn lidmaatschap van het bestuur van 's lands Hoogeren Raad voor Toerisme en zijn werkzame deelname aan het Congrès International de la Route te Parijs, zijn reeds een waarborg voor den goeden naam welken Dr Leurs in alle middens geniet. Een uitgebreide kennis en terzelfdertijd de liefde voor de zaak welke hij dient, mogen ons het beste laten verhopen van de werking van Prof. Leurs.

Wij danken hem hartelijk omdat hij zoo bereidwillig in de bres is gesprongen en we wenschen hem ten zeerste dat zijn noeste arbeid met een heerlijken uitslag moge worden bekroond.

Nogmaals druk ik onzen besten dank uit jegens den heer Fr. Luyten en onze beste wenschen voor Prof. Leurs.

De Voorzitter,
Dr. sc. Alb. PIL.

DE KEMPEN ALS BUITENVERBLIJF, RUST- en HERSTELLINGSOORD

door Dr. Juliane Gabriëls

De gewoonte elk jaar enkele weken op het platteland, aan zee, in de bergen of in een badplaats door te brengen, komt meer en meer in de zeden. Wat meer is, de artsen zelf dringen er bij hun zieken op aan naar een of ander oord te gaan, om er een rust- of herstellingskuur te ondergaan. Met den dag trekken ze meer partij uit de voordeelen die sommige streken aanbieden op geneeskundig-therapeutisch gebied, en behandelen zij er een steeds aangroeiend aantal ziekten. Deze medico-therapeutische en hygiënische voordeelen zijn veelvoudig :

1° **De rust.** — Vóór alles geldt de rust, die er volop te genieten is, verre van het koortsig gedoe der steden, verre van den strijd om het bestaan, verre van het eeuwig gedaver en gedruisch van het moderne leven. De rust is er een kostbare adjurant voor de behandeling van tal van ziekten van het zenuwstelsel, voor tal van psychosen zooals de neurasthenie, de asthenie, overspanning, enz.

2° **De lucht.** — De lucht is buiten zuiverder dan in de steden, waar ze belast is met de uitwasemingen van duizenden wezens en van allerhand brandstoffen : rook der huizen, der fabrieken. De verhouding van koolstof $CO2$ is natuurlijk minder op den buiten dan in de steden, doch de hoeveelheid zuurstof (dit onmisbaar gas voor de goede werking van alle organische activiteit) is er ook veel grooter. Inderdaad, onder invloed van de zonnestralen, ontleenen de chlorophylplanten, d.i. de bladgroenplanten, de koolstof aan de lucht. (Want zij hebben die koolstof noodig om hun voedsel-voorraad te vervaardigen). Daarentegen scheiden zij zuurstof af.

De ozone. — De lucht die in contact is met groote plantenmassa's is niet alleen met een kleinere hoeveelheid koolstof beladen, maar is tevens rijker aan zuurstof. Deze versch voortgebrachte zuurstof heeft trouwens andere hoedanigheden dan gewone zuurstof; zij is veel verdicht en aanzienlijk actiever. Onder dezen vorm noemt men ze **ozone.**

Indien men dus met het oog daarop, bij den opbouw eener moderne stad de tuintjes, squares, parken en leien met boomen bezet, in aantal vermeerdert, dan zal zulks niet alleen om redenen van esthetischen aard moeten gebeuren, maar ook nog, en dit vooral, om aan de nieuwe desiderata van de moderne hygiëne te voldoen, want deze vereischt voor elkeen meer ruimte en meer zuurstof, onontbeerlijke voorwaarde tot het behouden eener goede gezondheid.

De boomen. — Hier moet ik terugdenken aan zekere moderne wijken van Berlijn, die zoo rijk met boomen beplant zijn, dat men er gerust, zonder regenscherm, gedurende de ergste regenvlagen, kan onder wandelen, en een vergelijking zonder ander komentaar dringt zich op met het nog betrekkelijk jonge zuiderkwartier van Antwerpen, en met de droeve, grijze, rechte straten van de Brusselsche voorsteden, waar het vreugdelooze, ja sombere uitzicht, — naar onze meening, — den geest alleen grijs en bekrompen kan maken!

De coniferen (naaldboomen). — Hier past het een oogenblik te verwijlen bij de bijzondere eigenschappen die de bosschen met naaldboomen (pijn- en mastboomen) aan alle borstlijders aanbieden. In hun hoedanigheid van chlorophyl-boomen, zuiveren zij niet alleen de athmospheer, maar zij scheiden ook balsemieke essencen af en hars, die zich in de lucht verspreiden en opgevangen worden door het slijmvlies van luchtpijp en longen, wier werking daardoor merkelijk wordt beïnvloed. De eigenschappen der harsen worden in de therapie (geneeskunst) benuttigd voor de bereiding van wijzigende geneesmiddelen tegen den hoest en het dennenwoud is het uitgelezen oord voor de oprichting van sanatoria voor teringlijders.

Het licht. — Een ander voordeel van het verblijf buiten is het licht, dat er feller is dan in de steden. De stadsatmospheer, bevuild door de particulen van stof of damp, waarrond de waterdamp van de lucht zich condenseert, vormen er een voortdurende mistomhulling, die de stadsbewoners weliswaar niet altijd kunnen waarnemen, maar die niettemin bestaat en steeds dicht genoeg is om de stralen der zon in zekere mate tegen te houden. En deze stralen hebben een zeer machtige microbicide werking, en bovendien oefenen de chemische zonnestralen, vooral de ultra-violette stralen, een weldadige werking uit op tal van ziekten, als beender-, klieren- en huidtuberculose. De behandeling van de lupus of huidtuberculose, door de methode van Finsen, berust geheel op de aanwending van de chemische lichtstralen.

Op het platte land, aan zee of in de ber-

gen, waar de zonnestralen onmiddellijker toegang vinden, kunnen zij ook werkzamer beïnvloeden.

N. B. — De intensiteit van de chemische stralen verandert volgens het jaargetijde en de hoogte. Voor onze gewesten is ze maximaal in April. Maar overal neemt ze toe volgens de hoogte. Op de bergvlakten is ze dus het aanzienlijkst.

De ultra-violette stralen. — De bruine pigmenteering van de huid wordt niet veroorzaakt door de hitte, maar wel door het licht. De reizigers, die in vollen Winter Davos bezoeken, wanneer daar vaak een temperatuur van 10° onder nul heerscht, zijn na enkele uren gebruind. De foto's in April-Mei genomen, zijn de meest klare en de meest duidelijke, want ook hier zijn het niet de zonnestralen, die in hun totaliteit het zilver van het fotobad oplossen, maar wel de chemische stralen, die zeer actief kunnen zijn, dan zelfs wanneer de zon niet zichtbaar is.

Buiten de hooger vermelde geneeskundige factoren : rust, licht, zuiverheid van de lucht en haar rijkdom aan ozone en ultra-violette stralen, vallen nog voor den buiten aan te stippen : de lichaamsoefeningen en de sport, die aldaar in oneindig voordeeliger voorwaarden dan in de stad kunnen plaatsvinden.

De temperatuur. — Zij is eveneens een belangrijke factor en moet in 't oog gehouden worden bij de keuze van een herstellingsoord of van een zomerverblijf. Het komt er niet zoozeer op aan een hooge temperatuur te hebben, als wel een aanhoudend gelijke luchtgesteldheid. De groote warmtesprongen (vooral van dag- tot nachttemperatuur) zijn bijzonder nadeelig voor de gezondheid. Terloops weze hier gezegd, dat de Côte d'Azur, nochtans met een zacht klimaat begunstigd, buitengewoon gevaarlijk is wegens haar bruuske temperatuurdalingen, zoodra de zon ondergaat en met haar mistral die soms dagenlang waait. De Azurenkust is voor borstlijders niet aan te raden. Dit feit werd reeds vastgesteld en bewezen door Fransche artsen. Onder den stempel van vaderlandsliefde werd hun het zwijgen opgedrongen. Maar aan ons, die geen Franschen zijn, daaromtrent het vrije woord!

De vochtigheid is ook een nadeelige factor. De zieken, die in de goed openliggende bergen van Zwitserland vertoeven, kunnen hun kuur in open lucht ook uitstekend in vollen Winter voortzetten, wanneer daar zelfs een temperatuur van 10° onder nul heerscht, omdat de lucht er zeer droog is, eveneens omdat de zonnestraling er zoo fel is.

Moreele factor. — Spreken wij eindelijk nog van dezen beslissenden moreelen factor, de invloed, die de natuur, de eeuwig wisselende, de eeuwig schoone, op geest en hart teweegbrengt.

De keuze van een rust- of herstellingsoord is afhankelijk van een massa factoren en verandert volgens den aard van de te behandelen ziekte. — Wij hebben dus :

1° **de zeekuur.** — **De zeelucht** kenmerkt zich vooral door een groote verhouding ozone en door de kleine hoeveelheden zeezout en iode. De ozone en het zeezout oefenen een zeer sterke prikkelende werking uit. De iode is vooral voor scrofuleuzen (scrofuleus = klierachtig) goed. Maar de actie van de zee op het organisme laat zich maar volop gelden in de naaste omgeving van den grooten plas. Om van deze kuur in haar gansche intensiteit te genieten, moet men ze aan het strand zelf ondergaan, en bij voorkeur nog aan het uiteinde van den baarbreker. De tochten in volle zee zijn de meest doelmatige. De zeekuur is om zoo te zeggen zonder uitwerksel bij diegenen die aan zee den tijd doorbrengen in hun villa, in den dancing, in « thee's », kuursaal of speelhuizen.

De temperatuur van onze Vlaamsche kust is bijzonder voordeelig. In dit opzicht zijn wij bevoordeeligden, dank zij den invloed van den « gulf stream », die een vaste temperatuur meebrengt. De verandering tusschen dag- en nachttemperatuur is slechts 6°, terwijl men te Brussel een verschil van 12° noteert.

Ook 's Winters is over 't algemeen de temperatuur 6° hooger dan te Brussel. Ziedaar een van de redenen, waarom de Vlaamsche kust meer als winterverblijf zou moeten geexploiteerd worden.

De zon is er ook heviger dan verder het land in, omdat er minder nevel is. Meer het Vlaamsche land in telt men 63 mistdagen, te Oostende 43. De zee is bijzonder goed voor scrofuleuzen, Engelsche ziekte en voor beendertuberculose. Ze is niet aan te bevelen, nadeelig zelfs, voor hart- en zenuwlijders(licht prikkelbare inzonderheid!)

De buiten. — Hier overheerscht de invloed van de rust, de lucht- en lichtgenezing, de uitwaseming van gewassen van allen aard. Deze factoren vindt men ongeveer algemeen terug in elken buiten, die nog niet door nijverheidsinstellingen bedorven werd, of die niet in de nabijheid gelegen is van groote agglomeraties, of van banen waar auto's en allerlei motor-verkeersmiddelen met stank en stof de lucht verpesten. Ik betwijfel het sterk

dat de buiten der krijtachtige Champagne, waar de minste wind kolken wit en doordringend stof opjaagt, voor teringlijders zou aan te bevelen zijn! Men vermijde ook voor een buitenverblijf de nabijheid van moerassen of stilstaand water en te groote temperatuursprongen.

Voor het overige mag de keus geleid worden door ieders persoonlijken smaak en persoonlijke behoeften. Die smaak wordt natuurlijk sterk beïnvloed door de handigheid van hotelhouders, door de wijze van behandeling hunner kliënteel. De psychische rol van de reclame is hier beslissend. Ook de mode speelt vaak een bijna overwegende rol.

Het is zeker dat de lucht aan de lieflijke en bekoorlijke boorden van Leie en Mandel, — bakermat van onze impressionistische en expressionistische school, — zoo goed is, misschien wel beter, dan die op de boorden der Semois. Maar de massa, in haar verouderd romantisme, bewondert rotsen en rotskens; cascatellen, geheimzinnige wouden, maneschijn-effecten op oude kasteelen in de Ardennen, veel meer dan de wijde, kleurige Vlaamsche vlakte, die baadt in 't paarlemoeren licht van haar eindeloozen deinenden hemel.

Hoe geheel anders oordeelden onze voorvaderen. Zij achtten de voordeelen van de zee en de bergstreek maar zeer gering en kozen hun « huizinghe van plaisantie », zooals Rubens, Teniers, Quellin, midden in de rijke, weelderige, wulpsche polderstreek, wier krachtigen levensgloed oplaaide in een breede, pantheistische golving en hun ruimen blik voldeed.

Ongelukkig vonden zij daar ook malaria en rhumatisme.

Het zijn de Vlaamsche romantiekers, met Conscience en Snieders aan het hoofd, die de poëtische bekoorlijkheid van de Kempen deden uitschijnen en ze als buitenverblijf aanbevalen.

Op hunne beurt hebben de kunstenaars van de school van Genck, de Kempische natuur leeren kennen, als een wijde purperen zee, golvend en gloeiend onder de late zonnestralen, of als de sombere massa's der strenge dennenwouden.

De geneesheeren, practischer van aard, exploiteerden de eigenschappen aldaar, de eigenschappen der mastebosschen voor het welzijn van hun zieken, en met een goedgerichte reklaam, mooie vanzelfsprekende affiches, met verleg overal verspreid, zou de Kempenstreek zoowel als onze kust een geliefkoosd buitenverblijf worden. Nochtans, zou ook gelijktijdig aldaar de hotelhouding snelle vorderingen moeten maken, want meestal is haar invloed er belemmerend door hare, helaas, wat al te vergaande achterlijkheid!

Blijven wij een oogenblik stil bij de verschillende factoren die in aanmerking komen voor een goede en doelmatige instelling van een modern hotel of pensioenhuis, in rust- of herstellingsoorden.

Vatten wij ze samen in :

1) voedingsregiem;
2) slaapgelegenheid;
3) verlichting en verwarming;
4) modern comfort : lift, telefoon, leeszaal, zitplaats;
5) uitspanningen : concert, uitstappen, tennis, roeien, paard-, wielrijden, enz.;
6) watergenezing;
7) de reinheid;
8) de mogelijkheid zonnebaden in het hotel zelf te nemen.

1) **Voedingsregiem.** — Algemeen is het bekend, dat onze Kempische hotels en gasthoven op dit gebied alle voldoening geven. De voeding is er meestal overvloedig en afwisselend, van uitstekende hoedanigheid en door vaardige handen bereid.

Dranken : mineraal water, bier en wijn zijn er eveneens verkrijgbaar in ruime mate en van goede hoedanigheid.

Zij die verlangen er een melkkuur te doen, kunnen er insgelijks voldaan worden. Hier wil ik even aanstippen, dat geitenmelk meer dan koemelk aan te raden is. Geitenmelk is lichter verteerbaar en bovendien zijn geiten minder duur en gemakkelijker te onderhouden dan koeien.

2) **Slaapgelegenheid.** — Over 't algemeen zijn de slaapkamers in onze Kempische hotels, niettegenstaande hun zeer bescheiden uitzicht (dat past in dorpen en op den buiten) van het noodige voorzien en zeer zindelijk. Het beddegoed en het linnen netjes verzorgd. Men kan er veilig slapen, zonder 't gevaar van vlooien, luizen en wandluizen.

Water : Helaas! Indien de traditioneele en overbekende roem onzer Vlaamsche zindelijkheid zich sterk staande houdt, die netheid evolueerde niet tot de hygiëne. En niettegenstaande al het glimmend reine, laten op gebied der hygiëne, onze Kempische hotels veel te wenschen over.

Ik persoonlijk ken er geen met badkamer! Noch warm, noch koud stroomend water in de slaap- en kleedkamers. De inhoud van een kruikje moet er volstaan voor zeer sommaire en oppervlakkige wasschingen. Het is niet zonder groote moeite dat men wat warm water bekomt voor zijn intieme verzorging.

En hier ontmoeten de hotelklanten gewoonlijk een tegenkanting die zoo onverwacht is als ze moedwillig lijkt, en die veel diepere redenen heeft dan luiheid of kwaden wil, want onze Kempenbewoners en de hotelhouders zijn over 't algemeen beleefd en dienstvaardig. Ik vermoed dat de verklaring te zoeken is in een verkeerde interpretatie van de godsdienstvoorschriften, die het misprijzen van het lichaam vooropstellen. Elke speciale en ietwat verfijnde zorg aan de intieme hygiëne besteed, lijkt onze boeren een grof tekort aan zedelijkheid; « zij is uit den booze ». Dit wordt een uiterst kiesche zaak voor de

3) **Verlichting.** — De meeste onzer Kempische dorpen zijn electrisch verlicht. Aldaar zijn bijna overal electrische lampen aanwezig.

Verwarming. — Nergens centrale verwarming. De gasten zijn er in de Kempen dus maar slecht aan toe tijdens een winterverblijf! Geen vuur in de slaapkamers! Een kachel in de keuken en een in het « café ». Zelfs de eetzaal wordt gewoonlijk niet verwarmd.

Ik zal nooit vergeten hoe een mijner patiënten, een elegante en gecultiveerde jonge dame, die om privaatredenen niet buiten het

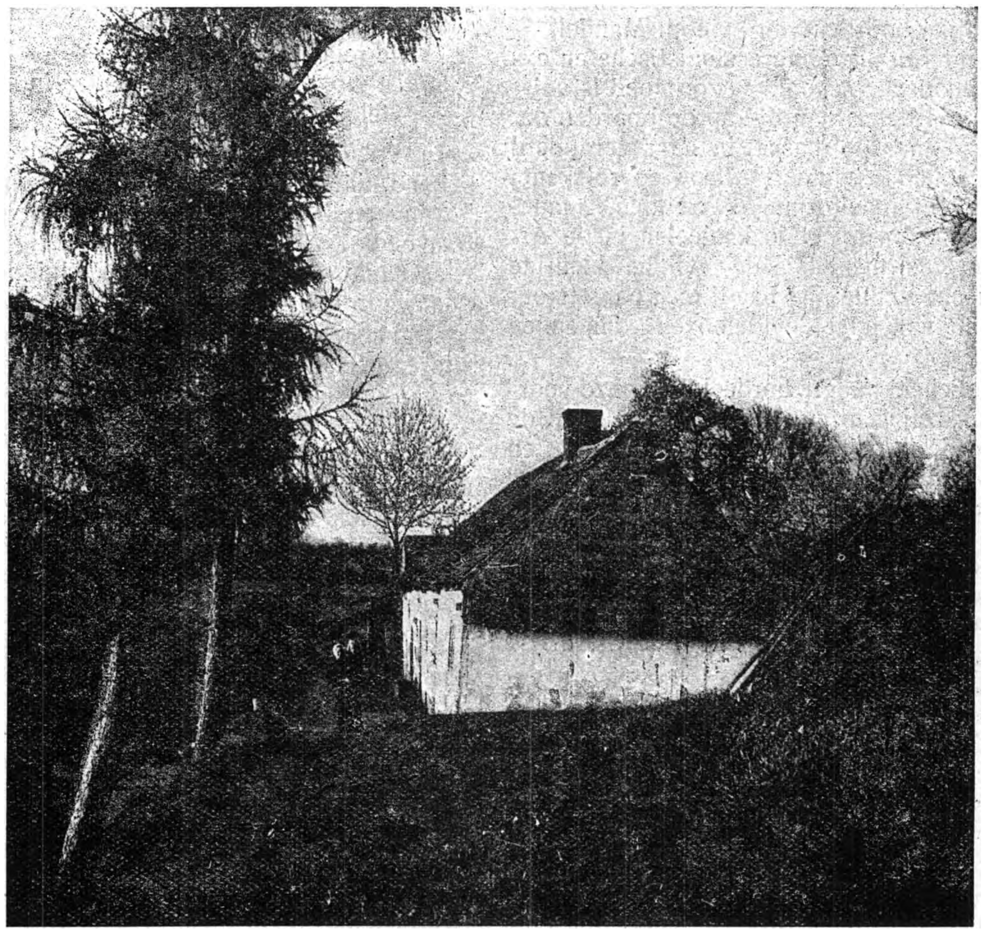

KEMPISCH LANDSCHAP Cliche « De Sikkel »

vrouwen, en al mijn patiënten, die ik voor een kuur naar de Kempen zond, moesten zich daarover beklagen!

Gemakken en W. C's. — Deze worden in de Kempen, zooals bijna overal in Vlaanderen, rein gehouden, en ofschoon niet van doorspoeling voorzien, toch veel aannemelijker dan, over 't algemeen, in Wallonië of in Frankrijk.

land kon, en dus een winterkuur in de Kempen deed, den tijd dien ze niet buiten kon doorbrengen, moest slijten naast een « Leuvensche stoof », onder rookende, rochelende, drinkende en meestal oninteressante boeren. Dit gebeurde voor zoowat twee jaar en reeds toen betaalde die dame in deze weinig comfortabele inrichting fr. 35,— daags, onafgezien van kleine, noodzakelijke uitgaven.

Uit dit alles blijkt, dat onze Kempische hotels niet aan de minste vereischten voldoen voor een buitenverblijf in den Winter. Zulks is des te meer te betreuren daar een groot deel der klienteel borst- en zenuwlijders zijn voor wier verzorging men niet altijd het goede weder kan afwachten, doch wij zullen dit punt nader bespreken in een hoofdstuk over de Kempische hotels en de zieken.

4) In geen onzer Kempische gasthoven is er een lees- of gezelligheidsvertrek. Bij slecht weder kunnen de gasten maar op hun kamer blijven. Want elkeen zal toegeven, dat het verblijf in een buitenherberg niet aan elkeen past — en dat dames vooral daar tegenop zien. Voeg daar nog bij, dat indien onze Kempische dorpen de voordeelen kennen eener bibliotheek, een openbare leeszaal er in de meeste gevallen ontbreekt.

5) Van Kursaal natuurlijk ook geen sprake. Dit alles is voorzeker van geen belang voor voorbijtrekkende reizigers, of voor hen die meestal in groep een maand 's Zomers in de Kempen doorbrengen. Voor hen integendeel ligt juist de bekoorlijkheid van het verblijf in het primitieve van de toestanden. Hoe minder beschaving, hoe meer natuur, des te leuker voor hen! Doch de bespreking gaat hier vooral met het oog op de zieken, die, helaas, steeds toenemen in getal, en die vaak verplicht zijn maanden, en wel eens jaren, in die zeer ongemakkelijke omstandigheden door te brengen.

Ofschoon de meeste onzer Kempische gasthoven voorzien zijn van mooie belommerde tuinen, toch blijft de mogelijkheid voor het nemen van zonne- en luchtbaden, — zoo sterk aan te bevelen, evengoed voor gezonden als voor zieken, — beslist uitgesloten! En nochtans, enkele lange ruststoelen op een verhoog, tegen den wind beschut, zouden volstaan!

De kritiek die hier vooraf gaat tegen onze Kempische hotels moge op z'n minst evenzeer herhaald worden voor de hotels in de Ardennen. En daar is het des te erger omdat de prijzen er bij lente- en zomertijd zoo « compleet » zijn als in de meest confortabele hotels van Zwitserland. Dit kan waarachtig niet als reklaam dienen, ter verspreiding van een goede faam van het hotelwezen in ons land. Zoodra de tijden weer normaal zullen zijn, zal tegen dien stand van zaken heftig moeten te keer gegaan worden.

Voor het oogenblik zijn, terwille van den lagen koers van ons geld, onze hotels letterlijk overrompeld door vreemdelingen, die er voordeeliger maar niet in betere voorwaarden dan ten hunnent leven.

In een volgend artikel zal ik het uiterst kiesch onderwerp ontwikkelen : De Aanwezigheid van Teringlijders in Gasthoven en Gasthuizen. Het ligt in mijn bedoeling dit onderwerp volgens mijn persoonlijke inzichten te behandelen, die van aard zijn om niemand te krenken, maar wel om allen voldoening te schenken.

De Drietalige Stad Pressburg (Bratislava)

Bratislava behoorde tot de omwenteling, d. i. tot het jaar 1919, aan Hongarije. Toenmaals werd ze genaamd Porsony, in het Duitsch Pressburg. Vooral onder deze laatste benaming is ze zeer goed bekend. De stad ligt op den linkeroever van den Donau, in een vruchtbare vlakte bij het uitgangspunt van de bergketen « Kleine Karpathen ». Uit geschiedkundig, ook uit ander oogpunt, is zij in dezelfde mate opmerkenswaardig en dat was ze vóór eeuwen reeds. Geschiedkundig kunnen weinige steden in Midden-Europa trotsch zijn op een roemvol verleden als deze stad. Zij werd gesticht in de Middeleeuwen. Reeds in den tijd van de Romeinsche keizers bestond daar ter plaatse een nederzetting, Posonium genaamd,waarvan nog een kasteelruïne getuigt, die zich boven de stad op een heuvel verheft en waarvan de oorsprong opklimt tot aan de Volksverhuizing. Vanaf hare stichting tot heden doorstond de stad een gansche reeks historische gebeurtenissen. De koningen bevoorrechtten de stad buitengewoon en verleenden haar belangrijke privilegiën. Bij voorkeur verbleven ze met hun gevolg in Bratislava. Men beschikt over juiste gegevens, volgens dewelke Ladislaus III, een Hongaarsche koning, in 1280 de Franciscanerkerk deed bouwen. Andreas III bekrachtigt in 1291 in zijn privilegie de rechten van de stad. Koning Matthias, de Rechtvaardige, sticht de hoogeschool, de akademie. Na den noodlottigen veldtocht, bij Mohacs, tegen de Turken, in het jaar 1526, toen een groot deel van Hongarije leed onder het Turksch regiem, werd Bratislava de hoofden kroonstad van Hongarije en bleef het tot in 1878. Tijdens den oorlog tusschen de Oostenrijkers en de Franschen in 1805, bezette de Fransche generale staf de stad. De vrede,

die hierop volgde, werd er den 26n December van hetzelfde jaar, in het paleis van den aartsbisschop, geteekend.

Toen, na het uiteenvallen van Oostenrijk-Hongarije de gebieden der Tcheko-Slowakijsche natie werden vereenigd tot één rijk, annexeerde men de stad aan Tcheko-Slowakije en zij kreeg officieel den naam « Bratislava ». Deze naam is, volgens de verzekering van sommige geschiedschrijvers, uit de 10e eeuw afkomstig. Nu is Bratislava de hoofdstad van Slowakije. De bijzonderste reden daartoe is te vinden in hare geschikte ligging, als natuurlijk kruispunt van internationaal verkeer. Gelegen aan den Donau, bij de grenzen van twee naburige staten, heeft ze goede spoorwegen, die het Westen van Europa met het Oosten verbinden. Daar ze ook een goede haven bezit, tracht de Tcheko-Slowakijsche regeering door alle middelen de scheepvaart op den Donau te verbeteren en onderneemt ze alles, wat eenigszins kan bijdragen tot de bevordering van het internationaal verkeer langs de stad. Het belang van Bratislava dienaangaande werd erkend door het feit dat ze als zetel werd gekozen voor de Internationale Donau-Kommissie, dewelke, steunende op de vredesverdragen, de schikkingen voor internationale scheepvaart op den Donau beheert. Om dezelfde reden heeft de regeering haar steun toegezegd aan het inrichten van de Internationale Donau-Handelsfoor, die jaarlijks in Juli plaats vindt in bijzondere paviljoenen bij de haven.

Bratislava telt thans ongeveer 100.000 inwoners die behooren tot drie naties : de Tcheko-Slowakijsche, de Duitsche en de Hongaarsche. Zoodat in de stad drie talen gesproken worden. Terwijl de Tscheko-Slowakken bijna zonder uitzondering ook het Duitsch machtig zijn, kennen de Duitschers en de Hongaren wederkeerig elkanders taal. Bratislava, of Pressburg dus, bezit een hoogeschool wier klinieken een goede faam genieten; ook vindt men er verscheidene middelbare- en vakscholen. Belangrijke fabrieken brengen voort : kabels, dynamiet, chokolade (Stollwerk), wollen stoffen (Klinger), borstels (Grüneberg) en veel andere produkten. In 1922 werd de Graanbeurs gesticht, die voortdurend aan invloed wint, want de stad is het centrum van een rijk landbouwgebied. Wijnen, in de naburige dorpen verbouwd, zijn zeer gezocht. Pressburg is voor wijn trouwens de belangrijkste handelsplaats van de republiek.

DE JOKAISTRAAT TE PRESSBURG.

Deze korte en veelhoekige straat behoort tot de oude stad. Zij is genaamd naar den befaamdsten Hongaarschen schrijver M. Jokai (1825-1904) die in de jaren 1835-37 in deze stad verbleef waar hij de Duitsche taal leerde. Het huis hetwelk hij bewoonde draagt thans een gedenkplaat. De huizen in deze straat behooren meestendeels aan wijnbouwers.

Niettegenstaande de zorgen van het dagelijksch leven, hecht de bevolking veel belang aan kultuur en heeft zij een fijn gevoel voor kunst. Deze trek zal wel te verklaren zijn door het feit dat Pressburg dicht bij Weenen ligt. De stad kan er prat op gaan dat zij de bakermat is van menige beroemdheid. Werden er geboren : Johan Hummel, beroemd klavierspeler en toondichter; Zigismund Kusser, lieder-komponist en de bekwaamste dirigent van zijn tijd; Johan Fadrusz en Viktor Tilgner, beroemde beeldhouwers; Adam F. Oeser, schilder; Florian Römer, oudheidkundige; Georg Gaàl, de eerste navorscher van de Hongaarsche fabelen; Farkas Kempelen, beroemd machien-uitvinder, wiens schaakspel en spreekmachienen een wereldfaam verwierven. Hier werkten de komponisten F. Liszt en F. Erkel; N. Lenau, Duitsch lierdichter; Rafaël Donner, beeldhouwer; Mauro Jokai, romanschrijver; Petro Parmàny, primaat en prediker; A. Petöfi, dichter; M. Béi en G. Pray, geschiedkundigen, en vele anderen.

Wie het schilderachtige zoekt, zal het zeker vinden bij een bezoek aan de stad. Haar panorama biedt reeds een verrukkelijk schoonen aanblik door zijn heerlijke ligging. Een vruchtbare vlakte eenerzijds, een bergketen van middelmatige hoogte anderzijds, en een aanzienlijk aantal wijnbouwerswoningen, die een groote oppervlakte beslaan, maken het geheel tot een aanlokkelijk zicht. De stad ligt letterlijk tusschen goed aangelegde hovingen. Men vindt er schoone wandelplaatsen, zooals het Bergpark, de Kalvarieberg, door den lagen weg naar de kapel van denzelfden naam, de Gemzenberg, de IJzeren Put, het groote park aan de overzijde van den Donau, waarheen een groote ijzeren brug leidt. Interessante uitstappen kan men ondernemen naar Devin met zijn vestingruïne, de beroemde pelgrimplaats Marianvallei, enz.

O. L. VROUWEKERK TE PRESSBURG

werd gebouwd tijdens de regeering van Maria-Theresia in 1750-54. De kerk werd nooit voltooid ; de thans bestaande kapel was bedoeld als koor voor de toekomstige kerk. De kapel wordt nu bediend door kloosterzusters die zich aan het onderwijs toewijden.

Aan bezienswaardigheden dienen in de eerste plaats te worden vermeld de hoogergezegde kasteelruïne en de hoofdkerk van St.-Martinus, want deze twee dragen veel bij tot het karakteristiek uitzicht van de stad. Het kasteel is het meest belangwekkende bouwwerk van de stad. Het oudste deel daarvan is de kroontoren, waar men de Hongaarsche koningskroon bewaarde. In het kasteel werd

St.-Elisabeth, dochter van koning Andreas II, geboren. Het kasteel werd dikwijls herbouwd, en op het einde der 18e eeuw beschikbaar gesteld voor praktische administratieve doeleinden (theologisch seminarie, later kazerne). Dit indrukwekkend gebouw werd in 1811 door een grooten brand vernield; daarna werd het niet meer herbouwd. De hoofdkerk van St.-Martinus dagteekent van het einde der 14e, begin 15e eeuw. Elf Hongaarsche koningen en acht koninginnen werden ergekroond.De voornaamste bezienswaardigheid van de kerk is de kapel met de sarkofaag van St.-Elemosinarius, patriarch uit Alexandrië. Verder hebben we dan het stadhuis uit het jaar 1288. Op de plaats vóór het stadhuis staat een zeer schoone «Roland-put» (1573) van A. Luttringer. Het paleis van den aartsbisschop achter het stadhuis was eens de zetel van den primaat van Hongarije. Zijn Ladislaus-kapel, de gobelijnzalen en de spiegelkamer zijn ook een bezoek waard. Sedert 1906 werd het paleis herbouwd en benuttigd voor stedelijke bureelen. De kapel (anno 1361) van St. Johan, bij de Franciskanerkerk, is een juweel van gothische bouwkunst. De Michaël-toren en -poort bevinden zich bij het einde der Michaëlstraat, het drukste zakenmidden van de stad. De toren met de nabije stadskuil is het overblijfsel eener oude versterking die de stad van 1427 tot 1778 omringde. Het oude parlementsgebouw, ook in de Michaëlstraat, is nu de zetel van het Hooger Gerecht. De vijfhoekige toren der Klariskerk is eenig in zijn soort. Onder de nieuwe gebouwen merkt men op : den stadsschouwburg, het stedelijk Redoute-paleis met groote hal voor 1200 personen, het paleis van de Handelskamer, het paleis van het Slowaaksch ministerie en verscheidene kerken.

Den toerist, die Tcheko-Slowakije doorreist, is dus een bezoek aan de heerlijke Donaustad Pressburg en hare omgeving zeker aanbevolen.

Remy VAN EYNDE.

(naar Esperanto briefwisseling)

DE MICHAELSTOREN TE PRESSBURG

Deze is de laatstovergeblevene der 4 voormalige vestingtorens. De stad zelf was in de vroegere tijden door muren omgeven, waarbij vier torens met doorgangspoorten hoorden.

Politie van het Vervoer en van het Verkeer

Het Immatriculeeren der Automobielen

Het gemak waarmede de autobestuurders zich kunnen verwijderen wanneer zij met hun voertuig eene overtreding van de reglementen op het vervoer en op het verkeer hebben begaan, of oorzaak zijn geweest van een ongeval, heeft de bevoegde overheid genoodzaakt een vereenzelvigingsstelsel toe te passen, dat het mogelijk maakt de automobielen, of beter de eigenaars dezer rijtuigen, te identificeeren. Daarom schrijft art. 19 van het algemeen reglement op het vervoer voor, dat elk motorvoertuig, wanneer het op den openbaren weg rijdt, moet voorzien zijn van een plaat met inschrijvingsnummer.

Wij zegden « **de eigenaars dezer rijtuigen** ». Inderdaad dient deze plaat (plaque d'immatriculisation) alleen om de identiteit van den eigenaar, op een gemakkelijke en vlugge wijze, vast te stellen.

Daarom is een eigenaar van verschillende autorijtuigen, geenszins verplicht zooveel platen met inschrijvingsnummers aan te koopen, als hij voertuigen gebruikt. Hij mag de hem afgeleverde plaat **op verschillende autorijtuigen gebruiken,** op voorwaarde echter dat de plaat, aan den achterkant van het voertuig aangebracht, deze is die hem door de bevoegde overheid werd overhandigd, en niet een kopij daarvan.

Deze plaat wordt afgeleverd door een afgevaardigde van den Gouverneur der provincie,, bij overlegging van een identiteitsstuk, dat de woonplaats van den eigenaar bepaalt en van een ontvangstbewijs nopens de betaling van een som van vijftien frank aan den ontvanger van het gebied.

Wanneer de plaat gevraagd wordt voor een rijtuig **van Belgisch fabrikaat**, verkocht aan een vreemdeling, of aan een in den vreemde wonenden Belg, mag zij afgeleverd worden bij overlegging van een paspoort, waarop de identiteit en de woonplaats van den belanghebbende vermeld staan.

Bij gebrek aan dit paspoort, b. v., wanneer een vreemdeling bij zijn aankomst in België, zijn alhier op voorhand aangekocht rijtuig rijvaardig wil vinden, mag de inschrijvingsplaat ook afgeleverd worden aan een **automobielfabrikant in België,** bij wien de kooper den aankoop deed, op overlegging van een verklaring van de plaatselijke overheid of van de streek, waar de vreemdeling zijn woonplaats heeft, verklaring waarop naam en adres van laatstgenoemde vermeld staan.

Het op getuigschrift aan te duiden adres is dit, hetwelk op het identiteitsstuk staat. Nochtans, indien de belanghebbende een verklaring heeft afgelegd, voorloopig in België te wonen, moet dit laatste adres eveneens voorkomen op het hem afgeleverd getuigschrift.

Het model der inschrijvingsplaten is vastgesteld door den Minister van Openbare Werken, welke ook het toekennen der volgnummers aan de belanghebbenden bepaalt. Met dit doel wordt er op de bureelen van dit ministerie een algemeen register der automobielen en motocycles van het Rijk gehouden.

Uit het voorgaande blijkt, **dat het geenszins noodig is, reeds een automobiel te hebben aangekocht, vooraleer een inschrijvingsplaat te kunnen bekomen.** Dit is van bijzonder belang voor diegenen, welke zich een automobiel wenschen aan te schaffen in het buitenland en hem langs den openbaren weg willen invoeren. Zij kunnen zich op voorhand van de voorgeschreven plaat voorzien en ze aan de grens op hun rijtuig bevestigen.

Aan de belanghebbenden wordt met de plaat, op persoonlijken naam ingeschreven in het register,een getuigschrift overhandigd: het zoogenaamd rijbewijs (certificat de circulation). Dit getuigschrift moet overgemaakt worden aan den bestuurder die het moet vertoonen op elke vordering van een bevoegden agent.

De plaat en het getuigschrift zijn streng persoonlijk en **mogen niet afgestaan worden.** Een automobilist mag dus in geen geval op zijn auto een plaat aanbrengen, afgeleverd aan een ander automobilist. Dit zou overeenkomen met rijden zonder plaat.

Hier kan de vraag gesteld worden of een eigenaar van een automobiel zijn rijtuig met de hem toegekende plaat en het daarbij behoorend getuigschrift in gebruik mag geven aan een ander. Het antwoord is bevestigend, om reden dat er hier geen spraak is van « afstaan ».

De plaat moet stevig vastgemaakt worden aan den achterkant van het voertuig. Zij moet goed zichtbaar geplaatst worden op een rechtstandig dwarsvlak en ten minste dertig

centimeter boven den grond.

Wij geven hieronder enkele typische voorbeelden van overtredingen in verband met dit laatste voorschrift.

Het inschrijvingsnummer moet een tweede maal aangeduid worden, door de zorgen van den eigenaar, hetzij op de voorzijde van het voertuig, indien deze een plat vlak vertoont, hetzij op eene plaat aan de voorzijde vastgemaakt zooals voorgeschreven is voor de achterplaat. Deze cijfers moeten minstens 90 mm. hoogte hebben, 65 mm. breedte en 15 mm. tusschenruimte. Ze moeten goed leesbaar, zichtbaar en onuitwischbaar gemaakt zijn, in witte trekken van 15 mm. dikte op zwarten grond, of op een grond van dezelfde kleur als de achterste plaat.

Indien het voertuig door bijwagens gevolgd is, moet het inschrijvingsnummer bovendien geplaatst worden op den achterkant van den laatsten bijwagen op de bovenvermelde wijze.

Voor de motorrijwielen moet het herhaalde nummer, bij afwijking van de voorgaande bepaling, op de twee zijden staan van eene plaat loodrecht geplaatst, vooraan, in het lengtemiddelplan van het voertuig. De cijfers moeten 70 mm. hoogte hebben en 10 mm. tusschenruimte en de streep een dikte van 10 mm. Voor het overige zijn deze herhaalde aanduidingen onderworpen aan de voorgaande bepalingen.

Indien een automobilist of een motocyclist zich met zijn rijtuig naar het buitenland wenscht te begeven, mag hij van het eene land naar het andere slechts overgaan, wanneer aan de achterzijde van zijn auto of motocycle, behalve de plaat met inschrijvingsnummer, ook nog eene plaat is aangebracht met de letters ter onderscheiding van de nationaliteit van den eigenaar.

Dit onderscheidingsteeken van het land van herkomst, bestaat voor de automobielen uit een eironde plaat, 30 centimeter hoog, bevattende één of twee in zwart op witten grond geschilderde letters. Voor deze letters dient de Latijnsche hoofdletter. Zij zijn ten minste 10 centimeter hoog, met strepen van 15 mm. dik.

Voor de motocycles zijn de afmetingen dezer plaat slechts 18 centimeter in horizontale en 12 centimeter in verticale richting; de letters zijn 8 centimeter lang en de breedte harer strepen is 10 mm.

De nummers en merken, op den achterkant, gelijkvormig voorgaande voorschriften geplaatst, moeten verlicht worden, zoodra zij niet goed meer zichtbaar zijn bij het daglicht.

Het is verboden de motorvoertuigen van een toestel te voorzien, waarmede onderweg het volgnummer kan bedekt of verdoken worden.

De eigenaar en de bestuurder zijn gehouden er steeds en vooral voor te zorgen dat de vereischte identiteitsmerken, volkomen zichtbaar blijven voor het publiek, gedurende al den tijd dat hun voertuig zich op den openbaren weg bevindt.

Daarenboven is het verboden op zichtbare wijze, aan de voor- of achterzijde van een motorvoertuig, letters of nummers aan te brengen, welke door hunne kleur of afmetingen verwarring zouden mogelijk maken met de letters of nummers voorzien bij bovenver-

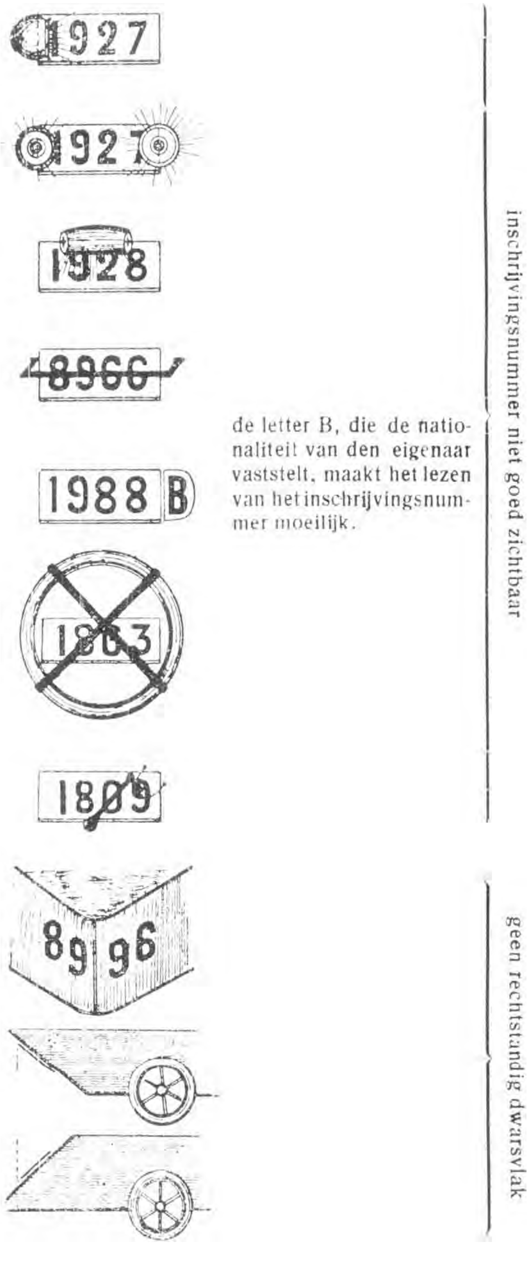

melde voorschriften of met die welke eventueel kunnen opgelegd worden door den minister van Financiën.

Eene laatste opmerking : Moeten de motorvoertuigen in gebruik bij de openbare en regelmatige autobusdiensten en bij de vervoerdiensten per auto ingericht door de Nationale Maatschappij der Buurtspoorwegen, voorzien zijn van de bovenvermelde plaat met inschrijvingsnummer?

Ja, nochtans mogen de akten van toelating betreffende deze diensten dit aangaande afwijkingen voorzien, voor rijtuigen bestemd voor het publiek, maar dan moeten deze akten het uitdrukkelijk bepalen.

A. PERSIJN.

Boekennieuws

De Chronyke van Antwerpen. — Van dit breed opgezet vulgarisatiewerk ontvingen wij de eerste vijf verschenen afleveringen. De Chronyke van Antwerpen, uitgegeven bij «Wilsegh» te Antwerpen, Nationalestr., 27, bevat al de bijzonderste gebeurtenissen der Scheldstad sinds 1820 tot 1914, breedvoerig en naar officieele documenten heropgebouwd. Zij verschijnt in wekelijksche afleveringen, bevattende ieder 8 à 12 platen en plans, speciaal voor het werk geteekend en zet in met de beschrijving van zeden en gewoonten onzer voorouders, het uitzicht der Stad, de Omwenteling, bezoek van Leopold I, de Cholera, de eerste spoorweg (gedeelte hetwelk wij in het vorig nummer hebben overgedrukt), de Rubensfeesten, afbraak der oude stadswallen, straten en stegen, de verschillende veranderingen, uitbreidingen en gebeurtenissen aan de haven, al de stoeten en optochten, rampen, branden, enz. Verder worden op de omslagen der afleveringen verhalen en gebeurtenissen uit het oudere Antwerpen bijgegeven.

Prijs per aflevering : 60 centiem. Te bekomen in alle Boek- en Dagbladwinkels. Men kan voor het gansche werk inschrijven, franco thuis besteld, tegen den prijs van fr. 30. De uitgever deelt ons mede dat hij aan de leden van den V. T. B., die mochten inschrijven, 10 % vermindering toekent, dus fr. 27 in plaats van fr. 30.

William C. Long's boeken. — In «De Toerist » van 15 April jl. (nr. 8) gaven wij bij het opstel « De Herten in het Yellowstonepark » een paar bibliografische voetnota's. In voetnota 2 staat « Lees de volgende boeken van Rotterdam door W. L. & J. Brusse »; dat is een, door het wegvallen van een lijn, totaal verminkte zin, en er had moeten staan: « Lees de volgende boeken van William, C. Long, uitgegeven te Rotterdam door W. L. & J. Brusse... » Nu we toch in de gelegenheid zijn, laten we niet na nogmaals William, C. Long's superbe boeken aan te bevelen bij ieder echt natuurminnaar.

Lode Baekelmans : « Vacantiekrabbels ». De uitgeverij « De Sikkel » deelt ons mede dat dit werkje, waaruit wij in « De Toerist » van 1 Mei jl. een gedeelte overnamen, nog verkrijgbaar is tegen fr. 3,—.

MAASTRICHTSCHE V. T. B.ers OP BEZOEK AAN SPA

Verminderingen

AALST.

Willemsen, Bernard, Fotograaf, Hopmarkt.- 5%.

WAYS (Genappe) (St.-Lutgardis!).

Boeken : *Autour d'un vieux clocher* (Geschiedenis der parochie en van St-Lutgardis). Fr. 3,— in plaats van Fr. 4,—.

Zichtkaarten : Reeks van 8 zichtkaarten der kerk : fr. 2,— in plaats van fr. 2,50.

Te bestellen bij den E.H. J. Lambert, pastoor. Bondsnummer vermelden.

Van het Secretariaat

LEDENAANGROEI. — Van 1 Juli tot 15 September kon het secretariaat 5046 nieuwe toetredingen boeken.

* * *

« DE TOERIST ». — De 13 eerste nummers van « De Toerist » zijn totaal uitgeput. De nieuwe leden ontvangen ze dus niet meer.

* * *

NIEUWE LEDEN VOOR 1927. — Van nu af noteert het secretariaat nieuwe leden voor het jaar 1927. Men vermelde echter duidelijk bij de opgave dat de nieuwe inschrijvingen voor volgend jaar gelden.

* * *

NIEUWE BONDSUITGAVE. — Is verschenen het wandelboekje nr 2 : « Mechelen ». Het wordt verkocht aan fr. 1,25.

BONDSUITGAVEN. — We hebben nog steeds in voorraad :

« De Kempen », door Dr Leurs, fr. 12,50.
« Mechelen », door Dr Leurs, fr. 6,50.
« West-Brabant », door Dr Leurs, fr. 7,50.
« Gids voor Laroche », E. De Ridder, fr. 3,50.
« Een Dag te Antwerpen », door Fr. Luyten, fr. 1.
« Mechelen », door L. De Bruyne, fr. 1,25.
Postkaarten : De Duinen, fr. 1.— de reeks.
» Antwerpen, fr. 1,35 de reeks.
» Gent, fr. 1,35 de reeks.
» Brugge, fr. 1,35 de reeks.

Kaarten van het Vlaamsche Land, volledig in 6 deelen (nr. 3 Antwerpen en omgeving is uitgeput) schaal 1/200.000. Per kaart : niet opgeplakt fr. 1,—; op linnen fr. 2,25.

Zwachtels. — Model A. (voor den arm) fr. 1,20; Model B. (voor het been), fr. 1,60.

Knoop of speld : fr. 2,—.
Fietsplaat : fr. 3,—.
Fietsvlag : fr. 3,50.
Autovlag : fr. 5,—.

Afgevaardigden

Volgende leden werden door het Dagelijksch Bestuur als afgevaardigde benoemd :

Voor de gemeente CHAAM (Ned.) : *C. A. Diepstraten*, schoolhoofd, Chaam.

Voor de stad DENDERMONDE : *J. Bombey*, Dijkstraat, 16, Dendermonde.

Voor het kanton DENDERMONDE : *J. Delausnay*, Regent, Sas, 15, Dendermonde.

Voor de gemeente DIEGEM : *A. Rooms*, Statiestraat, 33, Diegem.

Voor de gemeente DILSEN : *Dr A. Germau*, Geneesheer, Dilsen.

Voor de gemeente MORTSEL : *K. Van den Branden*, Onderwijzer, Antwerpschesteenweg, 14, Mortsel.

Voor het arrond. OUDENAARDE : *M. Thienpont*, Advokaat, Einestraat, Oudenaarde.

Voor de gemeente SICHEM : *F. Francken*, Tramstatieoverste, Sichem.

Voor de gemeente ST-GILLIS-W. : *P. De Winne*, 's Heerenstraat, St.-Gillis-Waas.

Voor het kanton ST-NIKLAAS : *A. Verstraeten*, Brouwer, Dorp, Sinaai.

Voor de gemeente SLUISKIL : *A. Heeffer*, Sluiskil.

Voor de gemeente WATERMAAL-BOSCHVOORDE : *P. Keuleers*, Middelburg, 54, Watermaal.

Voor de gemeente WESTMALLE : *J. Verwimp*, Koster, Westmalle.

Bondsleden !

Het einde van het maatschappelijk jaar nadert.

Werft leden aan voor 1927 !

BONDSLEVEN

GROOT-ANTWERPEN.

ZONDAG 3 OKTOBER : Uitstap naar Oostmalle, Zoersel, Westmalle. Vertrek per stoomtram uit Antwerpen (Zurenborg) te 7,20 u. of aan de Turnhoutschepoort te 7,27 u. Enkele reiskaart nemen tot Oostmalle. Eten meebrengen. Koffie verkrijgbaar. Leider : de heer J. Vereeck.

VRIJDAG 15 OKTOBER : Te 20 u. in de feestzaal van de Stedelijke Jongensnormaalschool Quellinstraat, openingsvoordracht. Toegang vrij en kosteloos.

ZONDAG 17 OKTOBER: Herfstuitstap naar het Zoniënbosch (Brussel). Groepsreis aan verminderden prijs : fr. 11,50. Vertrek rond 8,30 u. Het juiste vertrekuur wordt bij de inschrijving medegedeeld. Mondvoorraad meebrengen.

ZONDAG 24 OKTOBER : Herfstuitstap naar Bazel. Bezoek aan het kasteel van Burggraaf Vilain XIIII. In den namiddag wordt er verder gewandeld en worden vermoedelijk een paar kasteelen bezocht te Hoboken. Mondvoorraad meebrengen. Koffie verkrijgbaar. Vertrek met den buurttram op het Vlaamsch Hoofd te 8,45 u. Reiskaart nemen tot Bazel. Leider : de heer W. Heylen.

BELANGRIJK BERICHT.

Dezen winter worden er vermoedelijk een drietal winterwandelingen ingericht. Verplicht zijnde rekening te houden met de weergesteltenis, kunnen de uitstappen onmogelijk lang op voorhand in ons orgaan aangekondigd worden. We verzoeken daarom de liefhebbers ons hun naam en adres te doen kennen, ze zullen dan een paar dagen voor den uitstap per bizondere kaart verwittigd worden. Vriendelijk verzoek de gewenschte inlichtingen te zenden aan Mej. Kuylaerts, Kant. Afgevaardigde, Raapstraat, 7, Antwerpen.

FIETSTOCHTEN.

ZONDAG 3 OKTOBER : Uitstap naar Weert. Bijeenkomst te 8.30 u. Jan Van Ryswycklaan (wallen).

GROOT-BRUSSEL.

ZONDAG 3 OKTOBER : Reis naar Gent. Bezoek aan het Gravensteen (toegangsprijs fr. 2,—), de St.-Baafskerk, het Klein Begijnhof. 's Middags gezamenlijk middagmaal (prijs ongev. fr. 6,—). Na de namiddagwandeling gezellig samenzijn. Vertrek uit Brussel-Noord te 9,22 u. Bij voldoende deelneming groepsreis tegen verminderden prijs : het bedrag (fr. 13,50) te storten op postcheckrekening nr. 136,971 van den heer A. Van Dyck, Wijngaardblok, 138, Oudergem, vóór 26 September (in geval van tariefopslag wordt er bijbetaald den dag der reis).

ZONDAG 17 OKTOBER : Herfstuitstap naar het Zoniënbosch.

GENT.

ZONDAG 3 OKTOBER : Bezoek aan enkele merkwaardigheden der stad. Te 10 u. bezoek aan het klein Begijnhof; te 11 u. aan de puinen der St.-Baafsabdij; te 14,30 u. aan de hoofdkerk van Sint-Baafs.

ZONDAG 17 OKTOBER : Herfstwandeling naar het Zoniënbosch bij Brussel. Prijs per reiskaart fr. 13,50. Voor mondvoorraad dient gezorgd.

ZONDAG 24 OKTOBER : Tweede groepsreis naar Antwerpen.

MAANDAG 25 OKTOBER : Eerste wintervoordracht.

OPROEP.

Elke V. T. B.-er die het met de grootmaking van onzen Nederlandschen Schouwburg goed meent bezoekt deze instelling bij voorkeur den donderdagavond. Den maandagavond reserveert men voor den Minardschouwburg. Ieder make steeds gebruik van de hem toegestane plaatsverhooging.

KAPELLEN.

MAANDAG 18 OKTOBER : Voordracht met lichtbeelden over « De nieuwe Havenuitbreiding van Antwerpen » door den heer G. Lyppens, aggregaat-leeraar.

LEUVEN.

ZONDAG 17 OKTOBER : Herfstwandeling naar het Zoniënbosch (Brussel). Vertrek per trein te 8,30 u. Knapzak meenemen. We rekenen op een talrijke opkomst.

ZONDAG 31 OKTOBER : Eerste reis naar Antwerpen met bijwoning der namiddagvertooning in de Kon. Vl. Opera. In den voormiddag bezoek aan een merkwaardigheid der havenstad. Deelnemingsprijs: voor leden fr. 29,50; voor houders van vrijkaarten die lid zijn : fr. 16,—; voor niet-leden : fr. 31,— en fr. 18,— (houders van vrijkaarten). In dezen prijs is begrepen trein, middagmaal, plaatsbewijs opera en fooien. Inschrijven : Oude Mart, 48.

IN NOVEMBER : Eerste wintervoordracht.

AANDACHT :

Wie legt er mee uit (wekelijks) voor onze aanstaande groote zomerreis? Vraagt inlichtingen! Alle Woensdagen vergadering in het lokaal « Avenir » Muntstraat. Iedereen welkom.

MECHELEN.

MAANDAG 4 OKTOBER : (Kermis) Uitstap naar de bosschen van Bonheiden, Rijmenam, Zeept, Keerbergen. Prachtig panorama op de Dijlevallei. Vertrek per buurttram te 8,16 u. aan het station of te 8,21 u. op Nekkerspoel. De treinen uit Brussel en Antwerpen geven aansluiting met de buurttram. Ieder brenge den knapzak mee. Deelneming van belangstellenden uit de omliggende gemeenten zeer gewenscht.

ZONDAG 17 OKTOBER : Herfstwandeling naar het Zoniënbosch (Brussel). Vertrek met de trein van 8,27 u. Ieder neemt zijn reiskaartje tot Brussel. Men zorge voor mondvoorraad.

OPWIJK.

DONDERDAG 21 OKTOBER : Algemeene vergadering voor de leden in de St.-Pauluszaal te 19 u. Voordracht door Dr. Jan Lindemans over « De Geschiedenis van Opwijk ».

SINT-NIKLAAS.

ZATERDAG, 16 OKTOBER, nachtwandeling naar Waasmunster (Heide). Bezoek aan het observatorium van heer Luc. Reichler. Vertrek uit St.-Niklaas naar Waasmunster met trein van 19,29 uur. Terug te voet. De fietsers vertrekken aan het bondslokaal : « De Hoop » om 19 uur stipt. Ze ontmoeten de andere wandelaars aan het station te Waasmunster.

WOENSDAG, 20 OKTOBER : Voordracht met lichtbeelden door den heer De Meulemeester, exkapitein van het schoolschip over « Zeilvaart ». Na de voordracht, film over het schoolschip. — Bovenzaal van het bondslokaal « De Hoop ». Begin te 8¼ uur 's avonds.

ZOTTEGEM.

DINSDAG 5 OKTOBER : Voordracht met lichtbeelden over « De Koppensnellers der Philippijnsche Eilanden » door den Z.E.P. K. Beurms (Scheut) te 19,30 u. in het lokaal « Gasthof De Zwaan ». Toegang vrij en kosteloos.

Hotels

BRUGGE.

Hotel St.-Georges; Jos. Van Hove, Burgtplaats : O. fr. 3,—, M. fr. 8-12, A. fr. 7,—, Pk. fr. 35-45, K. voor 1 pers. fr. 15, 5% verm.

BILSEN.

Hotel « De Slagmolen »; J. Dazert, O.-L.-Vrouwstraat, 20 : O. fr. 2.50, M. fr. 7,50, Pk. fr. 20,—, K. voor 1 pers. fr. 8-12, 5% verm.

HOSINGEN.

Hotel Hippert, Wwe Oberlinkels : O. fr. 4,—, M. fr. 12-16, A. fr. 11,—, Pk. fr. 30,—.

BEVEREN-WAAS.

M. Everaert, Markt, 37 : M. fr. 7,—, A. fr. 6,—, K. fr. 7,50-10,—.

BLANKENBERGE.

Hotel Majestic, Gast. Luck, Kerkstraat, 89. O. fr. 3,—, M. fr. 9-10, A. fr. 8-9, Pk. fr. 22-30.

Hotel Cosmopolite, H. Anthine, Groote Markt : Pens. fr. 30-35; 8% verm.

Friture In 't Anker, Visscherstraat, 60, F. L. De Bruyne.

Pensioen Azalea, A. Walgraeve, Dijk, 154.

Hotel Univers, M. Van de Casteele, Kerkplaats, 4 : P. fr. 25-35.

Hotel « De Zwarte Leeuw », L. Denecker, Kerkstraat, 62 : O. fr. 3-3.50, M. fr. 12-15, A. fr. 8-10, Pk. fr. 30-40; 3% verm.

WESTERLOO.

Hotel « De Hert », Petit, Groote Markt : O. fr. 3-5, M. fr. 8-12, A. fr. 6-8, Pk. fr. 23,—; 10% verm.

HANSWEERT (Ned.)

Hotel Tramzicht, P. Knuit : O. fl. 0.75, M. fl. 2; A. fl. 0,75; 10% vermindering.

BOOM.

Hotel de l'Univers, K. Everaert, Antwerpschestr., 34 : O. fr. 3,—, M. fr. 7,50, A. fr. 5,—, Pk. fr. 20,—; 3% vermindering.

WESTWEZEL.

Pensioen De Kempen, Eug. Peeters, Handelslei, 65 : O. fr. 4,—, M. fr. 5-10, A. fr. 4-8, Pk. fr. 20,—; 5% vermindering.

KNOKKE-ZOUTE.

Hotel Métropole, Rombouts, Dijk. 5% verm.

TERNEUZEN (Ned.)

Hotel des Pays-Bas, Spinhof, Nieuwstr., 13 : O. fl. 1,25, M. fl. 3, A. fl. 1,5.

HAN-SUR-LESSE.

Hotel de Belle Vue et de la Grotte, H. Cool : O. fr. 4,—, M. fr. 12-20, A. fr. 12-20, Pk. fr. 30-35; 5% vermindering.

GENK.

Hotel de la Cloche, E. Vyghen, Stationstr. : O. fr. 3, M. fr. 10-15, A. fr. 8, Pk. fr. 25; 5% verm.

KNOKKE.

Hotel Beau Site, Herpels, Lippenslaan, 86; 5% vermindering.

Pensioen Haegeman, V. Haegeman, Lippenslaan, 11 : O. fr. 3, M. fr. 10, A. fr. 7, Pk. fr. 23-25.

NIEUWPOORT.

Hotel Belle Vue, J. Bal, Marktplaats : O. fr. 2.50, M. fr. 7, A. fr. 5, Pk. fr. 20.

OOSTENDE.

Hotel Helvetia, Vroome A., Zeedijk, 62 : O. fr. 5, M. fr. 14-16, A. fr. 16-18, Pk. fr. 50-90; 5% verm.

Hotel Ons Huis, J. Verburgh, Jozef II-str., 21 : O. fr. 2.50, M. fr. 6-7, A. fr. 6-7, Pk. fr. 20-25.

ST.-NIKLAAS-WAAS.

Hotel Vlaanderens Gasthof, L. Van Oppens, Statieplein, 5.

VALKENBURG.

Hotel Belle Vue, Pappers, Speciale voorwaarden voor V. T. B.-ers.

Hotel Plenkertsrust, J. Prévot, speciale voorwaarden voor V. T. B.-ers.

S. M. LUX, drukk., Nationalestr. 109, Antw.

TOERISME

Orgaan van den Vlaamschen Toeristenbond

Vereeniging zonder winstgevend doel

Redactie :
Prof. Dr Ir Stan Leurs

Administratie :
G. Mauquoi

Nummer 20. **Verschijnt 2 maal per maand** **15 Oktober 1926**

Belangrijk Bericht

De aandacht onzer leden wordt heel speciaal gevestigd op hetgeen volgt : In hun voordeel worden de leden zeer ernstig verzocht goed toe te zien of de kwijting, voor 1927, welke zij meenen deze te zijn aangeboden namens den V. T. B., **in alles beantwoordt aan het hieronder afgebeelde facsimile** en vooral of ze de handteekens draagt van den voorzitter Dr sc Albr. Pil en van den schatbewaarder Neyes Frans. Zoo noodig gelieve men zijn huisgenooten hiervan op de hoogte te stellen.

De Alg. Secretaris,
Prof. Dr. Ir. Stan LEURS.

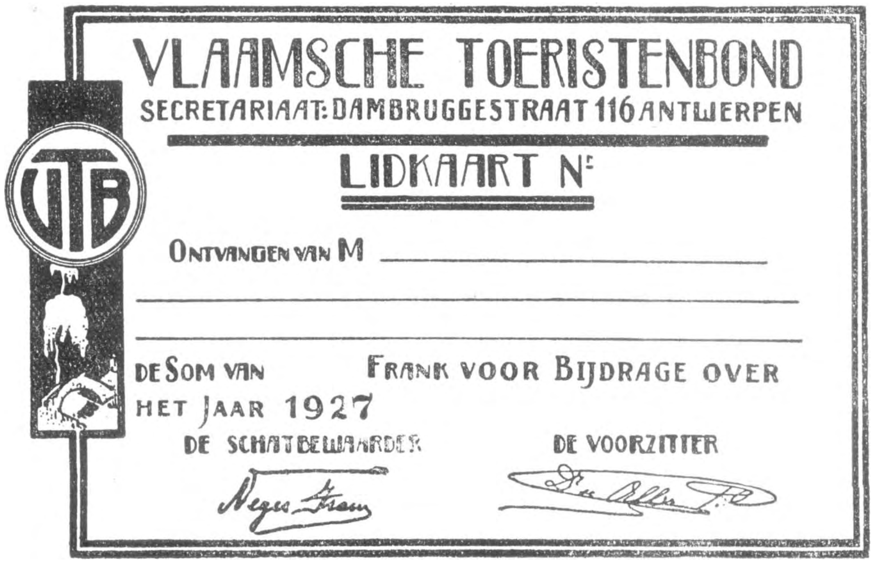

VLAAMSCHE TOERISTENBOND
SECRETARIAAT: DAMBRUGGESTRAAT 116 ANTWERPEN
LIDKAART N:
ONTVANGEN VAN M
DE SOM VAN FRANK VOOR BIJDRAGE OVER HET JAAR 1927
DE SCHATBEWAARDER DE VOORZITTER

Hygiene en Toerisme

Toestanden te Davos en in de Kempen

In ons vorig artikel gaven wij ons inzicht te kennen het zeer kiesche vraagstuk te behandelen van de aanwezigheid van borstteringlijders in gasthuizen en hotels.

Wat is dan toch die zoo zeer gevreesde longtering? Zij is een besmettelijke ziekte, teweeggebracht door een bacil : de Kochbacil, wiens afscheidingen een vernietigende actie hebben op de weefsels die zij bezetten: het gebeurt vooral op de weefsels der longen, der beenderen en der klieren (?)

We zullen hier alleen over de longtuberculose spreken.

ZICHT OP DAVOS

Onder invloed dus van die microben, die zich bij voorkeur aan den top der longen vestigen, die het minst verlucht worden, vormen zich abcessen, wier inhoud door den hoest ontlast wordt, en naar buiten gedreven onder vorm van sputum.

Dit spuwsel is rijk aan Koch-bacillen, die zich vrij in de lucht verspreiden zoodra dit spuwsel verdroogt.

Van daar de zeer energische maatregelen, die in alle landen, behalve in België, genomen worden, en de draconische straffen tegen hen die op den grond durven spuwen. Er bestaat een eenvoudig middel om het gevaar af te wenden, waarover later.

De tering is geen erfziekte; haar aansteke-lijkheid werd trouwens zeer sterk overdreven. Sommige artsen en verpleegsters brengen hun leven door onder teringlijders, die in den hoogsten graad aangetast zijn, zonder ook maar eenig letsel; anderen, daarentegen, worden zelf, na enkele maanden, de prooi van de verschrikkelijke ziekte. Want hier speelt de « grond » een vooraanstaande rol. Gene zaden gedijen in een voorbeschikten bodem, d.i. een bodem rijk aan die elementen, welke onmisbaar zijn voor de ontwikkeling; dezelfde zaden kunnen in een ander terrein vergaan. Zoo ook, naar gelang de K. B. valt in een bodem min of meer rijk aan CO, in phosp. of andere elementen, die hij noodig heeft, zal hij er zich krachtig ontwikkelen, dan wanneer hij in een ander terrein geen resultaten zal bereiken.

De erfelijkheid speelt haar rol in dezen zin, dat het kind niet de tuberculose van zijn ouders erft, maar het is daartoe voorbeschikt. Indien men daaraan toevoegt het dagelijksch contact met de besmette familieleden en de steeds hernieuwde mogelijkheid tot besmetting, dan begrijpt men licht dat het kind van een teringlijder veel kansen heeft het ook te worden, indien de noodige maatregelen niet genomen worden. Die fataliteit heeft een tijd lang kunnen doorgaan als erfelijkheid.

Uitgaande van het princiep der betrekkelijke aanstekelijkheid der tuberculose, en vooral van het feit dat in den aanvang der ziekte de leses nog toe zijn, zooals een abses dat nog niet openbrak, vermijdt men hoe langer hoe meer de zieken in sanatoria af te zonderen, men is hoe langer hoe meer geneigd ze in een maatschappelijk normaal midden te laten.

Deze neiging verduidelijkt zich hoe langer, hoe meer, zoo ver zelfs, dat te Davos, de zieken zij aan zij leven met de gezonden, zonder dat deze laatsten bezwaar nemen met hunne aanwezigheid. En hier wil ik uitweiden over de model-organisatie van dit klein Zwitsersch stadje, waar onze openbare overheid en het privaat-initiatief zich zouden kunnen gaan inspireeren voor de inrichting van onze kuur- en herstellingsoorden.

zieken er vrijer en wat meer is, er gebeurt in hun longen een phenomeen van den bloedsomloop, dat de genezing bevoordeeligt.

Stellen wij naast de zwakke luchtdrukking, het uitstekend klimaat. De temperatuur is er in den Zomer plus 8° en in den winter — 3°, een zeer lage temperatuur, weliswaar, maar ten zeerste aanbevolen terwille van de totale afwezigheid van nevel; de lucht is er droog en licht, en in den winter waait het er niet. De insolatie is er bovendien zoo sterk, dat men er in vollen winter, dagelijks, gedurende meerdere uren, zijn lucht-kuur kan doen.

Al deze omstandigheden maken Davos tot het droome-oord voor zieken, gezonden, en wintersportliefhebbers.

Davos bezit ook groote sanatoria, waar de zieken, die bijzondere zorgen vereischen, vertoeven, en waar zij, die in pensions of ho-

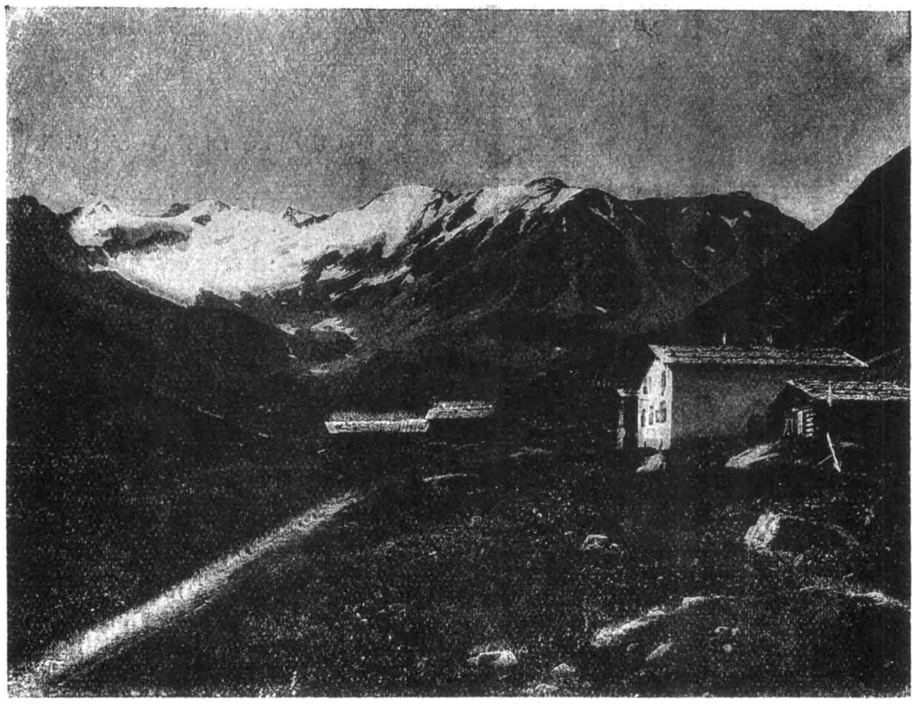

HET DISCHMADAL EN DE SCALETTAGLETSCHER

Davos, gelegen in het kanton Graubunden, in Zwitserland, in een vallei der zuidelijke helling der Alpen, beschut tegen noorder- en ooster-wind, is de doyenne der stations climatiques d'altitude. Het is wereldberoemd, en elk jaar verblijven er meer dan 30.000 vreemdelingen, behoorende tot alle natie's, en waaronder meer dan de helft vooral komen om een kuur te doen.

Het is 's Winters en 's Zomers het uitverkoren verblijf der teringlijders. De werking der hoogte is doorslaand, want op die hoogte, de luchtdrukking 631.7 zijnde, ademen de

tels wonen, ter consultatie kunnen komen om er een behandeling te ondergaan.

De meeste landen bezitten een sanatorium te Davos, voor de landgenooten bestemd. Natuurlijk moest België op dit vooruitstrevend gebied uitzondering maken. Daarentegen streed Duitschland met alle kracht, voor het behoud van zijn sanatorium in Davos, in de dagen van zijn financieele ineenstorting. Voor enkele jaren zag men in alle openbare plaatsen van Duitschland groote affiches, waarop het immense Duitsche sanatorium te Davos, midden een somptueus bergdecor,

onder eeuwigen sneeuw. Aan den hemel dreigende wolken, waaruit een bliksemstraal, die het dak raakte, en de kreet : « Redt het Sanatorium », in enorme letters. De lijsten dekten zich met prinselijke inschrijvingen. Het sanatorium was gered.

De teringlijders met nog gesloten wonden wonen dus in hotels of pensioenhuizen, onder de anderen, zonder dat iemand er tegen opkomt. Het is omdat de genomen maatregelen er zoo uitstekend zijn, zoo tactvol aangewend en aan het opzicht der openbare machten onderworpen, dat elkeen vol vertrouwen zich beschermd en gewaarborgd voelt, en zich niemand benadeeld acht.

Het spreekt vanzelf dat de teringlijder te Davos goed weet, dat hij niet mag spuwen, ook niet in zijn zakdoek. Hij is voorzien van een zak-spuwbakje, dat dagelijks zorgvuldig geledigd wordt, en onmiddellijk verbrand. Waarna het spuwbakje met acide-phénique ontsmet wordt.

Elke zieke heeft zijn eigen couvert, vork, lepel, glas, enz., die na benuttiging heel zorgvuldig in kokend water met soda gedompeld worden en er 5 tot 10 minuten koken. De zindelijkheid is er streng en onberispelijk.

Onder officieel toezicht ontsmet men de kamers door de zieken bewoond, men verbrandt er het daar samengekeerd veegsel.

Ik heb tijdens een vacantiecursus voor artsen meerdere weken te Davos doorgebracht in een dier model-pensioenhuizen, en ik moet bekennen, dat ik er onbezorgd was nopens de ziekte, want het gevaar dat men ziet en dat men kan bestrijden is minder te vreezen dan het andere, dat men verdoken houdt, maar dat in den schaduw des te nijdiger zijn verwoestingswerk ongedeerd doorzet.

In de stad zelf is de gezondheidsdienst op wondere manier ingericht en fungeert er voortreffelijk. Er zijn moderne inrichtingen voor wasch en ontsmetting. De kanalisatie is er geheel ondergrondsch.

Model-melkerijen die onder toezicht staan, leveren er heerlijke melk en zonder besmetting. Want men vergeet al te vaak, dat de melk soms de kiem van alle ziekten bevat. De koe, die de melk geeft, is dikwijls zelf door tering aangetast, en het water dat de boeren er bij gieten, is gewoonlijk besmet. Het feit dat in de wetenschapsmiddens nog steeds gedisussieerd wordt omtrent de voortzetting van de ziekten door de melk, mag niet in aanmerking genomen worden, tenzij om zich in dit twijfelachtig geval liever te onthouden en voorzichtig zijn. En de dienst van openbare veiligheid moet maatregelen treffen om het

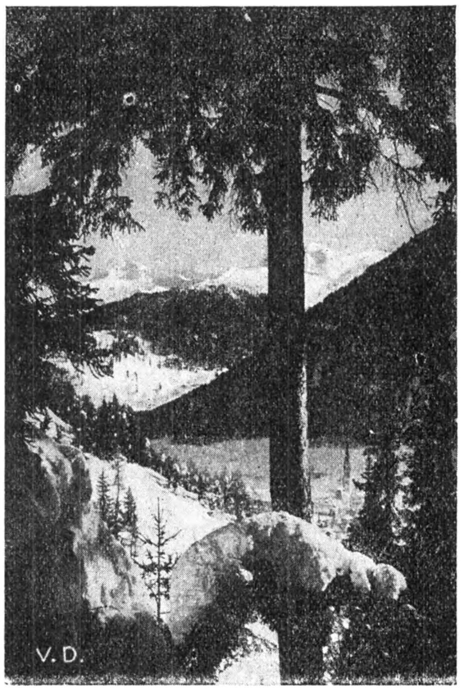

WOUDWEG IN DAVOS' OMGEVING

vee te behoeden voor tering.

Die Zwitsersche weiden zijn van omheiningen voorzien en zorgvuldig bewaakt. Hij, die betrapt wordt in een weide op den grond te spuwen, wordt streng gestraft.

Honden, katten, vogelen, papegaaien en alle huisdieren kunnen door tering aangetast zijn. Ook in die richting moet een strenge waakzaamheid toegepast worden.

Het spreekt vanzelf, dat de teringlijders, die binnen de maatschappij hun plaats willen bewaren, zich aan sommige gezondheidsvoorschriften moeten onderwerpen en zonder er zich gekwetst over te voelen. Zij zullen bijvoorbeeld stelselmatig moeten vermijden hun vingertoppen met speeksel te bevochtigen om de bladzijden der boeken of speelkaarten om te draaien (hetgeen trouwens ook een stelregel zou moeten zijn voor gezonde menschen van wie het al even walgelijk en terugstootend is).

In tegenstelling met hetgeen wij te Davos zien, wat gebeurt er wanneer de openbare macht geen aandacht aan den toestand wijdt, zooals bijv. in de Kempen?

Er is aldaar geen hotel, waar niet een teringlijder, die als gewoon borstlijder doorgaat en dus vrij onder de andere gasten leeft, gaat, komt, drinkt, eet. Dit alles zou zonder euvel zijn, kon dit in gegarandeerde voorwaarden, zooals te Davos gebeuren. Maar welke voorzorgen zijn door den gezondheidsdienst van ons land tegen de besmetting aan-

gewend? Niet een enkele! Morgen zal de niet-ontsmette schotel van den teringlijder, den gezonden klant voorgedischt worden. Wanneer de zieke zijn kamers zal verlaten om huiswaarts te keeren, zal men er zelfs niet aan denken ze te ontsmetten. Het vuile linnen en zelfs de zakdoeken zullen in den gemeenschappelijken tob terecht komen, meteen het linne der nog onaangetasten, zonder meer. De kamer waar een zwaar-aangetaste zieke maanden-lang verbleef, en misschien stierf, wordt doodgewoon, zonder voorafgaande ontsmetting, aan den eerstkomenden reiziger, zonder het minste gewetensbezwaar, voortverhuurd.

Tegen die gebruikswijze moet energisch geprotesteerd worden, in naam van de openbare hygiene en de openbare veiligheid. Het Kempenland dat een voortreffelijk heil- en rustoord is moet dusdanig ingericht worden, dat het voor zieken en gezonden alle waarborgen biedt en zijn goede faam hoog houdt in het land en in den vreemde.

Dr. Juliane GABRIELS.

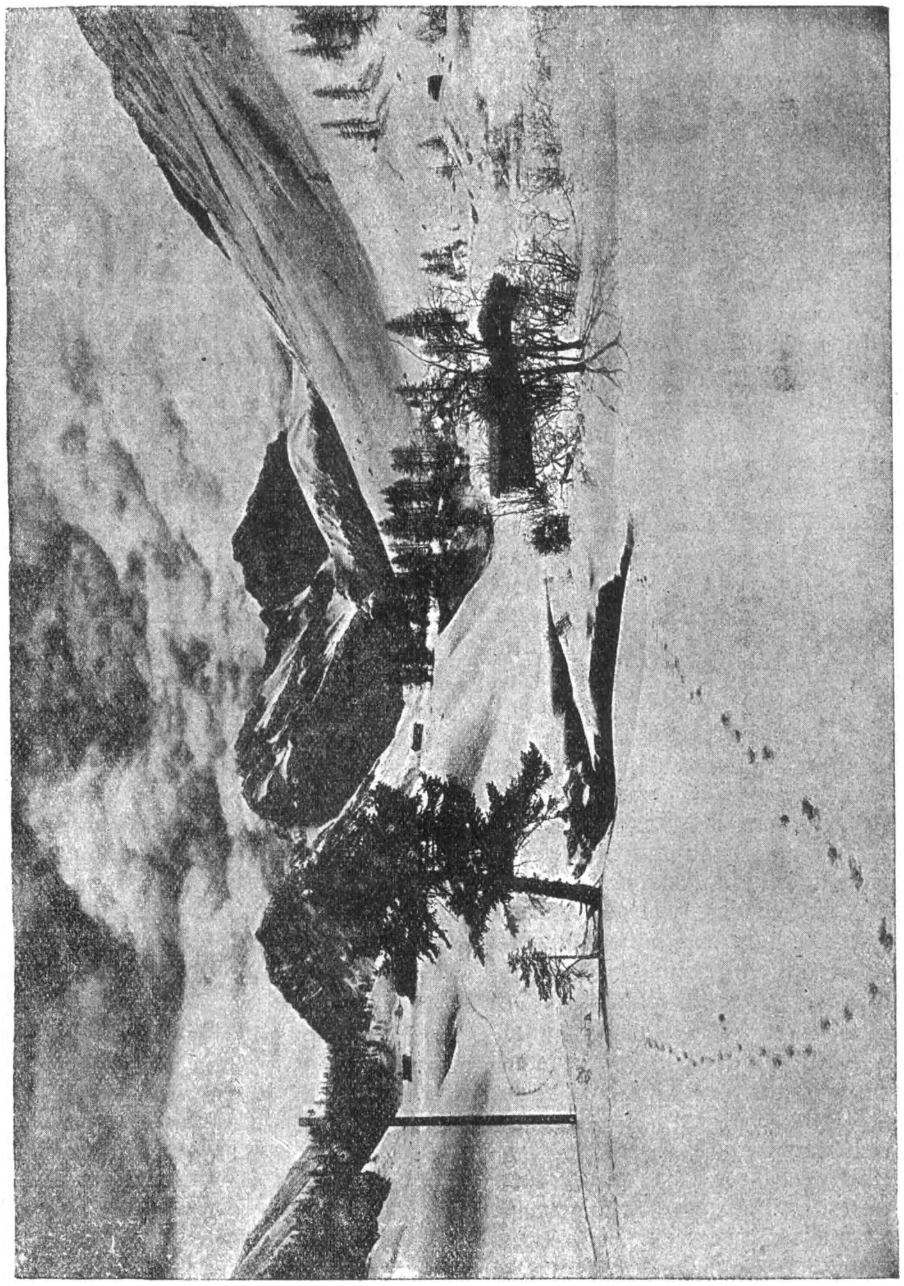

DAL IN DAVOS' OMGEVING

Vereeniging tot Bevordering van het Vreemdelingenverkeer in de Kempen

De Vereeniging tot Bevordering van het Vreemdelingenverkeer in de Kempen (V. B. V. K.), tot stand gekomen onder de hoede van den V. T. B., schreef dezen Zomer een prijsvraag uit voor een kunstaffiche voor toeristische propaganda ten voordeele der Kempen. Kunstenaars, in de Kempen verblijvend of van Kempische afkomst, kwamen alleen in aanmerking. Dit heeft echter niet belet dat meer dan twintig ontwerpen, waaronder zeer verdienstelijke, aan den keurraad werden toegezonden. Het was dan ook slechts na een drukke bespreking dat de jury er toe besloot den eersten prijs toe te kennen aan den heer F. Van Giel, Kempisch kunstenaar, thans gevestigd te Merxem bij Antwerpen. Bedoeld ontwerp dat wij hier reproduceeren doet wel sterk romantisch aan, maar tegenover staat de kunstenaar, die door het sterk doen uitkomen en het tevens harmonisch groepeeren der massa's, bewezen heeft de vereischten eener afficheteekening heel goed te begrijpen, wat in dit geval een niet te miskennen verdienste is. We doen hier ook opmerken dat bij de uitvoering het ontwerp eenige wijzigingen zal ondergaan, nl. dat de tekst, in plaats van ééntalig, viertalig wezen zal.

DE KAUKAZUS door Karel Cuypers

De Darjal-pas

Twee uur 's nachts. Vladikavkaz slaapt. Nu nog een hotel binnenloopen loont de moeite niet, want bij 't krieken van den dag trekken we op, per auto... dwars over den Kaukazus tot Tiflis. Ons wacht, zoo beweert men, de mooiste tocht van ons leven, misschien wel de laatste, lispelt men geheimzinnig, want er zullen in het défilé omtrent evenveel menschen verongelukt zijn als er heelhuids het einde zagen. Stoor u echter niet aan die praatjes, want sneeuw- en grondlawines komen in dit jaargetij niet voor en... een onvoorzichtige autovoerder waagt toch ook zijn pels!

Na een frisch nachtwandelingetje en een poëtisch roeitochtje op den parkvijver met de grauwpurpere nevelbergen in 't schemerduister, komt eindelijk 't vertrek.

Met gematigde snelheid schuift de soliede autocar (1) 't stadje uit, de grauwe, sombere, geweldige bergruggen tegemoet. De zonsopgang is gansch verloren door den dichten nevel. Slechts nu en dan breekt een bundel stralen door. Zou het mooi weer worden? Moeten we een ganschen dag door dien akeligen mist boren, die onzen horizon beperkt? Stel u gerust, ge zijt immers op weg en de chauffeur zoudt ge met geen stokken aan zijn stuur krijgen als hij slecht of mistig weer voorzag, want menig houten kruis langs de baan herinnert hem de onvoorzichtigheid van beroepsgenooten.

Na een kwartiertje is alle damp weg en ligt het dal stralend voor ons! Het is nog breed en de weg loopt door uitgestrekte weiden vol runderen, zwarte krullige schapen en leelijke zwarte varkens op hooge pooten.

(1) Fiat! Er zijn ook Fords, die den dienst onderhouden

Machtige kudden schuiven langzaam in groote slingerlijn de bergen op — in de verte. Maar plots wordt de doorgang nauwer en 't is als een « Sesam open u! » want ge dringt het gebergte binnen langs een dal, waarvan ge daareven 't bestaan niet vermoeddet. Hier begint het dé-filé.

* * *

Hoe gansch anders vertoont de Kaukazus zich nu. Wij kenden slechts zijn steile, ruige, droge bergwanden. Hier kroezelen struiken en boomen tot aan de toppen. En kleuren! 't Is als een kaleïdoskoop. Geen grauwe graniet- en kalksteentonen van de Alpen, maar blauw, purper, rood, groen, zwart, pik-, pikzwart met glinsterende banden van kwarts. Wat een minerale schatten!

Ziet ge 't dien schitterenden grond aan, dat hij goud en zilver en koper en ijzer in overvloed bevat? Gansche bergen zijn puur erts en het is slechts het zeer moeilijke verkeer en een absoluut gebrek aan werkkrachten die een loonende uitbating in den weg staan. Wat een geluk! Hier geen fabrieken, geen huizen, geen ijzerenwegen, geen plomp vuilgrijs beton... geen beschaving!

Slechts nu en dan een hut uit rotsblokken, rolsteenen uit de rivier, graszoden en boomstammen, uiterst primitief en kleurig. Ge zult op uw vingers de huizen kunnen tellen die ge op een ganschen dag autovaart zult ontmoeten.

Eenzaam is de Kavkaz, echter niet vredigbreed als de steppe, maar nauw, wreed-wild.

De donkere kloven schijnen nog zwarter dan de wildste klamms uit de Alpen, want die blijven toch steeds romantisch mooi en jagen u geen schrik op het lijf!

De weg slingert met scherpe bochten de hoogte in en de motor krocht vervaarlijk. De boomgrens is reeds lang overschreden en we naderen het gebied van den eeuwigen sneeuw.

Plots aan een zwenking rijst boven de zwartpurperen en koperkleurige rotsen : Kazbek (5043 m.), broeder van Elbroez. Het witblauwe finsterijs en de sierlijk blanke sneeuwkruin met grauwe rotsplekken geven hem een Alpenachtig voorkomen. Zijn uitzicht is stemmig, levendig, krijgshaftig, daar waar zijn broeder Elbroez log, indrukwekkend-grootsch, heerschzuchtig aandoet. Beiden dragen in zich de eigenschappen van hen, die regeeren, maar toch verschillen ze zooveel van karakter als maar eenigszins mogelijk is. Gelukkig is er nog een spreekwoord om er ons aan te herinneren dat die heerschers over de oneindige sneeuwmassas van het hooggebergte elkander niet ontmoeten zullen. Maar of de menschen mekaar *wel* tegenkomen hier, zie, daar zou ik niet op durven zweren. Zoo ja, dan zullen het toch geen voetgangers zijn : we moeten nog 't eerste eksemplaar te zien krijgen!

* * *

Rust. Piknik aan een ijskoud bronnetje! Heerlijke zon, doch warm is het niet (we zitten op 2000 m.) : een mantel is goed te verdragen.

Het uurtje Kasbek bekijken vliegt akelig snel om. Weeral kronkelen we in verwrongen lijn de scherpe helling op. We naderen het hoogtepunt. Onze brave reus blijft domineeren — helaas! niet lang meer zullen we genieten van zijn fieren, mooien kop. — Eenige gieren houden hem gezelschap. Zij hangen daar zonder zichtbaar vleugelkloppen in de ruimte als opgevulde vogels aan een draad uit den hemel. Zouden het afstammelingen zijn van dien wreeden roover, die den armen, goeden Prometheus den lever uitpikte?

Zeg eens, Herkules, jij moet me toch al een kraan van een vent geweest zijn om dien ongelukkigen vuurdief hier te vinden! En hoe heb je 't aan boord gelegd om op die vreeselijke rotsen te klauteren? Spijtig, man, dat jij geen gedenkschriften hebt uitgegeven. We konden waarachtig 't stukje nog eens beproeven.

Het beekje vernauwt, nog, nog en verdwijnt. De pas! (2500 m.) Dezelfde bergen zagen dus reeds in de zwartste oudheid kooplui en soldaten voorbijtrekken.

Soldaten! Stel u zoo'n stakker voor onder een zware prangende wapenrusting die hellingen bekruipend. Wat moet er wel in de ziel van die kerels omgegaan zijn bij nacht en ontij, midden in gevaar, op dagreizen afstand van de eerste woning.

Of dachten zij in 't geheel niet? Avonturiers? Och kom! En wij dan! Is per slot van rekening niet elk goed toerist een avonturier?...

* * *

Eén beekje loopt naar de steppe, een ander richt zich naar Tiflis. Hier heeft Natuur duidelijk de grens tusschen mijn en dijn in mos en gras getrokken. Kijk, voor en achter u stuikt in de verte onze weg de diepte in.

Plots, een scherpe draai en daar opent zich voor u de geweldigste afgrond waar ge van droomen kunt! Een breed dal ligt daar als een enorme put, zoo diep dat ge zelfs na dezen ganschen dag afgronden en kloven, niet naar beneden durft zien. De auto trekt sierlijke raaklijnen aan den boord van de baan en schuift nipjes nevens de steenen, die

er alle vijf meter liggen om de uiterste toegeving aan te wijzen.

Chauffeurtje lief, hou toch je bezinning, beste kerel! Zie je die kruisen wel — 4, - 7, - 12... dooden. Maar de tovaritsj wil nu zijn kunde en koelbloedigheid eens op de proef stellen. Zonder een spier van zijn gelaat te vertrekken, strak voor zich uitkijkend, zooals hij daar reeds van voor zonsopgang zit, kiest hij het nipste randje uit en vertraagt geen zier bij de bochten van 180 graden!

Elke elegante omzwaai is een verlichting, maar de spanning ontpopt zich spoedig als een stormachtig, brutaal genieten, een stemming die prachtig past in zulk een midden!

Als een groot lint met scherpe plooien op de berghelling gevallen, zigzagt de baan naar beneden. Ze keert na zoowat elke paar honderd meter bijna op 't zelfde plaatsje wat lager weer en zóó schier een uur zonder noemenswaardig vooruitgaan.

Daar heel hoog, aan de sneeuwgrens merkt ge nog aan de telegraafpalen de plaats vanwaar ge daarstraks dat heerlijke zicht had in die duizelingwekkende diepte, wier bodem ge nu nadert.

De baan is nu en dan overdekt en in de lange donkere gangen ronkt de motor daverend. Hoe doelmatig zulke afdaken tegen avalanchen beschermen blijkt uit een hunner, dàt gansch bedolven ligt onder afgeschoven rotsblokken, waarbij sommige zoo groot als een huis. Wat een lekkere marmelade zou ons gezelschapje vormen onder zulk steentje!...

Sneeuwtoppen en scherpgetande kruinen, vaarwel! Wij zijn weer over de boomgrens en de lijnen ronden zich molliger af en verbreeden van ritme. Een laatste blik op de strenge hooglanders en nu door het kalme, stemmige boschgebied. De streek herinnert soms aan de Steiermark, maar heeft die deze blakende zon met haar hevig kleurenspel?

* * *

Eenige luidschreeuwende kindertjes hollen achter de auto. Ze werpen ons bloempjes toe. Hoe lief! Denk echter niet dat ze 't voor uw mooie oogen doen, want daar hebt ge ze alweer achter den bocht. Ze zijn de auto voor, want ze lieten zich van de helling afglijden van boom tot boom. Ze dansen dat het een aard heeft. Dat spelletje wordt herhaald van draai tot draai en duurt zoolang tot de springende vrijbuitertjes een eindje potlood, een zakdoekje of kopeken genoeg hebben naar hun goesting.

Als ge 't ongeluk hebt te stoppen, dan bestormen ze u met bergkristal en allerlei mooikleurige mineralen, tegen een prijs waar ge ineens het tiende moet voor bieden.

Hoe wild-schoon zijn die geharenmutste half aangekleede kindjes en welk melodisch lieve taaltje zingen ze!

Vader en moeder zijn herders, vaak zwervende. Zij trekken met heele kudden koeien, schapen, zwijnen of geiten van berg tot berg. De struische man met zijn bruin hoekig gelaat zit op een zwierig paard en muziseert op een heel schril fluitje, — zoo net een tooneeltje voor een oud Bijbelsch gravuurtje! — Karretjes, zeer licht van maaksel en breed van as of anders meditatieve ezeltjes met reusachtige stugge berijders midden in zware pakken en kolossale manden kompleteeren het landschap.

Vooral 's avonds zijn die schimmen indrukwekkend, maar grootscher zijn de rijdende kozakken, flinke, slanke gestalten op fraaie lenige paardjes. Zie die scherpe, doordringende oogen fonkelen in dat bronzen gezicht onder die dikke zwarte wenkbrauwen. Stel u daarbij een lange zware snor voor! En die mantel met de kardoezenrijen! Tot zelfs de kinderen zijn gewapend : geweer op den rug, pistool in de zij en een fijn bewerkt zwaard aan een versierden lederen band vóór het lichaam.

Hoe krachtig mannelijk als ze statig stapwaarts voortwandelen, hoe heerlijk grootsch als ze in vliegende vaart voorbijsnorren en in een stofwolk verdwijnen!

* * *

De dag loopt in benauwende hitte ten einde. We houden onze zenuwen onder hoogspanning om niet in te dommelen, zooals de oude heeren, die ons vergezellen en wier hoofden koddig over en weer zwieren in 't automobieltje, dat, nu de weg vrijer, rechter en min gevaarlijk is, weer volgens de traditie van het land vooruitschuift. We trachten de uren te tellen die we in de laatste maand sliepen en we kunnen het helaas niet tot een respektabel getal brengen! 't Is om meelij met jezelf te krijgen! Hallo, moed, jongens, dezen avond liggen we wel rond drie uur te bed.

Na een kort oponthoud in een gasthof (het tweede op heel den doortocht) — waar men nota bene een aanminnige bruine beer als waakhond houdt! — naderen we Tiflis, dat, van uit de hoogte gezien, langs den stroom feëriek schittert met zijn duizenden lichtjes.

Het landschap is weer kaal, hopeloos mosen graskaal als in het Kislovodsksche. Wees echter nog ferm tevreden met die dorre sprietjes, want toekomende week als ge verder oostwaarts trekken zult...

* * *

TIFLIS.

Als ge doodmoe zijt, als ge met uzelf geen weg meer weet van de hitte, en als de menschen u dan een bad aanraden, ja, dan zoudt ge toch op zijn minst lauw water verwachten. O! gij domme Westerling! Het kwaad moet door het kwaad uitgeroeid worden : een heet, heet, kokend heet solferbad, versch van de bron zal u opknappen dat het een aard heeft. Een oude, knokige, naakte Turktoovenaar zal u masseeren tot uw lichaam in der eeuwigheid alle sympathie voor rhumatiek zal opgeven en ge u lenig genoeg voelt om over den Elbroez te wippen! Men zal u inzeepen tot ge in een schuimwolk kompleet verdwijnt en dan zal men u eens leukjes afspoelen met emmers kokend hellewater, die ze zoo maar.... brr!... tegen u uitzwieren.

Ge komt half of driekwart dood buiten en Neva's, Dons en Wolga's zweet stroomen uit uw poriën. Half verdwaasd draait ge 't bed in en onder een gezellig daverend zondvloedonweertje, dat zoo maar geen zier verfrissching brengt, ronkt ge terwijl ge in 't zweet zwemt als in een Kaspische zee.

* * *

Denk nu niet dat Tiflis geen ander soort baden kent! Nog een voorbeeld? Ze leggen u op een grooten rooster en blazen dan een heete harslucht van zoowat vijftig graden tegen u aan. Na een kwartiertje van die gezondheidskuur te hebben genoten, stoppen ze u tusschen twee matrassen en laten u daar maar dampen, na u van boven tot onder geklopt en gewreven te hebben. Dat alles... terwijl buiten het gras verschroeit en geen enkel boompje het uithouden kan. Onmogelijk een jas aan te verdragen, zelfs een hemd lijkt te zwaar! De Tiflisiërs vinden het echter frisch en weten lachend van temperaturen te vertellen, waarbij geen hond over de straat durft loopen.

* * *

In Tiflis zoudt ge weken kunnen rondkuieren en altijd wat nieuws ontdekken. Pittoresk zijn die lieve houten huisjes, kleurig, levendig, stralend-Oostersch in die glorieuze bazar, met zijn lage winkeltjes, zijn vuilgrauwe zonnetenten en zijn mozaïek-bevolking van Armeniërs, Groezieniërs, Turken, Perzen, Joden, Arabieren, Afghanen, Hindoes en wat weet ik al! De verschillende rasechte Kaukaziërs spreken reeds honderd talen. Buffelspannen en kameelen trekken traag en plechtig door 't gewoel heen en bloemenverkoopende lompen-kindertjes laten u natuurlijk geen oogwenk met rust.

Tiflis heeft zijn tunnel, zijn tandradbergbaan, zijn Casino, zijn Kruidtuin met Oostersche planten, zijn Natuurhistorisch Muzeum met opgevulde dieren raak in hun milieu getypeerd.

Tiflis is modern elektrisch verlicht. (1) Tiflis heeft zindelijke caravanserails en mondaine, gastvrije hotels. Tiflis is een paradijs voor vreemdelingen!

(1) De stroom levert de drijfkracht.

Bakoe aan de Kaspische Zee

Tiflis-Bakoe.

Onder een ontzettend heete middagzon kruipt de trein naar Bakoe.

Wreed landschap met totaal uitgekankerde kale bergruggen. Toch is het niet het water dat de rotsen wegvreet, maar droogte en hitte, die ze verpulveren en daarbij groeven vormen, die van verre op 't dal van stortbeken gelijken.

Een benauwende walm waait u toe. Petroleum? Onmogelijk, wij zijn nog op schier een dagreis afstand van de eerste bronnen. En toch...

De nacht is drukkend geweest. 't Zal helaas slechts een proefnummertje zijn van wat we de volgende dagen zullen te verduren krijgen!

De vensters moeten gesloten blijven om de wolken stuifzand buiten te houden. 't Is om te stikken! En zie me die streek eens aan : zand, zand, zand en rots, geen grasje, geen mosje... de woestijn. Hier en daar een groot iodiumhoudend meer met spierwitte schuimboorden : het eenige mooie.

We gaan ongetwijfeld regelrecht naar de hel toe en hoe meer de zon klimt, hoe sterker die overtuiging in ons groeit. Het heete zand zit u in ooren, oogen, neus, tanden, haar, kleederen, schoenen... Nochtans is alles gesloten, potdicht. De flauwe petroleumwalmen benemen allen eetlust, de hitte maakt u moedeloos.

Bakoe :

Is Dante in Bakoe geweest met een Noordwesterzandstorm? Men zou het haast gelooven, want geen natuur kon hem beter inspireeren. Wilt ge eens wreed-akelig gestemd zijn? Nu, wandel hier dan maar gerust een paar uurtjes en zorg dat ge heel weerkomt. Een Franschman, die de Sahara bereisd had, vond het Bakoesche het meest troostelooze

landschap, dat hij ooit zag, gezwegen van den wind. Bakoe **is** de hel, alleen de bewoners zijn engelen... van geduld om het in zoo'n heksenoven uit te houden.

Ge loopt door de breede, moderne (ik zei haast : wereldsteedsch-banale) straten, uw bloeddooraderde oogen gesloten om ze tegen het scherp-nijdige heete zand te beschermen, dat striemend om uw wangen zweept en u de huid verschroeit. De Bakoeërs dragen groote chauffeursbrillen. Zij zijn 't gewoon, hun huid is perkament - doordrenkt van die vervloekte olie die ge overal ruikt en smaakt en voelt. Kleederen, beddegoed, meubelen, eten, dieren, menschen, planten, 't is er al van doordrongen... en grijs bestoven.

Ons rest nog één troost : de olieinrichtingen afzien... en dan maar gauw de plaat gepoetst!

We geraken in de oude stad en laten ons met een oordjeskaarsje geleiden door de donkere gangen en langs de sterfputten in den doolhof van het paleis der Perzische heerschers uit de Oudheid. Hier in de omgeving is de stad mooi, Oostersch. Moskees en minarets steken boven de halfbolvormige daken der witte huizen uit. Zij herinneren aan de verwantschap der bewoners met de Turken, (1) wat ook blijkt uit sommiger geweldige neuzen.

Plomp en log staat daar een afgrijselijke cilindervormige toren, waarop de Bakoeërs kinderlijk trotsch zijn! De legende verhaalt van een koning, die zich van de hoogte in zee stortte met zijn dochter, na deze verleid te hebben.

Van daarboven hebt ge een heerlijk zicht (geen zand!) op zee en stad en gebergte en de wouden van petrooltorens, die wegdoezelen aan de kim. Wie Bakoe wil zien op zijn mooist, moet maar op die leelijke toren klimmen (zeer, zeer gevaarlijke trap!) Het panorama zal u met de hel verzoenen.

Een hupsch Decauville-treintje met speelgoedwagonnetjes voert de werklieden van de stad naar de olievelden, natuurlijk in razende vaart. In dit land is traagheid voor de gekwalifieerde exprestreinen gerezerveerd.

Eerste halt in het torensbosch. Vele boorinrichtingen zien er verwaarloosd uit, slechts enkele bronnen geven zwakjes wat olie. Dit veld is uitgeput : de geraamten van de torens laat men echter staan — zoo dicht op elkaar dat ge er met moeite tusschendoor komt.

Op een open plaats staat de tempel van de vuuraanbidders. Eens spoot hier in de kale vlakte een hooge vlammende straal en uit Azië en Afrika kwamen pelgrims om dit symbool van hun godheid te dienen. Ze bouwden een sierlijken tempel vol uitgekapte teekeningen en inschriften. Een bestendige priesterwacht organizeerde de geijkte plechtigheden tot... ja, tot een vervloekte ketter de olie kwam distilleeren en het felle opzuigen in den nabijen omtrek de bron uitputte.

De sekte is hopeloos ontbonden, na eeuwen glorieus bestaan en hun tempel is vervallen tot een kijknummer voor toeristen. Tot voor een vijftiental jaren kon men nog de mystieke nachtelijke bijeenkomsten rond de heilige vlam zien. Het moet zoo pakkend tooverachtig geweest zijn... Wat heeft onze beschaving toch al niet op haar kerfstok!

Het treintje huppelt en dartelt als een volbloed veulen over de lichte rails.

Roef! Daar heb je 't! hop, bots, pang, krak... de brave reizigers, half ingedommeld door de hitte worden als mosselen in een emmer gerommeld en rollen de banken onder.

Wà, hè... niks gebroken, we leven nog. Wel, de wagen staat nog puik recht. Geen ongelukken? Hoe kleinsteedsch; ze moeten hier bepaald bij de Franschen in de leer gaan!

Zenuwachtig geloop en gelach. Algemeene opwinding en alles overstemmend babbelgeroezemoes... Och erg was het niet : over een half uurtje stoppen ze u in nieuwe wagens en het schudintermezzo is weeral vergeten.

Is me dat de moeite om over te praten! Doodgewoon, net als een auto tegen een boom of in een ravijn. Gebeurt zoo iets in jullie land ook niet?...

In het Rijk van de Nafta.

Een industrie in haar vuilste pak, maar met een energiek uiterlijk, die van de petroleum! Zij neemt de aarde in en de lucht. Zij doet den grond daveren en doordringt alles, alles met haar produkten. Uitgestrekte velden worden drabbige olieslijkmoerassen met massa's stoere torens er in.

Hebt ge geen vrees voor een vettig pakje?

Nu dan, voorzichtig over het smalle plankengaanpad. Ge zijt al mooi besprenkeld eer ge ooit binnen zijt. Waarom hebt ge ook een spuitende bron gekozen en juist nog een piepjonge!

De petroleum wordt met vreeselijk geweld door de aardgassen in de buizen gestuwd. De grond trilt, de toren schudt, alles kraakt. Van verre is het als een machine, die stoom laat ontsnappen, maar binnenin is het een echt gedonder.

(1) Ook in taal en schrift en kleeding. Ze heeten zich Tjurken en willen absoluut niet voor Turken doorgaan!

Zoo krachtig spuit de olie, dat zij door de voegen der buizen in lange stralen wegfonteint tot in den top van den toren, alles besmeurend wat in 't ronde is.

Er is in de toren geen mensch te zien. Het heele gedoe werkt gewetensvol zonder inspektie. Automatisch loopen de vergaarbakken vol, ginder op eenige Hectometer of Kilometer afstand. De buizen loopen door de straten der stad. Overal liggen plassen, soms ware meren petroleum.

Niet alle bronnen zijn echter zoo lief en behulpzaam. Meestal moet men zuigen. Maar ook hier regelt één werkman het heele mekanisme. Toch is het werk vuil en benauwd, vooral in 't heete jaargetij.

Vroeger hield men niet van spuitende bronnen, want het gebeurde wel meer dan eens dat de heele boor-installatie 't onderst boven werd gerommeld als men op een ader stak. Nu neemt men meer voorzorgen en ook de verschrikkelijke bronbranden komen minder talrijk voor.

Tijdens den oorlog liepen hier enorme hoeveelheden petroleum verloren — 't spoot immers van zelf! — Nu werkt men weer gedisciplineerd en bereikt men het vooroorlogsch productiecijfer. Ook zuigt men olie uit den bodem der zee. Vroeger wierp men dammen op, maar nu bouwt men torens midden in het water!

Menschen, die veel van Natuur houden, zijn doorgaans geen vrienden van nijverheids ondernemingen — en of ze meestal gelijk hebben! — Maar de grootindustrie geeft toch indrukken zoo machtig als die van het landschap : wie b.v.b. de Kruppwerken bij nacht zag, is al een beetje verzoend met het fabriekswezen. Zoo ook zal de verstoktste natuurschoonaanbidder spoedig vriend zijn met de petroolinrichtingen : Staan ze niet in een landschap, dat ge anders onvoorwaardelijk vluchten zoudt en ontroeren ze u niet door hun grootsche torenvelden en hun lawaaierige bedrijvigheid?

De Kaspische Zee bij Bakoe is vuil, grauw met olievlekken en wild bij stormweer.

Maar streelend warm is dat water, om er uren en uren in te zwemmen en te vechten tegen de brutale golven, die u plezierig dooreenschudden.

Mooi is het lanschap alvast niet aan haar boorden : enkele kale bergen in een gegolfde zandwoestijn... en alles hopeloos verindustrialiseerd.

Wees echter niet te voorbarig in uw oordeel, want zie me die stad eens aan van uit de verte, zie die torens en die witte daken blinken in de zon, zie die straten de bergen opkruipen, zie die luxueuse strandlaan met haar boomen — ja « echte » boomen, die het volhouden in aarde van Batoem. (1)

's Avonds is Bakoe mooi wanneer de vele lichtjes een reusachtig schitterend amfitheater om de golf vormen. Van uit de zee is elke straat een dubbele rij glinsterende pareltjes op de hellingen, en van het schip tot aan het strand gaan er oneindig vele lange bibberende gele strepen in het donkergroene water.

Zoo is Bakoe de mooiste stad die ge u voorstellen kunt. Troost u daarom, vreemdeling, en snuif en slik zand en petroleum, met overtuiging!

(1) Aan de Zwarte Zee. Zuidelijke plantengroei tot zelfs bamboe.

Op den Thuisweg van een verre Reis

De spoorlijn trekt de grens tusschen steppe en Kaukazus. Een ganschen namiddag schuiven de bergtoppen plechtig voorbij. In de mooie najaarszon schittert de sneeuw blauwblank. Kazbek en Elbroez krijgen onzen laatsten groet bij 't vallen van den avond en grauw gaan ze in den nevel verloren.

Nu voelen we plots dat de tijd van genieten voorbij is : wellicht nooit meer zullen we terugzien die stoere, wild-mooie koppen en die ritmisch verwrongen lichamen, dat verwarde spel van lijn en vlak, van toon en kleur.

Morgen steppe na steppe, dan zwarte velden na zwarte velden... dan... Moskou, het zwaarmoedige, diepzinnige, eeuwige Moskva met zijn veertig maal veertig kerken, met zijn duizenden gouden en blauwe gesterde torens, met zijn eenig strenge Kreml, ruw van uiterlijk achter den hoogen grauwen muur, maar innig precieus met zijn machtig vele torens en de breede symfonische lijnen van zijn kerkgevels.

Ook Leningrad, pompeus, modern, grootsch, zal ons een laatste maal voorbijtrekken en enkele uurtjes zullen we slechts genieten van zijn plechtig breeden Neva, zijn innemend stil mooie eilandjes met hun slapende paleizen in het droomende water.

Daarna...

Daarna zal de boot traag van wal steken... In de verte zullen we nog de ruwe tonen hooren van een enthoeziaste Roode-Leger-muziek, de gouden torens zullen vervagen in den treurigen motregen.

Want regenen zal het, en koud zijn. Rus-

land gaat weer slapen. De blakend zonnige zomermaanden zijn voorbij en het volk trekt met zijn dikke, vuile winterpak ook een nog grootere innerlijke traagheid en geslotenheid over zich.

Niet vele weken meer en die steppen, welke we eens zagen braden in de Augustuszon zullen eindeloos wit zijn van sneeuw en de wolven zullen van honderden Kilometer ver uit de bosschen komen en de eenzame boer in zijn troika overvallen.

Met twee fizionomieën heeft het ook twee levens, dit land, een vinnige, korte, krachtige, gevoelvolle en het lange, treurige, harde, waar het zich nu op voorbereidt.

Is het geen stuk van ons leven, van onze ziel, dat we laten in 't land dat verdwijnt, bindt ons niet een liefde aan die natuur, wringt er zoo niets als een heimwee, een vaag verlangen om te blijven, om nog meer te genieten, want lijkt het nu niet of ge zoo roekeloos overal doorgestormd zijt zonder alles diep gevoeld te hebben?

Maar trekt u ook niet het verre eigen land terug, de eigen natuur, de eigen menschen, die we sinds lang zoo wreed uit ons gedachtenleven gebannen hebben?

De laatste dagen kruipen moedeloos traag voorbij, men voelt zich ongemakkelijk, knorrig, haast ziek. Plots wil men thuis zijn, de duizenden Kilometer ineens verzetten en elk minuutje oponthoud in de stations ontzenuwt u. Maar dan weer wil men lang, scherp zien naar het landschap, alles hebben voor de laatste maal en met volle genot de lucht den vreemde insnuiven.

Als mooie, frissche, jonge kopjes lachen zij ons toe van uit het nabije verleden, de beelden van steden en landen. Wij voelen die greep van het noodlot, die ze verwijderen gaat en als in een droom strekken we machteloos de armen uit om ze te grijpen. We willen ze houden, ze bezitten, maar sterker en sterker trekt o n s land aan de andere zij.

We weten het, gauw zullen wij ze vergeten en andere zoeken om de oude te verdringen. Mooiere?... o, alvast niet, er is toch geen « mooiere » in de natuur, er is alleen wat meer of min op « dit » oogenblik tot ons gevoel spreekt, wat we beter of minder goed begrijpen.

Hoe vreemd dat we de liefde voor dit land nu zoo sterk voelen, nù juist als de trek naar 't eigene weer alles overheerscht, als we 't eigen landschap toch weer zoo overmooi, als we de eigen stad toch weer de schoonste gaan vinden en als we 't eigen volk toch weer méér liefkrijgen dan het vreemde...

Rumoerig Berlijn met zijn dansende lichtreklamen sluit den laatsten avond van de lange reeks en opent een grijzen, treurigen, killigen, slapeloozen nacht.

Morgen thuis...

Naar onze Haspengouw ! (1)

Aan de goede vrienden L. te Z.

In de eerste levensmaanden van den V. T. B. heb ik nog wel eens in « De Toerist » geschreven over Vlaamsch-Limburg, maar meer terloops, toen ik op een groote fietstocht zoowat de helft van Groot-Nederland doorpedaalde. Die vermelding viel dan ook eigenlijk tusschen de plooien.

Steeds was mijn verlangen geweest er eens nader op terug te komen, meer speciaal op ons Zuid-Limburg : de Haspengouw.

Land van lek-mijn-lip!

Als V.T.B.-er komt een mensch in Limburg in een zoogoed als onontgonnen streek, een gebied zonder gewin voor de prijsverminderings-leden, een streek zonder bonds-afgevaardigden, althans in verhouding tot onze andere gouwen; waar je dus wel zelf je plan trekken moet en je de Bond moet bekend maken en helpen, in afwachting dat de tijd 't omgekeerde zal hebben bewerkt.

« Toerisme » en « Vlaamsch-Limburg » zijn twee dingen, die voor een normaal Belg niet bij elkaar hooren. Een fietsclub en een zonderling (mea culpa!) komen wel eens op het gedacht Limburg als de moeite waard te beschouwen voor een langer verblijf om toeristische beweegredenen. Maar een doorsneê-Vlaming ziet steeds nog veel te veel en zeker te onrechtmatig : « Toerisme » = Grot van Han, Rochefort, boorden der Semois, enz. Dat een buitenlander daarheen grijpt, vóór Limburg, is begrijpelijk. Hij wordt getrokken door de reclame der op toerisme terende landstreken en de algemeene roep als zooveel echo's weerkaatst door reisagent-

(1) De illustratie bij dit opstel is terug te vinden in *Gids Tongeren*, uitgave van de *drukkerij Theelen* te Tongeren. Dit huis heeft ons deze clichees bereidwillig in bruikleen gegeven.

schappen, staatsspoorwegen, buitenlandsche en binnenlandsche toeristenbonden, luidruchtige landgenooten, enz. Maar dat een Vlaming en meer nog een V.T.B.-er, in diezelfde val loopt, is mij een geheim!

Of is de reden hiervan, dat ook hij te veel tuk op comfort is? of verblind door den glans van een jarenlange reclame en kunstmatig opgeschroefde schoonheid? of een gewoon zonder reden voorkeur-geven aan 't uitheemsche, boven de eigen schoonheid in 't eigen Vlaanderen?

Ik vind : er moet gebroken worden met dat sleur-begrip. Wil je groot-toerist wezen, begin dan met je eigen land groot te leeren zien en doorvoelen in zijn oneindige schakeeringen.

Een anecdote : Een Hollander reisde in Zwitserland met een erg cosmopolitisch gezelschap. Het gesprek ging over mooie landstreken, kiekjes gingen rond en een der medereizigers toonde een prachtcollectie van foto-opnamen, aldoor maar uitleg gevend over het « eenig-mooie Hollandsche landschap ». 't Was de eerste keer dat onze Hollander zijn land ook zoo prachtig vond, want tot dan toe kende hij het niet. Zoo gaat het ook veelal den Vlaming!

« Toerisme » is een veel-omvattend begrip, dat ook erg individueel wordt betoond. Voor mij is toerisme steeds de kunst van den padvinder, die zoekt een landstreek te leeren kennen, in geologisch, esthetisch, economisch opzicht, enz., die ook en vooral zijn genoegen vindt in het kennismaken met het volkstype, het levend midden en met de streek waarmeê het is vergroeid door de geschiedenis heen en dat natuurlijkerwijze de eigen streek met zijn ontelbare eigenaardigheden benutte als basis voor haar streven naar materieele welstand en kultureele rijkdom.

Als we toerisme in Vlaanderen zoo opvatten, dan groeit de beteekenis er van tot een belangrijke factor in de vorming der Vlaamsche volkskracht. Dan zal het een sterke rol spelen in de consolidatie der Vlaamsche gemeenschap. Wij zullen zoodoende Groot-Vlamingen worden en ophouden klein-regionalisten te zijn; wij zullen putten uit de verborgen schatten van eigen Vlaamsch leven en datzelfde volksbestaan meer versche levenskracht bijzetten door ons pionierswerk.

Ja, je wordt al direct aan die inleiding gewaar dat in Limburg een toekomst is weggelegd, waaraan hopen we, heel Vlaanderen nog eens pleizier zal beleven!

Laat ons denken dat het voorafgaande een

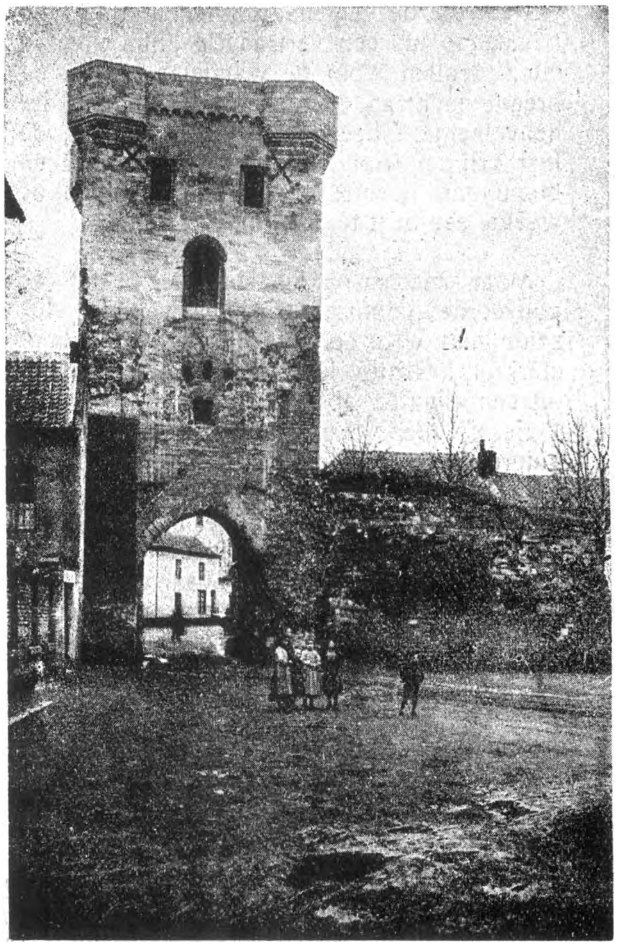

TONGEREN : MOEREPOORT

gedachtengang is die onze reis naar het hartje van de Haspengouw, naar Tongeren, heeft kleur en geur bijgezet en zoo stappen we langs den kaartjesknipper voorbij en belanden in de lange winkelstraat, de Maastrichterstraat, die ons van het Tongersche station (even kaal als alle andere, jammer genoeg) brengt tot op de Groote Markt, met in 't midden zijn bonkerige Ambiorix, symbool der Limburgsche vrijheidsliefde.

Tongeren is een stadje, dat onmiddellijk uw sympathie heeft. Ge zet u op de Groote Markt, aan de « Casque » of het « Kursaal » (de beste stoeltjes) of bij den vlaaienbakker Leysens; ge koopt enkele mooie zichtkaarten bij Boekhandelaar Michiels en onder de zware, enorme toren van O.-L.-Vrouwekerk, met zijn imposante aanhangende oude kloostergalerij, komt de weldoende vrede over u en ge zet daar een gezellig praatje in over de plannen en de tochten der komende vacantiedagen.

Fietsen en wandelen, beiden zijn er even aanlokkelijk, in het Haspengouwsche.

Voor den fietser zijn er de klim- en daal-

wegen, die de eigenaardigheden van het landschap als een vertraagde film voor je laten afrollen; voor de wandelaar is er de breede zacht af- en toenemende deining der heuvelachtige beemden en bouwlanden, de lust vrij en triomfantelijk door beemd en boomgaard heen te loopen en te springen, de weelde een beet te doen in de natuur!

Maar waarom ons haasten hier in dat gepauzeerde Limburg, waar alles even bedachtzaam gaat, waar eerst na rijp beraad de daad sterk en krachtig, jubileerend wordt gesteld, als een « matter of fact ».

Eerst willen we op ons dooie gemak rondkuieren in de hoofdplaats : Tongeren.

In Zuidelijke richting bewegen we ons dus dit jaar niet zoo zeer, ook niet in Westelijke. Men treft daar wel aardige plaatsjes aan met eenzelfde karakter als daar, waar we nu eens speciaal willen ronddwalen, maar men kan er toch minder goed zijn loop nemen : erg gauw staat men er reeds in het Waalsche Luikerland, onder de invloedssfeer dus van de stad waar « Men spreekt Vlaamsch »!

Naar gelang men Hasselt nadert, verliest de streek haar specifiek Haspengouwsch karakter. Hasselt is weer een heel andere stad, uiterst interessant, met een kern van schilderachtige marktpleinen en heeft vooral beteekenis als de ingangspoort tot Noord-Limburg.

Ietwat op zich zelf staand van uitzicht is de prachtige groote baan Hasselt-Kermpt-Herck-de-stad, met haar zijvakken van geweldige proporties, waarin menig oud kasteel en groote heerenhoeve den reiziger mysterieus naar zich toe lokken, naast kleurige huizengroepjes, frisch en blij als de Limburger zelf.

Met het uitstekend V.T.B.-kaartje voor oogen, valt het reeds direct op, dat de Haspengouw niet zoo uitgestrekt is; men moet er in rondtoeren. Ook de charme van een stadje als Tongeren zal men eerst recht doorvoelen, als men er zoo tusschendoor eens terugkeert.

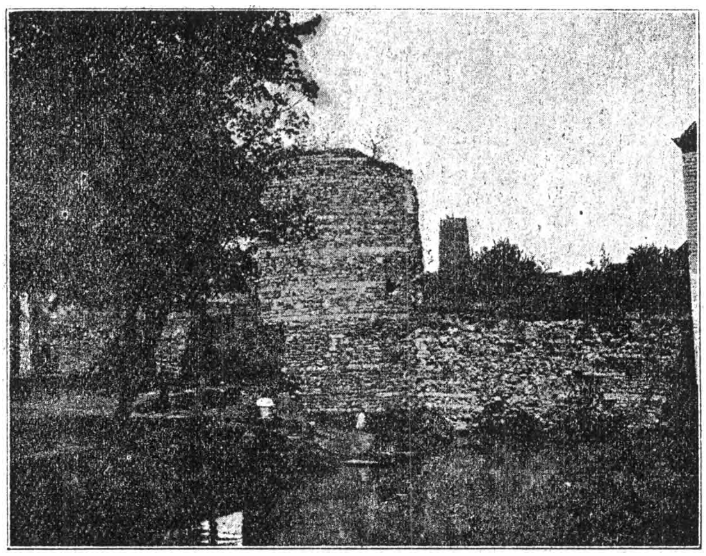

TONGEREN : VELINXTOREN

Bij het verlaten van de stad zeg ik maar al vooruit: in details treden over al de bekoorlijkheden welke ons opvallen in de dorpjes en gehuchten, waar doorheen onze tocht gaat, ware onbegonnen werk.

Onze wandelingen en tochten bewegen in volgende algemeene richtlijnen, zijnde de grootere verkeerswegen der streek :

Tongeren-Cortessem-Hasselt.
Tongeren-Bilsen-Hasselt.
Tongeren-Borgloon-St. Truiden.
Tongeren-Borgloon-Alken-Hasselt.

Bij droog weder bieden de gladde kiezelwegen, die in de Limburgsche Haspengouw, zoowat alle dorpjes met elkaar verbinden, een schitterende gelegenheid voor het fietsverkeer. Men kan er ideale fietstoertjes maken.

De dorpjes liggen dicht bij elkaar, zijn echter alle om ter kleinst en zeer typisch van aanleg : samengepakt in een kom, meestal een kruispunt van smalle kronkelwegen. Eens uit die kom, staat men weer even plots in volle, open landschap, schier zonder hut noch huis.

Het karakteristieke dezer Haspengouw-

sche plaatjes, vertoont zeer veel verwantschap met verschillende Rijnlandsche streken. De boerderijen, o. a., met hun impressionante buitenmuren (ik schreef haast: wallen!) en hun groot binnenplein, waar men door de poort binnentreedt, zijn zusters van de Hollandsch-Limburgsche en Rijnlandsche hoeven. Naast de eigenlijke boerderijen, komen veel voor : groote winningen, wier karakter eertijds veel edeler was; het zijn de vervallen en onttroonde kasteelen, die even buiten de dorpskom liggen en een heel aparte benaming dragen.

Terwijl de fiets ons door het landschap heenvoert, is er gelegenheid,als we den berg afrollen, om mooie totaal-indrukken op te doen. Klimmen we daarentegen, dan valt er wel eens door te trappen; dit is men echter gauw gewoon. En eens bovenop, dan ontplooit zich weer het land als een topografische kaart, onder ons, met oneindige kleurenvarieteit en lijnenspel.

In de dorpjes matigen we de tred, kijken rond en stappen af. Want de heele streek heeft voor ons bekenden en een Limburger waar je eens een hartelijk woordje mee gewisseld hebt, reikt je bij een tweede ontmoeting zoo vriendschappelijk de hand, alsof je hem reeds jaar en dag kendet.

Zoo zien we in bonte mengeling: tientallen dorpen en gehuchten, elk van hen met zijn particulariteiten, waarover de bewoners leuk weten te vertellen.

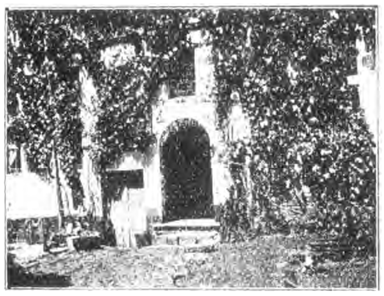

TONGEREN : EEN SCHILDERACHTIG HOEKJE OP HET BEGIJNHOF

Als kleinooden in de Haspengouw liggen alom verspreid : de oude kasteelen. Maar meteen moet ons een klacht over de lippen : Hoe ellendig zien ze er dikwijls uit! Belangstelling voor die merkwaardige overblijfsels van grootere tijden ontbreekt in vele gevallen. Een typisch voorbeeld is wel het mooie kasteel van « Op-Leeuw ». Dat staat er in een toestand van betreurenswaardig verval. Ik dierf geen poging te doen om het ook binnen te zien, zulk een onherbergzame indruk krijg je buiten reeds! Poorten die invallen, bijna alle ruiten uit, de bijgebouwen als stallen gebruikt, het prachtige binnenplein een moestuin! Eén woord slechts past hier, m. i., Vandalisme!

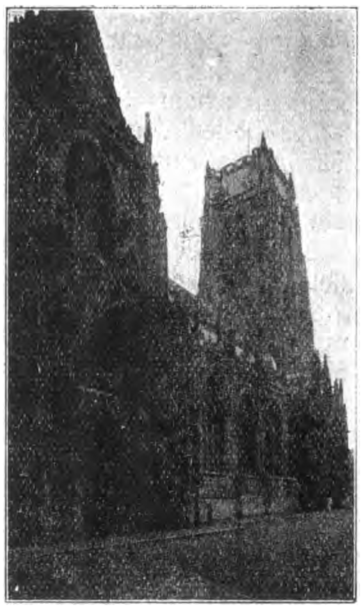

TONGEREN : NOORDKANT O. L. VR. KERK

En terwijl ik dit hier schrijf, schiet me plots door 't hoofd : Voelt onze Minister van Kunsten en Wetenschappen, die geboren Limburger is, er niets voor hier eens een handje toe te steken om verbetering te scheppen? Naar men vertelde zou het Op-Leefsche kasteel door den Boerenbond voor landbouwschool zijn aangekocht.

Het is pakkend, de heele streek met een zekere piëteit er over te hooren spreken, als zijnde eens « het sjeunste (schön) van den heelen Belgique ».

Maar denk niet dat het overal zoo gesteld is. Volstrekt niet! Zelfs meestal het omgekeerde, gelukkig. Zoo gaan ons aan den geest voorbij : Betho, in de buurt van Tongeren, op weg naar Mulken, Colmont, met zijn geweldige oude ruine, (welk genot die te beklimmen!) en zijn zonnige nieuw-aangelegde parken, wegen en jachtwachters-cottage, verder : de kasteelen op Webede (Fransch : Widoye, Plat-Limb. : Medoeil), te Kerniel, Vliermaal, Hoesselt,'s-Heeren-Elderen, Neerrepen, enz., enz.

Om de natuur echter werkelijk te smaken, moet je te voet zijn, met een paar flinke laarzen aan of zoo, tegen goed wat nattigheid bestand en van een sterke bergstok voorzien.

Zoo trek je door wei en beemd en bouwland heen, op den naastbijliggenden kerktoren af! Dat is echt padvinders-genot. Niets

hoeft ge te ontzien : noch pindraad-barreelen, noch hagen, want daar vindt je allicht een opening langs den grond om door te kruipen; de weiden en boomgaarden kan je vrij in en uit langs die leuke draaiboompjes, hefboomen, enz. Met alle ingenieuze boeren-uitvindingen maak je op die wijze kennis en zoo komt ge ter bestemming. Maar een bestemming hebben wij niet in deze zonnedagen. Wij wandelen en loopen van de eene kerktoren naar de andere, en klawieren op die manier zoowat half-Haspengouw door.

Wandelen in zoo'n streek is een spel, een sport, onovertrefbaar!

Het landschap wentelt zich en schuift langs je heen, onuitputtelijk aan afwisseling en bekoorlijkheid.

Dan 's morgens en 's avonds geraak je al lichter onder de stemming der natuur. Je leeft met haar op in zonne-blijheid overdaags; maar 's avonds kan zij U tot stille mijmering en rustig-prettige keuveling brengen. In de avondstonden koestert zij hare kinderen. De tallooze hooge boomstammen der ruischende Canada's teekenen zich tot teere silhouetten op een achtergrond, die als een zacht veluwe gordijn, met franjes in alle kleuren van den regenboog. Haspengouwsche weelde!...

De ochtend brengt ons weer in de frissche werkzaamheid van den nieuwen dag.

Vroeg, in den kriekenden ochtend, vóór dag en dauw, is de Haspengouwsche boer al op weg naar de Tongersche markt. Zoo'n marktdag moet men hebben meêgemaakt! In den voormiddag reeds is hij terug om het eigenlijke werk in te zetten op het land of in den boomgaard.

De arbeid op het land is er grootsch, en den landbouwer aan zijn dagwerk te zien is een groot genot. Nu heeft, in deze bevoorrechte streek, de landarbeid wel een bijzondere aantrekkelijkheid : Met stevigen tred en bewuste kracht voert de landman, die zachtzinnige Haspengouwsche boer, zijn gespan doorheen de deinende landouwen. Van uit den hollen landweg, in het diepe karspoor, wroet het gespan zich weer langs den meer harden kleiweg, bergop, naar de hoogten. Excelsior!

Zulk een gespan op de hoogte zich in scherpe lijnen afteekenend tegen den zonnig-blauwen horizon; daarboven een wolkengevaarte. Ziedaar een typisch Limburgsch gezicht.

De landbouwer legt zich toe op het winnen van aardappelen, koren, suikerbieten. De grond is er vruchtbaar en geeft milden oogst. Veeteelt is mede een rijke inkomstenbron voor hem. Het vee zendt hij uit over de groote weilanden en de beemden. Door die enge landwegen, vanwege het rijk overeenhangend gebladerte, bij zeer droog weder soms nog modderpoelen, gaat het vee; is de weg nogal hellend, dan trappelt het in flukse vaart voorbij, gedreven door een der kinderen des huizes.

Ook varkens worden erg veel gemest, en Tongeren heeft een zeer belangrijke biggenmarkt.

De boomgaarden zijn in die streek nog iets speciaal aanlokkends : Men kan er zich te goed doen aan de lekkerste specimen van Vliermaalsche pruimen, Reine-Claudes, van echt-Limburgsche succulante degelijkheid; aan Belle-fleur en alle andere soorten sappige appelen, zoete peren, noten.

Op dit terrein is ook de Haspengouwer zelf een fijnproever. Dat is nog een onderscheid te meer met den Kempischen boer, die om fruit vrijwel niet geeft. De fruithandel is in Limburg van groot belang. Ieder heeft er zijn boomgaard. De grootste boomgaarden worden er vaak verpacht met de vrucht op den boom. Fijne fruit-cultures behoeft men er echter minder te verwachten; op gebied van selectie moet de Limburger nog veel leeren.

De Haspengouwsche boer is rijker dan de Kempenaar. Men treft er ook meer den heereboer aan. Het land is er niet zoo tot kleine

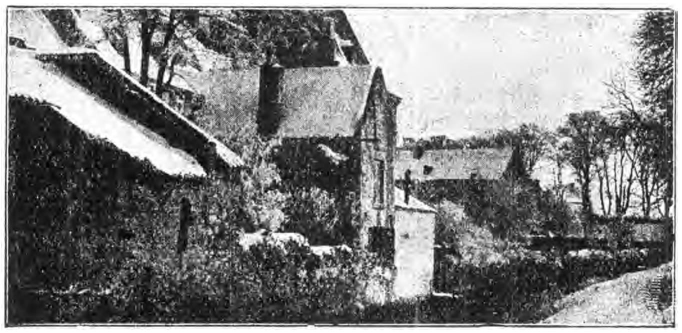

TONGEREN : LAKENMAKERSTOREN

stukjes verdeeld. De Haspengouwsche boer ziet ook altijd grooter; hij is misschien ook van huis uit verstandiger, knapper, maar ook minder onder den invloed eener grootstad; hij leeft meer afgezonderd.

Over economische bedrijvigheid sprekend, kan nog gezegd dat in deze streek eigenlijke groot-nijverheid niet te vinden is.

De Volksaard.

De Zuid-Limburger is een individualist. Grootsche betoogingen zal men er zoo goed als nooit weten plaatsvinden; daar is hij te

Dan eerst heeft de geestdrift hem te pakken; maar ook ten volle. Maar vooraleer zoo ver te zijn gekomen, is steeds een vloed van geestigheid en pittige opgeruimdheid over de kwestie uitgestort, dat alles in het smakelijkste Vlaamsch-Duitsch dialekt, dat men hooren kan.

De overweging en de woordenwisseling die hem tot een gevestigde overtuiging leiden, zijn nooit direct stroef-combattief, steeds ridderlijk, gentleman-like.

Groote hoedanigheden komen bij hem aan het licht : Kalmte in handelen en helderheid van gedachten; opgeruimdheid en geestig-

TONGEREN : INTERIEUR DER HOOFDKERK

nuchter-kritisch voor aangelegd; van een algemeen-opgezette werking houdt hij slechts matig en ziet er geen nut in.

Maar integendeel is hij verzot op het kleine groepje. Daarin kan hij vertrouwelijk zijn en de zaken bekijken en bespreken zonder zich

op te winden, tot op een gegeven oogenblik de heele zaak synthetisch voor hem vaststaat.

heid. Mij dunkt het steeds, dat men zich bij deze menschen onder een volksgroep voelt, die zijn ras-eigenaardigheden zuiver heeft weten te bewaren. Hierbij valt ook aan te

stippen, de voorliefde voor wonderlijke vertelsels, sprookjesachtige geschiedenissen die met hekserij gekruid mogen zijn. Men voelt dan alsof zij er wel gaarne aan gelooven zouden!

Wonderlijke geschiedenissen zijn er trouwens ook meer dan elders nog werkelijkheid. Onder andere, die van de drie ouderlingen, die er sinds onheuglijke tijden in een geheimzinnig huis woonden te... en in 1920 door een toeval voor 't eerst vernamen dat er oorlog was geweest.

Een speciaal pluimpje verdient de Limburger vanwege zijn gastvrijheid en erkentelijkheid. 't Zijn waarlijk menschen met een goed hart. Hun lieve, zangerige taal en hun trouw uiterlijk zijn de spiegels hunner ziel.

aard om de dorpsbewoners belang in te boezemen, zijn vrij beperkt. Maar met het vlugge verstand dat hen kenmerkt en de leuke spitsvondigheid, de blijmoedige uitgeslapenheid, die hen allen gegeven is, belicht ieder die gebeurtenissen en aangelegenheden van uit zijn gansch eigenen gezichtshoek. Men voelt direct achter hun eenvoudigste uitspraak een zelfstandige wijze om de zaken te beschouwen en te voelen; men wordt onmiddellijk het type gewaar. En dan is het meestal treffend die harmonie te kunne vaststellen tusschen de uiterlijke verschijning en de innerlijkheid van hun wezen. Je voelt je met het volste vertrouwen tegenover oprechte naturen.

Ik zie « Onkel Walter »... Rijzige gestal-

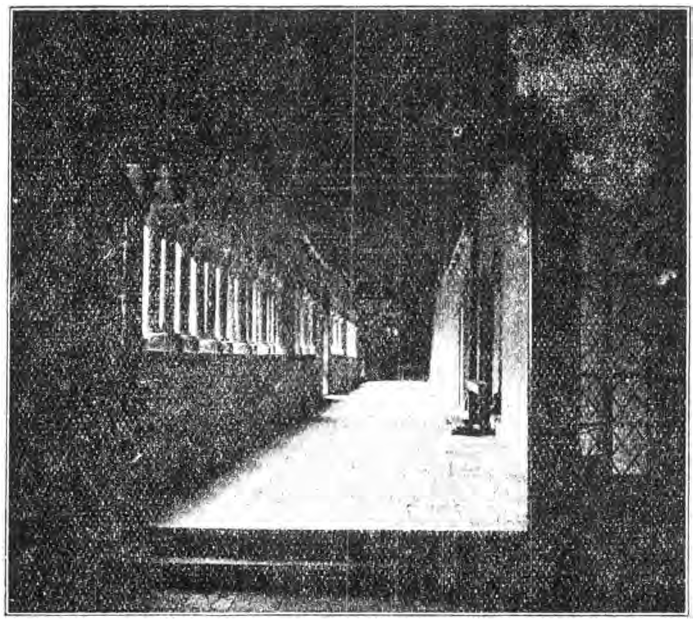

TONGEREN : KLOOSTERPAND

Zuid-Limburgsche Typen.

Daar straks schreef ik over het individualisme van den Haspengouwer. Niets is meer opvallend, als men in een der kleine dorpen (ze zijn het meest al) een thuis heeft gevonden. Het heele dorp is schier aan mekaar verwant, natuurlijk in alle geval met elkaar bekend en leeft onderling op goeden vriendschappelijken voet.

Voor iemand die menschen niet enkel voorbijgaat zonder ze de moeite waard te achten, hun aandacht of vriendschap te gunnen, is deze streek een land van typen. Onweerstaanbaar trekken ze je aan en eens met hen op scheut, voel je het intense genot een kijk te krijgen op 't leven dat deze boerenmenschen leiden.

Het nieuwsmateriaal en de dingen van

te, breedgeschouderd, massief gebouwd, de blauwe bril op, om zijn oogen te sparen, de hooge vilten hoed, van voor omlaag geslagen. — Op de zware klompen komt hij daar aangestapt. Je moet hem eerst kennen, vooraleer er vlot mee over de baan te kunnen; hij praat ook zoo'n vinnig Limburgsch, meer nog gespierd dan dat der anderen. Hij is rentenierend varkens-koopman, (binnen voor den regen), leerde de zaak verder aan zijn zuster's zoon waar hij — ouwe jongman tot zijn spijt! — bij inwoont.

Zoo zachtjes aan komt hij in 't gesprek mee, streeft wat halsstarrig zijn eigen gedachtengang na, maar schiet dan plots opgeknapt in met een goed bedachte en geformuleerde vraag of een fijne detail-bemerking, meestal een geestigheid, droogweg ten beste

gegeven. Komt dan de repliek, dan zal Onkel Walter eens even lachen en de blinkende tanden laten zien! — Zich laten fotografeeren wil hij niet.

Tante Filomène bereddert het huishouden, wat niet meevalt met drie groote zoons, je kan me gerust gelooven! Maar dat is aan haar niet te zien, op dat rustig, innig-goed gelaat, zóó dat het je altijd heel even schijnt toe te lachen. Terughoudend is ze, op het verlegene af, kalm in het gesprek, nooit uitschietend en kwetterend, altijd gemeten, met volle sappige klanken, in zangerig dialekt, met een innigheid en een warmte die tot in de ziel doordringen. Gastvrij natuurlijk als allen;blij om de geboden gelegenheid gastvrij te kunnen zijn. Onder prettig kouten kan je bij haar dan ook genieten van 'n bakje onvervalschte zoute koffie, volgens Limburgsch recept, met heerlijke vlaai.

BEUKENBERG BIJ TONGEREN

Een harer zoons is doofstom: Anton. Een knap gezicht, regelmatig van sneê, schoon zelfs. Doch dat alles is slechts bijkomend! Maar wat mij lief is, zijn die paar schrandere, echt-blije en goede kijkers in den kop, die van je lippen gretig lezen wat je zegt. Want weten wil hij, en steeds maar meer! en hij wil je ook antwoorden en zeggen wat hij denkt en voelt over dit en dat. Hij wil eerst altijd liefst even de kat uit den boom kijken; eerst afwachten tot hij een goed teeken ziet. Hij doorziet je voor je de kans hadt je voor te stellen en dan staat zijn opinie vast. Een jongen met sprinkelend verstand en een gouden hart! Stevig als zijn Vlaamsche handdruk, Vlaamsch ja, want hij is overtuigd flamingant.

Onkel Juul! — Hij lacht en frazelt zoo even om door zijn eerste verlegenheid te geraken. Je houdt je natuurlijk gewoon kalm, zegt hem een paar rustige woorden en je bent er mee klaar. Hij begint ook gansch kalm met je te

kletsen. Maar let op! want van tijd tot tijd wil hij zoo eens beproeven of 't hem lukken zou een mop te tappen. Nee, dat kennen we al, jongen! Je overdondert hem natuurlijk. Waarop een uitbarsting van pret en een nog sterker vooruitzetting. Want in zijn diepste is Onkel Juul : een fantast. In zijn dagelijksch leven een rustig werker : timmerman, maar boert ook wat mee, plukt in den zomer mee fruit, en zoo meer.

KASTEEL VAN 's HEEREN-ELDEREN

Hij stelt belang in tuinbouw, deed enkele jaren aan zelfstudie; werd zoodoende ook vertegenwoordiger van den Belg. Boerenbond.

U gevoelt wel, hij gebruikt zijn hersens en heeft van veel dingen verstand, is niet eenzijdig ontwikkeld en nog minder oppervlakkig. Je hebt er wat aan met hem een avondje te gaan « kallen ». Hij heeft zelfs de allures van een meer sociale positie bekleedend mensch : biedt je een borreltje en een cigaar aan. Hij weet te leven... Hij leve lang!!!

Vader N. L. is het hoofd van een flink kroost, dat neiging vertoont zich over heel Vlaanderen te verspreiden! En hoe kon 't ook anders? In ieder Limburger zit zoo een beetje de trekzucht. Buitendien is Vader L. een man met initiatief en die durft aanpakken, alhoewel steeds met mate. Juist daar schuilt zijn kracht. Juist genoeg. Hij timmert, hij boert, hij doet de markt, hij handelt in fruit. Wat doet hij niet? Rusten. Hij rekent uit en houdt vol en regelt en schikt alles ten zege! Nooit had ik hem gezien, maar wij kenden elkaar van goed hooren spreken over elkander. Toen kwam de eerste ontmoeting; die vergeet ik nooit. Ik wandelde met hem voor 't eerst van mijn leven door het Limburgsch landschap en genoot er onuitsprekelijk van. En de avond viel, maar wij praatten en discuteerden al maar door over politiek, economie, sociologie en wat weet ik al meer, zonder die geleerde woorden te vernoemen. Die simpele man ontpopte zich echter voor mij, die avond, als een denker.

Die eerste Limburgsche avond, is voor mij steeds een herinnering gebleven die het best van al de gansche Zuid-Limbugsche aantrekkingskracht synthetiseerde : Een pracht van een natuur en daarin levend een denkend volk, met gouden hart.

HET KASTEEL BETHO BIJ TONGEREN

Chicago

Chicago's ontstaan is markant voor de Fransche koloniale geschiedenis in Amerika.

Het is bekend, dat de Franschen sedert het begin der 17e eeuw den St.-Laurensstroom opvoeren, Quebec en Montreal stichtten, en in Canada de grondvesten legden voor een koloniale macht die overwegend had kunnen worden indien de wedijver van Spanjaarden en Engelschen zich niet had laten gelden.

Meesters van den St.-Laurens en van de Groote Meren, hadden de Franschen zich gunstig gevestigd om later tot in het hart van het Noord-Amerikaansche gebied door te dringen, tusschen, eenerzijds, de Rotsgebergten en, anderzijds, de Alleghanys dewelke, langs den kant van den Atlantischen Oceaan, het verdertrekken der Engelschen naar het Westen stuitten.

Pelsjagers en bonthandelaars, met Fransche missionarissen meêgekomen, trokken weldra van de vallei der Groote Meren in die van den Mississipi en doorliepen het grondgebied door dezen stroom gedrenkt.

De Jezuïeten hadden zich reeds geruimen tijd in het Westen neergezet. Zij hadden er vele inlichtingen ingewonnen over een machtigen stroom, dewelke hun was genoemd als de Misipi, de Messisipi, om ten slotte de Mississipi te heeten. — Pater Marquette, gedreven door het verlangen om zielen te redden, had besloten deze te zoeken op de boorden van den geheimzinnigen stroom. Samen met Jolliet, een zeven en twintigjarig zeer ontwikkeld en niet minder wilskrachtig man, zette hij een expeditie op touw. Na nauwgezette toebereidselen vertrokken zij, den 17n Mei 1673, van het Michigan-meer, met vijf man. Den 17n Juni ontdekten zij den Mississipi.

Bij de samenvloeiing van den Arkansas keerden zij op hun schreden terug en langs den Chicago bereikten ze opnieuw het Michigan-meer.

Eenige jaren nadien vestigde Cavelier de La Salle, op de plaats waar nu Chicago ligt, een kleine post van weinig belang, evenwel een pleisterplaats op den weg dien de Franschen volgden die zich naar den Illinois begaven.

In 1803 bouwde de Amerikaansche Regeering er een fort hetwelk in 1812 deelnam aan den oorlog tegen de Indianen.

Maar van de « stad » Chicago was er nog geen spraak.

In 1831 werd het graafschap Cook ingericht; het dorpje Chicago werd er de rechterlijke hoofdplaats van. Onaanzienlijk was deze hoofdplaats zeker, want in 1835 telde Chicago nog maar een vijftigtal woningen.

Het dorp was evenwel goed gelegen. Scheepvaartinstellingen kwamen er tot stand; een kanaal werd gegraven; de grondspeculatie deed er zich eindelijk gelden en zie, plots neemt Chicago een onverwachte uitbreiding.

In 1852 werd de stad met het Oosten verbonden door middel van een spoorweg, een feit dat in handelsopzicht haar belangrijkheid vertienvoudigde. In 1870 telde Chicago reeds meer dan 300.000 inwoners.

De uitbreiding van de stad ging andermaal een groote vlucht nemen ten ze, den 8n Oktober 1871, door het vuur zoo goed als geheel vernietigd werd, een ramp waarvan de gidsen in Chicago wel eens gewagen als van « den grootsten brand sedert dien van Rome onder Nero ». Het was inderdaad een geweldige vernieling. Voor de twee derden bestond de stad uit houten woningen. Begunstigd door een fellen westenwind, vernietigde het vuur op twee dagen tijds plus minus 20.000 huizen, berokkende voor twee honderd miljoen dollar schade en beroovend honderd duizend inwoners van onderdak. Drie jaar nadien was alles terug opgebouwd, — ditmaal evenwel in steen.

En Chicago ontwikkelde zich voort op ongelooflijke wijze.

De stad telde, in 1900, 1.700.000; in 1910, 2.185.000; in 1920, 2.700.000 inwoners.

Ten huidigen dage telt ze drie miljoen zielen. Naar het bevolkingscijfer is Chicago de tweede grootste stad van de Vereenigde Staten.

Chicago heeft zich in te vlug tempo ontwikkeld. Als geheel is het geen schoone stad. Ze is niet àf en de harmonische lijn, welke de tijd zoo opvallend trekken kan, ontbreekt. Sommige van haar schoonste wijken worden door groepen van ellendige huizen bedorven, en vele van de huizen zijn er vuil.

Maar dat is Chicago!

Levendige haven, bergplaats en uitgang van een overgroote landbouwstreek, belangrijkste spoorweg-centrum der Vereenigde Staten, nijverheidsmidden zonder wederga.

De stad is rechthoekig en strekt zich langsheen het Michiganmeer 40 kilometer ver uit. Een rivier verdeelt ze in drie districten. Deze districten zijn met elkaar verbonden door honderden bruggen en tunnels.

De stadskern : zaken-centrum, wijk der groote winkels en der reuzenhotels, terminus van de bijzonderste tramways, wordt omvat

door « the loop », aangeduid door de luchtlijnen van de hangende treinen die hun verdoovend geraas mengen met de geruchten der opgepropte en zenuwachtig wriemelende straten.

Gelukkig is dàt niet heel Chicago.

We zegden reeds dat Chicago gebouwd is langsheen een meer. Dat meer is prachtig! Op eenige honderden meter van het stadsgeroezemoes kan men de rust van het strand vinden. 's Avonds komt daar een leger bureelbedienden, dactylo's en kinderen zich ontspannen; de hemel is er blauw en de horizont is er gedroomd schoon, onbelemmerd voor den rust zoekenden geest.

Chicago bezit meer dan zeventig parken en hoven. Sommige ervan beslaan meer dan 10 en 20 miljoen vierkante kilometer. En toch, niettegenstaande zijn hoven en zijn strands bezit Chicago niet het zeer bijzonder « charme » der bloemen- en schaduwrijke steden, — als Washington bijvoorbeeld.

Evenmin blinkt Chicago uit door het aantal, de schoonheid of de antikwiteit van zijn monumenten, — al zijn er vele en zeer pronkerige. In dit schoonheids- en artistiek opzicht wordt Chicago overtroffen door Boston. Men zoeke zijn kenschetsend karakter ook niet in zijn cosmopolitisme. Wel is het een feit, dat, in 1900, het derde van zijn inwoners in den vreemde geboren waren; dat er toen in de stad veertig verschillende talen werden gesproken; dat, in 1910, Chicago, door het aantal nationaliteiten op zijn grondgebied vertegenwoordigd, de tweede « ville bohémienne » van de wereld was geworden, de derde Zweedsche stad, de vierde Noorsche, de vijfde Duitsche. Maar, 1460 kilometer daar vandaan ligt New-York, in dat opzicht merkwaardiger.

Chicago is ook niet de rekordstad wat vlugheid van uitbreiding betreft; hierin is Detroit rekorddraagster, want hare bevolking klom binnen vijf en twintig jaar met 331 ten honderd.

Onder de Amerikaansche steden blinkt Chicago uit door den aard en de verhoudingen van sommige zijner nijverheden. Het volstaat wat naders te zeggen over de vleesch- en ingelegde waren-nijverheid, over deze der landbouwmachines en der spoorwegwagons (Pullmann).

Chicago's vleeschnijverheid bezit een wereldfaam. Stout vergelijkend, zouden we kunnen zeggen dat deze nijverheid op dezelfde lijn staat met de Niagara-watervallen en de Brooklijn-brug. Hij die acht en veertig uur in Chicago blijft, moet de geurende, cacophonische « stock-yards » bezoeken, die het eene jaar door het andere, 15 tot 20 miljoen ossen, kalveren, zwijnen en schapen ontvangen en deerlijk gemetamorphoseerd teruggeven.

Deze slachterijen voorzien de 350 « packers » of beenhouwers van de stad, onder dewelke Armour en de Gebroeders Swift vooraan.

Het is licht te begrijpen, dat een voorstelling bij deze heeren niet bepaald idyllisch kan worden genoemd. Wel is de voorstelling eenig in haar soort en die soort is op zichzelve iets zeer bijzonders.

Om zich daarvan te overtuigen volstaat het een bezoek aan Swift te brengen. Swift heeft zoowat 50.000 werklieden in dienst en de beenhouwerij wordt door hem in 't groot uitgeoefend. Hij verkoopt aan de klein-verkoopers van gansch de Union. Zevenduizend koel-wagons, eigendom van de Maatschappij, en die onophoudend in dienst zijn, verzekeren een vlug vervoer der vleezen.

Armour is meer de zaak der ingelegde waren en neven-producten, welke laatste niet het geringste deel van zijn activiteit in beslag nemen en een niet onaanzienlijke inkomstenbron vertegenwoordigen. Benevens « corned beef » brengt Armour voort : margarine, olie, gelatine, zeep, borstels en penceelen, viool-snaren, enz. Bij Armour gaat niets verloren.

De werkwijze van Armour is bijna dezelfde als die van Swift ; de dieren worden met vele tegelijk boven op de inrichting gebracht. Vervolgens blijft er hun niets anders te doen over dan naar beneden te komen in altijd kleiner wordende fracties, tot beneden waar de verzending gebeurt. Aanzienlijke werkbesparing, zooals men ziet : het transport van vleezen, huiden en afval geschiedt vanzelf, dank zij de wet der zwaartekracht schrander toegepast.

Eenmaal binnen de inrichting, landen de dieren langs een gang in een smal hok aan, waar de slachter ze met den hamer bewerkt. Vandaar worden ze naar de slachtzaal gebracht, alwaar ze de onderscheidene slacht- en zuiveringsbewerkingen ondergaan. Al deze bewerkingen volgen elkaar zoo snel op en geschieden met een zoodanige bedrevenheid, dat er wat minder dan een half uur toe noodig is om van een levenden os een respectabele hoeveelheid beefsteaks, tusschenribstukken, filets en andere fijne beetjes te maken. De schapen en de zwijnen ondergaan een behandeling, dewelke nagenoeg gelijk is aan die welke op de ossen en de kalveren wordt toegepast. En de dieren welke onder de handen van Armour vallen, zijn er niet beter aan toe dan degene, welke in die van Swift geraken...

Chicago gaat er prat op — en terecht — de grootste voortbrengster van de wereld te zijn van ingemaakte waren. Maar zij is ook nog op ander gebied nummer 1. Nauwgezette statistiekers kennen aan Chicago de eerste wereldplaats toe voor een vijftigtal bedrijven. Deze lijst aanhalen zou slechts dit opstel langdradig maken. Maar het is ten slotte toch belangwekkend te vernemen, dat Chicago de grootste voortbrengster is van landbouwmachines, telefoon-toestellen, cement, klavieren, lampekappen, meubels en hoeden; de grootste hout- en graanmarkt; het grootste spoorwegcentrum van de wereld.

Chicago is, onder de groote steden, de gezondste van de wereld; — zij bezit de machtigste electrische centrale en het grootste aantal parken. Eindelijk is zij de stad, waar men per dag het grootste getal telegrammen ontvangt en verzendt. Meerdere rekords — en niet van de minst interessante — haal ik niet aan...

Men kan zich over Chicago bezwaarlijk uitlaten zonder te spreken over het groot werk waarop de stad prat gaat : de constructie van het « drainage canal ». Een van de meest buitengewone ondernemingen en tevens een van de best geslaagde van Chicago is de aanleg van het kanaal, hetwelk de orde der natuur omverwerpt of herstelt naargelang men doordringt in de geschiedenis van de vorming van het Amerikaansch vasteland. Men weet dat heden ten dage de waters van de groote meren langs de Niagara naar den Atlantischen Oceaan vloeien. Chicago is dus verplicht geweest de lichte helling van den bodem te volgen om zijn zuivere en vuile waters, en inzonderheid zijn rioolwaters naar het meer te drijven. Maar langs een anderen kant, door het feit dat het meer was zijn vergaarbak van drinkbaar water, prachtig water, gelijk aan dat van het meer van Genève, — alle verhoudingen op 't oog gehouden! — zag ze weldra in dat zijzelve haar drinkwater vergiftigde. Wat viel er te doen? De ingenieurs en aardkundigen die in die streek, welke geen merkelijke helling vertoont, steeds voordeel trekken uit de minste helling van het terrein, kwamen op het gedacht een oude, verlaten bedding uit de ijstijdperken voor hun doel aan te wenden. Die bedding liep van het meer weg inplaats van er heen te voeren en gaf uit in een bijrivier van den Mississipi. Een kanaal werd gegraven met een zoodanige helling, dat de van het meer weggeleide riolen er hun inhoud in uitstorten en deze vermengen met een loopend water, waar hij gezuiverd wordt en tenslotte vervloeit in den Illinois. Dit kanaal waaraan van 1872 tot 1900 gewerkt werd en 25 miljoen dollar kostte, heeft een lengte van 45 kilometer en werd over zeer grooten afstand in rotsbodem gedolven.

Sedert dit kanaal werd aangelegd, dulden de inwoners van Chicago niet meer dat men hen plage op het punt van hun drinkwater.

Een mooi Waalsch Hoekje

Wezet (Visé) en omstreken

Wezet is zijn voormalige Nederlandsche naam, die uit vroegere oorkonden bewaard gebleven is, en die door den koningsvogel van een der uit onheuglijke tijden nog bestaande boogschuttersgilden fier als inscriptie gedragen wordt : « Ich bin von Wezet » — zulks dan in het Nederduitsch, waarvan uitspraak en uitdrukkingen nog in het Vlaamsch dialect uit de omstreken van het Waalsche stadje heel eigendommelijk opklinken.

Sinds den oorlog wordt enkel de Fransche naam nog gebruikt, en wel in breede kringen. In 1914, tijdens die onheil-zwangere Augustus-maand, heeft het lachende stadje-aan-de-grens zijn meerder bekendheid **duur betaald.** Van heel de stadskom bleven na den doortocht van de vijandelijke troepen, maar rookende puinhoopen meer over, en weldra was de bevolking in de omstreken en in Holland, rond en in het nabijgelegen Maastricht verspreid, ellendig en noodlijdend.

Frisch, luchtig en flink is Wezet uit de ramp heropgebouwd, ruimer en rijker wellicht dan vóór den oorlog, zij 't dan ook zonder veel artistieke bekommernis vanwege de bouwmeesters en aannemers, en met volledig gemis aan eenheid en strakheid van lijn, wat wel van de meeste heropgebouwde steden en dorpen in ons land kan gezegd worden.

Toch heeft Wezet, als stedeke, niet alles van zijn eigen, persoonlijk karakter verloren en dat eigens dankt het wel vooral aan zijn voordeelige ligging in het wijdsche, lachende Maasdal, onder Luik, vanwaar het per trein en in den Zomer zelfs per boot gemakkelijk te bereiken is. De meeste toeristen die Luik en omgeving bezoeken, trekken stroomopwaarts, naar het Zuiden toe. Weinigen gaan stroomopwaarts naar het Noorden toe, om langs Wandre, Cheratte, Argenteau, — àl lieve dorpjes, — het kokette Visé te gaan bezoeken.

Het stadje zelf kan op een zonnige namiddag heelemaal afgeloopen worden. Opper-

best leent het zich tevens als uitgangspunt voor tochten in de omgeving, ofwel langs de Maas verder het Noorden in, ofwel langs het Luik-Maastricht kanaal met eenerzijds keurig-belaande, anderzijds prettig-beheuvelde boorden, over Lanaye en Klein Lanaye, van waaruit Canne met zijn heerlijke, eigenaardige St.-Pieters- en Muizenbergen (de laatste meer bekend sedert de rampspoedige grondverzakking welke jongstleden plaatsvond) gemakkelijk kan bereikt worden. En ik kan aan elken toerist met zin voor natuurschoon en verrassende uitzichten verzekeren, dat het de moeite loont!

De tocht kan gaan, langs minder verrassend-mooie, evenwel toch ook bekoorlijke landschappen, over Moelingen in 't Hollandsch Eysden, naar Maestricht, de aloude Limburgsche stede. Ofwel de velden in, naar Berneau of andere wilde, eigenaardige dorpjes, die hier broederlijk naast elkander liggen, langs de kronkelende Berwinne, een beekje, dat te Visé in de Maas vloeit, — ofwel langs een licht-stijgende, bekoorlijke baan met aan één kant prachtige vergezichten op en over de kalm-majestatisch vloeiende Maas, naar het oude Dalhem toe, dat daar nietig, maar lachend in zijn bescheidenheid, te droomen ligt van voorbije grootheid, toen het heerschte over de heerlijkheid van dien naam. Een paar brokkelende muren, alléén op een steile hoogte, blijven nog over van zijn vroeger kasteel. Een andere aantrekkelijke wandeling is die naar Haccour, het welvarende, nijverige dorp, hetwelk achter hagen en struikgewas, bij 't kanaal ligt, en van waaruit men dra de schilderachtige Jaar- of Jekervallei bereiken kan, met Tongeren als einddoel.

De fiets kan in al die omgevingen zijn dienst bewijzen, — want waar de weg al eens wat erg stijgt, daar kan hij best te voet worden voortgezet, hetgeen trouwens niet zonder charme gepaard zou gaan. En zoo vreeselijk steil zijn de wegen over 't algemeen toch niet. Ook hier rezen de autobusdiensten sinds een paar jaar, vlug als paddestoelen uit den grond en ze brengen u, vóór het vallen van den avond, weer tijdig te Visé terug, als g'u ergens, onder den toover van het afwisselend landschap, mocht verlaat hebben.

Gasthoven, heel keurige zelfs, waar men zeer goedkoop eet en luchtig slaapt, vindt men in het stadje naar wensch, want het hotelwezen was hier, vóór den oorlog al, degelijk ingericht, — zulks vooral naar aanleiding van het in den Zomer, tijdens het vischseizoen, levendig bezoek van in- en uitheemsche hengelaars. En dan de Luikenaren, die gezellige kwanten. Als de Luikenaar niet weet hoe of waar zijn Zondag door te brengen, dan vindt hij toch steeds een meevallende oplossing : « Laat ons naar Visé gaan, om gans te eten. » — Want, ja, dat is de specialiteit van het Waalsche stadje : ganzen, met zooveel zorg gekweekt, zoo kundig gepluimd en zoo lekker gebraden door de pallieterende bevolking, die reeds al de oorlogsellende vergeten heeft en veel houdt van goeden kost, van wafels en groote, sappige taarten!

Bij dat materiëele geliefhebber, hetwelk evenwel ook zijn commercieelen ondergrond heeft, (want handelslui van 't eerste slag zijn de bewoners van het levendig stadje, dat met groote winkels bij de vleet pronkt, zonder vrees voor doodende concurrentie!) bezit het stedeke ook zijn meer geestelijke specialiteit. Dat de bevolking, zooals het trouwens in heel het Luikerland het geval is, muzikalen zin en aanleg heeft, merkt men al spoedig : muziek- en tooneelfeesten zijn schering en inslag! Een doorgrondend opmerker heeft algauw een sterk-opvallenden zin voor uiterlijk vertoon, met kleur in handeling en woorden, ontdekt. Die karaktertrek vindt wel zijn meest eigenaardige uiting in het eeuwenlange standhouden van de « Compagnies Royales des Arbalétriers et des Anciens Arquebusiers de Visé», die hier elk over een eigen, ruim lokaal, met daarbijhoorende feestzaal beschikken en hun kleurig en fleurig bestaan met veel omhaal en schilderachtige praal, twee, driemaal per jaar vieren, in onderlingen naijver, die van geslacht op geslacht overgeleverd wordt! Ieder kamp heeft zijn titel, en is er fier op : « Bleu » of « Rouge », want zoo heeten ze in den gewonen omgang, naar de kleur van hun uitgangsbroek. Over die maatschappijen, eigenlijk oude gilden, waarvan de eene sinds de tweede helft der 14e eeuw, en de andere sinds 1579 bestaat, — de oorkonden daarover zijn gelukkig bewaard gebleven en uit den oorlogsbrand gered, — en die een zeer strenge hierarchie behouden, van koning of keizer over generaals en officieren van alle slag tot de gewone soldaten, deel ik in een mer gedocumenteerde bijdrage misschien nog wel wat naders mee.

Laat ik, na die uitweiding, nog spreken over de in hun vroegeren toestand herbouwde kerk en stadhuis (1) van het lachende

(1) De kerk bestaat uit een romaanschen toren, een schip in barokstijl en choor in Maaslandsche laat-gothiek; het raadshuis was een leuke brok Maaslandsche renaissance.

RAADHUIS TE WEZET (VISÉ)
(voor 1914)

stadje. De gebouwen zien er thans heel nieuwbakken uit, maar ze geven toch een gedacht van wat ze vroeger aan stijlwaarde bezaten. Ik verlang ook nog een woordje te zeggen over enkele oude steegjes en pompen, die men bij een doelloos drentelen wel hier en daar nog ontdekken zal, — maar vooral over de mooie, breede majestatische Maas, die daar in schijn zoo goedig achter de huizenrijen verborgen ligt, maar die zoo geweldig huishield in jongstleden wintergetijde! En dan heb ik het vooral over haar heerlijk-frisschen oever aan den overkant van het stadje, naar Hermalle toe. Daar staan villa's en huizetjes blij verdoken achter fleurig groen en rijk-bebloemde tuinen, en daar snateren de dolle ganzen in slooten en vijvers, dat het een aard heeft! En bij de armzalige brug, in het midden van den breeden stroom, ligt het eilandje « Robinson » met slanke popels, breede notelaren en berustende treurwilgen : een blij genot voor het oog dat over zijn boomkruinen de groene, prettige heuvelrijen aan den anderen kant ontwaart; daar aanschouwt men ook de dalende boomgaarden, waarop de koeien als bruine en roode en grauwe vlekken afsteken en zich traag voortbewegen; haast even hoog zijn ze als 't schitterend haantje van den toren, die op eenigen afstand uit het dal oprijst, éénige uiting van stoere, zelbewuste kracht in al het lieflijkteere van het omringende landschap.

Ja, Wezet loont wel de moeite van een reisje of van een zomerverblijf gedurende enkele dagen! De Vlaamsche Toeristenbond heeft er zelfs een aangesloten hotel. In gemoede kan ik het een toerist die voor natuurschoon, frissche uitstapjes en zonnig kleinstadsvertoon gevoelig is, gerust aanbevelen: « Kom naar Visé, al ware het maar om even kennis te maken, — ofwel om er enkele verlofdagen in zalig rondkuieren door te brengen, een verblijf waar ge stellig veel genot zult aan beleven! »

V. DE MAESSCHALCK.

Vervoer en Verkeer

Het Internationaal Wegencongres te Milaan

Door de zorgen der Bestendige Internationale Commissie der Wegencongressen, die haar zetel heeft te Parijs, en zich voor doel stelt, allen vooruitgang in zake van aanleg, onderhoud en uitbating der wegen, verkeer en vervoer daarop, zooveel mogelijk te bevoordeelen, worden er regelmatig (ongeveer alle drie jaar) internationale wegencongressen ingericht.

Het eerste congres werd gehouden te Parijs, in 1908. Daarop volgden Brussel (1910), Londen (1913), Sevilla (1923).

Het vijde internationaal wegencongres werd dit jaar gehouden te Milaan.

Het werd den 6 September l.l. geopend, in het beroemde Sforza-paleis, in aanwezigheid van den hertog van Bergame, vertegenwoordiger van den Koning van Italië; Giuriati, minister van Openbare Werken; Bianchi, o/Staatssecretaris en een groot getal burgerlijke, kerkelijke en militaire overheden van Milaan.

De belangstelling was ditmaal buitengewoon groot. Niet minder dan 1754 deelnemers waren aanwezig, behoorende tot 52 verschillende nationaliteiten, komende uit alle werelddeelen.

Het vierde internationaal wegencongres, dat in 1923 te Sevilla werd gehouden, werd bezocht door 400 personen, uit 30 verschillende landen.

Opvallend was wel hoe, zelfs op een internationaal wegencongres, wanneer dit in Italië plaats heeft, het fascisme zich doet gelden.

Niet alleen op het voorplein der vergaderzaal, waarvan trouwens alle uitgangen zorgvuldig waren afgezet door Italiaansche gendarmen, maar ook in de zaal zelf, de fascisten, in hunne zwarte hemden en getooid met de bekende zwarte calotjes met kwast, in groot getal aanwezig.

Bij het verlaten der zaal door 's Konings vertegenwoordiger, weerklonk de fascistische militaire muziek en bracht de wacht den eeregroet, met opgeheven rechterarm; door de burgerlijke, militaire en kerkelijke overheden op gelijke wijze beantwoord.

Wat ook mag opgemerkt is, dat de rede van Japan's eerste gedelegeerde werd uitgesproken in zijn landstaal. Een lesje voor ons, Nederlanders, die maar al te graag, op internationale congressen, liever gebrekkig Fransch brabbelen dan ons eigen taal te spreken.

Ten einde het werk der congressisten te vergemakkelijken, werden er twee verschillende secties samengesteld, waarin respectievelijk werden behandeld : aanleg en onderhoud der wegen; verkeer en uitbating.

Bijzondere aandacht werd geschonken aan den aanleg van betonwegen. Acht landen, waaronder België, hadden desbetreffende verslagen ingediend. De besprekingen nopens deze kwestie werden samengevat door den algemeenen verslaggever Rampazzi, in een zeer belangrijk rapport, dat werd aangenomen.

Verder kwam de bestrating in bitume en asfalt te berde, en werd er onderzocht welke standaardeischen er dienen gesteld aan bouwmaterialen gebruikt voor het aanleggen van wegen in koolteer, bitume en asfalt.

In zake van verkeer en uitbating, werd er aangedrongen tot het houden, in alle landen, eener eenvormige verkeersstatistiek. Ook werd grondig onderzocht, al wat betrekking heeft op uitbreiding en aanleg der steden, met het oog op het steeds intenser worden van vervoer en verkeer op de openbare wegen.

Over dit punt had de Belgische Regeering eveneens een belangrijk verslag ingediend.

Op de noodzakelijkheid van het bouwen van speciale wegen, uitsluitend ten gebruike voor automobielen, werd gewezen. Dergelijke « autostrade » werd reeds aangelegd in Italië, en bewijst er uitstekende diensten. (1)

Het Congres onderzocht in hoofdzaak de finantieele zijde dezer kwestie, met het oog op het dekken der groote kosten, gevergd voor het aanleggen van dergelijke automobielbanen.

De besprekingen van al deze vraagstukken hebben bewezen dat, sedert het congres van Sevilla, in tal van landen, niets werd verwaarloosd om het steeds acuter wordende problema van aanleg en onderhoud der wegen en dit van het verkeer en vervoer, in den besten zin op te lossen.

Gedurende het congres hadden de deelnemers de gelegenheid, te Milaan eene uiterst belangrijke tentoonstelling te bezoeken, welke betrekking had op wegenbouw en wegwerken. Prachtige verzamelingen van bouwmaterialen werden er ten toon gesteld en zeer interessante proefnemingen genomen.

De wegenwerken rond Milaan werden bezocht, alsook de autodroom van Monza, waar door den Ingenieur Puriceli, een lunch werd aangeboden. Ook werd de autostrade van Milaan naar Varese een bezoek gebracht. In deze laatste stad had eene officieele receptie plaats.

De congressisten bezochten eveneens Rome en Frascati, waar door den Gouverneur der provincie, in de tuinen der villa Torlonia, een prachtigen lunch werd aangeboden.

Het congres werd gesloten in het Capitool, in aanwezigheid van den minister-president Mussolini, den minister van Openbare Werken en den Gouverneur van Rome.

De Duce hield de slotrede.

A. PERSIJN.

---

(1) De eerste Italiaansche autostrade, waarvan het grootste gedeelte thans is voltrokken, verbindt Milaan met de Lombardische meren en loopt over Lainate, Gallarate, Varese, met twee vertakkingen : Lamate-Como en Gallarate-Vergiate. De gezamenlijke lengte bedraagt 85 KM.

In Duitschland voorziet men ook, binnen kort, den bouw van een « reuzen-autostrade ». Te Frankfurt a/Mein werd eene vereeniging gesticht, die zich ten doel stelt, Duitschland speciale autowegen te geven, naar den trant van die in Italie.

Het eerste ontwerp betreft een autostrade van Hamburg naar Bazel, over Hannover, Goettingen, Frankfurt, Karlsruhe en Freiburg i/B. Lengte : 830 Km. Aanlegkosten 160 millioen mark.

Later denkt men den weg door te trekken tot Milaan, via den St.-Gotthard. Toegangswegen tot dezen hoofd-autoweg zouden weldra volgen.

Vijfde Landdag te Diest
(vervolg en slot)

Met groot genoegen stellen we vast, dat de officieele lichamen onze vereeniging stilaan beginnen te erkennen. De provinciën Antwerpen en Brabant kenden ons elk 3000 fr. toe in 1924. Ook van het Ministerie van Kunsten en Wetenschappen ontvingen we 1000 fr. tot bevordering van ons naschoolsch werk.

Met bijna algemeenheid van stemmen werden, in den loop van vorigen zittijd, volgende toelagen aan den V. T. B. toegewezen :

Provincie Antwerpen	fr. 6000
Provincie Brabant	fr. 3000
Provincie West-Vlaanderen	fr. 1000
Provincie Oost-Vlaanderen	fr. 1000

Aan de leden van genoemde Raden onzen oprechtsten dank voor de blijken van instemming en vertrouwen, welke zij aldus ten opzichte onzer werking geven. Het spijt ons evenwel in dezelfde mate, te moeten vermelden, dat de vijfde Vlaamsche provincie uitzondering maakt, nl. Limburg. Limburg is schijnbaar nog niet overtuigd van de belangrijkheid van ons organism, weet onze werking nog niet op prijs te stellen, heeft wellicht nog niets gemerkt van onze onverpoosde bedrijvigheid om de schoonheid en de heilzaamheid van het Kempenland bekend te maken, niet alleen hier maar tevens in het buitenland. Herinneren wij terloops ook aan de stichting, op initiatief en onder patronaat van den V. T. B., van de Vereeniging tot Bevordering van het Vreemdelingenverkeer in de Kempen.

Onzen welgemeenden dank gaat natuurlijk ook tot de verschillende gemeenten, welke begunstigend lid van onzen Bond zijn geworden.

De penningmeester eindigt met nogmaals de aandacht te vragen voor het grootsch toekomstplan : het **Eigen V.T.B.-Huis.** (Ovatie).

De voorzitter dankt den penningmeester voor zijn zaakrijke uiteenzetting.

Nogmaals komt de wakkere ondervoorzitter, Dr Leurs, aan het woord.In een schitterende improvisatie, zooals hij dat alleen kan, in een rede die geestdrift ontsteekt, schetst hij den vooruitgang van den Bond en werpt scherper licht over de toekomst. Hij brengt hulde aan den heer Arseen Kennes, provincieraadslid, aanwezig, en door wiens toedoen de provincie Antwerpen de toelage, ten voordeele van den V. T. B,, van fr. 3000 op fr. 6000 bracht. Hij prijst de Afgevaardigden, inzonderheid deze van zoo verre gekomen : de heeren Steverlynck, van Kortrijk, Pijck van Brugge en Dankelman, van Maastricht.

De V. T. B., wij kunnen bijna zeggen Vlaanderen, was vertegenwoordigd te Parijs op het « Congrès International de la Route ».

Ja, zoo gaat spreker voort, wij hebben voor Vlaanderen reeds beduidend wat gepresteerd, maar er is nog véél te doen! Dat weten we, dat worden we dagelijks klaar en duidelijk gewaaar! Wanneer we, volgend jaar, ter gelegenheid van het vijfjarig bestaan van den Bond, elkander zullen wederzien, dan zullen we, laat ons hopen en vooral er voor werken, dan zullen we mogen juichen om de kracht en den invloed, welke in velerlei opzicht van den V. T. B. zullen uitgaan. Over afzienbaren tijd moet ieder in ons land en moeten zeer velen in den vreemde beseffen, dat de V. T. B. een eersterangsorganisme is hetwelk, wars van alle provincialisme, in dienst van het goede, voor niets terugschrikt! (Een storm van toejuichingen beaamt deze tintelende rede).

Raadslid Kennes vraagt het woord om te verklaren, dat de Provincieraad van Antwerpen de toelage aan den V. T. B. verdubbeld heeft, vooral omdat de Bond flink gepresteerd en deze stevige aanmoediging ruimschoots verdiend heeft. Hij belooft, als trouw lid, steeds de belangen van den V. T. B. te zullen behartigen.

Niemand vraagt verder het woord. Dr. Pil sluit deze geestdriftige vergadering.

Na deze welgeslaagde zitting begaf de groep, niettegenstaande het onbarmhartig weder groot in getal, zich naar het Stadhuis, alwaar de Heer Burgemeester, omringd door de leden van het Schepencollege, de deelnemers op zeer hartelijke wijze verwelkomde. De Burgemeester gevoelt zich vereerd, den V. T. B., namens de stad Diest te mogen begroeten; hij vraagt de aandacht van de bezoekers voor het alleszins merkwaardige en ongeschonden bewaarde Diest, met zijn Begijnhof, zijn kerken, zijn oude huizen, zijn goede bevolking, zijn gilden welke in folkloristisch opzicht zeer merkwaardig zijn, — voor de speciaal te dezer gelegenheid ingerichte tentoonstelling van de kostbare voorwerpen door de gilden nog bewaard; drukt de hoop uit dat allen in zijn stad een aangenamen dag zullen doorbrengen.

Dr. Pil betuigt den dank van den Vlaamschen Toeristenbond voor deze sympathieke ontvangst en voor den steun welke het Gemeentebestuur ons verleende. Dr. Pil roemt de kunstschatten van Diest, ten zeerste geschikt om den toerist te lokken. De geschiedenis van Diest gewaagt van een groot verleden, van een bloeiende nijverheid, van tal-

rijke flinke gilden, van den heldenmoed der bevolking. De Voorzitter besluit zijn woorden met de herinnering aan de moedige houding der Diestsche bevolking tijdens de droeve periode van den Boerenkrijg. Deze twee toespraken werden op warme toejuichingen onthaald.

Daarop gaf, onder de kloeke hand van stadsbeiaardier Van den Plas, de beiaard zijn mooiste liederen ten beste ter eere van de bezoekers.

De deelnemers namen plaats in het portaal der hoofdkerk waar een welgeslaagde foto van de groep werd genomen.

Onder druipende regenschermen wordt de Landdag voortgezet. De Heeren Pol de Mont en Prof. Leurs vergasten de deelnemers, — bij dewelke zich vele Diestenaars hebben gevoegd, — op welingestudeerde, goed verzorgde wandelvoordrachten.

Het Stadhuis, een keurig gebouw in classicistische barok, kwam eerst aan de beurt. Onder de toejuichingen der aanwezigen neemt Pol de Mont het woord over de tentoongestelde kunstschatten der gilden : zilverwerk, merkwaardige beeldjes, oude geschriften. Al de gilden van Diest hadden samengewerkt om deze tentoonstelling tot een merkwaardig geheel te doen groeien. De wandeling gaat naar « Het Laatste Oordeel ». Voor de talrijke toehoorders was het een buitenkansje den geestdriftigen geleerde te hooren spreken over de zoo belangwekkende schilderij, waarover hij, — benevens in enkele dagbladartikels — ook schreef in « De Toerist » van 1 Mei. Inmiddels gaf Dr Leurs, op de pui van het Stadhuis, zijn voordracht ten beste over het gebouw zelf, alsmede over de gevels op de Groote Markt. In St.-Sulpitius, de hoofdkerk, schetst hij de geschiedenis van het gebouw. Hij wijst op enkele zeer interessante details in de architectuur, o. m. op de rondzuilen zonder kapiteelen, een eigenaardigheid der hooggothiek in de Brabantsche Demerstreek; weidt breedvoerig uit over de bouwgeschiedenis van dit bedehuis, in het begin der XVe eeuw ontworpen door den Diestenaar, Sulpitius van der Vorst. Interessante schilderijen en beelden worden aangewezen en besproken door Pol de Mont.

In den plassenden regen gaat het verder langs de schilderachtige straatjes naar de O.-L.V.-Kerk, een mooie en zeer eenheidsvolle brok vroeg-gothiek (1283); verder naar het Begijnhof met zijn leuk hoog-gothiek kerkje, zijn rijke rubeniaansche ingangspoort en zijn stemmige straten en pleintjes; naar de puinen van St.-Janskerk, imposante groen overwoekerde ruïnen te midden van den doodenakker.

Na een bezoek aan de kerk der Kruisheeren, met haar sierlijke spil, en waar vooral het keurig houtwerk en de altaren in barokstijl de aandacht gaande hielden, eindigde, rond 5 u., het bezoek aan Diest. De automobilisten en fietsers, die het slechte weder niet had kunnen weerhouden aan den Landdag deel te nemen, bolden heen. De andere deelnemers trokken naar het station. Diest liep leeg. Rond 7 uur zag het er rustiger uit dan ooit, want de striemend neergutsende regen joeg eenieder in huis.

Behoudens wat het weder aangaat, is de Vijfde Landdag van den Vlaamschen Toeristenbond in alle opizchten een zeer geslaagde uiting van breedopgevat toeristisch leven geweest.

En nu, toekomend jaar, te Antwerpen het vijfjarig bestaan gevierd!

Over Fotografie

Nogmaals het Difragma

We hebben vroeger gezien, dat het diafragma ons toelaat, de werkzame opening van de lens te verkleinen en aldus de lichtsterkte te verminderen om den belichtingstijd te verlengen. Het diafragma vervult nog een andere, meer voorname rol, n.l., die van regelaar der diептescherpte. Bij volle opening geeft onze lens slechts één plan scherp weer. Veronderstellen wij eens, dat we een kerkinterieur willen opnemen. Indien we bij volle opening scherpstellen op één bepaalde plaats, zullen we op het matglas bemerken, dat alle punten, gelegen voor of achter die plaats, onscherp zijn. Die onscherpte wordt niet verlangd en doet zelfs onaangenaam aan bij het beschouwen van 't beeld. Om nu zoowel de dichtbij- als de verafgelegen punten even scherp weer te geven, gaan we het diafragma gebruiken.

De eenvoudigste handelwijze is de volgende : we stellen in (bij volle opening) op een punt, zoowat gelegen in het midden tusschen het dichtste en het verste punt. Daarna diafragmeeren we zoover, tot we zien, dat alles scherp staat op 't matglas. Zoo zal men ook te werk gaan voor het fotografeeren van groepen : er hoeft scherpgesteld op de middelste rij en gediafragmeerd tot de voorste en de laatste rijen eveneens scherp zijn weergegeven.

Wie bij het instellen nog met meer nauw-

keurigheid te werk wil gaan, gebruike de formule : $D = \frac{2\,a \times b}{a + b}$

D = het in te stellen punt bij volle opening; a = de afstand tot het dichtstbijgelegen voorwerp; b = de afstand tot het verstafgelegen voorwerp.

Als bij het kerkinterieur de voorste pijler b. v. op 4 m. van het apparaat staat en het altaar op 50 m., dan moeten we instellen op een punt, gelegen op 7,5 m. van het toestel,

want $D = \frac{2 \times 4 \times 50}{4 + 50} = \frac{400}{54} = 7{,}4$ m. ongeveer.

Na de instelling op 7,5 m. diafragmeeren we, tot alles scherp staat. Het is niet mogelijk juist aan te duiden op welk diafragma, want de diepteschcherpte hangt nog af van den brandpuntsafstand der lens. Hoe kleiner de brandpuntsafstand, hoe grooter de diepteschcherpte is, en dit nog wel met dezelfde diafragma-opening.

Bij landschappen, waar men den horizon ook scherp afgebeeld wenscht, stelt men in op een afstand, die tweemaal grooter is dan de afstand van het dichtstbijgelegen voorwerp. De berekening met meter kan gemakkelijkheidshalve vervangen worden door berekening met schreden of passen.

Joris DE MESSEMAEKER.

Bescherming onzer Molens

Op Donderdag, 7 Oktober werd, onder de bescherming van den Vlaamschen Toeristenbond, de vereeniging gesticht « Onze Molens », welke zich tot doel stelt te ijveren voor het behoud van wind- en watermolens in Vlaanderen. Het voorzitterschap wordt waargenomen door den Z. E. H. Prof. De Vis. Het secretariaat is gevestigd Dambruggestraat, 116, Antwerpen.

Verdere inlichtingen nopens den aard en de werking dezer vereeniging verschijnen in het eerstkomend nummer van ons bondsorgaan « Toerisme ». Van nu af worden op het secretariaat aan alle belangstellenden inlichtingen verstrekt en eventueele vingerwijzingen graag in aanmerking genomen.

Uitslag van den Fotowedstrijd

gehouden te St.-Niklaas, ter gelegenheid van den Toeristendag aldaar op 11-12-13 Sept.

1e prijs (SCHAAL V.T.B. - St.-NIKLAAS) :
Heer Vleugels, Antwerpen. (Lid : 9223).

2e prijs (« Handboekje der praktische fotografie » - Idzerda).
Heer De Grol, Antwerpen. (Lid : 25621).

3e prijs (« Vergrootingen » — Idzerda) :
Heer Van Winckel, Lokeren. (Lid : 1612).

4e prijs (Gevaert's foto-handboek) :
Heer Beernaerts, Antwerpen. (Lid : 3046).

De keurraad was samengesteld uit heeren: Joris De Messemaeker (Antw.), kunstfotograaf; J. De Maeyer (St.-Niklaas); kunstschilder Jef Van Hooste (St.-Niklaas).

Naschoolsch werk

Het Bestuur van den V. T. B. streeft steeds onverpoosd naar een hoogere ontwikkeling voor zijn leden.

Te dien einde werden verleden Winter een tweetal leergangen ingericht te Antwerpen. De eerste reeks omvattende een vijftal lessen, handelend over « Wat ieder Toerist over Architectuur weten moet », werd gegeven door Dr. Prof. Stan Leurs; de tweede leergang van 6 lessen ging over « Verpleegkunde voor den Toerist » en werd voorgedragen door Mevr. Dr. J. Gabriëls. Dergelijke kursussen werden ook gegeven te Gent, Boechout, enz.

Deze poging vanwege het Bestuur van den V. T. B. mocht zich in een aanmoedigende belangstelling verheugen.

Gedurende het komend winterseizoen zullen wij op den ingeslagen weg voortgaan en onze begonnen werking op dit gebied voortzetten en, zoo mogelijk, uitbreiden.

De eerste kursus te Antwerpen bestaat uit een reeks van zes lessen en wordt verduidelijkt door lichtbeelden. Er zal gehandeld worden over « Onze Schilders in de XIXe en XXe eeuw ». Als lesgever treedt op de heer Pol de Mont, oud conservator van het Muzeum van Schoone Kunsten te Antwerpen. We hopen nadien aan de beurt te laten komen Prof. Dr. Ir. Leurs, welke zou handelen over « Woningbouw in Vlaanderen ». Om te sluiten zouden een paar lessen gegeven worden over « Aardkunde voor den Toerist ».

Te Mechelen handelt de eerste kursus over « Verpleeg- en Verbandkunde » en wordt gegeven door Dr. med. Lindemans.

Te Antwerpen hebben de leergangen plaats in de projectiezaal van de stedelijke meisiesnormaalschool, Lange Gasthuisstraat, Antwerpen.

De kursus van Pol de Mont neemt aanvang op

Donderdag 4 November te 8 ure 's avonds en eindigt op Donderdag 16 December 1926.

Om eenigszins te gemoet te komen in de groote onkosten die zich de V. T. B. getroost tot hoogere ontwikkeling van zijn leden, zal een inschrijvingsgeld gevergd worden van fr. 7,50 voor de reeks van zes lessen (voor niet-leden fr. 12,50).

Inschrijvingen voor den kursus te Antwerpen dienen gezonden aan het bondssecretariaat met bijvoeging van het noodige bedrag of storting op postchecknummer 170.265 (Juf. Rylant). Men vergete niet op de strook te vermelden waarvoor het bedrag bestemd is. Men kan ook inschrijven op Donderdag 4 November van af 19.30 u. in de stedelijke meisjesnormaalschool, Lange Gasthuisstraat.

De lessen welke gegeven worden te Mechelen, te Gent en elders zullen in het bondsblad aangekondigd worden.

Van het Secretariaat

NIEUWE LEDEN. — Van 15 September tot 1 October schreven wij 177 nieuwe leden in. Dat is nog veel voor het einde van het bondsjaar. Van 1 Juli tot 1 October, *op drie maand dus, traden* 5283 *nieuwe leden toe!*

NIEUWE LEDEN VOOR 1927. — Van nu af noteert het Secretariaat de namen van diegenen, welke met 1927 hun lidmaatschap willen zien ingaan. Indien men nog voor 1926 wil ingeschreven worden, dan dient van dien wensch duidelijk te worden kennisgegeven. Bij den naam van het nieuw lid dus vermelden : « Lid voor 1926 » of « Lid voor 1927 ».

AANBIEDING DER LIDKAART 1927. — In het begin van November zal door de post de lidkaart over het jaar 1927, als kwijting, worden aangeboden. Wij zetten de leden aan hun huisgenooten te verwittigen en de noodige schikkingen te treffen om te voorkomen, dat de lidkaart ons onbetaald wordt teruggezonden. De post biedt de lidkaart slechts éénmaal aan. Betaal niet dan tegen aanbieding van de bondslidkaart, geteekend door den voorzitter en den penningmeester.

Alle andere kwijtschriften beslist weigeren. De lidkaarten der inwonende leden (fr. 3,50) worden niet terzelfder tijd aangeboden als deze der gewone leden (fr. 7,50). Die der inwonende leden zullen eenige dagen nadien aangeboden worden. Opgelet : *de lidkaart over* 1927 *is geel met blauwen overdruk.*

Afgevaardigden

Volgende leden werden door het Dagelijksch Bestuur als afgevaardigden benoemd :

Voor de gemeente HANSWEERT (Ned.) : M. Zoetewei, Nieuwstraat, 272.

VOOR het kanton ZOTTEGEM : O. Coessens, Brugstraat, 20 Zottegem.

Nieuw aangesloten Hotels

GROEDE (Ned.)

Hotel « Drie Koningen ». H. Delobel, Markt. O. fl. 1,25; M. fl. 1,75 - fl. 2,25; A. fl. 1,25; Pk : fl. 6,50.

Verminderingen

BRUSSEL.

Cinquantenaire-muzeum : 50%.

Wegenis

Prov. Brabant.

Brussel, 30 September 1926. — De bevoegde dienst deelt ons mede, dat de herstellingswerken uitgevoerd zijn aan en het verkeer hersteld is op de Lambermont-, Konings- en Tervuerenlaan.

Prov. Oost-Vlaanderen.

Gent, 6 Juli 1926. — Allen die een « aangenaam » fietstochtje verlangen te ondernemen naar de schoone Zuid-Vlaandersche streek,en die daarbij de sterkte van hun machine en van hun eigen gestel willen meten, wordt de baan Herzeel-Aspelaere, via Woubrechtegem aanbevolen. Het is een afschuwelijke kasseiweg, die u al het opwekkende der lachende streek ontneemt. De hier bedoelde wegen zijn gemeentebanen. Zouden de verantwoordelijke gemeenteraadsleden dit euvel nooit aan den lijve ondervonden hebben? *(Medegedeeld).*

Nieuwtjes

R. D. V. 15.000 Kilometer auto-baan.

In Duitschland worden de plannen bestudeerd voor het aanleggen vn 15.000 kilometers auto-baan. Dit aanleggen moet na verloop van vijf, zes jaar gereed zijn. In deze werken zijn ook begrepen het verbreeden en herbeleggen van reeds bestaande banen.

Het vreemdelingenbezoek aan de Belgische badplaatsen.

Na de relletjes dit seizoen in een paar onzer badplaatsen voorgekomen, zal volgende statistiek interesseeren : De Keulsche politiepresident leverde aan 16.000 zijner landgenooten passen voor België af. Nagenoeg 30.000 personen overschreden er de grens mee en lieten hier plus minus 10 miljoen Rijksmark achter. De Duitschers verwijten het deze landgenooten dat ze de badsteden in eigen land in den steek laten, vooral omdat de toestand dier bad- en kuuroorden verre van rooskleurig is.

BONDSLEVEN

GROOT-ANTWERPEN.

VRIJDAG 15 OKTOBER : Te 8 u. Openingsvoordracht met lichtbeelden in de feestzaal van de Stedelijke Jongensnormaalschool, Quellinstraat. Als spreker zal optreden de Heer Pol de Mont met als onderwerp : « Over Klokkensagen en Klokkenklanken ». Toegang vrij voor eenieder.

ZONDAG 17 OKTOBER : Herfstuitstap naar het Zoniënbosch (Brussel). Groepsreis aan verminderden prijs : 13 frank. Vertrek Antwerpen (C.) om 9.9 uur. Terug te Antwerpen rond 8½ uur. Eten medebrengen.

ZONDAG 24 OKTOBER : Herfstuitstap naar Basel (bezoek aan het Kasteel van Vilain XIIII). 's Namiddags wordt verder gewandeld en vermoedelijk één of meer kasteelen bezocht te Hoboken. Eten medebrengen. Koffie verkrijgbaar. Vertrek met den buurttram (Vlaamsch Hoofd) om 8.45 uur. Reiskaart nemen tot Basel. Leider : W. Heylen.

DONDERDAG 4 NOVEMBER : Opening van den cursus over : « Onze schilders in de XIXe en XXe eeuw », door den heer Pol de Mont. De heele cursus omvat 6 lessen; zij hebben plaats elken Donderdag om 8 uur in de Stedelijke Meisjesnormaalschool, Lange Gasthuisstraat. (Zie speciaal bericht elders in dit nummer).

GROOT-BRUSSEL.

ZONDAG 17 OKTOBER : Herfstuitstap naar het Zoniënbosch : over de vijvers van de kinderen Verdonken, van de Vuilbeek en van den Ganzenpoot. Terug naar Boschvoorde over den Karrenberg en Welriekende. Eten meênemen.

Algemeene samenkomst te Boschvoorde, Wienerplaats (eindpunt tramlijnen 16, 30 tot 33) om 10 u. 15

Vertrek uit Brussel *a)* Noordstation per tram 16 om 9 u. 15 (samenkomen vóór den « Cecil » hoek Ad. Maxlaan en Kruidtuinlaan); *b)* Naamsche Poort per tram 16, 30, 31 of 32 om 9 u. 45 (samenkomen steenweg op Elsene, vóór den « Queen's Hall »).

In vooruitzicht : bezoek aan de Begijnhofkerk, onder leiding van den Heer H. De Cort; aan de brouwerij van de Koninklijke Jacht, onder bevoegde leiding, enz.

GENT.

ZONDAG 17 OKTOBER : In samenwerking met Brussel, Herfstwandeling door het Zoniënbosch. Vertrek uit Gent St.-Pieters naar Brussel te 7.54 u. Terug naar Gent uit Brussel te 20,06 u. Men neme den knapzak mee.

ZONDAG 24 OKTOBER : Groepsreis naar Antwerpen met, in den voormiddag, bezoek aan een prachtschip. Te 12,30 u. gezamenlijk noenmaal. Te 14,30 u. bijwoning der opvoering van « De Rozenkavalier » van Richard Strauss in de Kon. Vlaamsche Opera of van « De genoegens van het Toeval » in den Kon. Nederlandschen Schouwburg, naar keuze. Prijs per deelnemer fr. 30 (trein, noenmaal, toegang schouwburg, plaatsen van minimum 7 fr. gewaarborgd). Houders van vrijkaarten of abonnementen spoorweg, betalen fr. 15 minder. Toetreding tot uiterlijk 18 Oktober ten huize van den afgevaardigde, Begijnhoflaan, 31, Gent.

MAANDAG 25 OKTOBER : Te 19,30 u. in de Staatsmiddelbare Jongensschool, Bisdomkaai, 1 eerste wintervoordracht. Spreker : de alomgekende en geliefde volksschrijver A. Hans. Onderwerp : « Eenige bijna onbekende merkwaardige plaatsen in Vlaanderen ». Toegang vrij en kosteloos.

We richten een dringenden oproep tot al onze leden om zoo talrijk mogelijk op bedoelde voordracht tegenwoordig te wezen.

KLACHTEN : De leden welke denken benadeeligd te zijn bij het bestellen van het bondsblad kunnen zich wenden tot den afgevaardigde hr. H. Gyselinck, Begijnhoflaan, 31, die zich voor het in orde brengen der onregelmatigheden graag ter beschikking der leden stelt.

FOTO'S : De foto gemaakt te Spa door den heer Gevaert is te verkrijgen en ligt ter inzage bij den afgevaardigde voornoemd. Prijs fr. 2,—.

GEVONDEN : De heer Gyselinck is nog steeds in bezit van een dameshandschoen bij de reis naar de grot van Han gevonden.

KAPELLEN.

MAANDAG 18 OKTOBER : Te 8 u. in het « Vlaamsch Huis » voordracht met lichtbeelden over « De nieuwe uitbreiding der Antwerpsche Haven » door den heer G. Lyppens.

MAANDAG 15 NOVEMBER : Te 8 u. in het « Vlaamsch Huis » voordracht met lichtbeelden door Prof. Leurs, over « De Torens in de Nederlanden ».

LEUVEN.

ZONDAG 17 OKTOBER : Herfstwandeling door het Zoniënbosch. Vertrek per trein te 8.30 u. Kaartje nemen tot Brussel. Knapzak meenemen. Een talrijke opkomst wordt verwacht.

ZONDAG 31 OKTOBER : Eerste groepsreis naar Antwerpen met bijwoning der namiddagvertooning in de Kon. Vl. Opera. Waarschijnlijke opvoering van de nieuwe Vlaamsche Opera : « *Klaas in 't Luilekkerland* » van den heer D'Hoedt, bestuurder van 't Leuvensch Conservatorium. 's Voormiddags bezoek aan het stoomschip « Minedosa ». Indien mogelijk, na de opera gezellig samenzijn.
Prijzen : Voor leden 29,50 fr., niet-leden 31,50 fr. (trein, noenmaal, opera en fooien). Houders van vrijkaarten spoorweg, respectievelijk 16 en 18 fr. Inschrijven : Oude Markt, 48, of 's Woensdags in 't lokaal « Avenir ».

BEGIN NOVEMBER : Eerste Wintervoordracht (zie volgend nummer).

AANDACHT : Wie legt er wekelijks mee uit voor onze aanstaande groote zomerreis? Vraagt inlichtingen. Alle Woensdagen bijeenkomst in 't lokaal « Avenir » Muntstraat. Iedereen welkom.

MECHELEN.

ZONDAG 31 OKTOBER : Groepsreis naar Antwerpen. Vertrek uit Mechelen (Midden) te 9,11 u. Bezoek aan het prachtschip « Minedosa ». Te 12 u. gezamenlijk middagmaal. In den namiddag bijwoning der vertooning in de Kon. Vl. Opera. Vermoedelijk opvoering van « Klaas in 't Luilekkerland ». Prijs per deelnemer fr. 14,—. Inschrijven tot Zaterdag 23 Oktober bij Mej. De Wit, Keldermansvest, 13, of den heer Van den Hove, Van Benedenlei, 59.

ZONDAG 28 NOVEMBER : Bezoek aan Antwerpen. Vertrek te Mechelen (Midden) te 9,11 u. In den voormiddag boottocht door de noorderdokken. Rond 13 u. gezamenlijk middagmaal. Te 2 u. 30 bijwonen der Operavertooning. Prijs fr. 15. Inschrijven tot 20 November bij Mej. De Wit, Keldermansvest, 13, of bij den heer Van den Hove, Van Benedenlei, 59.

EINDE NOVEMBER : Eerste Wintervoordracht.

MORTSEL.

DINSDAG 19 OKTOBER : Vergadering voor de leden van Mortsel te 20 u. in het lokaal Verax Paz (statie Oude-God). Op de dagorde : Overzicht der vroegere werking, herinrichting van het plaatselijk regelingskomiteit, werkplan voor het winterseizoen

ST.-NIKLAAS.

ZATERDAG 16 OKTOBER : De voorgenomen nachtwandeling naar Waasmunster gaat *niet* door uit oorzaak van het onbestendig weder. Uitgesteld is niet verloren.

WOENSDAG 20 OKTOBER : Eerste wintervoordracht met lichtbeelden door den heer J. De Meulemeester, ex-kapitein van het schoolschip. Onderwerp : « Over Zeilvaart ». Na de voordracht, film over het schoolschip. Bovenzaal van het bondslokaal : « De Stoop » om 8¼ uur 's avonds.

MAANDAG 25 OKTOBER : Stichtingsvergadering van den «V. T. B.-foto-club » in het bondslokaal « De Hoop » om 7 uur 's avonds. Heer notaris Van Winckel (bestuurlid van de Lokersche « Foto-club ») zal de bespreking inleiden. Alle leden, liefhebbers-fotografen, worden dringend verzocht aanwezig te zijn.

ZONDAG 28 NOVEMBER : Bezoek aan de Antwerpsche haven (met boottocht van ongeveer 1 uur in de Noorderdokken). Zie schikkingen in volgend nummer.

FOTO'S van de groep der deelnemers aan den gouwdag te St.-Niklaas zijn verkrijgbaar bij den afgevaardigde, Hemelaarstraat, 2, tegen 2 fr. 't stuk.

S. M. LUX, drukk., Nationalestr. 109, Antw.

TOERISME

Orgaan van den Vlaamschen Toeristenbond

Vereeniging zonder winstgevend doel

Redactie : **Prof. Dr Ir Stan Leurs** — Administratie : **G. Mauquoi**

Nummer 21 — **Verschijnt 2 maal per maand** — **1 November 1926**

ZEER BELANGRIJK !

Van 15 November af zal het Secretariaat overgebracht zijn van de Dambruggestr. naar de

PAARDENMARKT, 70

Alle verzendingen dus naar

het nieuw adres !

De Stad Tirnovo in Bulgarije

De stad Tirnovo (ook wel genoemd Veliko Tirnovo = Groot Tirnovo) ligt tusschen den Donau en Stara Planina (Oude Berg) in een schilderachtige vallei omringd door de meest verscheidene bergtoppen, hellingen en heuvels. De rivier Jantra vloeit door deze vallei over een afstand van twee uur gaans, vormend ten zuiden waar ze ontspringt, en ten noorden, bij hare uitmonding: twee schoone bergpassen bezijden bekroond met hooge rotsblokken.

De zuidelijke pas wordt « Ustieto » geken en boomen, en daarom brengen ook vele inwoners van Tirnovo daar den zomer door, wanneer het in de stad zeer warm is.

Op vijf kilometers van Tirnovo, bij de rotsen van Dervenito bevinden zich de twee schoone en rijke abdijen St Preobrajine en St Troica, op welker daken en kruisen de zonnestralen speelsch weerkaatsen en schitteren, van in de verte, de reizigers uitnoodigend om deze twee heiligdommen te bezoeken, overgebleven uit den tijd der oude Bulgaarsche koningen.

PANORAMA OP TIRNOVO — Foto genomen van uit het Spoorwegstation.

noemd. Beneden in dezen bergpas vloeit de Jantra voort en, verengende in haar steenen bedding, versnelt deze rivier haren loop om uit de engte verder te stroomen. Omgordend de stad als een slang, zingt de Jantra onverpoosd haar eeuwigen zang, en springende van steen op steen, maakt zij den wandelaar droomerig door haar geheimzinnig lied. De reiziger, komende uit het Balkangebergte (Stara Planina) ontwaart door den bergpas reeds Tirnovo en na enkele stappen nog ligt majestatisch het panoramisch beeld voor hem.

De noordelijke pas heet Dervenito. Hij is rijk aan bloemen van allerlei kleur, grasper-

Bij de rechterzijde van Dervenito strekt zich de spoorweg Ruscul-Tirnovo uit, die door twee tunnels onder de stad Tirnovo zelf loopt verder over twee bruggen boven de Jantra, die den reiziger aankomend per spoor, een bevalligen aanblik bieden.

De stad omkronkelend, besproeit de Jantra eenige bergen langs verschillende kanten en geeft hieraan dus den vorm van schiereilanden, waarvan er drie bijzonder de aandacht van den natuurliefhebber-toerist op zich trekken.

Op het middenste schiereiland, — het grootste — is Tirnovo gebouwd. Het bewonderenswaardigste is de ligging der stad zelf.

De huizen liggen amphitheater-gewijs verspreid en op het eerste zicht zou men zeggen dat het eene huis op het ander is geplaatst. Zeer bevallig is ook wel de aanblik der stad bij avond, wanneer in elke woning de lichten opgestoken zijn; dan gelijkt Tirnovo veel aan een overgroote luchter, met brandende kaarsen.

Het oostelijk deel van dit schiereiland is de prachtige plaats Hisara (koninklijk verblijf). Hisara is omgeven door dikke muren van overgroote steenen en heeft den vorm van een liggenden hamer, waarvan de steel bestaat uit brugvormig gerangschikte rotsblokken, en de hamer zelf strekt zich uit van het Noorden naar het Zuiden, verhoogd in het midden en vormt een komische verhevenheid, de « Cantepe » (Beiaardhamer). In het midden van Hisara, op de oudste plaats, stond eens de aartsbisschoppelijke kerk St. Spas, die een hooge beiaardtoren bezat van waarop men de gansche omgeving der stad kon overzien. Van heel in de verte kon men den toren reeds bemerken en door zijn schitteren in de zon verwekte hij steeds een sterken indruk en legde eerbied in de harten der Bulgaren. Ten noorden ervan bevindt zich de koninklijke kerk St. Petka en tusschen deze twee kerken strekten zich de koninklijke paleizen uit, versierd met veelkleurige decoratieve vensterramen waarvan de overblijfsels nog bestaan.

Ook bestaan nog overblijfsels van verschillende koninklijke woningen en ook van die der leden van het koninklijk huis.

Het tweede schiereiland dat zuidwaarts van het eerste ligt, wordt daar het Heilige Woud genoemd, want op het noordelijke deel ligt een dicht bosch en in den ouden tijd vond men er kloosters, abdijen en kerken. In de Lente is de aanblik op de stad van op dit schiereiland waarlijk verrukkend. De zang der nachtegalen in het woud, boschjes en struikgewas, in naburige valleitjes en op de heuvelen, wekt alsdan de vroolijkheid van den wandelaar op; hem uitnoodigend een tchtje te ondernemen doorheen dit groene landschap.

Het Heilige Woud is dan ook vooral een aangename wandelplaats voor de bewoners van Tirnovo. In de Lente weergalmen er de koorzangen van de jeugd, en gitaar- en mandolinenspel mengen zich met het gekweel der vogelen. De Tirnovenaar houdt van de vrije natuur; het woud is thans een weelderig stadspark; stad en park zijn verbonden door een mooie ijzeren brug over de Jantra.

DE WEKELIJKSCHE MARKT TE TIRNOVO.

Het derde schiereiland wordt Trapezica genoemd. Ook daar vindt men overblijfselen uit den tijd der eerste koningen van Bulgarije. Trapezica is omringd met rotsblokken van allerhande vormen, en die onwillekeurig den toeschouwer herinneren aan het tijdperk der toen heerschende vorsten. De koning en de adellijke Bulgaarsche families, die verbleven op Hisara en Trapezica, bereikten elkander langs een reusachtige beweegbare brug, die de twee schiereilanden vereenigde.

Als de belangrijkste geschiedkundige overblijfselen uit den tijd der oude Bulgaarsche koningen, vindt men er nog de 40 Heilige-Martelaren-kerk, waar koning Asen II ge-

kroond werd en St. Dimiti
In de nabijheid van Tirnovo ligt het geschiedkundig dorp Arbasani, hetwelk een belangrijke rol speelde tijdens de dwingelandij.

Tirnovo heeft een 13.000 zielen, is een distrikt-hoofdplaats en ook een belangrijk centrum van nijverheid en politiek, daar het zich in het midden van het land bevindt. De stad is niet rijk aan grootsche bouwwerken, al is ze niet jong. De grootste gebouwen zijn er de kazernen, het stadhuis, de jongens- en meisjesscholen, de boekerij, het gasthuis, e. a. Een aardbeving verwoeste bijna gansch de stad in 1912. Toen verbleven de inwoners van Tirnovo gedurende twee maanden buiten en wanneer de aarde terug kalm was geworden, werd de stad heropgebouwd.

Tijdens den Russisch-Turkschen oorlog herbergde Tirnovo hooggeplaatste Russen en een harer straten draagt nu den naam van den Russischen veldheer Gurko. Gedurende den wereldoorlog verbleef, in 1915, te Tirnovo het hoofd van het Oost-Duitsche leger, maarschalk Mackensen, en te zijner eere heet de hoofdstraat in Tirnovo nu Mackensenstraat.

Tirnovo was vroeger ook het centrum der Bulgaarsche kultuur. De stad en omgeving worden veel bezocht door toeristen, studenten en zelfs door buitenlanders, die de streek verlaten met sterke indrukken en heerlijke herinneringen aan het schoons dat zij daar genoten.

(Naar het Esperanto) Remy VAN EYNDE.

Schoon Lier door Felix Timmermans

De Geschiedenis. (1)

Van toen de zee hier nog spoelde, wierd deze streek reeds geliefkoosd, was het nog niet door menschen, dan toch door mamouthen. Hoe het door de eeuwen verder gegaan is, zal niemand vertellen, maar op een schoonen Zomerschen dag adert de veeltakkige Nethe door uitgestrekte rietvelden. En weer eeuwen later, stond er, een uurken van deze plaats, op een heuveltje, het kasteeltje van Sint-Gommarus. — Na roemrijke oorlogen tegen de Moorkens, mocht hij met de nicht van Pepijn de Korte trouwen, en hij bracht ze mee naar Emblehem. Het was een serpent van een vrouw, voor hem en voor de onderdanen, maar door hare serpentachtigheid wierd hij heilig. Hoe hij ook bad en zijn best deed om zijn vrouw honing- en duifachtiger te maken : 't pakte niet. En om dat te verkrijgen, ging hij naar Rome een bedevaart doen naar de Heilige Graven der Apostelen Petrus en Paulus. Op een der Nethe-eilandjes wachtte hij andere Heeren bedevaarders af. Maar nu was er daar 'ne soldaat, die een eikenboom omverkapte, en de pachter, van wien de boom was, kwam zijn beklag doen bij Heer Gommarus. Door God ingegeven, zette Gommarus den boom terug opeen, deed er zijn gordel rond, en de boom stond daar zonder litteeken, als versch uit den grond gegroeid. Een hemelsche duif kwam hem meteen zeggen, dat hij niet naar Rome moest gaan, gelukkiglijk ook niet meer naar zijn vrouw, maar op dit eilandje zou hij een kapelleken bouwen en daar een biddend leven slijten. Hij deed het met vuur in zijn hart, leefde er biddend veertien jaar, deed schoone mirakelen, (zie het hartelijk mannekensblad), en wierd wonderlijk in deze kapel begraven. Zijn vrouw, die Grimmelda heette, zakte later al schaverdijnend door het ijs; haar kop wierd door een ijsschol in 't zakken afgesneden, en 's winters zien de boeren in Emblehem dien kop nog over het ijs springen. Er was rap groote vereering voor Sint-Gommarus, voor breuken en slechte huwelijken. 't Volk kwam uit alle windgaten; dat bracht handel voor handelaars, bedelaars en kunstenmakers. En 't eerste huis dat aan de Nethe verrees, was een herberg. De waard, een veerman, noemde zijn herberg « De Lier », naar het instrument, dat hij zelf gaarne bespeelde, en waarmee hij overnachtende bedevaarders en kalanten bij pot en pint amuseerde. Eerst een kapel en dan een herberg. Dat is de dichterlijke oorsprong van Lier, dat is ook de geest van Lier : een herberg naast een kapel : vroomheid en zinnelijkheid nevenseen. Beide eeuwig doorgonsd van de feestelijke, Lyrische Lier, het zinnebeeld der poëten!...

Lier heeft zijn roman, zijn geschiedenis. Een stadsgeschiedenis is altijd stoefend, die van Lier ook. En als 't U interesseert, zal deze mevrouw Geschiedenis u verder fier vertellen, dat de Noormannen hier het beetje, dat pas geboren was, kwamen kapot slagen, dat Lierenaars mee ten Kruistocht gingen, en

(1) Onze groote Vlaamsche schrijver, Felix Timmermans, gaf gaarne de toelating om dit stuk over te nemen uit zijn prachtig werk « Schoon Lier », uitgave : N. V. Standaard-Boekhandel, Brussel en P. N. van Kampen & Zoon, Amsterdam.

er hiel veel villa's en kasteelen bloeiden van graven, hertogen en baronnen, die veel van feesten hielden, en inderdaad Lier voor een Monaco hielden, zooals de blavetuurdichter het in den maneschijn berijmde. De Hertogen van Brabant, de Jannen, hadden hier jachthuizen en een paleis. Ze kwamen naar den omgang der reuzen zien, voor « de gezonde lucht » hier leven, gedichtjes maken en sterven.

De Lierenaars, (o! dat Dante dat vergeten heeft!) namen het op voor de Welfen tegen de Gibelijnen, tegen die van Luik, *zoo dat er bluf wale, omtrent twee duzent in ghetale, meest van Lovene en van Liere die daar dronken van eenen biere...*

Daar is het bier! En 't is misschien daarvoor dat er Tempeliers te Lier verbleven. Maar tusschen de feesten, landjuweelen, ommegangen, stoeten en groeienden biervrede, golfde het geloof, blonken er heiligen, rezen er torens, kloosters en kapellen, en een wit Begijnhof langs de Nethe.

De Liersche geeselaars gaan naar Leuven hun eigen vleesch bloot pekken, maar krijgen daarvoor goeden wijn te drinken. De Lierenaars waren sterk in den handboog, wie 't beste schoot, kreeg 't meeste bier, en de uitgeslapen Burgondische vorsten gaven bier, noodigden hen dan aan hun tafel, en profiteerden van de handbooghandigheid der schutters om ze voor hen oorlog te laten doen. Op die tochten waren de schutters weelderig voorzien, zooals oude pampieren laten lezen : een voorraad stokvisch, twee varkens, 2 hamels, 4 ossen, runderen en kiekens, 2000 brooden en 15 steen boter, vaten peper en zout, gember, safraan, 7 potten mostaard, 4 vaten gezouten haring, blaasbalgen, een kok, een onderkok, twee schotelwaschsters, twee lijnwaadvrouwen, ammelakens om de tafel te dekken, zeven vaten bier tegen den dorst, en een aantal lantaarnen. — Wie zou er geen schutter willen zijn? Bij weerkomst, feest met brandende pektonnen, en doorzakkende tafels. Oorlog of geen oorlog, ziekte of geen, het joviale bleef er in genageld. De Burgondische vorsten, allemaal, wierden hier zoo goed ontvangen bij de luisterrijke, blijde inkomsten, op wijn, zilver, laken en Nethesnoek, dat ze nog dikwijls met een staart van edelen weerkwamen, om « de gezonde, aangename lucht », dat Philips de Schoone hier trouwde, en zij, om er altijd dicht bij te zijn, de rekenkamer naar Lier brachten. Wie 't dichtste bij 't vuur zit, warmt zich 't beste. Hier wierd dan ook de Raad van Brabant gehouden. Op die raden wierd weinig geraad, maar veel gegeten, zoodat Jan IV van Burgondië, na twee volle dagen Brabantschen etersraad, van een te volle maag zijn asem in de keel bleef steken. Zoudt ge dat die mannekens aangeven, als men ze door de primitieven zóó mystiek geschilderd ziet? Dit aanhoudend bezoek en verblijf dier hooge menheeren kneedde een zekere voornaamheid over de menschen. De goede burgerij poogde de Koningen na te doen, de kleine burgerij de groote na te doen, en men feestte!

Dan komt Keizer Karel en later Philips II te Lier; ze geven kerkramen en werpen centen uit en 't gefeest wordt heviger, maar ze brengen ook de brandstapels en daarmee zakt het plezier ineen lijk tegengeslagen deeg, en 't goed bier is naar de vaantjes. Madam Geschiedenis kan niet meer stoefen, en begint dan maar meelijroepend te klagen over de Spaansche Furie, beeldstormers, brandstapels, hongersnood, pest en andere perijkelen, maar glimlacht toch, als ze tusschen die klachten in, namen van hooge personen kan melden. Oranje komt naar Lier naar de bolwerken zien. Koning Christiaen van Denemarken, vriend van Erasmus, uit zijn land verbannen, komt te Lier in de schaduw der kerk treuren op Duifken, zijn lief, en zijn verloren kroon, en wordt dan maar koning der Liersche Schuttersgilde. Marten van Rossum verbrandt een stuk van 't Begijnhof en trapt het af. Breeroo komt naar Lier, Malborough (s'en va-t-en guerre) en ook Albert en Isabella die we kennen van op de Scherpenheuvelsche vaantjes. 't Bier krijgt stilaan zijn ouden smaak terug en de Lier gonst. Cornelis de Bie dicht 48 rijmtooneelstukken. Lodewijk XV, de kanten koning van Frankrijk, laat aan 't volk zien hoe hij eet, wat voor Lierenaars zeer kretelijk is, als ze geen patat mogen meesteken. Maria Theresia komt *niet* naar Lier, maar de bierbrouwerijen beginnen te dampen, de spelen en feesten verdubbelen en 't dichten gaat heviger en heviger en holler en holler. 't Was bijna overander dag rust en feestdag, elke heilige had zijn kapelleken, en ieder kapelleken zijn kermis. De herberg nevens de kapel! Maar Jozef II kwam *wel* naar Lier, doch zonder blijde inkomst, simpel gelijk een simpel controleurken, incognito, met een simpel stoksken in zijn hand en zijn pruikstaartje, 's werkendaags achteruitstekend onder een simpelen tikkenhaan. Hij logeert in een simpel trapgeveltje, laat den anderen dag de baaskens roepen en raffel! hij trekt een vette streep over de vette dagen van den almanak, en trekt er uit. Lierken plezierken was om zeep, en de schimmel kwam op het bier lijk plattekees. Of die vent verwenscht is! Maar Heintje Van der Noot, de patriot, versloeg de anti-fees-

tende Oostenrijkers. De Lierenaars droegen hem op de schouders rond de markt, en met flambeeuwen naar de kerk. De herbergiers beschilderden rap hun uithangborden, en men zit aan tafels te eten in 't midden van de straat! Dan valt er roet in 't eten, er is zooveel getwist en gekrakeel, dat men blij is als de Oostenrijkers weer komen om er dan weer uitgewipt te worden door de Sansculotten, die zeggen dat heel het leven een feest is. Men danst op de markt rond den Vrijheidsboom. We zijn daarna voor eenige maanden nog eens Oostenrijkers, dan weer Franschen. Voor Vlamingen aanzag men het veranderen van nationaliteit als het aantrekken van een anderen frak. Doch de Zonderbroeken wenschen slechts van de Lierenaars een ijzeren rug en een houten mond. 't Zijn dagen zonder troost, met gesloten kerken. De Kempische boeren doen moeite dat te veranderen, steken eenige Franschmans op hunnen riek, dorschen wat spiegels kapot; 't baat geen gram. En daar rijst Napoleon pyramidaal aan den einder. Hij komt niet naar Lier; hij doet de Liersche jongens naar hem komen, en neemt ze mee naar Rusland. Maar de kozakken zitten achter hem. Ze komen rats tot in Lier! Generaal von Bulow, Saxen Weimar en Frederik van Oranje zetten hier eerst hun beenen goed onder tafel, voor ze naar Waterloo gaan. Eenige Lierenaars rekken mee en helpen Napoleon vallen. De Koning van Holland komt twee keer banketteeren, want hij had vroeger eens gezegd, dat hij de Lierenaars in zijn hart zou dragen, omdat ze zijn zoon zoo goed ontvangen hadden. Daarom kwam die zoon Frederik nog eens terug, toen Brussel al getuimeld was, doch voor zijn laatsten keer. Want Jenneval, wiens Brabançonne men naar 't schijnt zoo moeilijk van buiten leert, zat achter hem en hij sneuvelde aan de herberg « De Papegaai ». Dan komt Leopold I naar hier met zijn staf, terwijl Chassé 't Kasteel van Antwerpen beschiet, en, na in 't Gothieke Keizershof op de landkaart vlaggeskens gestoken te hebben, doet hij dagelijks te paard een toerken langs de Nethelanden. Hij komt later nog eens naar den omgang zien, wat zijn zoon Leopold II hem nadoet. Hij eet er Liersche vlaaikens en vraagt aan den bakker : « Hoe is dat gereed gemaakt? » — « Dat zeg ik niet », zei de bakker, « c'est le secret de la maison », waarop Leopold antwoordde: « Wees gerust, ik zal U geen concurrentie aandoen. »

En Madam Historie gaat stoefend voort : « En dan is er nog gekomen », maar laat ons de zevenslagers, lijk altijd, voor het einde houden.

Politie van het Vervoer en van het Verkeer

Enkele algemeene beschouwingen

Men kan in elke landstreek, op elk tijdstip der geschiedenis, een nauw verband waarnemen tusschen weg en voertuig, een evenwichtstoestand die zijne oorzaak vindt in de werking der factoren van economischen, financieelen en technischen aard.

Er bestaat eveneens in elke periode der geschiedenis van een volk, eene juiste verhouding tusschen zijn voortbrengingsvermogen op alle gebied en zijne behoefte aan middelen van vervoer en van verkeer.

Het zou voorzeker een belangwekkend vraagstuk zijn om de verhouding te zoeken tusschen de ontwikkeling van landbouw, handel en nijverheid van een land en de uitbreiding van zijn wegennet en van het vervoer op zijn grondgebied.

Men zou gerust kunnen zeggen dat het wegennet en het vervoer op de openbare wegen de beste maatstaf zijn voor het vaststellen van de welvaart en den economischen bloei van een land.

Zóó het volk, zóó de weg.

Zagen wij niet in het Romeinsch tijdperk, zelfs in ons land, de wegen uitsluitend ingericht voor het vervoer en het snel verplaatsen van legers? De geheele inrichting en de constructie dezer wegen dragen er het kenmerk van. De bouw ervan was stevig genoeg om hunne zwaarste oorlogstuigen te vervoeren en bijzonder verzorgd dáár waar de grond vochtig en moerassig was.

Toen in de middeleeuwen de behoefte aan handelswegen zich ontwikkelde, en men reeds verre reizen ondernam, werden deze Romeinsche heirbanen op vele plaatsen belangrijke handelswegen.

Minder belangrijke wegen kwamen zich bij deze hoofdbanen aansluiten.

Weliswaar werden er toen nog geene hooge eischen gesteld aan weerstandsvermogen, bochten en hellingen der wegen, 10 à 16 Km. per uur werd toen reeds aanzien als groote snelheid; bij de vestingen gekomen,

maakten zij telkens scherpe hoeken, ten einde de rechte vakken aldus bekomen van uit de bastions te kunnen bestrijken.

Ten tijde van Napoleon I, toen groote troepenmassa's moesten vervoerd worden, kreeg men een ander type van weg : rechte, zeer breede banen, dwars door veld en bosch, berg en dal, over de rivieren heen.

Toen na 1835 de spoorwegperiode aanbrak, werden de gewone wegen naar het tweede plan teruggewezen, en inderdaad, ging aanvankelijk het vervoer over de openbare wegen aanmerkelijk achteruit.

Zeer spoedig herstelde het zich echter weer, doch meer in den vorm van locaal vervoer, over kortere afstanden dan voorheen.

Dit locaal vervoer mocht echter niet onderschat worden. Zoo bewees de Fransche ingenieur Vallès in de « Annales des Ponts et Chaussées », dat het gewicht dat over de keizerlijke wegen in Noord-Frankrijk, in 1854, aan goederen en aan vee werd vervoerd, 4/5 bedroeg van hetgeen over de Spoorwegen werd verzonden.

Hij waarschuwde met kracht tegen de onderschatting van de blijvende beteekenis van den gewonen weg.

Of hij, zooals een Jules Verne, onze moderne voertuigen heeft voorzien, laten wij buiten kwestie, maar toch is hij profeet geweest, want door het verschijnen der rijwielen,motocycles, automobielen, autobussen, tractors, enz., hebben de openbare wegen opnieuw hunne groote beteekenis teruggekregen.

Die beteekenis is des te belangrijker geworden, daar de wegen die vroeger aangepast waren aan het midden, dit voortaan op vele paatsen, niet meer zijn en nog moeilijk zullen worden.

Deze toestand, geschapen door de bewonderenswaardige ontwikkeling van landbouw, handel en nijverheid, deze laatste jaren waar te nemen in tal van landen, de behoefte aan steeds intenser en sneller vervoer langs de openbare wegen, het steeds aangroeiend gebruik van motorrijtuigen, die er toe gekomen zijn, in enkele jaren, « la plus noble conquête de l'homme », op den achtergrond te dringen en thans reeds een duchtige mededinger zijn geworden van spoorwegen en trams, de ontzaglijke uitbreiding van zekere centra, dit alles hebben de bevoegde overheden genoodzaakt maatregels te treffen naar gelang o. a. : grondige wijzigingen te brengen aan de bestaande reglementatie van vervoer en van verkeer op de openbare wegen.

Het bestaande wegennet kon niet onmiddellijk ingericht worden naar de nieuwe eischen, wel het tegenovergestelde moest gebeuren : grenzen behoorden gesteld aan gewicht en snelheid der voertuigen, in verband met een goed onderhoud der thans zeer duur kostende wegen en kunstwerken, en met de veiligheid van het verkeer.

En nochtans, hoe perfect het verkeer ook geregeld worde, toch zal er dienen overgegaan tot den aanleg van breeder en steviger wegen, gebouwd naar mate van de moderne eischen en der nieuwe vervoermiddelen en dit in het bijzonder om de groote centra met elkaar te verbinden.

Is men niet reeds begonnen in België met den aanleg der groote baan Antwerpen-Brussel over Boom? Gaat men niet in Engeland « the great Western Mainroad » bouwen? En is Amerika, het land der groote ontwerpen, niet van plan een reuzenweg te trekken dwars door de Vereenigde Staten heen, om den Atlantischen Oceaan met den Stillen Oceaan te verbinden?

In Italië werd reeds een aanvang genomen met het aanleggen van « autostade's », enkel ten gebruike van motorvoertuigen en weldra volgt Duitschland.

Hoe overweldigend vervoer en verkeer in sommige centra geworden is, blijkt uit hetgeen in de « Times » van 10 Augustus laatstleden te lezen stond : « Ter gelegenheid van den Bank Holiday, hebben de spoorwegen en autobussen van Londen 5.960.000 personen vervoerd. Wanneer men bij dit cijfer deze van Zaterdag en Zondag voegt, komt men tot een totaal, voor de drie dagen, van 16 millioen reizigers. De autobussen alleen hebben daarvan 12.870.000 personen vervoerd ».

Ter gelegenheid van de tweede Week van het Verkeer, hier ten lande gehouden, van 12 tot 19 September j.l., hebben wij de vraag gesteld hoeveel motorvoertuigen er thans over de geheele wereld loopen, en hoe deze over de verschillende landen o.a. België verdeeld zijn.

Volgens opnamen van het Departement van Handel in de Vereenigde Staten van Amerika, bedroeg het aantal motorvoertuigen op 1 Januari 1926 het mooi getal van 26.024.396 (24.589.249 automobielen + 1.435.147 motocycles).

Ziehier het getal en de onderverdeeling voor de bijzonderste landen :

Landen	Aantal auto's	Aantal motorrij-wielen	Eén auto op zooveel inwoners
Ver. Staten	20.501,276	145.691	6
Engeland	815.957	491.000	55
Frankrijk	735.000	120.000	53
Canada	715.962	7.920	13
Duitschland	323.000	216.830	193
Australië	291.212	77.081	20
Argentinië	178.050	3.200	55

Italië	114.700	70.000	346
België	92.713	28.464	84
Zweden	80.498	23.000	75
Spanje	76.000	3.000	286
Denemarken	60.567	18.305	51
Nederland	56.300	40.600	130

De snelle aangroei van zekere steden heeft de behoefte eener regeling van vervoer en verkeer nog dringender gemaakt.

Het is een feit dat de aantrekkingskracht der groote centra op de landelijke bevolking, na den oorlog, nog gestegen is.

Nemen wij als voorbeeld Antwerpen met zijne omgeving van 22 gemeenten. Volgens Ingenieur Mennes, in zijne studie over Groot Antwerpen, zou de waarschijnlijke bevolking dezer stad, met omgeving, over 35 jaar, 930 duizend inwoners bedragen, en de mogelijke bevolking 1.300.000. In 1846 bedroeg dit getal sechts 129.835 inwoners. Zóó zou de bevolking van de Antwerpsche agglomeratie op min dan één eeuw vertiendubbeld zijn.

Uitbreiding van het vervoer per auto, uitbreiding der « villes tentaculaires », zijn wel de twee hoofdfactoren die het noodig hebben gemaakt, zonder verder uitstel,vervoer en verkeer te regelen en dit in het bijzonder in de dichtstbevolkte agglomeraties.

In een klein land, zooals België, waar de bevolking het dichtst is van Europa, en uiterst bedrijvig, is deze kwestie van bijzonder belang.

Hoe is de toestand dit betreffende alhier?

Vervoer en verkeer worden in ons land thans geregeld door de wetten van 1 Augustus 1899 en 1 Augustus 1924 en door de algemeene verordening van 26 Augustus 1925.

Aanvullende reglementen kunnen uitgevaardigd worden door de provincieraden en door de gemeenteraden, op uitdrukkelijke voorwaarde echter, dat deze reglementen niet strijdidg zijn met de wetten noch met de algemeene verordeningen en de goedkeuring ontvangen hebben van den Koning (voor de provinciereglementen), van de Bestendige Deputatie, behoudens beroep bij den Koning (voor de gemeentereglementen).

Vóór het van kracht worden van de wet van 1899 hadden wij in België een warboel van reglementen en van politievoorschriften, op verre na niet in verhouding met de ontwikkeling, ook hier waar te nemen, op het gebied der middelen van vervoer, noch met de aanhoudende uitbreiding van het verkeer, bijzonderlijk in de steden.

Geen wonder dus dat te dien tijde een Engelsch dagbladschrijver, na eene rondreis op het vasteland, schreef : « The question of street-trafic in Belgium is indeed the worst I saw on the Continent ».

Dank zij beide voornoemde wetten en de algemeene verordening op vervoer en verkeer, thans van kracht, beschikt België op dit oogenblik over eene reglementatie die niet alleenlijk bestand is tegen alle vergelijk met deze van toepassing in het buitenland, maar zelfs als « modèle du genre » kan aanschouwd.

Drie voordeelen van groot belang vertoont de Belgische wetgeving nopens deze zaak op de meeste harer medezusters van de naburige landen :

1° Zij is één : de algemeene verordening uitgevaardigd door de Regeering en de reglementen voorgeschreven door de provincie- en gemeenteraden, vullen malkander aan; zij kunnen niet strijdig zijn met elkaar;

2° de autonomie der gemeenten, waarop België steeds zoo fier is geweest, blijft nagenoeg onaangeroerd en de plaatselijke overheden kunnen altijd de noodige maatregelen treffen, vereischt door locale toestanden;

3° de algemeene verordening voorgeschreven door de Regeering en die de ruggegraat vormt van de van toepassing zijnde politiemaatregelen betreffende vervoer en verkeer, bezit de noodige en gewenschte veerkracht om zich steeds aan te passen aan de nieuwe eischen, dank zij de macht, door de Kamers aan de Regeering gegeven in zake van het uitvaardigen van algemeene voorschriften nopens deze kwestie.

Nochtans kan het vraagstuk aangaande regeling van vervoer en van verkeer hiermede niet als opgelost aanschouwd.

Verordeningen dit betreffende kunnen onmogelijk definitief zijn.

Zonder twijfel leven wij nog in eene overgangsperiode en is het verkeer op de openbare wegen geroepen tot eene nog grootere uitbreiding.

Zooals wij reeds zegden, kan het bestaande wegenstelsel in ons land onmogelijk voldoende ingericht worden naar de huidige eischen en toestanden, vervoer en verkeer zijn het, die moeten streng geregeld worden.

De auto is koning van den weg geworden, maar zijn alles overrompelende rit moet beteugeld, rekening gehouden met de bestaande wegen, zonder den vooruitgang op het gebied van vervoermiddelen in het minste te schaden.

Daarom is deze kwestie in ons land dubbel moeilijk om oplossen, des te meer daar het aanleggen van nieuwe wegen in ons land thans groote uitgaven vergt.

Prof. Everst, op het eerste Nederlandsch

Wegen-congres te 's Gravenhage, in 1920 gehouden, zegde : « De afstand is vijand van den mensch geworden ».

De strijd is niet gemakkelijk en dult geen respijt.

Daarom zal het vraagstuk van vervoer en van verkeer nog jaren lang aan de dagorde blijven, en mag de belangrijkheid ervan niet onderschat worden.

A. PERSYN.

Aken's Kuurleven in den ouden en in onzen Tijd (*)

door Dr Will. Hermanns

Een van de oudste Duitsche geschriften over badplaatsen, het in 1549 verschenen « Newe heilsame und nutzliche Badenfart » van Walter Rivius, weet van Aken slechts te vermelden, dat deze plaats meer als ontspannings- dan wel als kuuroord verkozen werd. En inderdaad, dit oordeel slaat, voor een groot tijdverloop uit Aken's bad-leven, den nagel op den kop. In de middeleeuwen lag nabij Aken het welvarende Burtscheid. Thans vormen die twee plaatsen één. Onder het bestuur der Abdes bezat Burtscheid de faam eener ontspanningsplaats, en Keizer Wentzel legde reeds een bijzonder blijk van genegenheid aan den dag toen hij in 1376 zijn Kanselier en diens vrouw oorlof verleende zich op 's keizers kosten een dag in een Burtscheider bad-huis te vermeien. De rekening over dezen dag is bewaard gebleven. Ze getuigt, dat er toentertijd meerdere mogelijkheden moeten geweest zijn om bij de warme bronnen geld te verteren. Te Aken waren de baden toen gesloten. Een hoogere Raad had er aldus over beslist, — want het heette, dat een booze geest in het (keizers-)bad gevaren was. Een reden die ons in zekeren zin eigenaardig voorkomt. « Wanneer men tenslotte »,

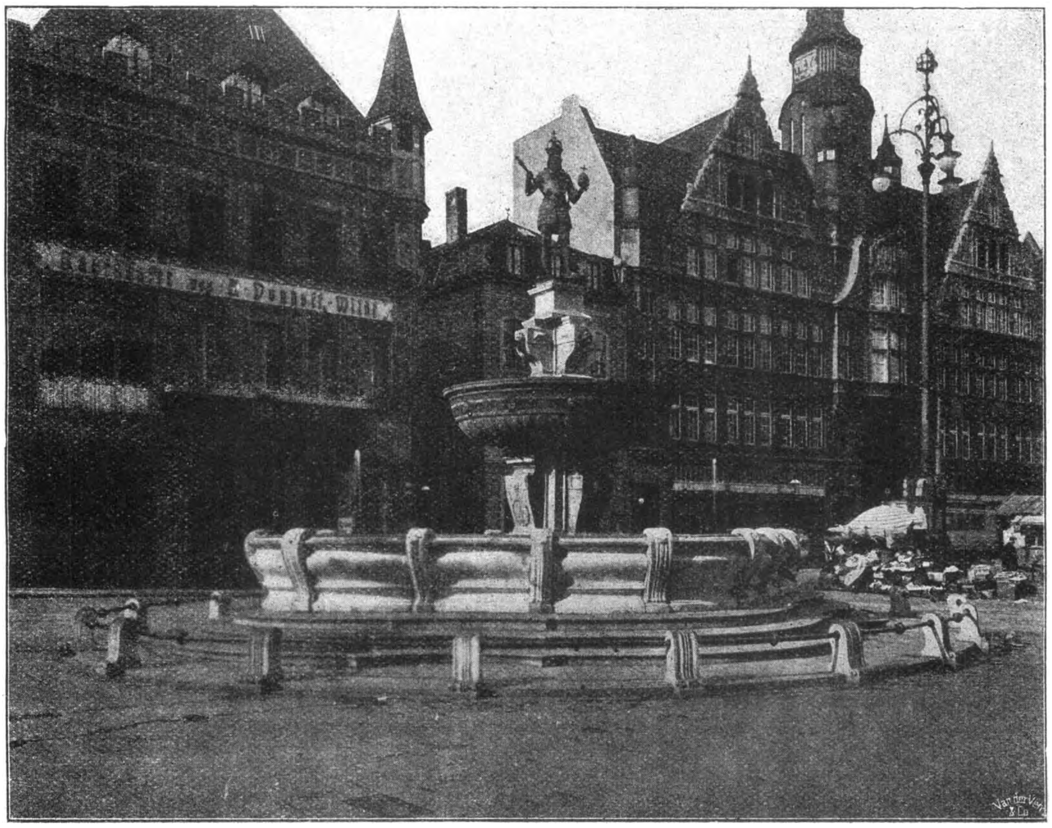

DE KARELS-FONTEIN (Karel de Groote)

(*) De klichees bij dit opstel werden ons bereidwillig door de Reichszentrale fuer Deutsche Verkehrswerbung in bruikleen gegeven. Ook de foto's zijn van de R. D. V.

zooals de verdienstelijke Akensche geneesheer en badspecialiteit J. Beissel doet opmerken, « bedenkt, dat de baden toenmaals maar weinig om gezondheidsredenen genomen werden, veeleer tot ontspanning, ja tot echte brasserijen aanleiding gaven, dat in de badinrichtingen bij het klinken der muziek, gemeenschappelijk groot verteer gemaakt en geminnekoosd werd : dan zal men de beweegreden van den Raad wellicht niet voor belachelijk houden en hem in 't gelijk stellen wanneer hij den boozen geest der uitgelatenheid en van het drinkgelag door het sluiten der inrichtingen en niet door wijdingen en bezweringen tracht te bannen. »

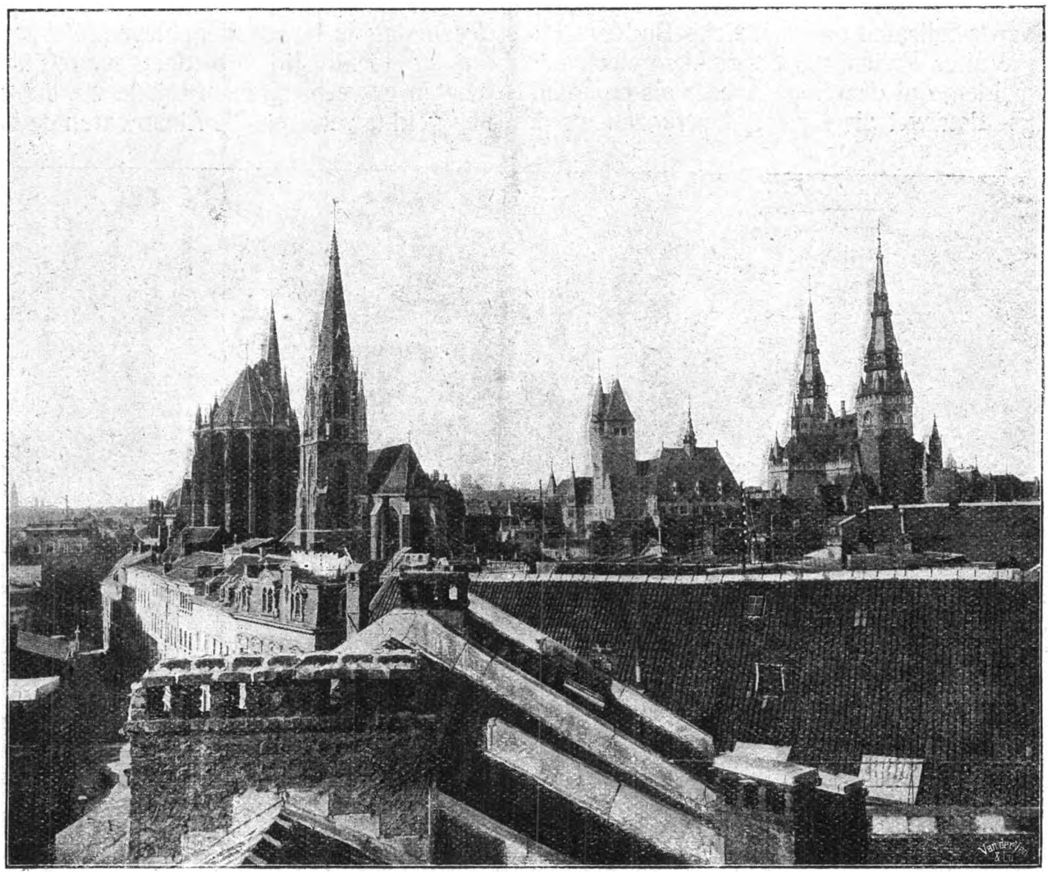

AKENSCHE TORENS

Rond het jaar 1400 werden de baden heropend, en weldra keerde het somtijds echt uitgelaten leven naar de bronnen der vrije stad terug.

Zoo wordt ons door graaf Lodewijk van Hessen bekend gemaakt, dat hij ten jare 1431 zoowel in Aken als in Burtscheid gebaad heeft; te Aken namelijk afgezonderd, te Burtscheid echter gemeenschappelijk met dertien voorname pelgrims, met dewelke hij zich aldaar den ganschen dag, bij het spel van een groep muzikanten, den tijd in goede sier verdreef. Het gemeenschappelijk baden bleef bestaan tot op het einde der 17e eeuw. Toen dit onderling baden, — hetwelk steeds meer en meer een middel tot vermaak dan wel een kuur geweest was — moest wijken voor het ernstiger gezondheids-bad, bleef er voor den kuurgast toch nog genoeg opmonterends over voor de 24 vrije uurtjes van zijn dag. Dank zij de bemoeiingen van den beroemden arts Franz Blondel (1615-1703) die zich inspande voor den bloei van de stad, nam Aken gestadig het meer uitgesproken karakter eener kuurstad aan; — maar van Aken tot Burtscheid was het slechts een kattesprong en in laatstgenoemde plaats was het met tegenzin dat men er toe overging om het vroolijke badleven ten bate van hoogere doeleinden binnen engere grenzen te perken.

De breedvoerigste uitbeelding van het badleven in het 18 d'euwsche Aken lezen wij in het zonder schrijversnaam verschenen boek : « Amusements des Eaux d'Aix-La-Chapelle» of « Genoeglijkheden bij de waters van Aken ». De schrijver ervan is de befaamde en beruchte avonturier Karel Lodewijk Vrij-

heer van Poellnitz. Poellnitz, die in de meest verscheiden landen als hoveling of in krijgsdienst rondzwierf, die met Friedrich Wilhelm in het Tabakskollegium pafte en Frederik den Groote als voorlezer den tijd verdreef, die met zijn uit waarheid en verzinsel samengestelde gedenkschriften Europa vermaakte en tenslotte verarmd en met schulden beladen te Berlijn als schouwburgbestuurder stierf, deze Casanova in 't klein verbleef, naar hij verzekert, geenszins als zieke maar louter voor zijn plezier in de toenmalige mode-badstad Aken. Zijn schilderingen van het kuurleven vertoonen trekken van zuiver romantischen aard en moeten klaarblijkelijk in de allereerste plaats den modeschrijvers stof voor den galanten lezerskring geleverd hebben; maar buitendien bezitten ze ook een kultuur-historische waarde en belichten ze menige zijde van het Aken uit den feodalen tijd. Aken was toenmaals een zeer voorname badplaats, een praalstad. E. Arens schildert in zijn pas verschenen boek « Kurgäste in Bad Aachen, 1756-1818 », aan hetwelk ik velerlei ontleenen kon, het leven en het bedrijf bij de Akensche bronnen als volgt : « Vorstelijke personen, hooge, hoogste adel, vormen een groot deel der bezoekers. Excellenties en ordebroeders, ministers, generalen en gezaghebbende beambten maken zich hier een afspraakje. Van de vreemde natiën zijn de Engelschen, de Nederlanders en de Franschen het ruimst vertegenwoordigd; zeer sterk en allervoornaamst Rusland, Polen en ook de Noordsche landen. Het leven verliep voor deze kringen nog ongeveer zoo als baron van Poellnitz het breedvoerig geschilderd heeft, zooals wij het door Marmontel voor 1767 en door den reizenden Phil. Gercken voor 1777 kennen. »

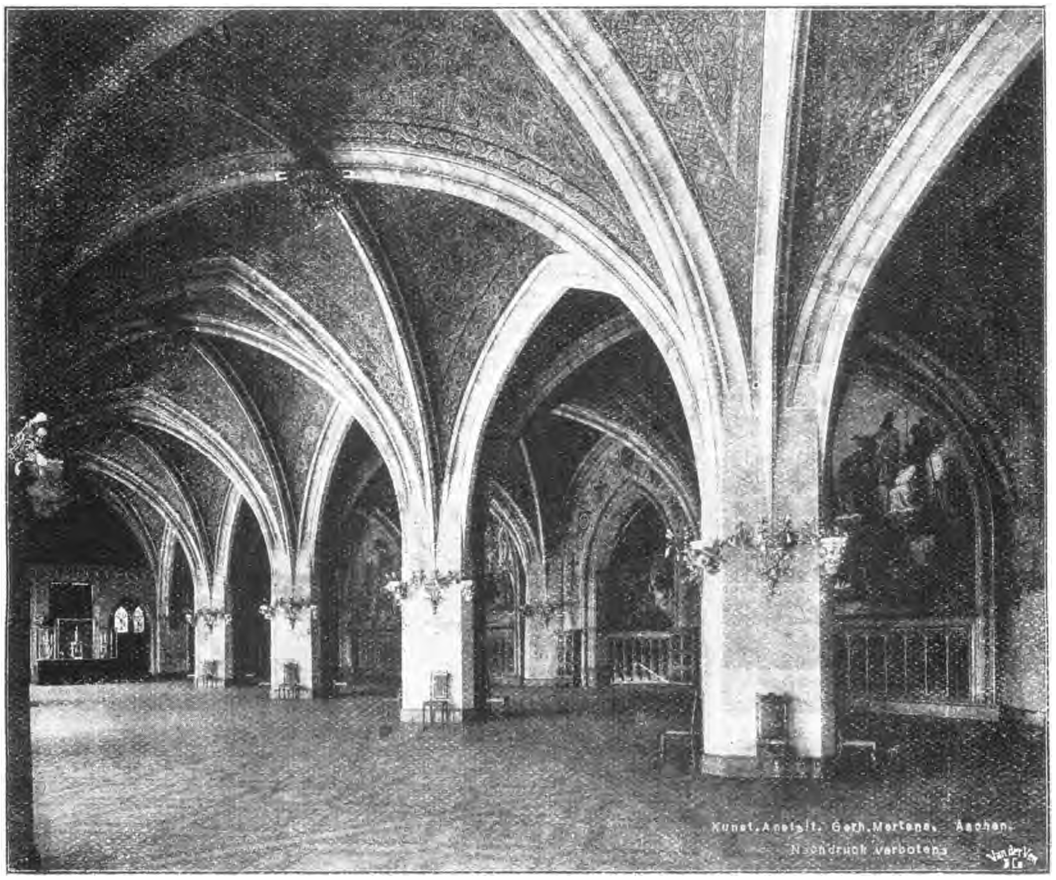

KRONINGZAAL IN HET RAADHUIS

De Groote Omwenteling stelde een eind aan deze vorstenheerlijkheid, ook aan haar plassen in zwavelbronnen en in geestrijkheid. Maar Napoleon, zoon en overwinnaar der Revolutie, hield van Aken, de stad van Karel den Groote, zijn « voorganger ». — « In het jaar 1804 vereeren Keizerin Josephina, — na haar de Keizer zelf met hun schitterend gevolg bad en stad Aken, en betoonen zij zich welgezind jegens haar. Ook de andere Bonapartiden maken hier badkuren. » (E. Arens).

Na Napoleon's val kwamen de overwinnaars op het Akensch Kongres (1818) bijeen ter regeling van de laatste twistpunten.

Reeds twee jaar vroeger had de Pruisische koning de uitbating der openbare speelbank door A. Reumont, zoon van den eersten Akenschen speelbankpachter R. Reumont (1764) bekrachtigd. Het derde van de uit het spel voortvloeiende winst ging naar de stadskas. Naderhand (1841) beheerde de stad zelf de speelbank en trok er inkomsten uit, die soms het jaarbedrag der gezamenlijke belasting-inkomsten aanzienlijk overtroffen. In 1854 werd de speelbank voor goed gesloten. Aken's Monacotijd was uit.

Jaren van immer ernstiger achteruitgang volgden. De kuurinrichtingen beantwoordden niet meer aan de moderne eischen. Kort vóór den wereldoorlog ging men het kuurbedrijf volledig herinrichten. Het in duigen vallen der Duitsche toekomstplannen, de bezetting der stad en het afsluiten van het Rijngebied gaven ook over Aken's vooruitzichten op een snelle opwerking van het kuurleven, een kruis. Slechts toen een Europeesche geest in de politiek ontwaakte, losten de banden die Aken's bloedsomloop stremden. Ten huidigen dage ontwaart de vreemdeling ternauwernood nog iets van de bezetting. En voor « Genoeglijkheden bij de waters van Aken » is ook ruimschoots gezorgd. Kuurkoncerten, vuurwerk, bals, tennistornooiën, wedrennen, uitstekende opvoeringen van opera's en tooneelstukken, muziekfeesten onder de leiding van Prof. Dr. Raabe, poppenspelen, variété's en kinema's bieden de menigte ontspanning. En, dat eindelijk de flirt en haar ernstiger zuster hier op den warmen bodem uitnemend gedijen, is een feit reeds wereldkundig gemaakt door den ouden dichter die de Akensche bronnen aldus bezong :

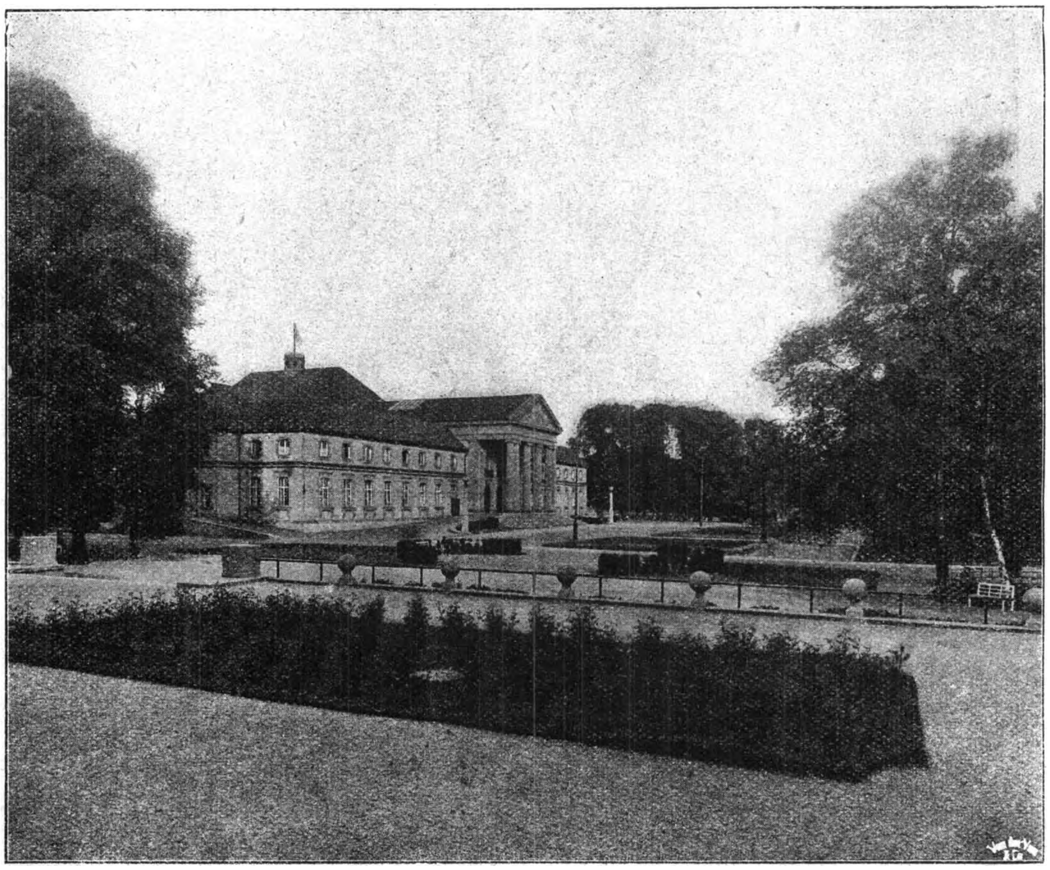

HET NIEUWE KUURHUIS MET ZIJN HOVINGEN

« Waarom koken ze zoo, de waters opborrelend uit [d'aarde?
Amor doopt' er eens zijn gloeiende pijlen in.
En genoegen scheppend in het sissen : « klater in [eeuwige warmte!
Mijn koker zei hier » — sprak hij, — « een monu- [ment gezet! »
Sindsdien klateren ze voort en zelden baadt er een [gast in,
Wien de looze liefdegod niet streelend de borst be- [roerde. »

(R. D. V. — Vert. Edw. Van hemel)

Politie van het Vervoer en van het Verkeer

Despatch-System

Iedereen van ons heeft reeds gehoord van het despatch-system. Het wordt hier te lande toegepast op onze spoorwegen. Het is een stelsel waarbij een enkel bediende, het verkeer der treinen tusschen twee hoofdstations, b. v. Brussel-Antwerpen, van op zijn bureel derwijze regelt, dat de op dit baanvak rollende treinen, met een minimum vertraging en een maximum veiligheid, ter bestemming aankomen.

Despatch beteekent spoed ; despatch-system kan dus in het Nederlandsch worden vertaald door : spoed-stelsel. Het komt natuurlijk uit Amerika, het land waar meer dan waar ook de spreuk geldt « time is money ».

Daar wordt het despatch-system toegepast op alle gebied, zoo op rechterlijk als bestuurlijk. De hoofdzaak is snel te gaan en goed.

Eene belangrijke toepassing hiervan vinden wij aldaar in het opmaken der proces-verbalen en het opleggen van boeten, uit hoofde van overtredingen tegen de reglementen op het verkeer.

Laat ons veronderstellen dat U met uw auto voor een café stationneert en U bij het vallen van den avond vergeet uw lichten aan te steken. Een politieagent zal u beleefd naam en rijbewijs vragen. Hij scheurt uit zijn zakboekje een genummerd bladje, waarop hij een minimum van inlichtingen neerpent, deze onderteekent en u overhandigt.

Het is alles. De vaststelling van de overtreding is gebeurd, het proces-verbaal is opgemaakt en aan den overtreder medegedeeld.

Wanneer U het briefje leest, vindt gij daarop eene uitnoodiging om u binnen de 36 uren aan te melden op het Centraal Verkeersbureel, om daar eene boete te betalen, voor overtreding van art. X of Y van de verordening op het verkeer. Wanneer gij meent geene overtreding te hebben begaan, kunt gij zulks aan den bediende van het Centraal Bureel mededeelen, die u dan de gelegenheid zal geven, op bepaalden dag te verschijnen op het tribunaal van politie, waar gij ook den verbaliseerenden agent zult aantreffen. Indien gij echter oordeelt dat de politieman wel in zijn recht was, hetgeen gewoonlijk het geval is, ziet gij, door uw handteekening af van alle verder verzoek, gij betaalt de boete tegen een degelijk ontvangstbewijs en : klaar is Kees!

Op het Centraal Bureel kan, dank zij een flink gehouden fichenstelsel, dadelijk nagezien worden of de overtreder ja of neen recidivist is. Zoo ja, wordt natuurlijk de boete verhoogd naar gelang.

Wij geven hieronder, vertaald, den tekst van een overtredingsbiljet, gebruikt in de steden van Amerika, voor het vaststellen van overtredingen betreffende het reglement op het verkeer :

....

CENTRAAL VERKEERSBUREEL

Nr .... *Straat* ....

Kennisgeving van Overtreding.

Uur .... *Datum* ....

Rijbewijs Nr ....

Naam ....

Adres ....

U hebt eene overtreding begaan tegen artikel .... van het reglement op het verkeer

Plaats der overtreding ....

U wordt uitgenoodigd u op bovengenoemd bureau aan te melden binnen de 36 uren. Wanneer U aan deze uitnoodiging geen gevolg geeft zal een aanhoudingsbevel te uwen laste worden gegeven.

District *Agent*

....

....

Zooals men ziet is het stelsel kort en goed, een echt despatch-system.

Ware het niet mogelijk dit ook bij ons in te voeren? Zij die weten wat al geloop en gedoe, geschrijf en gewrijf een doodgewoon proces-verbaal alhier kan teweegbrengen, zullen er zich beslist om verheugen.

A. PERSYN.

Die een heel mooie reis wilt maken denkt aan den tocht door Noord-Afrika in Februari 1927.

Freiburg in Uechtland

(aan Edw. De Beukelaer)

Voor allen die nog durven droomen van steden, waarbinnen de oude eeuwen ongeschonden zijn blijven toeven met al hunne schilderachtigheid, met al hun poëzie en wijding, heb ik hier den naam genoemd van de allerwonderbaarste stad van het schoonste land der wereld.

Maar hoe zal ik naar ware mate haar eigenaardigheid kunnen verduidelijken, wijl zij juist door hare veelzijdigheid alle poging om haar met één karaktertrek te omschrijven te buiten gaat. Men zegt dat steden als menschen zijn met eigen leven en eigen ziel. Maar wie heeft het oordeel om deze stad te verpersoonlijken? Zij heeft in haar stadsbeeld het strijdvaardig uitzicht van een vaak belegerden krijgsman wijl zij toch in haar vredigheid de zalige ingetogenheid verwierf van den vereenzaamden kluizenaar. Want rondom hare machtige kruittorens heeft het belegeringsvuur geknald veel vaker dan ooit elders; en tóch zochten de heremijten in hare buurt den rotswand waarin zij immer spelonken hebben gebouwd en waar ze den godgewijden vrede vonden.

In haar stoeren aanbouw en matte zandsteenmuren leest men een lang verhaal, met name : de legende der eeuwen! Er is op de wereld geen stad aan Freiburg gelijk, waarin elke eeuw in sterke tegenstelling zoo aangrijpend belichaamd blijft. Die tegenstellingen zijn het signum van deze stad; men vindt ze overal aan ieder huis en in elke straat, men vindt de uiterste tegenstelling zelfs terug in de symbolische kleuren van Freiburg's blazoen : Wit en Zwart!

Dit moet gij weten, lezer, opdat gij U weeral niet onverhoeds verbazen zoudt omtrent den legendarischen oorsprong van deze Zwitsersche stad... wijl zij eertijds in Breisgau aan den Duitschen Rhijn gelegen was! Zoo immers gaat het verhaal : dat Berthold IV van Zaehringen, heer van Freiburg in Breisgau, zijns vaders schuld aan den duivel niet voldoen kon en dat alsdan de helleknecht onder de gedaante van een reuzengier den Zaehringerburg en het schoonste gedeelte der Rhijnstad uitrukte, ermeê door de ruimte wegvluchtte en boven Uechtland zeilend een kluizenaar Gods naam hoorde prevelen; ontsteld liet dan de duivel de geroofde stad uit zijn klauwen ontsnappen; de burg viel op den rotswand, het overige kantelde in het ravijn van de Saane. De verplanting mocht gedijen en het behaagde God dat deze scheut van Freiburg in Breisgau hier in Uechtland aan 't bloeien ging.

In gansch Europa vindt men niet zooveel wilde schoonheid en schilderachtige uitzichten verzaamd. Als een schiereiland binnen de vele bochten van de Saanerivier ligt het middeleeuwsche stadsdeel verstrooid. Van af de hoogstad tuimelt de dakenkastade afwaarts naar de diepte; het is alsof deze lange huizentros zich vastgeklampt houdt aan de grondvesten van den opfonteinenden toren. De stad is met versterkte gangen en gaanderijen ommanteld en dichtgebouwd; men ziet er de versterkingsmuren een bergwig afsluiten, verder lenig langs de heuvelingen wegbuigen of in scherpen zig-zag de steilste helling beklauteren. De sluipende afdammingen staan met zware torens en donjons versterkt, dreigend geflankeerd naar de open dalen. Binnen het episch decorum van deze gothische citadel, rijzen alom ontelbaar de naalden van kerktorens, de kapelkoepels en de klokkenhallen der kloosters. Men begrijpt waarom de Saane hier midden al die schoonheid zoo graag blijft rondslenteren, telkens terugwentelt en de stad langs alle kanten omwandelt. Is Freiburg wellicht niet die middeleeuwsche stad waarin Van Schendel's « Tamalone » verdwaalde of waar Van Oordt's « Warhold » het beleg van Kostijn's slot ondernam?

Hoezeer men deze stad uit schrift of prenten kennen leert en hoe ijverig men zich op de kennis van haar verleden heeft voorbereid, verrassen zal zij immer toch! In hare trapstraatjes verdwaalt ge, ge misrekent uw pad als in een dooltuin; het panorama betoovert en lokt, het bespookt u; gij kijkt op een achtergrond van wegen in de lucht, ofwel ge bewandelt een kroonlijststraat en daarnaast, maar vijftig meter dieper, ligt onverwacht het overige van uw stad weggezakt!

Straks wil ik u nooden om met me meê te gaan slenteren door al die geheimzinnigheid, maar ik neem liever nog eerst uw nuchterheid te baat nu ge nog niet door haar schoonheid beroesd zijt, om hier volledigheidshalve een dor en vluchtig woord te plaatsen omtrent hare geschiedenis.

In haar goede tijden was Freiburg een weeldestad, die altijd de begeerte der naijverige buurtsteden bezig hield. Die van Berne, de Beren, waren meest te duchten! Zij waag-

den hunne invallen steeds langs het smalle Gotterondal. Daarom is deze Noordkant geheel met kruittorens en sluipgangen toegesloten, en de houten Gotteronbrug kan nog steeds in enkele oogenblikken geheel worden uiteengenomen en opgeruimd.

Sinds de Hervorming is Freiburg het sterkste bolwerk gebleven voor de Katholiciteit in Zwitserland. Op 't einde van de 18de eeuw telde men er 14 kerken en 11 kapellen en thans is dit getal vertiendubbeld sinds de uit Frankrijk verjaagde kloosterorden deze stad als toevluchtsoord hebben gekozen. In de 14e eeuw woonde er reeds een menigte Joden, zooals trouwens overal waar winstbejag of weelde aan de beurt zijn. In deze dóórgodsdienstige stad waren ze niet welkom; zij moesten er zich de meest beschamende verblijfsvoorwaarden laten welgevallen. Zij zouden herkenbaar zijn aan een vreemd potsierlijk pakje : een hoed met hoornen daaraan! Aldus aangetakeld moesten ze barvoets den eed afleggen tot jolijt van de goede gemeente. En ieder jaar wanneer de Joden op den « Zwarten Sabbath » het verlies van Jeruzalem en al de bedroevingen van het Joodsche volk herdenken dan zinspelen zij in hun jammerklacht nog altijd op de stad der vernedering, Freiburg, en dan heet het bij wijze van laking : « Medinah Porah » : het koeienland!

Maar wie, die geen Jood is, zal dit woord voor een scheldnaam nemen; de koeien zijn er de rijkdom van de streek en 's zomers hoort men op alle bergen en in alle dalen hun klokkengebeier vroolijk klinken, de dagen door! Merkwaardigerwijze onderscheidt zich het Freiburgsche koeienras van al de overige Alpensoorten, doordat ze prachtiger en grooter en niet bruinkleurig zijn, maar weeral, denk aan Freiburg's blazoen, de symbolische kontrastkleuren dragen : « Wit en Zwart! »

Het is mij telkens opgevallen hoezeer deze twee tegenstellingskleuren zich in Freiburg overal weten te herhalen. Wit en zwart zijn de luiken geschilderd van al de republikeinsche gebouwen; wit de toppen der Freiburgsche Alpen en zwart de omliggende dennenwouden; wit de zondoorlichte muren en wegen, zwart de slagschaduwen der gevels en ravijnen; wit de heldere zonneschermen der juffers in de straten en de kleedij der wandelende dominikanen; zwart het gestoei van ontelbare nonnekens en schouwvegers, overal! Freiburg, een stad door den zwarten duivel hier gebracht en door de witte Dominikanen veroverd; een stad die het tooneel was van de zwartste belegeringsdagen en nu de heimat is van de allerwitste vredigheid. De zwarte silhouet van deze stad op een witten maanhemel ware het prachtigste tooverscherm dat ooit voor een schimmenspel kon dienstig zijn. Om het wezen van deze lijnenschoone stad tot uitdrukking te brengen is geen enkele voorstellingswijze meer geschikt dan de penteekening, houtsnede of ets, waarin nogmaals de herkenning besloten ligt voor de Freiburgsche standaardkleuren : Wit en Zwart!

FREIBURG

Om u evenwel niet langer te bestormen met het gespook van deze nare begrafeniskleuren nood ik u onverwijld tot het stadsbezoek.

« Teleurgestelde belofte!... » Ziedaar uw eersten uitroep wanneer ge uit de spoorhalle treedt en hier onmiddellijk de zegepraal der alledaagsche leelijkheid gehuldigd ziet in die moderne verdiepopstapelingen, het eeuwig euvel van alle steden! En toch, bevredig u voorloopig hiermede, wandel voort en langzaam en onbewust zal de overgang rondom u geschieden van het ziellooze naar het zielvolle. Men wordt er zachtjesaan tot de schoonheid ingeleid zoodat men niet het rechte oogenblik beseft waarop de omtoovering is begonnen. Tot uw eerste verblijdingen behoort nu alvast de aanblik van die mooie zandsteenen huizen met ver overluifelende daken, die vaak met gepolychromeerde ara-

besken versierd zijn... ofwel van de zinrijke gulden uithangborden der gasthoven en taveernen, die in ons onwillekeurig een indruk oproepen, dien we vereenzelvigen met de innigheid eener lezing uit den plezierigen romantischen diligentietijd!

Maar we dalen gewillig omneer, omneer langs de hellende straat en laten de steenen sieraadmaskers maar grijnslachen onder de gothische hoekbalkons; we bereiken haast het plein, waar een holle linde de eereplaats heeft. Want, lieve lezer, deze vereerde linde is de laatste vleiende getuigenis van Freiburgsche dapperheid. De boom is al vijfhonderd jaar oud en rust met zijn afgemagerde kruintakken op een ijzeren krukkenstel. Het wordt verteld dat een jong Freiburger, die te Munster het leger van Karel den Stoute — zooals het heet : — in de pan had helpen hakken, in één adem de overwinning aan zijn stadgenooten melden kwam, den tijd had om « Victorie » te roepen en dàn dood neerviel! In de hand hield hij een lindetakje, dat men uit eerbied hier plantte en dat het nu al vijfhonderd jaar uithoudt als een krachtige boom, vertroeteld door de vroede gemeente, bezongen door de dichters, en met kippendraad verdedigd tegen de belangstellende bemoeizucht van de Freiburgsche straatjeugd.

Hier rijst de zestiende-eeuwsche burg der hertogen van Zaehringen met zijn gothischen achtkantigen toren, klokkenhalle en slanke bijtorentjes. Het is de oudheid zelf die tot ons komt : mat en grijs, stoer en onwrikbaar staat dit steen voor ons. Het is alsof het de eigen oudheid koesteren wil binnen zijn stevige wanden... en de beschermende wending der daken overwelft getrouw de toegangstrappen met een uitdrukking van beveiliging. Daarvóór ruischen zacht de vier waterstralen eener prachtige middeleeuwsche fontein, op wier oprankenden wormstekigen pijler een van die wondermooie beelden prijkt van Hans Geiler.

Hier stemt alles tot inkeer en bezinning. Zelfs de Zaterdagsche marktdrukte is geluidloos en stoort de stilte niet. Dan ziet men allerwegen de kleine bergkarretjes van licht hekwerk komen aangerold, beladen met oudmodische boerinnekens, die groote vlaaihoeden dragen, mode 1830. De marktvrouwen scharen zich in lange rijen achter hun korven, de markt is begonnen in allen eenvoud. Er is geen aanbevelend geroep, alles gaat er lijdelijk toe, de boerinnen wachten veeleer gelaten tot men de koopsom in hun hand gelieft te brengen. Monsteren wij de zwijgzame gelederen die bij hun korven op schildwacht staan, dan voelen we humor. Het kan wezen dat de eene marktvrouw niets anders te bieden heeft dan een kip, een gans of een konijn, dat met den kop door de maas van een net nieuwsgierig uitkijkt naar den dag van morgen. Het kan wezen dat de koopwaar zich beperkt bij een ruikertje dahlias of veldnarcissen, een hoeveelheid hagedoornbesjes, enkele eieren in een tinnen pot, een minuskuul bloemkooltje of enkele zoetigheid uit den boomgaard. Wel vindt men in een zijstraat

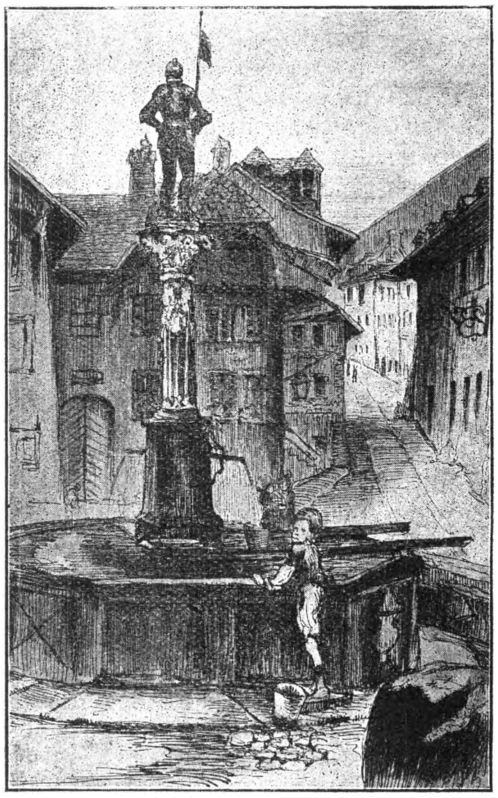

FREIBURG. FONTEIN « DE GETROUWHEID »

kramers van meer belang, die eene markttent opstellen met bergen kastanjes, witte Tessiner druiven, en Greyerzerkaas. Maar onze aandacht gaat onvermijdelijk naar het bedrijf van de klokkenverkoopers en de huideninzamelaars.

Wekelijks komt de huideninzamelaar op zijn bekende plaats aan de fontein en neemt er tegen veranderlijke prijzen de huid van konijnen, kalveren, koeien, schapen en katten, kortweg van de slachtoffers van de week, in ontvangst. Men krijgt er ook zeldzaam bontwerk te zien, want er zijn altijd herders en jagers, die vossen, dassen, gemzen en marters weten te vangen. De jonge koeters brengen er de tropheeën van hunne mollenvangst. Het tooneel is niet onaardig. Men ziet ze de vierkanten zijdeachtige huidjes, die eerst zorgvuldig opgespannen en stijfgedroogd

zijn geworden, als bankbriefjes tusschen duim en wijsvinger neertellen onder het goed- of afkeurend oogenspel van den inzamelaar. De pastoormeiden en de nonnekens die een katten- of een konijnenvel te verhandelen hebben doen geheimzinnig; zij zien met argwaan uit of geen bekende het zielkundig oogenblik staat te beloeren, waarop zij haastig den arm in den korf zullen dompelen om de buit op de tafel te zwieren, geld te vatten en marionettensnel van de verdachte tafel te verzwinden... om ergens achter een veiligen gevel het geld wel driemaal en vol achterdocht te hertellen.

Oneindig fijner geschiedt de klokkenverkoop nabij de kerk. Daar klinken de geluiden onophoudelijk dooreen als het gebeier in een Alpenweide, want hier komen de kooplustige boeren scherp toeluisteren en aandachtig de ware klanken proeven, die hunne koe of geit weldra als herkenningssein van de kudde bespelen zal. Men hoort er de gansche toonladder afklepelen van af de gongslag der reuzige ketelholle brombasklok tot het zachte geklingel van een geitenbelleken toe. Nu men in muzikale stemming is geraakt heeft men nog maar één stap te doen in de heerlijke St.-Niklaaskerk, die een der merkwaardigste orgels bezit van Europa, vervaardigd door den beroemden Freiburger A. Mooser. Geniet tevens van het rijke kleurenspel der kerkramen; zij werden te Freiburg vervaardigd naar de teekeningen van den modernen Poolschen kunstenaar Mehoffer. Ik geloof wel dat sierlijker kleurenwerk en diepere toovergloed zelden over de wereld te vinden zijn!

De buurt van de kerk is een harmonisch geheel van prachtige oude zandsteenen huizen, met gebeeldhouwde ingangspoorten die in den waaier met kunstig smeedwerk en heraldische figuren bekroond zijn. Vele hebben vensters met in-loodgevatte glasschijven, in wier middenverdikking dezelfde groenige schemer huist die in den ronden voet van oude Moezelwijnroemers gevangen zit. Een groot getal patriciershuizen zijn opgebouwd in den zuiver-achttiende-eeuwschen stijl, die buiten Zwitserland betrekkelijk zeldzaam is. Merkwaardig is hier ook de veelvuldigheid van gehamerde sloten en ijzeren traliewerk.

Ten einde van de straat treffen we de reuzige betonnen Zaehringerbrug, die men vóór een drietal jaren ter vervanging van de groote hangbrug heeft gemaakt zonder dat het verkeer daardoor ook maar één uurtje is onderbroken geworden. Het uitzicht op de Saane en de terugblik op de stad zijn niet te vergeten. In de diepte zwijmeld de glasgroene Saane, die in het najaar slechts als een gedwee beekje door een breede keienbedding vloeit, maar in de lente, als de sneeuw smelt op de bergen, onstuimig wast en voortstuwt als een wilde vloedstroom. In de diepte staan visschers te hengelen, als de welsprekende symbolen van de hoop. Vóór ons op den heuvelrug klauteren de vestingmuren naar de kruittorens en hoog boven de kloof van het donkerspokend Gotterondal hooren we motoren voorbijronken over het zachtwiegend draadweb van een hangbrug. Hier kan de

FREIBURG. FONTEIN « DE VOORZICHTIGHEID »

etser, de kunstenaar van de lijn, zich verzadigen aan het zicht op den dicht in elkaar gedrongen huizenstapel in de diepte met de houten overdekte brug die over de Saane ligt. Vijftig meter daarboven hangt een draadbrug gespannen boven de benedenstad tusschen twee steile rotswanden.

Indien de tijd niet dringt, ware het onvergeeflijk een uitblik van op de hangbrug te verzuimen. Mocht onbewust in ons een schilderstalent sluimeren, dan zou het hier zijn roeping leeren ontdekken. Wat de aanblik geeft is niet in enkele woorden te zeggen. Voor de eerste maal voelt men zich niet beleedigd door dat betonnen reuzengevaarte van de Zaehringerbrug, die in enkele bogen over de Saaneoevers kaatst en een tweeden doorgang onder hare gewelven draagt, die

door tunnelgaten van de steunpijlers ligt. Hier is het zeldzaam wonder voltrokken geworden dat het nieuwe naast het oude steeds harmonisch bleef. Alle eeuwen hebben in dit stadsbeeld de sporen van hunne belevingen geschreven zonder dat de eenheid daardoor geschonden werd. In dit opzicht mocht Van Hulzen terecht schrijven : « Freiburg is de belangrijkste stad van Europa ». En lang voor dezen kwam Ruskin, de Engelsche apostel der schoonheid hier vertoeven en hij heeft Freiburg tot « de schoonste stad van geheel Zwitserland » durven uitroepen.

Nu gij daar onder u het hart der stad komt te ontdekken tusschen het grillig gezwijmel der Saane, wenscht gij er natuurlijk maar dadelijk op af te trekken, ofschoon ge beter uw overhaasting temperen zoudt met een omweg te wagen langs Bourguillon en het kapelleken van Lorette om eerst daarna langs sterkhellende zig-zagstraatjes de volkrijke ravijnbuurt te bereiken. Intusschen heeft men zich vooraf een weinig leeren richten op de stroomwendingen en de ligging der vele pleintjes waar men zich aan allerlei bekoorlijkheden zoozeer verstrooien laat dat men des ondanks verdwalen moet. Want hier zijn uwe droomen werkelijkheid geworden, hier zegevieren de middeleeuwen nog. Tracht in uzelf de beschrijving te verwezenlijken — waaraan ik beknoptheidshalve verzaken wil — van die eenigschoone fonteinen op elk van die openbare waschpleinen, en voorstellend : Samson, de Samaritaansche Vrouw, Sint-Jan, Sint-Christophorus, Sint-Joris, de Wildeman, en zoo voort; alles werk van Hans Geiler! In deze Duitsche benedenstad ligt de innigheid bewaard van den voorouderstijd. Hier kan men een rijken folklore-oogst opdoen, en men gaat met welgevallen de gothische versieringen ontcijferen, die de beteekenis van muurschilderingen en uithangborden verklaren, waaronder die van de taveernen : « De Ooivaar » of de « Drie Koningen ». — De volle vijftiende eeuw is er als 't ware blijven hangen over de boogronde puinbruggen, die als zadels over den stroom liggen. — Langs heimelijke trapstraatjes die allerzijds achter de huizen wegvluchten, zoeken we eene richting naar het raadhuis dat ginder machtig langs den rotswand uitgroeit. Al werden reeds een tiental torens gesloopt, al rijzen in de buitenwijken de moderne hotelblokken langs breede lanen, toch blijft de kern der stad zeker nog lange jaren ongedeerd.

Wij moeten hier het hoofd haast naar het zenith wenden en tegen den hoogen zandsteenmuur opstaren om de Alpenstraat te zien, die als een rand om de luchtstad ligt. Daarboven heeft men weer een heerlijken aanblik op de benedenstad, die als een huizentros van af het raadhuis en den toren als een sluier neergolft naar de diepere landtong.

Wie over meedere dagen beschikken mag verneemt in een gids nog allerlei wetenswaardigheden omtrent de Hoogeschool, het museum Marcello, en drie andere musea, omtrent Freiburg's doorluchtige zonen die zijn : schilder Hans Fries en beeldhouwer Hans Geiler, Girard, Victor Tissot, enz.

Freiburg's karaktervolle schoonheid komt eerst in hare volheid tot ons, wanneer men gelegenheid heeft er langeren tijd te vertoeven. Men moet het eerst onder sneeuw hebben gezien en de genoegens van sledevaart en ski-loopen hebben meêgemaakt om het niet meer van zijne uitzonderlijk fraaie omgeving te scheiden. En wat een vernieuwing dan als de lente, die er steeds eenklaps invalt, het landschap herkleurt en den zomer voorbereidt, die alle stedelingen naar de bergtoppen lokt waar narcissen en alpenroosjes opengaan. En eindelijk volge dan de gouden herfst wiens pracht mij u enkele tochten aanbevelen doet, hetzij naar de kluis van Ghuin, de Schoch-wandeling, het poëtisch gelegen meer van Pérolles en het Saaneravijn, naar den bruisenden waterval en het klooster van Magrau. We kunnen zelfs in enkele minuten naar de hoogte van Gambach gaan, waar we op 't eind van elken dag in de verte het avondgloeien van de geheele Freiburgsche Alpenketen kunnen gadeslaan, terwijl we op eene orientatietafel de namen kunnen nazoeken van al die roodgespitste pyramiden.

Edg. ERNALSTEEN.

Bondsleden, bezit U reeds **al onze uitgaven ?**

Neen? Bestelt dan onmiddellijk wat U ontbreekt.

Een dezer dagen wordt de lidkaart voor 1927 aangeboden.

Zorgt er voor dat ze niet onbetaald terug naar ons gaat!

-:- Ottenburg en omliggende -:-

Een onbekend hoekje van Brabant

De Lane ontspringt te Plancenoit in Wallonië, om over Maransart, Genval en Tombeek haar waters in de Dijle te storten tusschen St. Joris Weert en Ste. Agatha Rhode.

Het landschap tusschen Tombeek en Ste. Agatha Rhode wordt weinig bezocht door toeristen en nochtans is het wel de schoonste vallei van het Vlaamsche land. Om haar steile oevers staan prachtige bosschen : de Tempeliers-, Bilande- en Ste Agatha Rhodesbosschen, terwijl in het nauwe dal, aan den voet van een rij knotwilgen, het riviertje stil voortkronkelt.

In Tombeek, waar het Vlaamsche gedeelte begint, bevindt zich nog het Hof Ter Dect, onlangs gerestaureerd, en dat vroeger eigendom was van den vermaarden philoloog en geschiedkundige Joost Lipse.

Te Tombeek : Op de brug over de Lane bemerkt men een steen met een adellijk wapen. Over dit wapen vertelt men het volgende: Keizer Karel op reis zijnde, sukkelde met zijn rijtuig in de Lane. De inwoners van Tombeek werkten zoo ijverig om den vorst uit dien neteligen toestand te redden, dat de Keizer hen het vruchtgebruik verzekerde van verscheidene bunders land. Dat land heet thans nog Keizer Karel's Heide en de opbrengst ervan wordt nu nog gelijkelijk verdeeld tusschen al de inwoners van deze parochie.

Langs de Lane loopen geen voetpaden zooals langsheen de IJssche. Bezoomd met beboschte heuvels, kronkelt het riviertje door weiden rijk aan boomen, — zoo rijk zelfs, dat van ver het dal ook bosch lijkt.

Een oude boer wees ons de plaats aan waar in het Lane-dal, volgens de overlevering, in vroegere eeuwen een leger krijgslieden doodgevroren is. Hijzelf bevestigde ons bij rooiingen getuige te zijn geweest van het vinden aldaar van vele hoefijzers.

We bereiken stilaan het dorpje Terlaenen, hetwelk zijn naam gekregen heeft naar de rivier waarop het ligt. De kerk is maar een allereenvoudigst gebouw (1838).Andere aanzienlijke gebouwen zijn in het dorp niet te vinden.

Laat ons de Lane oversteken om den steenweg op Neerpoorten een tijdje te volgen. Bij een bouwvallig huis stappen we links een voetpad op hetwelk door het bosch gaat om in Florival uit te komen. Het bosch dat we doortrekken, het Ste Agatha Rhodes-bosch, is wel een der mooiste van Brabant. Sinds het aangekocht werd, begon men het als park aan te leggen, met breede, rechte lanen. Bij het uitgaan van het bosch schrijden we den ouden steenweg Leuven-Waver over en komen weldra aan de eerste helling van de Dijlevallei. Aan de andere zijde van het dal ligt het dorpje Pecrot, op een helling langs een oude heirbaan. Ginder verre, rechts, ziet men in al zijn pracht het dal van de Train, het lief Waalsch riviertje. Tusschen wiegende toppen van prachtige boomen, ziet men de kerktorenspits van Archennes. Pecrot en Archennes zijn Waalsche dorpen die vroeger Vlaamsch waren en toen de namen droegen van Pekrode en Eerken. Zij werden reeds vóór 1400 verwaalscht.

Zetten wij onze wandeling voort naar de Lange Heide.

Dit gehucht is gelegen op een bergrug tusschen twee schilderachtige dalen. Van daar heeft men zeer prachtige en grootsche vergezichten over de vallei der Dijle. (1)

Een weinig verder, op een hoogvlakte, ligt Ottenburg (Ottoburg, burcht van Otto). Al is dit dorp langs drie zijden begrensd door Waalsche gemeenten en al komen de inwoners veel in betrekking met die van Waver, het bleef toch Vlaamsch van aard en taal. Merken we terloops op, dat, zonder van hun karakter iets in te boeten, vele inwoners Vlaamsch en Waalsch spreken. De kerk van Ottenburg is een van die povere gebouwen zooals men er helaas te veel vindt in onze dorpen van te lande. Maar is haar uitzicht niet schitterend, ze bergt toch een echte Van Klee: verbeeldend « O.-L.-Vr. in den Tempel », alleszins een kunststuk.

(1) Al deze valleien en dalen zijn oude beddingen van een stroom met zijn bijrivieren. Voor vele eeuwen was het noordelijk deel van België ingenomen door de zee. De Dijle was toen een breede stroom die uitmondde waar nu Leuven gebouwd is. Inderdaad, de hoogten der aangrenzende gemeenten Heverlee en Oud-Heverlee bestaan nog uitsluitend uit zandgronden en vormen dus de duinen der vroegere zee. De hellingen en de boorden onzer dalen bestaan alle, zonder uitzondering, uit lagen zandgrond terwijl de bodem der dalen en de landerijen onzer hoogvlakten vruchtbare kleigronden zijn.

Jaarlijks, op Donderdagavond na Sacramentsdag, doet de processie plechtig haar omgang door de straten van het dorp. Al de woningen langs den processieweg worden dan versierd en prachtig verlicht. Indrukwekkend schouwspel in de schemering van een stillen zomeravond! Die jaarlijksche omgang bestaat sedert vele jaren en werd voor de eerste maal gedaan om het einde te bekomen eener heerschende ziekte die in de gemeente elken dag verscheidene slachtoffers ten grave sleepte.

Ottenburg is een der oudste gemeenten van Brabant. Men vindt soms, in zekere deelen dezer gemeente, steenen voorwerpen (messen, bijlen, enz.) uit voorhistorische tijden. Die zeldzame vondsten zijn er wel een bewijs voor, dat deze streek reeds bewoond was in het steentijdperk.

In Ottenburg bestaat nog een dal dat Krochtmannekensdal heet. Naar onze bescheiden meening werd deze naam ontleend naar die kabouters die volgens de overlevering in onderaardsche krochten leefden.

De oude Romeinsche heirbaan van Mechelen op Gemblours, liep door onze gemeente over het gehucht Tommen. In dit gehucht vindt men nog een heuveltje, een oude Romeinsche grafstede. Vandaar de naam Tommen (in 't Waalsch : La Tombe). Niet ver van hier heeft men op Waversch grondgebied de grondvesten met kelders ontdekt van een Romeinsche villa.

Indien we bij het verlaten van Ottenburg de oude baan Leuven-Waver volgen, dan komen we op een punt vanwaar men van een der mooiste panorama's over de Dijle-vallei geniet. Vóór ons hokt het vredige Waalsch stadje Dioen met beboschte hoogvlakten. In de verte duiken de spitse torens van Limal en Mimelette uit een weelde van boomen op. We zijn hier in Stratenberg, in 't Waalsch : Stadt.

Na een ietwat gevaarlijke helling komen we aan den spoorweg Waver-Leuven. We zijn te Waver en weldra komen we op het plein met de kerk. Deze is een gebouw in ogivalen stijl, met loggen toren; de toren opgetrokken in de XVIe eeuw, maar nooit voltooid.

Den binnenkomende valt het onmiddellijk op, dat de kerk op zeer onesthetische wijze gebouwd werd, want de middenbeuk is in verhouding veel te breed, even breed als het koor. Aan kunstvoorwerpen dienen vermeld : een steenen wijwatervat,een zeshoekige doopvont uit de XVIe eeuw, een twaalftal kandelaars en de schilderij van 't koor « De aanbidding der Herders ». Een ietwat eigenaardig gebouw te Waver is nog het Stadhuis, eigenlijk een buiten gebruik gestelde kerk van het Karmelietenklooster. Op het plein vóór het Stadhuis wordt sinds de middeleeuwen een drukke veemarkt gehouden. Laten we er even aan herinneren, dat op 23 April 1222 Hertog Hendrik van Brabant aan de burgers van Waver dezelfde voorrechten toekende als aan die van Leuven. In 1420 had de stad het toppunt van bloei en welvaart bereikt. Later werd ze dikwijls door allerhand plagen geteisterd. De stad werd den 28 April 1695 totaal door het vuur vernield, en op 17 Juli 1714 brandden tweehonderd huizen af, alsmede het klooster der Minderbroeders. In 1605 en 1629 heerschte er de pest die er schrikkelijk huishield. Wat nog dient vermeld is het ruim plein « de Sablon » waar in 1859 een gedenkteeken werd opgericht ter eere van Leopold I.

Langs de Dijlekaaien verlaten wij het rustig stadje en begeven ons langs de « Belle Voie » naar Neer Waver (of Basse Wavre). Deze dreef werd vroeger door een klooster aangelegd, maar Koning Willem I schonk ze in 1828 aan Waver. Deze dreef is waarlijk prachtig. Langs weerskanten de Dijlebeemden waar koeien rustig grazen, terwijl de gehuchten Stratenberg en Aisemont helder rood op levendig groen in de hoogte tronen.

De kerk van Neer Waver is een gebouw uit 1710, in Barokstijl. De lambriseering is zeer bezienswaard, alsook de predikstoel en de prachtig vergulde relikwieënkast. Een der voornaamste bedrijven van Waver is de papierfabricage. Men vindt er ook een watteen een suikerfabriek.

Niet ver van Waver ligt het schilderachtige dorp Graven (Waalsch : Grez) met een oud kasteel. Een mooi panorama over het Traindal vindt men te Bier (2 kilometer van Graven) op het oude kerkhof. Bij helder weder kan men er aan den gezichteinder, in noordelijke richting, zelfs den spitsen toren van Duisburg zien.

Fr. VAN DEN BOSCH.

Leest in dit nummer de aankondiging onzer reizen en doet van nu af uw keus.

Marcheeren is aangenaam en gezond

Niemand denkt er in dezen tijd nog aan, het belang en de voordeelen van allerlei sport te betwijfelen of zefs te diskussieeren. En juist daarom lijkt het ons evenwel niet ongepast in dezen tijd van roeien, rijden en vliegen de aandacht even stil te houden bij die eeuwen-oude sport : « het gaan », de zoo courant-geworden « footing ».

Dadelijk zij gezegd : de marche levert het **meeste** nut op, ter vergoeding van een **geringe** inspanning. Daar is bijv. het **roeien!** Het ontwikkelt voornamelijk de borstkas en de bovenste spieren.

Het **paardrijden** en het **fietsen** versterken de spieren van het bekken en van de onderste ledematen, en geven meer lenigheid aan de lenden.

Het volmaakte evenwicht, onmisbare factor voor het gemakkelijk marcheeren, wordt slechts bekomen door het in gang zetten van heel het lichaam; de spieren van de wervelzuil verwerven er nieuwe lenigheid door; die beweging werkt heilzaam in op het gestel, als verzachtende olie in een raderwerk.

Door beweging en houding, ruimschoots vergemakkelijkt door den rugzak, verbreedt de voetganger de borst, en de zuurstof kan er overvloedig binnendringen, doch dit gebeurt met mate, wat niet het geval is bij dit soort sport, dat door te vlugge beweging de lucht al te hevig in de longen zweept.

Het is door de harmonie in de beweging, dat de vermoeienis van de marche u niet verplettert, en u den eet- en slaaplust niet ontneemt zooals dit bij andere sporten vaak het geval is, maar u bij het eenvoudigste maal feestgenot verschaft en u doet wegdoezelen in heerlijk-verkwikkenden slaap. Doch, de af te leggen afstanden moeten ondergeschikt zijn, aan de vermogens van den wandelaar! Gelukkig, doordat de voetganger, zelf « footing »-machine is en dus uitstekend ingelicht over haar krachttoestand bestaat meteen de onmogelijkheid voor hem in erge misbruiken te vervallen. Wie zich geregeld daartoe laat misleiden, kan niet medegerekend worden tot de reeks der normale voetwandelaars!

Maar wat gezegd, van het overgroote voordeel, dat den voetganger toelaat overal en op alle oogenblikken te gaan. Hoe weinig deeren hem ten slotte wind en regen en koude, zoo hinderlijk voor den fietser, en waartegen hij zich zoo gemakkelijk kan behoeden!

Er zouden bij dit onderwerp, eigenlijk ook nog heel wat geleerde en wetenschappelijke beschouwingen te pas komen. Maar wij, leeken, kunnen ons genoeg van den heilzamen invloed van de « footing » overtuigen, wanneer we verschillende menschen van rond de 40 jaar vergelijken, behoorend tot denzelfden maatschappelijken rang, waarvan de eenen regelmatig wandelen en de anderen niet. Wat een schat aan jeugd en gezondheid bij de eersten, niet meer te vinden bij de anderen.

En hier past ook nog een woord over de moreele gunsten van de « footing ».

Aan den wandelaar ook het genot der gracievolle sierlijkheid van millioenen aardiglachende of plechtig-buigende bloemen, de liefelijke zoetheid van hun sterke of subtiele parfums, gedistilleerd in zonnewarmte; de verrassing van een huppelende vogel, een schitterend insekt, elegant-voorbij-rennend wild! En heel die geurende en gonzende en trillende wereld waar over hoog-gras en breede boomen waken! De meest onverschillige voelt het aan! want de trilling is subtiel en geweldig — en de meest realistische wordt eens poëet! Kan dàt de fietser of de auto-menner zelfs in het weelderigste landschap? Hoe menige dichter stemde al wandelend zijn luit? — en hoe menig palet werd er, tot verbazing der wereld, met schitterende kleuren verrijkt?

Wat al omstandigheden kan bovendien de voetganger zich alléén te nutte maken, doordat hij zich op zijn weg in onmiddellijk contact bevindt met wezens en dingen; hij doet er vaak een schat op van nieuwe gewaarwordingen en nuttige en prettige vaststellingen. Een wandelaar herinnert zich later uitstekend de verschillende streken, die hij doorkruiste, hij kan ze karakterizeeren naar hun uitzicht, naar de mentaliteit van hun inwoners, naar die honderd kleinigheden, die een ras typeeren, een gebeurtenis uitschakelen, dit alles wel in tegenstelling met den fietser of den chauffeur, die zich later alleen den staat van den rijweg herinnert, het « pourcentage » van de hellingen en het aantal « gevaarlijke draaien ».

Voeg daarbij nog dat heerlijk gevoel van veiligheid voor hem die, al wandelend niet

afhangt van een « pneu » of een « panne »!

Doch het is vooral door zijn intieme eenwording met de natuur, dat de voetganger zich gelukkiger mag achten, dan zijne andere toeristen-collega's, zelfs veel gelukkiger nog dan de fietser, voor wie nochthans het landschap niet herleid wordt zooals voor de automobilist tot een dwarreling van epileptische silhouetten. Maar het spreekt van zelf dat de fietser wiens aandacht voortdurend opgeeischt wordt door rijweg en rad, zijn opmerkingsvermogen danig gekortwiekt ziet en meteen de som van het genot merkelijk verminderd! Bovendien ziet de wielrijder te vlug, en alleen datgene wat de rijweg bezoomt. Wat op de baan niet rechtstreeks aan zijn blik onderworpen is, ontsnapt hem. Ziedaar, bescheiden tusschen de heesters, een wegelken vol beloften, dat naar lommerrijke oorden kronkelt. Maar de grond lijkt voor de pneu's weinig geschikt! En waar is de uitweg? Vooraleer de moedige en nooit dralende fietser zich de vragen duidelik gesteld heeft, ligt het vriendelijke wegelken reeds lang achter hem! En hij « trapt » dapper door, zich troostend met de platonische belofte bij gelegenheid weer te keeren! De middelen waarover de fietser beschikt laten hem toe zijn weg zeer nauwkeurig vooraf te bepalen. Het verlangen zijn programma te realiseeren is instinktmatig grooter dan het belang dit naar gelang de omstandigheden te wijzigen. Letterlijk gehypnotiseerd door het doel van den tocht, veel meer dan door de bekoorlijkheid van den weg, die er toe leidt, laat hij zich meeslepen door het rythmus van de pedaal, en het staken daarvan, vergt een inspanning waaraan weinigen zich goedsmoeds onderwerpen. Wat deert het den voetganger daarentegen dat de helling stijl is? — als de weg maar aanlokkend is! Hoe weinig bekommert hij zich om enkele honderden meter door veld of hei! Integendeel! En 's avonds, wanneer hij de dag overdenkt, is het wellicht het onverwacht ontdekte plekje, dat het lekkerste deeltje wordt van zijn gemijmer, terwijl onze fietser, zich tot het laatst van den dag uitslooft om met loupe en curvimeter op de kaart de vele kilometers na te meten... waarmee hij morgen de kameraden zal verbluffen...

Een gezonde en matige lichaamsoefening (als de footing) versterkt; tevens verheft en verruimt zij den geest. Zij heeft daardoor het recht als gezondmakende en dus bij uitstek opvoedende sport, erkend te worden.

B. M.

Over het Betrekken en Verlaten van Hotelkamers

Ieder kent de bepaling : bij vertrek moet men een hotelkamer vóór twaalf of vóór twee uur hebben verlaten, anders moet men voor een vollen dag méér betalen. Velen vinden een dergelijk reglement al zeer onaangenaam, daarbij vergetend dat de nieuwe gast toch ook gelegenheid moet krijgen de kamer tijdig te betrekken. Menigeen schijnt er een eigenaardig vermaak in te scheppen de kamer tot het uiterste nippertje in gebruik te houden en als men er kans toe ziet, nog wel tot over het laatste nippertje. Verlaat men ze dan eindelijk, doch moet men voor het vertrek de stad nog in, dan laat men zijn bagage liefst nog in de kamer waar men dien nacht heeft doorgebracht, waardoor het grondig schoonmaken van de kamer, het vernieuwen van het bedlinnen, enz., ten zeerste wordt bemoeilijkt. Bedenkt men echter wel, dat men op die manier gevaren voor den volgenden gast schept en dat men zelf elders dezelfde kansen loopt wanneer men daar een kamer moet betrekken, die slechts « met den Franschen slag » is gereinigd? Hoogstwaarschijnlijk dringt dat niet tot hem door anders zou hij er wel voor zorgen de kamer tijdig beschikbaar te stellen, om haar schoon te maken. Anderzijds dient het personeel er voor te zorgen, dat de kamers niet ontredderd blijven liggen, doch dadelijk haar beurt krijgen. Niemand, zelfs de gast in kwestie niet, kan weten, of de vertrekkende wellicht een ziekte onder de leden had, zoodat, wanneer de kamer en het bed, waarvan hij gebruik heeft gemaakt, niet ter dege worden gereinigd, de besmetting op een volgenden logé zou kunnen worden overgebracht. We geven daarom in overweging in geval van vertrek de kamers zoo vroeg mogelijk ter beschikking te stellen en in elk geval de bagage er niet noodeloos te laten staan. En zelf, bij het betrekken van een kamer een deugdelijke inspectie te houden of ze wel aan de elementaire eischen der hygiëne voldoet. Men aanvaarde niet alleen slechts een hotelkamer welke er zindelijk uitziet, doch die tevens flink gelucht en frisch blijkt. (Haagsche Post).

Het Zomerseizoen

Een Algemeen Overzicht - Veel Tegenslag

Het zomerseizoen was voor het toerisme in het algemeen niet zeer gunstig. Hebben we eigenlijk wel zomer gehad? Het weer liet alles te wenschen over en in zulk een geval is de ware reislust er niet. De meeste menschen wachten dan af of het niet beter wordt en op die manier gaat het reisseizoen voorbij zonder dat er van een reisje iets is gekomen.

Meer en meer kiest men een anderen tijd voor zijn jaarlijksch uitstapje dan de geijkte vacantie-weken. Blijkens de statistieken gaan velen er tegenwoordig des winters op uit, wijl ze er de voorkeur aan geven vacantie te nemen wanneer het niet overal prop- en propvol vreemdelingen is. Trouwens het geheele karakter van het toerisme begint zich te wijzigen, wat voornamelijk op rekening van de auto moet worden geschoven.

* * *

Ongetwijfeld hebben de Nederlandsche zeebadplaatsen het moeten ontgelden; het automobilisme werkt een langdurig verblijf ook geenszins in de hand. De rustelooze moderne mensch kan niet geruimen tijd op één plaats vertoeven; vóór alles zoekt hij beweging. Hiermede zal rekening moeten worden gehouden; er zullen bijv. vele feesten moeten worden georganiseerd, die de automobilisten tot een bezoek lokken. Maar al vermindert het aantal dergenen, die een tijdlang aan zee gaan verblijven : als het weer het maar even mogelijk maakt, wil men er per auto nog wel heen voor een kort bezoek. Scheveningen heeft zich reeds ingesteld op de nieuwe behoefte, andere badplaatsen zullen stellig dat voorbeeld volgen.

* * *

De Zwitsers klagen dit jaar ook steen en been. Van den winter was het al niet schitterend, doch men hoopte, dat de zomer een vergoeding zou brengen. Doch het vreemdelingenbezoek was dit jaar zeker wel 30 à 35% minder dan in 1925. Hiertoe werkten verschillende oorzaken mede, als de lage koers van den Franschen en Belgischen frank, waardoor velen naar Frankrijk en België gingen, de mijnwerkersstaking in Engeland, waardoor vele Engelschen, verwikkelingen vreezend, dit jaar van hun jaarlijksch reisje naar Zwitserland afzagen, terwijl ook in andere landen de economische toestand niet zeer gunstig is, wat natuurlijk den reislust beinvloedt. Doch in hoofdzaak komt het hier toch op neer, dat Zwitserland op het oogenblik voor vele beurzen te duur is. Niet alleen de prijzen in de hotels, doch ook de kleine verteringen maken het kostbaar, en dat weerhoudt velen ervan naar Zwitserland te gaan. Laat den Zwitsers dit zijn gezegd!

* * *

In Zweden, Noorwegen en Denemarken was de toestand al niet beter. De verwachtingen waren in de Skandinavische landen nog wel zoo hoog gespannen! Men paaide zich met de overweging, dat de frank ook het vorige jaar daalde en dat de booten toen toch de reizigers in massa naar de Noordelijke landen voerden. Doch dit jaar bleef de groote vreemdelingenstroom uit. Het aantal toeristen, dat Skandinavië bezocht, bleef ongeveer 18.000 beneden het aantal, dat men daar had verwacht. Een cijfer dat boekdeelen spreekt!

In Duitschland rekende men niet op een groot toeristenverkeer. De goud- of rentemark is er te duur. Men is er dan ook niet teleurgesteld. Het bezoek van buitenlanders overtrof misschien nog wel de verwachtingen, doch voor neringdoenden was het wel een schadepost, dat de eigen landgenooten zoo hokvast bleven. Het meerendeel der Duitschers reist niet meer dan hoogst noodzakelijk is. Er was dan ook alleen gedurende de zes of acht weken van het hoogseizoen eenig verkeer en ieder weet, dat slechts bij uitzondering in een zoo kort tijdsbestek de kosten kunnen worden goed gemaakt. Voor Oostenrijk geldt hetzelfde.

* * *

Frankrijk, België en voor een deel Italië hebben goede zaken gemaakt. Niet alleen was er een overdruk bezoek, doch de laatste weken konden de prijzen in razend tempo worden verhoogd, waardoor nogal wat geld in het laatje is gekomen. Resten nog Engeland en Spanje, geen druk bezochte toeristenlanden, die evenwel dit jaar geen klagen hadden. Vooral Spanje komt geleidelijk meer in trek. Ook Tcheco-Slowakije had betrekkelijk druk verkeer. Plaatsen als Karlsbad en Marienbad waren zelfs overvol. Het schijnt dat vooral de Amerikanen, doch ook andere nationaliteiten natuurlijk, daar hun tenten hadden opgeslagen. Duitschland genoot ten deele mede van die Amerikanen-invasie, vooral na de min lieflijke behandeling, welke de Yankees in Frankrijk hadden ondervonden. Vele Amerikanen verbonden daaraan een uitstapje naar ons land. Dat duurt gewoonlijk wel kort, maar de massa doet het hem.

(Haagsche Post).

Wijn en Oudheden

Bezienswaardige plaats

Een plaats in Frankrijk, welke thans druk wordt bezocht, is Saint-Emilion,een naam,die velen, al is wijn voor hen verre van een dagelijkschen drank, niet onbekend zal zijn. Op elke wijnkaart prijkt St. Emilion. Het is een beroemd merk, dat ook in eigen land wordt geëerd; bij elken maaltijd wordt het geschonken. Doch ook voor den niet-wijndrinker levert Saint-Emilion iets, dat de tong streelt : in de achttiende eeuw vond n.l. een inwoonster dier plaats, mejuffrouw Bouton, de macarons uit en die zijn nu nog de « spécialité » van de streek. Maar behalve liefhebbers van wijn en macarons vinden ook bewonderaars der natuur en oudheidkenners hier wat hun hart begeert. St. Emilion ligt verborgen in de holte van een kleine vallei. Het is een verrassing te midden van de rijke, uitgestrekte en methodisch aangelegde wijngaarden een kleine, merkwaardigde, oude stad te vinden, waar men in de bochtige straten tal van monumenten, dagteekenend uit vele eeuwen en die zoowel historische als artistieke waarde hebben, kan bewonderen. Men stuit hier op een antiek-godsdienstig centrum. Twee primitieve heiligdommen zijn bewaard gebleven, die gedeeltelijk zijn uitgehouwen onder den grond in een rots. Dit godshuis is overkoepeld door een Romaansche kerk en een Gothisch klokkenhuis. Een zeldzaamheid van waarde. In de nauwe en hellende straatjes ziet men nog kapelletjes, welke niet meer worden gebruikt, gebeeldhouwde portalen, brokken van kerken, kloosters en merkwaardige oude huizen op klein bestek saamgedrongen binnen de wallen, welke grootendeels nog intact zijn. Men ontdekt er ook terrassen met onverwachte doorkijkjes. Voorts vindt men er een oude kluizenaarsgrot van den Heiligen Emilion, den goeden Bretonschen monnik; een andere grot herinnert aan de pikante geschiedenis van Mlle. Soudery; weer een andere roept tragische herinneringen wakker aan de vogelvrij verklaarde Girondijnen. De wijngaarden zelf waren reeds in het verre verleden beroemd. De dichter Ausone, die omstreeks 310 te Bordeaux werd geboren en van wien vele verzen, waarin Gallië werd verheerlijkt, afkomstig zijn, heeft toen reeds dien edelen drank bezongen.

* * *

Het stadje St. Emilion, niet meer dan duizend inwoners tellend, trekt steeds een menigte bezoekers, die zoowel komen genieten van de oude kunst als van het tintelend druivennat. Onder het kloostergebouw van de Franciscaners strekken zich groote kelders uit en men savoureert den Bordeaux bij de Gothische arcaden. Verleden en traditie hebben een schuilplaats gevonden te St. Emilion, waar o.a. een oudheidkundige vereeniging is gevestigd. De president dier vereeniging is tegelijkertijd voorzitter van het Syndikaat van den wijnbouw. In het romantisch kader van dit klooster, dat geheel met klimop is begroeid, worden ook de landelijke feesten gehouden, waar men oude boerenkleederdrachten van Guyenne, Gascogne, van de Landes en het Baskische land kan bewonderen. Jammer genoeg heeft St. Emilion geen logement, waar men den nacht kan doorbrengen. Het is een eenvoudig achteraf gelegen plaatsje, waar men even, op den doortocht, een kijkje gaat nemen, doch waar men niet kan overnachten. Wat anderzijds weer een voordeel is, want nu behoudt het zijn argeloozen eenvoud.

(Haagsche Post).

In het land der Inca's

De nacht valt in. De trein schokt door het dal. Men onderscheidt nog slechts het glinsterend lint van den rio Sumbay langsheen de spoorbaan en links en rechts het profiel der bergen dat donkerbruin afsteekt tegen een gouden hemel. Vermoeid door de lange reis trekken we ons terug in een hoekje van het ongerieflijke coupé en denken met gesloten oogen aan het doel onzer reis, Cuzco, de oude hoofdstad der Inca's. Welke herinneringen aan lang vervlogen tijden heeft het Spaansche fanatisme gespaard? We stellen ons de stad voor zooals de geschiedschrijvers ze voor onze verbeelding hebben opgeroepen, uitgestrekt en dicht bevolkt, met machtige vierkante gebouwen en trapeziumvormige uit de rots gehouwen poorten. Op de groote markt trekt een optocht voorbij der Inca, gehuld in den vorstelijken vedermantel, het smalle, edele gelaat omlijst door een voorhoofdsband... Die tijd is voor eeuwig voorbij. Maar wat schiet er nog over van de in de 16de eeuw door de veroveraars heropgebouwde stad? Is het de Europeesche techniek reeds gelukt post te vatten, diep in de bergen?

De trein vertraagt. De vallei wordt nauwer. Enkele lichtjes doorboren de duisternis. Dit is een zeker teeken dat we aankomen. Het is erg koud en doodsch. Een echt Indiaan-

sche stilte. De Europeesche station-drukte is iets onbekends in de vorstelijke rust dezer hooglanden. We vermoeden de stad in de vallei; enkele spaarzame lantaarns en wat schaarsch schemerlicht verraden het. Een sukkeltrammetje, door muilezels getrokken moet ons naar een onderkomen voor den nacht voeren. De weg is lang en steil en loopt weldra tusschen zeer hooge muren door die akelig aandoen. We zijn in ons « hotel ». Geen levende ziel te bespeuren. Eindelijk verschijnt de beheerder, een mesties, die ons een kamer aanwijst op de eerste verdieping, welke uitzicht geeft op de door de maan verlichte binnenkoer.

Wat een lange reis sinds Lima. Twee dagen op een holle, woeste zee (de « Stille » Zuidzee), dan een godslangen dag in een bommeltreintje door de onherbergzame woestijn der Andes, overweldigenden geologischen chaos, waarvan elke lijn scherp afgeteekend wordt door een verblindend mooi licht.

Arequipa ligt op ongeveer tweeduizend meter boven den zeespiegel. De witte stad is omringd door drie onrustbarende wachters : de vulkanen Misti, Cachani en Pichu-Pichu. De grond is wit en geborsten door de droogte. Het witte licht treft de witte steenen, waar het kleurenspel van den tijd geen vat op heeft, en brandt onbarmhartig in onze oogen en bruint ons gelaat. Bij het wandelen door de stad wordt men getroffen door het aantal kerken. De stijl vertoont versieringsmotieven, bijzonder eenvoudig en netjes afgewerkt en welk onmiskenbaar het werk zijn geweest van de plaatselijke, geduldige Indiaansche kunstenaars. Men vindt er een vagen weerschijn in terug van de sierkunst der oude Peruviaansche pottenbakkerij. De hoofdkerk, met twee van elkaar gescheiden torenspitsen, rustend op een langen, platten gevel, werd verscheidene malen heropgebouwd en men vraagt zich af hoe het mogelijk is dat al deze kerken zijn rechtgebleven niettegenstaande de gevaarlijke nabijheid van den Misti, onberispelijke kegel van 5800 meters hoogte, met een door den tijd ingevreten sneeuwmutsje. Nooit heeft een werkelijke uitbarsting den prachtigen vorm van dezen reus gehavend, maar hij bewijst zijn werkzaamheid door dagelijksche zwakke schokken en dof gerommel, lieftalligheden, welke soms huizen en monumenten omverwerpen. De bewoners stellen vertrouwen in den Misti, met die berusting welke eigen is aan de bevolking van bedreigde streken. Maar zou er van die blanke stad die thans sluimert aan zijn voet, iets overblijven, moest de Misti eens in woede ontsteken?

's Anderendaags breken hij heel vroeg op om een nieuwen reisdag te trotseeren. Deze tweede tocht door de vulkanische streken is vreeselijk. Kan men woester, grilliger en doodscher bergen doorkruisen, waar zelfs geen grassprietje groeit? Men stijgt, stijgt aldoor en de hoogvlakten welke men door spleten en kloven te zien krijgt, geven den indruk van een zee.

3800 meter : Sommige reizigers krijgen last van de pijnlijke ongemakken van de « soroche » of bergziekte, welke men vooral in de Andes ondergaat. In de wagens vermengt zich de geur van loog met dien van toiletazijn, welke kwistig over hoofd en borst wordt gegoten om de kwaal te keer te gaan; de stank van den petroleumsmook door de locomotief uitgebraakt brengt ook zijn deeltje bij. Wie nog geen last heeft van de bergziekte wordt wee van al die misselijke geuren. Men biedt u « chancaca » aan, ruwe rietsuiker, welke zoogezegd de saroche zal verdrijven. 4500 meter : de vermoeienis haalt de bovenhand en alle indrukken vervagen.

We dalen af naar Puno (3850 m.) aan het Titicaca-meer, door de hooge valleien waarin eertijds het leven zich concentreerde. Werden zij bewoond ten tijde der Inca's? Waarschijnlijk wel. Iets is zeker : dat de puna steeds die geweldige bleek-fluweel-gele vlakte was, langs alle kanten omzoomd door de getande en scherpgesneden lijn der bergkammen, afstekend tegen een blauwen hemel met machtige wolk-gevaarten.

Ziehier het meer. Zijn kleur is afwisselend. Bijna grijs des morgens en tot tegen den middag wanneer de koude wind die 's middags blaast het beroert wordt het bij windstilte diepblauw, en zwartblauw zoodra de duisternis invalt en zijn gordel van bergen wedijvert met hem in fijnheid en teerheid van kleur met zijn grijze, roze en vergulde zonnekoppen. We vergeten nooit den terugkeer der visschers, bij valavond, in hun sierlijke bootjes, gevlochten uit een mooie rietsoort welke langs den oever van het meer groeit. De Uros — door de Inca's bestempeld als een ouden barbaarschen, en ontembaren volksstam — bouwden ze aldus. Ze drijven als veertjes op het water.

De derde reisdag brengt ons naar het einddoel onzer reis. De heele voormiddag hebben we gespoord door de verblindende en stoffige puna, met af en toe een oponthoud aan kleine stations waar Indianen ronddrentelen in bontgekleurde kleederen, welke vrij wat verschillen met de strengere kleedij der bewoners van Puno. Elk dorpje heeft hier een kleederdracht welke in onderdeelen verschilt

van deze van het naburige dorp, zooals dat ook het geval is in vele Hollandsche dorpen. Naast de groote zwarte hoeden der vrouwen en de slappe vilthoeden verschijnen enkele stijve, platte, cuzcahoeden met even opkrullende randen; gevoerd met hevig rood, is het donkerblauwe bovendeel in vieren gescheiden door veelkleurige lapjes stof. Deze hoeden hebben den oud-Spaanschen stempel bewaard, met plaatselijke evolutie. De mannen dragen nog immer onder dien hoed of onder den grooten vilthoed de traditionneele wollen slaapmuts met oorlappen welke ze van hun voorouders hebben overgenomen en waarvan de versiering herinnert aan deze van de bij de opgravingen gevonden oeroude weefsels. De gestreepte (poncho) mantel waarin het rood overheerscht, valt neer in wijde plooien. De bruine broek wordt kort gedragen en laat de beenen en voeten vrij. De voeten zijn gewoonlijk geschoeid met sandalen.

Na een tweede massief der Cordilleras, het Raya massief, langs den Paso de lla Rayo (4581 m.) doortrokken te hebben, daalt de trein af langs een vallei welke men niet meer verlaat tot Cuzco (3496 m.) eindpunt van de spoorbaan. De dorpen, bestaande uit enkele leemen hutten met stroodaken, geschaard rond een hacienda, worden dichter en minder zeldzaam. De bebouwde streek verschijnt en wordt scherper afgeteekend naarmate we dalen. Het is zaaitijd. Indiaansche landbouwers ploegen met hun primitieve ploeg, een krom stuk hout dat moeizaam in evenwicht wordt gehouden om de voren te snijden en getrokken wordt door een paar nukkige ossen. Verderop treft ons de handeling der aardappelplanters : een dubbele rij mannen en vrouwen staan tegenover elkaar; de man graaft met een enkelen steek van zijn schop een gat, waarin de vrouw die tegenover hem staat een aardappel werpt; dan doet de man een stap voorwaarts, de vrouw een achterwaarts, en beiden herhalen de beweging. Zoo schuift de rij al zingend, met een regelmaat en een vlugheid die reeds de bewondering der oude gescheidschrijvers wekten.

In onze hotelkamer waar de bergziekte ons wakker houdt herleven wij deze herinneringen.

's Anderendaags zijn wij heelemaal opgeknapt. Hoe kan het ook anders. Het prachtig licht dezer streken herschept alle dingen. Door ons balconraam kijken we naar buiten: de droevige straat is aan de overzij met zonnegoud bepoeierd; enkele Indianen, in schitterende poncho's, gebukt onder geweldige vrachten, loopen met korte, vlugge stappen; kudden lama's trekken langzaam voorbij, minder beladen dan de mannen.

We moeten naar buiten... En daar staan we verrast de straat te begluren. De muren dagteekenen meestal uit den tijd der Inca's, hooge grondvesten uit cyclopische steenen, waarvan de voegen, zonder voegspecie, zoo precies op elkaar passen dat er geen speld tusschen te krijgen is. Hoe werden deze steenblokken hier aangevoerd? De meesten op menschenruggen, zooals al de rest, zooals de vrachten die we daar straks zagen voorbijtrekken... En hoe was het mogelijk deze steenen zoo passend aan elkaar te voegen? Door ze tegen elkaar te schuren. Zoo is ten minste de algemeene gangbare veronderstelling. Wonderbaar geduld, vindingrijkheid der primitieve beschaving!... Deze, door den tijd, en zelfs door den mensch, onvernietigbare grondvesten, werden door de Spanjaarden gebruikt als basis voor hun woningen. De, dikwijls getraliede vensters van de eenige verdieping zijn zeer hoog boven den grond en deze bouwwijze geeft aan de muren het akelig uitzicht van gevangenismuren dat ons zoo fel aangreep bij onze aankomst.

Wij richten onze schreden naar de markt, drukst bezocht gedeelte der stad. Indiaansche mannen en vrouwen brengen er hun armzalige waren aan den man. Langs weerszijden van de straat op den grond neergehurkt, zijn ze van den straatweg gescheiden door een tamelijk stinkende goot. De lama, geiten, zachtzinnig en vertrouwelijk, met hun langen nek en fijnen kop met ietwat smalende uitdrukking, kijken neer op al die drukte en wachten geduldig tot hun meesters klaar zijn met koopen en verkoopen, om dan hun loomen maar sierlijken gang te hervatten. Deze straat, zooals de andere, behoort uitsluitend aan mensch en dier. Geen rijtuig kruist ze ooit. Er bestaan trouwens geen rijtuigen te Cuzca, buiten het vermaarde stationstrammetje dat maar alleen voor hooge gasten of vreemdelingen uit zijn hoekje wordt gehaald.

De handelaarsters, gezeten in de golving van hun bijeengestroopte rokken, uit Pruisisch-blauw weefsel, — hier en daar verlevendigd door de teekening van een jurk of een corsage of het rood van een hoed — hebben voor zich uit een vierkanten bruinwollen doek gespreid met breede, helkleurige,, geborduurde strepen, welke bij de vier hoeken samengeknoopt dient om alles op den rug te dragen, tot het kind toe. Op dezen vierkanten lap hebben ze thans in kleine hoopjes, de gouden maïskorrels, de rose of bleekgele occas en de aardappelen getast. Verderop staan de handelaars in

weefsels; zij dragen groote vilthoeden,nauwspannende donkerblauwe kleederen; een grooten maatstok in de hand, spreiden ze voor zich hun stoffen uit. Nog wat verder staan de vleeschhouwers onder een tent; hun kleine, zwartachtige vleeschklompjes, ruw in kleine stukken gesneden, zijn walgelijk. Waterdragers loopen ons bijna omver, de houten ton getorst op den nek, en alleen weerhouden door een wollen koord welke over de schouders loopt en met de hand wordt vastgehouden. Van het hoogste punt der klimmende straat heeft men een wonder zicht op dit verbazend geroezemoes van kleuren dat scherp en sterk, doch nooit schreeuwerig aandoet.

Onder de gaanderijen der groote markt door, waar de allemaal gelijkvormige gebouwen dagteekenen uit den tijd der verovering, trekken we naar de hoofdkerk. Op deze markt staan niet minder dan vier kerken, waaronder de hoofdkerk. Het uitwendige dezer laatste is zwaar en druk, maar dadelijk bij het binnentreden wordt men bevangen door het geheimzinnige, rijke en grootsche van het schip. Het is er duister en men onderscheidt nauwelijks het goud dat in de diepte der kapelletjes blikkert. Het hoog-altaar is belegd met gedreven zilver, de stijl is neo-Spaansch, met duidelijken Indiaanschen invloed; banken in houtsnijwerk, rijk smeedwerk, heiligen met rugschilden in verguld hout en met overladen versiering. In een der zijbeuken staan we plots stil en houden den adem in. Een Indianenpaar teekent zich licht af op den donkeren achtergrond; hij, rechtop, onbeweeglijk als een standbeeld, edel onder zijn mantel in lompen en zijn uitgerafelde broek, blootshoofd, de muts in de hand; zij, naast hem neergeknield, het hoofd opgeheven, de borst gespannen in een strakgeregen keurslijf dat rust op den opbollenden kring der rokken. Beiden zijn verslonden in hun eenvoudig gebed. De sterke, maar dansende vlag der kaarsen spreidt een weifelend licht op de prachtige gouden altaarversierselen en de ruwe bronzen wezenstrekken der vrome pelgrims en doet plots in hun kleedij wat rood, wat borduurwerk, wat diepblauw opvlammen. Gaat deze hartstochtelijke verheerlijking van die eenvoudige wezens werkelijk uit naar het beeld van het Heilig Hart of naar de Inti (de Zon), de God hunner vaderen? Wat geeft het... Om hun gebed niet te storen verlaten we stilletjes de kerk.

Buiten is het licht verblindend. Het beeld van het biddende paar vervolgt ons : mogelijk baden andere Indianen aldus, met denzelfden bovenzinnelijken gloed, voor den Tempel der Zon. Wat blijft er over van dit meesterwerk waarin de Inca-bouwkunst haar volmaking had bereikt? Helaas! Ook dat hebben de Spanjaarden niet gespaard. Zijn puinen werden aangewend voor den bouw van het Sante Domingo-mannenklooster. In het koor en de sacristij van dezer kerk kan men nog de mooiste overblijfselen van den tempel bewonderen. De steenen zijn vooral daar regelmatig en prachtig gevoegd. Trapeziumvormige nissen, thans ledig, bevatten vroeger wellicht waardevolle voorwerpen van den ouden eeredienst, misschien ook wel de opgetuigde mummies der vorsten?...

Op de plaats van Sante-Domingo, rechtover wat eens de oude tempel was, staat op een Inca-voetstuk, overblijfsel van oude muren, een Spaansch kruis uit den tijd der verovering, zonder Christus, en waaromheen het symbolisch lijkkleed hangt. Het werd daar opzettelijk geplaatst om den afgodendienst te keer te gaan, evenals trouwens heel de reeks kerken welke niet in verhouding staan tot de belangrijkheid der stad.

Van morgen trekken we op weg naar Suxahuama, de hooggelegen, beroemde Indiaansche vesting, zoo menigmaal door oude geschiedschrijvers beschreven. Het weder is wonder mooi en helder. Onze gids vertelt ons dat de vesting, eertijds gedeeltelijk ter verdediging en gedeeltelijk als voorraadschuur ingericht, den bergtop (cerro) kroonde welke de stad onmiddellijk beheerscht. Men kent de juiste grenzen van haar oude ligging, maar wat van haar puinen overblijft bevindt zich aan de van Cuzco afgewende zijde, zoodat van beneden uit niets van haar te bespeuren valt. De Spanjaarden hebben in hunne dwaze vernielzucht de rotsblokken welke dit gedeelte van de versterking uitmaakten in de diepte gestort.

Onder weg betreden wij een bijzonder typische woning uit den tijd der verovering. De patio of binnenkoer, met zuilengaanderijen als in een klooster vertoont een grillig spel van licht- en donkertegenstellingen en de frissche kleuren waarin het huis geschilderd is blikkeren in de zon. Een vrouw, welke op den rug, in den traditioneelen vierkanten wollen doek, haar kind draagt, loopt onder de bogen met berustend gelaat.

We spoeden ons naar de puinen. Een lange smalle straat welke een buitenwijk van Cuzco doorloopt voert er ons heen. Halverwege de helling, een marktplaats, weer met een kruis zonder Christus. Verderop opeenvolgende rijen slanke eucalyptusboomen, de eenige boomen welke in deze streken gedijen.

Tusschen de boomen door, wier bladeren steeds hun scherpen kant naar de zon richten en dus geen schaduw werpen, ziet men de mooie overblijfselen van een Indiaansch huis, een wapenhuis waar de jonge « oorbellen » — jonge edellieden aldus genoemd omdat zij geweldige oorbellen droegen — in den wapenhandel werden geoefend. Wij stijgen hoogerop langs een rotsig pad tot aan den pas welke twee heuvelruggen scheidt, en de stad uit het oog verliezend, trekken we om den berg heen. Weldra bemerken we den driedubbelen kringmuur van de oude vesting van Saxahuama, gebouwd uit reusachtige rotsblokken, met haar monumentale poort. Onwillekeurig doemt voor onze verbeelding den tijd op waarin leven heerschte in de thans verlaten bouwvallen, waarin de ongerepte vesting binnen haar muren de prachtig uitgedoste krijgers huisde wier beeltenis voortleeft op het opgedolven pottenwerk.

In gedachten verdiept overschrijden we de drie kringmuren, bereiken den top van den heuvel en plots doemt aan onze voeten Cuzco uit de diepte op, te midden van een kring van bergen die blauw schijnen in het morgenlicht; maar dieper blauw is de hemel, waar schitterend de Zonnegod straalt, zooals hij eertijds straalde over zijn zonen. De huizen schijnen platgedrukt onder hun oude verweerde pannendaken, versleten roze tapijt waar hier en daar de torens van de zeven-en-dertig kerken doorheen steken. Heel duidelijk onderscheidt men nog, de stad als een kruislijn verdeelend, hun punt van samentreffen bijna juist uitloopend op de groote markt, de overblijfselen van vier wegen, welke na de stad doorloopen te hebben de bergen opklimmen waar het oog hen volgt, maar dan uit het zicht verliest. Van boven gezien zou de stad niets Indiaansch meer hebben, — want de Inca-grondvesten der huizen zijn verdwenen onder het plat der daken, — ware het niet dat deze vier wegen zoo sterk tot onze verbeelding spreken dat de werkelijke stad als een schim verdwijnt. Deze vier wegen verdeelden in den tijd van zijn vrijen voorspoed het reusachtige Inca-Rijk, de Tapuantinsuyu, in vier provincies, elk aldus afgebakend kwartier van Cuzco vormde de hoofdplaats van de overeenkomstige provincie. Op dit kruispunt van wegen was het dat de optochten werden samengesteld en de prachtige feesten ingericht door den Inca bevolen, en waarvan de overlevering ons de meest verbluffende verhalen opdischt. Langs deze banen snelden vlugge renboden in alle richtingen heen en koninklijke boodschappers dreven elk jaar, met symbolisch gebaar de kwalen en besmettelijke ziekten uit, verjaagd van plaats tot plaats tot buiten de grenzen van het rijk. En onze verbeelding zou dit verleden willen vasthouden en het arme, toekomstlooze heden verwerpen. Sinds de Spaansche veroveraars, in naam hunner beschaving, de keizerlijke stad der Inca's hebben heropgebouwd, hebben zij haar vermoord...

Boekennieuws

Jozef Simons : IN SPANJE. — Uitgave Davidsfonds. — fr. 9,—.

Spanje. Voor den Vlaming die verder denkt, geen sympathiek land, want daar komen voor den geest Keizer Karel, Philips II, de Hertog van Alva, de Spaansche furie... Maar juist omdat Vlaanderen eertijds in zoo nauwe betrekking met Spanje gestaan heeft, interesseert ons dit land toch wèl. — Jozef Simons' « In Spanje » is geen Baedeker, geen vervelende reisgids. Het is een anecdotisch reisverhaal van drie Vlaamsche toeristen. Het boek boeit door de menigvuldige, luime reisvoorvalletjes. Het is prettig om lezen. De reis gaat over St.-Sebastiaan, Burgos, Vallalolid, Madrid, Toledo, Zaragoza en Barcelona. Spijtig, dat het eigenlijke Spanje, het warme, zonnige Andaloesië niet bezocht werd. De beschrijving van het stierengevecht te Madrid is de kern van het boek. Dat schrijver de beelden en voorvallen van uit Vlaamschgezind oogpunt beschouwt, maakt het boek voor ons, Vlaamsche toeristen, bijzonder aantrekkelijk. Het werk is versierd met eenige platen, buiten tekst, wel niet extra verzorgd, maar toch genietbaar.

C. VAN EXTERGEM.

Floris Prims en Michel Verbeeck : ANTWERPSCH STRAATNAMENBOEK. — Onder dezen titel is bij den Boekhandel der « Bijdragen », Ploegstraat, 23, Antwerpen, een zeer interessant werk verschenen hetwelk de lijst geeft van al de straatnamen, oude en nieuwe, van Antwerpen, met hun beteekenis, reden, oorsprong en veranderingen (350 blz.) De inleiding tot het boek heft aldus aan : « Het werk dat wij hier aanbieden is de weerga der straatlexicons van zoo menige steden in of buiten België. Maar van al de ons bekende is er toch slechts één dat het voor de belangrijkheid der stad en haar getal straten bij ons werk halen kan. 't Is het zoo pas verschenen : Erklärung der Strassennamen der Stadt Hamburg (1925). In ieder

geval een zeer aanbevelenswaard werk werd hier in het licht gezonden. Heel wat zal de Antwerpenaar hebben aan het werk van Prims en Verbeeck; nopens den oorsprong en de geschiedenis der Antwerpsche straten en de beteekenis hunner benaming treedt het in zeer verscheiden, belangwekkende bijzonderheden. Jammer dat het, zooals het gelijkaardig werk van Th. Morren, « Haagsche Straatnamen » (1912) niet enkele suggestieve illustraties vertoont! Maar we leven thans in een beroerde tijd en verluchte uitgaven kosten geld! In ieder geval wij zouden schromelijk aan de groote verdienste van het « Antwerpsch Straatnamenboek » pitsen indien wij het niet alleszins en iedereen aanbevalen!

Een boek over Zweden. — Het Svenska Trafikförbundet (Zweedsch Verkeersverbond) heeft een door Gustaaf Asbrink samengesteld boek over Zweden uitgegeven. Er staan 151 illustraties in, 31 « Spezialkarten » of diagrammen en een gekleurde verkeerskaart. Het boek geeft een samenvatting van alle bijzondere feiten die den reiziger over natuur, geschiedenis, kultureele ontwikkeling, nijverheid en over de bijzonderste bezienswaardigheden van het land kennen moet. Het toeristisch gedeelte begint met een opgave van de verkeersmogelijkheden van het land. Stockholm en zijn omgeving worden breedvoeriger behandeld. De groote verdienste van het boek zijn niet in 't minst de talrijke goed weergegeven afbeeldingen en tekstkaartjes.

Van het Secretariaat

NIEUWE LEDEN. — Van 1 tot 15 Oktober traden 67 nieuwe leden toe. Te voegen bij de 5283 die zich van 1 Juli tot 31 September lieten inschrijven.

* * *

NIEUWE LEDEN VOOR 1927. — Van nu af noteert het Secretariaat de namen van diegenen, welke met 1927 hun lidmaatschap willen zien ingaan. Indien men nog voor 1926 wil ingeschreven worden, dan dient van dien wensch duidelijk te worden kennisgegeven. Bij den naam van het nieuw lid dus vermelden : « Lid voor 1926 » of « Lid voor 1927 ».

* * *

AANBIEDING DER LIDKAART 1927. — In het begin van November zal door de post de lidkaart over het jaar 1927, als kwijting, worden aangeboden. Wij zetten de leden aan hun huisgenooten te verwittigen en de noodige schikkingen te treffen om te voorkomen, dat de lidkaart ons onbetaald wordt teruggezonden. De post biedt de lidkaart slechts éénmaal aan. Betaal niet dan tegen aanbieding van de bondslidkaart, geteekend door den voorzitter en den penningmeester.

Alle andere kwijtschriften beslist weigeren. De lidkaarten der inwonende leden (fr. 3,50) worden niet terzelfder tijd aangeboden als deze der gewone leden (fr. 7,50). Die der inwonende leden zullen eenige dagen nadien aangeboden worden. Opgelet : *de lidkaart over* 1927 *is geel met blauwen overdruk.*

* * *

HET SECRETARIAAT VERHUIST! — Van 15 November af, zal het Secretariaat overgebracht zijn van de Dambruggestraat naar de Paardenmarkt, 70. Alle verzendingen dus naar het nieuw adres!

* * *

FOTO'S LANDDAG DIEST. — Nog enkele in voorraad. Formaat : 18 x 24. Fr. 3,—.

* * *

« DE TOERIST ». JAARG. 1922. — Eenige onzer trouwste leden missen sommige nummers uit den In Jaargang van « De Toerist ». Door toezending van zulke nummers zullen wij ons zeer verplicht gevoelen.

* * *

VERGADERINGEN VOOR AFGEVAARDIGDEN : *Zondag, 7 November :* Te 10 u. voormiddag, vergadering te Brugge in het Vlaamsch Huis (Teniershotel), Oudenburgstraat.

Te 13.30 u. namiddagvergadering te Oudenaarde in het gasthof « De Zalm », Hoogstraat.

Verminderingen

Fotograaf. — A. De Naeyer, Vooruitzichtstraat, 8, Borgerhout. — 10% vermindering.

Nieuwtjes

Het Antwerpsche museum voor Schoone Kunsten heeft een schilderstuk van Frans Floris, gedateerd 1550, ten geschenke ontvangen.

—

In de kerk van San Francesco in Treviso (bij Venetië) is een fresco ontdekt van Tommasso de Modena (1351).

—

In Italië neemt een deel van de pers dagelijks een lijst op van de onverlaten, die de vermetelheid hebben gehad hun vacantie in het buitenland door te brengen. Op die lijst prijken talrijke namen van personen behoorend tot den Italiaanschen adel, o.a. een hertogin en twee prinsessen.

—

De grootste eendekker, voor Engeland gebouwd, nadert zijn voltooiïng. Het vliegtuig is geheel van metaal vervaardigd. Hiermede zullen dertig à veertig passagiers kunnen worden vervoerd. In Duitschland wordt een

vliegtuig van dit type gebouwd, dat 70 tot 100 passagiers kan vervoeren.

Tusschen Londen en Berlijn wordt het luchtverkeer tegenwoordig onderhouden o.a. door een slaap-vliegtuig, d.w.z. een vliegtuig met acht zitplaatsen, welke gemakkelijk kunnen worden ingericht tot vier bedden.

—

Het 56.500 ton metende s.s. « Majestic » van de White Star Line zal nog worden overtroffen. Voor dezelfde Stoomvaart Maatschappij zal te Glasgow een schip worden gebouwd, dat 62.000 ton zal meten.

—

Constantinopel wordt een vrijhaven voor doorgangsverkeer.

—

België en Congo zijn thans draadloos verbonden.

—

Het Alg. Intern. Touring Congres zal in 1928 in Nederland worden gehouden.

—

Het vreemdelingenverkeer in Italië gaat steeds achteruit. Ook in Duitschland wordt daarover sterk geklaagd.

—

IJsland krijgt een nationaal park. Het Thiogvall-dal, dat sedert 1000 jaar als Parlement diende, zal worden herschapen in een Nationaal Park.

—

De Duitsche Rijksregeering, zoo lezen wij, heeft besloten terwille van het toeristenverkeer de geldigheid der Duitsche passen van twee of vijf jaar te brengen.

—

In den nazomer en herfst is het goed te reizen. Wel zijn de dagen korter, maar daardoor vermoeit men zich ook niet zoo als op de lange zomerdagen. Een nadeel is dat men wat meer kleedingstukken moet meenemen.

BONDSLEVEN

GROOT-ANTWERPEN.

DONDERDAG 4 NOVEMBER : Opening van den cursus over « Onze Schilders » in de 19e en 20e eeuw door den heer Pol de Mont. Gansch de cursus omvat 6 lessen. Ze hebben plaats elken Donderdag om 8 u. in de Stedelijke Meisjesnormaalschool, Lange Gasthuisstraat. Inschrijvingsgeld : 7,50 fr. voor gansch den cursus.

ZONDAG, 14 NOVEMBER : Bezoek aan O.-L.-V. toren (klokkenkamer en beiaard), met toegang tot den tuin der dekenij, onder de leiding van den heer Van Averbeke, stadsbouwmeester. Samenkomst Handschoenmarkt, te 10 u. Kaarten voor toegang af te halen op het secretariaat : 1 fr.

VRIJDAG 19 NOVEMBER : Te 20 u. in de Feestzaal der Stedelijke Jongensnormaalschool, Quellinstraat, tweede wintervoordracht met lichtbeelden. Zal optreden als spreker de Z. E. H. Kan. Lemaire, Hoogleeraar te Leuven. Hij zal spreken over « Indrukken over Noord-Afrika ». Toegang vrij en kosteloos.

DONDERDAG 25 NOVEMBER : Bezoek aan de fabrieken Ford, automobiel constructie in volle werking, te Hoboken. Vereenigen te Hoboken, te 14 u. vóór het gemeentehuis. Kaarten (beperkt) af te halen op het secretariaat : 1 fr.

ZONDAG 28 NOVEMBER : Bezoek aan de Antwerpsche haven (met boottocht in de Noorderdokken, circa 1 u.). Verzamelen te 10 u. stipt vóór het Loodswezen. Kaarten af te halen op het bondssecretariaat : 1 fr.

N. B. — Voor het bezoek aan merkwaardigheden worden steeds kaarten afgeleverd omdat gewoonlijk het aantal deelnemers streng wordt beperkt. De liefhebbers worden dus ten zeerste aangezet zich steeds zoohaast mogelijk van kaarten te voorzien om geen teleurstelling op te loopen.

BOSCHVOORDE.

ZONDAG 14 NOVEMBER 1926 : Voordracht met lichtbeelden in het lokaal V.T.B. « In de Brouwerij », Vorstlaan, 1, Boschvoorde (eindpunt tram 16, 30 en 33) om 17 uur. De heer Dr. R. Sterkens, leeraar aan het Atheneum te Elsene, zal er spreken over Zwitserland. Na de voordracht worden er planten uitgeloot tusschen al de aanwezigen.

Fotokring. De leden fotografen-liefhebbers uit het kanton Elsene, kunnen zich aanmelden bij den heer De Decker, Scholierenstraat, 24, te Audergem. De stichtingsvergadering zal plaats grijpen op Zaterdag, 20 November 1926, om 20,15 u. in hoogervermeld lokaal. Leden uit de omliggende gemeenten kunnen zich ook aansluiten.

Niemand ontbreke dus!

DUFFEL.

ZONDAG 28 NOVEMBER : Bezoek aan de Noorderdokken. Vertrek per trein om 8 u. 19. 's Namiddags bijwoning der vertooning in den Nederl Schouwburg of Opera naar willekeur. — Prijs voor boot en opera 8 fr. Bedrag te storten bij de inschrijving. Voor meerdere bijzonderheden, zie onder « Antwerpen ».

GENT.

ZONDAG 14 NOVEMBER : Te 11 u. bezoek aan de Puinen der St. Baafsabdij. Vergadering voor den ingang.

ZONDAG 21 NOVEMBER : Te 11 u. in den Nieuwen Cirkus, Festival Gilson-Roels..

Wij vestigen van nu af de aandacht onzer OostVlaamsche leden op de Kunstgebeurtenis, die te Gent op 21 November zal plaatsgrijpen. Onder de kundige leiding van Meester Lode Aerschodt worden, door het puik onzer kunstenaars-muziekanten en zangers, de voornaamste werken van de Meesters Gilson en Roels ten gehoore gebracht.

De afgevaardigden richten groepsreizen in.

Wie inlichtingen verlangt, wende zich tot den afgevaardigde, heer Gijselinck, Begijnhoflaan, 31, Gent. De leden van V. T. B. genieten, voor de plaatsen in groep genomen, een vermindering van 20%.

ZONDAG 28 NOVEMBER : 3e groepsreis naar Antwerpen, met in den voormiddag, bezoek per toogboot aan de Haven.

MAANDAG 29 NOVEMBER : 2e Wintervoordracht.

KAPELLEN.

MAANDAG 15 NOVEMBER : Te 8 u. in het « Vlaamsch Huis » voordracht met lichtbeelden, door Prof. Leurs, over « De Torens in de Nederlanden ».

LEUVEN.

DINSDAG 9 NOVEMBER: Te 20 u. stipt in het Middenstandshuis, 2e verdieping, Tiensche straat, 1e Voordracht door den heer Hector Gijselinck. (Gent). Onderwerp : « Een reis door Elzas-Lotharingen ». Ingang vrij voor iedereen. De leden worden vriendelijk verzocht vrienden en kennissen mee te brengen.

In vooruitzicht : Bezoek aan de Tiensche Suikerfabriek. Tweede reis naar Antwerpen.

December : 2e Voordracht.

Aandacht. — Wie legt er wekelijks mee uit voor de groote zomerreis? Vraagt inlichtingen. Alle Woensdagen bijeenkomst in het lokaal « Avenir », Muntstraat. Iedereen welkom.

MECHELEN.

WOENSDAG 24 NOVEMBER : Openingsvoordracht. Als eerste spreker voor dit seizoen zal optreden : Prof. Dr. Stan Leurs. Hij behandelt het onderwerp « Torens in Vlaanderen ». Prachtige lichtbeelden! Daar een talrijk gehoor wordt verwacht, gaat de voordracht door in de « Reuzenzaal », hoek Groote Markt en Hallestraat), te 8 u. stipt Na de spreekbeurt wordt de aanwezigen een aangename verrassing voorbehouden!!!

ZONDAG 28 NOVEMBER : Bezoek aan Antwerpen. Vertrek te Mechelen (Midden) te 9,11 u. In den voormiddag boottocht door de noorderdokken. Rond 13 u. gezamenlijk middagmaal. Te 14 u. 30, bijwonen der Operavertooning. Prijs 8 fr. (voor boottocht en plaats opera), of 7 fr. (voor ticket opera). Inschrijven bij Juf. J. Dewit, Keldermansvest 13, of bij den heer Van den Hove, Van Benedenlei 59, tot uiterlijk Vrijdag 19 November.

MELSELE-WAAS.

ZONDAG 21 NOVEMBER : Eerste wintervoordracht met lichtbeelden. De heer G. De Bock, notaris te Sinai Waas zal handelen over « De Italiaansche Meren en Venetië ». De voordracht heeft plaats in de zaal van het Patronaat en begint te 18 u. stipt. Iedereen is welkom.

ZONDAG 12 DECEMBER : Groepreis naar Gent. Te 10 u., bezoek aan de puinen der St.-Baafsabdij, te 11,30 u. bezoek aan 't Gravensteen, te 13 u. gezamenlijk middagmaal; te 14.15 u. Vertooning in den Kon. Vl. Schouwburg.

Vertrek uit Beveren, te 8.09 u.; terugkomst uit Gent, te 18.30 u. of 20.17 u. Deelnemingsprijs 28.50 fr. (trein, middagmaal, schouwburg, enz.) te storten bij den afgevaardigde of bij R. Hulstaert, IJzerstraat, vóór 1 December.

ST. NIKLAAS.

WOENSDAG, 10 NOVEMBER, te 20.15 u. 2e wintervoordracht met lichtbeelden in de bovenzaal van het bondslokaal « De Hoop ». De heer Dr. R. Sterkens (Elsene) zal spreken over « Zwitserland en zijn bewoners ». Alle V.T.B.ers worden verwacht.

ZONDAG 28 NOVEMBER : Bezoek aan de Antwerpsche haven (met boottocht van ongeveer 1 uur in de Noorderdokken). 's Namiddags is er gelegenheid een voorstelling bij te wonen in de Vl. Opera of in den Kon. Nederlandschen Schouwburg. Vertrek uit St. Niklaas, te 7.56 u. Deelnemers storten vóór 15 November 8 fr. (voor boottocht en vertooning), bij den afgevaardigde, Hemelaarstraat, 2. Middagmaal vrij.

Fotos van den « Gouwdag voor Oost-Vlaanderen » (12 September). De foto, in den hof van het Museum genomen, is best gelukt. Afdrukken ervan (12½ x 17) zijn te verkrijgen tegen 2 fr. bij den afgevaardigde, Hemelaerstraat, 2.

S. M. LUX, drukk., Nationalestr. 109, Antw.

BEHEER DER GELDEN

Balans op 31 December 1925

ACTIEF

a) Vastliggend :	
Mobilier. Waarde aan bureelmeubelen Fr.	8.610,79
b) Verhandelbaar :	
Kas. — Per saldo	2.236,07
Bank. »	31.856,54
Postcheck. »	2.313,91
Postcheckb. »	1.002,95
Magazijn. In stock op 31-12-25	18.926,23
Versch. debiteuren	1.036,—
Fr.	65.988,49

PASSIEF

Schulden aan derden :	
Stichtingsfonds Fr.	12.225,72
Eereleden (leden voor 't leven)	
Beschermende leden (» 10 jaar)	
Crediteuren	1.044,15
Bijdrage 1926	20.306,50
Batig overschot (Reservefonds)	32.412,12
Fr.	65.988,49

Staat van Uitgaven en Inkomsten

LASTEN

Sekretariaat : Huur, wedden bedienden, onderhoud, drukwerk, verplaatsingskosten, abonnem., enz. Fr.	43.966,18
Orgaan. — Uitbatingskosten 14 daags org. « De Toerist »	56.038,37
Propaganda. — Propagandavergader. drukwerk : premies	3.787,01
Pl. Werking. — Toelagen en voordrachten, naschoolsch werk, vergaderingen v/ afgevaardigd., e. d.	5.027,82
Zegels. — Verzendingskosten aan briefwiss., innen der bijdragen, verz. orgaan	9.039,44
Belastingen. — Wettelijke taksen op bezit en personeel	482,01
Orientatietafel. — Te Hekelgem	2.156,20
Inschrijvingsfonds Geteisterden Borkulo fl. 50.	457,—
Bibliotheek : Afschrijving	1.953,66
Mobilier : Afschrijving	957,—
Fr.	123.864,69

BATEN

Batig saldo einde 1924 Fr.		7.450,23
Bijdrage : Diverse bijdragen lidmaatschap 1925		121.481,10
Toerism. — Per saldo		7.293,79
Toelagen en giften		7.022,25
Toelage prov. Antw.	fr. 3000,—	
Toelage prov. Brabant	3000,—	
Toelage M. K. O. W.	1000,—	
Giften	22,25	
Advertentie's		4.699,14
Magazijn. — Per saldo		2.389,72
Verkeerswezen »		276,90
Interesten »		1.441,38
Organisatiefonds. Afschrijving		3.215,55
Stichtingsfonds : »		1.006,75
Fr.		156.276,81
Batig overschot		32.412,12

Begrooting 1926

INKOMSTEN

1. Bijdragen Fr.	145.250
2. Toelagen	12.000
3. Intrest	1.500
4. Advertenties	6.000
5. Uitgaven - Bruto verkoop	12.500
6. Toerisme	8.000
	185.250

UITGAVEN

1. Algemeen onkosten (sekretariaat) Fr.	76.200
2. Mobilier	1.000
3. Propaganda	6.420
4. Plaatselijke Werking	9.100
5. Toerisme	1.200
6. Orgaan « De Toerist »	62.500
7. Bibliotheek	1.500
8. Fotografie	1.000
9. Diverse kommissies	1.000
10. Uitgaven	22.300
Waarschijnlijk batig saldo	3.030
	185.250

Nagezien en goedgekeurd :

NAMENS DE FINANCIEELE KOMMISSIE :

De Leider.
R. PEETERS.

NAMENS DEN BEHEERRAAD :

De Voorzitter.
Dr sc. ALB. PIL.

De Schatbewaarder.
NEYES, Frans.

TOERISME

Orgaan van den Vlaamschen Toeristenbond

Vereeniging zonder winstgevend doel

Redactie : **Prof. Dr Ir Stan Leurs** — Administratie : **G. Mauquoi**

Nummer 22 — **Verschijnt 2 maal per maand** — **15 November 1926**

Prijsvraag aan de drukkers -- Prijskamp voor teekenaars

Te beginnen met 1 Januari 1927 zal het drukken van *Toerisme* voor een bepaalde tijdsspanne vast toegewezen worden. Met het oog hierop wordt een prijsvraag uitgeschreven. De drukkers, die wenschen meê te dingen, kunnen een afschrift van kontrakt-ontwerp bekomen op het Bondssecretariaat, mits betaling van 1 fr.

De prijsbiedingen moeten ten laatste 30 November 1926 op het Bondssecretariaat toegekomen zijn, en wel onder verzegeld-gesloten omslag, met voorop, opvallend, de vermelding : Prijsvraag Toerisme.

De belanghebbenden gelieven in 't oog te houden, dat het Bondssecretariaat, te beginnen met 15 November, gevestigd is op de Paardenmarkt, 70, Antwerpen.

* * *

De Bond looft een prijs uit van twee honderd vijftig frank, voor het teekenen van een omslaghoofd voor het bondsblad.

De mededingers hebben zich aan de volgende bepalingen te houden :

1. De teekening(en), waarmede de inzender meêdingt, moeten vóór 1 December aanstaande op het Bondssecretariaat toegekomen zijn. N. B. : Het Bondssecretariaat is, van 15 November af, op de Paardenmarkt, 70, Antwerpen, gevestigd.
2. Naar de bekroonde teekening wordt een klichee vervaardigd, waarmede het omslag zal worden versierd, in één kleur. Den mededingers wordt volle vrijheid gelaten inzake hun in te zenden werk. Evenwel moeten zij de volgende punten goed in acht nemen :

a) de hoofding moet aan tekst de volgende woorden bevatten, staande in de volgorde die hier gekozen werd : *Toerisme - Orgaan van den Vlaamschen Toeristenbond - Vereeniging zonder winstgevend doel. - Verschijnt om de veertien dagen. - Paardenmarkt, 70, Antwerpen. - Vijfde jaargang - Nummer 1. - 1 Januari 1927.*

b) de afmetingen van de teekening op uitvoeringsgrootte, moeten zijn : 15 cm. bazis en 6 cm. hoogte. De afmetingen van de ontwerpteekening(en) mogen grooter zijn; — kleiner niet. Mededingers, past op, dat uw gebeurlijk grootere afmetingen zóó in verhouding tot de uitvoeringsafmetingen staan, dat de verkleining op de hiervoor vastgestelde maten gebeuren kan!

c) de verplichting bestaat niet de tekst te combineeren met b. v. de voorstelling van een landschap of dergelijk; een combinatie in dien aard màg evenwel aangewend worden.

Het bekroonde ontwerp blijft het eigendom van den Vlaamschen Toeristenbond.

De Opstelraad van *Toerisme* kent den prijs toe.

De Moretussen op Reis in 1668

door de Brabandsche Kempen, de Meierij van 's Hertogenbosch, Zeeland en Vlaanderen

door Dr. M. Sabbe

De zeventiende-eeuwsche Moretussen hielden van reizen. Niet alleen om wille van hun zaken ondernamen zij van tijd tot tijd betrekkelijk lange tochten door de Nederlanden en naar het buitenland, zooals hun zestiende-eeuwsche voorouders reeds deden, maar ook uit louter toeristischen lust, trokken zij er op uit, gedreven door het verlangen om land en volk, de rijkdommen der kunst en de eigenaardige levenswijze der verschillende natiën anders en beter te leeren kennen dan uit boeken.

Verscheidenen onder hen namen bovendien de uitstekende voorzorg reisjournalen op te stellen, die in het Archief van het Museum Plantin-Moretus bewaard worden, en ons toelaten het karakter en de geestelijke bekommeringen van menigen vertegenwoordiger van dit Antwerpsch patriciërs-geslacht nader te bepalen en tevens een aantal belangwekkende bijzonderheden over den toestand, de zeden en de gewoonten der bezochte gewesten te leeren kennen.

Het uitvoerigste journaal is dat van Balthasar Moretus III, waarin hij ons vertelt van zijn reis langs Duitschland naar Rome, met terugkeer over Parijs in 1664. Dit was de traditioneele reis van den jongen man van goeden huize naar het land van schoonheid, geleerdheid en elegancie, dat Italië toen nog altijd was. (1) Vier jaren te voren, in 1660, was dezelfde jonge man voor de vollediging van zijn opvoeding naar Parijs gebracht, door zijn vader Balthasar II, die van deze reis het journaal opstelde. (1) In 1668 ondernam Balthasar III nog een andere reis, waarvan hij thans weer het dagboek schreef. Ditmaal was het doel eigen land en volk te leeren kennen. Het ging door de Brabandsche Kempen, de Meierij van 's Hertogenbosch, Zeeland en Vlaanderen, om over Brugge en Gent naar huis te komen.

Het is dit laatste dagboek, (2) dat wij hier even bespreken willen. Het bevat heel wat langdradigheden en uitweidingen van ondergeschikt belang, die een volledige uitgave van het handschrift wellicht minder wenschelijk maken, maar talrijke trekken zijn zoo teekenend, zoo juist gezien, dat wij, het geheel samenvattend, den opsteller meer dan eens toch zelf aan het woord zullen laten.

1668 was het jaar van den vrede van Aken, die een einde stelde aan den Devolutie-oorlog, waarmede Lodewijk XIV door inlijving van België een bruidschat aan de koningin en een grens aan zijn rijk hoopte te bezorgen, maar waarmede hij vooral het Spaansche gezag in onze gewesten een duchtigen knak gaf door het in erge finantiëele moeilijkheden te brengen. Het was de treurige tijd van de minderjarigheid van Karel II, toen ons land bestuurd werd door een zwakken, jichtigen grijsaard als Inigo Fernandez de Velasco y Tovar, conetabel van Castillië, en hertog van Frias (1668-1670), die zich machteloos voelde tegenover zijn eigen muitende, onbetaalde soldeniers, en tegenover de troepen van Lodewijk XIV, en zich verplicht zag in alles de uiterste spaarzaamheid toe te passen, zoodat hij het Spaansche gezag hier zoowat de rol van den « armen edelman » deed spelen. Het was ook de tijd van erge aanstekelijke ziekten, pest en andere (1666-1668), die het land teisterden en waartegen de openbare besturen alle mogelijke voorzorgsmaatregelen namen.

Het reisverhaal van Balthasar Moretus III geeft ons meer dan eens een kijkje op de naweeën van die pestilentie en dien oorlog, op de nog onrustige toestanden, vooral op het platteland, en op de tuchteloosheid der soldeniers, die de wegen onveilig maakten.

Bij het begin van de reis bestond het gezelschap uit Balthasar III, zijn moeder Anna Goos, zijn broeder Johannes, Jacobus en zijn zuster Maria Isabella. Te Turnhout namen de vrouwen afscheid om naar Antwerpen terug te keeren, en de twee jonge mannen zetten de reis voort met hun vader, die daar bij hen gekomen was.

Op 4 September vertrokken de reizigers met hun karos naar den Ouden God, waar zij plaats namen in de « kerre » die op hen wachtte. Zij reden door Mortsel en Bouchout, voorbij « notabele » pachthoven en landgoederen met groote prieëlen waar zij onder

---

(1) Zie mijn opstel : *Op den Drempel van den Adelstand*, in den *Vlaamschen Gids*, Jaargang XI, Nr 2.

(2) Andere dagboeken handelen over een reis naar Madrid in 1680, naar Mainz in 1653, naar Francfort in 1644, naar het « Walsch quartier » in 1663, enz.

meer bewonderden : « de menichte fungi (1), die aldaer waschen ». Aan de plaats genaamd den *Grooten Boom*, « aldaer de mylpaele van Lier was ghelegen », recht tegenover de herberg *De schrijvende handt*, « ghemoetten (sy) twee Paters Predickheeren dewelcke daeghelijcqx relaes syn draeghende aen den Prior van het Couvent van Antwerpen van de ghesteltenisse van dat van Lier, mits hetselve daer onder is staende ». Een weinig verder treffen zij twee kooplieden « dewelcke afgheset waeren van dry soldaeten ». Gelukkiger dan die kooplieden, « passeerden » zij dezelfde soldaten, zonder « molestie », « omtrent de gallege, die (was) staende recht over de straete van het Crawatengadt ».

Dit overvallen van reizende handelslieden door baloorige, op buit beluste soldaten was een van de gewone plagen van die tijden. Het kwam zoo dikwijls voor, dat het een der geliefkoosde onderwerpen werd voor onze kleinschilders uit de 16e en de 17e eeuw, die aldus gelegenheid vonden om een aardig landschap te stoffeeren met een romantisch bewogen episode. Dergelijk werk kregen wij van Gillis Mostaert (2), van David Ryckaert III (3), van Paul Bril (4), van Sebastiaan Vranckx (5), en van anderen meer.

Onze reizigers kwamen dan te Lier aan, waar zij hun eerste reisnacht doorbrachten.

Ziehier wat Balthasar Moretus over de Nethestad aanteekent : « In dese stadt syn alsnu in garnisoen 28 Compagnien Spaegnarden Cavallerie sonder perden, wesende in alles omtrent de 600 mannen waer van dat nu Gouverneur is Don Christophoro de Barreo, welck volck naer dat nu eenige weken bij de borgers gheforiert syn gheweest nu in de barakken hun houden, voorders is vornieuws alhier notabel de nieuwe kercke van het Begijnhof. Keyser Carel dewelcken alsoo alhier dickwils syn wooninghe hiele wienens Paleys aldaer noch is staende heeft de stadt voorsien van differente previlegen, onder anderen, dat gheen vee in gheel Brabant soude mogen vercocht worden ten sij alhier eerst ghestont is om aengheteikent te worden. De Paters Predickheeren hebben alhier een schon Collegie, alwaer dat de humaniora ghedoceert worden. Voorders syn alhier differente notable kercken ende Cloosters namentlyck de hooft kercke in welcke dat bewaert worden de Reliquien van S. Gommart, Patroon der stadt van dewelcken vele notable antiquiteyten van bouwinghe te noteren syn. Item is notabel de kluyse alwaer dat den voorseyden Hertoch een mirakel ghedaen heeft van eenen afgesagden boom te doen op wasschen in welcke Cluyse dat den dinst gheadministreert wordt van de voornomde Paters Predickheeren, en de is nakende aen het Nonnen Clooster van Cions, item is notabel het Clooster der Capucienen verciert met eenen schoonen hof, vanghelycken dat van de Catuysers alwaer notabel de Pante winens ghelasen seer net doorschieldt ende aldaer vereert sijn door differente heeren van Antwerpen welck alle bey ghelegen syn in de buyten stadt, het Clooster der Cellebroeders ende van de Swertesusters welcke seer naer ghebeuren syn. Ende dat van de Ursulinen nu eerts over een iaer alhier ghecomen syn om de Jonckhyt te verceeren in de Fransche taele ende goede mannieren ende andere Cloosters ende Kercken die tot breviteyt achter late ».

's Anderendaags om zes uren 's morgens reden zij al verder, langs de Leuvensche poort, voorbij het « klooster ende de Abdye van Nazaret », en het hof « ghenaemt Propre Goeyken », toebehoorende aan den toenmaligen schout van Antwerpen, Heer Van der Heyde. Ze lieten het dorp Broechem op zijde, reden door Kessel, en zagen Gestel in de verte, waar ze ook het kasteel van Remey ontwaarden, dat aan Mevrouw de Weduwe Rubens toebehoorde (1). Het journaal meldt verder de dorpen Ballard, Itegem, Heyst en Herenthout. Een halve mijl verder, voor de « welbekende herberghe », den *Uylenbergh*, vonden zij alweer eenige « kerren, dewelcke in peryckel gheweest waeren van afgheset te worden door eenighe soldaten die sy ghemoet hadden ». Ze reden in gezelschap van deze « kerren » over de « heye van Wickevort » en zagen van daar de kerk van Scherpenheuvel opduiken. 's Middags kwamen zij te Westerloo aan, waar ze pleisterden in den *Wildeman*. Onder hetgeen hier vermeld wordt treft ons een bijzonderheid, die wellicht een folkloristischen ondergrond heeft, doch waarvoor wij geen uitleg vonden. Van den kerktoren van Westerloo beweert

(1) Kampernoelies. De liefhebberij voor deze planten was hier in de 17e eeuw zeer groot, wat bewezen wordt door de uitgave van Franciscus van Sterbeeck's *Theatrum Fungorum oft het Tooneel der Campernoelien* (Antwerpen : Jozef Jacobs, 1675), een der eerste monographieën in de plantkunde.

(2) Museum te Weenen, Nr 895.

(3) Museum te Antwerpen, Nr 820.

(4) Museum te Antwerpen, Nr 880.

(5) Museum te Antwerpen, Nr 898-878.

(1) Hier wordt bedoeld de heerlijkheid van Ramey bij Ghestel, die Nicolaas Rubens, tweede zoon uit het eerste huwelijk van den grooten schilder met Isabella Brant, in 1643 aankocht met een voorschot van 17.500 gulden op zijn deel in zijn vaders erfenis (Zie P. Genard *P. P. Rubens, Aanteekeningen over den grooten Meester en zijne bloedverwanten* Antwerpen, P. Kockx, 1877, blz. 80).

Moretus namelijk dat hij « soo men seyt, door scaemten ghevronghen » is. Van Westerloo reden ze naar Averbode. Na « eenighe moeylykheyt van de insolencie van den Portier » geraakten zij de beroemde abdij binnen, waar zij, « by alle gheluck », den zoon van den Advocaat Rubens van Antwerpen ontmoetten, « wesende religieus in dese abdye » (1). Onder geleide van dezen stadgenoot bezochten zij de abdij. Daarna reden zij naar « de oudste stoudste, ryxte en wyste stadt van Sighem »,waar ze eenige moeilijkheden hadden om binnen te komen daar ze geen « ghesontbriefkens » mede gebracht hadden. Doch « naerdat (sy) den ghecommitteerden de ooghen gheblindt hadden », zegt Moretus even geestig als euphemistisch, werden ze toch in de stad toegelaten. Deze pittige bijzonderheid geeft ons een welsprekend staaltje van de eeuwige verzoeking, die het goud uitoefent op zwakke « ghecommitteerden », en herinnert ook aan de hevige aanstekelijke ziekten die destijds in onze gewesten woedden en waartegen de openbare besturen alle mogelijke maatregelen namen. In zijn reisdagboek maakt Moretus daar verder nog zinspelingen op.

Met den avond kwamen onze toeristen te Scherpenheuvel aan.

Het bezoek aan het vermaarde mirakuleuze beeld der Heilige Maagd, dat aldaar wordt bewaard, was een van de voornaamste doeleinden van de reis. Wij zien hier dat de vereering van O. L. V. van Scherpenheuvel, die in het begin der XVIIe eeuw zoo hoog oplaaide, bij de leden der familie Moretus nog onverzwakt was gebleven. In 1605 had Jan Moretus het werk uitgegeven, dat Justus Lipsius na het beleg van Oostende op verzoek van de Aartshertogen schreef : *Diva Sichemiensis sive Aspricollis : Nova eius Beneficia et Admiranda* en in 1620 werd hetzelfde werk nog herdrukt door de vennootschap Balthasar Moretus, Wwe Jan Moretus en Johannes Meursius. De Paters der Oratorie, die met het onderhoud der kerk van O. L. V. van Scherpenheuvel belast waren, vielen stellig zeer in den smaak der familie Moretus, want eenige weken na het bezoek aan Scherpenheuvel, op 4 November, zond Balthasar II zijn derden zoon, Christophorus, die toen 17 jaren oud was, naar het College dier Paters om zijn humaniora te studeeren. (2)

Wij laten hier Balthasar Moretus III zelf zijn indrukken over Scherpenheuvel geven : «(Wij) quamen noch bij gheluck ten tijde om het miraculeus belt te kussen eer het selve op de ghewoonlycke plaetse boven den Autaer ghedraeghen hadden. Ende naerdat Godt ghedanckt hadden over het goet weder ende wegh die hy ons op de reyse verlient hadde, ende naer dat dry mael den wech van de kercke ront gegaen hadden keerden naer de herberghe om onse nachtruste aldaer te nemen.

« Dit stedeken welck ghelegen op eene hooge colline is onder het ghebiet van de Princesse van Oraniën het heeft dry Poorten te weten de Sichemsche, de Leuvensche en de Distersche Poorte daerenboven versterckt met seven bolwercken van het welck daer een schent (schijnt) een horenwerck te wesen bij het welck dat eenen smallen vijver is die d'andre vestinghen is spijsende. In de stadt door de hooghte van den bergh en is maer eenen borput daer de borgers van ghespijst worden staende op het groot kerckhof beplant met mastboomen in forme van eene stralende sterre, rontsomme de Kercke. Des anderendaghs 16 September, hilden voor het eerste onse devocie in de kercke alwaer het mirakleus belt boven den hooghen Autaer voor aen het incomen staende binnen het portael vier constighe figuren van steen representerende de vier Evanghelisten, boven welck Portael dat staet het Ocksael, ende den hooghen Autaer den welcken is onder de Coupele dat boven verciert is met differente steren. Rontsomme die Coupel syn Acht Autaren elck om het fraeyste verciert van Schilderijden ende belden.

Naer dat onse devocie alhier ghehouden hadden gonck ick ende Mon frere Joannes besichtighen het Closter van de Paters van de Oratorie die de kercke administreren ende alhier een Colegie hebben daer de selve Paters de humaniora doceeren daer nu dit iaer maer omtrent de dertich studenten in alles ghefrequenteert hebben. Achter hun Clooster welck seer regulier ende schoon ghebout is ende dat in veertich iaeren dat sy alhier gheweest syn hebben sy eenen grooten ende schoonen hof ghelegd tot tegen de vestingen, soo dat in den selven comen 2 bolwercken ende het bovenschreven horen werck beplant met boschagie. In den selven syn differente rijen van mastboomen als van andre hagen van different gheboomt daer is noch notabel eenen vischput in forme van bolwerck daer veel vis op bewaert wort, ende oock een Capelleken daer seer constich uytghebelt wort in was de passie ons heeren. Dit in den hof ghesien hebbende gingen met den Por-

(1) Kleinzoon van Philips Rubens Janszoon, den broeder van P. P. Rubens. In de registers van de Abdij van Averbode bevinden zich de volgende inlichtingen over hem : « Anverpia, Joannes Rubens, vestitus 9 Julii 1661, prof. 15 Julii 1663, officians in Cortenbosch 1675, obiit Diestæ = apud Cellitas iii nonas Sept. 1687 ex hydrope et paralysi ».

(2) Arch. Plantin-Moretus-Reg. CCXIII, blz. 41 (v°). Deze Christoffel Moretus werd Minderbroeder te Leuven op 12 Oct. 1670 en stierf te Antwerpen in 1716.

tier lanckx eene groote galleryе onder aerden in de sacristye van de Kercke staende onder den Toren der selve, op welcken dat bewaert wort den gheheelen schadt, die nu 't Antwerpen ende op andre plaetsen ghevlucht is, daer is oock op eenen schoonen beyaert. Wij spracken in dit Sakristye den Pastoor van dese stadt, wesende van de selve ordre, genomt P. Ludovicus van Aken, den welcken ons eene attestacie van ghesontheyt gaf om in andre steden gheadmitteert te connen worden, oock sagen alhier den Prepositus der selve genoemt Dus Adrianus de Vos, van gheborte van den bosch. Ick vont oock aldaer den Pater Wylent van Antwerpen, ende een Jonckman van Antwerpen ghenoemt Boustet welcken aldaer ontfangen was, winens ouders dat sij ververs zijn ».

Van Scherpenheuvel uit gaan onze reizigers Diest bezoeken. Zij bewonderen onderweg de « hooghe Collinen ende diepe valleyen overdeckt met differente wilde boschagien » en prijzen de « seer scoone ghesichten principalyck naer den Luyckschen cant ». Aan de stadspoort moesten zij hun « fede sanita » toonen, doch de commissaris, schrijft de guitige Balthasar, « en cost soo ons docht niet lesen, om wat oorsake daer lichtelyck in geraeckten ». Hier moest er geen « oogenverblinding » gebruikt worden, doch ons oordeel over de « ghecommitteerden », van wie hier blijkt dat ze niet lezen konden, wordt er niet door verbeterd.

De Moretussen bezochten het begijnhof, dat toen 300 bewoonsters telde, de O.L.V. Kerk, het Klooster der Begaarden en het Gasthuis, stapten af in den *Pelicaan,* en gingen dan de St. Sulpiciushoofdkerk bekijken. Daar toonde men hun o.a. « een graf van een Edelman met naem Monsieur de Marmi, Baron de Longevie, oudt achtien iaer denwelcke om Crakeel van eenen Appel over veertien daeghen in duwel ghebleven is, waer over het Regiment bourginnons (dat hier nu over drij weken in garnisoen is comen liggen sterck synde drijhondert mannen, onder het welck hy dienden) seer bedroeft wesende eene begrafenisse heeft doen doen van hondert Patacons. Van dit Regiment is alsnù Colonel een seker Mr Richart wesende alle uytgelesen volck ».

Verder merkt Balthasar Moretus op, dat « de contagieuse sickte » die te Diest voor korten tijd heerschte, nu « seer gecesseert » was, alhoewel ze « door de stilswijgentheyt ende botticheyt van een nonnenclooster genaemt van S. Bernardis, eenighsints voortgegaen » was. De strenge veroordeeling van deze nonnekens klinkt wel wat comisch uit den mond van iemand, die, tegen de wettelijke voorschriften in, zelf zonder « ghesontbriefkens » reisde!

Na in hun herberg « van de Distersche weurstiens gheproeft te hebben », keerden de Moretussen met de « kerre » naar Scherpenheuvel terug.

Den volgenden dag brachten zij hier door op de wijze, door Balthasar Moretus als volgt beschreven : « Des morgens hilden (wij) voor het eerst wederomme onse Devosie in de Kercke waer naer dat drymaals den wegh van de kercke om gongen, naerderhandt gongen buijten de stadt om aen den eenen cant de fortificatie der selve te speculeren welcke ghedaen hebbende quamen wederom in de kercke daer wij de laeste Misse hoorden, wij bemarckten daer noch de ses Profeten die rontsomme de Copel in Marmor staen, oock op twee autaeren, het S. Jan den Dooper, ende het ander het oordeel in steen seer constich ende eene costelyeke tapyte vereert van Alexander VII. Naer noen reden met onse kerre buyten dese stadt om te besichtigen het plaisant Denen Bosch, tot wat eynde wij tot guidde mede naemen den sone van onse herberge, ende naer een half ure rijdens door onbereden wegen quamen aen het selve, ende laetende onse kerre aen den inganck derselve treden het selve in te voet wesende vol hooge mastboomen, ende is in circuit ontrent de 3 mijlen, in het selve is veel different wilt namentlyck beiren, (?) wolven, herten, hazen, voschen, Dassen, Conijnen ende dierghelyck ghediert het selve dieper in treckende remarkerden aen vele boomen noch teekenen van den brandt die daer over eenighe iaeren gheweest heeft, in het selve wasschen vele crakebesiën, Duvelsbroet, ende op de mastboomen veel wieroock, welck bemerckt hebbende, keerden weder omme naer onse kerre met welcke noch passeerden door eenighe boschagien dien alhier op de colienen staen ende naer diergelycke wandelinghen weder ghekeert sijnde in de stadt soo begonst het lof het welck wij gongen hooren alwaer dat daghelyckx moet frequenteren de schole dewelcke van de Paters onder houden wordt, om de ionckheyt van de stadt te leeren lesen, ende schrijven welck lof voleyndight sijnde gongen rontomme den toer van de stadt, lanckx het groot kerckhof, ende alsoo naer onse herberge weder keerende, quam ons te gemoet eenen backwagen met vier perden comende met de Jouffrouwen Pensionairs ende de Religieusen van het Clooster van de Urcelinen van Lier winens Clooster op Dien Dagh ghekuyst wirt, wesende in alles op den wagen 14 personen, onder ander was van kennisse de dochter van Mr Dipenbeeck Religieuse van het selve klooster welk alle qua-

men logeren in onse herberghe om wat orsake wij veranderden van Camer ende slipen beneden in eene Camer in welcke dat over acht dagen ghelogeert was den Prince de Bade die in dese stadt drij dagen vernacht hadde ».

's Anderendaags verlieten zij Scherpenheuvel voor goed. Over Sichem reden ze naar Averbode, waar zij voor de abdij eenige soldaten ontmoetten, die beweerden dat zij daar den weg vrij hielden, alhoewel zij drie dagen te voren nog « eenighe kerren ghespolieert hadden ».

Te Westerloo gingen zij den hof en het kasteel van den Graaf van Merode bezichtigen. Hier ook vinden wij sporen van de oorlogsberoering dier dagen. De boeren hadden voor het kasteel in den hof « differente schansen ende halfmanen opgheworpen om hun tegen de Franschen die sy verwacht hadden te beschermen ». De tuin rondom het kasteel was heelemaal naar den geest van den tijd aangelegd met « notabel periëelen van pallem », zeventien « schoone steene statuen van welcke eene was dienende tot fonteyne », een groote maliebaan en een aanzienlijke hoeveelheid « soo oranie als limoenboomen ». Het kasteel met al zijn groote en kleine zalen, zijn merkwaardige kunstwerken, zijn arsenaal, enz. werd bezocht, onder geleide van de « maerte van den Drossaert ». Daarna trokken onze reizigers naar de abdij van Tongerloo, « welcke (sy) approcherden lanckx eene schoone langhe lije », de nog thans te bewonderen prachtige dreef daar destijds geplant op last van den provisor Karel de Smit. Met « groote beleeftheyt ende civiliteyt » werd hun hier alles getoond wat in het klooster merkwaardig was, o.a. den « grooten wijngaert daer de Heeren iaerlyckx rooden ende witten wijn van maakten ». De portretten der abten kregen zij niet te zien daar ze « met den orlogh ivers gevlucht » waren. Deze dag eindigde met een rit naar Gheel.

Den volgenden morgen werd gewijd aan het bezoek van de kerk der H. Dimphna, waar ze al de relikwiekassen bewonderden; « eenen roden steen met den naem van de heylige Dimphna », die op haar lichaam bevonden werd (1); het praalgraf van Jan van Merode; de kapel van St. Dimphna », alwaer de sotten in eene schale met graen op ghewogen worden » (1); een kamer, « alwaer dat de simpele de boeten in het eerste houden ende 8 dagen de ablucie ontfangen » (1); voor het altaar van St. Maarten, « eenen gefigurerden steen daar de Duyvel wonder in ghekapt hadde comende lanckx het clockseel van den toren »; enz. Alles wat Gheel nog aan andere merkwaardigheden bezat, wordt verder vermeld, o.a. de school waar Joannes a Burgondia humaniora doceerde aan omtrent honderd discipels (1). Met een blijkbare fierheid vertelt Balthasar Moretus, dat in hun herberg een held logeerde; « den capiteyn Leemput die sich clockelyck gedefendeert heeft op den Ouden Bosch ».

Nu ging de reis naar Turnhout, waar vader Moretus met neef Hillewerve en « Mon frere Francis », de vijfde zoon van Balthasar II intusschen uit Antwerpen aangekomen waren. Hier bezochten ze het hof van de Princes van Oranje, « vulgarelyck genoemt den muylenberghe », waar ze vele schilderyen bewonderden, « Jaghten en portretten » van Rubens, enz. Daarna werden ze ontvangen in het begijnhof, « alwaer dat differente Jouffrouwen van kennisse bevonden », en in de kerk der Minderbroeders, die toen juist voltooid was.

's Anderendaags werd afscheid genomen van « Mama en hare Compagnie » die naar Antwerpen terugkeerde, terwijl Balthasar II met zijn zoons Balthasar en Joannes den weg naar Holland insloegen, langs de heide, « alwaer vele dorpen van verre aenschouwden

(1) Over dezen steen en andere punten hier over de H. Dimphna en de behandeling der krankzinnigen te Gheel aangehaald, raadplege men P. D. Kuyl : *Gheel vermaerd door den Eerdienst der Heilige Dimphna* (Antwerpen, J. E. Buschmann, 1863) en G. JANSSENS : *Gheel in Beeld en Schrift* (Turnhout, J. Splichal, 1900). P. D. Kuyl vertelt dat er zooveel ponden koren geofferd werden als de krankzinnigen er wogen. « Ten dien einde hing er een groote schael in het klein koor van St. Dimphna, langs den eenen kant gemaekt bij wijze van eenen stoel, aen de overzijde was een zak, waerin men het graen tegen den persoon in den stoel gezeten, opwoog. Dezen offer gaf het kerkbestuur tot onderhoud der priesters, die de zinneloozen gedienstig waren. Men noemde dat : het beneficie van den lepel *(beneficium cochlearis);* de *lepel* was een oude korenmaet... » (Blz. 67). De schaal voor het wegen der zinneloozen bestond nog in 1734. Zie ook hierover E. VAN HEURCK : *Le Contrepoisage et le Rite des offrandes substitutives et votives* (Bulletin de la Soc. d'Hist. de la Médecine, Tome XVIII, 1923, N°s 3 en 4). In de ziekenkamer, waarvan Moretus spreekt, werden de krankzinnigen gedurende negen dagen geherbergd om er boete te doen en verzorgd te worden. De *ablucie*, hier vermeld, was het mengsel van wijn en water, dat tot afspoeling van den kelk in de mis gediend had en aan de krankzinnigen te drinken werd gegeven.

(1) De Latijnsche school te Gheel genoot een wijd verspreide faam van het einde der 16^e eeuw af, sedert het rectorschap van Wouter van Hout. Het getal studenten gedurende de 17^e eeuw beliep er niet zelden tot 300, afkomstig uit België en Holland. Joannes a Burgundia was in de 17^e eeuw een der gevierdste leeraars dezer school. Hij werd geboren in 1639, werd kapelaan in de kerk van het Begijnhof te Herenthals in 1674 en pastor in dezelfde kerk in 1692. Hij overleed in 1713. (Zie P. D. KUYL, t. a. p., blz. 378; en *Grafschriften der Provintie* Antwerpen-Herenthals, blz. 40).

namentlyck Arendonck, Ravels, Poppel, d'abdij Postel, e.a. ». Zoo kwamen zij op de « Maerye van den Bosch », « lanckx seer moeylycke wegen, alwaer dat seer plaisant (sy hun) noenmael (aten) onder eene lommeringe van boomen », en waar zij, voort rijdende, van verre de dorpen Tilborg, Eynschot, Hilverenbeek, Dyesen, West Beerse, Oost Beerse, Middel Beerse e. a. zagen. Met den avond kwamen zij te Oirschot, waar ze logeerden op de Markt in *de Zwaan,* na eerst nog het huis bezichtigd te hebben van een medische beroemdheid, die daar destijds woonde, « den vermaerden meester », bij wien dagelijks vele menschen genezing kwamen zoeken (1).

's Anderendaags gingen zij « sermon ende mis hooren in een Pachthof, een quartier van het dorp, welcke administrede eenen pater Augustijn met naem Bartoloméus Van der Veken ». Met welgevallen deelt Balthasar Moretus hier terloops mede, dat in hun herberg ook logeerden : « den Prince van Oost Vrislant, ende den sone van den Ambassadeur van Sweden ».

Over Boxtel, waar zij het klooster der Clarissen, de hoofdkerk en het kasteel van den heer Van Haren bezochten; voorbij Tilborg, Oosterwyck, Esch, Dinter, Haeswyck en Vucht kwamen zij in Den Bosch aan. Hier krijgen wij nu een beschrijving van de bolwerken en schansen dier stad; haar kerken en openbare gebouwen; het stadhuis; « daer op is een schoon oorlogie op het welck de ure slagende notabel waren twee vechtende ruyters » (2); het Gouverneurshof; het Klooster van « Uylenberg oft Betaniën, wesende van de ordre van St. Augustinus »; de Kerk der Kruisheeren, enz. Zij gingen daar ook bezoeken « seker Dianneken, welcke dat gewoont (had) in het huys van Grampere Goos » (1), haar man was huidevetter en zij hield een kruidenierswinkel ». Zij ontvingen daar « groote caressen », teekent Moretus aan.

Den volgenden dag reden zij verder door de dorpen Vlimen en Druynen, waar zij den speelhof van den heer Van Druynen met zijn schoone plantagiën bewonderden (2). Dan kwamen ze aan de versterkte plaats Heusden op de Maas, die vluchtig beschreven wordt. Dit stadje verlatende, ontmoetten zij « een carosse met ses schoon perden waer dat in was Mevrouwe de gouvernante van Heusden », en reden door Baertwijck en Waelwijck, waar zij boerinnen zagen, die « seer drollich met heele compagnien de coeien melcken ». Te Sprang brachten zij den nacht door in de *Vier Heemskinderen* waar ze niet veel konden slapen wegens het kermisrumoer dat in de herberg en in het heele dorp heerschte.

Van Sprang reden ze over Bisoye, Waespyck en Ramsdonck tot aan het veer dat recht over de stad Sr Geertruydenbergen ligt. Daar namen zij een schuit voor hen zelven en eene voor hun « kerre en pert ». Zij ontbeten gedurende de overvaart « om geenen tijt te verliesen » en gingen dan de stad bezichtigen. Balthasar Moretus teekende alles wat hij daar zag altijd even zorgvuldig op. In den namiddag reden ze over Steelhove, Houten en Oosterhout naar Breda, waar ze in de hoofdkerk het schoone orgelspel nog konden hooren en dan te kooi gingen in de *Roode Kercke,* na geëten te hebben « in compagnie van dry capiteynen, van welcken den eenen gheweest was in het belegh van den Bosch ». In deze herberg merkte Balthasar nog op, dat de « meyssens » daar neigden « op drolligh fatsoen ».

's Anderendaags gingen zij de vestingwerken bezichtigen en kwamen ook in de Begijnhofkerk, waar ze mis hoorden. Op het einde van de mis begonnen de vele burgers en begijntjes samen te zingen. Balthasar Moretus stipt hierbij aan, dat « alhier den (katholieken) goddelycken dienst seer lieberlyck (mocht) ghedaen worden » wat elders in Holland niet het geval was zooals blijkt uit andere passages van zijn reisverhaal. Op de wandeling langs de vesten « fraey beplant op het fatsoen van die van Antwerpen » ontmoetten zij de heeren Varick pastoor van Minderhout, en Mijnheer van Kessel, pastoor

---

(1) Die « vermaarde meester » is Mr. Aernout Fey. Uit een studie over hem in *Taxandria* (XV, 150) van Jhr. Mr. A. van Sasse van Ysselt, vernemen wij dat A. Fey te Oirschot geboren werd, als zoon van Mr. Aert Fey en Maria, dochter van Mr. Johan Niclaessen. Hij was een beroemd heelkundige, zoo bekend zelfs, dat Lodewijk XIV hem aan zijn hof moet hebben ontboden. In 1672 vestigde hij zich te Antwerpen, welke stad hem het poorterschap aanbood. Vilvoorde deed moeite om hem te krijgen, doch hij bleef te Antwerpen. In 1675 deden Schout en Schepenen van Oirschot een ernstige poging om hem te bewegen terug te komen, doch te vergeefs. Dat zelfde jaar vestigde hij zich op verzoek van Frederik Willem, keurvorst van Brandenburg, te Kranenburg, van welke plaats hij door den keurvorst tot heer werd verheven met alle daaraan verbonden rechten. Hij stierf in 1679 te Kranenburg.

(2) In 1530 werd in de pin van het raadhuis een uurwerk aangebracht «metten steeken mennekens», waarvoor 112 Car. gul. betaald werden aan Mr. Petersen « den urenwerckmaker » (Mededeeling van H. Ebeling, archivaris van 's Hertogenbosch).

(1) De moederlijke grootvader van den Schrijver, Jacobus Goos.

(2) Drunen ligt op een paar uren van 's Hertogenbosch. De heer Van Drunen had daar een mooi kasteel, Steenenburg genaamd, het welk in 1795 afbrandde.

van Gerle, « dewelcke dien noen gongen naer het Hagsken, alwaer dat woonachtich (was) Pater Verschueren, predickheer ». Zij bezichtigden ook de hoofdkerk van St. Barbara, het hof en het kasteel van Nassau, die tamelijk uitvoerig beschreven worden, doch wat wij, zooals Moretus zich uitdrukt, « tot breviteyt achterlaten ». Ze namen het middagmaal in hun logement « in compagnie van differente edellieden ende officieren » en gingen daarna andere merkwaardigheden van de stad bezoeken, namelijk het Klooster van Sint Michiel, waar vroeger de nonnen van Oosterhout woonden en nu de luitenant-kolonel van het garnizoen logies hield, en waar ook « seer notabel was eenen hoof van alle differente medicinale cruyden ende boomen winens hovenier groote wetenschap (had) van Abrickocken ende Mastboomen ».

Over de « dorpen 't Haghsken, 't Spreucken, Brembergh en Ruckeveen » kwamen zij denzelfden avond te Roozendael aan, waar zij logeerden op de Markt in *Den Wildeman*. Daar vonden zij een niet banaal gezelschap : « een seer treffelyck Predicant die gelopen was van syn vrouw, en eenen seer sivilen ende hervaren alemoden (1) Meester van de Fransche tale ende manieren ». Zij troffen er ook eene Babelsche verwarring op het gebied van godsdienst: «Den wert was catoliek, de vrouw was geus, de marten catoliek ende de kinderen geus soo dat het eenen wonderen huysradt scheen te wesen ». Ze werden er ook gekweld door den klepperman alias Hannekenuit, die hen van tien uren 's avonds tot vier uren 's morgens wakker hield.

'S Anderendaags kwamen zij te Bergen op Zoom, waar zij een schip huurden om naar Middelburg te varen. Vóór hun afvaart bezichtigden zij nog de hoofdkerk, St. Gertruida, en « depescheerden » zij hun voerman met eenen brief naar Antwerpen.

Met fraai weder voeren zij de Oosterschelde op, zagen er allerlei « verdronken landen », en op de beide oevers verscheidene steden en dorpen, tot ze, « bij vallende water » voor het eiland Ter Goes aanlegden en niet zonder moeite langs het strand, tusschen slijk en « Creftecruyt », aan wal geraakten. Ze bezochten de stad Ter Goes, haar haven, straten, huizen, haar mooie kerk, « ende fraey volck ». De stad was nochtans wat verlaten daar de Prins van Oranje in het nabijliggende dorp Heynkenshoven juist aangekomen was en bijna iedereen hem daar was gaan begroeten. Van op de mooi beplante vestingen van Ter Goes hoorden de Moretussen « het hommelen, donderen en dommelen » van het feestgeschut.

(1) à la mode.

Laat op den namiddag verlieten zij de stad met hun schip, dat even buiten de haven op anker moest gaan liggen wegens de duisternis van den nacht en den mist. Zoo wilden zij « schouden de inconvenienten die op clippen die hier ontrent seer abondant syn souden connen gebeuren ». Zij wachtten « met goede paciencie aldus het licht der mane » en gingen dan weer onder zeil, maar daar de wind te zwak was, moesten zij weer het anker uitwerpen en wachten tot 's morgens om zich met het « nieuw vallende water » te laten drijven, zonder wind, tot aan de stad Ter Veeren, op het eiland Walcheren.

Voor de stad lagen er « dry groote orloghsschepen tot bevrijdenis van de rivire ». Vooral de fortificatiën vestigen de aandacht van onze reizigers; twee oorlogschepen, « het een gemaeckt door de stadt Ter Veere van 42 stucken, ende het ander van de Staten van Zelant van 64 stucken »; de visschershaven met haar 24 schepen; het stadhuis en de hoofdkerk.

Na den middag kwamen hen de wagens voor Middelburg halen. Ze reden door het rijk beplante land waar zij vele hooge heuvelen opmerkten, opgeworpen om de beesten een toevluchtsoord te verschaffen in geval van watersnood. Ze reden ook « over vele bruggen op welcke de mannier (was) men de jonge dochters (moest) keussen die van de compagnie (waren) dat men (heette) heulen» (1). Arnemuiden ter zijde latende, kwamen zij te Middelburg waar ze hun intrek namen op de Groote Markt in *Het Keysershof* oft *Huys van Domborg*. Ze woonden in het Vleeschhuis verkoopingen van ossen en schapen bij; bezochten het stadhuis; de nieuwe brug over het kanaal, « daer schepen van vier hondert voet uyt zee daeghelyckx in » kwamen, het oud mannen- en vrouwenhuis, « seer net ende wel ghestoffeert »; het weeshuis, « daer vele kinderen soo jongens als maskens seer regulier onder malcanderen onderhouden (werden) ende geinstruëert in differente ambachten ». Na op de vestingen hun oogen verlustigd te hebben aan de fraaie omliggende landouw met haar « speelhuysen » en prachtige dreven, kwamen ze aan het « timmerhuys », waar eenige oorlogschepen, « die in den voorleden oorloghe ghedint hadden nu weder opgherecht werden ». Hier zagen ze ook twee « seer groote schepen » bouwen « die gedestineert (waren) om naar Oostindien te vaeren ». Balthasar Moretus

(1) Een *heul* is een houten of steenen boogvormige brug. *Heulen* beteekent dus elkander kussen in het gaan over een heul. Van daar ook *te zamen heulen* met de beteekenis van het eens zijn.

beschrijft de vlijtige drukte, die daar heerschte : « Het was seer vermakelyck om de menichte menschen (te zien) die daer int werck waeren, d'een om het hout, d'ander om de zeylen d'ander om de vaten, d'ander om de amonicie van orloge ende d'ander om masten ende catrollen te maken ende deselve schepen te bereyden ». Zij zagen ook « de plaetsen in welck dat veel salpeeter, cogels, loot, caneel ende andere soorten van goederen vergaedert wirden ». Hun wandeling zetten ze voort langsheen de kaaien, waar ze « spekulerden » » de menichte schoone orlogschepen, fregatten, fluyten ende andere Coopvardyschepen die de straeten vervulden met het lossen van hunne ingheladene goederen, die sy van alle quartieren alhier aen (brachten) tot spysinge van de Nederlanden ».

's Anderendaags gingen ze naar het scheepswerkhuis terug om die smidse te bezichtigen. Ook het Oost-Indië-schip gingen ze thans langs binnen bekijken, wat Balthasar met groote bewondering vervulde. Het « draeyhuys », waar zeer lange en dikke kabels gemaakt werden; het « peckhuys », waar een massa besmeurde werklieden de kabels met pik overgoten; en een groot koopvaardijschip, waarmede juist een troep soldaten aangekomen was, wekken verder hun belangstelling. Na de oude Abdij van Premonttreyt of van St. Nicolaas, waar nu de vergaderingen van de Staten Generaal gehouden werden, bezocht te hebben, ontmoetten zij een Antwerpsche kennis « de suster van Sara Gijsels, die met schreyen en tranen (vertelde) hoe dat sy met haer man alhier nu 3 weken ghelegen hadde om haer goederen te sien lossen die door ongeluck ende verraet van den schipper tot Lillo aengeslagen ende geconfiskeert waren ».

Van Middelburg uit begaven ze zich naar Arnemuiden (Armuden). Ze trokken langs een weg « welcken gheelyck ghecassyt » was. Dicht bij de stad zagen zij eerst de ketels, waar het zout, uit Frankrijk aangevoerd, gezoden en gezuiverd werd. De haven van Arnemuiden was toen reeds verzand, en het stadje (luttel) bewoond.

Met den wagen reden ze den volgenden dag naar Vlissingen, dat ons nu ook bondig beschreven wordt met haar vestingen, haven, den buit van kanonnen in den vorigen oorlog op de Engelschen veroverd, groote zeeldraaierijen, het huis van de West-Indische Compagnie, het « stadthuys ghehelyck op de structure van dat van Antwerpen », het weeshuis, enz. Op weg naar den wagen om de stad te verlaten ontmoetten zij een baggermolen : « een wonder instrument met hetwelck dat door twee peerden eene groote menichte slyck uyt den gront gheschept wierdt om de revire te diepen dat raer om sien was, geïnventeert ende uytgewerckt door een Engelsman die het privilegie heeft dat in ses iaer niet naer mag gedaen worden » (1). Van de inwoners van Vlissingen zegt Moretus dat het « seer bittere gheusen syn ».

Terug te Middelburg, bezochten zij het Oost-Indisch huis, waar veel koopwaren als stoffen, satijn, zijde, kruitnagelen, foelie, peper, kaneel, gember, enz., voorhanden waren om binnen eenige dagen verkocht te worden. Die aanstaande veiling was ook de reden waarom zooveel vreemdelingen te Middelburg aanwezig waren. Zij ontmoetten er onder andere verscheidene bevriende Antwerpsche handelaars. Ook van de inwoners van Middelburg zegt Moretus, dat ze « seer bitter geus (zijn) ghelyck gheel Zeelant door, om wat oorsake daer groote moeylyckheyt is om den Catoliken dienst te hooren, mits seer heymelyck ende onweten gedaen wort sonder eenige groote vergaderinge ».

Ze reden 's anderendaags terug naar Vlissingen in gezelschap van een anderen wagen, met Antwerpsche vrienden beladen. Ze hielden een soort wedren om het eerst aan te komen. Met kinderlijke vreugde meldt Balthasar Moretus, dat hun voerman « den prys ende lof toe quamp door syne couragie ».

Ze staken nu over naar Breskens, « alwaer dat op de schouders van (een) schippersghast over het water op het sant gedragen wirden, welck seer gemackkelyck ende, drolligh gesciet, principalyck met de vrou persoonen gelyck (zij) door experiencie sagen ». Van Breskens reden ze met « open kerre » naar

---

(1) In 1668 werd het dok te Vlissingen uitgediept. In de Notulen van de Staten van Zeeland vinden wij daarover, op datum van 26 Juli 1668, het volgende : « Gedelibereert zynde op het vertoogh en versoeck van Louis Bailly, Paulus Croese en Richard Baddeley, haer uytgevende voor Engelsche edelluyden, hebbende van Haer Hoogh Mg. geimpetreert Octroy om voor den tydt van vyftien naestkomende jaren, alleene te mogen maecken, practyseren en in het werck stellen, seeckere Machine ofte Instrument tot het diepen en reynigen van navigable Rivieren met af-snyden van Trancheen tot Fortificatiën, ofte eenige andere Graefwercken van eenige breette ofte diepte gebruyckelyck tot eenige Navigatie tot veel grooter voordeel en bequaemheyt als oyt te vooren was bekent geweest : Is aen het voorschreven vergunde Octroy toegestaen, het consent en attache van dese Provintie ». Uit bovenstaande blijkt, dat de genoemden octrooi gekregen hebben van de Staten Generaal (« Haer Hoogh. Mog. »). Het Rijksarchief in Den Haag bewaart dit octrooi d.d. 29 Mei 1668 (Aktenboek van H. Ho. Mo. ». Daaruit blijkt dat Louis Bailly de uitvinder is en de twee anderen zijn geassociëerden zijn. (Mededeeling van H. G. van Grol, Archivaris te Vlissingen).

Sluis. Bij hun aankomst was de poort van de stad gesloten « omdies wille de predicatie begonst was ». Het oude stadje wordt doorwandeld en alle zienswaardigheden vermeld. Achter het stadhuis was er een herberg, *Den Gulden Leeuw,* « alwaer dat over eenigen tijd vijf Jesuiten ghevangen sittende, hebben op 5 maanden verteirt 700 ponden ». Op dat oogenblik waren er te Sluys « vele stercke compagnien soldaten alle fraye volck soo franschen, duytschen, als hollantsche die seer petulant ende crakeelachtich onder maelcanderen syn dat dickwils gevechten causeert gelyck (zij) door experiencie sagen ».

Met de bargie voeren ze nu naar Brugge, voorbij « de stercke plaetse Damme, in dewelcke (te dien tijde) veel garnisoen (lag) meest engelsche ende Geuse, die rondts omme wat den meester speelden, soo dat niet pluys over wegh te voet te gaen en (was) ».

Te Brugge logeerden ze in *De Gulde Poorte.* Ze bewonderden op de Groote Markt: de halle, « boven welcke dat Notabel (was) eene seer hooghen ende spitsen toren » (1); Cranenburg, waar Keizer Maximiliaan werd gevangen gezet; en « het groot gevert van de graenhalle ». Zij bezochten de St. Salvatorskerk, waar zij de grafzerk zagen van den humanistischen dichter Janus Lernutius, wiens *Carmina* in 1579 door Plantin werden uitgegeven. In de O. L. V. Kerk ontmoetten zij de dochter van den greffier Fabri, schepen van Antwerpen, nu te Brugge getrouwd. Zij wilde in de kerk aan Brusselsche vrienden « de treffelycke giefte van den Keyser Maximilianus ende Maria Burgunda syne vrouw » laten zien. De Moretussen namen de gelegenheid te baat om dien schat ook te zien, die bestond uit kerkelijke ornamenten, kazuifels, enz. versierd met edelgesteenten van groote waarde (2). Daarna zagen zij de graftomben van Maria Burgunda, van haar vader Carolus Audax, en van Messire Louis de Bruges, seigneur de Gruthuse. « In de Ons live Vrouwe Capel was een constig Livrouwen belt van marmor ghemaeckt door sekeren Italiaanschen Meester, die ghehoort hebbende het syn verdroncken te wesen dat vals was quamp over om dit te sien mits hij verstaen hadde dit door imant anders beter als syn gemaeckt te sijn » (1). Op het stadhuis in de Kamer van het College zagen zij « een schildrye geestimeert 50.000 gulden », naast deze kamer « hoorden (zij) een fraey concert van voosen ende violen ». Zij bezichtigden de H. Bloedkapel en de thans verdwenen St. Donaatkerk (2) en wandelden langs de vestingen, voorbij « de Comme (3) die nu eerst over eenige jaren gegraven was tot comoditeyt van differente zeeschepen », naar de aanlegplaats van de « Bersie van Brug op Ghent ». 's Anderendaags na mis gehoord te hebben in de Jezuietenkerk, voeren zij met de bargie naar Oostende. Dit schip was « seer gheladen met groen ende ander Coopmanschappen die alle van Brugge moeten comen mits tot Ostenden geen hoven en syn ». Er was ook veel volk op de schuit « waer onder kluchtige bootghesellen ».

Te Plasschendaele aangekomen, moesten het volk en het goed verscheept worden, wat meer dan een uur zou duren, en om die reden zetten de Moretussen den weg te voet voort. « Naer een ure gaens (quamen sy) langh het strang van de zee aen de stadt ende have van Ostende alwaer dat met een boot over gheset synde wirden voor het eerst ondervraeght naer (hun) Fede Sanita ende daer naer van de soldateske gevraeght van waer dat (sy) quamen ». Zij namen logies in *Den Swerten Leeu* en na zich wat ververscht en gegeten te hebben, begonnen zij hun wandeling door de stad.

Zij wilden eerst de vestingen bezichtigen, maar werden daar door de « Cordegarde » niet toegelaten « mits alhier geen vremde alleen daer op mogen comen ». Daarna gingen ze naar de haven, « alwaer dat rescontreerden (hunnen cousyn Tasse door denwelcken dat gheleyt wirden in het schip de N. Senora dienende tot convoeyer voor het schip daer den Marquis Castel Rodrigo mede sal vertrecken tot het welcke daer neven lage benef-

(1) De spits, waarvan hier sprake is, werd in 1499-1501 gebouwd door Frans Bruhault en brandde af in 1714. Zij werd niet meer herbouwd.

(2) Deze kerkgewaden eenigszins verminkt en van hun mooiste gesteenten ontroofd, worden nog in de sacristij der O. L. V. Kerk te Brugge bewaard onder den naam van « ornament van Maria van Burgondië » en de volksmond vertelt, dat het borduurwerk van de hand van Maria van Burgondië is. Een der ornamenten draagt het wapenschild van Margaretha van Oostenrijk en haar kenspreuk : *En vous me fye.* Het werd voltooid in 1560. De parels en gesteenten werden geschonken door Maximiliaan van Oostenrijk en Keizer Karel voegde er eene aanzienlijke som bij om het werk te laten maken.

(1) Hier wordt bedoeld het mooie beeld der moeder-maagd van Michel Angelo Buonarotti, in 1514 aan de O. L. V. Kerk geschonken door Jean Mouscron. A. Dürer schreef dit beeld reeds aan Michel Angelo toe bij zijn bezoek in 1521. Moretus vertelt hier een thans nog te Brugge verspreide legende.

(2) Verkocht in 1799 door de Fransche republikeinen en nadien afgebroken.

(3) Deze kom werd gegraven in 1664 en uitgebreid in 1672. Er waren daar te dien tijde scheepstimmerwerven, waar men zelfs oorlogsschepen maakte.

fens noch eenige convoeyers ende cloecke coopvardij schepen. In dit schip was notabel de cayute het ruym ende de plaetse van provisie in de welcke dat lagen 200 vaten biers ende waters. Voor dese schepen leyt op de caeye veel schoon gheschut soo metael als ysere. Naerderhandt wirden gheleyt naer het timmer quartier alwaer twee groote stercke schepen ghebout worden. (Sy) sagen hier oock het quartier dat door ghespult is om de have te dipen ende te verbeteren. Voorders lagh hier van kennis het schipken de Borse van Antwerpen, ende S. Teresia nieuw doorschildert. Naerderhandt gingen in de hooftkerck alwaer dat de heeren van de Oratorie van Scherpenheuvel den dienst administeren ». Na de kerk bezichtigd te hebben gingen ze naar de groote markt en door de straten wandelen. Zij bezochten hun kozijn Tasse, bij wien zij diens twee zwagers aantroffen « dewelcke dat capiteynen (waren) van de duytsche zee Armade »; daar brachten zij nog andere bezoeken en ontvingen na hun avondmaal eenige vrienden in hun gasthof, « daer seer vrolyck mede waren ».

's Anderendaags, na mis gehoord te hebben in de kerk der Kapucijner monniken, «dat de eenige religieusen (waren) van dese stadt », gingen zij met kozijn Tasse oorlof vragen om de vestingen te zien aan den gouverneur « Don Pedro de Saulo, denwelcken dat den voorleden dagh gerescontreert hadden in eene carosse beneffens el Marquis de Villa Fiel Admirale General de la flota ». Deze toelating werd hun verleend. Na dit bezoek ontbeten zij bij kozijn Tasse en vertrokken dan met de schuit naar Brugge door eenige vrienden begeleid tot aan Plasschendaele.

Hier gingen ze dan de merkwaardigheden bezichtigen, die ze de vorige maal niet hadden gezien, a. d. z. de Oostersche, Castiliaansche, Florentijnsche, Genevoische, Engelsche en andere Huizen; de Carmelietenkerk; de Minderbroederskerk, « alwaer dat notabel is het Epitaphie van den Graef van Fonteine die ghebleven is in de slagh van Rocroy den welcken tot Brug ghefondeert heeft een gasthuys vantwelf soldaten besmet van de geraecktheyt » (1); de Predikheeren Kerk; de kapelle van Jerusalem; de Kapucijnerkerk; « daer met den feestdagh van S. Franciscus groote solemniteyt ghehouden wierde »; den Berg van Bermhartigheid, enz. Bij dit bezoek aan Brugge teekent Moretus aan, dat deze stad « veel treffelycke inwoonders » heeft en dat de « Joufferen er meest op se frans » gekleed gaan.

Nu voeren ze met de bargie naar Gent « met goede compagnie ende fraey weder ». Ze vertrokken 's morgens om half tien. Onder weg « vongen (hun) schippers veel visch ». Dat was het eenige dat er dien dag te « speculeeren » viel, doordien zij «continueellyck» tusschen twee zeer hooge dijken dreven. 's Middags aten zij op het schip « seer vrolyck ende genuchelyck », « soodat den tijt (hun) niet en verdroot ». Om zes uur 's avonds landden zij te Gent aan, waar ze « bij alle geluck noch eene Camer kregen (in den *Gulden Appel)* doordien het volck van den Marquis Castel Rodrigo alle de Camers bynaer in genomen hadde, winens muylen ende litieren onder weghen tegen gecomen waeren die naer Ostenden reden ».

Gent gingen ze niet bekijken, integendeel haastten zij zich om zoo spoedig mogelijk « dese stadt te vlieden die seer gheïnfecteert (was) soo dat geheele straeten uytgestorven (waren) (1). Ze reden « neven het Casteel buyten de stadt voor dewelcke dat seer groote menichte van soldaten (lagen), die (hen) moeijlijck vielen tot omtrent 2 mijlen van Ghent alwaer dat de sinternels perdus stonden om se in het quartier te houden wesende alle goede soldaeten maer quaelyck in ordre». Onze reizigers «hadden neven (hunnen) wae-

(1) Hier is sprake van Graaf Gérard de Fontaines, groot baljuw van Brugge en het Vrije. Hij was bevelhebber van het garnizoen van Brugge, waar hij verbleef. Hij was een echte soldatenziel. Hij stierf te Rocroy. Bossuet sprak zijn lof.

In 1636 had hij aan het beheer der stad Brugge de noodige gelden en renten verstrekt om een reeks godshuizen te stichten voor twaalf « anciens soldats avecq leurs familles ». Zij moesten om aanvaard te worden « hommes de bonne conduite » zijn, en vooral « catholicq et non hereticq ». Uit de akte van stichting, die mijn collega K. De Flou zoo vriendelijk was voor mij te gaan lezen in het Archief der Burgerlijke Godshuizen te Brugge, blijkt dat Graaf de Fontaines niet militairen alleen, maar ook, bij ontstentenis dezer, andere lieden « gens honnorables » heeft willen een woning voor hun ouden dag verschaffen.

(1) De pest heerschte te Gent in 1667, 1668 en 1669. In 1668 schijnt ze veel slachtoffers te hebben gemaakt. Ze begon 1 Juli en op 16 Juli was ze reeds verspreid op 12 of 14 plaatsen binnen de stad. Van 6 Augustus tot 21 December 1668 schijnt de ziekte het hevigst te hebben gewoed, want gedurende dien tijd heeft Pieter Arroy, de pestmeester, den dienst als dusdanig waargenomen, 't is te zeggen, dat hij zich van de gezonde inwoners afgezonderd heeft om alleen bij pestlijders te gaan. Deze werden verzorgd door paters Augustijners. Ze droegen violette linten, opdat men zich van hen zou verwijderd houden. Eén pater was in dienst van de pestlijders van 17 Juli 1668 tot 30 April 1669, maar reeds 14 Maart 1669 waren er slechts maar enkele gevallen meer. 9 Maart 1670 werd een Mis gezongen als dankzegging voor het ophouden van de pest, « de welke de ingezetenen meer dan drie achtereenvolgende jaren heeft getravailleert ». (Mededeeling van A. Van Werveke, Conservator van het Museum voor Oudheidkunde, Gent).

ghen eene sauvegarde om de peryckelen te schouden ende rede neven (hun) kerre met eenige voetgangers. Mijnheer Bostica van Rijssel den welcken naer Italien trock met syn eygen pert ende synen knecht. De boeren van de omliggende dorpen die met den merctdagh naer de merte gongen quamen (sy) tegen met groote troupen tot versekeringe van hunne wagens ende goederen ».

Over Loochristi, Belsele, « het groot dorp S. Nicolaas », en Burcht kwamen zij aan het veer, waar zij zich te scheep begaven en naar Antwerpen overstaken.

Hier eindigt het reisverhaal. Het bevat geen verslag over schokkende gebeurtenissen, het geeft alleen de indrukken van rustige reizigers, die er voor hun genoegen op uit waren, en alles met jonge nieuwsgierigheid bekeken. Niettegenstaande zijn ietwat onbeholpen stijl en zijn overvloedig met uitheemsche woorden doorspekte taal, ligt er in dit handschrift een zekere onopgedirkte frischheid en oprechtheid, iets als de naïeve schilderachtigheid van sommige oude gravuren, de echte toon van gedenkschriften en dagboeken, en zoo geeft het een niet te misprijzen kijk op sommige kanten van ons vroeger volksleven, waarover wij in geschiedkundige werken gewoonlijk weinig of niets aantreffen. Het helpt bovendien het beeld volledigen van den vertegenwoordiger van het Moretus-geslacht, die eenige jaren later tot den adelstand werd verheven, en hier weer, buiten zijn wakkeren opmerkingsgeest en vaak geestig goed humeur, de levendigste belangstelling van den nijveraar-edelman laat blijken zoowel voor den arbeid als voor het hooger cultuurleven en de hoofsche levensvormen.

Brussel door Mr. A. J. van Waveren (1)

Van Antwerpen vertrekken dagelijks een groot aantal treinen naar Brussel. Het genoeglijkste is een zoogenaamde bloktrein, een soort van luxe-sneltreintje, dat alleen te Mechelen even stopt als bij vergissing, en uit heel leuke wagons is samengesteld, waar men in kleine compartimenten twee aan twee tegenover elkaar zit, zonder juist onaangenaamheden te behoeven te krijgen, terwijl er zelfs afdeelingen zijn met losse stoeltjes, spiegeltjes, krantenhangers en meer dergelijke gezellige voorwerpen.

Men doet, tusschen twee haakjes, altijd verstandig in een groote stad in de morgenuren aan te komen. Ze is dan nog wat slaperig, en komt den vreemdeling vriendelijker tegemoet dan later op den dag, als ze zoo haar eigen leven leidt en zich in het raderwerk van haar ingewikkeld vertakt bestaan als in een afwerenden cirkel opsluit.

Gedachtig aan dezen raad verlaten wij Antwerpen in het morgenuur, om in het morgenuur te Brussel te arriveeren, en reeds dadelijk tot het inzicht te komen dat Brussel eene volkomen andere stad is dan de plaats die wij een uur geleden verlieten.

Vooreerst een volkomen tegenstelling in atmosfeer. Volg slechts een der hoofdstraten, die van het station naar de middenstad leiden, volg haar gedurende slechts enkele minuten, en ge zult begrijpen wat we met die uitdrukking bedoelen. Geen spoor hier van die gemoedelijkheid, niets van die breede rust ondanks alle moderne verkeersontwikkeling, niets van de zekere zelfbeheersching, die aan het karakter van Antwerpen als stad zulk een eigenaardig teekenend cachet en zulk eene bekoring verleenen. Hier alles juist het tegendeel : bewogenheid, haast, gebrek aan zelfbeheersching, uiteenvloeiing, individueele jacht op eigen doel en belang, gemis aan rustgevend middenpunt. O die haast, die typische Brusselsche haast. Zooals sommige steden berucht zijn door malaria, zoo is Brussel dat door hare haast. Dat is ook een ziekte. Alles rent hier. Niets geschiedt in een tempo van bekoorlijke rustige afwerking. De tram vliegt men op en af zonder te wachten tot zij stopt. Staande leest de Brusselaar zijn krant, op den hoek eener straat, zoo ongezellig mogelijk, of op het balcon der electrische, als hij wel een oogenblik rusten *moet.* Men eet en drinkt à la minute. Ge hebt uw servet nog niet voorgeknoopt, of de voorbij snellende kellner loert reeds naar uw soepbord of het leeg is. In den schouwburg wordt ge niet naar uwe plaats geleid, maar geduwd, en de andere bezoekers staan precies anderhalve seconde op om u te laten passeeren. De juffrouw die de programma's verkoopt, en u er een aanbiedt, heeft reeds het wisselgeld klaar in de hand, en rammelt er mede, ongeduldig, alsof ze zeggen wilde : schiet wat op, als-je-blieft, nog voordat ge bij u zelf hebt kunnen overleggen of ge een programma koopen zult.

(1)Uit het boek «België» kortelings te verschijnen. De foto's Nels worden gereproduceerd met toelating van het Officieel Inlichtingsbureel der stad Brussel, 10, Groote Markt.

De menschen hebben geen tijd, of liever, ze nemen er den tijd niet voor, om u aan te hooren als ge iets vraagt of zegt. Ze zeggen « oui oui », en zijn dan alweer — met hunne gedachten — een paar uur vooruit of een straat verder.

In hunnen blik ligt het afgetrokkene van lieden, die oog noch oor hebben voor iets anders dan voor wat hen zelf momenteel bezig houdt. In den winkel helpt men u tegelijk met een paar andere klanten; dit is eene echt brusselsche hebbelijkheid, die den indruk geeft alsof men alléén niet de moeite waard wordt geoordeeld. Aan niets of niemand wordt het

GROOTE MARKT — STADHUIS

haar of hem toekomende kwantum aandacht geschonken. Men voelt zich voortdurend vagelijk te kort gedaan. Deze haast heeft vaak hare komieke zijde. Als — om een voorbeeld te geven — een Brusselaar een café binnentreedt waar hij kennissen bij elkaar ontdekt, dan geeft hij aan al die menschen ongeveer gelijktijdig de hand, zoodat, daar iemand die een handdruk ontvangt, allicht een paar woorden zegt, onmiddellijk een verward koor van uitroepen en beleefdheidsfrasen ontstaat, waaruit niemand kan wijs worden, ook niet de persoon tot wien ze gericht zijn, die er trouwens niet de minste notitie van neemt.

En dan, in de tweede plaats, het nog dieper gaande kontrast, en ook hiervan ontvangt ge al heel gauw een indruk, al ziet ge het pas in zijn geheelen omvang bij een langer verblijf, tusschen het ineenvloeiende, het harmonische van het beeld van het leven van stad en mensch te Antwerpen, en het uiteenloopende — we wezen daarop reeds met een enkel woord — het onharmonische, dat hier dat geheel kenmerkt. In Antwerpen heeft men steeds het gevoel alsof alles draait om één middenpunt dat men overal terug vindt zonder het te zoeken. Het is dat vage besef dat aan deze stad, gelijk trouwens aan alle plaatsen met een krachtig sprekend eigen leven, die allerhoogste bekoring verleent van zich er thuis te gevoelen, ook al komt men er voor de eerste maal in zijn dagen. Hier ontbreekt dat element ten eenemale. Als gevolg daarvan dat vermoeiende gevoel van niet-te-weten-waarheen, natuurlijk niet in den zin van niet den weg te weten, maar in dezen zin van niet te weten wat met die stad aan te vangen, dat zich heel licht omzet in de gewaarwording : het kan me eigenlijk ook niet veel schelen, welke gemoedsgesteldheid op hare beurt maar al te gereedelijk plaats maakt voor een verlangen, dat juist niet bevorderlijk is voor de ontwikkeling van het vreemdelingenverkeer, namenlijk dit, om in deze zonder twijfel mooie maar onhuislijk geaarde stad niet langer te vertoeven dan volstrekt noodzakelijk is.

Want er komt nog iets bij; we zijn nu toch eenmaal een beetje aan het mopperen. Er komt dit bij dat men hier met den besten wil ter wereld niet ziet waarvoor dat haastige gedoe eigenlijk noodig is. Men ziet er de rechtvaardiging niet van. Die reden dat men zich in eene stad als Londen bijvoorbeeld dat gejaag en geren om zich heen laat welgevallen en het zelfs taliter qualiter voor lief neemt, is deze dat men voelt dat het spektakel niet iets op zich zelf staande is, maar de uiterlijke verwezenlijking, de zichtbare gedaante van een onzichtbaar reusachtig raderwerk : den ontzaglijken struggle for life in den vorm van een razenden wedijver die den medemensch het bescheidenste plaatsje onder de zon, het magerste harpje brood betwist. Die overtuiging krijgt men hier nooit en nergens, en kan men ook niet krijgen, omdat Brussel nu eenmaal geen wereldstad is. Het gevolg is echter niet zoo onschuldig. Het is dit, dat het heele openbare leven het karakter krijgt van onechtheid van vertoon, van onbetrouwbaarheid, omdat men als in een panorama nooit precies weet waar de comedie eindigt en de werkelijkheid begint. En er mag den vreemdeling geen verwijt van worden gemaakt als zich bij hem een wrevel openbaart, gezien het feit dat hij op alle mogelijke wijzen met die onechte haast in aanraking komt en hem op alle mogelijke wijzen een « Wij hebben het hier toch zoo

allemachtig volhandig » en een « wij zijn hier te Brussel toch zoo voortvarend » voor de voeten wordt geworpen, terwijl hij toch den indruk niet kan kwijt raken dat die voortvarendheid alleen, of ten minste voor een groot gedeelte, daarin bestaat dat men voortvarend doen *wil*.

van zaken geboren wordt, maar ook, omdat in dit centrale punt de economische crisis onder welke het rijk gebukt gaat, zich wel bijzonder sterk doet gevoelen, eene omstandigheid die verhoogde krachtsinspanning vereischt en een rustiger maatslag in handel en wandel maar al te vaak onmogelijk maakt.

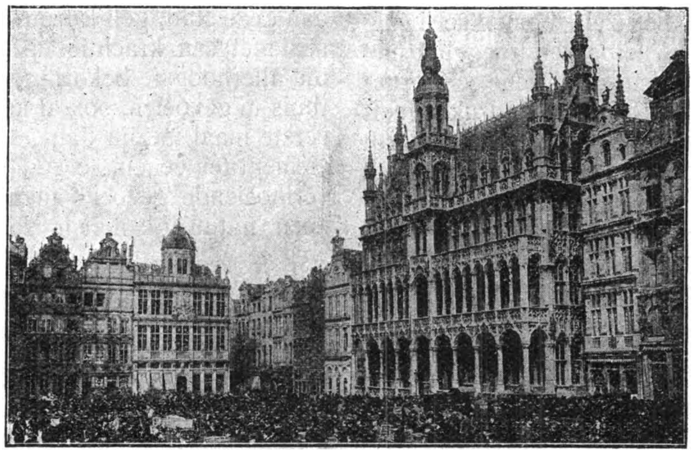

GROOTE MARKT — BROODHUIS

Intusschen — alles weten is alles vergeven. Wij zouden aan den eisch der rechtvaardigheid te kort doen, als we niet bij twee punten even stil stonden.

In de eerste plaats bij dit, dat, wat het verschijnsel van het jaag- en rentempo betreft,

Vervolgens mag niet uit het oog verloren worden, dat — om nog even op dat gemis van harmonische samenwerking terug te komen — de gallische geest, en het leven is hier van dien geest doordrongen, voor zoover den publieken omgang betreft, van huis uit

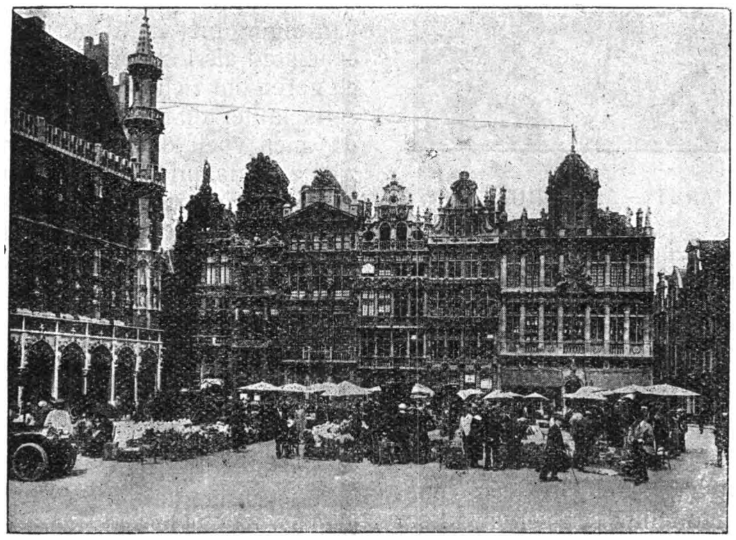

GROOTE MARKT — OOSTKANT

de Brusselaar, als bewoner van de grootste stad des lands, vlugger vooruit *moet* dan die van eene kleinere plaats, niet alleen omdat hier de belangen dichter bij elkaar liggen en elkaar veelvuldiger kruisen, waardoor van zelf de noodzakelijkheid van sneller afdoen

egocentrisch is. We zeggen niet dat het een beminlijke karaktertrek is, maar het is een aangeboren eigenaardigheid : in het openbare leven gaat de Franschman zijn eigen weg en bekommert zich zoo weinig mogelijk om dien van zijnen naaste, van wien hij dan ook zoo

in het verkeer opvallend weinig notitie neemt. Dat zekere ontzien van elkaar, dat op zijde gaan voor elkaar, dat elkaar — in kleinigheden vaak — tegemoet komen en behulpzaam zijn, met één woord, dat tot op zekere hoogte medeleven met elkaar, een der schoonste, in elk geval, een der aangenaamste eigenschappen van den germaanschen geest, is den gallischen geest vreemd. Het vage onaangename gevoel van voorbij geloopen te worden dat te Brussel den vreemdeling bevangt, vindt in dit gebrek zijne oorzaak. Maar nogmaals, dat gebrek, als het ten minste zoo mag worden genoemd, is aangeboren en mag dus niet op de schuldzijde der rekening van het Brusselsche volkskarakter worden gesteld.

In dit licht gezien, is ook de Fransche en Brusselsche hoffelijkheid — men spreekt zoo gaarne van de Fransche courtoisie — eene legende. Waarachtige hoffelijkheid is, met de neiging om den naaste links te laten liggen, onvereenigbaar. De heele beroemde Fransche beleefdheid is eigenlijk niets meer dan een soort van handigheid om zich, zonder hem te kwetsen, maar zoo gauw mogelijk van zijnen medemensch af te maken.

Overigens kan men ook gerust zeggen dat te Brussel van eenig bepaalden égard zoo van de menschen onder elkaar, weinig of niets wordt gemerkt. Waarmede echter weer volstrekt niet wordt gezegd dat ze onderling opzettelijk onbeleefd zijn. Och, neen. Ze zien elkaar eenvoudig niet en loopen met een min of meer stroef of commandeerend gezicht (de bekende Brusselsche opgedraaide snor!) in eigen gedachten verdiept, voorbij.

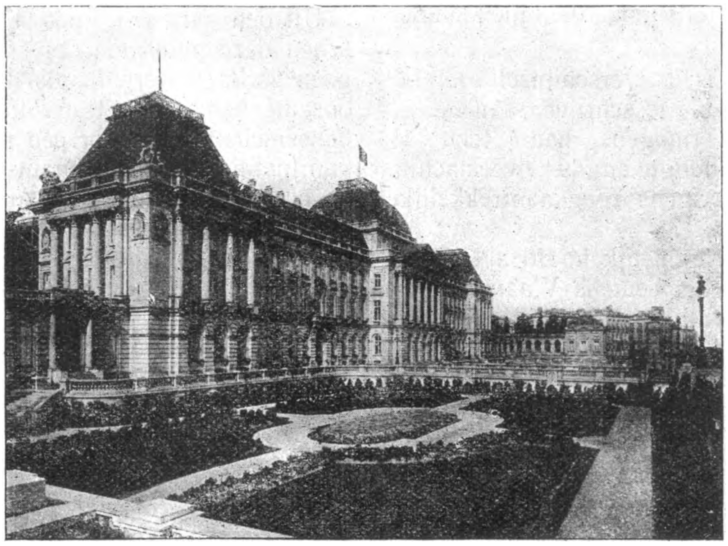

KONINKLIJK PALEIS

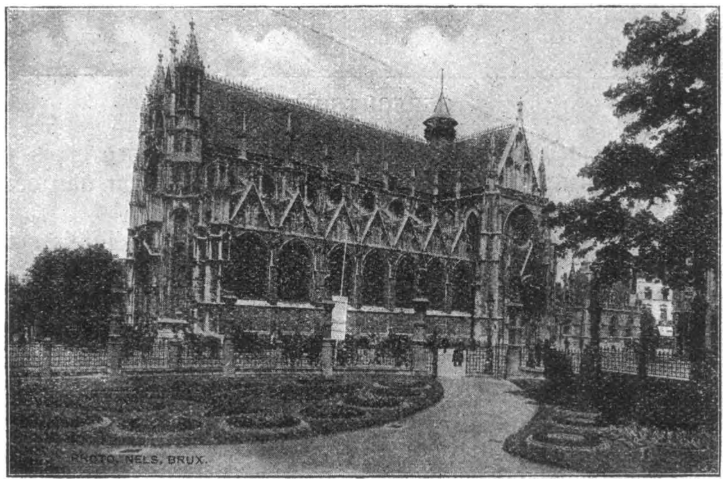

ZAVELKERK

Wat nu de stad als stad betreft, en in het bijzonder onzen plicht, ons voor den aard dezer korte aanteekeningen opgelegd, om met een paar algemeene lijnen het karakter van haar voorkomen vast te leggen, moet ons de bekentenis van het hart, dat wij tot nu toe er niet in geslaagd zijn, te ontdekken langs welke aanknoopingspunten zich die lijnen zouden moeten bewegen.

Zonder twijfel is dit verschijnsel voor het grootste gedeelte toe te schrijven aan de beperktheid onzer vermogens, maar toch ook wel tot op zekere hoogte aan het tweeslachtig wezen dezer overigens zoo aantrekkelijke plaats.

Brussel bestaat namelijk hoofdzakelijk uit twee gedeelten : het eene is Vlaamsch van uiterlijk, en niet alleen van uiterlijk, maar ook van aard, het is eenvoudig, gemoedelijk en waar; het ander is blijkbaar de vrucht van eene geheel andere geestesgesteldheid : het is drukdoend, hoog opgaand, breed zich ontvouwend. Het eene bestaat uit de kwartieren der kleinere burgerij, welker beeld varieert tusschen bepaald zeer armlijke buurtjes en de bescheiden, maar toch van netheid en zin voor het ordelijke getuigende troonreste der lagere klasse. Het andere wordt gevormd door eene reeks paleizen, musea en welke andere imponeerende gebouwen meer, aan welke Brussel haren roep van « mooie » en van Klein-Parijs te danken heeft, en aan welke inderdaad een groot vertoon van grandezza, van vorstelijke breedheid, niet kan worden ontzegd, het zij volmondig en gaarne erkend. En wat daartusschen ligt, en er ligt natuurlijk nog heel wat tusschen; er ligt de geheele eigenlijke stad tusschen, het reusachtig conglomeraat van winkelstraten, pleinen, parken, openbare gebouwen en wat al dies meer zij, draagt geen eigen karakter, en is ook niet in het leven geroepen om een eigen karakter uit te drukken, het dient, gelijk overal elders, om in de stoffelijke en geestelijke behoeften der bevolking te voorzien, en ontstond naarmate die behoeften zich als dringende faktoren voor dat ontstaan deden gelden.

Uit den aard der zaak bestaat echter tusschen deze gedeelten der stad zoo goed als geen verband, terwijl, als om het beeld der onsamenhangendheid te voltooien, het geheel beheerscht wordt door een reusachtig Paleis van Justitie, dat noch Vlaamsch, noch Fransch is, en ook volstrekt niet Amerikaansch, dat eenvoudig reusachtig is, en op welks voorplein de toerist, die iets meer van de wereld gezien heeft, met een « hemeltjelief, wat vang ik daarmee aan? » post vat.

Zoodat we maar zeggen willen, dat van een algemeen lijnenspel in dit heterogene geheel weinig te bespeuren is, en we de nastippeling daarvan maar aan een bevoegder pen zullen overlaten.

GERECHTSHOF

Maar genoeg. België's schoone hoofdstad hield ons reeds te lang gevangen; onze reis reikt nog verder.

Laat ons ter afwisseling een kijkje nemen in de omstreken, laat ons een uitstapje maken naar Tervueren. Wat er verder te Brussel zelf te bewonderen valt, moet men aan de hand der reisboeken zelf maar bezoeken; men zal daarbij natuurlijk het Museum van Schoone Kunsten, met zijne schitterende Rubens-galerij niet vergeten.

't Is waar, — het valt wat uit de lijn, dat Tervueren, het breekt te veel den dag, het ligt iets te ver buitenaf, hoe schoon de weg ook is langs welken de electrische trem, het bekende nummer 42, zich met bekwamen spoed voortbeweegt.

Maar als men dan ook eindelijk het doel nadert : hoe wordt het lichte ongemak der een weinig te lange rit beloond; hoe blijkt Tervueren de opoffering van een halven achtermiddag waard!

In den diepen schaduw van een uitgestrekt bosch, een uitlooper van het Zoniënbosch, vervolgt de tram voorzichtig haren weg. Zijpaden openen zich als naar onbekende oorden, waar heel in de verte een enkel zonbelicht heuveltje glinstert. Maar een oogenblik later is alles weer donker netwerk van zich laag uitspreidend geboomte, tusschen hetwelk de trem schijnbaar met moeite haar spoor vindt. Maar zij vindt het toch. En als het bosch opengaat en men weer wandelaars ziet en auto's, stopt zij bij eene halte en ligt op eenigen afstand de hoofdingang van het kasteel van Tervueren voor ons. Een breede oprijlaan met eeuwenoude eiken en kastanjes voert naar het terras van het slot, dat gedeeltelijk als restaurant is ingericht. Dit terras biedt een der heerlijkste zitjes die men zich denken kan. Tot zoover de blik reikt, rust het oog op zware boomgroepen tusschen welke zich de mollige weelde van groote grasvelden uitstrekt. Onbewogen staan de toppen tegen den donkerblauwen hemel; een beeld van rust die zich aan den toeschouwer mededeelt. Achter het kasteel, dat jaren lang bewoond is geweest door de ongelukkige Charlotte, exkeizerin van Mexico, bevindt zich het Koloniaal Museum met zijn schatten uit den Congo, uit welks vensters men het gezicht heeft op den rijken aanleg van vijvers, bloemterrassen en waterwerken, terzijde van het eigenlijke park. En al dat moois, die heele lieflijke omgeving staat voor ieder fatsoenlijk mensch gratis open. Geen wonder dat op mooie dagen heel Brussel naar Tervueren trekt.

TRIOMFBOOG VAN HET HALVE EEUWPARK

Laat ons in den loop van den avond tot besluit van ons overzicht in vogelvlucht van het uitwendige leven — het rijke inwendige leven, het geestelijke, de kunst, de wetenschap, en wat daarmede samenhangt, vereischt een studie op zich zelf — plaats nemen op het terras van een der groote café's aan den Boulevard Anspach.

Een intens bewogen leven trekt ons voorbij. Ook in dit opzicht verschil met Antwerpen. Ook Antwerpen heeft haar avondleven, maar een avondleven binnen zekere grenzen, niet zoozeer van ingetogenheid, als van conventioneel fatsoen.

Het avondleven van Brussel spot met alle conventie, het is op en top origineel, draagt een volkomen *eigen* karakter. Het is niet het min of meer vermoeide besluit van den dag. Het is een nieuw gedeelte van den dag, voor zoover die dan nog bestaat, een gedeelte, waarin de druk der zorgen minder wordt gevoeld, een stuk van het zijn waarvan genot en licht de hoofdelementen vormen, kunst-licht, zult ge zeggen, schijn-genot, het zij zoo. Maar, in elk geval, het geeft de illuzie van vrijheid, van zelfontplooiïng. Vandaar dat innerlijk bewogene, die heftigheid van greep, van begeerte. Brussel — en met Brussel doet dat elke groote stad — *stort* zich in haar avondleven, in dat leven van hartstocht, van kunst, ook van leegheid en banaliteit. Zie die dinerpaleizen opengaan, dat buigen der grooms, dat nonchalante stappen uit den auto, dat onachtzame gebaar waarmede de kostbare avondmantel van den schouder wordt geworpen, dat trippelen op het mollige tapijt van het goudleeren schoentje, dat plaats

HALLEPOORT

nemen, met den ongeveinsden trek der verveling op het gelaat, aan den disch, waar het zilver en het kristal schuil gaan in een profusie van bloemen. En zie die duizend en één gelegenheden van minder allooi : die dancings, die tingeltangels, die bioscoop-theaters, zie in één woord die Materie, die Stoffelijkheid van vaak het laagste gehalte in dien gracielijken tooi van schijn-gewicht en valsch geflonker en vlijerij, waarin de wereld maar al te grif bereid is haar te hullen — met verholen glimlach, uit eigenbelang, uit fooibejag...

Gij stoot u aan het gebrek aan verheffing in het leven zooals het hier aan uw oog voorbij trekt?

Gij zoudt het tafereel in eene omlijsting van meer ingetogenheid en dieper besef van den ernst der tijden — want geheel België gaat nog gebukt onder de naweeën van den oorlog — aantrekkelijker hebben gevonden?

De kerk van Sint Salvator te Brugge

Het is moeilijk de grens aan te geven die van af de vroegste tijden in de omstreken van Brugge het bisdom Utrecht van dit van Doornik scheidde. Het schijnt dat de gansche rechteroever van het Zwin eertijds onder Utrecht hoorde, van welk bisdom diensvolgens de O. L. V. Kerk deel uitmaakte.Evenwel het grootste gedeelte van het gebied van Brugge heeft immer onder de juridictie gestaan van den bisschop van Doornik. In 1560 werd, tengevolge van de herinrichting der bisschoppelijke hiërarchie in de Nederlanden, het bisdom Brugge opgericht; daarmede werd de collegiale kerk van St. Donaas op den Burg verheven tot kathedrale en het archidiaconaat dat voordien was gevestigd in de O. L. V. Kerk van Doornik en van daaruit het geestelijk bestuur uitoefende over de dekenijen Brugge, Oudenburg en Aardenburg, verplaatst naar het kathedrale kapittel van de Brugsche stede. Tengevolge van het Concordaat van 1801 is de bisschoppelijke zetel van Brugge afgeschaft geweest, maar in 1834 door een pauselijke bul weder opgericht. Daar de kerk van St. Donaas sedert de vorige eeuw was verdwenen, werd de parochiale kerk van den Verlosser Kathedrale onder den naam van St. Salvator en St. Donaas.

* * *

Met St. Eligius, bisschop van Noyon en Doornik, begint de godsdienstige overlevering van Brugge. In de 4e eeuw reeds ontstaan in Gallië buiten de bisschoppelijke « civitas » de landelijke parochies. Zonder vaste gegevens hieromtrent te bezitten mogen wij aannemen dat St. Eligius zal te werk gegaan zijn als zijn vriend St. Ouaan in het bisdom Rowaan. De bisschop stelde zooveel parochies in als de noodzakelijkheid het gebood, hetzij in een gehucht « vicus » of een burcht « castrum » langs een Romeinsch diverticulum gevestigd. Deze hiërarchische instelling van het geloof zal veel tijd hebben gevorderd in een streek als deze van Brugge die ver af was gelegen van de bisschoppelijke kerk en veel had te lijden onder de invallen der zee.

De oude Burg, de wieg van Brugge, die in de 7e eeuw reeds bestond, diende als bruggehoofd voor het Romeinsch diverticulum dat van Cassel, over het Zwin naar Aardenburg leidde. Onder de beschutting van dezen burg zullen zich inwoners hebben gevestigd: vandaar de vorming van twee gehuchten welker ligging op een hoogte tevens tegen het zeegevecht veiligheid bood : het voornaamste was dit op de hoogte van het Zand en langs de Boterbeke, het ander aan den rechteroever van het Zwin lag op de hoogte van den Malleberg. Dit Municipium Flandrense met zijn ouden burg die van heidenschen oorsprong was, zal reeds ten tijde van Sint Eligius tamelijk bevolkt zijn geweest. De overlevering meldt dat deze bisschop omtrent 650 met een tusschentijd van zeer weinige jaren twee kapellen stichtte : deze van St. Salvator die de moederkerk was en die

van O. L. V. die later in den nieuwen burg St. Donaas is geworden.

Door middel van de toponymie kan men zich voorstellen welke de ligging van de St. Salvator kerk moet geweest zijn in het castellum forimsecum van de 10e eeuw : de uiterste rand van het Zand en van de verhevenheid van het Hoogste van Brugge schoot in een toogvorm vooruit : het was aan het uiteinde daarvan dat de kerk was geplaatst. Deze kan toen reeds lager hebben gelegen dan de Romeinsche baan die later de Steenstraat is geworden.

* * *

De kerk van St. Salvator, in roode baksteen opgetrokken, vertoont langs buiten een zeer eenvoudigen stijl lijk het overigens bij de constructies in de Vlaamsche kustvlakte hoort.

Nadat de oude kerk die reeds in 961, volgens de stichtingsakte van 't kapittel van St. Donaas, als parochiale bekend stond, door brand was vernield, werd zij in 1127 herbouwd : van deze periode dagteekent de onderste geleding van den toren; in deze veldsteenenmassa zien wij drie naast elkaar geplaatste, thans dichtgemetselde, ongeprofileerde rondbogige openingen, waarvan de kanten en bogen van turfsteen zijn. Deze rij van drie vensters komt aan veel gebouwen van Normandië voor : het schijnt overigens bewezen dat voor zijn romaansche en vroeg gothische gebouwen Noord Vlaanderen een Franschen invloed heeft ondergaan, die niet over Doornik, maar regelrecht uit Noord Frankrijk en ten grooten deele uit Normandië is gekomen.

De middelste verdieping van den toren moet van rond 1200 dagteekenen en is de oudste baksteenbouw die totnogtoe in België bewaard bleef : daartoe behooren ook de zuilen met hun kapiteelen, tusschen den toren en de kerk. Wij staan hier voor een vierkante massa zonder hoeklisenen met enkele luchtgaten doorgebroken en horizontaal door banden en boogfriezen verdeeld. De steunbeeren van het romaansche onderdeel zijn niet doorgetrokken, maar zoo gauw als 't maar kon, opgelost geweest.

Op het einde van de 13e eeuw moet de kerk worden herbouwd. Men bedenke dat in 1297, tengevolge van haar snelle uitbreiding, de stad haar groote omheining, degene die nu nog bestaat, zou aanwerven. Er werden drie beuken opgetrokken, een dwarsschip, en een koor met omgang. Deze bouw had veel te lijden door den brand die in 1358 de beuken en een deel van het transept vernielde. Na de werken die tengevolge van deze ramp werden uitgevoerd blijft er, de koorkapellen

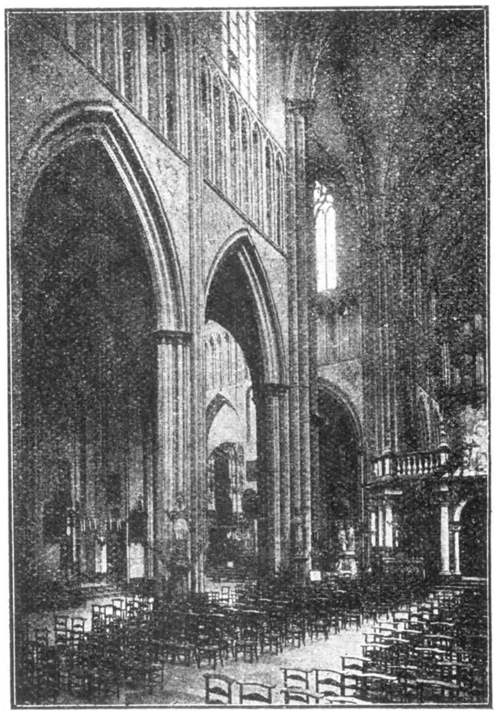

uitgesloten, thans van over : geheel het koor buiten de pijlers en bogen van den vernieuwden onderbouw (rond 1500); de drie eerste traveeën rechts en links van den omgang waar nog enkele vensteromlijstingen aan de zijden merkbaar zijn; de drie vierden van het dwarsschip met het venster dat de ingang werd van de kapel der schoenmakers. De schraagbogen van het koor werden later afgebroken. Geheel deze constructie getuigt van een grootsche opvatting en de sierlijke uitvoering komt den Franschen stijl zeer nabij. Er zijn maar weinig sporen die laten vermoeden dat het gothisch koor van de Doorniksche kathedraal hier invloed heeft uitgeoefend. Zoo herinneren de oculi van het triforium aan deze van Doornik. Het is een werk dat langzaam werd geleid en waarin men tevens de ontwikkeling van den smaak nauw heeft gevolgd. Zie maar de oude binnenwanden van den omgang en de twee pijlers bij den ingang van 't koor die nog van Doorniksche steen zijn gemaakt. Meer verfijnd is het triforium van 't koor en in dit van het behouden gebleven gedeelte van het dwarsschip vindt men duidelijk den Noord Franschen invloed terug.

Al heeft de bouwmeester voor het inwendige van de kerk Fransche architektuurvormen gebruikt, uitwendig is St. Salvator door en door Vlaamsch : rond het koor staat de dichtgemetselde, thans vernieuwde borstwe-

ring op een zwaren geprofileerden band van wit steen met loofwerk versierd, die het horizontale sterk tot uiting brengt. Het heeft zijn belang dat het onderste gedeelte van den noordelijken transeptgevel aan den brand van 1358 is ontsnapt. Wij kunnen hier nog vaststellen dat de rondboog voor de groote ingangspoort is gebruikt : het boogveld is in twee spitsbogen verdeeld die elk een nis bevatten.

De totaalindruk is er een van soberheid en rust : in de topgevels der kruisarmen alleen zit er een zekere beweeglijkheid die ons voorspelt hoe de Brugsche metselaars iets later hun voorhuisgevels zullen gaan versieren.

De oprichting van een dergelijke kerk zal ongetwijfeld vele jaren hebben gevergd. Wellicht zal men met den wederopbouw een begin gemaakt hebben rond 1250 : de bouw was rond 1290 zeker reeds ver gevorderd en vermoedelijk eerst rond 1346 voleindigd.

Pas was de kerk dus voltooid toen omtrent geheel het westelijk deel door brand werd vernield : een groot gedeelte van het dwarsschip, vooral aan den zuidkant en geheel het schip met zijn zijbeuken gingen in de vlammen op. Vijftig jaar later was de herstelling weder voltooid. Wij zitten ten volle in den baksteenbouw : rondbogen onder de borstwering, versierde boogjes op sommige steunbeeren, vensteromlijstingen en harnassen eveneens in baksteen; de pijlers zijn in arduin; de zuilen aan de gewelfaanzet zijn uit steen van Ecaussines, het triforium uit Brabantsche steen : in dit alles zijn Doorniksche en Fransche vormen verwerkt. Tot ditzelfde tijdstip hoort de verdieping van den toren tusschen de twee reeksen rondbogen. De bekroning van den toren in romaanschen stijl, rond het midden der 19e eeuw, is minder geslaagd.

Rond 1480 begon men de koorkapellen : ze waren zoo goed als voltooid rond 1511; men besteedde echter nog een veertigtal jaren aan den bouw der gewelven. Verbazend is deze constructie van den beroemden Brugschen bouwmeester Jan van de Poele : bij de vernieuwing van den onderbouw van 't koor waarvan de pijlers een heel nieuw uitzicht kregen, werd het triforium, dat van den aanvang der 14e eeuw dagteekende, behouden. Wie voor het eerst de St. Salvator kerk binnentreedt is verrast door het streng aspect van het schip met zijn ontzaglijke hoogte en toch welberekende verdeelingen. Een lichte zetting en uitbuiging valt hier en daar op te merken. Jammer dat het dieptezicht dat anders naar de koorkapellen in de verte zoo sierlijk uitstraalt, midden vlak voor het koor op de massa van het doksaal komt te stuiten : zoo is de artistieke eenheid van het gebouw volledig gebroken. Hetzelfde kan gezegd van het hoogaltaar in het koor.

Onder de menigvuldige kunstvoorwerpen die wij in de kerk aantreffen zijn vooral merkwaardig de koorgestoelten van 1430 waarvan de baldakijnen werden afgenomen ter gelegenheid van het 13e kapittel van het Gulden Vlies in 1478 in de kerk gehouden. Verder een reeks mooie schilderijen van Van Oost, Pourbus, Claessins, Van Orley, Blondeel, de Deyster, e.a.; ook interessante grafplaten uit de 14e, 15e en 16e eeuw en uit de barokperiode de onvergelijke God de Vader, welke boven op het doksaal troont, en werk is van Artus Quellin de Jongere.

Walter BOSSIER.

Brief uit Montreux

Wanneer men over Montreux schrijft, dan gewaagt men ook over de prachtige natuur, waar middenin ligt de Zwitsersche stedengroep Clarens-Montreux-Territet. Zijt gij op de hoogte, waar de straten u naar het gebergte leiden, of wandelt gij op de schoone kaden bij den oever van het Leman-meer, steeds genieten uw blikken van de verrukkelijkheid en het bekoorlijke van wat rondom is. Als een belofte van het komende geluk, waait reeds een zachte wind van de naderende Lente over de smeltende sneeuw op de bergen en speelt er tusschen de groenende twijgen. Weldra zal het gebergte terug met loover getooid zijn. De meisjesschoone narcis, zinnebeeld van Montreux, zal bloeien en het vroolijk « Narcissenfeest », dat op 5 en 6 Juni ieder jaar wordt gevierd, zal velen wier hart één wil zijn met de schoonheid der natuur, naar Montreux lokken. Als een schoone in de fabel, verwacht de stad den warmen zoen van het milde jaargetijde.

Het is moeilijk te zeggen welk seizoen het beste is om Montreux te bezoeken. Te Montreux is het altijd goed, want de rijke natuur heeft in elken tijd van het jaar haar aantrekkelijkheden om ze kwistig te verspreiden onder hen die er willen van genieten.

De Herfst is prachtig, wanneer hij zijn zachte kleurschakeeringen over het gebergte legt en ons vergast op smakelijke vruchten, op sappige druiven.

Aangenaam is de Winter in dit mild klimaat. Te Montreux schijnt de zon wanneer elders de hemel onzichtbaar is door duistere wolken; en een koude wind waagt het niet Montreux te bezoeken. Hooge, met sneeuw

bedekte bergen beschermen afdoende de stad. De Wintersport wordt veel beoefend op de besneeuwde bergen, terwijl in Montreux zelf het viooltje bloeit.

Het leven is er zeer aantrekkelijk. Sport, dans, menigvuldige concerten en tooneelspelen verzetten in de schoone Kursaal jong en oud, naar lichaam en naar geest. Ook worden er dikwijls wetenschappelijke en letterkundige voordrachten gehouden. Daarvoor zorgt de Société de Développement de Montreux.

Maar iets heel bijzonders is het volgens de overlevering gevierde « Narcissenfeest ». Reeds van in de Mei bedekken de narcissen de bergen boven Montreux als met een welriekend tapijt. Daar ligt het rijk dezer fraaie bloem. In het begin van Juni vangt het feest met bloemenspelen aan, nachtelijke vaartochten, tooneelvoorstellingen en concerten. Ik waag er mij niet aan dit bloemenfeest te beschrijven in al zijn verrukkelijkheid binnen het kader dezer overheerlijke natuur. Het is alsof men uit de werkelijkheid is weggevoerd naar een of ander feeënrijk, naar een droomenland... En dàäraan heeft, al is het slechts voor korten tijd, het menschelijk hart dikwijls behoefte.

V.T.B. Wandelboekje 2 : “ Mechelen „

Vrij-uit, een leuk boekje, dat « Mechelen » door L. De Bruyne.

Prettig van uitzicht, allerdegelijkst van inhoud, blij verlucht. En juist gehouden binnen de grenzen van een Wandelboekje. Dat te kunnen is een heele kunst. Het wil wezen een betrouwbare gids, die U veilig door de zeer interessante Sint-Romboutsstad voert, U af en toe staan houdt en U wijst op een merkwaardigen ouden gevel, een mooi stads-

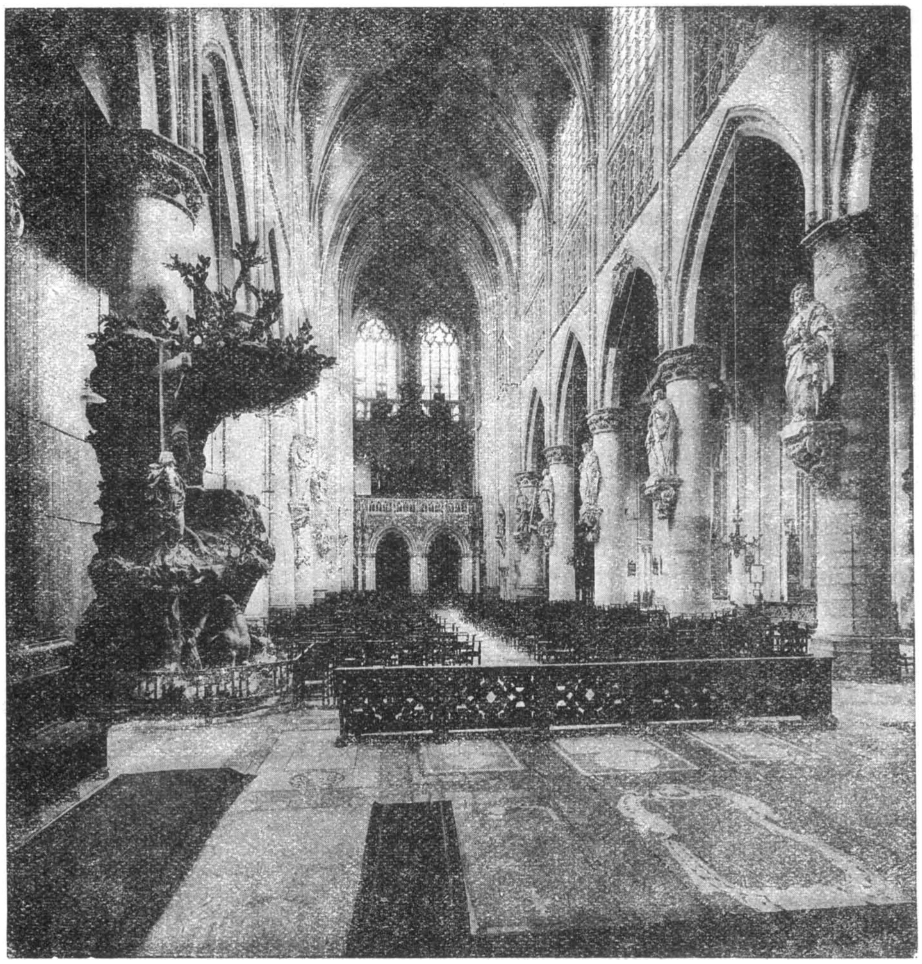

MECHELEN : INTERIEUR DER ST. ROMBOUTSKERK

ST. JANSKERK -: HUENS-EPITAAF DOOR LUCAS FAID'HERBE

zicht of iets dergelijks, of U vriendelijk uitnoodigt een bedehuis binnen te stappen. En telkens meet het den toerist beknopt, maar klaar en duidelijk, den noodigen en gewenschten uitleg toe.

Het is een pracht van een vriend voor dengene, die waarachtig bij een bezoek aan Mechelen wat leeren wil : U hebt hem enkel te volgen en... te genieten!

L. De Bruyne heeft de stad in twee welgekozen wandelingen ingedeeld, die den toerist toelaten een volledig beeld van de bisschopstad mee te dragen. Nergens dringt hij zich vooruit en dwingt U te denken als hij. Hij stelde zich enkel tot taak den reislustige door de hem welbekende stad te leiden, maar overal laat hij zijn metgezel kans en tijd zelf de oogen open te trekken en het mooie op te nemen.

Nu het boekje gebruikensklaar voor U ligt en ge het doorloopen hebt, moet ge zeggen : Kijk, dat is nu eens een practisch iets! Maar de groote verdienste van den schrijver is, dat hij zijn werkje in dien vorm heeft kunnen gieten.

Het steekt daarbij in een sierlijk kleedje. De hierbij gegeven illustraties (naar penteekeningen van A. Ost) zijn aan het boekje ontleend. Een invouwbaar stadsplan verhoogt er nog de bruikbaarheid van. Verder practische inlichtingen betreffende spoorweg- en autobusverbindingen, enz., enz.

Lode de Bruyne's « Mechelen » kan bepaald een aanwinst voor de serie « V. T. B. Wandelboekjes» betiteld worden. Dat wordt beslist een prachtreeks. De prijs per deeltje (1,25 fr. voor de leden) is opzettelijk zoo laag gesteld, opdat ieder ze zich zou kunnen aanschaffen. Ter perse zijn : « De Maas (van Namen tot Dinant) en de Lesse », « Een Dagje langs de Hoëgne », enz., enz.

Doel is Hei en Polder, Schelde- en Maasvallei, zoo stadsbeeld als landschap aan de beurt er in te laten komen. Een uitgave dus, overwaard om compleet te bezitten. Vorm dan van nu af het vaste besluit elk verschenen boekje U onverwijld aan te schaffen, om later geen gapingen in uw reeks te moeten vaststellen!

BEELD VAN O.L.VR. VAN BEAUNEVEU IN DEN GEVEL VAN HET SCHEPENHUIS

De nieuwe Havenuitbreiding van Antwerpen

Onze Scheldehaven geniet het groote voordeel bij een ongeevenaard gunstige ligging ook over uitgestrekte verwendbare oevergronden te kunnen beschikken. Vooreerst een statige stroom met aanzienlijken diepgang, een dichtbevolkt hinterland door een groot net van waterloopen gedraineerd en eindelijk een aantal doelmatig uitgebouwde dokken met moderne loskranen, afdaken en stapelplaatsen.

Edoch het immer aangroeiend handelsverkeer en het overwegend watervervoer naar varen der schepen door de bestaande sluizen gepaard gaat. Voeg daarbij de ontluikende koolontginning onzer Kempen en men zal allicht begrijpen waarom een nieuwe havenuitbreiding noodzakelijk is geworden.

Het gaat hem om het stoute plan nevens den ouden Scaldis of Tabuda een zeekanaal van 300 tot 400 meter breedte, met daarbij hoorende havendokken uit te diepen, een kunstmatigen stroom waar het water steeds hetzelfde peil zou behouden. Eén enkele toegang verleenende zeesluis en daarachter een

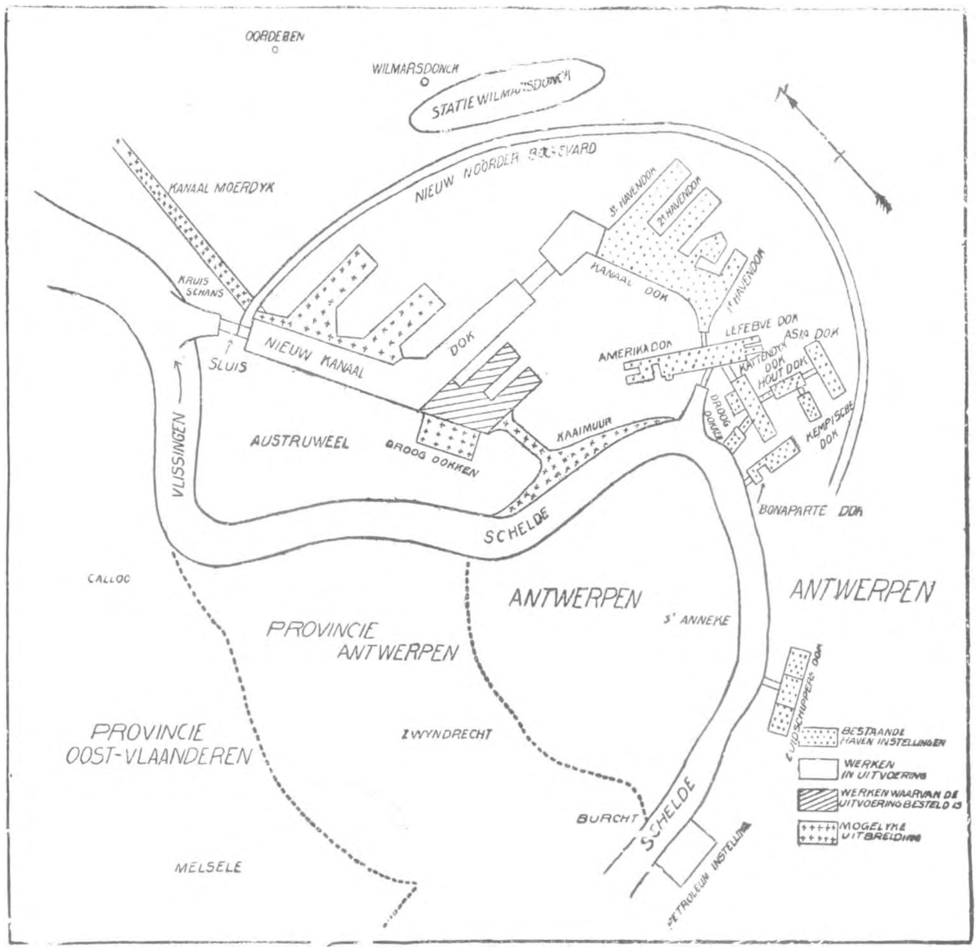

DE HAVEN VAN ANTWERPEN

de Nieuwe Wereld hebben er machtig toe bij, gedragen om het aantal zeeschepen te vertienvoudigen, terwijl de afmetingen der transatlantiekers steeds aangroeiden in tonnemaat. De Scheldekaaien zijn lang niet toereikend meer, maar van een andere zijde moppert de zeevaart tegen de moeilijkheden en het tijdverlies waarmede het in- en uitconstant en rustig watervlak dat met de bestaande kommen bijna 300 Ha. zal beslaan (driehonderd maal de oppervl. van St. Janplaats! !) Die reuzenwerken dwingen eerbied af in elk opzicht. Terwijl in de drie Zuiderdokken de nuttige diepte nauwelijks 4,85 m. is, en in de Noorderdokken van 6,63 m. tot 9,10 m., bereikt zij in het Kanaaldok overal

12 m. Er staat 10,50 m. water boven den dorpel der Royerssluis bij gemiddelde hooge tij, maar het peil van den sluisdorpel aan de Kruisschans zal tot 14 m. reiken (hoogte van een woonhuis met twee verdiepingen!)

De nieuwe Zeesluis is een wonder van diepte vrijelijk en in openlucht duizenden kubmeter grondvesten kunnen aanbrengen. Na de voltooiïng zijn deskundigen het eens dat de muurgangen (270 m. lange tunnels) de zijsprieten, de kolkvloer en de automatische sluisschuiven een ongeëvenaarde prestatie

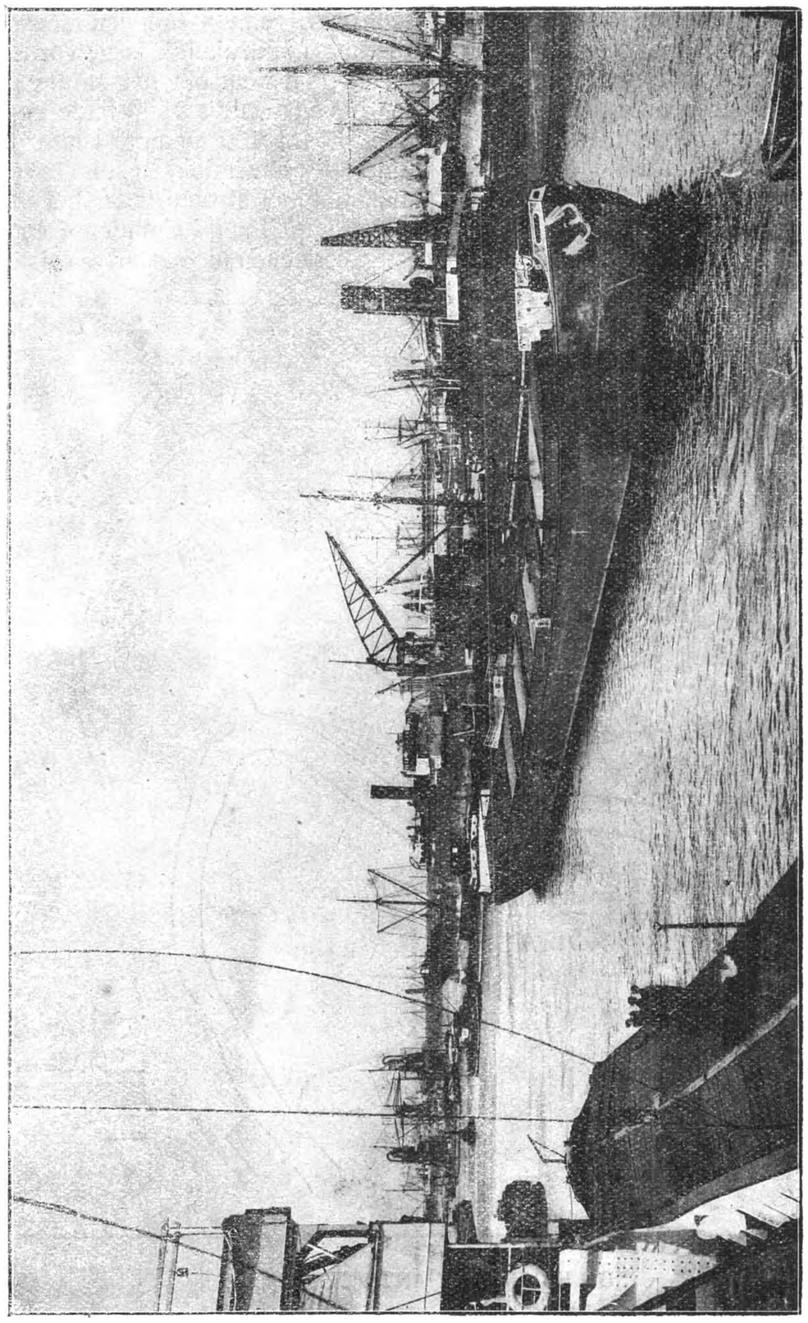

KANAALDOK

techniek. De kolk waarin de zijsprieten uitmonden heeft 270 m. lengte. (S.S. « Belgenland » 212,50 m.) op 35 m. breedte (breeder dan den ingang tot het Panama-kanaal). Door een vernuftige afdamming en drooglegging (filtreerbuizen met pompen) van de fundeeringswerken heeft men tot op 17 m. uitmaken vanwege onze Belgische Ingenieurs en Aannemers.

Het kanaaldok, bij deelen definitief van muren voorzien of op andere plaatsen van steenglooiïngen, waaronder metalen damplanken, is hier 400 m. dan weder 300 m. breed en bij de 2800 m. lang.

De Verbindingsgeul, met twee vernauwingen, waarover elektrische rolbruggen zullen aangebracht worden, is geheel afgewerkt, zoodat men er in den loop der maand November het water kan inlaten. De bestaande kaaimuren zullen aan de nieuw gebouwde

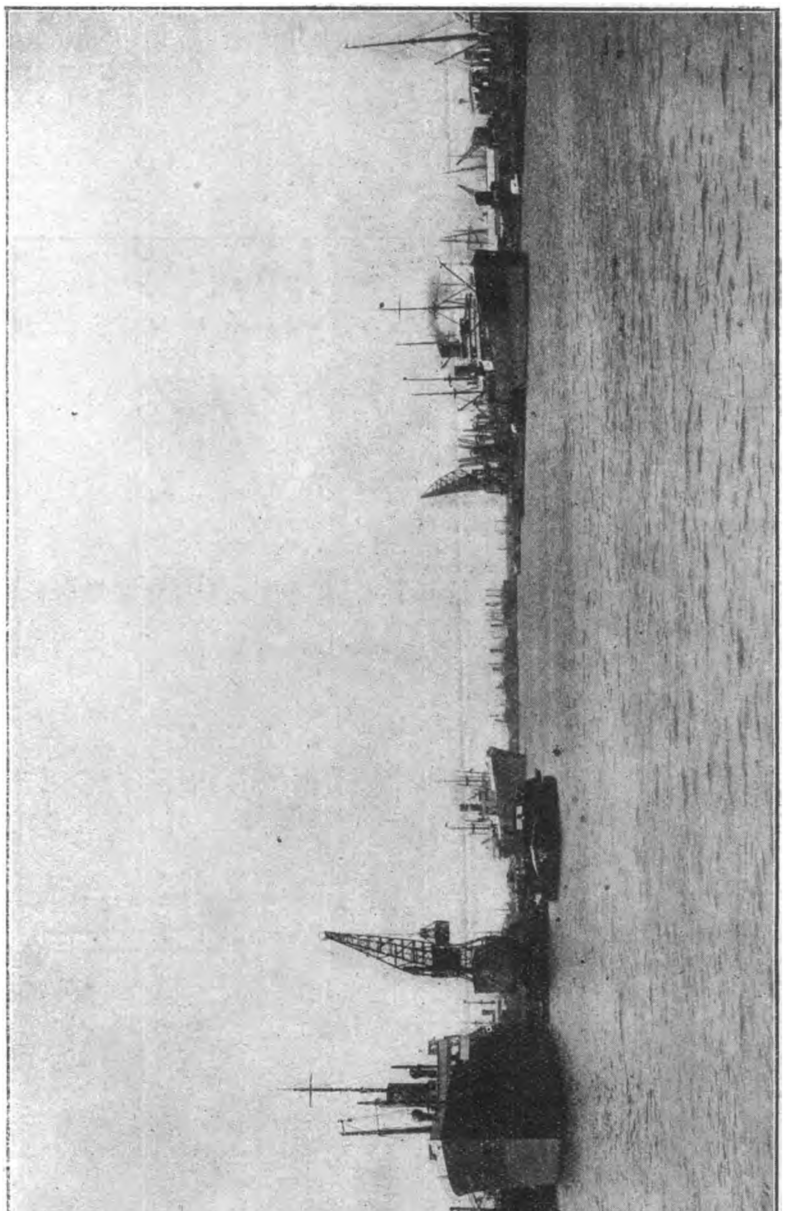

KANAALDOK

door vier holle muursillo's worden verbonden; deze enorme gevaarten worden daarna met betonspecie geheel gevuld.

Men voorziet nog acht millioen kubmeter grond te moeten uitbaggeren, zand, klei en turf dienende tot het ophoogen der aanpalende Polders.

Deze reuzenwerken, gepaard gaande met het verleggen der afwateringsgrachten in de bocht van Austruweel en het aanleggen van een nieuw vormingsstation, hebben jaren noesten arbeid gevergd en millioenen gekost. De werken werden aan verschillende aannemers opgedragen welke niet minder dan 650.000 kubm. beton en 11.400 kubmeter arduin en bloksteen moesten aanvoeren. Na een periode van groote moeilijkheden, waarin de strijd tegen dat gluiperige element : het ondergrondsche water, enkele malen als vriend, maar veelal als een gevreesde vijand optrad,

is men zooverre gekomen dat geheel het werk in openlucht boven den grond kan beëindigd worden. Weldra zullen machtige baggerbooten, samenwerkende met de cutter-zuigbaggers en de slijkzuig-perspompen den zwaren kleigrond van tusschen de kaaimuren wegnemen om de beemden tusschen het Kanaaldok en de Schelde flink op te hoogen en het terrein voor te bereiden waarop eens de bureelen, de afdaken en stapelplaatsen, benevens schuiloorden, zullen verrijzen van *Antwerpen Vrij-Haven.*

Laten we eindigen met den wensch dat de nieuw aangelegde kaaivlakten met hunne toerusting een autonoom vrij handelsgebied mogen worden, een aangepaste economische hervorming welke van onze duurbare Metropool het belangrijkste goederenstation zal maken van gansch de wereld.

Daartoe zij niet alleen *Antwerpen Boven!* maar ook *Antwerpen Vrij!* onze leus!

G. LYPPENS.

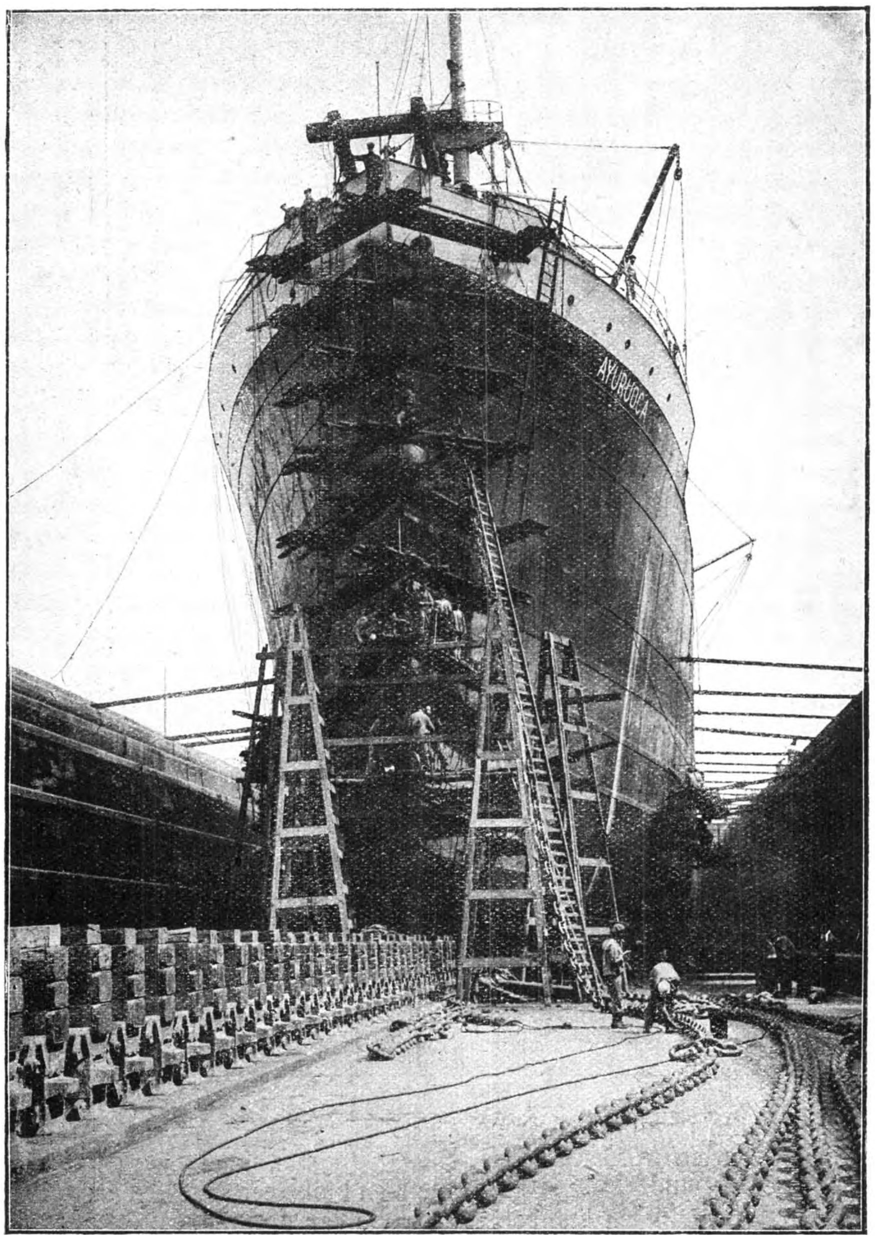

DROOGDOK Nr 7

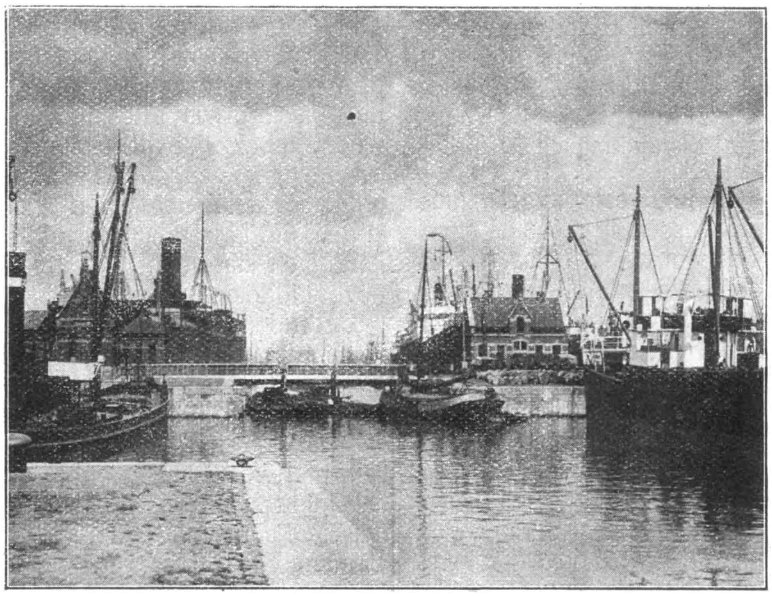

VERBINDINGSDOK TUSSCHEN WILLEM- EN KATTENDIJKDOK

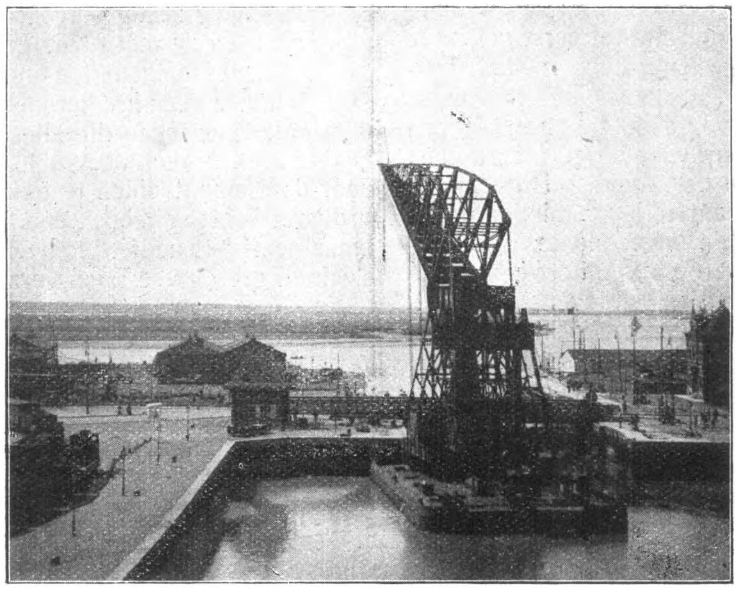

VLOTTENDE 150 TON KRAAN

Schitterend Zuid-Afrika

In de Berl. Ill. Zeitung schildert Dr Colin Ross als volgt den grooten Ren naar de nieuw ontdekte Zuid-Afrikaansche diamantvelden bij Lichtenburg, de grootste ren in de geschiedenis van de diamantkoorts. Deze mededeeling is de voortzetting van zijn verhandeling getiteld « Het hedendaagsch Afrika ».

« Bij velen ging het nog veel vlugger, wanneer ze bij de eerste wassching reeds de hand legden op een steen van dertig of veertig of honderd karaat, zoodat ze als bij tooverslag rijke menschen waren. Was het dan verwonderlijk, dat op het bericht over de ongemeene vondsten in het distrikt Lichtenburg in noordelijk Transvaal, een volksverhuizing naar het nieuw ontdekt diamantland plaatsgreep? Met honderden, met duizenden, met tienduizenden kwamen de « diggers » (delvers) toegestroomd, uit gansch Transvaal, uit de gansche Unie, uit heel Zuid-Afrika. Ja, zelfs uit Europa en Amerika kwamen de hoopvolle diamantdelvers.

Wel beschouwd is het niet zoo 'n eenvoudige zaak zich een vermogen te verwerven, zelfs niet op de rijkste diamantvelden van de wereld. Om te beginnen moet men een goed looper zijn! Ja, een renner, een wedrenner! Want om de « claims » (mijnconcessie) — om de eenige kavels — moet na de « proclamatie » van het veld, om het eerst geloopen worden. Wie niet wel ter been is biedt Fortuna geen kans.

Wanneer men zoo gelukkig is geweest een « claim » te hebben bemachtigd, dan komen eerst de moeite en de arbeid. « Diggen » is wel een van de zwaarste inspanningen die er zijn. En een van de ongezondste. Gedurig ademt men het scherp stof in, hetwelk uit die honderden, duizenden groeven opstijgt. Overdag leeft men in stekende hitte, en 's nachts is de koude bijtend. De armzalige woningen bieden slechts onvoldoende beschutting. Maar, er moet in het diamantgraven wel een bijzondere tooverkracht zitten. Lieden, die anders al wat arbeid is schuwen, vindt men hier van 's morgens vroeg tot laat op den dag in koortsachtige bedrijvigheid met houweel en schop.

Al deze « diggers » — met vrouwen, kinderen en zwarte arbeiders zoowat dertigduizend menschen — leven op een zeer beperkte ruimte in een als uit den grond opgerezen diamantdelversstad. Naar Zuid-Afrikaansche opvatting is dat al bijna een grootstad. Ze heeft haar postkantoor, banken, winkels, koffiehuizen, restaurants en, tot ontspanning, haar lustig-wiel, paardemolens, dans-bars en alle soort loterij en kansspel. Bijna alle huizen zijn van gegolfd blik, op primitieve wijze ineengezet : vier blikken wanden, een vijfde daaropgelegd vormt het dak, de begroeide grond is de vloer. Er zijn hier « speciale bouwmeesters » voor deze huizen. Alleen de beroepsdelvers brengen hun eigen huis mee, ofwel uiteengenomen, ofwel gewoon, zooals het dienst moet doen, op den ossenwagen gebonden. En tusschen deze blikken woningen wemelt het van tenten, hutten, huifkarren en zoowat iedere soort onderkomen, dat de mensch vlug en met primitieve middelen maken kan.

De bodem in en rondom de diamantgraversstad is om- en heromgewoeld, opengereten, ingevreten als zat er de mot in. Is een voldoend gedeelte van den aardbodem, die daar meestal hard en rotsachtig is, uitgegraven, dan wordt het gezift. Wat door de zeef valt komt in de waschmachine terecht. En tusschen hetgeen hierin overblijft, wordt naar diamant gezocht. Opwindende oogenblikken zijn het wanneer de Kafferjongen de zeef met het korrelig waschgoed brengt en de claimbezitters zich dan aan het onderzoek zetten.

Volgens mijn indrukken, bevestigd door de statistiek der mijninspectie, vergaren vijf op honderd van de « diggers » op de Lichtenburgsche diamantvelden zich een vermogen; nagenoeg zestig percent « maakt » juist zijn leven, en de rest... die gaat gewoon ten gronde, gaat langzaam ten onder, wanneer ze in de winkels geen krediet meer heeft. Er zijn daaronder menschen die alles verkocht hebben en alles in den steek hebben gelaten, om naar de diamantvelden te trekken. En menig « digger » kreeg reeds een fortuin bijeen, maar heeft het nadien door speculaties in slechten grond weer zien verzwinden.

Van dezen spreekt men evenwel niet. Wél van dien bankbediende, die zijn verlof van veertien dagen te baat nam om te gaan delven, en zoo veel vond, dat hij zijn kantoorkrukje tegen een klubzetel bij den haard in zijn eigen, fraaie villa kon verwisselen. Of van de kokin van den « farmer » die haar een « claim » ten geschenke gaf en thans een van de beste « parties » in Zuid-Afrika schijnt te zijn

Boekennieuws

HAVERMANS, AUG. : *Ons Aquarium.* « De Sikkel », Antwerpen.

De heer Havermans is niet slechts een geleerde die alleszins vertrouwd is met de oneindig geschakeerde en miljoenenvoudig levende en wisselende natuur, hij is ook aangenaam verteller en weet op innemende wijze veelderhand dietsch te maken. Wie voelt zich niet geneigd een boekje van a tot z met gescherpte aandacht uit te lezen wanneer het als volgt begint : « De kinderkamer van het organische leven is het water, — dat wil zeggen dat het eerste leven van de wereld in het water begonnen is. Daar hebben wij een wetenschappelijk feit, waarover iedereen het eens is geworden.

Al wie het ontwaken van dit organisch leven dagelijks bijwonen wil, die doe met ons mede aan aquariumstudie.

Een aquarium laat ons toe een rijken schat van natuurkennis op te doen, en zulks zonder groote onkosten. 't Is een prachtige versiering voor de huiskamer en het biedt daarbij voortdurend nieuwe verrassingen. Door zijn ruiten leert men waarnemen, — iets wat onmisbaar is in het leven. Om het te bevolken met planten en dieren moet men den buiten in, en een volle-lucht-bad kan ieder best gebruiken. Een aquarium is verlokkend, en eens er mede begonnen, gebruikt gij al uw vrijen tijd aan de verpleging en het onderzoek van uw waterwereldje.

Met ons aquarium brengen wij een stuk Natuur in huis. Als het in den Winter stormt en sneeuwt; als gansch de Natuur doodversteven ligt, praalt ons aquarium met zijn vriendelijk groen en verwekt lentehoop in ons hart. Zoodra de zon hooger stijgt, toont weer ons aquarium, het eerst van alles, dat Lente aanklopt, daar de waterplanten, vroeger dan alle andere, zich met jonge, frissche loten tooien », enz.

Dit boekje kost slechts fr. 4,55. Het zit in een fraai driekleurig omslag; het omvat 93 bladzijden, bijna alle geïllustreerd. Een zeer vergemakkelijkend register sluit dit extra werkje.

BOLLEN, JORIS : *De Geschiedenis van den voorhistorischen mensch,* voor kinderen verteld en geteekend door den schrijver. « De Sikkel », Antwerpen.

Het fonds van « De Sikkel »wordt, wij zeiden bijna met den dag, rijker. Van de enkele maanden geleden verschenen schooluitgave van dit boek, is thans een grootere uitgave (ing. fr. 16,10, geb. fr. 20,80) verschenen. Een van de best verzorgde Sikkel-edities (die trouwens alle verzorgd zijn!)Een boek,waarin de wetenschap wat te veel voor de fantazie wordt te kort gedaan, maar overigens wel geschikt is om de jeugd op aantrekkelijke wijze een ruimer gedacht te geven van de voorgeschiedenis onzer oer-ouders. De rijke verluchting (circa 100 teekeningen) is een navolging van die in Hendrik Van Loon's « Geschiedenis der Menschheid ».

TIMMERMANS, FELIX : *Pallieter Kalender voor 1927.* « De Sikkel », Antwerpen & Em. Querido, Amsterdam.

Felix Timmermans is een hoorn des overvloeds! Daar komen niets dan sappige vruchten uit : schoone romans, leuke vertellingen, verzen die vanzelf lezen (Boudewijn), kruimige teekeningen en schilderijen en nù weer een prachtige, echt Vlaamsche wandkalender in kerkraamkleuren! Al wie het heele jaar door een regenboog in z'n kamer wil hebben hangen, hangt er een Pallieter Kalender in. Iedere verluchting voor de nieuwe maand is waard om ingelijst te worden en dat zullen er dan ook velen doen. Ieder van de ledige dagvakjes is gevuld met een leuk folkoristisch mannekensblad-Timmermansiaansch teekeningetje, betrekking hebbende op dag of jaargetijde. De Kalender kost fr. 32,50; dat is zoowat fr. 2,50 per «maandschilderij».

FR. FRANCKEN : *Legenden.* Uitgave « Regenboog », Antwerpen.

Fritz Francken is een geboren verteller. Dat bewijst weer eens te meer de bundel « Legenden ». En deze gemoedelijke schrijver heeft een zeer rijk palet, zooals « Hooglied », « Maria-Legenden » en « Legende van den Draak » ten volle bewijzen. Elke dier verhalen staat in een andere hoofdverf, minutieus aangepast. « Hooglied », wel de voornaamste novelle uit den bundel, is teer en fijn gehouden als een Middeleeuwsche sage, rijk aan fijn uitgesponnen details, doorweekt van het voelen van dien tijd. En de zeer persoonlijke taal van den auteur houdt alles in mooie harmonie samen. De uitgeversfirma « Regenboog » zorgde voor een verzorgd, passend en stemmig kleedje. Onder de verschenen werken van Fritz Francken neemt « Legenden » een zeer bijzondere plaats in, en ieder leeslustig Vlaming mag het voorzeker in zijn huisbibliotheek wenschen.

Nieuwtjes

Het slot van Frederik den Groote, te Breslau, als monument en wegens zijn geschiedkundige beteekenis en bezienswaardigheid van allereersten rang, werd door de stad Breslau tot muzeum ingericht. De koninklijke vertrekken zijn in hun oorspronkelijk geschiedkundig uitzicht bewaard gebleven. De overige vertrekken van het slot zijn, naar het karakter der vervlogen tijden van Frederik den Groote tot Frederik Willem IV, oordeelkundig en in muzeum-trant ingericht geworden. Overlading werd geweerd uit de kollekties kostbare miniaturen, voorbeelden van Slesische ijzerplastiek, gleis- en kunstglaswerk. Op de bovenverdieping werden ondergebracht : burgerlijke woningkunst en kultuur uit vorengenoemde periode. Men vindt er prachtige meubels, kunstvoorwerpen, beelden en schilderijen. (R.D.V.)

—

Over den Donau wordt bij Belgrado een nieuwe brug gelegd. De bouw ervan is aan zeven firma's opgedragen. Dat verwondert ons niet wanneer we weten, dat de brug tien meter breed en elf honderd meter lang zal zijn.

—

In Nederland heeft de Hooge Raad uitgemaakt dat « alleen in een tent verblijven » geen kampeeren is in den zin der Wet. Onder kampeeren moet worden verstaan : deel uitmaken van een kamp.

—

35.000 Nederlandsche schoolkinderen hebben dit jaar genoten van uitstapjes ingericht door de Vereeniging « Vacantie-Bezigheid voor schoolkinderen ».

—

Hier volgt een overzicht van den tijdelijken invoer van vreemde toeringauto's in Zwitserland :

1913	4.539	6.003	—	10.542
1914	2.339	3.372	—	5.711
1915/18	78	531	—	609
1919	134	795	—	929
1920	1.103	2.286	—	3.389
1921	2.214	2.902	—	5.116
1922	3.277	4.007	—	7.284
1923	6.141	3.990	—	10.131
1924	9.954	4.122	7.840	21.916
1925	15.078	5.125	16.177	36.380
1926, tot einde September	17.539	4.339	22.253	44.131

—

Het klokkenspel door John Rockefeller aan New-York geschonken, maakt door de verschillende echo's tegen de wolkenkrabbers zooveel geraas, dat men het bespelen van den beiaard heeft moeten staken. De beiaard wordt naar een meer geschikte plaats overgebracht.

Wegenis

PROVINCIE ANTWERPEN. — Antwerpen, 26-10-1926 (officieel). — Uit hoofde van de uitvoering van herstellingswerken zal het verkeer voor voertuigen op de baan Antwerpen-Gent, tusschen de kilometerafstanden 51 K. 265 en 50 K. 000, en tusschen 48 K. 180 en 47 K. 613 (grondgebied Antwerpen-West) voor ongeveer vier maanden bemoeilijkt worden.

Men vraagt ons of er een bijzondere reden is om het gedeelte boulevard bij den Koninkl. Nederlandschen Schouwburg te Antwerpen, in den slechten toestand te laten waarin het sedert zoo lang al verkeerd.

—

PROVINCIE BRABANT. — Brussel, 3-11-1926 (officieel). — Het verkeer zal tot 20 Januari 1927 onmogelijk zijn op de baan Brussel-Charleroi, tusschen het oord gezegd « Dernier Patard » (kilometerafstand 31.600) en de 4 Bras (kilometerafstand 33250). De belanghebbenden kunnen den weg nemen die « Dernier Patard » met de baan van Namen op Nijvel verbindt, en laatstgenoemde baan zelve.

Van het Secretariaat

NIEUWE LEDEN. — Van 15 Oktober tot 1 November : Niet noemenswaard. Maar reeds vele nieuwe leden voor 1927.

LEDENLIJSTEN. — De afgevaardigden en propagandisten die lijsten met nieuwe leden voor 1927 hebben, worden verzocht die lijsten in te sturen *vóór 25 November.* Wij moeten n.l. tijdig het noodige kunnen doen opdat deze nieuwe leden, te beginnen met 1 Januari aanstaande, regelmatig het bondsblad ontvangen.

INWONENDE LEDEN. — Zij ontvangen hun lidkaart voor 1927 een dezer dagen ook.

DE TOERIST, JAARGANG 1922. — Iedereen die ons nummers van dezen jaargang zendt zullen wij ten zeerste verplicht zijn!

VERGADERINGEN VOOR AFGEVAARDIGDEN. — Te Ieperen, 21 November, om 14 u., in « Het « Belfort », Rijselstraat. De afgevaardigden ontvangen een bijzondere uitnoodiging.

FOTO'S VAN DEN LANDDAG TE DIEST. — Er zijn er nog enkele te krijgen. Formaat : 18×24. Prijs : fr. 3.

Hotels.

TERNEUZEN (Nederland). — Hotel Hartog-Soesman. Maurits Hartog, Nieuwstraat, 56.
Ontbijt : fl. 1,25. Middagm. : fl. 2. Avondm. : fl. 1,75. Pension met kamer : fl. 4.Vermindering voor onze leden : 5%.

NICE (Frankrijk). — Hotel Beaulieu-Hollande. P. Piche. Avenue Maréchal Foch.
Ontbijt : fr. 6. Middagm. : fr. 22. Avondm. : fr. 25. Pension met kamer : fr. 60-100. Vermindering voor onze leden : 5%.

Verminderingen.

ANTWERPEN. — Apotheek. A. Maertens, Schippersstraat, 10 : 10%.
Gezichtkunde : Van Gelder, Specialist, Dambruggestraat, 9. — Brillen, neusnijpers, tooneel- en verrekijkers : 10%.

Een buitenkansje.

FORSCHUNGEN UND FORTSCHRITTE. — Van het zeer degelijke, op alle gebied uiterst interessant geïllustreerd Duitsch tijdschrift *Furschungen und Fortschritte,* hetwelk drie maal per maand verschijnt en een ruim overzicht geeft van allerhand wetenschappelijke en technische prestaties en aangelegenheden, kan de V.T.B. vijfhonderd *gratis-abonnementen* ter beschikking van zijn leden stel-

len. Zij die van deze eenige gelegenheid wenschen gebruik te maken, worden verzocht ons zoo spoedig mogelijk naam, adres en nummer van de bondslidkaart mede te deelen. Als vergoeding van onkosten storte men fr. 3 in postzegels b.v., voor drie maand (= negen nummers). Wij kunnen onze leden, de studeerende in 't algemeen en de hoogeschoolgediplomeerden in 't bijzonder, niet genoeg aanzetten van deze extra gelegenheid gebruik te maken.

BONDSLEVEN

AALST

DONDERDAG, 18 NOVEMBER : Te 19 u., in de feestzaal van het stadhuis : Klavierrecital St. De Jonghe, met voordracht door Dom Aug. Verhaegen, O. S. B. Schitterend programma.

Toegangsprijzen voor onze leden : 4 en 2,50 fr. (in plaats van 5 en 3 fr.)

Steunt ons dienstvaardig medelid!

WOENSDAG, 24 NOVEMBER : Te 19 u. 30, in de feestzaal van het stadhuis : Eerste Wintervoordracht, met lichtbeelden. E. H. A. Van Olmen, Leuven, over *Denemarken*.

DINSDAG, 7 DECEMBER : Te 19 u. 30, in de feestzaal van het stadhuis : Tweede Wintervoordracht, met lichtbeelden. Dr Ing. Stan Leurs, leeraar aan de Universiteit te Gent, over « Begijnhoven », met bijzondere behandeling van het Aalstersch Begijnhof.

Raadpleegt onzen uitvoerigen omzendbrief, die ook een veertigtal aangesloten handelshuizen uit Aalst vermeldt.

GROOT-ANTWERPEN

VRIJDAG, 19 NOVEMBER : Te 20 u., in de Feestzaal der Stedelijke Jongensnormaalschool, Quellinstraat, Tweede Wintervoordracht met lichtbeelden. Als spreker zal optreden de Z. E. H. Prof. De Vis, hoogleeraar te Leuven. Onderwerp : Napels en Pompeï. Toegang vrij en kosteloos voor eenieder.

DONDERDAG, 25 NOVEMBER : Bezoek aan de fabrieken Ford te Hoboken; automobielconstructie in volle werking. Vereeniging te Hoboken te 14.30 uur, vóór het Gemeentehuis. Kaarten (beperkt) af te halen op het secretariaat tegen 1 frank.

ZONDAG, 28 NOVEMBER : Bezoek aan de Antwerpsche Haven, met boottocht van circa een uur in de Noorderdokken. Vereeniging te 10 u. stipt vóór het Loodswezen. Kaarten af te halen op het secretariaat tegen 1 frank.

MAANDAG, 6 DECEMBER : Te 20 u. : Gala-vertooning in den Antwerpschen « Poesje ». Opvoering van : Het Wonderjaar, Romeo en Juliette en De Leeuw van Vlaanderen. Kaarten af te halen op het sekretariaat tegen 1,50 fr. Zie over het Muzeum Plantin « De Toerist », jaargang 1923, blz. 45 en jaargang 1926, blz. 45.

ZONDAG, 12 DECEMBER : Wandelvoordracht in het Muzeum Plantin onder leiding van den heer Dr. Maurits Sabbe, conservator. Vereeniging te 10 u. vóór den ingang van het Muzeum, Vrijdagmarkt.

N. B. — De deelnemers bij het bezoek aan de suikerfabriek te Lillo, die een foto zouden verlangen van de groep, kunnen zich op het secretariaat, Paardenmarkt, 70, een exemplaar aanschaffen tegen 1,25 fr.

BEIRENDRECHT

ZONDAG, 21 NOVEMBER : te 17 u., voordracht over Zwitserland en zijn bewoners door Dr Remi Sterkens.

BRUGGE

MAANDAG, 15 NOVEMBER : te 19½ u., in de zaal van den Technischen Dienst, Hoogstraat, causerie met lichtbeelden door architekt H. Hoste over « Modern »; voorlezing van gedichten en phonouitvoering (« His masters voice »). Toegang vrij en kosteloos.

GROOT-BRUSSEL

DONDERDAG, 18 NOVEMBER : te 20 u., eerste voordracht in het lokaal Pletinckxstraat, 19. De gemoedelijke verteller A. Hans zal spreken over Merkwaardige plaatsen in Vlaanderen. Toegang kosteloos en voor eenieder.

DUFFEL

ZONDAG, 28 NOVEMBER : Boottocht op de Schelde met bezoek aan de Noorderdokken. 's Namiddags Schouwburg of Opera. Tijdig inschrijven.

ZONDAGEN 5 en 12 DECEMBER : Tooneelopvoeringen in de Schouwburg Alcazar; verminderingskaarten te bekomen bij R. Bruyninckx, doch aanvragen vóór 4 December. Ondersteun hen die u als V.T.B.er erkennen.

GEERAARDSBERGEN

DONDERDAG, 18 NOVEMBER : Te 20 u., voordracht met lichtbeelden over « De Torens in Vlaanderen », door Prof. Leurs, in de zaal van het Davidsfonds. In 't vooruitzicht : E. Hullebroeck-avond.

GENT

ZONDAG, 21 NOVEMBER : 3e groepsreis naar Antwerpen, met in den voormiddag, bezoek aan het museum van oudheden. Om 12½ u., gezamenlijk noenmaal en om 14½ u., bijwoning der vertoo-

ning in de Koninklijke Vlaamsche Opera. Opvoering van « De Vliegende Hollander » van R. Wagner. Prijs per deelnemer, voor reis en toegang schouwburg 22,50 fr., met middagmaal en fooi 30 fr. Houders van spoorwegkaarten 15 fr. minder. Toetredingen tot 17 dezer bij afgevaardigde H. Gyselinck, Begijnhoflaan, 31, Gent.

ZONDAG, 28 NOVEMBER : in samenwerking met Antwerpen, Groepsreis naar Antwerpen met boottocht in de Haven. Zie mededeeling onder Antwerpen. Voorwaarden zooals hierboven.

ZONDAG, 28 NOVEMBER, EN NIET OP 21 ZOOALS BIJ VERGISSING GEMELD: om 10½ u. in den Nieuwen Cirkus : Muzikaal Kunstfeest, gewijd aan de werken van de Vlaamsche meesters P. Gilson en Osc. Roels. Koren en orkest : 400 uitvoerders onder leiding van de toondichters. Prijzen: Logiën 12 fr.; Stalles 10 fr.; Parket 8 fr.; Zetels 7 fr.; Balcon 6 fr.; Zijzetels 5 fr.; Galerij 4 fr.; amph. 3 fr.; Paradijs 2 fr. Op deze plaatsen hebben de leden 10% vermindering. Inschrijvingen ten huize van afgevaardigde Gyselinck. Wij dringen er bij onze afgevaardigden ten zeerste op aan, voor die gelegenheid tot inrichting onzer groepsreizen te besluiten. Voor goedkoop middagmaal zal gezorgd en de namiddag kan nuttig besteed aan bezoeken aan kunstgebouwen en muzea.

MAANDAG, 29 NOVEMBER : In de Staatsmiddelbare Jongensschool, ingang Bisdomkaai, 1, Tweede Wintervoordracht met lichtbeelden. Kunstcriticus H. de Traëij zal handelen over « Oud Gent ». Een buitenkansje dus. Wij verzoeken onze leden om zoo talrijk aanwezig te zijn als de vorige maal. Toegang vrij en kosteloos.

OUDEJAARSAVOND : Het staat van nu af aan vast, dat oudjaarsavond dit jaar onder de Gentsche leden, gezamenlijk zal gevierd worden. Met den eigenaar van een onzer beste spijshuizen worden onderhandelingen gevoerd voor het samenstellen eener spijskaart die de moeilijksten bevredigen zal. Natuurlijk zijn de beste onzer kunstenaars van de partij en aan de danslustigen zal gelegenheid geboden worden om een flikker te slaan. In volgend nummer verschijnt het programma.

HOOGSTRATEN

ZATERDAG, 20 NOVEMBER : Voordracht met film over « De Haven van Antwerpen » door den heer Willem Heylen. Deze voordracht wordt gegeven in het « Hotel de Zwaan » om 19½ u. De toegang is gansch kosteloos voor de leden van den V. T. B.

ZONDAG, 28 NOVEMBER : Uitstap naar Antwerpen. Bezoek aan de haven. Boottocht van ongeveer 1 uur onder leiding van den heer Willem Heylen. 's 'Namiddags bijwoning der vertooning in den Vlaamschen Opera.

Wij raden onze leden dringend aan, eerst de voordracht van 20 dezer te volgen. De uitstap zal er des te leerzamer en nuttiger door zijn.

KAPELLEN

MAANDAG, 16 NOVEMBER : Om 20 u., in het Vlaamsch Huis, voordracht met lichtbeelden over de Torens in Nederland, door Dr Stan Leurs.

LEUVEN

IN DECEMBER : Tweede Wintervoordracht.

IN JANUARI : Tweede reis naar Antwerpen.

AANDACHT : Wie legt er wekelijks meê uit voor de groote zomerreis? Vraagt inlichtingen. Alle Woensdagen bijeenkomst in het lokaal « Avenir », Muntstraat. Iedereen is welkom.

OOSTENDE

ZONDAG, 14 NOVEMBER : Te 14½ u., bezoek aan de Elektriekfabriek van Sas-Hykens, onder zeer bevoegde leiding. Bijeenkomst op de Vanderzweepplaats (wachtzaal tram) te 14 u.

OPWIJK

ZONDAG, 21 NOVEMBER : De Kunstavond, met de « Zingende Meisjes van Halle », onder leiding van toondichter R. Ghesquiere, aanvankelijk aangekondigd voor Zondag 14 November, wordt 8 dagen later gehouden en wel te 16½ u. in de St. Pauluszaal. Prijzen der plaatsen : 5, 3 en 2 fr. De leden van den V.T.B. genieten 25% korting, op vertoon van hun lidkaart.

RIJKEVORSEL

WOENSDAG, 24 NOVEMBER : Te 18 u., voordracht met lichtbeelden over « De Haven van Antwerpen » door den heer Willem Heylen.

ZONDAG, 28 NOVEMBER : Bezoek aan de Antwerpsche Haven, met boottocht van circa één uur in de dokken. Alle nadere inlichtingen bij den afgevaardigde, heer Florent Sterkens.

SINAAI

MAANDAG, 29 NOVEMBER : In de zaal « De Kroon », voordracht door den heer A. Hans. Onderwerp : In Fransch- en Zeeuwsch-Vlaanderen. Begin te 19 u. Toegang vrij voor de leden.

ST.-NIKLAAS.

ZONDAG, 21 NOVEMBER : Om 16½ u. Jef-Van Hoof-avond in de stedelijke schouwburgzaal « Akademie ». Medewerking van tenor Edm. Borgers. (Kon, Vl. Opera, Antwerpen). - Vermindering voor V. T. B.ers op de prijzen der plaatsen : *6 fr.* (5 fr.); *4 fr.* (3 fr.) en 2,50 fr. (2 fr.)

ZONDAG, 28 NOVEMBER : Bezoek aan de Antwerpsche haven. (Zie vorig nummer). — Vertrek te 7,56 u. Bijeenkomst te Antwerpen om 10 u. aan het Loodswezen.

WOENSDAG, 1 DECEMBER : Om 20¼ u., in de bovenzaal van het bondslokaal : *De Hoop*, 3e voordracht met lichtbeeldn.

ZOTTEGEM

MAANDAG, 8 DECEMBER : Voordracht door A. Hans over « Fransch Vlaanderen ». De voordracht zal opgeluisterd worden door de muziek « De Vrije Kunstkring ». Tusschenin : Algemeene Wintervergadering. Ingang vrij. Al de leden worden bij deze dringend uitgenoodigd.

S. M. LUX, drukk., Nationalestr. 109, Antw.

TOERISME

Orgaan van den Vlaamschen Toeristenbond

Vereeniging zonder winstgevend doel

Redactie : **Prof. Dr Ir Stan Leurs** — Administratie : **G. Mauquoi**

Nummer 23 — **Verschijnt 2 maal per maand** — **1 December 1926**

Prijsvraag aan de drukkers -- Prijskamp voor teekenaars

Te beginnen met 1 Januari 1927 zal het drukken van *Toerisme* voor een bepaalde tijdsspanne vast toegewezen worden. Met het oog hierop wordt een prijsvraag uitgeschreven. De drukkers, die wenschen meê te dingen, kunnen een afschrift van kontrakt-ontwerp bekomen op het Bondssecretariaat, mits betaling van 1 fr.

De prijsbiedingen moeten **vóór 10 December 1926** op het Bondssecretariaat toegekomen zijn, en wel onder verzegeld-gesloten omslag, met voorop, opvallend, de vermelding : Prijsvraag Toerisme.

De belanghebbenden gelieven in 't oog te houden, dat het Bondssecretariaat thans gevestigd is op de Paardenmarkt, 70, Antwerpen.

* * *

De Bond looft een prijs uit van twee honderd vijftig frank, voor het teekenen van een omslaghoofd voor het bondsblad.

De mededingers hebben zich aan de volgende bepalingen te houden :

1. De teekening(en), waarmede de inzender meêdingt, moeten **vóór 10 December** aanstaande op het Bondssecretariaat toegekomen zijn. N. B. : Het Bondssecretariaat is thans op de Paardenmarkt, 70, Antwerpen, gevestigd.

2. Naar de bekroonde teekening wordt een klichee vervaardigd, waarmede het omslag zal worden versierd, in één kleur. Den mededingers wordt volle vrijheid gelaten inzake hun in te zenden werk. Evenwel moeten zij de volgende punten goed in acht nemen :

a) de hoofding moet aan tekst de volgende woorden bevatten, staande in de volgorde die hier gekozen werd : *Toerisme - Orgaan van den Vlaamschen Toeristenbond - Vereeniging zonder winstgevend doel - Verschijnt om de veertien dagen - Paardenmarkt, 70, Antwerpen - Vijfde jaargang - Nummer 1 - 1 Januari 1927*

b) de afmetingen van de teekening op uitvoeringsgrootte, moeten zijn : 15 cm. bazis en 6 cm. hoogte. De afmetingen van de ontwerpteekening(en) mogen grooter zijn; — kleiner niet. Mededingers, past op, dat uw gebeurlijk grootere afmetingen zóó in verhouding tot de uitvoeringsafmetingen staan, dat de verkleining op de hiervoor vastgestelde maten gebeuren kan!

c) de verplichting bestaat niet de tekst te combineeren met b.v. de voorstelling van een landschap of dergelijk; een combinatie in dien aard màg evenwel aangewend worden.

Het bekroonde ontwerp blijft het eigendom van den Vlaamschen Toeristenbond.

De Opstelraad van *Toerisme* kent den prijs toe.

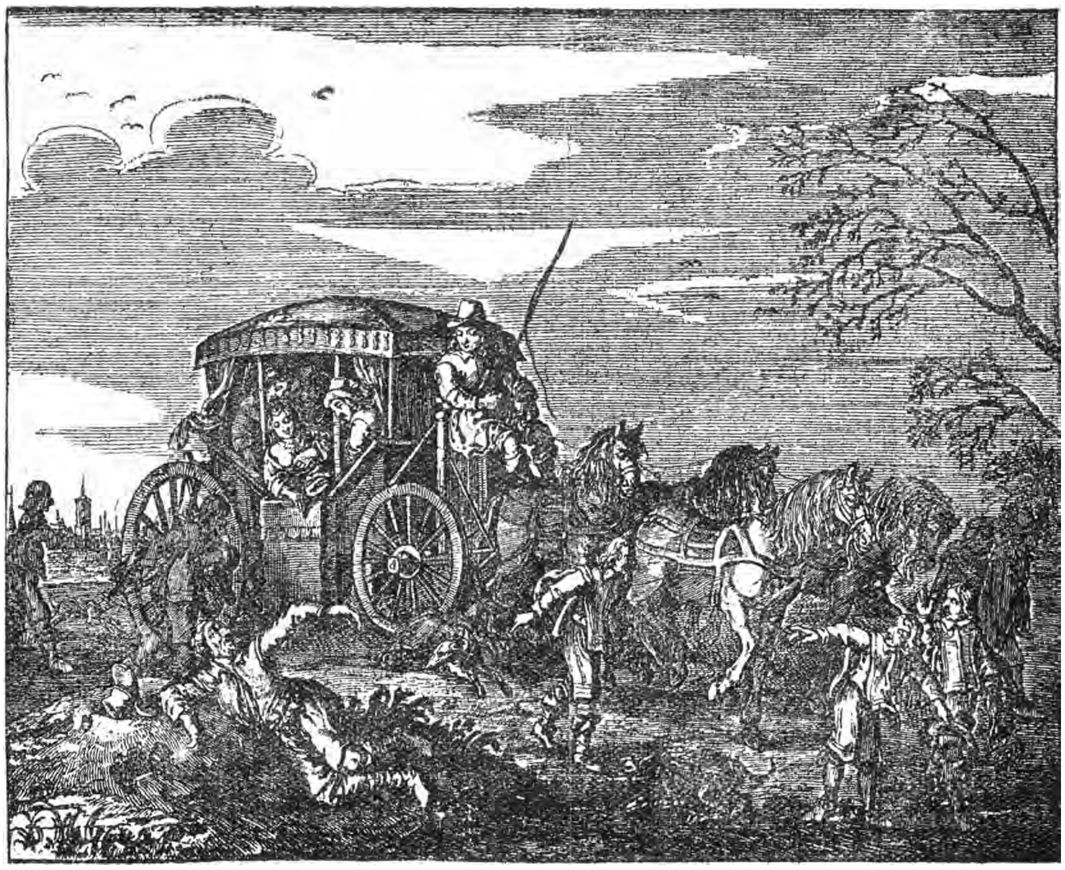

DEZE ILLUSTRATIE, *Reiswagen in 1656,* had moeten geplaatst geworden zijn bij het prachtig artikel van Dr. M. Sabbe : *De Moretussen op Reis in 1668* (blz. 386 nr 22). Spijtig beschikten wij niet tijdig genoeg over het klichee. De illustratie is echter zoo interessant dat we ze thans achterna geven. Ze werd ontleend aan het boek : Dr A. J. van der Meulen & M. ten Bouwhuys *Platenatlas voor de vaderlandsche geschiedenis,* vierde druk, bezorgd door Dr N. B. Tenhaeff. Uitgave J. B. Wolters, Groningen.De uitgeverij Wolters gaf ons het klichee bereidwillig in bruikleen.

Het plaatje is wel leuk om zien, nietwaar beste lezer, twintigst eeuwsche toerist? Ik wed, dat ge, voor de aardigheid, ook wel een tochtje zoudt willen ondernemen met die schilderachtige « kerre », een tochtje van enkele kilometers... want als het een reis gold waarop twee, drie landsgrenzen moesten voorbijgetrokken worden, dan zoudt ge voorzeker veel liever uw keuze laten vallen op den « direkt » tegen 100 kilometers per uur... Maar de reizigers die we in Dr Sabbe's opstel hebben gevolgd hadden niet te kiezen. Dat reizen lang geleden moet veel leuker, veel romantischer geweest zijn, meenen sommigen die drie honderd jaar later geboren zijn. Inderdaad : schoon van vèr, maar ver van schoon!

DE EERSTE SPECIALE TREIN (1841)

Het idee van de speciale treinen voor toeristen, plezierreizigers, e.a., die aldra vanwege het publiek veel bijval verwierven, is niet jong. In de geschiedenis van het spoorwegwezen vinden we reeds voor 85 jaar de eerste speciale trein vermeld, en wel in het moederland der spoorwegen, d.i. Engeland. Deze trein reed den 5n Juli 1841 voor rekening van de Midland Counties Railway. De innovator in deze was een knap burger van de stad Leicester, met name Thomas Cook, dezelfde die later de stichter was van de wereldbefaamde reisburo's Thomas Cook & Son. Cook had aanvankelijk als tuinier en schrijnwerker gearbeid en zich naderhand aan de matigheidsbeweging gewijd. Ter gelegenheid van een in het naburige Loughborough op touw gezette samenkomst van onthoudersvereenigingen bewerkte hij het, dat de genoemde spoorwegmaatschappij een bijzonderen trein liet loopen en een verminderden prijs vaststelde. De lage prijs van slechts 1 shill. voor de 37 km. lange heen- en terugreis miste zijn aantrekkingskracht niet, want niet minder dan 570 personen maakten de reis meê. (R. D. V.)

(*) Uit Cats' *Doodkiste voor de Levendige,* uitgave 1656.

STADSTUINTJE TE MIDDELBURG IN 1623.

De teekenaar A. van de Venne, die o.a. ook de oudere uitgaven van Cats illustreerde, heeft dit tuintje, misschien wel zijn eigen, geteekend als titelblad van de *Middelburgsche Lauwerhof,* bijlage van de *Zeeuwsche Nachtigael.* De omlijsting van de tuinbedden is van voetpalm. Let op de gaanderij, die den tuin omgeeft. De tuinaanleg en de boogstutten der gaanderij zijn typisch voor den tijd. Wij zien verder de kleederdrachten van mannen, vrouwen en kinderen.

De illustratie werd ontleend aan Dr A. J. van der Meulen & M. ten Bouwhuys *Platenatlas voor de vaderlandsche geschiedenis,* vierde druk, bezorgd door Dr N. B. Tenhaeff. Uitgave J. B. Wolters; ze had in Toerisme nr 22, blz. 386, het opstel van Dr M, Sabbe *De Moretussen op Reis in 1668* moeten illustreeren.

Het Vreemdelingenboek als Geschiedkronijk

Te gast bij de "Drij Mooren,, te Augsburg

door H. Huber

Het reeds van oudsher als vorstenherberg beroemd hotel « Zu den drei Mohren » te Augsburg kan op een geschiedenis bogen, zooals geen tweede hotel in de wereld. Hier namen in den loop van eeuwen al de Grooten in het rijk van den geest en van de kunst hun intrek, keizers en koningen maakten er een afspraakje, en in de gang toont men u nog den ouden haard, in dewelke, ten jare 1548, Anton Fugger den schuldbrief van Keizer Karel in een vuur van kaneelhout zou geworpen hebben. En in de zoogenaamde feestzaal van het oudberoemd, ten huidigen dage modern beheerd Huis, loopt men nog onder de oude cederhouten zoldering, voortkomend uit Fugger's paleis, hetwelk in dit oord eertijds heeft gestaan.

Meer dan eens was dit Huis het middelpunt van wereldhistorische gebeurtenissen, b.v. toen te Augsburg het vredeskongres (Kongres van Augsburg) op het einde van den zevenjarigen oorlog was belegd, op hetwelk ook de avonturier Casanova als Portugeesche eerste gevolmachtigde verscheen. Het kongres liep vrijwel zonder resultaat ten einde, maar de Heer van Choiseul, die het gansche hotel voor zijn afvaardiging gehuurd had, verleende, tot onderscheiding aan den waard de Bourbonsche leliën, waarmede op onze dagen het hotel nog prijkt. En later,

toen de Wittelbachsche keizer Karel VII zijn rezidentie moest verlaten, bleef hem niets anders over dan te Augsburg in de drie Mooren zijn toevlucht te zoeken en van daar uit onderhandelingen aan te knoopen met den Pruisischen koning Frederik II. Zoo houdt het drie Mooren hotel eng verband met de wisselvallige Duitsche gebeurtenissen, ja, met de groote wereldpolitiek. Nog eenmaal trad het mee op den voorgrond der staatkundige gebeurtenissen, toen in 1866 de Duitsche Bondsdag uit Frankfurt vluchtend, te Augsburg toevlucht en huisvesting vond. Hier in de drie Mooren en in Augsburgsche regeeringsgebouwen vonden zijn laatste zittingen plaats.

Als overblijfsel en als herinnering aan de schitterende dagen van het Huis in een groot verleden bestaat nog een oud, beroemd vreemdelingenboek, hetwelk zeer zorgvuldig in het muzeum des huizes bewaard wordt. Deels sierlijk door de hand van den hospes Jan, Joris Deuringer bijgehouden, deels eigenhandig ingeschreven, staan daar namen en titels in van grooten in het rijk van de politiek en van de kunst uit alle naties en werelddeelen. Het vreemdelingenboek wordt geopend met het jaar 1805; de eerste van al de er in voorkomende namen is die van den Amerikaanschen minister Livingstone. Hij vertoefde te Augsburg den 4n September 1805. Wat zijn doel was blijkt klaar, wanneer we weten, dat toentertijd Augsburg nog een zelfstandige staat was en dat de Augsburgsche bankiers v. Stetten, Schäpler en v. Halder in groote mate Engelsch steungeld naar Weenen hebben gezonden.

Napoleon I kwam den 10n Oktober 1805 te Augsburg aan, maar verliet de plaats reeds twee dagen daarna, om den 21n Oktober als overwinnaar van Ulm terug te keeren. Korten tijd te voren, op 18 Sepember, had generaal-kwartiermeester v. Mack met baron Gottesheim en vele hooge Oostenrijksche militairen nog in het drie Mooren-gasthof overnacht. Den 6n October verscheen nog vorst Metternich-Winneberg, minister van den keizer en koning; den 9n Oktober bezette de Fransche generaal Michaud de stad. Omstreeks den 21n Oktober kwam de trotsche Jozefine uit Parijs in het gasthof om haar man als overwinnaar te begroeten. Maar kwamen ook meê : een deputatie van het Parijsche tribunaal en prins Altiari, evenals maarschalk Lefèvre, zooals het in het vreemdelingenboek heet.

De heele Fransche, Oostenrijksche en Russische diplomatie uit de stormachtig bewogen jaren 1805-1815 spreekt uit het vreemdelingenboek tot ons. Ook Wellington vertoefde herhaaldelijk daar; dat was het geval den 28n Januari 1915. En toen hij den 26n September 1822 in het Huis zijn intrek nam, was uit Generaal Wellington (honderd jaar vóór hem had ook de Hertog van Malborough er reeds verbleven) de Hertog van Wellington, Prins van Waterloo geworden.

In het algemeen vinden we rond dit tijdstip vele bijzonder klinkende Engelsche namen, wanneer wij het boek doorbladeren. Sir Thomas Lawrence, die heel en al begeesterd werd door de Augsburgsche schilderijverzamelingen, was den 3n September 1818 als gast in het Huis, Sir Walter Scott den 31n Mei 1832. Den 26n Oktober 1837 volgde Sir Robert Peel, die een van de grootste Britsche staatslieden geweest is.

Den 18n Juli 1841 treedt James Rothschild «à Vienne» op. 21 Januari 1844 verbetert « Le Prince Henri de France », zooals de waard hem geboekt had, de inschrijving tot « Comte de Chambort, Prince de France ».

In 1844 was ook vorst Ladislaus Bielinski daar, en op 30 September stapte keizerin Alexandra Feodorowna van Rusland er af. Tusschendoor gewaagt het vreemdelingenboek van Turksche diplomaten als Nafi Effendi en Servische opstandelingen als prins Michael Obrenowitsch, op weg naar Heidelberg. Den 1n Oktober 1844 heeft de Tsaar aller Russen « avec sa famille » in de drie Mooren gelogeerd, en zoo gaat het voort op al de honderden bladzijden. Op de oudgrauwe bladen komen we vooral de Russische tsaren tegen. Maar reeds in 1840 waren er Amerikaansche burgers en Indische kooplui te vinden, wier lotsbestemming hen, merkwaardig genoeg, eveneens in het oude Augsburg en in het drij Mooren hotel deed belanden.

En wie had gedacht, dat prins Frederik van Pruisen, die op 8 Juli 1851 in het huis afstapte, later keizer van Duitschland zou worden? Ook als kroonprins van het Duitsche rijk verbleef hij later in het hotel. Goethe « uit Frankfurt » staat met eenvoud en schijnbaar nietszeggend in het vreemdelingenboek vermeld, en den 19n Juli 1852 heeft L. Uhland zich fijn, sierlijk en bescheiden ingeschreven. — Wellicht heeft hij zich te midden die groote en voorname titels klein gevoeld. Verder heeft, den 22n September 1899, Roentgen zich laten inschrijven; op den 29n Mei 1900 staat graaf Zeppelin geboekt, die bij de Augsburgsche nijveraars Riedinger hulp en steun kwam zoeken. Hij werd afgewezen, maar in September 1909 keerde hij als overwinnaar terug.

Op den huidigen dag heeft het oude vreemdelingenboek uitgediend; er werd een nieuw register aangelegd dat eveneens reeds bogen kan op gewichtige namen, die in de groote wereld klank hebben.

(R. D. V. — *Vert. Edw. Van hemel)*

Naar het Land van de zengende Zon (*)

Karel Cuypers

O, die kalme Middellandsche Zee!

Water blauw, lucht blauw, wie durft er slecht geluimd zijn!

Wiegelen is daarbij geweldig plezierig, vooral met een vast - vaste overtuiging dat ge niet zoo dom zijt zeeziek te worden - op andere zeereizen lukte 't ook niet!

Wiegelen is geweldig plezierig — zoo net als schommelen voor kindertjes. En ge zoekt den kant waar ge 't meest op en af gaat en ge kijkt volprettig naar die blauwe uitgekopte golven, die aanbeuken en fijn uiteenspetteren tegen den scheepswand, nu eens dicht bij u, dan weer heel diep weggezonken als om te spelen.

Leutig, echt leutig — tot Maag er zich mee moeit. Ba, 't is de zon of wat vermoeienis, die ze wringen doen. Zeeziek? — geen denken van — die andere overtochten, weet ge!

Ei, hoe naar, stilaan worden die zee en die lucht u al minder mooi,... doodgewoon zelfs... neen heusch zoo indrukwekkend niet als de veelkleurige Noordzee met haar wilde wolkenhemels,... de moeite niet meer waard om naar te kijken — op datzelfde blauwselwater zwalpt ge toch een godganschen dag nog... — maar wat in uw zetel zitten.

O, die vuile, nijdige maag! Ge voelt dat ge er bleek en pannekoekachtig uitziet, dat uw oogen flauw staan als hadt ge in een week geen bed gevoeld, dat uw mond grimmig getrokken is als die van een ouwe pezewever. Maar erg is 't niet, oho, absoluut niet! Zie, ge kunt nog glimlachen en iets guitigs ten beste geven. Och arme, 't is maar een pijnlijk gewrongen lachje dat grauw wegsterft.

Terug zwijgen — zitten... liggen...

« Bllwh! » Een zeer bleeke, magere heer nevens u versiert het dek met een kostelijk middagmaal — ge kunt de aardappelen nog duidelijk uit de groenten en 't vleesch kennen! — Ge grimt zoo eens schamper : u hebben ze immers niet — die andere overvaarten! — De bleeke, mage man zit op 't luik, ellebogen op de knie, handen in 't haar. Hij lacht verlegen met doffe oogen.

Floep! De jonge ingenieur, die daareven nog zoo gezellig zat te kouten — en nota bene — vijf en twintig Marseille-Alger's op zijn aktief heeft — ligt na een viertal reuzensprongen geplooid over de leuning en spuit met volle teugen de fijne sandwiches en de heerlijke gruyère, die hij er zoo pas met overtuiging binnensloeg, met nog meer overtuiging naar buiten.

't Is een aangename kerel! Met een paar kwinkslagen keert hij weer, gansch opgeknapt — voor een paar minuutjes!

Nu wordt het stilaan drukker aan boord : er hangen al een stuk of vijf bleeke sukkelaars zoo maar altijd nieuw voedsel naar de visschen te werpen.

Een stilte als in een gasthuis. Zon bakt op haar best in een hemel van kobalt en windeken blaast als gold het een rekord. Niemand spreekt of lacht, slechts een paar matrozen zitten op een luik te kaarten of filozofeeren over politiek, financie, valuta, kapitaal en Marokko. Van tijd tot tijd slaat een baar wat te hoog en sprenkelt er een regen van dikke druppels over de slapende passagiers. Slapende? Hola! Daar springt een oude mijnheer op, braakt, « blwh »-t, speekt wat hoest even en stapt grommend en tienmaal trager dan hij vertrok, terug naar zijn zetel. Een dame begint stil te klagen en half woedend te weenen. Een sjiek heertje loopt weg, springdansend op de teenen. Hij komt weer met een mooi gestreepte en gevlekte overjas : heusch erwtjes met peentjes! — lange slijmen bengelen aan zijn lippen en vliegen als spinwebdraden met den wind mee tot ze dwars over zijn wang vastplakken en aan zijn oor blijven wiegelen. Hij wil ze afvagen met de hand en sloddert zijn gansche aangezicht vol. Och, wat kan het hem scheelen! Zie, hij ligt al terug, wit en getrokken, schoon gedekoreerd, met de oogen toe in 't zonnetje te braden.

Roef! 't Is ook uw beurt nu, — ei, die andere zeetochtjes! — Ge stelt u dan maar net aan als de anderen (waarom iets niet goed doen als het toch moet?) Ge voelt u even verlicht, zoo gezond wel als een visch (wat een spreuk voor zeezieken!) en 't spelletje begint opnieuw met een tragische regelmaat tot ge beslist halfdood zijt.

Dàn is de zee gewroken. Ze kalmeert zich. Gij sluimert in en 't is alles weer vergeten, behalve voor diegenen die van 't « geubel »-partijtje gevrijwaard bleven (ze zagen er helaas niet minder bleek en ziek om!) : die

---

(*) In gansch dit artikel alle Arabische namen op zijn Fransch uitspreken.

hebben nu praat voor allen te zamen — o, die wilskracht, zie je! (1)

* * *

Wat een heerlijke nacht! Van in uw leunstoel ziet ge de sterren als vuurpijlen omhoog schieten, even stilhouden en dan weer omlaag duikelen. De zee is diep Pruisisch blauw zonder schuimkopjes, slechts om het schip spat het water in witte vlokken weg, die verdwijnen in vage bleeke strepen.

Wie zou er binnen willen slapen? 't Is nog zacht warm en er zijn licht schuilhoekjes aan dek waar men volkomen windvrij kan liggen soezelen tot het eerste daglicht in de oogen knijpt en men in een zuiver bleekblauwen hemel midden fijne witte goudgeborduurde wolkjes de zon uit het water ziet kruipen. Rollen en stampen voelt men niet eens meer, slechts zachtjes, — o, niet hinderend — het gestommel van machines in 't diepe ruim.

Mooie, mooie Méditerranée-nachten!

Afrika in zicht!

We hangen over de leuning aan den boeg en turen droomend naar de smalle grauwe streep, die verbreedt en verbreedt en zich vervormt tot een vaagpurperen bergtoppenrij, die in den nevel uit het water oprijst. Ge moogt zeer sterk houden van de zee en het mag slechts acht en twintig uren zijn dat ge geen vasten grond voeldet, toch pakt u steeds het eigenaardig-triomfantelijke van 't « land in zicht! » En nù dan! Een totaal vreemd land daar, een ander werelddeel! Ingehouden wildvreugdige stemming — zoo iets als een verlossing nabij voelen! Hoe leeg schijnen plots uw hersenen en hoe bereid zijt ge ze op te kroppen met indrukken! De laatste weemoed van vertrek en afscheid, de laatste hinder van stijve spieren en dwaasgesjokkeld hoofd na dertig uren treurige treinreis vervagen en vervliegen wanneer de eerste zeedennen en de eerste witte platte-dakenhuizen zich afteekenen op de vredig groene bergen.

« Alger, la blanche » ligt voor ons, een breede schitterende huizenband om de blauwe golf, en op de heuvelen een doolhof van straatjes, een mozaïek van daken en torentjes.

« Vedi Napoli, e poi muori! » Napels zien en dan sterven, o, niet spoedig, beste macaronislikkertjes. Laat de menschen toch eens even « la blanche » zien. Daar heb je wel dit krachtig vulkaanprofiel niet met zijn kalme, statige rookpluim, maar in gemoede, wat is er aan jouw golf buiten vader Vesuvio? Mijn beste kereltjes de helft van den tijd schuift de nevel een grauw gordijn voor jouw horizon en... de bergskens achter Napoli, naar 't Oosten op, weet je, hoe hoog zijn die?

Ik vraag je beleefd om verschooning, mijn heetgebakerde Napolitaantjes, maar jouw stad is met alle noodige respekt niet veel meer waard dan Nice of Marseille en moest het zóó noodig zijn dat wij er 't hakje bij neerleggen om jouw banale straten, jouw vuile bedelaars en jouw duivelsche bedriegers van handelslui te zien, dan, dank je, hoor, ik ga liever wat om : er is nog wel iets even moois in de Middellandsche Zee!

Algiers schuilt rustig neergestreken in 't diepe hoekje van den zeeboezem en straalt zijn groote witte aders nevens de kust en op de bergen uit. Zijn hooge heuvelruggen worden omkroond met de scherpere toppen van den Tell en zelfs de verre Djurdjura domineeren vaak in 't Oosten. Er ligt wel bij winderig weer een zacht waas over de kimme, maar zichtbaar blijft de golf steeds in haar geheel van af kaap Matifou tot Saint-Eugène.

Hoevele krijgszuchtige zeelui zeilden niet tusschen die punten op de stad af! Kartagenen, Romeinen, Vandalen, Byzantijnen, Arabieren, Turken... ze legden om beurt de paleizen in puin en toch verrezen er telkens meer en grootere en mooiere. Veilig en verscholen voor stormen, nestelden zich daar de wreedste en stoutmoedigste zeeroovers van wie sproken en legenden ons maar verhalen kunnen en lang waren hun sierlijke spookgaljoenen de schrik van 't rijke Middellandsch Europa. — Aroudsj en Khaïr, Ed-Dîn Barbarossa! — Franschen, Spanjaards noch Engelschen kregen hen voor goed onder den duim en nu nog draagt het bruingezicht den blanke een stille, gemeende verachting toe. (1)

Zag niet de machtige Keizer Karel V zijn expeditie mislukken? Waar bleven zijn trotsche ridders die eens hun zwaard in de stadspoorten slingerden en den Moor toeriepen : « Wij komen terug! »

Hoe is de reede sindsdien veranderd! Vroeger een rijke mengeling van uitgebeitelde gevels, van rijzige kolommen en triomfantelijke bogen, van slanke minarets en plechtige moskees, alles overladen met geraffineerde arabesken in fijne kleur, in zilver, in goud!

En de blanke zette vasten voet op Afrika... en de blanke brak half de stad af.

(1) Het schijnt toch wel dat met de overtuiging dat het overgaat de zeeziekte te bemeesteren is. Een scheepsdokter vertelde me eens dat hij vele passagiers genas met een fleschje gedistilleerd water.

(1) Die wederkeerig is. De Franschen haten hun Algerijnsche broeders van ganscher harte!

Hij zou er zetten wat *hij* mooi vond. En nu staan ze er die domme pretensieuze kazernewoningen en die flauwe aanstellerige hotels. Moesten niet de lange arkadenrijen — en hier en daar een verdoken Moorsch paleis aan de kaai — een eigenaardig cachet aan het stadsbeeld geven, ge zoudt « la blanche » vlug over denzelfden kam scheren als haar Fransche zuster-provincienesten. Maar hoe zou het anders! Honderd jaren Europeesche « culture » zonder leelijke huizen en... boulevards, kan dat wel?

Aan wal.

« Paquets, Msieu, portéi paquets, Msieu, ... lourd, Msieu,... chaud Msieu, ouf... portéi, Msieu,... »

Een dichte zesdubbele haag van schreeuwende smeerpoezen ontvangen u prinselijk. Ze slaan vervaarlijk met hun lange knokige armen, vlug zelfs, ja, vlug, kijk maar goed, ge zult ze niet dikwijls zóó zien. Hun oogen rollen als glinsterende marbollen in hun verwrongen zwarte tronie — zijt gij niet de prooi? — Zacht en zalvend fleemen ze om uw pakjes los te maken, of vriendelijk gedienstig nemen ze den schijn aan u belangloos te willen helpen. Maar sommigen zijn wat korter van stof, ze sleuren u tegen wil en dank de koffers uit de handen en zwieren ze den schouder op en dan... op een loopje. Dit doordrijversprocedeetje lukt veelal.

Wat ze allen missen aan woordenschat, vergoeden ze ruimschoots aan vreeselijke mond- en oogengymnastiek en vervaarlijke armslingeringen.

Wat een moppige typen daarbij! Kleine barrevoetertjes, die ge ei zoo na op de teenen trapt, — hoekige, snullige, onbeholpene jongelingen met lange magere losse armen, die bengelen aan een smal ingevallen lichaam, — gekromde, diepgerimpelde ouderlingen met uitgemergelde klauwhanden en vieselijke stekkebeentjes.

De een draagt den tulband en den wijden Arabischen mantel, die eens jong en wit waren, — de andere de roode chéchia en een vettig Turksch pakje. De meesten hebben zoo maar wat om 't lijf hangen : 't is waarlijk moeilijk oorsprong en ouderdom op die lompen te onderscheiden — wat de blanke broeder op den mesthoop smeet, zal de zoon van Allah nog wel fier weten te pas te brengen.

Verscheiden zijn de schreeuwers in uitzicht en in jaren, maar allen toch zijn zij kinderen van de zon en de woestijn. Hun oog flikkert scherp en katachtig en een trek van wreedheid ligt zoowel over 't fijne bazaan van den echten Arabier als over 't brons van Kabiel en Berbeer, als over 't zwart van Moor en Neger.

* * *

Algiers is een komfortabele Europeesche stad.

En waarom zou ze 't niet zijn? Geen regen, geen koude, — het frissche zeebriesje, de grootsche omgeving, — de heerlijke vruchten, de zoete wijn, de warme zeebaden, — en... het speciaal ras van bruine bedienden, die 't vuile werk doen. Allo, wie wilde er ook niet wonen in zulk beloofde land?

Algiers is Europeesch, nu nog slechts voor een groot deel, toch is ze gedoemd, onvoorwaardelijk, het geheel te worden. Veel is er door verloren gegaan, veel van 't schilderachtige, van 't eigenaardigde. Waar nu op breede, zuivere lanen auto's en trams krioelen om Parijs te beschamen, schakelden zich vroeger vuile, ongezonde straatjes en steegjes, trapjes en gangetjes aan, in en door elkaar. Zie, mijn brave toerist, daar zal je wel even knorrig om zijn, maar nu kan je ze wel heel mooi vinden, er zelf in wonen, dat zou je toch in geen geval... en je bent wat blij 's avonds een komfortabel zuiver hotelletje te vinden.

Algiers is Europeesch, een niet zoo slecht gelukte imitatie-luxe-wereldstad. De bruinen zien zich stilaan meer en meer verdrongen op het land. In de stad zonderen zij zich af in hun kwartieren en zoo ze zich aan den blanke vertoonen, dan is het om te werken voor hem — let wel voor een hongerloontje. Toch hebben zij nog uitgestrekte eigen wijken waar tram, noch auto den stempel van beschaving zetten. Waar de stad zich de bergen opzwiert, daar blijft de blanke weg!

De wereld is een groote groote schotel waarop een weelde van kleurende, geurende heerlijkheid ligt... en de toerist is de bevoorrechte die daarvan snoepen mag... en wij denken met wat afgunst aan de uitverkorenen die in 't begin van het volgend jaar met den V. T. B. naar Noord-Afrika trekken...

Gruyères en Gruyère (Zwitserland)

De streek van Gruyère of Greierz is wel de meest dichterlijke van het kanton Freiburg; over gansch de wereld is zij befaamd om de geprezen zuivelprodukten. En toch... voor toeristen blijft de Gruyère nagenoeg een verloren en vergeten land.

In de lente, wanneer op de Freiburgsche Alpen de sneeuw langzaam aan 't smelten gaat, wanneer de Saane zwelt en onstuimig door het landschap zwijmelt, denk dan aan den Bijbelschen oproep : « Neem wandelstok en reiszak op en ga! » Indien gij het wagen wilt dat schoonheidsland te gaan ontdekken, dan durf ik U vele vreugden beloven. Mocht U daarvan verzekerd wezen dat ook een langer verblijf er tal van blijde belevingen schenken kan, dan acht ik de moeite van volgende beknopte beschrijving voldoende beloond.

Zoodra in 't voorjaar de Alpenweiden zich in nieuw groen hebben gekleed en de kille nachten voorbij zijn, dan wordt van mond tot mond de dag der Alpenvaart gemeld. 's Morgens van dezen grooten dag worden al de koeien verzameld in het dal; de dieren worden dan tegen elkaar opgejaagd en weldra grijpt het jaarlijksche koeiengevecht plaats. Het overwinnende dier, voor hetwelk al de andere zwichten moeten, wordt leidster en vóórgangster op de Alpenvaart; deze koe of « sonaillère » krijgt de zwaarste brombasklok om den hals en de tocht naar de hooge bergweiden vangt aan onder het feestelijk geroep der herders en het beieren van honderden bengelende klokken. Tot in het najaar zal de kudde daarboven blijven grazen, onder de hoede der Sennen of « Armaillis ». Deze Armaillis dragen als kleedij een met edelwijs gesierde « bredson », een kort jasje in blauwruitjeslinnen en met hespenmouwen. Op het hoofd hebben ze steeds een eigenaardige ronde randelooze strooien « capetta ». Hun dagelijksche bezigheden zijn onveranderd : de koeien melken en den Gruyère-kaas bereiden. Dit laatste geschiedt in de Alpenhut. De omstandigheid dat het vee bij nacht in die Alpenhutten schuilt, maakt van een chalet nu juist geen toonbeeld van zindelijkheid. De kaasvoortbrengst van een gansch jaar wordt op bepaalden dag naar het dorp gebracht in het dal en wordt er dan aan de veebezitters verdeeld in verhouding met het aantal hunner weibeesten. Groote Kaas-centralen koopen een gedeelte van de voortbrengst op voor den uitvoer. Een belangrijke hoeveelheid van de melkproductie wordt verbruikt in de chocoladefabriek Cailler, ofwel verduurzaamd en verdicht in de Condenserie van Epagnie. Tot de eigenaardigheden van de Gruyère-streek behooren de « koereiën of « Le Ranz des vaches ». Deze wonderlijke zang heeft iets heimweeïgs en is vol onuitsprekelijke welluidendheid. In 't leger van den Franschen koning verbood men het zingen van de Greierzer Koereiën, omdat de zoetheid van dat berglied telkens de Zwitsersche soldaten tot desertie dreef.

In het hart van Gruyère ligt het dorpje Gruyères. De oorsprong van dezen naam kan niemand met zekerheid verklaren, maar overal ziet men er op banieren en vaandels een witten kraanvogel prijken op rooden grond, vermoedelijk omdat « la grue » zich tot een gemakkelijke woordafleiding leent voor « Gruyères ».

Nimmer zal mij de galm ontgaan der klokken van Gruyères, die mij eens op een Zondagmorgend in de Meimaand tegenklonken, toen alom alle dalweiden wit waren van de narcissen. Op den ronden bergrug, een ronden dromedarisbult gelijk, spitsten de roode daken van het oud gravenslot op boven de boomfestoenen. Daarachter klom de « Dent de Broc » in de lucht, een bouwvalschoonen rotstop, dien wij in 't Vlaamsch herdoopten met den naam van Brokkeltand. Gruyères heeft wat weg van een dorp uit onze Ardennen. Onze eerste kennismaking was het Fleur-de-Lis-hotel, een taveerne vol dorper degelijkheid, vertoonvrij en traditievast, waar men U lekkere bergforellen en aardbeiën met room voorzet en oude wijnen schenkt;... juist datgene wat U tot de noodige stemming dwingt om het verleden te beleven, waarin de Greyerzer gravendynastie negentien souvereinen zag, die gedurende eeuwen onder de kraanvogel-banier het zwaard zwaaiden op al de slagvelden van Zwitserland. In machtige contreforten gevat en opgestuwd zit het slot stout en sterk als een adelaarsnest, alles domineerend, vast op den bergtop met metersdikke muren omschut en steile verdedigingstorens geflankeerd. Alles is er ongeschonden gebleven, zooals het was toen de laatste graaf Michel de Gruyères, met een schuld van anderhalf millioen belast, onteigend en uitgedreven, zijn woning verliet. Vreemd klinkt de voetstap door de garnizoenzalen; nog ruikt men er in de reuzige schouwmantels den smookgeur van toen de soldeniers er een geheelen os aan het braadspit hadden. De geleider, die U rond-

leidt telt er eentonig zijn geschiedkundige kennissen af; in een der sierlijkste kamertjes van het slot verneemt men het ultra-romantische verhaal van 't simpele herderinneken, met name Luce des Albergeux, die de verliefde was van den wispelturigen Jan II; en dit alles tot groote bedroeving van 's graven vrouwe, Magdalena de Miolans.

Merkwaardig evenzoo is het woonhuis van den nar Chalamala. Het heeft voor sieraad een bontkleurigen gevleugelden everzwijnkop als gargoyle, een paar schoone hertsgeweiën op den gevelwand, ezelkoppen en narrenhoofden als consolen en fraaie als 't ware in steen getweende vensteromramingen.

Na de graven van Greyerz werd de staat Freiburg in Uechtland bezitter van het gravenslot tot in 1849. Dan kocht schilder Bovy, leerling van Ingres, het kasteel en versierde er de groote ontvangstzaal met muurschilderingen, die de episoden uit de geschiedenis van de dynastie voorstellen. De tegenwoordige eigenaar is M. Balland uit Genève, schoonzoon van M. Bovy.

Van Gruyères kan men moeilijk heengaan, want onweerstaanbaar als een Loreley lokt daar in de buurt de tooverachtige silhouet van de Dent de Broc. Gij wandelt door narcisvelden den reus tegemoet, weldra gaat gij dan immer maar stijgen en stijgen door een beukenwoud met murmelende beken tot aan den steilen rotstoren. Dan wordt het een klauteren en aandachtig voettasten, een voorzichtig kiezen met handen en voeten van betrouwbare zoden en vaste steenklompen, een afwisselen van ijverige inspanningen met herhaalde rustpoozen. « Steeds hooger » wijst de rotsnaald! Men werkt zich naarboven door nauwe gangen, die men « schouwpijpen » noemt. Het is een verkwikking als men ten slotte het heele barre gevaarte onder den voet gekregen heeft en men wijd en zijd over de wereld rondkijken kan. Rondom deint het woud van bergkimmen verder voort als baren van steen; de besneeuwde schaduwhellingen slaan ten allen kante hun witte driehoeksvakken tegen de lucht; diep onder de blauwe luchten ligt onze Lilliputter wereld in zon gebaad; overal zijn er witte wegen als fijne webdraden over het groene landschap gespannen; er zijn stroomen en beken die zich komen uitweenen bij de blauwe meren; er liggen hier en daar miniatuur kleine huizekens bijeengevlucht rond een kerktoren; heel traag kruipen de treintjes voort van de eene stad naar de andere stad!

Van zoo ver komt geen aardsch geluid meer tot ons... maar hierboven op het spitse eiland in de ruimte knallen de ontkurkte flesschen fel! Het is alsof men hier alle aardsche laagheid en kleinheid vergeet, onder de berggasten heerscht er steeds een zekere gemeenschap der heilige verbroedering, een lotssolidariteit als van passagieren op een zware zee! Van hand tot hand gaan de verrekijkers, men geeft elkaar de laatste bergverschijnsels te zoeken: de banen der onlangsche lawienen, de afname of de aangroei van de sneeuwtongen, de vordering van nieuwe — in aanbouw zijnde — Alpenhutten en zoo meer! Men zal U ginder aan den voet van den berg het kunstmatig meer van Montsalvens nawijzen, dat met een betonnen stuwdam de wateren der bergstroomen in voorraad houdt; maar het eigenaardige daarvan is de elasticiteit van den stuwdam, die zichtbaar ronder doorbuigt wanneer de watervoorraad klein is, maar rechter ingedrukt wordt wanneer geweldige massa's tegen den hoogen sluitmuur aanwegen.

In een bergland heeft elke keten een eigen karakter. Zoo heeft men in de buurt bijvoorbeeld de « Moléson », de troon van de Freiburgsche Alpen. Zijn aanschijn verandert alle dagen; gisteren besneeuwd, vandaag omneveld, morgen blinkend in zonnelicht, en 's anderdaags weder onzichtbaar. Hij is zwaar van onderbouw en spits van boven, als een pyramide : de Rigi van Westelijk Zwitserland! Op den top omvat men een uitgestrekt panorama van af het meer van Genève en het Savooisch gebergte tot aan de keten van den Mont Blanc. Eens hadden wij zoolang op zijn kroon verwijld dat we de uren vergaten en den terugtocht wilden verhaasten langs den steilen Noordkant. Na een half uur dalens bereikten we plots den laatsten rotswand, daarachter volgde een diepte van 6 meter, daaronder hadden wij een smalle rotsrand van enkele centimeter breed; reeds viel de schemering in en aan terugkeeren viel niet meer te denken; snel wierpen we allen evenwicht-hinderenden ballast af. Toen eerst leerden wij onzen gevaarlijken toestand inzien : de ballast stortte met geweldige snelheid omneer, stootte soms op rotskanten en vloog dan met vervaarlijke sprongen door de ruimte verder. Wij moesten denzelfden weg op. Na drie uren inspanning en koelbloedigheid waren we de gevaarlijke zone voorbij, maar de spieren bleven mij nog een week lang pijnigen bij de geringste beweging. En toch, van bergen krijgt men geen afkeer!

Een volgende maal beproefden wij de daling langs de Oostzijde; wij volgden een steenenstroom, die gedurig dreigde onder onze voeten omneer te schuiven; herhaaldelijk kwamen groote losgeraakte rotsklompen in onze richting omneergerold in razende vaart. Ook ditmaal verliep alles goed. De Moléson is echter zeer gemakkelijk te beklimmen langs

den Zuid-Oostenkant. De Fransche schilder Horace Vernet besteeg hem verscheidene malen.

Veel minder dan de Moléson is de Berrat. Het is de lievelingsberg van heel het Freiburgsche. Den ganschen zomer en 's Zondags vooral komt er een menigte wandelaars picnicken en alpenrösli zamelen! 's Winters zijn er de bezoekers zeldzaam. Toch trokken wij er Zondag na Zondag per skis op af. Het was er dan zoo zalig stil. In de sneeuw volgden we dan de sporen der vossen en dassen; soms zagen we gemsen en korhoenen. De Alpenhutten waren allen verlaten; en het werd een heerlijkheid er een warm vuurtje aan te leggen in den grooten haard om er uit te rusten na den urenlangen klimtocht. Terwijl het in de bewoonde wereld daaronder nu een droeve zonnelooze winterdag was met grauwe lucht, hadden wij hier de zon stralende over schitterwitte sneeuw. Onder ons lag de wolkenkudde, tot aan de Juraketen uitgevlokt; de omliggende bergtoppen staken er bovenuit als eilanden in een zilverzee. Dan gespten wij de skis aan en in dauwdeinende vaart wiegden we de diepte in met een gematigde snelheid van 50 Km. per uur. Het skirijden vergt durf, maar vooral oefening. Het is maar zaak de voeten goed tegen elkaar gesloten te houden, zoodat men op één enkel spoor blijft klieven; door de snelheid houdt men dan het evenwicht. Beginnelingen glijden altijd op dubbel spoor met uitstaande beenen om zoodoende op twee steunpunten te hangen; maar de lange sneeuwschoenen (minstens 1,75 m.) doen het minste verschil aan evenwijdigheid onmiddellijk uitgroeien tot twee onverzoenlijke richtingen. Wie meester is van zijn skis waagt zonder aarzeling snelheden van 80 km. per uur, hij kan sprongen van 60 m. door de ruimte doen en ongestoord weer verder voortglijden; door een behendige verplaatsing van het lichaamssteunpunt en de juiste schikking der skis kan men eensklaps pal blijven staan. Over deze wonderschoone sport wil ik later een woordje méér vertellen.

De moeilijkst te bereiken rotsgroepen van de Freiburgsche Alpen zijn de Gastlosen, een samenstel van grimmige naalden en nauwe passen. In de buurt liggen de Vanilnoir en de Dent de Brenleire, waar men in de Julimaand de edelweis plukt. Wie deze zeldzame bloemen vinden wil, trekke naar de bergen uit in het begin der week, nooit op 't einde; want dan komen de herders ze opzoeken om ze 's Zondags aan de bergbeklimmers te verkoopen! De blauwe gentiaan, de Alpendistel, de « alpenrösli » vindt men nog overal. Een der gemakkelijkste bergpartijtjes van de Gruyèrestreek is de bestijging van den Kaiseregg, nabij de Schwarzsee. 's Zondags is hier steeds veel drukte, en er wordt druk gebruik gemaakt van bootjesroeien en pic-nic.

Flinke wandelaars kunnen een uitstap ondernemen van de Schwarzsee naar de Karthuiserabdij van Valsainte en van daar verder langs Jaun (Bellegarde) naar Bulle.

Te Bulle bezoeke men het Musée Gruyérien, ondergebracht in de lokalen van het Hôtel Moderne. De verzameling van dit bezienswaardig regionaal museum is te danken aan de legaten van den publicist Victor Tissot, een Freiburger, schrijver van het bekende boek: « Voyages aux Pays des Milliards » en stichter van den zeer populairen Almanach Hachette. Hij stierf te Parijs in 1917. Elk jaar kwam hij zijn rusttijd doorbrengen in zijn geboortestreek en beijverde zich met de oudheden, kleedijen, schilderijen en archieven te verzamelen die betrekking hebben met de Gruyèrestreek. In het Museum vindt men een prachtig gepolychromeerd huisaltaar, afkomstig uit de woning van den nar Chalamala. Dezes portret maakt ook een der mooiste olieverfstukken uit. In een der zalen is het veel omvattend bibliographisch werk van Victor Tissot bewaard. Tusschen vele herinneringen uit zijn familieleven trekt een waterverfschildering vooral de aandacht; zij stelt voor den broeder van Victor Tissot in armaillikleedij. Deze vurige bergbeklimmer is vroegtijdig omgekomen bij 't plukken van edelweisjes.

Over Bulle is nog zooveel te zeggen dat mijn beschrijving langdradig zou worden indien ik naar volledigheid doelde. Maar alvorens dit stadje te verlaten, wil ik U even meenemen naar den grafsteen van den « Pauvre Jacques de Madame Elisabeth de France ». Jacques Boschung was een zoon van het dorpje Jaun (Bellegarde) en werd naar Montreuil bij Versailles geroepen om het pluimvee van Madame Elisabeth de France, zuster van Lodewijk XVI, te verzorgen. De jonge Zwitser leed er aan heimwee en Madame Elisabeth riep dan ook een meisje uit de Gruyèrestreek naar Montreuil. Het gevolg daarvan was dat de beide Zwitsers na de Revolutie als een gelukkig paartje terugkeerden naar Bulle. Maar dat de faam van deze twee menschen nooit verbleekte, is te danken aan eene romance « Le Pauvre Jacques , gedicht door de Markiezin de Travannet en veel gezongen in Gruyère. Misschien hebt u gelegenheid eenmaal in de Gruyèrestreek het wijsje mee te zingen; dat wensch ik U althans.

Edg. ERNALSTEEN

Onze Vlaamsche Molens

« Onze Vlaamsche Molens verdwijnen! » Toeristen, bewonderaars van ons landelijk schoon, al wie nog wat voelt voor het eigenaardige onzer streek vinden het jammer en betreurenswaardig.

Oh! onze mooie Vlaamsche windmolens! Ze hebben het penseel bekoord van onze Vlaamsche landschapschilders, door onze dichters werden ze bezongen; de volkspoëzie en de landelijke traditie zijn er vol van. Hoe sierlijk en lustig draaien hun steenroode wieken over de roode- en blauwe daken der hofsteden en de groenende boomen! Daar waar op een heuvel de bruinzwarte kar van den houten molen, of de massale witte kuip van den steenen molen zijn rustelooze wieken rondzwaait is er vreugde en leven in het landschap. Molen en kerktoren gaan samen : waar de molen ontbreekt is het Vlaamsche landschap onvolledig.

De vreemdelingen bewonderen onze molens en benijden ze ons. Maar helaas, eigen schoon wordt maar al te dikwijls niet gewaardeerd. Sinds een tiental jaren is er over onze streken een storm van vernietiging losgebroken die onze mooie karakteristieke Vlaamsche molens in puinen legt. Waar eertijds de lustig-zwaaiende wieken hun reusachtige kruisen op het blauwe van den hemel teekenden, staat nu een onooglijke onthoofde romp te treuren als een afgeknotte zuil op het kerkhof.

De kwaal heeft een grootere uitbreiding dan men wel denken zou. Alle gewesten van ons Vlaamsche land zijn door die vernielingswoede aangetast. Onze Noorderburen lijden er misschien nog meer onder dan wij. In zekere streken van Nederland ging het zoo bont dat de bevoegde minister er zich moest mede bemoeien om dat vandalisme te keer te gaan. Ten onzent zal men, ouder gewoonte, beginnen te handelen, als het te laat is.

Doch jammeren en zeuren kunnen hier niet baten. Er moet gehandeld worden, vlug en krachtdadig, willen we van onze molens nog redden wat er te redden is.

We moeten den toestand in al zijn naaktheid durven bekijken. Gevoelsredenen of esthetische motieven brengen weinig aarde aan den dijk en zullen de molens van den ondergang niet redden. De molenaar is zeker niet ongevoelig aan het landschapsschoon, en onttakelt hij zijn molen, dan is het met treurnis in het hart dat hij wieken en kap ziet verdwijnen. Maar gewoonlijk kan hij zich de weelde van esthetische bespiegelingen niet veroorloven. Voor hem is de molen een machien, het molenaarsambt een broodwinning. Verschaf den molenaar een deftig en winstgevend bestaan en de molens zullen nooit verdwijnen. Bij gevolg, wie ieveren wil voor het behoud onzer windmolens, moet eerst en vooral dezen praktischen kant der zaak beschouwen. Hier moeten we handelen gelijk een geneesheer : de oorzaken der kwaal naspeuren, en dan op die oorzaken het geneesmiddel toepassen.

MOLEN TE TOLLEMBEEK

Voor onze windmolens is de oorlog een droeve tijd geweest : honderden werden gesloopt of opgebrand. Betreurenswaardige ramp, en helaas, ook onherstelbaar!

Voor de molens die in zoo groot getal na den oorlog onttakeld werden is de oorzaak van hun verdwijnen elders te zoeken.

De molen heeft ruimte noodig, de wind moet ongehinderd zijn kracht op de logge wieken kunnen uitoefenen. Doch wat zien we? De ruimtezone rond den molen wordt gedurig enger en enger. Huizen, boomen en hoog struikgewas sluiten hem in langs alle kanten, en ontnemen hem zijn drijfkracht. Is het dan te verwonderen dat de molenaar zijn molen moet onttakelen en de windkracht vervangen door mekanische bemaling?

Ook de verouderde techniek onzer molens is niet vreemd aan hun verdwijnen. Het raderwerk is nagenoeg nog hetzelfde als vóór 300 jaren! Bij windstilte kan de molen geen werk afleveren. Daartegenover staat als een geduchte concurrent de motormolen die alle oogenblikken kan in 't werk gesteld worden, en de klanten vlug en op gestelden tijd kan gerieven. Voeg daarbij de hooge kosten van onderhoud en herstel, de verminderde graanteelt, het oprichten van eigene elektrische molens in de groote boerderijen, de samenwerkende maalderijen, en het zal niemand verwonderen dat vele molens vallen als slachtoffers van deze moderne economische en sociale toestanden. Is dan de toestand der windmolens hopeloos? Neen, neen! We kunnen onze molens nog redden van den ondergang, als we willen.

beoogt kan samengevat worden in deze enkele woorden : « de molens beschermen en verbeteren ».

Beschermen : Bij de bevoegde overheid aandringen tot het bekomen van beschermingsmaatregelen voor onze molens; bewerken dat het hinderend struikgewas verwijderd worde; voor zooveel de geldmiddelen het toelaten, bedreigde molens aankoopen of toelagen schenken tot herstel en onderhoud.

Verbeteren : prijskampen uitschrijven tot het verbeteren der techniek en doelmatiger gebruik der windkracht, en aanwenden der windkracht voor bijkomende doeleinden (andere dan het malen), zooals dorschen, zagen, waterpompen, enz., het zoeken naar een hulpkracht die bij windstilte kan ingeschakeld worden en zoo de concurrentie met motormolens mogelijk maken, enz., enz.

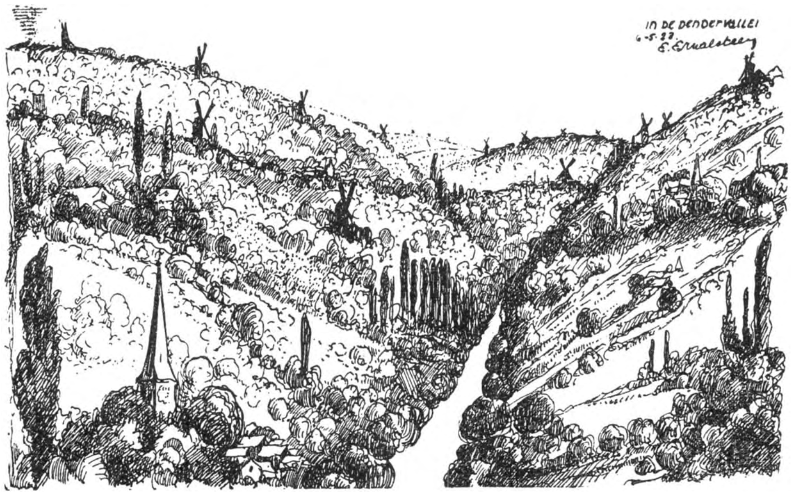

DE MOLENS IN HET LANDSCHAP

In Holland kwam in 1923 een machtige vereeniging tot stand, « De Hollandsche Molen » die zich als doel voorstelt het behoud der windmolens. Reeds honderden molens heeft zij van den ondergang gered, hetzij door molens die met vernietiging bedreigd waren aan te koopen, hetzij door bemoeiingen bij de overheid om ze te beschermen, hetzij nog bijzonder door de techniek der windmolens te verbeteren. Een dergelijke vereeniging hebben wij ook noodig. Wat de enkeling niet vermag, dat vermag de vereeniging. De V. T. B. zoude aan zijn roeping te kort komen, moest hij goedschiks onze karakteristieke molens laten vernietigen, en zoo ons Vlaamsche landschap laten onteeren, verminken, dooden. Daarom werd in den schoot van den V. T. B. een « vereeniging gesticht tot bescherming en behoud van onze Vlaamsche Molens ».

Het doel dat « Onze Vlaamsche Molens »

Dat hiertoe geld, veel geld noodig is, zal iedereen licht begrijpen. En het geld zal komen : daarvoor zullen de duizenden leden van den V. T. B. zorgen. Indien onze duizenden leden elk maar een paar frankskens storten op onze postcheckrekening dan konden we weldra onze werking krachtdadig inzetten en doordrijven. Werf leden, en beschermende leden aan voor « Onze Vlaamsche Molens ». Help ons bij het inventariseeren der nog bestaande molens en bezorg ons zoo mogelijk foto's, prenten en historieke gegevens.

Wie ons helpt en steunt zal een goed werk verrichten!

Bijdragen, inlichtingen, inschrijvingen te zenden naar secretariaat : Paardenmarkt, 70, Antwerpen.

Statuten en Huishoudelijk Reglement van "De Vlaamsche Molen„

Vereeniging tot behoud van Molens in Vlaanderen

STATUTEN :

Art. 1. - Doel en werkzaamheid der vereeniging.

De vereeniging stelt zich tot doel het behouden van molens, zoowel wind- als watermolens; dit hetzij om hun cultuur-historische waarde, hetzij om redenen van schoonheid van het landschap, waarin zij zijn geplaatst.

De vereeniging is gevestigd op den « Boukhoutmolen » te Hekkelgem en is genaamd « De Vlaamsche Molen », Vereeniging tot Behoud van Molens in Vlaanderen.

De Vereeniging is aangegaan voor een tijdvak van 29 jaar en 11 maanden aanvangende den dag der oprichting.

De Vereeniging tracht haar doel te bereiken door :

a) het maken en bijhouden van een inventaris van de in Vlaanderen aanwezige molens, met zoo mogelijk een beschrijving en een afbeelding van elk exemplaar;

b) het verzamelen van gegevens omtrent hetgeen voor het in stand houden van molens in ons land werd gedaan;

c) deskundig onderzoek naar de doelmatigheid der molens en advies geven bij eventueele plannen tot verbouwing of bij dreigende verandering en omzetting van windkracht in mecanische bemaling; met deze bedoeling wordt een technische commissie voor advies voorzien;

d) het in eigendom verwerven en exploiteeren van molens die bedreigd worden door afbraak of verbouwing, waardoor hun bestemming verandert;

e) door voordrachten en geschriften het publiek in te lichten omtrent het doel, dat de Vereeniging nastreeft;

f) het bijeenbrengen van gelden, noodig om het doel der Vereeniging te bereiken;

g) bemoeiïng bij overheid, vereenigingen en partikulieren in zake het behoud van molens; verstrekken zooveel mogelijk gratis van juridisch advies en bijstand aan de belanghebbenden;

h) alle andere wettige middelen, die het doel der molenaars Vereeniging kunnen bevorderen.

Art. 2. - Samenstelling.

De Vereeniging bestaat uit eereleden, begunstigende leden en gewone leden.

Art. 3. - Eereleden.

Tot eerelid kunnen benoemd worden personen, die zich jegens de Vereeniging of het doel, dat zij nastreeft, bijzonder verdienstelijk hebben gemaakt. Zij worden benoemd door de Algemeene Vergadering, op voordracht van het Bestuur.

Art. 4. — Begunstigende leden.

Begunstigende lid is eenieder, die de Vereeniging steunt, hetzij door een jaarlijksche bijdrage, hetzij door een gift in eens.

Het bedrag dier bijdrage of gift wordt geregeld bij huishoudelijk reglement.

Vereenigingen of afdeelingen daarvan kunnen ook begunstigende leden der Vereeniging zijn.

Art. 5. - Gewone leden.

Als lid kan ieder toetreden, die de Vereeniging wenscht te steunen. Men meldt zich daartoe aan bij den Penningmeester en betaalt een contributie, waarvan het bedrag bij huishoudelijk reglement wordt geregeld.

Ook vereenigingen of afdeelingen daarvan kunnen als lid toetreden.

Het lidmaatschap houdt op door het niet tijdig betalen der verschuldigde contributie of door opzegging minstens 3 maanden voor het eindigen van het vereenigingsjaar, of door een besluit, dat op de algemeee vergadering met ten minste 2/3 der stemmen werd genomen.

Art. 6.

Het Dagelijksch Bestuur heeft het recht, de toelating van een gewoon lid of begunstigend lid te weigeren. De afgewezene kan zich beroepen op de Algemeene Vergadering.

Art. 7. - Van de Correspondenten.

In verschillende deelen des lands worden, zoo mogelijk, door het Dagelijksch Bestuur, correspondenten benoemd, aan wie opgedragen wordt, het geven van inlichtingen omtrent de molens in hun omgeving.

Art. 8. - Van het Bestuur.

Het Bestuur bestaat uit minstens 11 leden, door de Algemeene Vergadering van eereleden, begunstigende leden en gewone leden, waarvan 8 gekozen uit de eereleden, begunstigende en gewone leden; de drie overige leden worden benoemd door den Vl. Toeristenbond.

De Voorzitter wordt benoemd door de Algemeene Vergadering.

Het Bestuur verdeelt zijn functies voorts onderling en benoemt uit zijn midden een Ondervoorzitter, Secretaris en Penningmeester, die met 2 andere leden uit zijn midden en den Voorzitter het Dagelijksch Bestuur der Vereeniging vormen.

Het Dagelijksch Bestuur vertegenwoordigt de Vereeniging in en buiten rechten.

Het heeft o.m. het toezicht op en het beheer over molens, die in het bezit der Vereeniging zijn, of waarover haar het beheer of het toezicht is opgedragen.

De werkzaamheden der afzonderlijke bestuursleden worden geregeld bij huishoudelijk reglement.

Art. 9. - Van de Vergaderingen.

Er wordt jaarlijks tenminste één Algemeene Vergadering van eere-, begunstigende- en gewone leden gehouden.

Art. 10. - Slotbepalingen.

Alle geschillen — zoo zij volgens de wet voor een scheidsrechterlijke beslissing vatbaar zijn — alsmede, in twijfelachtige gevallen, de uitlegging der Statuten, zullen door de Algemeene Vergadering worden beslist.

Mocht de Vereeniging worden opgeheven, dan zullen, behoudens de inachtneming van de wettelijke voorschriften, haar bezittingen worden aangeboden aan den Vlaamschen Toeristenbond, met de verplichting, de molens, die het bezit waren der Vereeniging, ongeschonden te bewaren.

Weigert de Vlaamsche Toeristenbond onder deze voorwaarden de bezittingen der Vereeniging te aanvaarden, dan worden zij aangeboden aan een vereeniging of rechtspersoon, die eenzelfde doel nastreeft, te bepalen door de Algemeene Vergadering.

Mocht zoodanige vereeniging of rechtspersoon die bezittingen niet aanvaarden, dan zal de Algemeene Vergadering van eere-, begunstigende- en gewone leden besluiten, wat met de bezittingen der Vereeniging zal geschieden en zij zal daarbij kunnen besluiten, dat de door de Vereeniging bijeen gebrachte verzameling wordt aangeboden aan het Rijk, om ze voor ondergang te behoeden.

Een besluit tot verandering der statuten of tot Ontbinding der Vereeniging kan alleen genomen worden op een opzettelijk daartoe belegde vergadering, als 2/3 der uitgebrachte stemmen zich ervoor hebben verklaard, mits de helft van het aantal leden aanwezig is.

Is dit niet het geval, dan wordt de beslissing tot een volgende vergadering uitgesteld, als wanneer besloten wordt, onverschillig het aantal der dan tegenwoordige leden.

Alles wat niet of niet voldoende in deze statuten is geregeld, wordt nader bepaald bij huishoudelijk reglement. Dit mag geen bepalingen bevatten in strijd met deze statuten.

HUISHOUDELIJK REGLEMENT.

Art. 1. - Het vereenigingsjaar loopt van 1 Januari tot 31 December.

Art. 2. - In de jaarlijksche Algemeene Vergadering brengt de Secretaris een jaarverslag uit over den staat der Vereeniging. Op dezelfde vergadering wordt de jaarlijksche rekening van den Penningmeester aan de goedkeuring der vergadering onderworpen.

Tot deze vergadering worden de eereleden, begunstigende en gewone leden minstens 14 dagen te voren behoorlijk op een door het Bestuur te bepalen wijze opgeroepen.

Art. 3. - In de jaarlijksche Algemeene Vergadering hebben de bestuursverkiezingen plaats.

Alle stemmingen over personen geschieden met gesloten briefjes. Ieder eerelid, begunstigend of gewoon lid, heeft slecht één stem. Vereenigingen of afdeelingen van deze, die tot de Vereeniging zijn toegetreden, brengen haar stem uit door haar afgevaardigde.

Art. 4. - Begunstigende leden betalen een contributie van minstens 20 fr. Gewone leden betalen een jaarlijksche contributie van 5 fr.

Art. 5. - De leden van het Bestuur hebben zitting voor 4 jaar en worden om de twee jaar voor de helft herkozen. De Vlaamsche Toeristenbond duidt de door hen te benoemen Bestuurs-leden eveneens om de twee jaar aan. Tusschentijdsche vacatures worden op de e. v. Algemeene Vergadering vervuld. Het Dagelijksch Bestuur wordt om de twee jaar door het Algemeen Bestuur herkozen.

Art. 6. - Het Bestuur vergadert minstens éénmaal per jaar, ter voorbereiding van de Algemeene Vergadering, ter bespreking van de belangen der Vereeniging en tot het nazien van de rekening en bescheiden van den Penningmeester over het afgeloopen jaar.

Art. 7. - Het Dagelijksch Bestuur vergadert zoo dikwijls als de Voorzitter of twee der leden het wenschen. Is dit laatste het geval, dan geven zij daarvan den Voorzitter kennis.

Art. 8. - Het Dagelijksch Bestuur behandelt alle zaken, de Vereeniging betreffende. Ook den aankoop of het pachten van molens.

Art. 9. - Over voorstellen tot wijziging van het Huishoudelijk Reglement wordt op een Algemeene Vergadering beslist bij meerderheid van stemmen.

De Toover der Bergen

De kennis van het gebergte is nog zeer jong. Tot in de voorlaatste eeuw waren de Alpen voor de menschen uit de vlakte en voor de geleerden niets minder dan een voorwerp van afkeer. De boeken behandelden dat « Terra Incognita » met allerlei scheldwoorden en lasterlijke verdichtselen. Men had het vroeger immer over « het vervloekte gebergte » alvorens men van hun « heerlijke wildheid » is gaan spreken. De schrijvers uit de XVIe, XVIIe en XVIIIe eeuwen hadden een zonderlinge verbeelding. Volgens hen was de heele streek van de Zwitsersche Alpen tusschen Linthal en de Gemmi slechts een « ononderbroken ijsschors ». De valleien noemden ze eenvoudig weg « beangstigende kloven, bevolkt met kwade geesten en draken van allerlei soort ». Enkele onder hen zijn zoo rechtvaardig geweest die soorten draken voor hunne tijdgenooten en nakomelingen nauwkeurig te beschrijven. Er waren er, volgens hun beweren : « gevleugelde draken, ongevleugelde draken,... en menschen zonder hoofd! » Met meer vergeeflijke onschuld heeft Tacitus ons ook wat willen wijs maken. Waar hij het heeft over Annibal's tocht, leert hij ons dat de veldheer dagen lang de Alp beklom alvorens het toppunt te bereiken. De man beeldde zich in dat men met een zeer grooten heuvel te doen had. Over het eigenlijk Alpensysteem wist men in vorige eeuwen nagenoeg niemendal. Over de bergbewoners daarentegen scheen men heel wat meer te weten dan thans. Zoo is er wel eens — (het is al vele eeuwen geleden, lezer!) — een plezierige Antwerpenaar naar Zwitserland gegaan en hij heeft dan zijn kostelijke aardrijkskundige memories in schrift vereeuwigd tot jolijt van heel het nageslacht.

De joviale Sinjoor vertelt : « dat hij ergens in Zwitserland een arm volk van bergbewoners aantrof, hetwelk, door zijn gedurigen omgang met het grazend vee, totaal de menschelijke spraak had verleerd! » De Antwerpsche visionnair kan zich troosten; hij is voorwaar niet de eenige fantast met wien de verlichte menschen van de XXste eeuw den draak kunnen steken. Schier al onze voorzaten hadden het geloof « aan een groote ijszee midden op het Europeesche vasteland; de hoogste bergtoppen vol eeuwigen sneeuw rustten op een pantser van ijzer en het gletscherijs was van onder hol; als een gewelf vlotte het op water ». In ieder geval zal de lezer wel zien dat de wetten der physica schromelijk veranderd zijn op betrekkelijk korten tijd! Maar in krasheid spant het volgende wel de kroon; het is een zet van een geograaf en het luidt : « Het Zwitsersche bergland is zoo bar als Groenland, een afschuwelijke wildernis, een vreeselijke sneeuwvracht; massas ijs rollen er tusschen de rotswanden, stijgen verder opwaarts (!) en storten in den afgrond terug. Verschrikking op verschrikking liggen er opgehoopt en de afgronden brullen elkaar met onzetting toe! » Na dergelijke tiraden is het begrijpelijk dat de menschen zich zoolang aan het gebergte hebben geërgerd en durfden spreken van « schandelijke afgronden ».

Allerlei ingebeelde gevaren hielden de nieuwsgierige avonturiers op afstand, want het heette steeds dat de kwade geesten zich te weer stelden tegen de menschen, dat zij schielijk groote kloven openden onder den voet der bezoekers, dat zij sneeuwlawienen en zwervende steenen uitwierpen en dat zij hen in de nevels deden verdwalen of hen duizelig maakten en hen van vermoeienis dwongen tot een slaap, waaruit geen mensch meer ontwaakt.

Lang hebben de geleerden er zoo maar op los gepraat. Pomponius Mela wist zelfs de Rhijn te verwarren met den Nijl! Wie de gedichten van Glarianus leest zal niet lang moeten zoeken om te weten wie de koning van de moppentappers zijn kan. Al die slimmerikken, welke over de drakensoorten nooit hadden kunnen zwijgen genoten een buitengewoon succes, wanneer men op zekeren dag de mammout-geraamten ophaalde in Lucern. Hoe werden dan ook de voorzichtige vroede raadsleden van die stad geprezen omdat zij veiligheidshalve den toegang tot het gebergte verboden hadden. De eerste nieuwsgierige, dien men van den Righi — tot aller verbazing — toch levend zag terugkeeren, werd veeleer geschuwd en verdacht dan geprezen omdat men hem geheime krachten toeschreef die hij slechts danken kon aan een bondgenootschap met den duivel.

De geheimzinnigheid van de kristalzoekers, die de vindplaatsen niet in 't openbaar gingen uitbellen, droeg er veel toe bij om de verbeelding van het volk te bevorderen : van daar die talrijke legenden over grotten met schatkamers en over uitgestrekte kristalmijnen.

Het was in 't jaar 1741 dat twee Engelschen, Whitman en Rostock een expeditie

waagden naar het verlaten dorpje Chamonix; voor die heldhaftige onderneming waren ze van hand tot tand gewapend; zij kampeerden onder een tent en stelden een menigte gewapende nachtwachten aan. Bij die gelegenheid was Rostock in « emir » gekleed. Maar ver heeft hij het niet gebracht; op 900 m. hoogte ontbrak hem de moed — of de adem — om hooger te gaan.

Aan de Saussure is het te danken dat de mensch zich met de bergen heeft verzoend. De hartstochtelijke natuurminnaars hebben er wondermooie bloemen gevonden; zij vonden er ook zuivere luchten, onvergetelijke vergezichten en een zonnevaart zóó gloedrijk dat men haar weerga te vergeefs zou zoeken in de vlakte. Men moet naar de bergen met eenvoudig gemoed, vroom als een kind dat alleen wil wezen om van hart tot hart te spreken met zijn Almoeder, de Natuur! Of Keizerin Josepha eigenlijk wel veel heeft te vertellen gehad blijft een raadsel. Zij ondernam een bergtocht van uit Chamonix, vergezeld van 68 gidsen die voor hare kostbare huid verantwoordelijk moesten zijn en evenzooveel muilezels, die belast waren met een aanzienlijken boedel fijne spullen... voor 't geval dat het de modemuze onderweg believen mocht een omkostumeering te eischen. Maar de berg, de wijze tuchtmeester bij uitnemendheid, geneest het sterfelijk schepsel snel van alle ijdelheden; hij erkent slechts waarheidszin en brengt alle snuf dadelijk tot rede. Wee den dwaze die zonder ernst tot de bergen gaat, geballast met conventies en dwaze modebezorgdheidjes. Is het juist die eenvoud misschien die zooveel koningen naar de bergen dreef om zich daar tijdelijk even te redden uit den dwang van hun droevig schijnleven? Daarboven klinkt de gelijkheidswet; alle bergbestijgers worden lotgenooten; het levensbehoud ligt er gebonden aan de eensgezindheid in willen en streven. Daarboven heeft de ruige berggids meer ontzag dan de verwijfde casinofat, dan de multimillionaire Yankee. Het grootsche romantisme van de bergstreken is zoo ongekunsteld gestijld dat het weldadig werkt op den meest nuchteren materialist. Hoe stemmig inderdaad als de herder in het avonduur boven op den bergtop den langen pijpvormigen schalhoorn aanstemt en over de wijde dalen de Alpenzegen uitroept.

Bij elken zomeravond ziet men op de Schänzli te Bern een sprakelooze menigte over de borstwering van het parktuintje geleund, onbeweeglijk uitstarend naar die verre blozende bergketen van Jungfrau, Eiger en Monch, die op den purperenden horizont hun volle schoonheid uitgloren met het vreemde inzachte schijnsel van Japaansche lantaarnen.

Dan gaat het zoet gedroom naar het sprookjesland verwijlen van de wollige edelweisjes en van de fraaie gentianen. Men weet het dat ginder ver de sierlijke en zeldzame mossen op de rotsen en in de ravijnen kleven. Men weet dat er de adelaars van de ongenaakbare klippen springen en met onbeweeglijk gespreide vleugelen soms uren verder zeilen, gedragen op den windstroom. Daar huppelen de steenbokken, voetvast, in kleine kudden rond op weg naar den bergpas, zoekend naar de zoutrantsoenen, die een jachtwachter regelmatig op dezelfde plaatsen komt neerleggen. Wordt de steenbok oud, dan verlaat hij de kudde, trekt zich terug naar de hoogere streken en blijft er op een scherpe rotsnaald soms uren lang eenzaam en onverstoorbaar de stormen trotseeren.

Violetblauw schijnt het sneeuwveld met den geluwen sneeuwbril te schakeeren; geluidloos en dof slaan de skis op de glinsterende sneeuwbaan. Men klimt de witte schoone ijskathedralen tegemoet. Van tijd tot tijd rollen zwervende rotsblokken klinkend naar de diepte heen, of breken vaste ijzelkorsten uit elkaar en een ontzettend gekraak wordt voortgeroepen van rotswand naar rotswand. Opgestapelde sneeuwbanken verliezen het evenwicht en donderen in stuiflawienen omneer.

Hoog, onkwetsbaar en ongekroond ligt de top in zijn majesteitelijk hermelijn gekleed, elementen, menschen en tijden te stout. Sinds duizenden eeuwen staan de spitsen onwrikbaar in den diepen hemel met klaarblinkenden ijskoepel te glanzen. Eens wilde de weerkundige Jansen er eene hut bouwen, maar de berg duldde geen heerschappij en hij heeft het observatorium met trage en zekere onverbiddelijkheid weer afgewenteld.

Grootsch en levend is het wezen der bergen. Hoe schoon een tocht ook aanvangen kan, snel wisselt het weder daarboven; uw lot is onzeker. Eensklaps betrekt de hemel met wolken, een razende wind steekt op. Men moet zich aan de rotsen vastklampen om niet te worden weggeslingerd. Het onweder breekt los. Het hagelgruis begint te vallen en de storm jaagt het u met geweld in 't gelaat. Het pijnt u als brandwonden. Maar « niet begeven » is het ordewoord : « Immer stijgen », « Excelsior! »

Maar de helling vermeerdert, men klimt door dichte nevelen voort. De handschoenen zijn vervrozen en scheuren open op de rotspunten; het tasten wordt onzeker. Dan strijkt men met de naakte hand langs ijsomkleede wanden, de versteven vingeren hebben geen zekerheid meer. Maar « immer voort » blijft het ordewoord, trots de afgronden die u aan-

gapen. Eindelijk bereikt ge een sneeuwvlakte waar ge tot aan den buik in de sneeuw zinkt. Men zoekt naar een hut... maar de nevel klaart niet op. Bij toeval vindt ge misschien de hut, maar zij is vol sneeuw tot onder den nok; er is veel windtocht, het brandhout is nat, de stikkende rook drijft u naarbuiten. Een windvlaag rolt wild en zegepralend het wolkenschot bijeen, het onweer is voorbij en rood schijnen de gletschers in de avondzon.

Maar weldra drijven de cumuluswolken weer tesamen. De nacht volgt; bij het trillend lantaarnlichtje zit de bergbeklimmer waakzaam en vereenzaamd, terwijl daarbuiten het onweer door de kloven fluit. Van tijd tot tijd een korte geheimzinnige rustigheid : de sneeuw daalt zacht met een stil geluid als van kleedergeruisch.

Bij dageraad vindt men alles ondergesneeuwd. De voetstappen zijn uitgewischt, de terugtocht ligt versperd. Men beproeft langs een bergenrij zijn pad te vinden; de sneeuw en de stuifhagel worden in den wervelwind opgejaagd. Een oogenblikje weer is de hemel rein. Maar aan den gezichteinder dreigt een zwart wolkje, waaruit straks een nieuw onweder openbreken zal. Snel naar de toevluchtshut! Want lang duren de Septembertempeesten, ja, soms wel dagen! De roode bliksem verlicht de sneeuwvlokken, het is alsof het over het gebergte bloedt...; de donder slaat de groote trom. De vermoeide en uitgehongerde reiziger zit bij een klein vuurtje in de hut en laat in zijn drinkflesch de sneeuw uitdooien tot drinkwater.

De derde dag drijft de honger en de wanhoop u naarbuiten. Stram van de koude, bedreigd met sneeuwblindheid gaat ge langs de verglaasde rotswanden aan 't dolen. Gij wilt terug... maar de hut vindt ge niet weer; het sneeuwgedwarrel maakt u duizelig. De avontuurlijke tocht duurt voort, de sneeuw bouwt een ijsharnas om uwe kleederen, die kraken bij elke beweging. Waarheen? Verloren! Elke stap in het onzekere blijft zonder zin; dan maar uitgeput inslapen op den sneeuw en nimmer ontwaken? Binnen een dertigtal dagen zal men u aan den voet van den gletscher weervinden in het dal... tenzij u eensklaps de redding weet en het blauwe rookwolkje ziet opkrinkelen uit een nabije, snel te bereiken Alpenhut.

Dit somber verhaal, mijn lezer, laat zich telken jare weer herhalen. Verleden jaar (in 1925) hoorden enkele bergtoeristen, die vernachtten in een Alpenhut van de Jungfrau, het hulpgeroep van verdwaalden. Maar zóó dicht was de nevel dat deze vruchteloos zochten naar het toevluchtsoord; 's morgends ging men op verkenning; drie uren lang kon men voetstappen volgen en dan vond men eindelijk op slecht 15 m. afstand van de hut de lijken van drie verdwaalde Italiaansche bergtoeristen.

Alle pracht en alle bergweelde van de ijswereld liggen bij Zermatt verzaamd. Hier reuzige rotsnaalden en duistere ravijnen, dàar verstarde ijsgolven en deinende sneeuwribben. De tooverachtige Matterhorn kapt zijn sterken arendsnavel op de lucht. Voor 't eerst werd deze grimmige spits bereikt in 1865, den 25 Juli, door den beroemden Alpinist Whymper, vergezeld van Lord Douglas, Hudson, Hadow en de gidsen Tangwalder van Zermatt en Michel Croz van Chamonix. Op den terugtocht gleed Hadow uit en sleurde Croz, Hudson en lord Douglas mee. De koord brak tusschen Douglas-Tangwalder; de vier ongelukkigen stortten in een afgrond van 1200 m. Op den gletscher vond men drie afschuwelijk verminkte lijken weer; maar dat van lord Douglas heeft men nu na 60 jaar nog altijd niet gevonden.

De vreemde gedaante van de Matterhorn wordt een wondere goudkegel in de avondlucht, een akelig schimmenbeeld in de schemering. Soms ligt hij geheel in wolkensluiers gehuld, soms praalt hij leliewit op een geluwgrijze sneeuwlucht, soms is hij op het middaguur als een glanzende diamant. Maar hoed u voor die liefelijkheid, het monster heeft al talrijke slachtoffers gevergd. In het muzeum van Zermatt blijven vele tragische getuigenissen bewaard van de berggevaren: gescheurde schoeisels, sneeuwbrillen, brevieren, rugzakken, alpenstokken, gebroken touwen. Naast den kerkmuur leest men op de grafsteenen de namen van Michel Croz en zijne gezellen.

Jaarlijks trekken er een vijftigtal karavanen naar den top van den Matterhorn. 's Morgends vroeg zijn ze al op weg en het gebeurt dat de bergtoeristen elkaar allen op den engen top ontmoeten ten getale van ongeveer 35 personen. Op den weg staan er drie hutten, waar koorden, kettingen en krammen voorradig zijn om de gevaarlijkste rotswanden te muilbanden. Men heeft er al eens aan gedacht een tandradbaan naar den top aan te leggen, maar de Alpenclubs hebben op staanden voet 30.000 handteekeningen verzameld om verzet aan te teekenen tegen dergelijken wansmaak.

Soms ligt de Matterhorn verblindend wit in de weerkaatsing van het middaglicht; hij laat zijn vlekkeloos bont uitvloeien over de gletschertongen, die uit den Gorner-ijsstroom vertakken, als 't ware omtralied met groenige tanden van albast.

Sinds koningen en staatslieden zich met de

bergtoppen gingen bezighouden, kwam het Alpenisme in zwang. Van belang waren drie bestijgingen, gedaan in 1910 : van Graaf von Hohenthal (Mont Rose); Graaf Versluys (Lyskamm) en van Dietrich Betman Hollweg (Matterhorn). Thans zijn de Alpenclubs en de toevluchtshutten zeer vermenigvuldigd; en men mag zeggen dat de ongevallen doorgaans slechts te wijten zijn aan roekeloosheid of onvoorzichtigheid. Het toeval heeft weinig schuld aan de betreurenswaardige gebeurtenissen. Daarom geldt deze raad : doe niets op 't wilde aan, zonder voorzorg of zonder voorafgaandelijke oefening, zonder kaart of gids, slecht uitgerust, bij ontij, ondanks mist of uur, luister vóóràl naar uw gids. Deze waagt zijn leven telkenmale dat hij met een vreemde den bergtocht onderneemt. De tarieven der gidsen verschillen gedurig; zij waren destijds in Zermatt 100 fr. (voor den Matterhorn; 100 fr. in Chamonix (voor den Mont Blanc) en 150 fr. te Feyèche (voor de Dent Blanche); men betaalde 180 fr. voor de Z'mutt (de gevaarlijkste tocht van gansch Zwitserland).

Nimmer heeft een gids zijn reiziger verlaten in 't gevaar. Men telt tegenwoordig drie scholen, waar de toekomstige gidsen hun stiel kunnen leeren : eene te Grindelwald (Berner Oberland), eene te Siders (in Wallis) en eene te Pontresina (Graubunden). Voor een andere gelegenheid zullen wij het Alpenisme uitvoeriger ter sprake brengen.

Wie uwer het bergsport wil aanvatten weze op zijn hoede. Men wordt geen Alpenklimmer in enkele dagen. Menigeen heeft zijn onbezonnenheid met den dood reeds betaald. En het gebeurt dikwijls in de zomerdagen wanneer het toeristenvolkje vroolijk jubelend en zingend huiswaarts keert dat men een zwarte wagen aan het bergtreintje ziet aangepikt, waarin de verongelukten naar hun vaderland worden teruggevoerd. Soms ziet men ook door den verrekijker dat men daarboven tusschen de scherpe rotspunten langzaam zwarte zakjes neerlaat, het zijn de overblijfselen van bergbeklimmers die ergens tragisch zijn omgekomen in het hoogland.

Edg. ERNALSTEEN.

Van het zeer degelijke tijdschrift *Furschungen und Fortschritte,* hetwelk drie maal per maand verschijnt en een ruim overzicht geeft van allerhande wetenschappelijke en technische aangelegenheden, kan de V.T.B. 500 *gratis-abonnementen* ter beschikking van zijn leden stellen. Zij die van deze eenige gelegenheid wenschen gebruik te maken, worden verzocht ons zoo spoedig mogelijk naam, adres en nummer van de bondslidkaart mede te deelen. Als vergoeding van onkosten storte men fr. 3 in postzegels b.v., voor drie maand (= negen nummers).

De Toren van Babel

De toren van Babel behoort tot de indrukwekkendste bouwwerken uit de Oudheid, en is — naar den naam tenminste — iedereen bekend door den Bijbel en de berichten van Herodotus waarin het belangwekkend gebouw als iets geweldigs wordt beschreven. Talrijke geleerden hebben er zich dan ook ijverig op toegelegd een voorstelling van dezen beroemden toren te geven. Zijn geschiedenis begint met de opkomst van de eerste Babylonische dynastie omstreeks 2150 v. Chr. Maar de leemen tafeltjes met spijkerschrift deelen slechts weinig mede over zijn ontstaan, vernieling en heropbouw. Pas in de zevende eeuw vóór Christus wordt de toren vernoemd. Sanherib van Assyrië vernielde hem in 689, maar zijn zoon Assarhaddon en zijn kleinzoon Assurbanipal bouwden hem, na 681, in zijn oude pracht herop. Door den krijg werd hij rond 650 andermaal vernie-

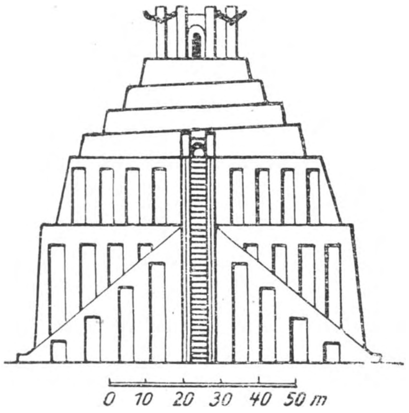

DE TOREN VAN BABEL

tigd, zoodat hij door de Nieuw-Babylonische koningen Nabopolassar en Nebukadnezar II opnieuw moest opgericht worden. Tijdens de overheersching der Perzen — 5e en 4e eeuw vóór Christus — geraakt hij geheel in verval. Tot Alexander de Groote, die van Babylon de hoofdstad van zijn wereldrijk wilde maken, de puinen deed opruimen om op dezelfde plaats een nieuwen toren te bouwen. Kort daarop stierf de koning echter. Zijn opvolgers, de Seleuzieden, brachten hun hoofdstad over naar Seleuzia aan den Tigris en zoo bleef de toren een puinhoop, welke in later tijd door de Arabieren, die de gebrande tegels best gebruiken konden, volledig werd gesloopt.

Terwijl de Deutsche Orientgesellschaft in Babylonië opravingen deed, vonden de As-

syriologen Meisner en Weiszbach de ligging van het monument in de Sachn-ruine terug, dank zij het herkennen van « de pan »; daarna werden onder de leiding der bouwmeesters Koldewey en Wetzel, de grondvesten blootgelegd. Deze grondvesten maten 91 - 92 m., de massieve kern uit klei en leem, 61 m. in 't vierkant, zoodat de bekleeding, in gebrande tegels, langs weerszijden, 15 meter bedroeg. Het gebouw was met een hoek naar het NNO gericht. De buitenwanden werden door twaalf pilaren gestut. In het Zuiden was echter een aanbouw aangebracht waarop, van het Oosten en het Westen uit omhoogloopend, een 9 m. breede trap naar boven voerde, daarbij rechtstandig daarop een even breede middentrap, « de steel » van « de pan », die van uit het Zuiden uit zestig meter van de bazis van den toren begon. Met deze gegevens kon de opbouw van den toren natuurlijk nog niet gereconstrueerd worden. In de koningsopschriften wordt de toren ge-

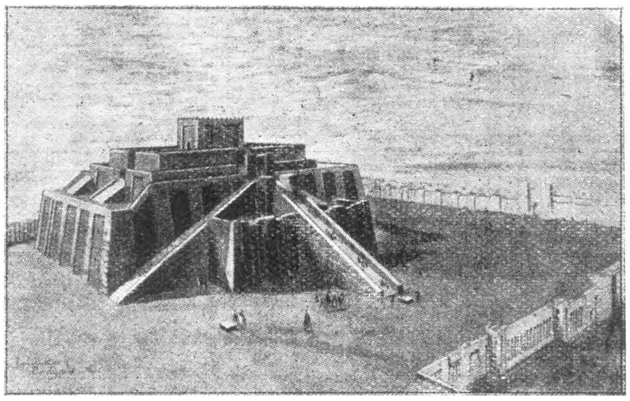

DE TOREN VAN UR

woonlijk maar terloops aangehaald. Maar de Engelschman Georges Smith ontdekte een leemen tafel waarop de toren beschreven stond. Deze tafel geraakte verloren en werd pas veertig jaar later, door den Franschen pater Scheil weer in 't daglicht gebracht. Deze in het jaar 229 v. Chr. beschreven tafel is, zooals op te maken valt uit verschillende aanduidingen, de kopij van een bouwbeschrijving van Assarhaddon; deze kopij is zeer lastig te ontcijferen omdat ze afwisselend Sumerische en Semitische uitdrukkingen bevat. Zoodat de vertaling in zekeren zin de oplossing van een raadsel werd. Naast de beschrijving van de heilige plaatsen van den tempel zijn ook de maten van den tempeltoren aangegeven. Volgens die gegevens telde de toren zes verdiepingen met, bovenop, den tempel. De afmetingen der verdiepingen b droegen, in meters omgezet :

1e verd. 90 m. lang - 90 m. br. - 33 m. h.
2e verd. 78 m. lang - 78 m. br. - 18 m. h.
3e verd. 60 m. lang - 60 m. br. - 6 m. h.
4e verd. 51 m. lang - 51 m. br. - 6 m. h.
5e verd. 42 m. lang - 42 m. br. - 6 m. h.
6e verd. 33 m. lang - 33 m. br. - 6 m. h.
tempel 24 m. lang - 21 m. br. - 15 m. h.

De toren was dus in 't geheel 90 m. hoog. Zijn tempel met blauwe, geglazuurde tegels bekleed, was versierd met hoorns die een metaalglans hadden, zooals uit andere teksten blijkt. Al stemden deze maten van de grondvesten (90 m.) met de door Koldewey gevonden maten overeen, toch moest nog zekerheid verkregen worden omtrent den opgang der trappen waarvan Herodotus schreef dat ze spiraalsgewijs opliepen en dat halverwege een rustplaats bestond, alsmede over het algemeen uitzicht van den toren. Meer licht verschaften eenerzijds de Fransche opgravingen van Place in het Assyrische Chorsabad waar de uit meerdere verdiepingen bestaande tempeltoren van een linksomheengaande oploop was voorzien, anderzijds de jongste gezamenlijke opgravingen van Woolley, voor het British Museum en voor het Amerikaansch Muzeum van Philadelphia in Ur, de vaderstad van Abraham. Een gelijkaardig alhoewel onduidelijk voorbeeld van een tempeltoren, had Hilprecht reeds in Nipur uitgegraven. Zooals in Babylon heeft de toren te Ur drie op dezelfde manier aangelegde trappen, waarvan de middenste tot boven den toren liep die hier echter maar 30 m. hoog is, terwijl de zijtrappen op de tweede verdieping eindigden, waar ze op de middentrap uitliepen. Eenige kleinere trappen leidden van de tweede verdieping naar de eerste. De toren had vier verdiepingen waarbovenop de tempel stond. De helling van de torenwanden was een nieuwigheid en gaf aan het geheel het uitzicht van een berg. In den tekst wordt

hij dan ook « berghuis » genoemd. De tempels nochtans hebben steeds loodrechte wanden, zooals de overige woningen : De toren te Ur is het werk van de Sumeriërs uit het midden van de jaren 2500, en dus een zeer oud type. Om zich een goed begrip te kunnen vormen van den veel jongeren toren van Babel, moet men rekening houden met andere monumenten en wel met de zoogenaamde Assyrische obelisken, hetgeen tot nog toe verwaarloosd werd. Deze obelisken zijn hooge zuilen met rechthoekig of vierkant grondvlak, op wier spits een tempeltoren met vier of vijf treden en hellende wanden, soms ook met links omhooggaanden oploop, afgebeeld staat, — zooals de toren van Chorsabad. Aan de hand van die gegevens kunnen wij den toren van Babel aldus reconstrueeren : De korte zijtrappen loopen tot op de eerste verdieping; de lange middentrap nochtans tot op de tweede, die 51 m. hoog is. Hier bevond zich de door Herodotus aangehaalde rustplaats en van hieruit daalde men langs een kleinere zijtrap naar de eerste verdieping. Boven deze tweede verdieping verhieven zich de door een linksopgaande wentelhelling omslingerde lagere verdiepingen tot aan het platform van de zesde verdieping waarop de spitstempel stond, die de cel van Mardoek en zijn gemalin Sarpanitum, hier als Erua vereerd, bevatte. Deze reconstructie heeft de Munchener bouwmeester Dombart reeds over 't algemeen nauwkeurig doorgevoerd. Ik zal ze evenwel met een reëel feit aanvullen, hetwelk n.l. hierin bestaat, dat de wanden van den toren schuin zijn, zooals de toren te Ur en de Assyrische obelisken aantoonen. Het latere Assyrische type met de wenteltrap werd boven het oude Sumerische type met de rechtopgaande trappen gebouwd. De toren van Babel is aldus een harmonische versmelting van het Sumerische met het Assyrische type. Zijne voor dien tijd ongewone afmetingen, de hoogte van bijna 92 meter, moesten inderdaad reeds in de Oudheid opzien baren, maar ook nog heden, nu men door de reconstructie het geheim van den legendarischen toren van Babel heeft ontsluierd, verwekt hij nog de grootste bewondering als een der monumentaalste bouwwerken aller tijden. (Forschungen und Fortschritte, 1 November 1926. - Lees op bladzijde 434, links onder, de voorwaarden om dit tijdschrift gratis te ontvangen).

Over Fotografie

Het lichtgevoelig materiaal

Het is algemeen bekend, dat men lichtgevoelig materiaal noodig heeft om te fotografeeren. Gewoonlijk is dit materiaal op een glazen plaat gegoten; in andere gevallen op celluloid of papier.

Alhoewel het vanzelfsprekend is, dat deze platen hoegenaamd niet aan het licht mogen blootgesteld worden, dan juist tijdens de belichting in de kamer, zijn er toch een heele boel menschen, die dat niet weten of beseffen. Het volgend verhaaltje is daar een bewijs van : Een dorpsfotograaf verzocht zijn naar de stad rijdend vriend een doos platen mee te brengen. 's Anderendaags ontving onze man de doos uit de handen van zijn dorpsgenoot, met de woorden : « Hoor eens, jongen, onderweg liet ik de doos vallen. Gelukkig is er geen enkele plaat gebroken; 'k heb ze een voor een nagezien en terug ingepakt. »

Met de behandeling van het lichtgevoelig fotografisch materiaal zij men uiterst voorzichtig. De doozen bevatten twee pakken van zes platen, elk in een zwart papier verpakt. Het is gewaagd, het deksel van de doos af te nemen in het daglicht, want het kan wel eens gebeuren, dat het papier aan een der hoeken gescheurd is, zoodat de platen geheel of gedeeltelijk onbruikbaar worden.

Besluit : de doozen alleen in de donkere kamer, bij rood licht, openen.

Laten we nu even de fabrikatie van fotografische platen in breede trekken weergeven. De emulsie, welke men op het glas giet, bestaat hoofdzakelijk uit broomzilver en gelatine. Om het broomzilver te bereiden, vermengt men water met broomammonium, gelatine, joodkalium, daarna nog met zilvernitraat. Die emulsie moet ongeveer een dag in een warme plaats rijpen, dit om de lichtgevoeligheid te verhoogen. Om snelwerkende emulsie's te bekomen, verwarmt men ze of voegt men er ammoniak bij. Als de emulsie afgekoeld is, wordt ze gezift, gewasschen en terug verwarmd, waarna ze op het glas gegoten wordt. Alles geschiedt in het donker, in stofvrije plaatsen en machinaal. Er zijn verschillende formules om platen te vervaardigen. De teknische details zijn hier natuurlijk weggelaten. Uitvoerige litteratuur vindt men in Eder's Ausfürliches Handbuch der Phot. - Halle/Saale, en in Ed. Valenta's Photogr. Chemie.

Door het langer rijpen der emulsie worden de zilverkorrels grooter. Bijgevolg heeft een

trage plaat een zeer fijnen korrel, terwijl een snelwerkende plaat een grover korrel bezit. Wanneer men een plaat zeer sterk wenscht te vergrooten, zal men dus een trage emulsie moeten gebruiken, daar bij een snelle plaat de korrel te duidelijk zichtbaar zou worden.

De lichtgevoelige emulsie's worden niet alleen op glas, maar ook op celluloid en papier gegoten.

Voor zijn negatiefmateriaal staat de liefhebber voor de keuze van platen of films. De film komt in den handel voor in twee verschillende soorten : rolfilm en platte film (filmpak). Een toestel voor platen laat ook het gebruik toe van filmpak, maar men heeft dan een bizonder chassis voor filmpak noodig. Toestellen voor rolfilm laten het gebruik van platen niet toe.

Nu zullen we even de voor- en nadeelen van beide soorten nagaan :

Platen. Voordeelen :

1° goedkooper;

2° meer soorten verkrijgbaar; verschillende emulsie's; voor elke soort van werk is er een plaatsoort;

3° blijven langer goed;

4° vergrooten gemakkelijker;

5° retouche gaat beter;

6° blijven steeds plat liggen in de chassis.

Nadeelen : 1° wegen zwaar;

2° breekbaar;

3° een donkere kamer is noodig om platen te verwisselen.

Films. Voordeelen : 1° zijn zeer licht;

2° onbreekbaar;

3° verwisselbaar bij volle daglicht.

Nadeelen : 1° brandbaar;

2° duurder dan platen;

3° er is gewoonlijk maar één soort van emulsie verkrijgbaar;

4° bij filmpak's ligt de film niet altijd plat in de chassis; dit is de oorzaak van gedeeltelijk onscherpe beelden.

5° in de baden rekt de film soms wat, met het gevolg, dat voor wetenschappelijk werk, b. v. fotogrammetrie, film niet bruikbaar is, tenzij met het gebruik van ingewikkelde herleidingen;

6° retouche is lastiger;

7° bij rolfilm moet men de zes of de twaalf opnamen te zamen ontwikkelen, onafgezien den verschillenden belichtingstijd, de onder- en de overbelichting;

8° film moet vóór een opgegeven datum ontwikkeld worden; niet lang houdbaar.

Als ik met m'n toestel op reis ga, neem ik een goed deel platen mee van verschillende soort, n.l. Filtered-Ortho, Anti-Halo voor gewone landschappen, en Sensima Orthochromatisch voor momentopnamen in duistere plaatsen, interieurs, boschzichten en voor snel bewegende zaken; de platen houd ik voor die opnamen, waaraan ik de meeste waarde hecht. Daarenbuiten neem ik een even groot deel filmpak mee, om de herinneringsfoto's te maken, de familiegroepen en om in te springen, in geval de voorraad platen uitgeput is. Op deze wijze is men onafhankelijk van een donkere kamer en beschikt men toch over een voldoend aantal platen.

Alhoewel men goede foto's te zien krijgt, met rolfilm gemaakt, kan ik deze niet aanraden, niet zoozeer om de film, als wel om het ontbreken van een matglas bij de rolfilmtoestellen; het nauwkeurig in- en scherpstellen is bij deze apparaten niet mogelijk.

J. DE MESSEMAEKER.

De Hagelberg te Beirendrecht

Beirendrecht, het fraai, typisch polderdorpje, ruim drie uur benoorden Antwerpen, is alom gekend door de bedevaart welke er ter eere van de Allerheiligste Maria heen gedaan wordt.

Op een kwartuur van het dorp ligt een zandplaat, voortzetting van het Kempische, die als het ware eindigt op een heuveltje, hetwelk sinds honderden jaren « de Hagelberg » wordt genoemd. Dat zandplekje trekt sedert eeuwen de bewoners der omliggende dorpen aan, want het staat bekend als een heilig oord alwaar het Maria bijzonder behaagt hare weldoende hulp te verleenen.

Ten jare 1732 bouwde de E. H. Verlinden, geholpen door zijn parochianen er een kleine kapel ter eere van Onze Lieve Vrouw. Midden in de bidplaats ziet men ten huidigen dage nog het gemetseld voetstuk, waarop in een kastje, met glas van voren, een beeld van de Moeder Gods staat. Talrijk waren de offergiften die het steeds versierd hebben op de meest nederige wijzen.

Nauwelijks was het kapelletje gebouwd of de inwoners van Beirendrecht en omliggende kwamen er Maria bijstand in hunne nooden afsmeeken, en weldra ondervond men, dat deze bidplaats Maria aangenaam was, want niet zelden gebeurden er miraculeuze genezingen en werden er op wondere wijze andere gunsten verleend. Het verhaal van deze gebeurtenissen verspreidde zich als een loopend vuurtje, maakte Beirendrecht op korten tijd vermaard en deed den toeloop van bedevaarders zoo aangroeien, dat men na weinige jaren genoodzaakt was de bidplaats te vergroo-

ten. Niet enkel meer uit het omliggende, maar tevens en meer nog van uit ver afgelegen plaatsen kwamen er pelgrims, zoowel afzonderlijk als in processie.

In het jaar 1745 heerschte er te Ossendrecht (Nederland) een besmettelijke ziekte onder het vee en bracht vele sterfgevallen meê. Ettelijke inwoners dier parochie, met stoffelijken ondergang bedreigd, kwamen toen Onze Lieve Vrouw van den Hagelberg smeeken, dat ze door hare voorspraak het onheil van hen zou afweren. Hun gebed werd verhoord en nog hetzelfde jaar, den 8 September 1745, feestdag van O. L. V.-geboorte, richtten zij een processie naar Beirendrecht in, om Maria hun dankbaarheid te gaan betuigen. Tot op heden onderhoudt Ossendrecht die jaarlijksche bedevaart. Tot op het einde van de vorige eeuw sloot het zich aan bij de processie van Hoogerheide en Woensdrecht. Ten jare 1763 werd de jaarlijksche bedevaart van Bergen-op-Zoom ingesteld en toen reeds werd die van Rozendaal geregeld ondernomen. Bovendien kwamen er eertijds nog processiën uit de volgende, meest Nederlandsche gemeenten : Wouw en Herrel, Oudenbosch en Hoede, Esschen en Nispen; Gastel, Tergoes en Zierikzee; Heusen; Santvliet, Stabroeck, Kruisweg en Lillo; Steenbergen; Halsteren; Kruisland en De Hoen. Het ligt voor de hand dat de bewoners van Beirendrecht ieder jaar het heiligdom op den Hagelberg in groep bezoeken.

In 1750 gewaardigde Paus Benedictus XIV den eersten aflaat toe te staan. In 1804 werd de termijn verlengd tot 3 dagen en eindelijk in 1842 vergunde Gregorius XVI hem voor geheel de octaaf.

De begankenis — zoo wordt de feestdag van 8 September genoemd — nam steeds in luister toe en jaarlijks kwamen er duizenden pelgrims uit vele gewesten.

Doch de Fransche Republikeinen, die op het einde van de 18e eeuw ons land overweldigden, verboden streng alle godsdienst-oefeningen. Gedurende die vreemde overheersching werd de Hagelberg weinig of niet bezocht, daarom echter niet vergeten; want pas waren die rampvolle dagen voorbij of de bedevaart werd als voorheen druk ondernomen.

In 1806 was de toeloop ongemeen groot op den feestdag en onder de octaaf van O. L. V. Een ontelbare menigte pelgrims — vooral uit Noord-Brabant (Nederland) en Zeeland — kwam er haar hulde bewijzen.

Natuurlijk bracht de Omwenteling van 1830 groot nadeel mede, daar ze voor de Nederlanders de landsgrenzen sloot en hen aldus belette vrij herwaarts te komen. Het duurde echter niet lang of de vrede werd geteekend en de bedevaart herkreeg haren vorigen luister.

Vóór eenige jaren wilde de Nederlandsche Protestantsche Regeering zich tegen de plechtige processiën van Noord-Brabant en Zeeland verzetten, doch de Katholieken deden hun recht gelden. Voor de rechtbank brachten zij in, dat ze reeds van vóór honderden jaren ter bedevaart togen en bijgevolg het recht van verjaring bezaten. Deze reden gaf hun dan ook het aloude voorrecht terug. En het aantal processiën vermeerderde gaandeweg. Antwerpen richt ieder jaar twee bedevaarten in.

In 1914 was de Wereldoorlog en wel in het bijzonder de Duitsche bezetting een beletsel voor de Nederlandsche bedevaarders, die gedurende die vijf lange jaren verhinderd waren hun hulde te komen brengen op den Hagelberg.

In 1919 zien we weder alles langzamerhand tot zijn vorigen toestand terugkeeren. Het aantal bedevaarten nam sindsdien ontzaglijk toe en kwantitatief wel zoodanig, dat men zich genoodzaakt zag in 1926 de bidplaats andermaal te vergrooten.

Dit werk werd uitgevoerd dank zij den E. H. Tielemans, geholpen door talrijke begiftigers, vereerders van O. L. V. Onze Lieve Vrouw-geboorte is de grootste feestdag, de drukste bedevaartdag voor Beirendrecht. Gansch het dorp geniet van deze plechtigheid en tal van Antwerpenaren komen er met hun kramen heen en maken er gedurende verschillende dagen goede commercie met de Nederlanders zoowel als met hun landgenooten.

C. ADRIAENSSENS (Beirendrecht).

Haagsche Brieven

In groote tegenstelling met België, is het leven hier allesbehalve vrij en gemoedelijk. Onze gesoigneerde Hofstad houdt zich correct, ja, bijna stijfdeftig en kan volstrekt niet dulden dat een vreemdeling, dus zeker niet dat een Hagenaar de regels der etiquette schendt. Hier heerscht die hoffelijke voornaamheid dat de heer steeds zijn dame vergezelt, zoodat men het als iets ongehoords beschouwt, wanneer een dame alleen café of restaurant binnentreedt. Dit past niet in Den Haag en geldt als onwelvoeglijk. Slechts in kleine melksalons is het haar mogelijk om zonder opzien te baren te verschijnen, doch iedere stand heeft zijn eigen kring.. Nooit zal men een werkman aantreffen in een groote inrichting, nooit een aristocraat in de kroeg of

bar waarin zijn mindere zich bevindt. Doch waar men ook komt, in zijn werkpak zal de arbeider zich nergens vertoonen; eerst gaat hij zich wasschen en goed kleeden voor hij uitgaat. Zoo ook de vrouwen uit de mindere stand. In België treft men deze nog wel aan met bonte schorten en slecht kapsel als zij in de bioscoop zitten, doch hier kleedt elk zich op, niet altijd mooi of met smaak, maar toch anders dan met de dagelijksche kleeren.

Etende menschen vindt men niet, tenminste niet op straat, dat zou alle perken te buiten gaan. De frîtes-wagentjes met de heerlijk bradende, knappende patatten uit België, vindt men hier bijgevolg niet. Hoogstens vindt men bij ons een appeletende straatjongen of een snoepend fabriekmeisje dat zich weinig aan de afkeurende blikken van het publiek stoort. Als men in Den Haag nog ver van huis af is en gaarne een kleinigheid wil gebruiken waarvoor men vlug een banketbakkerswinkel binnenwipt, dan nog is het een haast absolute onmogelijkheid het gekochte op te eten, daar zulks in het publiek te ongegeneerd staat en er maar weinig straten zijn waar men niemand ontmoet. Ik zelf heb dikwijls met een warm croquetje, puddinkje of gebakje door onze strenge stad rondgezworven tot ik eindelijk een stille donkere straat insloeg en een steenen trap opging om daar ongezien een en ander naar binnen te werken, maar zooals het altijd treft, gaat er dan plotseling een deur open waardoor ik in een breeden lichtbundel kom te staan en iemand mij met wijd-opengesperde oogen vol verbazing aangaapt.

De nuchtere doch fijnbeschaafde Hollander, die aan alle comfort is gewend, zal zich in het vrije België niet op zijn gemak voelen en er zich aan ergeren als hij 's morgens zijn kopje thee met suiker en melk niet op tijd heeft of wanneer men hem zijn geliefde middagkoffie in een glas opdient. Bier drinkt hij niet, althans zeer weinig, hoewel de werkman er wel voor zorgt zijn portie te krijgen.

Daar zijn echter ook Hollanders die het genoeglijk leven in België graag mogen, die zoodra zij in Antwerpen of elders aankomen, de Haagsche deftigheid als een lastige mantel van de schouders werpen en zich onmiddellijk aanpassen bij hun nieuwe omgeving.

Ik herinner me hoe ik laatst te Antwerpen heel genoeglijk een zakje frites stond te eten midden in 't publiek en ik dacht met een glimlach hoe Den Haag deze ongerijmdheid wel zou vinden.

Echter kwamen er ook zwarigheden voor, n.l. toen we alle koffiehuizen afliepen om een heerlijk kopje thee te drinken, doch deze nergens te krijgen was en bier er bij mij niet in wil, ik genoodzaakt was telkens weer lemonade te gebruiken, zoodat ik op één avond niet de zoo vurig begeerde thee, doch verscheidene lemonaadjes naar binnen had. Eén ding echter is zeker, de Hollandsche siroopen en champagne-siders kunnen niet wedijveren met de Belgische « Globe » van de Schweppes.

BEPPY PLANTENGA

Boekennieuws

KAN. Dr. J. LAENEN : *Geschiedenis van Mechelen tot op het einde der middeleeuwen.* Mechelen, Godenne, 385 blz., 40 fr.

Pas bracht Kan. Laenen ons zijne *Introduction à l'histoire paroissiale du diocèse de Malines,* en weer hebben we een ander standaardwerk van zijne hand : zijne « Geschiedenis van Mechelen ».

Waar hij ons deze geschiedenis geeft van de stad die hij kent van haar luisterrijke gebouwen tot haar uithoeken en straatjes, dan zou hij ons die geschiedenis ook schrijven met de diepe wetenschap welke hem kenmerkt, en met de liefde welke zijn hart koestert voor de oude aartsbisschoppelijke stad en haar vele herinneringen. Zoo ontstond dit prachtwerk.

Veel werd er reeds over Mechelen geschreven. Al de deeltjes van het eeuwenoude leven der stad werden één voor één ontleed door een specialist. Geen stad wellicht heeft een uitgebreide geschiedenisliteratuur gelijk Mechelen. Heel dat verspreid materiaal moest echter gekeurd en geschift worden, en samengebracht tot een levend boek, dat ons zou uitbeelden het Mechelen der middeleeuwen, het innerlijk voelen en leven eener Vlaamsche stad. En dat gaf ons Kan. Laenen.

Het *Woord vooraf* brengt eenige beschouwingen over het ontstaan van den naam « Mechelen », over de heerlijkheid Mechelen; alsmede de opvatting, indeeling en methode naar dewelke de studie is uitgewerkt.

Het eerste hoofdstuk handelt over de wording van de Heerlijkheid en over het ontstaan der stad : een zware brok voor ons, moderne lezers, die slechts een oppervlakkig begrip hebben van middeleeuwsche instellingen, en vooral niet op de hoogte zijn van de Vlaamsche technische terminologie.

Het tweede hoofdstuk vooral zal belangstelling wekken bij den Vlaamschen toerist. Het handelt over het Mechelsch stadsbeeld, het Mechelen der middeleeuwen, dat, de ver-

woestingen der moderne tijden ten spijt, heden nog terug te vinden is in den zoo karakteristieken bouw van de Dylestad, over haar ligging aan die rivier, de veelvuldige vlieten die haar doorloopen, de bruggen welke de straten verbinden, en rond de stad den geleidelijken aangroei der buitenwijken. Vooral zeer interessant is wat hier gezegd wordt over de perioden in de geschiedenis van het bouwwezen der stad. In de periode, gaande tot ongeveer 1470, wijdt hij zijne aandacht vooral aan de openbare gebouwen. Vanaf dezen datum tot in het begin der XVIe eeuw worden de grootsche heerenwoningen aangelegd. Na den vrede met den koning van Spanje, in 1585, geven kloosters in grooten getalle, en gebouwen ten dienst der geestelijkheid aan het stadsbeeld een nieuw, stil en ingetogen en eigen voorkomen. In de XIXe eeuw eindelijk, viert de burgerij hoogtij in het bouwwezen, gelijk op elk ander gebied. Heel dit programma wordt voortreffelijk uiteengezet in deze studie.

Verder gaat het over de Heeren van Mechelen, voornamelijk over de Berthout's, wier verleden zoo innig verbonden is aan de stad, en aan menig ander vlek uit de buurt; over de Bevolkingstoestanden en het stadsbestuur : poorterij en gilden, overheersching der volksklas en latere monarchistische reactie. Het hoofdstuk over Rechtsgebruiken en dat over de Openbare Lasten vormen eene diepe studie en stelselmatige uiteenzetting. Dat over het economisch leven levert een kijk op den middeleeuwschen handel en het ambachtswezen.

Eindelijk krijgen we een interessant hoofdstuk over het geestesleven : Wetenschap en Onderwijs, en de Schoone Kunsten. Hier vinden we, na eenige algemeene beschouwingen, een overzicht van den Mechelschen bouw in de XIIIe, XIVe en XVe eeuw, waarna al de geschiedkundige gegevens samengebracht worden over Sint-Rombout, de hallen, de beiaard, het Schepenhuis, enz., met één woord over al de kunstwaardevolle relikwieën van het oude Mechelen. (1)

De studie sluit met het hoofdstuk over het Kerkelijk en Godsdienstig leven te Mechelen. Hier o.m. vooral interessant de indeeling tusschen de kloosters spontaan uit het volk ontsproten, en de oorspronkelijk georganiseerde Mechelsche kloosters.

(1) Waarin jammer genoeg de anders zoo verdienstelijke schrijver enkele stijlcritische bokken slaat, waar hij het beproeft de bouwgeschiedenis der St. Romboutskerk even te schetsen. We kunnen ook niet nalaten de firma Godenne geluk te wenschen voor de keurige technische verzorging.

Door deze studie van Kan. Laenen, is Mechelen wellicht de eenige Belgische, Vlaamsche stad, welk zoo'n flinke monographie bezit : leerzaam en boeiend, wetenschappelijk en sappig verteld. Dààr leeren we Mechelen kennen, en langs Mechelen krijgen we een helderen kijk op vele gelijkaardige instellingen en kunstoverblijfselen uit andere gouwen van het Vlaamsche land.

Dit boek wordt dan ook iederen ontwikkelden Vlaamschen toerist warm aanbevolen, en zoo de prijs (40 fr.) te hoog schijnt, — ten onrechte echter, want we krijgen hier een flink boek, met de grootste zorg op helder papier uitgegeven, — dan is er wel een uitweg te vinden. Het Vlaamsch Historisch Boekenfonds (Ploegstraat, 23, Antwerpen) levert dit werk aan zijne inschrijvers, samen met de uitgediepte studie van Dr. Eug. Daniëls (over den inval der Hongaren in onze gewesten ten jare 954) tegen den lagen prijs van 30 fr.

Dr. A. E.

KARL MORNEWEG : *Führer durch Erbach im Odenwald.* — Uitgegeven door de Vereeniging voor het Verkeer te Erbach.

Er is thans geen land ter wereld waar zooveel doelmatige propaganda gevoerd wordt om het vreemdelingenverkeer te bevorderen als Duitschland. Dat blijkt eens te meer uit het hiervoor genoemde boekje, dat wij zooeven ontvingen. Een gids door het stadje, zijn geschiedenis, de verzamelingen in het slot en zijn omgeving, met 25 afbeeldingen en 2 plans. Dat in alle opzichten keurig werkje, stemt ons droevig, want het doet ons scherp voelen hoe pover het bij ons gesteld is inzake de bevordering van het toeristenverkeer door woord en beeld. Karl Morneweg's boekje, een model van typografisch werk en evenzeer als gids, is verkrijgbaar bij : Buchhandlung Fritz Mader, Hauptstr., Erbach i. O.

WETEN EN KUNNEN. — Uitgeversmaatschappij « Kosmos », Amsterdam.

Wij ontvingen van de uitgeversmaatschappij « Kosmos » de in de reeks « Weten en Kunnen » verschenen nummers 96 en 120, resp. J. Godefroy : « Het Terrarium » en R. M. v. d. Hart : « Planten in de vrije natuur ». Een echt toerist is ook een volbloed natuurvriend, en ieder natuurvriend moet deze twee boekjes bezitten. Beide zijn ze vlot geschreven en ruim van illustratie voorzien. Inhoud van nr. 96 : Het nut van een terrarium. De samenstelling. De inrichting. De beplanting. Plaatsing en verdere benoodigdheden.

Voederdieren. Het overwinteren. Het dierenleven in het terrarium. Het vuurpadje. De hagedis. Kikkers. De padden. De vuursalamander. Salamanders. De moeras schildpad. De hazelworm. De ringslang. De adder.

Inhoud van nr. 120 : De voornaamste kenmerken van eenige der belangrijkste plantenfamilies. Indeeling. Bevruchting. Langs den waterkant. Oude geslachten. Woekerplanten. Door de duinen. Berucht en beroemd. Plant of dier? Op den rand van een Zeeuwschen polder.

NIVELLES. — Bijzondere uitgave van « De Brabantsche Folklore », 208 bladzijden, 120 afbeeldingen, 9 luxe-cartons, fr. 15.

Deze prachtige monografie (spijtig op grauw papier) werd samengesteld door P. Collet, R. Goffin, Mme Tourneur, A. Brulé, J. de Borchgrave, P. Hermant, E. Despret, S. Bette en Ch. Gheude. Inhoud : De geschiedenis. De stad. De wapenschilden. De zegels. Het oud stadhuis, XIVe eeuw. Het kapittel. De stiftskerk der H. Geertruide. Romaansch beeldhouwwerk in St. Geertruida. De relikwiekas der H. Geertruida. De meesterwerken uit de XIVe eeuw in Ste Geertruide. De kam van Ste Geertruide en zijn symboliek. De Nijvelsche folklore. De Nijvelsche keuken. Het Nijvelsch gebak. Jan van Nijvel. De reuzen. De toren van Ste Geertruide. « Aclôt » de Nijvelsche bijnaam. Het zedelijk beeld van de bevolking. (Het boek is in het Fransch geschreven).

W. WEYGANDT : *Von den Alpen zur Atlantis.* — Uitgave Otto Meissner, Hamburg, 1925.

Een schat aan gedichten, reisherinneringen van een poëet die daarbij een filozoof en een universeele geest is. De Alpen worden ons geschilderd en wij worden meêgenomen over den Atlantischen oceaan naar Engelsch en Latijnsch Amerika. De hedendaagsche toestanden en politiek worden op een soms treffende manier uitgebeeld.

MONUMENTEELE KUNST IN HET VLAAMSCHE LAND.

Het Hoofdbestuur van het Davidsfonds stichtte in zijn vergadering van 16 Juni 1925 een driejaarlijkschen Vliebergh-prijs, ter nagedachtenis van wijlen Prof. Em. Vliebergh, zijn voorzitter, overleden den 6 Januari 1925.

Deze prijskamp wordt thans voor de eerste maal uitgeschreven.

Gevraagd wordt een vulgarisatiewerk over de *Monumenteele Kunst in het Vlaamsche land* gedurende een bepaald tijdperk of in een bepaalde streek.

Er wordt gewenscht een boek van 160-200 bladzijden der Davidsfondsuitgaven, met ontwerp van illustratie.

Daar het gaat om «vulgarisatiewerk» is het onnoodig er op te wijzen dat, bij de beoordeeling, de bevattelijkheid van den stijl eveneens in aanmerking komt. Dit wetenschappelijk boek weze dus ook een leesboek.

Aan den schrijver van het bekroonde werk, dat het volledig eigendom blijft van het Davidsfonds, en door deze vereeniging te gepaster ure zal uitgegeven worden in haar fonds, wordt een eereloon geschonken van 3.500 fr.

Handschriften in te zenden aan Z.E. Prof. Boon, Blijde Inkomststraat, 32, Leuven, uiterlijk tegen 1 Januari 1928, zonder vermelding van naam, doch aangewezen met een spreuk. De mededingers sturen afzonderlijk een gesloten omslag waarop dezelfde spreuk herhaald wordt, en bevattend de aanduiding van naam en adres van den inzender.

Men gelieve duidelijk te schrijven; best ware machineschrift.

De uitspraak zal bekend gemaakt worden langs de pers.

De besluiten der jury zijn onherroepelijk.

Niet gekroonde handschriften kunnen door de schrijvers terug afgehaald worden.

Indrukken over Vlaanderen ten tijde van Maria-Theresia

De ons, Vlamingen, niet onbekende Fransche schilder J. B. Descamps, maakte ten jare 1768 een reis door Vlaanderen en Brabant, een tocht van beteekenis, die hij later heeft beschreven in het zeer interessant boek *Voyage pittoresque de la Flandre et du Brabant.*

Descamps, schilder des Konings en lid van de Koninklijke Academie van Schilder- en Beeldhouwkunst, leefde van 1706 tot 1791; hij schreef, benevens het daareven vernoemd werk, *La Vie des Peintres Flamands, Allemands et Hollandais.*

Hij trad ons land binnen toen de glorieuse baroktijd zijn einde naderde en zich pas had laten gelden onder de gedaante van den weelderigen Rococostijl, toen, na een grauwe periode van verdrukking en oorlogsrumoer, ons land zich poogde te herstellen onder de regeering van Maria-Theresia en het goeverneurschap van Karel van Loreinen.

Het werk van Descamps bevat enkele interessante en wetenswaardige beschouwingen, die we hier, vertaald, laten volgen :

« Italië alleen kan het bij Vlaanderen halen waar het gaat om de kunstschatten die de kerken versieren. De schilderijen zijn meestal goed bewaard, alhoewel ik er gezien heb, welke op wraakroepende wijze gereinigd en hersteld werden.

» Ik kan niet met zekerheid zeggen waar de schilderijen die ik vermeld, zich thans bevinden. De hebzucht heeft er afgestaan aan vreemden, terwijl andere werden weggehaald om door minderwaardige vervangen te worden. Dit laatste euvel, een gevolg van gebrek aan smaak, is minder gevaarlijk. Men kan de doeken immers hun oorspronkelijke plaats teruggeven, wanneer eenmaal de menschen verstandiger geworden zijn!

» De kerken, op grootsche en indrukwekkende wijze versierd, zijn als monumenten van de reinste godsvrucht waarvan men, bij een bezoek, deelachtig wordt en die er voorzeker toe bijgedragen heeft om de grootste talenten te doen ontkiemen. De aanvulling en voltooiing dier tempels ten huidigen dage vertegenwoordigt den rijkdom van dit land, waardig door vreemde toeristen te worden bezocht.

» Over 't algemeen zijn de kerken ruim en opgetrokken het zij in gotische, het zij in moderne stijl. (Hiermee wordt natuurlijk de barokstijl bedoeld).

» Dit land vertoont waarlijk geen schrikwekkende schoonheden! Men treft er noch bergen aan, die hun kruin in de wolken steken, noch stortvloeden of watervallen, schrikkelijke plaag voor de bevolking. Neen, de streek is vlak, leuk doorsneden met kanalen die van nut zijn voor den handel en het reizigersvervoer. De steden en dorpen liggen zoo dicht bij mekaar dat men zich in één enkele groote stad zou wanen. De wegen zijn goed aangelegd en fraai beplant als mooie openbare wandelingen. De bewoners zijn zacht en innemend van aard; de eenvoudigheid hunner zeden, hun rechtschapenheid, gepaard met veel goede trouw, verdienen al ons vertrouwen. Tal van steden bewaren nog hun eigen privilegies, overblijfsels van het voormalig gemeenebest. De politie, ernstig en streng, waarborgt de veiligheid der wegen. Op de zeer vruchtbare velden heerscht nooit rust; de vlijt der landbouwers, gekend als vlugge en verstandige lieden, maakt van het meest schraal terrein goed produceerenden vruchtbaren grond; men kan best oordeelen over die menschen wanneer men nagaat met welken ijver ze hun land herstellen, zoo dikwerf aan oorlogen blootgesteld! Een jaar na den vrede zou men zeggen dat het land niets geleden heeft; de activiteit en behendigheid der bewoners herstellen onmiddellijk alles.

» Steden en zelfs dorpen zijn fraai gebouwd. De straten zijn breed en de lijnrichting laat over 't algemeen niets te wenschen; de huizen, groot en regelmatig gebouwd, komen goed voor; overal heerscht angstvallige zindelijkheid. Goten gaan het vuil water uitstorten in de vlietjes zoodat de straten steeds van alle vuilnis gereinigd zijn. Een plezierig schouwspel vol afwisseling is het voorbijtrekken van booten door vlieten en kanalen in de steden en op den buiten, roepend voor den geest den handel uit vroeger dagen van vollen bloei. Als handelscentrum heeft dit land de beste ligging in Europa. Er ontbreekt aan het volk slechts meer vrijheid om zijn nijverheid beter uit te baten. »

Maar al wat Descamps schrijft zijn geen lofwoorden! Hier volgt een niet heelemaal misplaatste kritiek, die alvast toepasselijk is op thans nog heerschende wantoestanden :

« Het is voor den weetgierige werkelijk onaangenaam te vernemen, dat van de drie of vier doeken, welke gedurende het jaar achtereenvolgens een altaar versieren, men er slechts één kan te zien krijgen; inderdaad, wanneer een der schilderijen zijn plaats heeft ingenomen worden de andere op een ongenaakbare plaats weggestopt; en heel dikwijls zijn de weggedoken doeken juist diegene welke bezienswaard zijn. Ware het niet beter, zoowel voor de belangstellenden als voor de schilderijen zelf, de doeken uit hun schuilhoek te halen om ze een goede bestendige plaats te geven in de kerk zelve?

Een ander misbruik, dat soms tot het onbetamelijke overslaat, is me ook opgevallen : daar het meerendeel der kapellen toehooren aan gilden of broederschappen, sluiten de bedienden dezer genootschappen de gordijnen of luiken der schilderijen en stemmen er eerst in toe ze te openen wanneer U hen het bedrag, waarmee ze U getaxeerd hebben, in handen hebt gestopt. Ik heb er gezien die de luiken dicht deden wanneer ze bezoekers zagen aankomen! Vaak gebeurt het dat de kuntsliefhebbers, tot hun groote spijt, onverrichterzake moeten terugkeeren, wegens de afwezigheid van degenen die met zorg wegstoppen wat gemaakt is om bewonderd te worden door hen die geleid worden door godsvrucht en belangstelling. Ik richt deze klacht tot de menschen met goeden smaak en tot de Openbare Besturen, opdat dit misbruik, indruischend tegen hun gevoelens en tegen den kunstsmaak, een einde zou nemen. Een schilderij dient slechts gevrijwaard tegen de zonnestralen; het zou dus volstaan een gordijn te hangen voor het venster dat de zonnestralen doorlaat. »

We maken van deze gelegenheid gebruik om, evenals Descamps het deed in de XVIII. eeuw, protest aan te teekenen tegen deze zoo te betreuren toestanden, welke al te dikwijls aan afzetterij grenzen. We vragen, zooals den Franschen kunstenaar, dat de Openbare Besturen er zorg zouden voor dragen dat de kunstvoorwerpen, welke onze kerken en musea sieren, te allen tijde en kosteloos voor alle belangstellenden zouden worden tentoongesteld.

L. DE BRUYNE

Glasgow en de Clyderivier

Alhoewel niet de hoofdstad, toch is Glasgow de grootste stad van Schotland.

Nu is het een grootstad met meer dan een miljoen inwoners; vóór twee eeuwen was het enkel een gemeente. Haar snelle groei en huidige voorspoed heeft zij aan vele oorzaken te danken.

Glasgow is gelegen in een zeer rijk kolengebied op den oever van een belangrijke, hoewel niet zeer lange rivier, die de stad met al de handelsplaatsen der wereld helpt verbinden.

Men zegt, dat de geschiedenis van Glasgow die harer rivier is. Inderdaad, de ontwikkeling der stad hangt voornamelijk af van de uitbreiding der Clyde-rivier en deze heeft een belangwekkende geschiedenis. In de oude tijden was de Clyde niet geschikt voor de scheepvaart, om haar geringe diepte. Daarom werd de haven van het stadje Irvine, gelegen bij de zeekust van Ayrshire, door de handelaars van Glasgow alls haven benuttigd, en de handelsprodukten werden over de veertig kilometers tusschen Glasgow en Irvine, door lastpaarden vervoerd.

In het jaar 1620 begon de haven van Irvine te verzanden. De handelaars van Glasgow waren dus genoodzaakt een andere degelijke uitvoerplaats te kiezen. Zij vonden die echter niet, en op het einde van 1668 kochten zij een stuk grond bij de uitmonding der Clyderivier, en spoedig werd een nieuwe haven gebouwd, terwijl eveneens een stadje ontstond, dat men Port Glasgow noemde. Bij Port Glasgow werden de groote schepen uit die dagen ontladen, en tusschen deze plaats en Glasgow werden de vrachten vervoerd, soms met lastpaarden en wagens over het land, ofwel met kleine vrachtschepen op de rivier. Maar de handelaars van Glasgow begrepen weldra, dat de dringende noodzakelijkheid voor de ontwikkeling en het welslagen van hun bedrijf was, de groote schepen tot Glasgow zelf te doen varen.

Voor de verwezenlijking van dit plan bestonden echter vele hindernissen, want de rivier zat vol zand en op sommige plaatsen bevonden zich in de vaargeul groote hoeveelheden keisteenen. Men moest die steenen verwijderen door ontploffingen, hetgeen meer dan twee en dertig jaren in beslag nam, tot eindelijk geen rotsen meer op den bodem bleven. Van tijd tot tijd diepte men de vaargeul uit, en thans kan men zelfs de grootste schepen bouwen op de werven van de Clyde, om ze dan in de rivier te water te laten tot aan de zee zelf. Hierdoor werd de Clyde, voorheen een ondiepe zalmrivier, nu een der belangrijkste waterwegen der wereld.

Met de Clyde groeide ook de stad Glasgow en hare bevolking. Nu is zij het centrum van groote nijverheden, scheeps- en lokomotievenbouw, herstellingswerkplaatsen en groote fabrieken met allerlei bedrijf.

R. V. E.

Over enkele merkwaardigheden te Antwerpen

Wanneer wij de rubriek *Bondsleven* inzien, dan valt het ons op dat bezoeken aan Antwerpen geregeld op de dagorde staan. De Gentenaars trekken bijna iederen Zondag, soms met twee-, driehonderd man naar de Scheldestad. Maar ook vanuit verschillende andere gemeenten trekken velen er naartoe. 's Morgens komen ze er toe en in den avond van denzelfden dag gaan ze al weer terug naar huis. Ze hebben dan muzea bezocht, een wandeling door de stad ondernomen, van een goed middagmaal genoten, dikwerf een boottocht in het havengedeelte gemaakt of een merkwaardige fabriek in oogenschouw genomen en negen keer op de tien wonen ze, om den dag te sluiten, nog een opvoering bij in den Koninklijken Vlaamschen Opera. Dat alles gebeurt altijd aan zeer voordeeligen prijs en... maar hierover zullen we niet langer uitwijden. Zij die in deze bezoeken aan Antwerpen belang stellen, hoeven slechts de reeds genoemde rubriek *Bondsleven* in te zien om er meer van te weten. Thans willen we, ten gerieve van de bezoekers, enkele lijnen wijden aan eenige merkwaardigheden te Antwerpen :

HET STEEN. — Omtrent den oorsprong en de stichting van Antwerpen bestaat geen zekerheid. Zulks geldt ook voor het Steen, al houdt men het er voor, dat dit sombere, grijze gebouw, hetwelk in de geschiedenis van Antwerpen een aanzienlijke rol heeft gespeeld, de

kern is van de Scheldestad, dat zij aan dien eertijds én in legende én in werkelijkheid zoo geduchten burcht haar ontstaan zou te danken hebben. Vóór dat het Steen tot Museum van Oudheid werd ingericht, was het, doorheen de eeuwen, opvolgenlijk : burcht of sterkte, gevangenis, nijverheidsinrichting, vischmarkt (de kelders). De eerste burcht werd in de jaren 800 door de ruwe Noormannen verwoest. De vandalen zelf bouwden evenwel, op dezelfde plaats waar de oorspronkelijke geduchte sterkte verrees, een nieuwen burcht waarvan nog overblijfselen kunnen aangewezen worden. Op last van Keizer Karel V voerden de twee befaamde bouwmeesters de Waghemakere en Keldermans die in Antwerpen menig bouwkundig juweel schiepen,er groote veranderingswerken aan uit. Tijdens de droevige periode van godsdienstvervolging en bloedraad was het Steen een der voornaamste hoofdkwartiers der Inquisitie. In het huidig Museum vindt men nog menig voorwerp dat in die sombere tijden, soms onafgebroken, zijn vreeselijk werk tijdens de folterprocessen heeft uitgevoerd. Verder vindt men er nog merkwaardige verzamelingen : munten en penningen, vaandels, wapens, muziekinstrumenten, meubels, kleedij, fragmenten van verdwenen architectuur, folklorische voorwerpen, enz. Op het einde der 19e eeuw werden sommige deelen heel en al vernieuwd. De tijd zal zich hier moeten doen gelden om de storende disharmonie tusschen oud en nieuw uit te wisschen. Boven den steenen boog, aan het einde der helling naar den hoofdingang ontwaren wij het beeldje, door de eeuwen verweerd en door menschenhanden afgeschaafd, van Semini, een afgodje. Vandaar het spreekwoord « Semini's Kinderen », doelend op de « Sinjoren » (spotnaam van de Antwerpenaars, bewaard uit den tijd der Spaansche overheersching).

HET VLEESCHHUIS (Muzeum).— Wanneer wij, langs de steenen helling, het noorderwandelterras bij de Schelde verlaten, dan kunnen wij, over het Steen, de trappen beklimmen welke zich op twintig pas, links van ons bevinden. In het midden van de twee trappen zien wij het bronzen borstbeeld van den Antwerpschen 17e eeuwschen dichter W. Ogier. Een honderdtal meter verder bevindt zich het Vleeschhuis, in de oudste stadswijk van Antwerpen. Het werd gebouwd voor rekening van de beenhouwersgilde. De beenhouwers stelden er hun waar te koop en kwamen er iederen dag mis hooren. Niettegenstaande het bijna 450 jaren getrotseerd heeft en thans door oogen aanschouwd wordt welke niets ongewoons meer aan reuzenmonumenten vinden, toch wekt het Vleeschhuis ontzag. Doet het zulks door zijn ouderdom? Doen de eenmaal zoo machtige gilden zich op deze wijze nog gelden? Of is het het stoute oprijzen van de hooge muren in nederigen baksteen? van de vier zeshoekige torentjes op de hoeken en van den voorgevel welke zelf als met een torenspits bekroond is? Het is waarschijnlijk omdat die stevige ouderling zich zoo trots verheft boven zijn schamele omgeving van wankele huisjes, armelijke winkeltjes en sjofele menschen. Het Vleeschhuis is sedert lang geen gildenhuis meer, al heeft men er tot voor kort nog vleesch verkocht. Thans is het eigendom van de Stad. Het is nu tot museum van oudheden en kunstnijverheid ingericht. Men vindt er de meest verscheiden antikwiteiten, voorwerpen gebruikt door huismoeders van vóór twee-, drie- en vierhonderd jaar, zoowel als relikwieën welke bij den Egyptoloog de grootste belaangstelling zullen wekken. Verder vindt men er meubels, zilvergelei- en gleiswerk, kristal, wapens uit alle gewesten, schilderijen, enz., enz. Kortom : dit museum is het bezoeken overwaard.

DE DIERENTUIN is voorzeker van het allerinteressantste dat men te Antwerpen bezoeken kan. De inrichting is groot en degelijk, de verzameling dieren ongemeen rijk. — Onder de vele pracht-exemplaren van wilde en zeldzame dieren in deze fauna aanwezig, stippen wij aan : chimpanzé's, berggorilla's, een reeks zeldzame Kongoleesche langstaartapen; nijlpaarden; groote en kleine Kongoleesche olifanten; Europeesche en Amerikaansche bisons; een reeks Afrikaansche antilopen; leeuwen, tijgers, jaguars; kanguroe's, enz., enz. — De Dierentuin beslaat een oppervlakte van nagenoeg 100.000 vm. Natuurlijk is deze ruimte niet geheel door kooien ingenomen; de beplantingen, welke steeds zeer keurig en streng onderhouden zijn en in den zomer op zichzelf een aantrekkelijkheid vormen, zijn er in begrepen. Vinden wij in den hof bloemen allerhand en zeldzame boomsoorten, hier en daar ontwaren wij nog beeldhouwwerk van groote meesters : « Darwin » en « Prometheus » door Jef Lambeaux; « Indiaan van de jacht terugkeerend » en « Indiaansche ruiter door Jaguar aangevallen » door Jos. Geefs. De drie groote dierengroepen bij den ingang zijn van Josue Dupon. — Men kan zich een denkbeeld vormen van de grootsche opvattingen door de inrichters uitgewerkt, wanneer wij hier enkele afmetingen van kooien en stallen laten volgen : De groote vogelkooi, waarin een ongemeen rijke verzameling pluimgedierte ondergebracht is, heeft een omvang van wat minder dan 30.000 M3.

(55 m. lang, 20 m. breed, 18 m. hoog). — Leeuwenpaleis : 80 m. lang, 22 m. breed. Het Feestpaleis beslaat een oppervlakte van 4.000 vm. — Het Aquarium alleen (1,260 vm.), opgericht naar de plannen van bouwmeester Em. Thielens, is een bezoek aan den Dierentuin overwaard. Bij een eerste bezoek zal het Aquarium u voorzeker in een ongewonen gemoedstoestand brengen : het is er vooreerst uiterst belangwekkend en alleszins nieuw — maar de groen-blauwe aquaria met hun zachttintige, zeer vlugge of aartsluie vischgedaanten, brengen de in de schemerige zaal fluisterend voortschrijdende bezoekers in een droomerige, feeërieke stemming.

Het voeden der dieren wekt steeds groote belangstelling. 's Zomers worden de zeeleeuwen gevoed om 16 u., 's Winters om 15½ u. De groote roofdieren, respectievelijk om 17 u. en 16 u. Het voedsel voor de dieren vergt een jaarlijksche uitgave van bijna 350.000 fr. Aankoop dieren : 150.000 frank. Onderhoud Aquarium, voedsel voor en aankoop van de visch : 80.000 frank. Verwarming, water, licht : 260.000 frank. Personeel : meer dan 800.000 frank. Totale jaarlijksche uitgave : ongeveer 3.000.000 frank. (Opgaven 1924).

De KONINKLIJKE VLAAMSCHE OPERA is een van de schoonste en ruimst gelegen gebouwen van Antwerpen, met den voorkant op de Frankrijklei uitgevend. Zijn afmetingen zijn grootsch, de inrichting rijk en modern. Het tooneel is 24 m. breed, 17 m. diep en heeft een doekhoogte van 12 m. De tooneelhoogte van de bevloering af tot de zoldering is 25,50 m. Bruikbare tooneeloppervlakte : 264 vm. Aantal zitplaatsen : 1500. Wanneer wij hieraan toevoegen, dat aan het eigenlijk schouwburggebouw een nevenpand grenst, waarin ondergebracht zijn een overgroot schermenmagazijn, werkplaatsen voor dekorschilders, schrijnwerkers, smeden, enz., en dat de plans der tooneelmachinerie van denzelfden ingenieur zijn die het technisch werk uitvoerde in den heerlijken schouwburg van den ex-Prins Regent van Munchen, dan mogen wij de K. V. O. gerust een der grootste en volmaaktste instellingen van dezen aard in Europa noemen. Bij een bezoek aan de K. V O mag men vooral niet nalaten de merkwaardige plafondschilderingen te bewonderen van den Antwerpschen meester Vloors. — Er worden opgevoerd : opera's, zangspelen en balletten. Benevens de drie orkestmeesters telt het orkest 55 musici; het zangpersoneel 28 dames en heeren; het balletkorps plus minus 20 dansers en danseressen; het koorpersoneel 62 leden.

PALEIS VAN DEN KONING. — Stilaan verdwijnt van Antwerpens voornaamsten verkeersader, de eene oude woning na de andere om plaats te maken voor geweldige bankgebouwen, handels- en vermaaksinstellingen. Een van de gebouwen die wel het langst aan deze niets ontziende slooping zullen ontkomen is het Koninklijk Paleis, door den Antwerpenaar altijd « het Paleis van den Koning » genoemd. Er zijn voor dat behoud twee redenen : 1) omdat het het Paleis en 2) omdat het een der schoonste woonhuizen van ons land is. — Alhoewel het niet bijzonder treft door reusachtige afmetingen en niet opvallend koninklijk van uitzicht is, moet men bij aandachtige beschouwing van den gevel bekennen, dat men voor een monument van allereerste kunstgehalte staat. — Verschillende befaamde personaliteiten waren er eigenaar van of hebben er zich in gevestigd. — Het werd gebouwd voor rekening van Jan van Susteren, Heer van 's Gravenwezel. In 1812 kocht Napoleon deze prachtige woning voor de som van 170.000 fr. De groote Keizer wilde er zijn woning van maken en liet er daarom aanzienlijke veranderingswerken in uitvoeren. De veldheer stelde in Antwerpen niet weinig belang en moet zich voorzeker voorgenomen hebben dikwijls in het Paleis te vertoeven. — Na Napoleon's val in 1815 diende het, tot in 1830, als woning van het Huis van Oranje. Krachtens de wet van 28 Februari 1832 beschikt er thans de Koning der Belgen over. — Toen in 1889 de Shah van Perzië binnen de Scheldestad verbleef, waren hij en zijn gevolg in het Paleis gevestigd.

Bouwmeester : Van Baurscheit. — Opgericht in 1745. — Schelp- of Pompadourstijl.

E. VAN HEMEL.

Nieuwtjes

Dezer dagen vond te Praag een zitting plaats van het Comité Exécutif de l'Alliance Internationale de l'Hotellerie. Aan deze zitting nam ook België deel. Waren verder nog vertegenwoordigd : Duitschland, Engeland, Frankrijk, Italië, Japan, Nederland, Tjeko-Slowakije, Vereenigde Staten van Amerika, Zweden en Zwitserland.

Een reeks getroffen besluiten zijn zeker in het voordeel van het reizend publiek. Een algemeen Bulletijn zal uitgegeven worden met het oog op het onderling bekend maken van de nationale ondervindingen. Men houdt het er voor dat het uitgeven van dit bulletijn een stevigere organisatorische werking voor gevolg zal hebben in de landen waar de hoteliers-vereenigingen nog niet sterk genoeg staan. Een bijzondere lans werd ook gebroken voor internationale ruil van hotelpersoneel. De eerstvolgende bijeenkomst van het Comité Exécutif zal in 1927 te Stockholm of te Venetië plaats vinden.

In Waldshut werden tusschen het Glockenhof en Bruckhaus twee Romeinsche huizen uitgegraven, wier muren tot 90 centiemeter dik en 10 meter lang zijn. (R. D. V.)

—

In verschillende bladen was in de jongste dagen herhaald spraak van een schilderij, hetwelk door het gemeentebestuur van Diest voor grof geld op de markt zou worden gebracht. Een Antwerpenaar zou er tot 700.000 fr. voor geboden hebben. Wie over dit schilderij meer wensch te vernemen, leze in « De Toerist », jaargang 1926, op bladzijde 228 het opstel van Pol de Mont : Een onbekend schilderij : « Het laatste Oordeel » in de Trouwzaal ten stadhuize (van Diest). Op bladzijde 229 is een reproductie van het schilderij te vinden.

—

Sicilië en het vasteland van Italië zullen door middel van een tunnel verbonden worden. Een tunnel tusschen Antwerpen-Oost en Antwerpen-West schijnt tot de onmogelijkheden te behooren.

Wegenis

PROVINCIE BRABANT. — Brussel, 13-11-1926 (officieel). — Sedert 15 November j.l. en tot 15 Januari 1927 is het verkeer onderbroken over het gemacadamiseerd gedeelte van de Vilvoorden-laan, rechts van den steenweg op Machelen. Gedurende deze periode is het verkeer mogelijk langs den steenweg van genoemde laan.

PROVINCIE NAMEN. — Dinant, 20-11-1926 (officieel). — Uit hoofde van herstellingswerken uit te voeren aan de brug over het Eau d'Heure te Baillonville, is het verkeer voor alle voertuigen onmogelijk op de baan Luik-Marche tusschen den barreel van Baillonville en Rabozée. Het verkeer is, tijdelijk, aan te raden langs de staatsbaan van Dions op Barvaux tot Baillonville-dorp en vervolgens langs de gemeente-baan van Baillonville op Rabozée.

— Dinant, 20-11-1926 (officieel). — Voor alle voertuigen is het verkeer onderbroken op de baan Charleroi-Philippeville, tusschen Yves-Gomezée en Philippeville, en zulks uit hoofde van herstellingswerken welke aan gemelde baan worden uitgevoerd. Het verkeer is mogelijk over de zijdelingsche gemeentewegen, hetzij tijdelijk langs Jamiolle en de baan van Philippeville op Beaumont en vervolgens langs Daussois en dezelfde baan, resp. de baan Charleroi-Philippeville verlatende, in het 1e geval ter hoogte van Iamagne en in het 2e bij het station van St. Lambert. De voertuigen die zich rechtstreeks naar Charleroi begeven, kunnen ook den omweg Bultia-Gerpinnes-Florennes-Philippeville maken.

PROVINCIE WEST-VLAANDEREN. — Veurne, 23-11-1926 (officieel). — Uit hoofde van herstellingswerken aan het steenslagwerk der staatsbaan Veurne-Ieper tusschen afstanden 1234 en 1484, zal het verkeer te dier plaatse belemmerd zijn. De werken beginnen op 6 December en zullen voltooid zijn op 14 Februari. Gedurende dit termijn volgt men van Ieper tot Veurne van af Presende de Presendestraat tot Bulscamp verder de weg neven de bergenvaart tot den steenweg van Duinkerke naar Veurne (nevens de Duinkerkevaart) tot in de stad. Men kan ook van af het gehucht Braasbrug den weg volgen tot Kortewildebrug en verder de Loovaart volgen tot Veurne.

Belangrijk bericht voor de motorrijders!

De Gedeputeerde Staten van Zeeland te Middelburg deelen ons het volgende mede : « De verleende ontheffing van de verbodsbepaling vervat in het artikel 13 der motor- en rijwielwet, tot het berijden met een motorrijtuig van de kustwegen in Zeeland, welke ingevolge artikel 4 sub. a. en b. der genoemde wet gesloten zijn verklaard voor het verkeer met motorrijtuigen, als het bedoelde, vervalt op 1 Januari 1927. Indien de hernieuwing der ontheffing op prijs wordt gesteld, behoort deze, door middel van een ter provinciale griffie tegen betaling van Fl. 0.10 verkrijgbare aanvraagkaart, voor ieder motorrijtuig afzonderlijk, vóór 15 December 1926 aan ons College worden verzocht ».

Van het Secretariaat

NIEUWE LEDEN : Geen noemenswaardige ledenaangroei. Er zijn echter reeds ettelijke nieuwelingen ingeschreven voor 1927.

« DE TOERIST 1922 » : Wij zijn steeds bij voorbaat dankbaar voor toezending van nummers van het bondsblad jaargang 1922.

VERGADERINGEN VOOR AFGEVAARDIGDEN : Op 5 December te Lokeren in het Vlaamsch Huis te 15,30 u.

Op 12 December te Brussel in het Vlaamsch Huis te 10 u.

De afgevaardigden worden per speciale uitnoodiging verwittigd.

Verminderingen :

AALST : Auto's. - Garage van Lierde, Dirk Maertensstraat, 42. 5%.

Behanger-stoffeerder. - Jan De Neve, Lange Zoutstraat, 24. 5%.

Drukwerk-Papierhandel. - Van Schuylenberg Petrus, Keizerlijkeplaats, 67. 10%.

Electriciteit. - Matthijs, J. Korte Zoutstr:. 54. 5%.

IJzerwaren-Huishoudartikelen. - L. De Bisschop, Gentschestraat, 20-24. Van af 25 fr. 5%.

Lederwaren - Reisbenoodigdheden. - Van Molle, Molenstraat, 30. 5%.

Meubelen. - Van Herreweghe & C°, Korte Zoutstraat, 34. 5%.

Rijwielen. - De Ruysser Gustaaf, Moorselbaan, 151. 5%.

Rookartikelen. - De Paepe, Filips, Molenstraat, 73. Van af 20 fr. 5%. — Van Biesen R., Leopoldstraat, 46. Van af 20 fr. 5%.

Wijnen. - Van Nuffel E. en Kinderen, Van Wambekekaai, 11. 5%.

Witgoed. - Ringoir Kamiel, St. Jorisstr., 20. 5%.

ANTWERPEN : Kinema. - « Palatinat », Carnotstraat, 22. - 1 fr. vermindering per plaats Dinsdag, Woensdag, Donderdag en Vrijdag.

GENT. — Vlaamsche Volkstooneel. - Bij opvoeringen in den Minardschouwburg, 6 fr. in plaats van 7 fr., 5 fr. in plaats van 6 fr., 3,50 fr. in plaats van 5 fr. op vertoon der lidkaart.

HOLSBEEK BIJ LEUVEN. — Fietsen. - A. Peeters: 25 fr. vermindering op elken aankoop van een nieuwe fiets.

Een buitenkansje.

« FORSCHUNGEN UND FORTSCHRITTE » gratis! Als gevolg op het berichtje verschenen in het vorig nummer kwamen reeds vele inschrijvingen toe. Van af 15 December worden de nummers van het tijdschrift regelmatig verzonden.

BONDSLEVEN

AALST

DINSDAG, 7 DECEMBER : Te 19 u. 30, in de feestzaal van het stadhuis : Tweede Wintervoordracht, met lichtbeelden. Dr. Ing. Stan Leurs, leeraar aan de Universiteit te Gent, over « Begijnhoven », met bijzondere behandeling van het Aalstersch Begijnhof.

Raadpleegt onzen uitvoerigen omzendbrief, die ook een veertigtal aangesloten handelshuizen uit Aalst vermeldt.

GROOT-ANTWERPEN

MAANDAG, 6 DECEMBER : Te 20 u. : Gala-vertooning in den Antwerpschen « Poesje ». Opvoering van : Het Wonderjaar, Romeo en Juliette en De Leeuw van Vlaanderen. Kaarten af te halen op het sekretariaat tegen 1,50 fr.

ZONDAG, 12 DECEMBER : Wandelvoordracht in het Muzeum Plantin onder leiding van den heer Dr. Maurits Sabbe, conservator. Vereeniging te 10 u. vóór den ingang van het Muzeum, Vrijdagmarkt.

VRIJDAG, 17 DECEMBER : Te 20 uur : Derde Wintervoordracht in de feestzaal van de Stedelijke Jongensnormaalschool, Quellinstraat.

MAANDAG, 20 DECEMBER : Te 20 u. : Bezoek aan de Bloemmolens en Bakkerij van de « Vereenigde Bakkers », Brugstraat. Beperkt aantal kaarten te bekomen op het secretariaat tegen 1 frank.

BRUGGE

DONDERDAG, 2 DECEMBER : Te 19,30 u. 's avonds in de zaal van den Stedelijken Technischen Dienst, Hoogstraat : voordracht door den bekenden letterkundige A. Hans over « Merkwaardige plaatsen in Vlaanderen ». Toegang vrij en kosteloos.

ZONDAG, 12 DECEMBER : Bezoek aan de kerk van O. L. V. onder deskundige leiding. Men komt bijeen klokslag 14 u. aan den kerkingang, Mariastraat.

DRIEKONINGENFEEST : Met het oog op een nauwer samenwerken en ten einde meer voeling te brengen onder de leden van Brugge en omliggende, werd het plan opgevat gedurende dit winterseizoen een gezamenlijk souper te houden gevolgd door bal. Driekoningen is een uiterst geschikte gelegenheid voor een speciaal gezellig samenzijn : wij hebben dan ook onze keus laten vallen op den Zaterdagavond 8 Januari 1927.

Wij hopen dat onze leden, zooveel mogelijk vrienden en kennissen zullen medebrengen om aldus den grootst mogelijken bijval van dit avondfeest te verzekeren. Alhoewel zoo breed mogelijk opgevat, zal het feest een privaat karakter hebben : het bal zal dus niet voor het publiek toegankelijk zijn.

GROOT-BRUSSEL

WOENSDAG, 15 DECEMBER : Te 20 u. voordracht met lichtbeelden over Algiers, door den heer E. Ernalsteen, uit Antwerpen. Zaal « Vlaamsch Huis », Groote Markt, 16. Toegang vrij en kosteloos.

ZONDAG, 19 DECEMBER : te 10 u. : Bezoek aan de Brouwerij « La Chasse Royale », Steenweg op Waver, 1140. Samenkomst te 9.30 u. in de Kanselrijstraat (Caisse de Reports, tegenover de Banque de Paris). Vertrek per tram 25 te 9.35 u.

ZATERDAG, 15 JANUARI : Te 20 u. : Bezoek aan de drukkerij van « Het Laatste Nieuws ».

DUFFEL

ZONDAGEN 5 en 12 DECEMBER : Tooneelopvoeringen in de Schouwburg Alcazar; verminderingskaarten te bekomen bij R. Bruyninckx, doch aanvragen vóór 4 December. Ondersteun hen die u als V.T.B.er erkennen.

GROOT-GENT

ZONDAG, 5 DECEMBER : Te St. Amandsberg om 14,30 u., in samenwerking met andere Vlaamsche kringen uit de gemeente, triomfantelijke intrede van Sint Niklaas, den kindervriend. Ontscheping aan de brug- grensscheiding Gentbrugge. Optocht met muziek door de gemeente, uitdeeling van lekkernijen en geschenken aan de kleuters. De leden die wenschen het hunne bij te dragen of geldelijken steun te verleenen, gelieven dit mede te deelen aan Dr. Goossenaerts, Molenstraat, 23, Sint Amandsberg, die zich gelast met het afhalen der geschenken.

ZONDAG, 12 DECEMBER : Bezoek van de leden uit Melsele aan Gent. Te 10 u. bezoek aan de puinen der St. Baafsabdij; te 11,30 u. aan het Gravensteen. De leden uit Gent die verlangen aan te sluiten, vervoegen de groep op het gesteld uur voor den ingang der te bezichtigen gebouwen.

ZONDAG, 19 DECEMBER : Vijfde groepsreis aan Antwerpen met in den voormiddag bezoek aan het tooneel (scène) van den Kon. Vl. Opera. Te 13 u. gezamenlijk middagmaal, te 14,30 u. vertooning in den Kon. Vl. Opera. Prijs per deelnemer (voor trein, toegang schouwburg en bezoek aan de scène) 22 fr.; met middagmaal 7 fr. meer. Houders van vrijkaarten en abonnementen betalen 13,25 fr. minder. Toetredingen in te sturen vóór 15 December.

OUDEJAARSAVOND : Het is vast beslist dat Oudejaarsavond door de Gentsche leden op een grootsche en toch leutige wijze zal worden gevierd. Een der grootste spijshuizen van de stad

zorgt voor een spijskaart die de moeilijksten bevredigen zal. Tijdens het souper muziek en zang; als slot danspartij. Wie hieraan deelnemen wil sture onverwijld zijn toetreding aan den afgevaardigde H. Gyselinck, Begijnhoflaan, 31, tot uiterlijk 13 December. Prijs 18 fr. zonder drank (taks inbegrepen) kan ook worden gestort op postcheckrekening 168877.

MECHELEN

VRIJDAG, 10 DECEMBER : Voordracht met lichtbeelden door den heer Pol de Mont, letterkundige, oud-conservator van het Museum van Schoone Kunsten te Antwerpen. De geleerde spreker zal handelen over « Van klokken en klokjes ». De voordracht heeft plaats in de Reuzenzaal (hoek Groote Markt) te 20 u. We rekenen op een even talrijke opkomst als de vorige maal. Na de voordracht verrassing!

MELSELE (Waas)

ZONDAG, 12 DECEMBER : Groepsreis naar Gent. Te 10 u. bezoek aan de puinen der St. Baafsabdij; te 11.30 u. bezoek aan 't Gravensteen; te 13 u. middagmaal; te 14,15 u. in de K. Vl. Schouwburg bijwoning der opvoering. Vertrek uit Beveren, te 8,09 u.; terugkomst uit Gent te 18,30 u. of 20,17 u. Deelnemingsprijs, zonder middagmaal, 19,50 fr.; met middagmaal 25,50 fr., te storten bij den afgevaardigde of bij R. Hulstaert, IJzerstraat, vóór 5 December.

MORTSEL

WOENSDAG, 24 NOVEMBER : Door het te laat verschijnen van « Toerisme » kon de vergadering van 19 October j.l. niet doorgaan. Een zelfde vergadering wordt nu gehouden op Woensdag, 24 November, lokaal Vera Paz, te 20.30 u. Al de leden op post!

OOSTENDE

ZONDAG, 12 DECEMBER : Te 16.30 u., voordracht met lichtbeelden over « Zwitserland » door Dr R. Sterkens in het lokaal « Ons Huis ». De voordracht is kosteloos en toegankelijk voor eenieder. Belangstellenden uit de omliggende gemeenten zijn welkom!

KAPELLEN

MAANDAG, 13 DECEMBER : Te 20 u. in het Vlaamsch Huis, voordracht door Fr. Beyls over « Wegen uitsluitend voorbehouden voor automobielverkeer ».

MAANDAG, 27 DECEMBER : Voordracht door Meester Arth. Cornette, conservator van het Museum van Schoone Kunsten te Antwerpen, over de Gebroeders van Eyck.

LEUVEN

WOENSDAG, 22 DECEMBER, te 20 u., in 't Middenstandshuis (2de verdieping). Tiensche-straat, tweede wintervoordracht met lichtbeelden, door heer Achiel Daled, konservator van het stedelijk muzeum te Brugge. Onderwerp : « Brugge die Schoone ». De heer Daled, deed met dit onderwerp een succesreis door Nederland. Een ware kunstavond zal het zijn die alle aanbeveling verdient. Brengt uw vrienden en kennissen mee. Ingang vrij voor iedereen.

Wie is liefhebber van een uitstap, op een Zondag, naar de Zoete Waters, bij sneeuwval, ten einde deze wandelstreek, zoo mooi in den zomer, in haar winterkleed te bewonderen?

Een buitenkansie ook voor fotografen! Naam en adres opgeven 's Woensdags avonds in het gasthof « L'Avenir », Muntstraat. De liefhebbers worden een paar dagen op voorhand verwittigd.

OVER YSSCHE

ZONDAG, 5 DECEMBER : Te 10 u., in het lokaal V. T. B., bij den heer Paternoster, Vijverstraat, vergadering voor leden en belangstellenden. De kantonnale afgevaardigde zal er spreken over de werking van den V. T. B. in 1926, en over de mogelijkheid alhier een groepeering tot stand te brengen. Niemand ontbreke dus.

POPERINGE

MAANDAG, 13 DECEMBER : Voordracht door den heer Herman Bossier over De Fransche Alpen. Deze vergadering heeft plaats in de zaal van het Vlaamsch Huis te 19,30 u.

ST. NIKLAAS

WOENSDAG, 1 DECEMBER : Te 20¼ u., derde wintervoordracht met lichtbeelden, in de bovenzaal van het bondslokaal « De Hoop ». De heer A. van Werveke, Conservator van het Museum van Oudheden en van de historische monumenten van Gent, zal spreken over de Kunstschatten in Oost-Vlaanderen (buiten Gent). Eenieder is welkom en de toegang is vrij.

WOENSDAG, 15 DECEMBER : Te 20¼ u., vierde wintervoordracht met lichtbeelden en films over Venetië, door E. H. G. De Meulder. Toegang voor eenieder en kosteloos. Zelfde lokaal als hiervóór aangeduid.

WOENSDAG, 22 DECEMBER : Te 20¼ u., Fordfilmavond : Vervaardiging van den automobiel. Wat een Ford vermag. Bouw en doeleinden van een tractor. Oude en moderne werkhuizen op de hoeve. Documentatie. Zelfde lokaal als hiervóór aangeduid.

WESTWEZEL

DINSDAG, 7 DECEMBER : Voordracht met lichtbeelden over « Noord-Amerika » door Mevr. A Pil-van Gastel, in het lokaal « De Kempen ».

ZELE

WOENSDAG, 15 DECEMBER : Te 19,30 u. in « Cinema Royal », Lokerschebaan, voordracht over « Italië » door den Z. E. H. Prof. Dr De Vis.

S. M. « Lux », Drukk., Nationalestr. 109

TOERISME

Orgaan van den Vlaamschen Toeristenbond

Vereeniging zonder winstgevend doel

Redactie : **Prof. Dr Ir Stan Leurs**

Administratie : **G. Mauquoi**

Nummer 24 **Verschijnt 2 maal per maand** **15 December 1926**

Bericht aan de Nederlandsche Leden !

Voorwaarden lidmaatschap 1927

De valutastand, alsook redenen van administratieven en technischen aard hebben ons aangezet het volgende vast te stellen :

1°) Er zijn twee soorten van lidgelden :

12,50 fr. voor de leden welke het bondsblad *Toerisme* (dat om de veertien dagen verschijnt) verlangen;

6 fr. voor de leden die het blad niet wenschen te ontvangen.

De bijdrage 3.50 fr. alsmede de categorieën hoofdleden en inwonende leden *bestaan dus niet meer.*

2°) Het lidgeld dient betaald *in Hollandsche munt : de fr. berekend aan 10 cent;* voor een lidkaart van 12,50 fr. wordt dus 1,25 fl. betaald; voor een lidkaart van 6 fr. wordt 60 cent betaald.

3°) Onze propagandisten die gewoonlijk schriftelijk de lidkaarten aanvragen, uitgezonderd die van Zeeland, gelieven zich in het vervolg uitsluitend te wenden tot het secretariaat voor Nederland : F. K. Dankelman, Statensingel, 66, Maastricht. De propagandisten uit Zeeland, alsook degene die zich persoonlijk tot het secretariaat wenden blijven, moeten zooals voorheen de kaarten aanvragen op het bondssecretariaat van den V.T.B., Paardenmarkt, 70 (voorheen Dambruggestraat, 116).

Men gelieve het volgende in acht te nemen :

Het bedrag dient gestort samen met de aanvraag voor lidkaarten. De storting kan geschieden per mandaat of op gelijk welke andere manier. Men melde de leden liefst aan op speciaal daarvoor gedrukte lijsten welke U op eerste aanvraag onmiddellijk worden toegezonden.

Steeds het lidnummer 1926 vermelden (voor de personen die reeds lid waren in 1926)!

Oud-Waalsche Gilden te Wezet
(Visé)

In een vorig opstel over Wezet *(Toerisme nr 20, blz. 343)* beloofde ik wat naders te vertellen over de oude gilden, bij name : « La Compagnie Royale des Anciens Arbalétriers visétois » en « La Compagnie Royale des Anciens Arquebusiers visétois », die in het gemoedelijke Waalsche stadje eeuwenlang standhielden en er thans nog, in kleurigen en naïeven naijver, blijk geven van gehechtheid aan een traditie die haar schilderachtigen en eigenaardigen kant heeft. De gedienstige zegsman, die me te woord stond om me in de « ziel » en het « wezen » van die fleurige Confraterniteiten binnen te leiden, drukte er met een soort « heimatsfierheid » op, dat de gilden in kwestie, — een paar van de weinige in de Waalsche streek, — gerust kunnen wedijveren met de dergelijke groote broederschappen die in vele steden van ons Vlaanderen nog steeds voortleven.

De Kruisboogschuttersgilde (Arbalétriers) gaat prat op haar titel van oudste in rang : zij dagteekent van 1310, terwijl de Buksschuttersgilde (Arquebusiers), meer bescheiden, 1579 als geboortedatum opeischt. De beide broederschappen, die, zooals de meeste soortgelijke vereenigingen, hun oorsprong te danken hebben aan de middeleeuwsche en namiddeleeuwsche toestanden, toen de volksklasse en de klasse van edellieden (Klauwaerts en Leliaerts b. v. b.), gewapend en tot den strijd gereed, tegenover elkander stonden, bleven sinds dien verren tijd haast onafgebroken voortbestaan, slechts gehinderd door groote kwalen als hongersnood of pest, oorlog en overweldiging, en na elke ramp weer even fleurig opbloeiend, met onverminderde levenskracht.

Hun brandende ijver, die thans tot zelfs de lokale politiek en de zaken van algemeen plaatselijk belang beïnvloedt, bestaat doorheen de tijden en lang hebben de Rooden, d. z. de Buksschutters, als verontwaardigde aanklacht in hun stoet een beschadigd vaandel gedragen, door de Blauwen, de tegenpartij, lang geleden met vitriool begoten. Thans gaat de onderlinge afgunst zoo ver, dat vele fanatiekers uit partijgeest het als een schanddaad aanzien, de symbolische kleuren van de tegenpartij, 't zij in kleeding, 't zij in huisversiering aan te wenden!

Over de oudste van de beide Gilden gelukte het mij de meest volledige dokumentatie machtig te worden. Aan hun hoofd hebben de Kruisboogschutters een Koning (le Roy), die het snoer van de gilde bij feestelijke gelegenheden plechtig om den hals draagt en den Koningsdegen aan de zijde hangt. De voorzitter van de vereeniging is de Generaal (laten we hem ten opzichte van den koning als een voorzitter tegenover een eerevoorzitter in onze huidige maatschappijen beschouwen). Elk jaar heeft zijn « Roy du tir » : het is het maatschappijlid, dat op de jaarlijksche schietoefening den eereprijs weghaalt. Houdt dezelfde schutter drie jaar achtereen dien titel, dan wordt hij Keizer (Empereur) genoemd. De generaalsstaf is het Kolonellenkorps (le Corps des Colonels) — er is een groep van Majoors, en de Broeders (les Confrères) vormen den koningsstaf. Elk nieuw gildelid moet onder de banier (la cornette) den getrouwheidseed zweren en wordt openbaar gelaakt en in den ban van de gilde verklaard onder tromgeroffel en bij 't breken van een stuk hout, wanneer hij dien eed verloochent.

Het Gildesnoer, dat de koning om den hals draagt, bestond oorspronkelijk uit 15 zilveren medalies van 8-9 cm. doorsnede (thans zijn er nog 14). Deze zijn verbonden door kettinkjes van hetzelfde metaal en in het midden hangt een vogel met een kruisboog in den bek. De medalies dragen de wapens van de gilde met de opschriften van de schenkers. De eerste zes dagteekenen van 1585, de 7e van 1603, de 9e van 1612, de 10e, 11e en 12e van 1634, de 13e van 1585, de 14e van 1588. De 15e, die van 1578 was, werd in 1827 in een decoratie voor den koning omgewerkt. De koningsvogel, waarvan ik het inschrift reeds in mijn vorig opstel deed kennen : « Ich bin van Wezet » is werk uit de XVe eeuw. De koningsdegen is van geslepen zilver en vrij oud. Een van de twee banieren dagteekent van 1772. Het gebeeldhouwd ruitersstandbeeld van den H. Joris, den patroon der gilde, dagteekent van 1776 en is werk van een Maastrichtenaar, Delecommune. Het wordt plechtig in den stoet gedragen bij elke feestelijkheid.

De gilde telt vier kruisbogen met steun. Twee er van, kleiner en mooier dan de andere, met ivoren handvat, werden aan de gilde geschonken, de een door Margaretha van Parma de andere door den Hertog van Alva. Het zijn de kruisbogen waarmede die personagiën geschoten hebben ter gelegenheid van een bezoek aan het stadje. In 1910 vierde de vereeniging met bijzonderen luister haar 600e verjaringsfeest.

Wat nu de feestelijkheden betreft, door beide gilden op touw gezet en met veel om-

haal en praal gevierd, de voornaamste ervan valt op den Zondag na den feestdag van hun patroon. Zoo vieren de Rooden (de Buksschutters) hun feest in November, 's Zondags na St. Marten, en de Blauwen (de Kruisboogschutters) in April, 's Zondags na St. Joris. De feesten worden 's avonds te voren ingeleid door vreugdevuren en het beeld van den schutsheilige wordt onder tromgeroffel en bij toortslicht naar de kerk gedragen. Veel gildeleden volgen het beeld en in de familiën wordt het feest al flink ingezet door taarten- of wafelenbak. 's Morgens van den uitgangsdag wordt « reveil » geblazen en de opwekkende tonen van een oud deuntje, naar 't schijnt bij vroegere cavalerie in gebruik, worden door een muziekkorpsje van de Buksschutters vóór de woningen van de gildeleiders al van af 5-6 uur in den morgen gespeeld.

De Kruisboogschutters verkondigen het réveil enkel met eentonig en eigenaardig tromgeroffel. In den voormiddag begeven de vierende gilden zich in feestkleedij naar de kerk, waar een offerande plaats vindt en de leden op commando en op bijzonderen stap defileeren. Daarna gaat de kleurige stoet in plechtigen ernst een paar maal rond de stad, onder 't spelen van de deuntjes der gilde. 's Namiddags nieuwe opmarsch, ditmaal naar het schietterrein, waar de « Roy du tir » op gejuich wordt onthaald. Daarna optocht naar het lokaal, waar de dames wijn en koekjes snoepen en de schutters het zich niet minder gewetensvol laten smaken! 's Avonds springen en dansen en juichen door de straten; achter 't muziekkorps, dat ditmaal de joligste en nieuwste wijsjes speelt, de slierten van feestvierende jongelui en ouderen zelfs, die de Luiksche « bramignons » of volksdansen uitvoeren. Een prettig en opwekkend vertoon.

In den stoet der gilden worden vele vaandels gedragen, waaronder heel mooie. De kleuren van de Buksschutters zijn rood en blauw : vaandel met roode strepen aan den buitenkant en donkerblauw in het midden. De Kruisboogschutters schikken hun kleuren langs den vlaggestok : wit-geel-blauw. Wat nu de kleurige uitgangskleedij aangaat : de Blauwen dragen den klaphoed, witte vest, zwarten rok en een hemelsblauwe broek met zilveren naad. De trommelaars hebben een onlangs gewijzigde kleedij en dragen den colback, in den aard van dien der vooroorlogsche gidsen. De Rooden worden voorafgegaan door een korps sappeerders, die hun werktuigen (zaag, bijl, hamer) bij zich hebben, en van trommelaars, die de harenmuts der grenadiers dragen en een groote, roode plaat op de borst voeren. De gildeleden, die volgen, dragen den klaphoed, het zwarte vest, dito das en rok en een roode broek. Er valt op te merken, dat vóór een vijftiental jaren deze gildeleden een gele broek met gouden boord droegen, zoodat de benamingen « Rooden » en « Blauwen », die sinds onheuglijke tijden in den volksmond bestaan, hun oorsprong aan wat anders dan aan de kleur van de uitgangsbroek schijnen te ontleenen.

De volksopinie te Wezet blijkt er voor gewonnen de gilde der Buksschutters als de dichtst bij 't volk staande te beschouwen : ze is de talrijkste en de sterkste, de uiterlijk meest imponeerende, terwijl de Kruisboogschutters meer onder de burgerij te vinden zijn en er nederiger, maar niet minder eigenaardig uitzien met het hemelsblauw als overheerschende kleur. Politiek in den engsten zin van het woord is met de samenstelling van beide gilden niet gemoeid. Toch gaf een engpolitiek getwist tusschen leden van de Buksschuttersgilde, over het al of niet toelaten van personen der andere gilde op het bal van de feestvierende vereeniging, voor een twintigtal jaren aanleiding tot tweespalt, bij zooverre, dat uit den twist een afgescheurde gilde geboren werd, die onder den naam van « Compagnie Royale des Jeunes *Francs* Arquebusiers visétois » de tradities van de moedergilde beoefenen blijft. Om aan te toonen, hoezeer de gehechtheid aan de overlevering nog bestaat, zij er op gewezen hoe de tusschenkomst en de gunstige beslissing van de rechtbank er toe opgeroepen werd en er toe noodig was, om aan de nieuw-gevormde broederschap toe te laten zich te beroepen op het jaartal 1579 en de deuntjes van de groote gilde ook bij hààr feestelijkheden te spelen!

Ziedaar een brok kleurige, eigenaardige, en nog sterk-levende folklore, die ik aan Vlaamsche toeristen heb willen kenbaar maken. Ik eindig met er op te drukken, dat toeristen als enkeling of in groep er stellig genot zouden aan beleven het stemmige kleurvolle en karakteristieke gedoe van zoo'n feestvierende gilde te komen gadeslaan.

W. DE MAESSCHALCK

V.T.B. - GIDS I
Laroche en Omstreken
door
Eug. De Ridder.
fr. 3.50
11 plans — Glanspapier

De Mont Blanc en zijne Geschiedenis

Gedurende vele maanden van het jaar ligt het landschap van Chamonix onder sneeuw. Om deze reden weken de inwoners der streek uit naar Frankrijk, Duitschland en Italië, om eerst na dooitijd weer te keeren. Gedurende die tijdelijke uitwijking namen ze honig en kaas mede en kwamen later terug met geld en gedachten. De enkele bezoekers die in de achttiende eeuw Chamonix bezochten erkenden de welvaart en de goede ontwikkeling van deze afgelegen dorpen. Vanzelfsprekend werden de kristalzoekers en de jagers, gewoon de hoogten te doorvorschen, aangewezen om de geschikte gidsen te worden voor de nieuwsgierige vreemdelingen. Eeuwen gingen voorbij alvorens men zelfs de aanwezigheid van den reuzigen Mont Blanc vermoeden ging. Het is nog maar een goede eeuw geleden dat voor 't eerst de naam Mont Blanc op een landkaart te vinden was.

De eerste vreemdeling die in Chamonix kwam was de 23 jarige William Wintham, die, bekoord door de schittering van den gletscher van Faucigny, in 1741 Genf verliet en in drie dagen het Arvedal bereikte. Den vierden dag ging hij langs het pad van de kristalzoekers naar den voet van den Taculgletscher en de IJszee (Mer de Glace).

De Mont Blanc ontving zijn doopnaam uit den mond van den 20 jarigen Horace Benedikt de Saussure, professor in Natuurkunde aan de Akademie van Genf. Hij wilde de Alpen van nabij leeren kennen in hunne aard- en aardrijkskundige gesteltenis en alle verschijnselen omtrent plantenwereld, gletschervorming en luchtverdunning doorgronden. Met zijn vriend, den kunstschilder Marc Theodoor Bourrit, die gedurende 27 jaren beproefd had den Mont-Blanc te bestijgen, kwam de Saussure in 1760 te Chamonix aan en liet er aankondigen dat hij eene groote belooning zou schenken aan al wie een weg kon vinden naar den top van den Mont Blanc.

Gedurende 28 jaren gingen dan de karavanen bergbewoners en gemsjagers op zoek. De pogingen geschiedden als volgt :

Langs den *Oostkant :* Het was de weg langs den Glacier du Géant (Reuzengletscher), door de kristalzoekers best gekend, wijl zij steeds langs de Montenvers en de IJszee kwarts gingen zoeken in den cirkus van Talèfre aan den voet van de Droites en de Courtes (Rechte en Korte). Men scheen er wel in de onmiddellijke buurt van den top, maar alle bestijgingen stuitten op den Vervloekten Berg (Mont Maudit).

Langs den *Westkant.* Dan trokken de bergbeklimmers door den Col de Voza, de Aiguille du Goûter, den Dôme du Goûter en de baan der Bossons. Tusschen den Gletscher der Bossons en dien van Taconnay (Montagne de la Côte) beklimmen zij een rotswand. In 1775 gaan Michel en François Paccard, Victor Tissai en Couteran langs de linkerzijde van de Bossonsgletscher en de Montagne de la Côte over talrijke kloven van de Jonction en komen dan aan den voet van den Dôme du Goûter. Bevreesd voor den nacht keeren ze terug, overtuigd nochtans dat ze in den cirkus tusschen den Dôme en den Mont Maudit den top kunnen bereiken. Men kwam daar in een open plein (le Grand Plateau). Het was zaak uit deze vlakte te geraken om den eindweg op te gaan. Rechtaf de steile helling van 800 m. beklimmen bleek evenwel niet mogelijk. Dus maar de helling volgen lings of rechts in de richting van den top. Maar dra leerde de ondervinding dat men eenen bergrug voorhad die immer versmalde en weldra eindigde op buitengewoon scherpe rotsnaalden.

Dan trachtte men weer langs den *Oostrug* den Mont Maudit te bereiken om vandaar naar de spits te klimmen. Inderdaad trof men er lings van den Grand Plateau twee evenwijdige rotsen, die leidden naar de kruin van de Mont-Blanc. Daartusschen lag een sneeuwtong van 500 m. hoog eindigend bij den Grand Plateau.

De 26 jarige gemsjager-kristalzoeker Jacques Balmat had reeds vroeger tochten ondernomen langs den Glacier du Géant om de spits te bereiken, maar hij bleef staan vóór den afgrond van den Mont Maudit. Op de verschrikkelijke helling van den Glacier du Miage — langs den Zuidkant — mislukte hij eveneens. Dan ondernam hij de bestijging aan de *Westzijde* langs den Dôme du Goûter, maar moest wijken voor den storm. Op zekeren dag had hij lang verwijld in de omgeving van den Grand Plateau en moest in het gebergte blijven vernachten aan den boord van een kloof. Gedurende drie nachten dwaalde hij rond, hij wist dat inslapen gelijk stond met doodvriezen. Bij den derden dageraad wil hij hooger, maar een pijnlijke oogenontsteking, verwekt door den sneeuwglans, dwingt hem te dalen. Nauwkeurig had hij evenwel den bouw der Rochers Rouges (Roode Rotsen) nagegaan en vertrouwde zijn bevindingen aan der dertigjarigen Dr Paccard, die ook reeds vele bestijgingen ondernomen had langs de Montagne de la Côte, langs de Aiguille du Goûter en nu voornemens was het nog eens langs den Oostrug te wagen. Vijf weken nadien, op 7 Augustus 1786, ondernamen ze samen den tocht langs den Noordkant. Om

4 uur 's morgens zijn ze aan den IJsberg. De dokter valt uitgeput neder, wil niet hooger. De inwoners van Chamonix staan met verrekijkers in het dal den moedigen Balmat na te staren; zij zien hem achter den Grand Plateau verdwijnen. Om 6.23 uur 's avonds wordt op den top een nietige zwarte stippel waargenomen : Balmat had bereikt! Genf en Italië, een wereld van geknielde bergen en vlakten lag aan zijn voeten.

De Saussure vernam het nieuws... maar wilde den volgenden zomer afwachten. De Mont Blanc was overwonnen, maar nog niet getemd. Den 1 Augustus 1787 vertrekt De Saussure met Belmat, juist op het punt waar nu diens standbeeld staat. Na 10 minuten bereiken ze 't woud Praz-Conduits. Een knecht en 17 gidsen, belast met wetenschappelijke werktuigen vergezellen hen. Na de watervallen van de Dard voorbijgegaan te zijn, klimmen ze langs vele slingers op de helling van de Aiguilles du Midi. Zij komen weldra op de twee oevers van de Glacier des Bossons. Drie uren later bevinden ze zich aan de Alpenhut der Pierres Pointues. Daar eindigt het muilezelpad bij de pyramidale gletscherblokken. Een voetpad, in den rotswand gekapt, leidt naar den Glacier des Bossons. Vierhonderd meter hooger ligt Pierre à l'Echelle. De ijsgrens is bereikt, nu begint eigenlijk eerst de beklimming van den Mont Blanc.

Twee km. verder ziet men boven den gletscher de rotsen van de Grands Mulets uitpriemen, waar de Saussure op 2 Augustus aankomt. Thans staat op die plaats een hut voor toeristen. Men moet ze naderen door talrijke kloven heen. In den nacht van 3 Augustus hooren ze het ontzettend gedonder van een sneeuwafstorting. Bij daglicht bemerkten ze dat de Saussure tweemaal over een dunne ijsvlakte, bedekt met 9 duim sneeuw, gestapt had; als bij mirakel was hij ontsnapt. Om 150 meters te stijgen hadden ze een paar uren noodig. De Saussure doet zijn eerste proefnemingen. Dan trekt hij verder langs de Jonction waar de gletscher van Taconnaz en die van de Bossons zich vereenigen. Het gebied van de reuzige ijsgolven strekt zich uit; de groote kloven worden met ladders overbrugd; het wordt een schilderachtige en spannende tocht in een doolhof van heerlijk blauwe, groenachtige, purpere en parelmoerkleurige muren. En dan volgt het eeuwige sneeuwijs. Eens den sneeuwtop voorbij (waar nu de hotellerie des Grands Mulets gelegen is) betreedt men een poolschoon ijsparadijs, een prachtige zone ofwel een hel, een gebied waar de dood regeert; bij zon : een schitterend perelland, en leliewitte sneeuwtoover onder een diepblauw firmament; bij storm : een ellendig vloekland, waar de wind u nijdig van de rotsen jaagt en waar afgrijselijke ravijnen u gretig aangapen.

Van de Alpenhut gaat men eerst naar de Dôme du Goûter langs den ijswand die van de Potchnerrotsen naar den voet van den Noordelijke Dôme-helling leidt. Langs een Noord-Zuidelijke richting bereikt men naast de Petites Montées een korte hellende vlakte (le Petit Plateau, 3.635 m.), waaronder het schitterend ijs van de Dôme ligt te pralen. Nader die bekoorlijkheid nooit, dikwijls stort ze in. Hier werden ten jare 1891 Rothe en de gids Simond onder een lawiene begraven. Nu vermijdt men den Dôme en verkiest een lange helling van de Grande Montée tot aan de groote vlakte, een sneeuwveld van 1 km. Nu liggen eindelijk drie wegen open naar den top :

1) *Lings :* Tusschen de loodrechte Roode Rotsen (Rochers Rouges) en de Mont Maudit ligt een dal vol sneeuwgruis, waarin men tot aan de knieën doorzakt; daaronder liggen de gevaarlijke kloven van den Corridor, eindigend bij den Col de Brenwa. Men beklimt nu een scherpen ijsrug van 60 m. lang met een helling van 50°! Daarachter volgt de Oostrug van de Mont Blanc langs de kleine Roode Rots en de Petits Mulets; eindelijk nog een zachte helling en de spits van 4810 m. is bereikt!

2) De *oude doorgang,* gevolgd door Balmat en Dr Paccard, loopt langs de rechterzijde van de Rochers Rouges.

3) De meest *gebruikelijke* weg is die van de Col du Dôme; hij is zonder gevaar. Aan den rug der Bossons begint een zekere en veilige weg, bekoorlijk en lichtend onder de doorzichtige lucht.

Aan den Plateau van de Tête Rousse, waar in 1785 de Saussure een hut bouwde vindt men heden een berghotel waar de toeristen vernachten alvorens de groote bestijging te ondernemen. 's Anderdaags vertrekt men dan zeer vroeg, want men moet de Aiguille du Goûter voorbij zijn alvorens de zonnewarmte de rotsafstortingen verwekt. Dit is dan ook het eenige gevaar. Op de vlakte van de Aiguille wacht u trouwens nog een toevluchtshut. Bij de ruime wanden van den Dôme du Goûter laat men rechts den geweldigen ijsrand van de prachtige Aiguilles de Bionassay. Het gebied van den Côl du Dôme wordt beschouwd als het meest bewolkte en winderige van alle Alpendoortochten.Achter het sneeuwdal bestijgt men de steile trappen der Bosses, die zich loodrecht boven den gletscher Miage bevinden en bij sterken wind best te vermijden zijn. De rotswand verbreedt stilaan, de

helling mindert langzamerhand : de top is bereikt!

Ten behoeve der gedegen Alpinisten van allereersten rang, die al de angsten van het doodsgevaar willen beleven, kan men voorstellen vervolgens af te dalen langs den Mont Blanc de Courmayeur. Deze ligt één uur verder en werd reeds in 1863 beklommen. Het voornaamste gevaar is het afstorten der ijsklompen.

Sinds de tocht van de Saussure werd de Mont Blanc rond de drieduizend maal beklommen. In 1850 kostte zulke bestijging méér dan 1.000 frank; vóór den oorlog was de prijs tot 150 frank gedaald. Gidsen die méér dan 50 bestijgingen deden zijn niet zeldzaam. Frederik Payot en Edw. Cupelin deden niet minder dan 70 ondernemingen. Michel Folliquet, « de kapitein van de Mont Blanc » genaamd, bracht het tot 80 bestijgingen. Toch brengt elke bergtocht ernstige gevaren meê, de ijs- en sneeuwmassas, onbeweeglijk in schijn, zijn steeds voortdurend in beweging. Met een dof geluid breekt het ijs uit elkaar; de smalle barst groeit langzaam open tot een kloof die 30 meters breed en 300 meter diep kan worden. Zoolang men de afgronden zien kan, zijn ze te vermijden; maar de sneeuw bouwt er al te vaak zijn verraderlijke bruggen over. Het gebeurt ook dikwerf dat de rotskim na de dagwarmte den geweldigen sneeuwmantel afschudt, die alles op de doorvaart onder zijn gewicht vernietigt; soms sleurt de afstorting ontelbare ijsklompen meê omneer, en dan wordt het de geduchte ijslawien.

En de bergziekte? Een broertje van de zeeziekte! Men ademt moeilijk, voedsel wekt slechts weerzin; men wordt gekweld met slaapzucht en dorst, dan komt een koude huivering over de ledematen; menig toerist of gids is met bevrozen voeten teruggekeerd. Er zijn er ook velen, die nooit meer zijn teruggekeerd. In 1820 zakte de Russische natuurkundige Dr Hamel door een ijsvlakte en sleepte zijn drie gidsen aan het touw verscheidene honderden meters omneer, waar zij samen in den afgrond stortten. In 1866 toen de drie gebroeders Young, zonder begeleiding van gidsen, van den top terugkeerden gleed de oudste uit; alle drie glijden mee, de jongste breekt hoofd- en halswervels.

In 1870 vallen Mevrouw Marke en de gids Olivier Gay door een sneeuwbrug. Den 5 September van 't zelfde jaar vertrekken de Amerikanen Randall en Bean en de Schot Corkidale, vergezeld van 8 gidsen. Twaalf dagen later vond men de lijken van Corkidale en zijn twee gidsen en een weinig hooger die van Bean en een gids; de andere werden nooit meer weergezien. In het notaboekje van Bean vond men volgend martelverhaal aangeteekend :

« 6 Sept. Nacht doorgebracht in sneeuwgrot; zeer ziek.

» 7 Sept. 's morgends : Verschrikkelijke koude; ononderbroken sneeuwval.

» 7 Sept. 's avonds : Geen voedsel meer; voeten bevrozen; uitgeput. »

In 1891 werden, zooals hooger vermeld, Mr. Rolle en de gids Simona onder een ijsafstorting begraven. Hunne gezellen, M. Schrader, Mevrouw Schrader en M. Vallot geven daarvan dit verhaal : « Een huilende storm dwong ons tot een oponthoud van 6 uren bij het Observatorium van Vallot. Met dikke koorden onderling in verbinding dalen wij af, terwijl een ontzettende sneeuwstorm woedt. Eensklaps een ver en dof gegrol. Den Petit Plateau vonden we vol zware groenige en blauwachtige ijsblokken bezaaid ». Daags te voren werden daaronder de gezellen Rothe en Simond bedolven.

In 1895 verloor met het spoor van een karavaan van drie personen. Op 300 m. boven de Grands Mulets vond men een Alpenstok aan den rand eener kloof geplant. Men zocht en haalde drie lijken boven. Om een afgrond te doorzoeken wordt een gids aan een touw neergelaten tot soms verbazende diepten; waar de rotswand vernauwt verraden de bloedvlekken reeds dat een slachtoffer hier doorheengleed; de gids verruimt de holte, bereikt den bodem van den afgrond, doorzoekt den sneeuw. De ontdekte slachtoffers worden in linnen zakken opgehaald; en de gidsen slepen de rouwvracht mee naar het dal.

De gletscher zelf dult geen lijken; langzaam en onverbiddelijk schuift de ijsstroom zijn slachtoffers voort naar de diepte; de trage doodenvaart naar het dal duurt een veertigtal jaren.

Al deze gevaren verhoogen den moed van allen die in dienst van de wetenschap den top van de Mont-Blanc hebben getrotseerd. In 1890 richtte M. Vallot zijn Alpenhut op bij de Bossons. De bouwstukken en werktuigen werden allen op de schouders voortgesjouwd naar een hoogte van 4365 m. Tien gidsen hebben dit werk kosteloos volbracht; zij vertrokken op 15 Juli en op 3 Augustus was de aanbouw van het observatorium voleind. Nu bezit het meerdere bijgebouwen, strekkend tot schuilplaats voor toeristen in nood.

De sterrekundige Jansen zocht voor zijn waarnemingen een volstrekt reine lucht, waar de verrekijkers al hun vermogen konden geven. Ondanks zijn hoogen ouderdom liet Jansen zich in 1888 naar boven dragen op een ladder, door vier gidsen gestut. In 1892 en 1893 bouwde hij op den top een observato-

rium. Als voetstuk diende een dikke ijskorst, waaronder men op 15 m. diepteboring nog den rotssteen niet bereikte. Ontelbare bergbeklimmers mogen aan die hooge toevluchtsoorden hun leven danken.

Niet lang evenwel liet de Mont Blanc zich vernederen om een voetstuk te wezen voor het werk van de alles trotseerende menschen. Langzaam heeft hij het Observatorium Jansen van zijn kruin afgewenteld en in de diepte gekanteld! Weer praalt nu de witte glanzende ijskroon in grootsche eenzaamheid boven de wereld uit, voor het aanschijn van sterren en zon.

Edg. ERNALSTEEN

Rond het wijnlezen aan de Moezel - Op het einde van den Herfst

door Liesbet Dill

Zelden is het Westen zoo overvloedig met regenvlagen bedeeld geworden als dit jaar. Zomer is het eigenlijk maar op den kalender geweest; in Oktober kwam daar nog een paar maal nachtvorst bij, de grootste, gevaarlijkste vijand van de druif. Een Herfst als in 1921 kon men dus niet verwachten, een Herfst die den fijnsten wijn bracht, den overvloedigsten oogst sedert tientallen jaren, een wijn dien men de zon die hem had doorgloeid, kon aanzien als de appelen die aan den voet van den Drachenfels groeien en die naar champagne smaken.

Alle belangstelling gaat naar een gunstigen Herfst, naar den pluk, die gewoonlijk op het einde van Oktober plaatsvindt. De Burgondische soldaten, die in 1468 bij Luik den wijn in ijsklompen in hun hoed ontvingen, en de gelukkige koopers van het wijntje, dat in 1544 bij de toenmaals aan de Moezel heerschende koude door den waard moest afgehouwen en pondsgewijs verkocht worden, zullen vroolijkere gezichten opgezet hebben dan menig wijngaardenier die in dit regenrijk jaargetijde voorbij zijn wijnstokken ging. De wijn heeft aan de Moezel immer een groote rol gespeeld. In de Middeleeuwen, wanneer vorst of hagel den druivenoogst vernielde, placht men vrouwen die als heksen aangeschreven stonden, te kerkeren of op de moezelbruggen in het openbaar te verbranden.

Zelden heeft de klok die alle wijngaardeniers tezamen roept, zoolang op haar gelui laten wachten als in dezen Herfst; het werd begin November vooraleer zij haar heldere, fijne stem aanhief.

Daar kwamen ze toen allen, de schaar lezers... jonge en oudere vrouwen, kinderen en halfopgeschoten knapen uit het hoogstammige woud, uit Hunsrück en de Eifelstreek. Paarden, ossenspannen of koeien gaan huns weegs en trekken de met groote druivenkuipen beladen karren over de verminkte, leemige, natte wegen naar het dorp. Hoogopgestapelde suikerwagens rijden ons voorbij, want de Moezelwijn wordt door den suiker veredeld, hij duldt ze en hij verlangt er zelfs naar.

Het dorp ligt van de baan verwijderd, verdoken tusschen groene wijnbergen, in een zijdal van de Moezel. De wijn die in dit mild beschut hoekje gebouwd wordt, is vurig, edel en zeer bouquetrijk, d. i. zeer geurig. In de buurt wast de wereldbefaamde « Bernkasteler Doktor » en de beroemde Brauneberg kromt zijn breeden rug op den anderen moezeloever. De wijn, die hier in de belendende dalen van de Moezel groeit, is rein, van een prachtige hoedanigheid voor kenners en wordt door de groote wijnhandelaars, meestal met geheele opbrengsten, gekocht; hij vloeit als de klare bergbeek tezaam in de groote moezelwijnzee, zonder dat zijn naam, naar verdienste, overal genoemd wordt. Aan de liefhebbers van natuurechten Moezel wordt de wijn ongesuikerd geleverd. De saprijke, zurige druif, die aan den Moezelwijn dat fijne aroma geeft, moet zeer lang rijpen. Wanneer de vorst zich niet doet gelden, laat men ze meestal tot einde November hangen. In de Palts, en in het Rijngebied aan de Nahe zamelt men den wijn veel vroeger; aan de Moezel geschiedt de pluk gewoonlijk onder een grauwen winterhemel, bij kou en regen. Maar dat hoort zoo en heeft ook zijn poëtischen kant...

Eertijds werd het druivennat op zeer primitieve wijze verkregen. Met de voeten werden de druiven op de wijnpers fijngedrukt. Thans worden ze gemalen en de kleinste wijnbouwer bezit zijn druivenmolen. De druif komt onder de pers, de most loopt in de kuipen en wordt in de vaten verlaten, waarop vervolgens een gistingstoestel wordt gezet. Zoo blijft het druivensap staan tot in het voorjaar wanneer men tot het eerste aftappen overgaat. Men kan evenwel reeds tijdens den pluk zien of de wijn een schoon gehalte bezit en hoeveel procent hij heeft, want de most

wordt gewogen en gekeurd. Het eerste mostwegen is beslissend. De kelders zijn verwarmd, want de Moezelwijn mag niet te koud staan. In het voorjaar wordt hij voor het eerst afgetrokken, waarna hij weer blijft rusten tot in den Zomer. In den Herfst van het volgende jaar is hij helder. Maar «fleschrijp» is hij eerst in zijn tweede jaar. De Moezelwijn moet dus een langdurig rijpen doormaken, en de wijnbouwers moeten geduld oefenen alvorens ze hun eigen druivennat drinken of aan den man brengen kunnen...

De nevel die uit de lieve wei-dalen opstijgt, hangt 's avonds zwaar en dik in de dorpsstraten... Hier en daar valt uit de deurspleet een lichtschijnsel; in het voorbijgaan ziet men een verlichte schuur waarin gedorscht wordt, een schemerlichten stal waarin een meisje de koeien voedert. Maar hel verlicht zijn alle kelders! Zelfs in de nederigste hut brandt elektrisch licht en in de dagklare kelders is het sedert den vroegen morgen een leven en een werken die duren tot in den laatavond, ja, vaak tot middernacht. Daar wordt de vrucht van den wijnstok geplet, geperst; dikwerf is ze hard en moet ze gebrijzeld worden, en de groote druivenpersen knarsen en stampen moeizaam de vaste, groene druiven tot ze eindelijk al hun sap hebben gegeven. Zenuwachtig wordt gearbeid en de vrachtwagens rijden onafgebroken de druivenkuipen van het dorp naar de wijnbergen en van de wijnbergen naar het dorp. In de kelders brandt het licht haast dag en nacht, want de klaarte is vroeg uit de lucht. En alsof de hemel een overeenkomst met de wijnbouwers sloot, heeft hij hun op het laatste nog een paar zonnige, heldere dagen geschonken. In dezen kwijnenden zonneglans, die de lichtende kleurschakeering van den Herfst, de roodbruine verven der wouden nog eenmaal zoo vlammend doet uitkomen, gaat het werken zooveel beter en lichter, en op de aangezichten verschijnt een glans. Na verloop van een paar weken is men met de wijnlezing en wat die verder nog meêbrengt, klaar.

Feestelijk klinken de avondklokken door het kleine, stilgeworden dorp... Er branden maar weinig lantaarnen en de maan heeft zich over de steile Moezelbergen uitgespreid... Schaarsch is het geluid van de voetstappen dat nog op straat gehoord wordt. Binnen de woningen branden de lampen, in het gezellig vuur knettert het hout, en terwijl de nevel het dorp als in een groote witte wolk hult, zitten allen in het warme vertrek bijeen. Voor het raam zijn de gordijnen dichtgetrokken. Op den disch staat de jonge, frissche, zoete most in de steenen kruik; er worden nieuwe noten met warm brood daarbij gegeten, en iemand leest luidop de krant, zoodat allen vernemen wat er in de wereld gebeurt, in de wereld die zoo ver weg ligt van het stille Moezeldorpje tusschen de nevelomsponnen bergen...

R. D. V. - Vert. Edw. Van hemel

Zweden

Kerstfeest in Dalecarlië

Den dag vóór Kerstavond verliet ik bij vochtig en kil weder Stockholm, waar de straten met vuile smeltende sneeuw bedekt waren. Het weder beantwoordde in het geheel niet aan mijn gedacht over het Noordsch winterklimaat, en het eenige dat getuigde van het aanstaande Kerstfeest, waren de groote en kleine kerstboomen, welke op al de bekende pleinen en breedere wegkruisingen in ontzaglijke hoeveelheid waren opgestapeld. Alle winkels waren vol koopers. In de groote warenhuizen waren de bedienden oververmoeid. Slechts één dag scheidde ons nog van het groote vredesfeest, maar het jachtende stadsleven droeg weinig tot de Santa Clausstemming bij, welke ik gehoopt had te zullen ondervinden.

Men had mij den raad gegeven naar Dalecarlië, het zoogezegde hart van Zweden, te reizen, naar Siljansborg te Rättvik, en daarboven het Kerstfeest te vieren. Waarom niet? Eenzaam was ik in ieder geval, en het eene hotel zou wel even goed kunnen zijn als het andere. Dus op weg en op zoek naar hét Kerstfeest.

Donkergroene boschheuvels tegen kale witte velden. Troostelooze eentonigheid. De trein snelt door naar het Noorden. De oude kathedraal van Uppsala verheft haar spitsen naar den loodgrauwen hemel; het begint snel te donkeren, want de dag is de kortste van het jaar. Spoedig werpt de duisternis haar sluier over het landschap en verbergt alles.

Te Krylbo hebben we een langer oponthoud. De temperatuur is merkelijk gedaald. Pasgevallen sneeuw verlicht de bodem waarop de vele rails als lange zwarte glinsterende lijnen afsteken. Na een haastig gebruikt goed maal in het kwistig verlichte stationsrestaurant gaan wij weder op weg en om 20 uur zijn wij aan ons doel : Rättvik.

— Nog reizigers voor Siljansborg? Dezen weg uit, als 't u belieft.

Ik volg een dienstvaardig portier. Het is

koud geworden. De sneeuw glinstert en sterren schitteren aan den donkerblauwen hemel. In een groote slede en door dikke dekkleeden goed tegen de koude beschermd, glijden wij tusschen zwaar besneeuwde denneboomen eenige kilometers bergopwaarts naar Siljansborg. De vele belletjes om den hals der paarden klingelen vroolijk, en eindelijk staan wij vóór een groot, flink verlicht gebouw. Ik treed de hal binnen, stamp de sneeuw van mijn schoenen en wordt ter plaatse door de waardin verwelkomt, — want dit hotel wordt door een dame beheerd die met een buitengewone beminnelijkheid voor de gasten de bekwaamheid blijkt te bezitten om zelf een hotelbedrijf van beteekenis te leiden.

HOTEL SILJANSBORG IN WINTERTOOI

Mijn eerste indruk op den morgen van Kerstdag was hier overweldigend. Aan den voet van een boschrijke glooiing vertoonde zich een uitgestrekte, witte vlakte, het met ijs bedekte meer Siljan, omgeven door besneeuwde heuvelen, op dewelke, als een menigte roode vlekken, de dorpen en huizen liggen. De zon is opgegaan en een duizendtal vensters glinsteren als vuurvliegen in een witte omgeving. In het Oosten ligt het dorp Rättvik met zijn oude kerk; in het Zuiden Lekzand, het tweede in rang van de dorpen in het Siljansdal, en, aan het strand, ver weg in het Westen, vertoont zich Mora. Daar leefde de groote schilder Zorn, wanneer hij niet in Amerika of op het Vasteland vertoefde, en daar bracht hij het huis en de dalhoeve tot stand, welke thans tot de bijzonderste bezienswaardigheden behooren in deze aan geschiedkundige en cultuurherinneringen zoo rijke streek. In den voormiddag ondernemen wij daarheen een skitocht. De weg is er uitstekend toe geschikt; de sneeuw ligt er een meter dik op en daaroverheen strekken zich de dennetakken uit, dikwijls met een zwaar pak sneeuw beladen. Het is alsof de natuur miljoenen balen van haar zuiverste wol over het land heeft uitgestort. Betooverend schoon is het hier!

Hotel Siljansborg is gereed voor het Kerstfeest. Groote denneboomen vol licht en glinsterend versierd, een feestelijk gedekte tafel in de groote witte spijszaal, knetterend hout in de open haarden, zoodat hier wel een kerstfeest-stemming moet heerschen. Buiten is het stil, een rustige Kerstnacht; men hoort niet het wanklinkend rumoer van toeterende auto's en rammelende trams... Hierbinnen warmte, licht en vreugde...

De kerstgebruiken zijn verschillend. In Zweden vindt men het eten zelf een zeer gewichtig deel van het feest.* Een duidelijk overblijfsel van de heidensche midwinterviering, toen het wederkeeren van de Zon met boordevolle bekers bier en rijk opgedischte maaltijden begroet werd. Natuurlijk staat het u vrij van de groote verscheidenheid spijzen al of niet te gebruiken, maar vergeet niet, dat, wanneer de rijstebrij wordt opgediend, het geluk u deelachtig wordt wanneer u in uw portie een amandel vindt. Hij of zij die de vrucht te voorschijn haalt, zal het eerst gehuwd zijn. Rondom de lichtende den-

* In Zweden niet alleen. *(N. d. R.).*

neboomen begint vervolgens de dans, en de overal tegenwoordige waardin weet de vele gasten zóó tot elkaar te brengen, dat zij zich ten slotte als in familiekring gaan gevoelen.

De uren vliegen voorbij, en wanneer de klok drie uur in den morgen slaat, beteekent zulks dat allen zich gereed behooren te maken voor den vroegdienst in de kerk. Een half uur daarna komen we met dat doel te voorschijn, gehuld in dikke bovenkleederen. Buiten staan de sleden te wachten. De adem van de paarden teekent zich als een nevel tegen de zuivere, heldere nachtlucht af, en de stoet zet zich in beweging naar de oude kerk van Rättvik, bergafwaarts en langs kronkelende wegen. Op iedere slede branden een of meer fakkels om het pad te verlichten, maar dit is nauwelijke noodig. De sneeuw ligt schitterend wit uitgestrekt en langs den heelen weg, zoover het oog reikt, trekken scharen op naar het doel dat ook het onze is. Velen dragen fakkels in wier schijn de donkerblauwe schaduwen de meest fantastische vormen aannemen. Het was een tocht, onvergetelijk door wonderlijke, betooverende sensatie.

Bim-bam! Bim-bam! De klokken luiden hun kerstgroet over het land en over de met sneeuw toegedekte meren. Vier uur. Met honderden stroomt het volk met zijn kleurenrijke kleederdracht, in den Kerstmorgen naar den ouden tempel die daar, tusschen de ontbladerde berkeboomen, stralend noodt... Zelden heb ik een indrukwekkender schouwspel gezien; nooit woonde ik aangrijpender godsdienstoefening bij, waarvan de woorden weliswaar vreemd voor mij waren, maar wier beteekenis toch zoo sprekend tot mij kwam... Toen de tonen van het orgel ruischend of jubelend het hooge gewelf der kerk vulden en de verzamelde gemeente van deugdelijke mannen en vrouwen hun kerkpsalm zong, toen gingen onze gedachten naar hoogere idealen, naar het vast geloof, dat de mensch nog iets anders na te streven heeft dan genotzucht, weelde en jazz...

Om halfzes waren we weer terug in het Hotel, eenieder vervuld van zijn eigen gedachten, dewelke, wat mij tenminste betreft, behooren tot de mooiste die men hebben kan. Ik was blij den raad mijner vrienden gevolgd en het Kerstfeest in Dalecarlië gevierd te hebben en wil iedereen, die naar iets zeer speciaals verlangt, ernstig raden hetzelfde te doen. Ik heb er gevonden wat ik zocht : *het* Kerstfeest.

GLOBE-TROTTER

WINTER IN ZWEDEN

Oudejaarsavond op Skansen

Een gebruik, dat deze laatste jaren in Zweden, en niet het minst in Stockholm, meer en meer ingang begint te vinden is het vieren van Oudejaarsavond. De vrij-geloovigen volgen over 't algemeen dat gebruik in hun eeredienst- en vergadergebouwen met godsvruchtig gezang en gebed, op deze wijze den middernacht afwachtend die de schakel is tusschen het oude en het nieuwe jaar. Slechts eenmaal nam de Staats-geestelijkheid daaraan deel; het gebeurde op het einde van de vorige eeuw; toen werden de parochianen in hun kerken opgeroepen om er den nacht door te brengen. Verschillende vrij-

denkersvereenigingen hebben eveneens aangenomen min of meer feestelijke bijeenkomsten in te richten om het afscheid van het jaar te vieren. Deze viering zoowel als gene, vindt plaats tusschen vier muren, onder hooge tempelgewelven, in ruime vergaderhallen, of in benauwde feestvertrekken. Bij geen enkele dezer kan Oudejaarsavond een eigen Zweedsch of een speciaal buitenlandsch karakter doen onderstellen.

In één plaats van het land echter brengt Oudejaarsavond iets tot uiting, dat terecht nationaal kan genoemd worden. Ook de omgeving, waar de viering plaats heeft, draagt een echt Zweedsch karakter, evenals het doel van het gansche gebeuren in deze plaats. Hier geeft men in allerlei voorstellingen getuigenis van de zeden en gebruiken en het leven van het Zweedsche volk op feest- en werkdagen. De plaats die we hier bedoelen is «Djurgaarden» (diergaarde), nabij de hoofdstad, en is gekend in gansch het rijk en ook in den vreemde onder den naam « Skansen » (verschansing), de grootsche vaderlandsche schepping van wijlen dokter Artur Haselius.

Reeds vroeg in den namiddag van den laatsten dag van het jaar ziet men voetgangers hun stappen naar boven richten, naar Skansen, waar men in de hooge, overdekte zaal kan bediend worden door Lucia met de lichtkroon op het hoofd. In de dorpsstraat kan men er de sterdragende jongens zien, het schouwspel dat onze Vlaamsche grootouders ook zagen, maar dat men ten huidigen dage nauwelijks elders meer vindt dan in Skansen. De heuvelachtige velden en weiden van het uitgestrekt grondgebied liggen den vooravond van Nieuwjaar overdekt met een sneeuwkleed waarin de gebaande wegen door den sneeuwploeg en schoppen geschikt werden gemaakt voor de steeds drukker toestroomende menigte, oudjes, jongeren, mannen, vrouwen en kinderen.

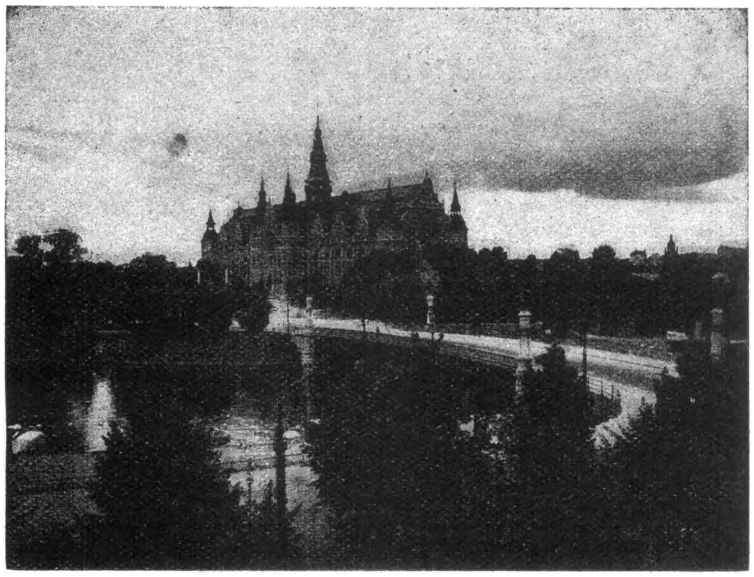

STOCKHOLM : NORDISKA MUSEET (NOORDSCH MUSEUM) OP DJURGARDEN

Van op de hooge bergvlakte, bijzonder van het deel dat « Solliden » (zonsondergang) genoemd wordt, strekt de hoofdstad zich onder ons uit en tegen den donkerblauwen achtergrond van het met sterren bezaaide hemelgewelf, teekenen zich in den winternacht de omtrekken af van het koninklijk paleis, van de kertorens, de torenspitsen en de nokken der hooge gebouwen, terwijl lange rijen gaslantaarns de straatlijnen aangeven tusschen de huizen, waarin hier en daar verlichte vensters zitten.

Maar van het leven en het kibbelen, van het gewoel en het rumoer daar beneden in de aanhoudende strooming, die slechts verpoost gedurende de prille uren van den dag, heeft

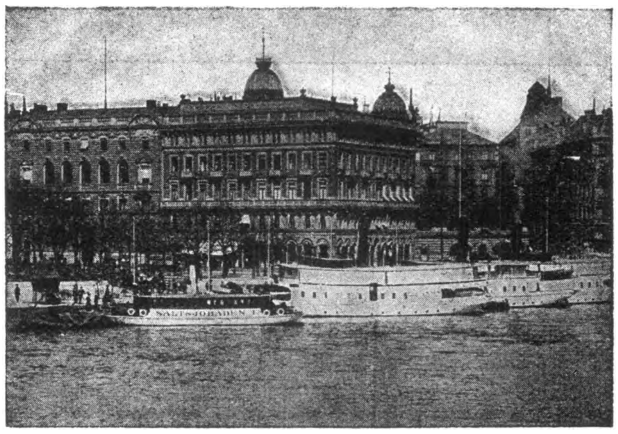

STOCKHOLM : DE BEKENDE WITTE BOOTEN

men hierboven slechts een voorstelling door de herinnering. Maar ook deze wil men verdrijven, want is er wel één Zweed, die, wanneer hij daarboven is, zich niet afhankelijk en verantwoordelijk ten opzichte van datZweedsche volk voelt dat met deugdzaamheid en goede tradities, tevreden leefde in huisjes eenvoudig als de op Skansen bewaarde, met pijnboomen, dennen en berken als beschutting, en dat een nederig, werkzaam leven leidde bij de rivieren, op de bergen, in de valleien? Hierboven, in deze omgeving met haar echt, oud Zweedsch karakter en in het betooverend licht der knetterend brandende piktonnetjes, van rookende toortsen en flakkerende wachtvuren, wordt eenieder, maar vooral de Zweed, door een heerlijke aandoening bevangen. De Zweed kan niet anders dan met gloed in het hart denken aan de fiere vaderlandsche herinneringen die hier opgewekt worden; hier kan men niet anders dan groote Zweedsche gedachten koesteren. De Zweed voelt er zich vervuld met trots om al wat zijn volk vermocht en tot stand bracht en hij denkt wellicht aan een groote toekomst voor zijn land.

Bing! Bong! De klokken van de « Hasjö » beginnen het einde van het jaar te luiden. De menigte verzamelt zich rond den ouden klokketoren en den « Renberget » (rendierberg) en is zwijgend en ingetogen. Te middernacht wordt een hymne aangeheven. Allen, oud en jong, zingen mede, terwijl de mannen het hoofd ontblooten. Het is een oogenblik vol vroomheid, en de ziel stijgt door edele gevoelens en verheven gedachten.

STOCKHOLM : KONINKLIJK DRAMATISCH THEATHER TE STRANDVAGEN

De laatste klokkeklanken van het oude jaar versterven, verijlen in de ruimte. Hierboven, op de hoogte van « Bredablick » (vergezicht),schittert het jonge jaartal in flikkerend, vurig schrift. En de klokken van den « Hellestad »-toren beginnen thans het nieuwe jaar in te luiden.

Bing! Bong! « Var halsad, skona morgonstund! », « Gegroet, gij schoone morgenstond! » Men zingt dezen schoonen Kerstmis-

psalm wel niet maar hij komt toch zweven in de lucht... Hoera-kreten weerkinken en vroolijke uitroepen gaan naar bekenden en onbekenden met den wensch : « Gelukkig Nieuwjaar! »

Maar bij het einde van het eerste uur in het nieuwe jaar zullen deze duizenden menschen hier vandaan zijn, want de poorten van « Skansen » worden om 1 uur 's morgens gesloten. In afwachting blijven nog een wijle groote volksmenigten in de nabijheid der wachtvuren die op « Renberget » steeds nog branden, terwijl anderen alreeds naar de dorpshuisjes keeren om zich te warmen bij het houtblokvuur, dat recht gezellig knettert in den open haard.

R. V. E.

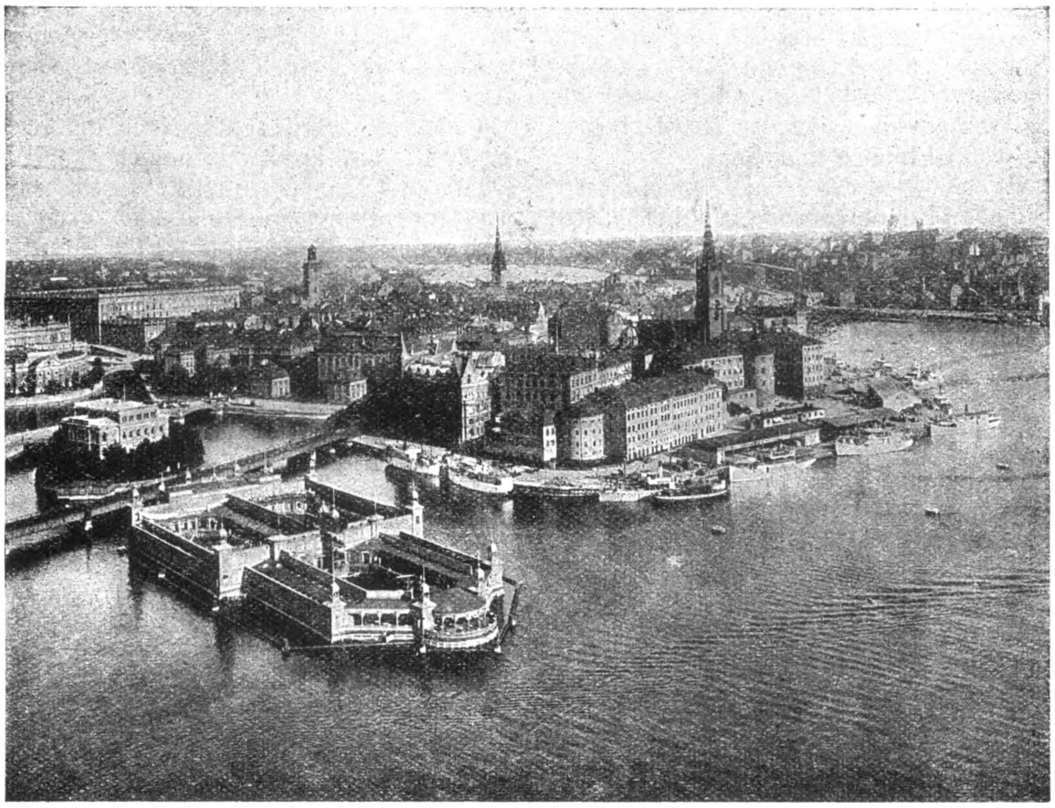

PANORAMA VAN STOCKHOLM MET BADHUIS OP DEN VOORGROND

Naar het land van de zengende Zon (*)

Karel Cuypers

Een andere wereld, een ander leven

Daar blijft de blanke weg! Daar wringt en kronkelt en wentelt de baan steil op, steil af tusschen hooge huizen wit, spierwit. 't Is een dichte doolhof en zoo ge u geen richting kiest, loopt ge gevaar een ganschen dag dezelfde wijk te exploreeren.

Alle straatjes — straten bestaan niet! — zijn trappen, gekasseide trappen met kleine bolle harde steentjes. Wagens onbekend, — slechts kameelen en muilezeltjes schuiven traag de treden op en af. Waarom zich spoeden? De menschen zijn hier ook niet van de vlugsten : de Arabier gaat twee minuten en rust er tien. O! Daar ziet hij broeder Mohamed! Die moet hij natuurlijk kussen, even naar gezondheid en zaakjes informeeren, — want de Arabier is beleefd en vriendelijk voor wie hij acht... of vreest. De vrienden stappen plechtig samen verder, zitten wat op een steenen bank voor een huis of, als ze té moe zijn, drinken ze wat in 't vuile, dompige drankhokje daar beneden, waar een ploeg lawaaierige rasgenooten ('t zal wel over de zaakjes gaan!) in kring op den grond zitten en hun glaasje palmwijn, willen of niet, deelen met een wolk vliegen, die noch oog, noch neus,

(*) Vervolg van blz. 423.

noch lip ontzien. De bruine broeders met de breede gebaren dulden ze gewillig en slaan slechts traagjes met grooten armzwaai de lieve diertjes weg als ze het wat té bont maken.

Is de weg wat lang voor onze nog immer vermoeide zoon van Allah, dan legt hij zich platuit op den grond en... slaapt (hoe lekker zoo'n dutje in 't midden der straat!) of zit hij als willoos te peinzen op een steen, de beenen wijd gespreid en het hoofd moe gebogen of hurkt hij zich op de hielen ineengedrongen in een schaduwhoekje. Dan vindt hij — zoo hij niet te arm is — licht een druifje of een vijg in den zak om die met den meest hemelschen wellust binnen te spelen.

Komt per toeval een blanke of een met zij getulbanden bruine voorbij... zie, het gezicht wordt pijnlijk, een hand bibbert traag vooruit, een stem klaagt iets over den goeden God en het hoopje mensch... gaat weer even welgemoed voort aan den heerlijken maaltijd — rijker of niet rijker.

Bedelen (1) schijnt hem zoo natuurlijk, dat hij spontaan toon en houding wijzigt en weer herstelt. — Baat het niet, het schaadt niet, we zullen 't met die weer eens beproeven! Werken is onedel en onzalig en mag maar alleen gebeuren in gevallen van uitersten nood.

Op uw tochtjes door de oude stad, hebt ge minstens een kindje bij u, dat maar steeds blootsvoets achteraan trippelt en met een treurig gezicht een hand vooruithoudt (de linker lost de rechter af!) Een kwartier zal de kleuter 't wel volhouden. Geeft ge, o, maar dan stormen er langs alle kanten vriendjes op u toe : ze surveilleeren van verre!

Hier kunt ge u arm geven : medelijdende toeristen moeten maar wegblijven of ze geraken niet verder. Op elken hoek lamenteert een blinde of een kreupele. Het is angstwekkend hoeveel vreeselijk misvormde stumperds er onder de inlanders rondloopen. Hier een grijsaard zonder armen, daar een wrak romp en hoofd alleen, ginder een verwrongen wezentje dat op knieën en ellebogen voortkruifelt, verder een stakker met kromme beentjes zoo dun en zoo vervormd als droge takken of met handen waarvan al de vingers tot knuistjes vergroeid zijn. En blinden, blinden, blinden! 't Is of hier alle menschelijke ellende is opgestapeld in die heerlijke witte stad met haar mooie omgeving, haar zachte zeewindje en haar warme zon!

Gezondheid is voor den bruine de geringste van zijn bekommernissen. Hij bouwt zijn huisjes zoo donker mogelijk : de zon is zijn ergste vijand — vliegen en vuilnis kunnen hem niet storen en lucht, daar heeft hij geen behoefte aan. Heel de Arabische stad is één groote steenklomp. Alle huizen groeien in elkaar vast over de straatjes heen met balken en dwarsbogen en kamers zelf. Venstertjes en deurtjes zijn zoo klein mogelijk en meestal dan nog gesloten met dikke houten luiken, potdicht (beter gegoeden hebben vensters met gevlochten ijzerdraad omspannen).

Indiskrete schrijvers beweren dat binnen in die donkere krochten dingen gebeuren, waarvoor de Romeinen uit het meest verdorvene tijdperk nog blozen zouden, maar... er zijn onder die bewuste ontdekkingsreizigers menschen met meer fantazie dan waarheidsliefde.

Stank deert den inlander niet. Hij leeft in volmaakte vriendschap met zijn dieren : zijn ze niet zijn steun in 't leven? Misschien is er soms wel reden voor 't beest om vies van zijn meester te zijn.

Afwatering, rioleering en straatreiniging zijn hem onbekend. De regen moet zijn straten maar kuischen — maar hoe dikwijs regent het?

Zit hij buiten, dan past hij toch op niet te veel lucht te snappen : hij spant een zeil boven 't hoofd of bouwt er speciaal een houten afdak : die duivelsche zon!

De winkeltjes zijn echt aanlokkelijk, vooral die van eetwaren : daar krijgt ge driemaal 't gewicht van uw waar : eens in natura, eens in stof en eens in vliegen. Toch moet ge — dat spreekt! — Algerijnsche druiven of meloenen koopen. Betaal nu asjeblief den prijs niet voluit. Bied gerust de helft en indien ge 't dan voor de twee derden krijgt, wees niet te blij, gefopt is niet... de koopman. Spreek dan maar liefst Fransch onder mekaar of de rekening is beslist dubbel — of trippel als er Engelsche klanken in de lucht hangen.

De zaakjeslui verstaan perfekt Fransch, maar natuurlijk, voor u begrijpt hij alles slechts op zijn manier - in zijn voordeel - en de getallen zullen u wel in't Arabisch rond het hoofd geslingerd worden tot de uitkomst zuiver «chez-nous»-sch is, en eerbiedwaardig verkeerd.

Plezierige lui, die bruingezichten!

Kijk, wat een mooi tooneeltje : twee zwaar beladen trippelende ezeltjes nevens elkaar en één in 't midden er achter met een echt typisch berijder, die af en toe de voorste zachtjes op den rug klopt.

(1) Heel ironisch staat overal aangeplakt : « La mendicité est interdite au département d'Alger ». (Het bedelen is in het departement Algiers verboden!).

Fototoestel boven! O, maar eer ge 't ding goed vast hebt, springt me die leelijkerd af zijn langoortje en doet alle buitensporige moeite om zichzelf en zijn lieve kameraadjes uit uw gezichtsveld te krijgen. 't Is nog een van de overtuigden, die geen levend wezen afgebeeld willen zien, zooals de pure Moorsche traditie het eischt. De meeste Arabieren zijn echter nu in zooverre vereuropeescht, dat ze in een foto geen graten meer vinden en zelf wel eens fier zullen poseeren, maar vroeger moest de blanke met zijn tooverkastje zich soms wat al te spoedig uit de voeten maken.

In de oude kunst van de Arabieren vindt men geen menschenvormen en schier ook geen dieren. (1) In de abstracte versieringskunst en het verfraaien van plantenvormen zijn ze dan ook ongeëvenaarde meesters gebleven. Gebouwen, huismeubelen, vazen, wapens — om het even of er hout, steen, glas oof metaal te bewerken was — werden versierd met een uitersten rijkdom van lijntjes en vlakjes. Van levenlooze cijfers schiepen ze de mooiste motieven en hun opvatting onder vorm en lijn zijn overal even zuiver en deftig. Zie hun moskees, hoe vol piëteit kapten ze de gekronkelde bladeren in de boorden uit en hoe geduldig vulden ze elk vlakje met de zwierigste styleeringen. Maar zij konden en mochten dat ook van Moeder Natuur! Hun peuter-sculpteerwerk trotseert eeuwen : het lijdt van geen vochtigheid of vorst en de zon is toch een zoo groot vijand niet!

De Arabier houdt van 't fijne, van 't rijke. In zijn paleizen harmonieert hij de diepe, stemmige kleurschakeeringen met fijne, als geciseleerde, marmervormen.

Maar hier ook stoorde hem Europa.

Het ontnam hem veel van zijn rijkdom, stal zijn heerlijkste tempels en omvormde ze brutaalweg tot gouvernementshotel, tot post, tot admiraliteit, en o gruwel! tot aartsbisschoppelijk paleis, tot katedraal.

Wel mocht hij zijn Djémaa-Djédid-moskee, zijn Médersa, zijn paleis van Sidi Abderhaman behouden — en tal van andere minder mooie — Die bezoekt hij dan ook trouw.

Veel is er eigenlijk niet binnen in de huidige tempels te zien. De een gelijkt gansch op den anderen. Maar hoe precieus zijn die vlammend-gedraaide kolommen en de meetkundige fondversieringen op den binnenkoer van het aartsbisschoppelijk paleis, hoe innig uitgepierd lijken die dakgalerij met haar eenvoudige uitgekapte vierkantenreeksen en die slanke lenige gebroken bogen van 's Gouverneurs Zomerrezidensie in de Mustapha-wijk, met hoeveel smaak werden overal de kubieke en halfbolvormige blokken verdeeld in de gebouwenkomplexen. Zet die juweelen dan in een tuin vol palmen, cypressen, olijven-, granaatappel- en vijgenboompjes! Dan hoeft ge heusch geen dichter te wezen om u in een andere wereld te wanen.

De moskee van den Sidi Abderhaman is voor den Mohamedaan een diepvereerde plek. Hier rusten onder eenvoudige, maar sierlijk uitgekapte steenen invloedrijke pasja's en heillige marabouts en voor de graven is het altijd een mystieke begankenis. Een blinde gids — weeral een blinde! — die u volgt, voortgaande op het schuifelen van uw voeten en zich opdringt om u te geleiden, waar ge zelf gemakkelijk den weg vindt, — zal u voeren over de heilige tapijten (schoenen uitdoen!) door vol-gearabeskte lange gangen en kleine plaatsjes, langs fonteinen waar vrouwen drinken... en zich de voeten wasschen. De man zal in de zaal waar standaarden en rijke geschenken aan de zoldering hangen, plechtig en vol geestdrift de richting van Mekka aanwijzen... om even daarna een minder vurige aanmerking te maken over de te geringe fooi voor al deze diepe poëzie.

De gewone kerkhoven der inlanders zijn ware hovingen : de zerken zijn klein en zonder praal, alle met bloemen en kruiden versierd. Elke doode, die niet vergeten is, heeft zijn kroesje gevuld met drinkwater als blijk van liefde (we zijn in Afrika!) De vrouwen lamenteeren bij het graf of klappejen er als bij een koffiekransje. Zij zijn ongesluierd binnen de kerkhofmuren.

Vrouwen ziet ge niet veel op straat en die ge opmerkt zijn nog zelden jong of mooi (voor zooverre ge dit onder den dichten sluier onderscheiden kunt). De vrouw is voor den Arabier een minderwaardig schepsel. Hij gebruikt ze als dienstbode, zelfs voor zijn moeder heeft hij weinig respekt. Vaak laat de jonge krachtige zoon het zware pak door zijn oud moedertje sleuren, terwijl hij er kalmpjes nevens wandelt.

Een aanlokkelijk leventje hebben de meisjes niet. Als ze jong zijn, worden ze zeer streng gehouden, — het huwelijk is meestal een koopje, — en, eens de korte jeugd voorbij (op twintig zijn ze oud) (1), vervallen ze

(1) Beroemd zijn echter de leeuwenfontein van het Alhambra te Grenada en de leeuwen op de ingangstrap van het El Bardo te Tunis.

(1) Het schijnt dat men in Marokko zelfs huwelijken kent, waarvan beide partijen soms *samen* geen vijftien jaar oud zijn!

spoedig tot niet veel meer dan last- of huisdier.

Algiers heeft heerlijke zeebaden (wel wat ver buiten de stad en niet erg geschikt voor kinderen of niet-zwemmers omdat de helling te sterk is, maar 't water is zoo goed warm en de natuur is zoo wondermooi, vooral aan de Westkust, dat ge moeilijk aan de bekoring van den golfslag kunt weerstaan).

Een goede raad, vriend toerist, die op tijd en geld hoeft te passen, wandel niet te vaak langs de zee, geloof me! Klim ook niet te dikwijls op de bergen rond de stad, want ze zijn hooger dan ge eerst vermoeden zoudt. 't Panorama is echter wel dubbel uw zweet en uw uren waard.

Doch vergeet vooral de Jardin d'Essai (1) niet. Die alleen is de lange treinreis en een dag zeeziekte plus de kosten waard! Wat een weelde van planten! Hooge waaierpalmen, vederpalmen, een massa van dikstammige tropenboomen met lianen omstrengeld of met bovengrondsche kronkelende wortels als waren het fantastische loopende gedaanten, grillige plompe en gekgevormde kaktussen en dichte struiken vol groote, helle bloemen en verleidelijk glanzende vruchten, groote regelmatig versierde open plekken met fonteinen en vijvers en bloemperken en dichte smalle, donkere wegeltjes tusschen het ineengestrengelde keerkringengewas. Sommige hoekjes zijn een halven dag beziens waard. Kan een mensch daar wel uit zonder wroeging?

* * *

In de smalle krochtenstraatjes, die omhoog naar de Kasbah (2) voeren, loopen twee blinde negers traag in het midden van het menschen- en ezeltjes- en kameelengewoel.

Zij zingen.

Boven het geraas en 't gekrakeel der diskuteerende kooplui klinkt hun schrijnende melopee als de aangehouden weeklacht van al die vele arme stakkers zonder oogen in 't mooie Afrikaansche land.

Hij is grooter en krachtiger. Zij schijnt ouder en loopt gebogen. Zijn gelaat is wel mooi al vlucht het voorhoofd laag weg, al zijn de lippen groot en dik. Een hand tast zoekend vooruit, de andere houdt de vrouw, leelijk, misvormd, strompelend zwak — een monster.

Zij zingen — altijd dezelfde klagende noten.

Zij zingen van Allah, die goed is, van de zon, die warm is, — van de zee, die blauw is, — van de palmen die wuiven en slank zijn. Ze zingen van Allah, die goed is en van het licht, van de kleur die zoo mooi zijn...

Schuifelend gaan ze traagjes verder door het drukke handelsgewemel. Hun oogen staan dwaas, levensloos wit, — wit, wit, — akelig wit in hun zwartbronzen gezicht en ze draaien en kijken en zoeken en vragen maar aldoor strak om en boven en recht voor zich uit.

Ze zingen — luid eentonig — het treurig hymne van hun leelijke, zwakke, domme geslacht, van hun broeders, die lijden en uitsterven, van hun vrije, luie leven in hun wreede wilde natuur.

Ze zingen — en waarom niet van die goede blanke beschaving, die hun stoombooten en lokomotieven schonk en fabrieken en mijnen, en kanons en stikgassen, — die hen misvormd en kreupel en blind en vuil door 't ellendig beestenleventje laat ploeteren?

Rond hen doet men zaakjes. Men stoort zich niet aan blinden — er zijn er ook zoo veel — men werkt, men roept, men vleit, men lispelt, men kruipt, men nijpt, men scheldt, men streelt, men schachert, men bedriegt voor 't geld, 't geld van den bleeken broeder uit het koude, vochtige Noorden... men vloekt, men juicht, men gromt, men wrijft zich de handen en... geeft niets of een arm soetje — de grâce!

Zij zingen, de zwartjes, onvermoeibaar, immer even luid, hun immer dezelfde toon, hun immer ruwe klanken en verdwijnen met stooten en stompen, in de krioelende massa, achter een draai, naar de diepte. O, die oogen!

Aïa, aïa,.... Allah...

(1) Buiten de stad — richting Maison Carrée.
(2) Oud fort op den heuvel.

GEILLUSTREERDE

MONOGRAPHIEENREEKS

De Kempen, door Dr Jan Lindemans, Ir van Canegem, e. a. - Tweede druk. fr. 12,50

De Haven van Antwerpen, door Ir Bollengier fr. 6,50

Mechelen, door Dr Stan Leurs en Pr. Verheyden fr. 6,50

West Brabant, door Dr Jan Lindemans, Dr Stan Leurs, e. a. fr. 7,50

-:- Vervoer en Verkeer -:-

Moet het rijbewijsstelsel in ons land ingevoerd worden ?

Deze laatste jaren nam het verkeer op de openbare wegen alhier, zooals in alle moderne landen, bijzonderlijk dit der motorvoertuigen, eene nooit gekende uitbreiding. Deze uitbreiding gaf echter aanleiding tot zóó een onrustbarend aantal ongevallen, meestendeels toe te schrijven aan de onvoorzichtigheid en de onbekwaamheid der bestuurders van automobielen, maar ook aan de onoplettendheid der nopens het verkeer onvoldoend opgeleide voetgangers, dat niet alleen de openbare overheden, maar ook het publiek, zich over dezen toestand terdege begonnen te bekommeren.

Deze toestand is sedert een paar maanden zoodanig verscherpt, dat de voetgangers de gewoonte schijnen te willen aannemen het lynch-stelsel toe te passen op iederen automobielbestuurder die een ongeluk veroorzaakt.

Er moet gehandeld worden, wordt er geroepen! Het is meer dan tijd, dat er maatregelen worden getroffen, schrijven de bladen! En zij voegen er aan toe :

« Niettegenstaande de gevolgtrekkingen te maken uit jaren lange ervaring en het voorbeeld van tal van andere landen, o. a. Frankrijk, heeft de bevoegde overheid alhier, in zake vervoer en verkeer, niet vastberaden hare toevlucht durven nemen tot de preventieve politie en is het verplichtend exaam nopens de bekwaamheid der bestuurders, doode letter gebleven. »

In zitting van 18 October 1926 van den gemeenteraad van Brussel, beloofde burgemeester Max deze kwestie aan het Parlement voor te leggen en een wetsvoorstel in te dienen met het doel het rijbewijsstelsel te doen invoeren, gesteund op een grondig onderzoek betreffende de lichamelijke en zedelijke geschiktheid en de technische bekwaamheid van den automobielbestuurder.

Enkele weken geleden werd de « Ligue des Piétons » gesticht welke eveneens het invoeren van het rijbewijs eischt.

Uit hetgeen voorafgaat blijkt dat de oplossing van de kwestie der veiligheid van de voetgangers voor de meesten schijnt te liggen in het rijbewijsstelsel.

Het is de eerste maal niet dat het invoeren van dit stelsel hier te lande wordt te berde gebracht. Senator Seeliger diende den 27 December 1922 een wetsvoorstel in waarvan artikel 1 luidde als volgt :

« Niemand mag op heel het grondgebied van het land een motorvoertuig besturen, zoo hij niet voorzien is van een rijbewijs, dat hem werd afgeleverd door den Minister van Openbare Werken of eene door dezen daartoe aangestelde overheid.

» Het rijbewijs wordt slechts afgeleverd aan hem, die van zijn bekwaamheid in het besturen van een motorvoertuig, blijk geeft voor eene bijzondere commissie, welke zitting houdt in de hoofdplaats van het arrondissement en waarvan de samenstelling bij koninklijk besluit, wordt bepaald.

» Het rijbewijs mag niet afgeleverd worden aan personen beneden achttien jaar ».

Een groot aantal ongevallen verklaarde Seeliger, zijn toe te schrijven aan de onbekwaamheid der automobielbestuurders. Hoe kan dit anders? vroeg hij.

« Immers tot nu toe wordt er van hunnentwege geen het minste bewijs van bekwaamheid gevergd. Hij die een motorvoertuig aankoopt, kan vrij, na enkele oppervlakkige aanduidingen hem gegeven door zijn leverancier, met volle geweld de straat oprijden, niet enkel daar waar de bestuurder alleen gevaar loopt, maar evengoed op de meest drukke straten, waar het leven zijner medeburgers op het spel staat. Het beste middel om hieraan, zoo goed mogelijk te verhelpen, schijnt wel, van de bestuurders, zoo voor hun eigen belang als voor dit der voetgangers, het bewijs te eischen dat zij bekwaam zijn op behoorlijke wijze hun voertuig te besturen. »

Dit is allemaal heel waar en toch werd het wetsvoorstel Seeliger afgewezen.

Bij ministerieel besluit van 27 Juni 1920, werd er eene Commissie samengesteld belast met het bepalen der voorwaarden aan dewelke de toelating van het besturen van een automobiel zou dienen onderworpen. Artikel 5 der algemeene verordening op de politie van het vervoer en van het verkeer, toen van toepassing (Koninklijk Besluit van 27 April 1914), luidde als volgt : « De geleiders van voertuigen moeten in staat zijn te geleiden of te besturen ».

Feitelijk kwam het dus aan den rechter toe, vast te stellen of een bestuurder, die met zijn rijtuig een misdrijf had begaan, ja of neen de noodige geschiktheid bezat om te besturen en of de straffen voorzien bij de wet dienden toegepast.

Alhoewel dit voorschrift geen voldoening had gegeven, verklaarde voornoemde Commissie zich geen voorstaander van het rijbewijs, « tout en estimant que le permis de conduire peut se justifier en théorie, les inconvénients de cette mesure ne contrebalan-

cent pas les avantages aléatoires qu'elle procure ».

Inderdaad geeft het afleveren van dit bewijs, gesteund op eene proef, onvermijdelijk aanleiding tot tal van formaliteiten, en vergt dit groote uitgaven, zonder daarom besliste verzekering te geven dat de bestuurder de lichamelijke en zedelijke geschiktheid en de noodige bekwaamheid bezit. Wat bewijst dat een van rijbewijs voorzien bestuurder in een hachelijk oogenblik de noodige koelbloedigheid zal bezitten om een ongeluk te vermijden? Het afnemen der proef kan toch onmogelijk gebeuren in straten waar het verkeer zeer druk is. Ten andere levert het rijbewijsstelsel, zelfs een gevaar op, vermits een bestuurder die oorzaak is geweest van een ongeluk, zich steeds zal beroepen op zijne bekwaamheid, bewezen door het rijbewijs hem afgeleverd door een officieel organisme.

Hierboven werd het voorbeeld aangehaald van Frankrijk. Dit betreffende lezen wij in het blad van een onzer belangrijkste vereenigingen voor toerisme, volgenden brief :

« Neuilly, 1 Februari 1923.

Mijnheer de Hoofdopsteller,

» Laat mij toe u mijn eigen ondervinding mede te deelen nopens het ondoelmatige van het rijbewijsstelsel.

» Ik heb mijn rijbewijs bekomen te Rouen. Ziehier hoe dat ging : Op vastgestelden dag bevonden zich de toekomstige automobielbestuurders met hun rijtuig, in eene lange rij gerangschikt op den Boulevard Jeanne d'Arc. Om 9.30 uur kwam de bevoegde overheid aan. Nr 1 zette zich in beweging, gevolgd door al de andere rijtuigen, zij reden eventjes rond het klein pleintje gelegen aan het einde van den boulevard en... het exaam was afgeloopen! »

De weinig ernstige wijze waarop in Frankrijk deze proef werd afgenomen, alsook de willekeur die daarmede gepaard ging, hadden voor gevolg dat de « Commission Centrale chargée de l'étude d'un projet de Code de la Route », voorstelde het rijbewijsstelsel af te schaffen. De openbare meening verzette zich echter zóó tegen dit afschaffen dat het rijbewijs toch behouden bleef. Het voorbeeld van Frankrijk door de bladen aangehaald is dus niet heel gelukkig.

Indien voornoemde Commissie zich geen voorstaander verklaarde van het rijbewijs, achtte zij het echter geraadzaam de bepaling van artikel 5 der algemeene verordening van 27 April 1914, te wijzigen als volgt: « De » bestuurder moet in staat zijn te besturen, » de vereischte lichamelijke hoedanigheden » hebben en de noodige kennis en bekwaam- » heid bezitten ».

Krachtens deze bepaling die wij aantreffen in het algemeen reglement op het vervoer en verkeer van 1 November 1924, is dus strafbaar, hij die b.v. op den openbaren weg een voertuig bestuurt wanneer hij dronken is, niet goed ziet, hardhoorig of doof is, zijn zenuwen niet meester is, onderhevig is aan vallende ziekte of soortgelijke kwalen die aanleiding kunnen geven tot het veroorzaken van een ongeval. Is eveneens strafbaar, hij die niet voldoende het besturen heeft aangeleerd en daardoor zijn voertuig niet goed meester is.

Dit was voorzeker een flinke stap vooruit.

M. Ruzette, toenmalig bevoegd minister, legde in Juni 1923 een wetsontwerp neer houdende wijziging van de wet van 1 Augustus 1899 op de politie van het vervoer. Het doel van dit wetsontwerp was hoofdzakelijk de veiligheid der voetgangers in de mate van het mogelijke te verzekeren.

De landbouwcommissie in den schoot van den Senaat samengesteld om dit wetsontwerp te onderzoeken, wees eveneens het rijbewijsstelsel af. Zij deed opmerken dat het eenig voordeel van het rijbewijs bestaat in de mogelijkheid het te kunnen afnemen in geval van bepaalde overtredingen. Maar gezien dit slechts gebeurt na het begaan van het misdrijf, dus wanneer het te laat is, kan men hetzelfde resultaat bekomen, met eene vervallenverklaring van het recht een rijtuig te besturen. Wel verklaarde de Commissie zich voorstander van een geneeskundig onderzoek, vaststellend of de belanghebbende lichamelijk geschikt is om een rijtuig behoorlijk te besturen :

« De onbekwaamheid om te besturen, kan veroorzaakt zijn door lichamelijke gebreken die, over het algemeen kunnen vastgesteld worden bij een geneeskundig onderzoek; ook is de Commissie van meening dat, bij eene herziening van het Algemeen reglement op het vervoer, het koninklijk besluit de automobielbestuurders, maar enkel deze, kan verplichten zich te voorzien van een medisch getuigschrift, afgegeven door een geneesheer van hun keuze, vaststellend dat zij lichamelijk bekwaam zijn om te besturen ».

Schooner kon het niet, en in het Algemeen Reglement van 1 November, vinden wij volgende bepaling :

« De bestuurder moet in staat zijn om te besturen, de vereischte lichamelijke hoedanigheden hebben en de noodige kennis en bekwaamheid bezitten.

» Als minimum van lichamelijke geschiktheid vereischt tot het geleiden van een voertuig op den openbaren weg, wordt beschouwd de afwezigheid der volgende gebreken :

a) verlies van het gezicht langs eenen kant;

b) gezicht, ten minst langs eene zijde, beneden de 2/3 van het normaal gezicht zonder glazen of de 10/10 met verbeterende glazen;

c) verlies of merkelijke vermindering van het gehoor aan beide kanten;

d) lichamelijke gebreken welke aanzienlijk de werking der voortbewegingsorganen belemmeren of het zenuwzielstelsel benadeelen, onder andere de vallende ziekte.

Elk geleider van een motorvoertuig moet drager zijn van een getuigschrift vermeldend dat bij een geneeskundig onderzoek, waaraan hij werd onderworpen tot het bekomen van dit getuigschrift, geen enkel der hiervoren genoemde gebreken bij hem werd ontdekt; nochtans is deze schikking niet toepasselijk op militairen bij het uitvoeren van dienstbevelen.

Personen aan dewelke het medisch getuigschrift, alleenlijk om redenen van verlamming of stoornis der levensverrichtingen der lichaamsdeelen, geweigerd werd, mogen het verlangen uitdrukken onderzocht te worden door een bijzondere commissie waarvan de samenstelling door den Minister van Landbouw en Openbare Werken wordt vastgesteld, en die gelast is met het nagaan van den aard van de letseien en den graad der vermindering die zij veroorzaken. De Minister oordeelt in laatste instantie.

De toelating tot geleiden afgeleverd door een bevoegde overheid of door een vereeniging die bevoegdheid ontving om internationale rijbewijzen af te geven, zooals voorzien bij artikel 2 der internationale overeenkomst goedgekeurd door de wet van 29 April 1910, zal voor de geleiders van motorrijtuigen, wier bestendige woonst niet in België gevestigd is, het medisch getuigschrift vervangen.

Slechts personen die ten volle achttien jaar oud zijn mogen een motorvoertuig besturen ».

Nauwelijks was de kweste van het medisch getuigschrift kenbaar gemaakt of er ging een donder van protesten op.

«Wat was me dat nu voor een maatregel!»

Tal van geneesheeren weigerden radicaal hun clienteel aan een geneeskundig onderzoek te onderwerpen. Vereenigingen van dokters achtten het reglement onuitvoerbaar (het bewuste voorschrift was nochtans opgesteld door een sommiteit in geneeskunde), en veel te streng!

Waren er zelfs geen geneesheeren die beweerden dat eenoogigen wel in staat waren goed te besturen, op voorwaarde dat hunnen neus niet te lang was! Het werd een loopwedstrijd van oorlogsinvalieden, gebrekkigen, doofstommen, enz., naar het Cabinet van den Minister.

Het gevolg was dat bij Koninklijk Besluit van 22 Mei 1925, de verplichting voor de automobielbestuurders van zich aan een geneeskundig onderzoek te onderwerpen, moest ingetrokken worden.

Zóó komt het dat de thans van kracht zijnde algemeene verordening op het vervoer, nopens de vaardigheid en de bekwaamheid der bestuurders, slechts nog volgende eischen stelt :

De bestuurder moet in staat zijn te besturen, de vereischte lichamelijke hoedanigheden hebben en de noodige kennis en bekwaamheid bezitten.

Slechts personen die ten volle 18 jaar oud zijn, mogen een motorvoertuig besturen.

Wij zullen in ons volgend artikel trachten te onderzoeken wat er in zake veiligheid van verkeer, hier te lande, nog kan gedaan worden.

A. PERSYN

De ontwikkeling der Hotels in de Vereenigde Staten van Amerika

Het is nuttig, af en toe eens, van uit het begrensde kader van zijn eigen land, belangstelling te wijden aan buitenlandsche inrichtingen van sommige takken van bedrijf, — vooral wanneer de faam ervan verre van gering is. In de « Hotel Management Magazine », New-York, houdt J. O. Dahl zich bezig met het vraagstuk der opbrengst van de Amerikaansche hotels en hij geeft in zijn beschouwingen veel opklarends ten beste, waardoor, vooral in Europa, verkeerde voorstellingen van het Amerikaansch hotelwezen kunnen neergehaald worden. Wij brengen daarom uit dat opstel eenige bijzonderheden naar voren, daar het ons toeschijnt alsof ze ook voor Vlaamsche lezers en vaklui belangwekkend zijn.

Volgens de jongste statistiek beschikken de 17.797 hotels in de U. S. A., die ieder meer dan 25 kamers hebben, over een totaal van 1.775.048 kamers, terwijl er nog 25.000 gasthoven bestaan die ieder minder dan 25 kamers hebben, en die naar Amerikaansche opvatting veeleer als huizen met gemeubelde kamers, zonder heel de gebruikelijke hotelbediening, te beschouwen zijn. De Amerikaan onderscheidt negen groepen van hotels, van dewelke inzonderheid noemenswaard (omdat ze in Europa onbekend zijn) : de woonhotels met afgescheiden, ingerichte woningen; hotels die slechts voor mannen en hotels, die uitsluitend voor vrouwen ingericht zijn; kerkelijke hotels (zoowat onze toevluchtshuizen, maar met een duidelijker confessioneel stempel); klubhotels.

Bij het groot getal hotels is men geneigd te veronderstellen, dat men aldaar in zekeren zin geraakt is tot een voldoend aantal, maar het jaar 1926 bewijst juist het tegendeel. In 1926 werden niet minder dan 4.528 nieuwe ondernemingen gebouwd of geopend, van dewelke nagenoeg 1/3 meer dan vijftig kamers

hebben, terwijl een ander 1/3 tot de groep der woonhotels behoort. Dahl geeft in zijn artikel een verklaring voor het groeien der hotelindustrie en wel aan de hand van de volgende feiten, die waarlijk verdienen van dichterbij te worden beschouwd : Er wordt meer voor het plezier gereisd; een drukker handelsverkeer is ingetreden; het er op nahouden van eigen woningen wordt met den dag moeilijker, omdat het dienstpersoneel bijna niet aan te werven is, zoodat men de voorkeur geeft aan een vaste vestiging in de Apartment Hotels; de verstopping der grootsteden, in verkeersopzicht, doet het den zakenman verkieslijker voorkomen een hotel in de buurt van zijn bureelen te betrekken, ook wanneer de kosten van levensonderhoud wellicht zwaarder worden, want « time is money »; en als laatste reden wordt gewezen op dat treurig feit : het kleiner worden van het huisgezin, vaak te wijten aan het meêwerken van de echtgenoote die dan 's avonds zoo min mogelijk voor huishoudelijke beslommeringen wil staan.

Indien deze feiten niet voorhanden waren, dan zou er in geen geval een zoo levendige hotelbedrijvigheid heerschen, want de bouwkosten zijn enorm, niet het minst wegens de hooge grondprijzen in de stadscentra. De gemiddelde bouwkosten bedragen per kamer 5000 dollar, waarbij nog 500 dollar wegens het inrichten te voegen is. Voor een zoo snel mogelijke amortisatie zijn de beheerders er op bedacht de inrichting van het hotel zoo volledig mogelijk te maken, zoo, dat de gast om de meest verscheiden redenen aan het Huis verschuldigd is. Om in de kosten te voorzien beschikken 41,5 ten honderd der hotels over eigen wasscherijen voor het Huis en voor de gasten, 53 ten honderd hebben eigen werkhuizen voor allerhand herstellingen, 30 ten honderd werken met zelfvoortgebrachte kracht, 62,3 ten honderd bakken zelf en 43,7 ten honderd maken zelf ijs (want ijs wordt in Amerika beduidend meer gebruikt dan in Europa). Om de zaak nog verder te verbeteren, heeft men den volgenden stelregel aangenomen : terwijl de gast slaapt wordt hij gediend, t.t.z. zijn wasch wordt geslagen, zijn kleederen worden gereinigd, hersteld en in de plooi gezet.Al deze behandelingen zijn 's morgens reeds geschied.

De prijzen voor nachtverblijf in de Amerikaansche hotels worden in twee kategorieën verdeeld, namelijk volgens Amerikaansche en volgens Europeesche opvatting. De Europeesche beteekent het betrekken van een hotelkamer met de gebruikelijke bediening, evenwel zonder een enkelen maaltijd. In de Europeesche kategorie kost een kamer, per dag en bed, in hotels met gemiddeld 100 kamers, 2,50 tot 4 dollar, terwijl in de hotels met nagenoeg 1000 kamers (en die vormen in de Amerikaansche grootsteden geen zeldzaamheid) de prijs van 5 tot 12 dollar per dag bedraagt. De hotelbilans wijzen op een gemiddelde zuivere winst van nagenoeg 25% van den uitgavenkant, na mindering van amortisatie- en hypotheekkosten, — wat een goed zakenresultaat kan genoemd worden.

Vele hotels hebben de ervaring opgedaan, dat gasten hun maaltijden elders gebruiken, omdat de prijzen te hoog zijn. Uit deze ondervinding is gevolgd, dat talrijke hotelleiders aan hun onderneming afzonderlijke restaurants hebben verbonden, met rechtstreekschen toegang langs de straat en waar mildere prijzen worden gerekend.

Dahl geeft, om zijn verhandeling te eindigen, in zekeren zin een perspektief op de toekomst der hotels in de Vereenigde Staten van Amerika. Hij zegt, dat volstrekt niet alle hotels met groote winst werken, al kan het meerendeel op een positieve balans wijzen. De factor van dit euvel schuilt in het feit, dat er in menige stad te véél hotels van denzelfden en daarbij nog van duren, luxueusen aard bestaan. De fout in de Amerikaansche hotelindustrie is het tekort aan hotels voor de groote massa reizigers, die niet meer dan 3,50 dollar (cirka 120 Belgische franks) voor een kamer met bad betalen kunnen. In een Apartment Hotel voor een woning met twee kamers maandelijks 75 dollar uitgeven, is het meerendeel der gewone burgerij ondoenlijk, en daarom zal het eerstvolgend stadium van de Amerikaansche hotellerie moeten zijn het bouwen van middenstandshotels met een doorsneemate van komfort, waarop de Amerikaan altijd meent recht te hebben. Slechts dàn zal de Amerikaansche hotelindustrie kunnen blijven groeien en gedijen.

(Verkehr und Bäder, 24-11-1926)

V.T.B.-WANDELBOEKJES

Een dag te Antwerpen, door Frans Luyten fr. 1,—

Mechelen, door Lode De Bruyne fr. 1,25

Boekennieuws

M. DE KONING : *Het Dierenleven in onze Bosschen.* — Uitgeversmaatschappij «Kosmos, Amsterdam.

Dennenkarsbuil

Hoe meer iemand de gelegenheid heeft te baat genomen om zich met het duizendvoudig leven van de wondere natuur vertrouwd te maken, des te waarachtiger toerist kan hij zijn. Want kennis scherpt den geest van beschouwing. Kunnen bewonderen is gelukkig leven, het is vreugden beleven die onbewusten missen moeten. Dit boek nu is aan alle toeristen aan te bevelen, want het leert de natuur waarnemen. Gelukkig de natie, wier jeugd op speelsche wijze door de lezing smaak krijgt in de zoo dankbare studie van het leven in de natuur. Op dit gebied ijvert Duitschland al vele jaren. — De inleiding en het eerste deel handelend over de Zoogdieren en het tweede deel handelend over de Vogels schijnen een verkorte navolging Dr K. Floericke's: *Die Säugetiere des deutschen Waldes* en *Die Vögel des deutschen Waldes;* maar aangepast op het dierenleven in Nederland. De illustratie van het hoofdstuk Vogels is wezenlijk keurig.

Boschkrekel

Dan volgt een korte maar zakelijke behandeling van de insektenwereld. Wie den tijd mist om H.Conscience's *Eenige Bladzijden uit het boek der Natuur,* of J. Fabre's : *Leven der Insekten* te lezen. kan zich dadelijk veel doen vergoeden door dit enkele degelijke boek. Voor de ernstige jeugd, zijn dergelijke boeken een ware schat. Hierbij drie illustratie van de 121 waarmede het boek verlucht is. E. E.

Slapende vleermuis

Dr WILFR. VON SEIDLITZ : *Entstehen und Vergehen der Alpen.* — Verlag von Ferdinand Enke in Stuttgart. — Ingenaaid, 11,50 Mk.; gebonden 13 Mk.

Beschouwen wat men begrijpt is een edeler en grooter genot dan het onbegrepene te bewonderen. Wie zich de weelde van een reisje naar het bergland veroorloven kan, die zou er zijn verblijf dubbel aangenaam weten te maken door het inzien van dit boek. Het is een inleiding tot de geologische kennis. Het machtig natuurverschijnsel van het gebergte wordt zeer bevattelijk verklaard in zijn wisselende vormen, in zijn dynamische werking. Een rijk prentenmateriaal verduidelijkt de belangrijkste verhandelingen over de Zwitsersche Alpenketen, de schematische teekeningen zijn veelvuldig en sluiten aan bij den tekst, waarin we allerlei te lezen krijgen over de bouwbestanddeelen, de afschuivingen, de overschuivingen, de wrijfbewegingen, het drukkingsvermogen der rotssystemen. Tevens is dit werk een aangename inleiding tot de geologische wetenschap, die nog betrekkelijk nieuw is. De photographische opnamen van berggroepen, in vogelvlucht gezien, behooren tot het allerbeste dat we in dien aard kunnen wenschen. Het werk heeft 267 bladzijden, is gedrukt op mooi papier, smaakvol uitgegeven en van 140 illustraties voorzien.

E. E.

HET NEDERLANDSCHE BOEK 1926. — Nederlandsche Uitgeversbond te Amsterdam.

Werd ons door De Nederlandsche Boekhandel. Antwerpen, toegezonden. Model als verzorging en practische indeeling. Benevens een massa verkleinde reproducties van boekillustraties, portretten van 64 bekende schrijvers op velerlei gebied. Het Nederlandsche boek is voor ons, Vlamingen, die op dit terrein niet veel gewoon zijn, geweldig overzichtelijk en volledig. Zelfs hij die zich slechts met toerisme en aanverwante vakken wenscht bezig te houden, vindt er een overvloed aan zeer interessante gegevens in. — Overzicht van den inhoud : 13 bladzijden; inhoud : 386 bladzijden; register op de auteursnamen en hoofdwoorden : 22 bladzijden. Prijs : fr. 10,—.

Nieuwtjes

De restauratie van den Dom te Straatsburg, vóór 20 jaar door de Duitschers aangevat, is thans door de Franschen voltooid geworden. Een perkamenten oorkonde is ingemetseld.

De Ter Kameren-Abdij is thans voor een groot deel hersteld. In de tot voor kort geheel bouwvallige kerk, zal binnenkort weer dienst gehouden worden. Mogelijk is het, dat in het oude abdij-gebouw het instituut voor Decoratieve Kunst wordt gevestigd.

De staking der Engelsche mijnwerkers heeft de ontvangsten van het Hotel Cecil in Londen zeer gevoelig doen krimpen, en er wordt voorzien, dat na het bijleggen van de staking het nog wel een jaar zal duren vooraleer de toestand van het hotelbedrijf weer bevredigend zal zijn.

De Cunard Line zet een Middellandsche Zeekruisvaart op touw met een aansluitende wereldreis naar 30 havens in 22 landen.

De Volkerenbondskommissie voor verkeersmiddelen en Transit heeft een subkommissie gevormd voor verkeersmiddelen gedreven door electriciteit.

De Spaansche Noordspoorwegen, die het net beheeren, hetwelk van Barcelona uit de nijverheids- en verkeerscentra bestrijkt, hebben in Zwitserland (Oerlikon) 22 electrische lokomotieven met een trekkracht van 1200 ton en een 90 Km. snelheid besteld.

De Oostenrijksche spoorwegen zullen, in den loop van de twee eerstvolgende jaren, bij de 264 Km. geëlectrificeerde lijnen, nog 626 Km. electrisch inrichten. Ten laatste einde 1929 hoopt men den ganschen spoorweg Salzburg-Innsbruck-Zurich-Genève, over een afstand van 800 Km. electrisch te kunnen bedienen.

3 Oktober l.l. ontdekten de grenswachters van Hosusovo (distrikt Tornal, Slowakije), nabij het dorp Kecovo, uitgestrekte druipsteen-grotten, die door hun grootte en rijkdom aan stalactieten en stalagmieten zelfs de wereldberoemde Hongaarsche grotten van Aggletek, gelegen op 1 Km. van Kecovo, (over de Tcheko-Slowaaksche grens) overtreffen. Na een moeilijke nederdaling, vonden de onderzoekers geweldige ruimten, waardoor een onderaardsch riviertje vloeit, dat op sommige plaatsen meertjes vormt. In zes uur tijds doorliepen ze 4 Km. van deze onderaardsche ruimten, waar sinds eeuwen geen mensch een voet zette.

De archeoloog I. Kryl uit Plesivec, geholpen door de ontdekkers Maiko en Pochly, ondernamen op 10 Oktober de eerste eigenlijke onderzoektocht in de grotten. Het drietal bleef vier uur onder den grond en doorzocht een derde van de tot heden bekende grotten.

De vorschers werden bijzonder verrast door de fijnheid, den goeden toestand en de fabelachtige schoonheid der stalactieten.

Hetgeen de natuur in duizenden jaren vormde, stalaktietjuweelen, grootsche en grillige steenformaties, bleef hier gedurende vele eeuwen voor het menschelijk oog verborgen.

Tijdens het onderzoek in de grootste zaal, ontdekte de leider, de heer Kryl, sporen van bewoning der grotten uit het diluviaal tijdperk.

Verschillende oudheid- en aardkundigen zullen verdere navorschingen doen om deze geheimnissen der natuur geheel te ontsluieren.

Nu heidegrond meer en meer wordt veranderd in bouw- of cultuurland mag het wel worden gewaardeerd, dat de Nederlandsche Vereeniging tot Behoud van Natuurmonumenten een belangrijk deel van de historische Mookerheide heeft aangekocht. Ged. Staten van Limburg hebben het desbetreffend Raadsbesluit goedgekeurd.

Wanneer zal onze Kempische heide voorgoed gered zijn?

Deventer (gemeente in Nederland) heeft verzocht de daar bestaande molens te plaatsen op de monumentenlijst.

De Regeeringspresident maakt bekend, dat door een besluit van de Pruisische regeering, het beroemde en druk bezochte Laacher meergebied bij Andernach aan den Rijn, van nu af aan beschermd natuurgebied is geworden. (R. D. V.) — Wanneer komen onze heerlijke duinen aan de beurt?

Nabij Koblenz werden in Horchheim bij het graven van een schacht zware gewelven blootgelegd. Tot nu toe werd een ervan geopend. Werden er in gevonden : een goed bewaarde steenen oven en vele urnen met ornamenten uit den tijd der Romeinen. — Bij Mainz stiet men bij soortgelijke werken in Weisenau op een Romeinsch grafmonument, dat zeer goed uitgevoerd is. Het stelt een man en een vrouw voor, beide voornaam gekleed, — de vrouw in de Romeinsche dracht uit de eerste eeuw na Christus, de man in een Keltischen mantel. — Uitgravingen te Korschenbroich bij Munchen-Gladbach aan een voormalige Romeinsche straat brachten weer een gebouw van aanzienlijke afmetingen in het licht. Het behoort tot een inmiddels ook uitgegraven Romeinsch landhuis, hetwelk dertig meters daar vandaan ligt. (R. D. V.)

Te Garmisch is een ski-school gesticht geworden. De kursussen zullen er over een week — iederen dag twee uur in den voor- en twee uur in den namiddag — loopen en zij zullen zoowel uit practische als uit theoretische lessen bestaan. Met December wordt aangevangen. Iedere kursus zet 's Maandags in. Dr Pfeil van de Verkeers- en Wintersportvereeniging te Zamisch is de leider van de school. Zijn bureelen zijn gevestigd in het Kurhaus, alwaar men inschrijft en inlichtingen kan bekomen. (R. D. V.).

Van het Secretariaat

NIEUWE LEDEN : Voor 1926 lieten zich geen nieuwe leden meer inschrijven; voor 1927 evenwel hebben wij er reeds honderden geboekt!

NIEUWE LEDEN VOOR 1927. — Van nu af noteert het Secretariaat de namen van diegenen, welke met 1927 hun lidmaatschap willen zien ingaan. Indien men nog voor 1926 wil ingeschreven worden, dan dient van den wensch duidelijk te worden kennisgegeven. Bij den naam van het nieuw lid dus vermelden : « Lid voor 1926 » of « Lid voor 1927 ».

STORTING OP POSTCHECKREKENING. — We verzoeken dringend de leden bij eventueele storting op onze postcheckrekening Nr 93627, steeds op de strook te vermelden waarvoor het bedrag is bestemd.

AAN ONZE BRIEFWISSELAARS. — We verzoeken onze briefwisselaars het volgende te willen in acht nemen : Schrijft steeds uw naam en adres voluit in den rechter, of desnoods linker-bovenhoek van uw brieven. Vermeldt op een afzonderlijke strook papier : nieuwe leden te innen door de post, nieuwe leden waarvoor gestort op postcheckrekening. Vermeldt op de briefwisseling als adres slechts : *Aan het Secretariaat van den V. T. B.* Geen namen van personen!

« DE TOERIST », JAARG. 1922. — Eenige onzer trouwste leden missen sommige nummers uit den 1n Jaargang van « De Toerist ». Door toezending van zulke nummers zulen wij ons zeer verplicht gevoelen.

BOEKERIJ VAN DEN BOND. — Wij danken bij voorbaat zeer hartelijk al degenen die ons schenkingen zouden doen van boeken over Toerisme, Reizen, Aardrijks- en Aardkunde, Geschiedenis, Folklore, enz.

AFGEVAARDIGDEN.

Brugge : Delva, Lauwerstr., gemeentesekretaris.
Dilsen : Dr. A. Germeau, geneesheer.
Oudenaarde : (arrondissement) : De Boe, Geeraerd, Tusschenbruggestraat, onderwijzer.
Velsike : Janssens, J., onderwijzer.

Hotels

AGDE (Helault) : Hotel du Midi, Grand' Rue, 2.

AYWAILLE. — Hôtel de Liége. A. Vrindts. Ontbijt 5 fr.; Middagmaal 15 fr.; Avondmaal 12 fr.; Pension met kamer 40 fr. - 50 fr.

— Hotel du Centre. Gezusters Bonmariage, Rue de Bastogne. Ontbijt 4 fr.; Middagmaal 9 fr. 14 fr.; Avondmaal 9 fr. - 14 fr.; Pension met kamer, 25 fr.

COMBLAIN-AU-PONT. — Hôtel des Glycines. P. Wautriche, Place Communale, 18-20. Ontbijt 4,50 fr.; Middagmaal 8 fr. - 20 fr.; Avondmaal 8 fr.- 20 fr.; Pension met kamer 30 fr. - 50 fr. — 5% vermindering.

LOURDES (Frankrijk). — Hôtel Maris Stella et Villa Notre-Dame de Sion, Rue Latour de Brie. Ontbijt 4 fr.; Middagmaal 12 fr.; Avondmaal 12 fr.; Pension met kamer 30 fr. - 40 fr.

ST.-NIKLAAS. — Gasthof « De Arend », O.-L.-Vr.-plaats, J. Van Bockxlaer-Blauwaert.

Verminderingen

ANTWERPEN. — Verzekeringen : Frans Buerbaum, Van Dijckkaai 7; 10 tot 20%.

Vlaamsche Opera : Speciale voorwaarden voor de leden voor de Dinsdag-avondvertooning. Kaarten bestellen op het bondssecretariaat vóór Zaterdagmiddag (12 u.). — Verdere inlichtingen worden op het secretariaat verstrekt.

AALTER. — Stoffen, pelsen : Van den Broecke, Statiestraat 36. 5%.

GROOT-BRUSSEL. — Tabak en dgl. J. Demuynck, Steenweg op Waver 2, (Naamsche Poort), Elsene : 5%.

Pelsen, pelswaren : L. Thoen-Paerewijck, Em. Jacqmainlaan, 146, Brussel : 5%.

LEUVEN. — Type-werk, stenografie: Georgette Van der Meulen, Blijde Inkomststraat, 160. 5%.

LOKEREN. — Feesten gegeven in het Vlaamsch Huis, 20%.

BONDSLEVEN

AALST

WOENSDAG, 22 DECEMBER : Te 19½ u., in de feestzaal van het stadhuis : Derde Wintervoordracht. — Emiel Hulleroeck : « Op reis door Nederlandsch-Indië ». Vóór de pauze : Causerie, met menigvuldige Indische volksliederen. — Na de pauze , Hullebroeck's mooiste liederen. — Toegangsprijs : 4 fr. Voor onze leden : 2 fr. — Kaarten bij de afgevaardigden en aan den ingang der zaal. — Leden uit stad en omtrek, steunt uw bond!

ZONDAG, 19 JANUARI : Groepsreis naar Antwerpen. 's Morgens : vertooning in den Poesjenellenkelder of bezoek aan een passagiersschip. — Gezamenlijk middagmaal. — 's Namiddags : vertooning in de Vlaamsche Opera. Prijs 27,50 fr. (inbegrepen : trein, middagmaal, Opera). Inschrijven vóór Maandag, 3 Januari. — Voor de deelnemers aan de reis, wordt, met het oog op de operavertooning, een inleidende voordracht gehouden door den arrondissementsafgevaardigde, op Vrijdag, 7 Januari, te 19½ u. (Verdere mededeelingen in de plaatselijke bladen).

GROOT-ANTWERPEN

VRIJDAG, 17 DECEMBER : Te 20 u., Derde Wintervoordracht met lichtbeelden in de feestzaal van de Stedelijke Jongensnormaalschool, Quellinstraat. Als spreker zal optreden de heer Lijppens, agregaat-leeraar. Onderwerp : De Uitbreidingswerken aan de Antwerpsche Haven. Toegang vrij voor eenieder.

MAANDAG, 20 DECEMBER : Te 20 u., Bezoek aan de Bloemmolens en Bakkerij van de « Vereenigde Bakkers ». Er zijn geen deelnemingskaarten meer!

DONDERDAG, 13 JANUARI 1927 : Te 14 u., Tweede bezoek aan de fabrieken « Ford » (automobielconstructie) te Hoboken. Het bezoek zal worden voorafgegaan door een kinema-voorstelling met betrekking tot de automobiel en zijn gebruik. Beperkt aantal kaarten, af te halen op het Secretariaat tegen 1,25 fr. (uitsluitend voor de leden).

ZONDAG, 16 JANUARI : Te 10 u., Bezoek aan het Antwerpsch Archief onder de leiding van den E. H. Fl. Prims, archivaris. Beperkt aantal kaarten, af te halen op het Secretariaat tegen 1,25 fr. (uitsluitend voor de leden).

DINSDAG, 18 JANUARI : Te 20 u. : Prachtige Studie-Kinemaavond, onze leden en hun familie aangeboden, in de feestzaal van Vrede St. Willibrordus, Pastorijstraat. Op het programma filmen over Denemarken, aangevuld door andere prachtige documentaire gedeelten. Algemeene ingangsprijs, om eenigszins de onkosten te dekken : 2 fr. Kaarten te bekomen op het Secretariaat of 's avonds aan den ingang. Wie eerst komt heeft de beste plaats!

Belangrijk : In het vervolg zullen, bij bezoeken waarvoor een beperkt aantal kaarten beschikbaar zijn, zij die zich zouden aanbieden zonder deelnemingskaart, streng geweigerd worden. We zijn verplicht dezen maatregel te treffen in het belang van de leden zelf.

BRUGGE

DRIEKONINGENFEEST : Met het oog op een nauwer samenwerken en ten einde meer voeling te brengen onder de leden van Brugge en omliggende, werd het plan opgevat gedurende dit winterseizoen een gezamenlijk souper te houden gevolgd door bal. Driekoningen is een uiterst geschikte gelegenheid voor een speciaal gezellig samenzijn : wij hebben dan ook onze keus laten vallen op den Zaterdagavond, 8 Januari 1927.

Wij hopen dat onze leden, zooveel mogelijk vrienden en kennissen zullen medebrengen om aldus den grootst mogelijken bijval van dit avondfeest te verzekeren. Alhoewel zoo breed mogel'jk opgevat, zal het feest een privaat karakter hebben : het bal zal dus niet voor het publiek toegankelijk zijn.

GROOT-BRUSSEL

ZATERDAG, 15 JANUARI : Te 20 u., bezoek aan de drukkerij van « Het Laatste Nieuws ».

GEERAARDSBERGEN

ZONDAG, 26 DECEMBER : Te 17 u., Kerstfeest : liederen, voordrachten, Kerstboom en leute! Lokaal : « In den Olifant », Vredestraat.

GROOT-GENT

MAANDAG, 20 DECEMBER : Te 19,30 u., in « De drie Koningen », Antwerpsche steenweg (tegenover de Schoolstraat) st'chtingsvergadering van den V.T.B. St.-Amandsberg. Voordracht met lichtbeelden over Elzas-Lotharingen door den heer H. Gijselinck, Provinciaal Afgevaardigde. Al de leden van St.-Amandsberg en ook van Gent wezen dien avond zoo talrijk mogelijk op post!

ZONDAG, 26 DECEMBER : Vijfde groepsreis naar Antwerpen. In den voormiddag bezoek aan het tooneel (scene en machinatie) van de Kon. Vl. Opera; in den namiddag bijwoning der vertooning in den K. V. O. van het nieuw werk « Jenufka ». Prijs per deelnemer : voor trein 13,75 fr.; schouwburg : kaarten van 8, 7 of 4 fr. naar keus; bezichtiging van het tooneel 1 fr.; middagmaal 6,50 fr. Toetredingen tot 21 dezer ten huize van den afgevaardigde, Hr. H. Gijselinck, Begijnhoflaan, 31.

OUDEJAARSAVOND. — De ingeschrevenen voor het oudejaarsavondbanket zullen allen een uitnoodig'ng ontvangen, die tevens alle gewenschte inlichtingen vermeldt. Men vergete niet dat het feest te 20.30 u. stipt aanvang neemt. Naar de telaatkomers wordt niet gewacht.

BEGIN JANUARI : Groote filmavond in een bioskoop der stad.

LEUVEN

WOENSDAG, 22 DECEMBER : Te 20 uur, in het Middenstandshuis, Tienschestraat, Tweede wintervoordracht met lichtbeelden door den heer A. Daled van Brugge. Onderwerp : « Brugge die Schoone ». De heer Daled deed met dit onderwerp een succesreis door Nederland. Een echte kunstavond die aanbeveling verdient. Brengt vrienden en kennissen mee. Ingang vrij en kosteloos voor iedereen.

WOENSDAG, 29 DECEMBER : Te 20,30 u., in ons lokaal « Avenir », Muntstraat, lezing door een onzer vrienden. Onderwerp : « Het Plan van Leuven ».

ZONDAG, 9 JANUARI : Tweede reis naar Antwerpen. 's Voormiddags, bezoek aan het Plantijnmuzeum onder bevoegde leiding, waarna gezamenlijk m'ddagmaal. 's Namiddags bijwonen der vertooning in de Kon. Vl. Opera. Waarschijnlijk opvoering van « De Rozenkavalier » van Strauss. Prijzen : 30.50 fr. voor leden, 32,50 fr. voor niet-leden. Houders van vrijkaarten betalen respektievelijk 17.50 en 19.50 fr. Inschrijven : Oude Markt, 48, tot 2 Januari 's middags. Achterblijvers opgepast. (In den prijs zijn begrepen : trein, opera, middagmaal en 10% fooi; geen drank).

ZONDAG, 16 JANUARI : Te 20 u., Gezellig Samenzijn voor onze leden in het lokaal « Avenir », Muntstraat. Zang, declamatie, verrassingen. De danslustigen zullen tevens hun gading vinden. Familieleden medebrengen. a. u. b.

DINSDAG VAN VASTENAVOND : Groepsreis naar Binche.

Wie is liefhebber van een uitstap op een Zondag naar de Zoete Waters, bij sneeuwval, ten einde deze wandeling, zoo mooi in den Zomer, in haar winterkleed te bewonderen. Een buitenkansje voor fotografen! Naam en adres opgeven. 's Woensdags's avonds in het gasthof « l'Avenir », Muntstraat. De liefhebbers worden per speciale uitnoodiging verwittigd.

MECHELEN

ZONDAG, 9 JANUARI : Derde groepsreis naar Antwerpen. Vertrek te 9.11 u. uit Mechelen. Te 10,15 u. bezoek aan het muzeum Plantin. Gezamenlijk m'ddagmaal in het so'ishuis Verlaet, St.-Jansplein (niet verplichtend). Te 14.45 u. bijwonen der operavertooning (waarschijnlijk opvoering van « De Rozencavalier »). Pr'js Opera 7 fr. Er werden extra plaatsen aangevraagd! Inschrijvingen bij Mej. De Wit, Keldermansvest, 13, of bij den heer Van den Hove, Van Benedenlei, 59, tot uiterlijk 31 December. Geen telaatkomers. a. u. b.

Degenen die enkel 's namiddags naar Antwerpen gaan, vertrekken te 13,24 u.

ST. NIKLAAS

WOENSDAG, 15 DECEMBER : Voordracht met lichtbeelden en filmen, door E. H. G. De Meulder. Onderwerp : «Venetië». In de bovenzaal van het bondslokaal «De Hoop». Begin te 20.15 u. stipt.

WOENSDAG, 22 DECEMBER : Ford-filmavond. Vervaardigen van de automob'el. - Moderne methodes op de hoeve door het gebruik van den tractor. - Documentatie. Zelfde lokaal als hierboven. Begin te 20,15 u.

WAASMUNSTER

MAANDAG, 10 JANUARI : Te 19 u., voordracht met lichtbeelden in de zaal van den Werkmanskring, Rivierstraat. De Heer Max Van Gendt zal spreken over Denemarken. Eenieder is welkom en de toegang is vrij.

ZELE

WOENSDAG, 15 DECEMBER : Te 19.30 u., in «Cinema Royal», Lokersche baan, voordracht met lichtbeelden over Italië, door den Z. E. H. Prof. Dr De Vis.

WOENSDAG, 19 DECEMBER : Te 19,30 u., in hoogergemeld lokaal, vordracht over Londen, door den Heer De Backer, regent.

S. M. LUX, drukk., Nationalestr. 109, Antw.